

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

HET BEROEP OP

Groen van Prinsterer

II

J. SCHOUTEN

Na in enige pagina's vele citaten uit geschriften van Groen van Prinsterer te hebben gegeven, schrijven de redacteuren van „Kracht en doel der politiek”, hetgeen blijkbaar als een soort conclusie uit het voorafgaande moet worden beschouwd,:

„Is het een wonder dat Ds Gispen in De Bazuin van 1874 sprak, van den christelijken adel waardoor hij (Groen n.l.) zich altijd, in de beoordeling der Afscheiding en der Afscheidenen van zoo velen, die in elk opzicht beneden hem staan, vooral van de tot zijn kerkgenootschap behoorende rechtzinnige partij, onderscheiden heeft” en dat hij verklaarde: „Wij dragen den heer Groen ongeveinsde hoogachting toe en zullen nooit vergeten dat hij een groot deel van den smaad om des geloofs wille met ons gedragen heeft, en dat zijne pleitmemorie voor de Afscheidenen in 1837 tusschen hem en den Vorst, „verkoeling te weeg bracht”. Aan onze kinderen vertellen we het en onzen catechisanten leeren we het. Wekelijks worden, in Wekstem en Bazuin de denkbeelden van den Heer Groen gepopulariseerd en verbreed, en bij elke verkiezing voor het parlement is zijn woord de leus onzer lezers („Neder-

landsche Gedachten, 17 Febr. 1874, deel V, pag. 374).

Kan de Heer Schouten het verstaan dat het ons als een bittere ironie, ja, bijna als sarcasme in de ooren klinkt, als hij zijn houding en die van de leiding der anti-revolutionaire partij van thans vergelijkt met wat Groen deed en sprak ten opzichte van de Afscheiding en Afscheidenen? Wij vragen hem in vollen ernst: Hoe hebt U den moed daartoe?

Zal een der „vrijgemaakte” Gereformeerden ooit zoo over den Heer Schouten kunnen spreken als Ds Gispen dat deed over Groen?

Ja — als de Heer Schouten met even „grooten ernst en volharding” als Groen voor de Afscheidenen ten behoeve van de vrijgemaakten bij de rechtbank en in de kerk in de bres was gesprongen; als hij even krachtig als Groen het door hen in de kerk-van-den-Heer-Schouten ondergane onrecht had gestriemd en aan de kaak gesteld;

als hij even open en duidelijk en bewogen had geroepen, dat zijn vrijgemaakte „Geestverwanten” door de partij der meerderheid uit de kerk zijn gejaagd; als hij even hartelijk en warm van zijn

geloofsgemeenschap en „sympathie” voor de vrijgemaakten, in den door Groen aangegeven dubbelen zin, had blijk gegeven; ja dan....
maar nu....”¹⁾

Hierover zou veel, zeer veel, zijn te zeggen, maar ik acht het juister mij tot het noodzakelijkste te beperken.

Het schijnt niet overbodig er nog eens op te wijzen, dat van mijn zijde geen beroep op Groen is gedaan, maar een *bepaald* beroep op hem tegenover de leiding van de Antirevolutionaire partij werd afgewezen.

Het treft, bij overweging van den inhoud van dit citaat, dat de schrijvers den indruk wekken als zou er tussen de gebeurtenissen van 1834 en volgende jaren en die van 1944 en daarna gelijkheid of overeenkomst zijn. Hebben zij dan geen oog voor de verschillen tussen toen en nu? Want die zijn er, en zij zijn zeer belangrijk. Dit springt in het oog, wanneer aandacht wordt gegeven aan de gehele situatie, aan de kerkelijke en aan de staatsrechtelijke en politieke zijden van de zaak. Staatsrechtelijk en politiek is er van overeenkomst en gelijkheid tussen destijds en thans in het geheel geen sprake, alleen maar van een tegenstelling, en wel, gelukkig, ten gunste van thans.

De zaak ligt niet zo simpel en vlak als de schrijvers haar stellen. Zij zijn er niet van af met een „ja dan....” en „maar nu....”. Dit blijkt reeds uit de verhouding tussen Groen en de afgescheidenen, als men op Ds W. H. Gispen mag afgaan, die voor de schrijvers als kroongetuige geldt. Zij citeren hem uit Groen's „Nederlandsche Gedachten”. Hier volgt wat breder hetgeen hij in „De Bazuin” schreef onder het opschrift „Een opstel en eene terechtwijzing.”²⁾

„In nommer 36 en 37 van de *Nederlandsche Gedachten* maakt de heer *Groen van Prinsterer*, melding van mijn opstel in het Jaarboekje der Christ. Geref. kerk van 1874, doch voegt er eene terechtwijzing bij, op welke het niet wel mogelijk is te zwijgen.

Na eene aanhaling uit mijn opstel, te vinden pag. 17, laat de heer *Groen* volgen:

„De reden waarom ik mij bij de Afgescheidenen niet gevoegd heb, lag niet in de

rechtstheorie van een geleerde, maar in het plichtbezeft van een lid der Gereformeerde Kerk. Ik was van oordeel en ben het nog, dat, door het *vragen om authorisatie*, het beginsel en de kracht der opwekking, tot onberekenbaar nadeel voor Land en Kerk, miskend en grootendeels verspeeld werd.”

Ik wil niet ontkennen dat het mij eensdeels aangenaam was, dat een man als de heer *Groen* mijn opstel der vermelding waardig keurde. Ik vind daarin een nieuw bewijs van den christelijken adel, waardoor hij zich altijd, in de beoordeeling der Afscheiding en der Afgescheidenen, van zoo velen, die in elk opzicht beneden hem staan, vooral van de tot zijn kerkgenootschap behorende rechtzinnige partij, onderscheiden heeft. Maar evenmin wil ik het ontveinzen, dat de terechtwijzing, en vooral het aanvoeren van *Wormser* tegen de Afgescheidenen, mij, en ik geloof duizenden met mij, hoogst pijnlijk heeft aangedaan. Een geheele jaargang van het Kerkelijk en Konfessioneele weekblad, vol polemiek tegen de Christelijke Gereformeerde Kerk, beteekent voor mij niet zoo veel als een paar woorden van den heer *Groen*.

Wij dragen den heer *Groen* ongeveinsde hoogachting toe, en zullen nooit vergeten dat hij een groot deel van den smaad, om des geloofswille, met ons gedragen heeft, en dat zijne pleitmemorie voor de Afgescheidenen in 1837, tuschen hem en den Vorst „verkoeling teweeg bracht”. Aan onze kinderen vertellen we het en onzen catechisanten leeren we het. Wekelijks worden, in *Wekstem* en *Bazuin*, de denkbelden van den heer *Groen* gepopulariseerd en verbreed, en bij elke verkiezing voor het parlement is zijn woord de leus onzer kiezers. Gewetenshalve steunen en stemmen wij overal de antirevolutionaire kandidaten. Telkens met hen teleurgesteld, waar het de levenskwesties van ons volk en van het Christendom geldt, laten we ons toch telkens weer voor hen naar de stembus leiden, en spreken we van hen als van „onze mannen”, en van kandidaten onzer richting. En al begrijpen de verstandigen onder ons zeer wel, dat we van „onze mannen” en van de „kandidaten onzer richting”, waar het *onze* kerkelijke belangen geldt, *erger dan niets* te wachten hebben, toch zoeken we, *om des gewetenswil*, vooralsnog geen steun bij het radicalisme, niettegenstaande, uit een politiek oogpunt, onze kerkelijke belangen daar waarschijnlijk door gebaat zouden worden.”

1) Kracht en doel der Politiek. Pag. 45—46.

2) Onder dezen titel schreef Ds W. H. Gispen twee artikelen in „De Bazuin” van 16 en 23 Januari 1874. Het citaat is ontleend aan het artikel in „De Bazuin” van 16 Januari 1874.

De lezer duide ons dit lange citaat niet euvel. Het geef onzes inziens de mening van Ds Gispen vollediger en juistere weer; het werpt een helderder licht op zijn oordeel en op de toenmalige verhoudingen, dan de citaten, welke de schrijvers van „Kracht en doel der politiek” te goeder trouw ontleenden aan de „Nederlandsche Gedachten” van Groen.

Zoals bij vergelijking van de teksten blijkt, heeft Ds Gispen de door hen aangehaalde woorden van waardering, lof en dankbaarheid voor den persoon en den arbeid van Groen geschreven, maar ook nog iets anders, dat in deze gedachtenwisseling van grote betekenis is.

Hij wees duidelijk op de kerkelijke gedeeldheid, en was zelfs van gevoelen, dat de Christelijke Gereformeerden voor hun „kerkelijke belangen” „erger dan niets” hadden te wachten van „onze mannen” en de „candidaten onzer richting” op politiek gebied. Maar niettemin verklaarde hij, dat zij „onze mannen” en de „candidaten onzer richting” waren, dat de Christelijke Gereformeerden hen overal steunden en stemden, dat zij dit „gewetenshalve” deden, en het „om des gewetenswil” „vooralsnog” zouden blijven doen.

Ds Gispen maakte, zoals wij dit doen, onderscheid tussen kerk en politiek.

Hij achtte op staatkundig gebied, zoals wij, samenwerking met hen, die naar zijn diepste overtuiging ten aanzien van de kerk zeer ernstig dwaalden, niet alleen mogelijk, maar ook noodzakelijk, mits zij de anti-revolutionaire richting waren toegegaan.

Hij stond in de zaak van de kerk tegenover Groen, maar voor hem en de Christelijke-Gereformeerden was Groen's politiek gesproken of geschreven woord „de leus”.

Dit was zo, omdat het geweten daartoe noopte, omdat, bij alle kerkelijke gedeeldheid, eenheid in staatkundige grondgedachten en in politieke beginselen dit gebod.

Het vele, dat de schrijvers van „Kracht en doel der politiek” over Groen en zijn aandeel in de kerkelijke worsteling mededelen, kan hierin geen wijziging brengen.

Groen en Gispen stonden er beiden zo voor. En ook zij beleden de eenheid van het leven, streefden naar de eenheid van belijden en beleven.

Daarom handelen de schrijvers, ik kan het niet anders zien, tegen het inzicht van hen, waarop zij zich beroepen.

Uit de Partij

1. Splitsing

In het vorig nummer schreef ik iets over de noodzakelijkheid om grote kiesverenigingen te splitsen. Intussen is mij medegedeeld, dat ook in Leiden met ingang van 1 Januari vier zelfstandige kiesverenigingen zullen gaan opereren. Ook daar is men dus tot het inzicht gekomen, dat de zaak uit elkaar moet. Een kiesvereniging van 600 leden is praktisch niet hanteerbaar. Dat kan een penningmeester niet aan. Dat is te veel voor een secretaris. En het contact tussen bestuur en leden lijdt er onder. Maar splitsen is nog niet voldoende. Er moet nog iets anders gebeuren.

Een gemeente is altijd in een aantal stembedistricten verdeeld.

Welnu in ieder stembedistrict moet men trachten een districtsleider of bushoofd te vinden, die bereid is voor de kiesvereniging enige werkzaamheden te verrichten. Telt een gemeente dus b.v. 40 stembedistricten en 3 kiesverenigingen, dan heeft men daar 3 besturen, van ieder 7 man en daarnaast een 40 districtsleiders, terwijl iedere districtsleider de medewerking zoekt van een of meer helpers. Zo moet het werk worden gedistribueerd. U kent wel de leus van het C.N.V. „Ieder werk — ieder verantwoordelijk”. Die leus moet in toepassing worden gebracht. Er moeten districtslei-

ders-bushoofden komen. Want het actieve, werkende kader van onze partij behoeft versterking.

2. Andijk

Neen, het buskruit wordt niet in den Haag uitgevonden of in Rotterdam. Dat gebeurt dikwijls zo maar op een klein dorp, weggedoken ergens in het platteland. Zo kregen wij in handen het winterprogramma van de kiesvereniging „Eendracht maakt macht” van Andijk. Een keurig stukje drukwerk. Geen vodge papier. Een vrouwblad in vieren verdeeld. Er zullen 5 vergaderingen gehouden worden in deze wintercampagne. De data zijn vermeld, de namen der sprekers eveneens met een pittige aanbeveling en omschrijving van de onderwerpen, die zullen worden behandeld. De vergaderplaats is vermeld. Verder een aanbeveling voor de A.R. Pers — zowel voor Trouw als voor Nederlandsche Gedachten. De namen der bestuursleden. En verder — de gemeente Andijk is verdeeld in 19 districten. In ieder district is een bushoofd, wijkhoofd, districtsleider, hoe men het ook noemen wil. Maar de namen en adressen van de 19 wijkhoofden worden allen vermeld, zodat ieder lid van de Kiesvereniging weet tot wien hij zich te wenden heeft. Dat is nu een organisatorische aanpak zoals wij dat voor alle kiesverenigingen zouden wensen. Maar Andijk is dan ook een goede kiesvereniging.

3. De heer Kanniet

De heer Kanniet is lid van de kiesvereniging. Het

ALLES WAT U TER ORE KOMT IS NOG NIET JUIST

Op verzoek van den heer J. Schouten plaatsen wij onderstaande mededeling:

In de „Haagse Post” van 17 December j.l. komt in het artikel „De Vlag Halfstok . . . . .” o.a. het volgende voor:

„Toch moeten wij één punt recht zetten. In de H.P. van 19 Nov. j.l. hebben wij de K.V.P. ernstige verwijten gemaakt, dat zij geen steun heeft gezocht bij de rechtse partijen. Kort geleden is ons echter ter ore gekomen dat Prof. Romme wel degelijk o.a. de heer Schouten, de leider der A.R. zou hebben gepolst om eventueel te komen tot een krachtige nationale politiek t.a.v. Indonesië. Tot grote woede van Prof. Gerbrandy schijnt de heer Schouten elke toenadering der Katholieken te hebben afgewezen. Dr Colijn zou deze gelegenheid met beide handen hebben aangegrepen”.

Ter voorkoming van verdere misverstanden moge ik verklaren, dat mij van een zodanig polsen door prof. Romme niets bekend is, en dat er deswege noch van afwijzing van elke toenadering, noch van woede, laat staan grote woede, van prof. Gerbrandy sprake is geweest of kan zijn.

is een merkwaardig lid. Hij mengt zich haast nooit in de discussies wanneer er politieke onderwerpen behandeld worden. Maar niet zodra komt er een of andere organisatorische kwestie aan de orde of hij verheft zijn stem. Vooral wanneer het bestuur voorstelt iets te gaan doen, b.v. een ledenwerfactie of contributieverhoging of wat dan ook. Naast den heer Kanniet zit meestal de heer Wilniet. Dat is ook een bijzonder lid. Die zegt nl. nooit iets. Die luistert alleen maar, alleen zijn gezicht spreekt boekdelen. En wanneer de heer Wilniet zijn voorhoofd frons dan staat de heer Kanniet op en voert het woord.

Maar al te dikwijls wordt er geluisterd naar wat de heer Kanniet te berde brengt. Toch niet altijd. Laat nu op de Kiesvereniging te Honselersdijk het bestuur voorstellen een nieuwe actie te beginnen voor Nederlandsche Gedachten. Nu, deze kiesvereniging telt 132 leden. En er waren reeds 52 abonnementen. Dat was dus ver boven het gemiddelde. U begrijpt, mijnheer Kanniet sprong op. De heer Wilniet behoefde niet eens zijn voorhoofd te fronsen. Hij deed het al vanzelf. Nu nog een actie? Dat kan niet! Dat kan niet!

Maar het bestuur zette door.

En het resultaat?

Nog 14 nieuwe abonnementen!

Nu zijn het er 66.

Nu hebben de heren Kanniet en Wilniet als lid bedankt.

Dat is trouwens geen wonder.

Maar wat vervelend is. Zij hebben een zo uitgebreide familie. Het aantal neven en nichten is legio. Als al die Kanniets en Wilniets nu eens bedankten als lid!

Wat een opruiming zou dat zijn!

4. Partijconferentie

In de tweede helft van Januari zal een partijcon-

ferentie worden gehouden. Datum en plaats zijn nog niet bekend. Maar wel de onderwerpen en de sprekers. In de eerste plaats zal Prof. Dr K. Dijk spreken over het onderwerp: „de principiële positie van de Antirevolutionaire Partij te midden van de revolutionaire stromingen van dezen tijd” De referent zal er wel in slagen een korteren titel te vinden voor zijn betoog, maar het onderwerp is dan toch duidelijk aangegeven.

De tweede spreker zal zijn Mr J. Meynen, over het onderwerp „de Industrialisatie”. Een uitermate belangrijke kwestie. Wat een vraagstukken kunnen daar al niet aan te pas komen. De financiering, de werkloosheid, het bevolkingsprobleem, de betekenis der techniek, de betalingsbalans, de verhouding staat en maatschappij, sociale vragen, te veel om op te noemen.

Twee belangrijke onderwerpen dus.

Het ene de principiële kwestie.

Het andere, het sociaal-economische probleem.

Twee deugdelijke referenten.

Dat wordt een goede conferentie.

De Conferentie wordt gehouden, dit kan men wel als zeker aannemen, op Donderdag en Vrijdag, 26 en 27 Januari 1950 in het Hotel „De Witte Brug” te den Haag.

De Kamerkieskringbesturen kunnen inmiddels reeds overwegen welke 5 personen naar de conferentie zullen worden afgevaardigd.

5. Inbinden van den jaargang 1949

Verwezen moge worden naar de advertentie voorkomende in dit blad voor het inbinden van den jaargang 1949 van Nederlandsche Gedachten. Dit verdient vooral aanbeveling voor het exemplaar dat de Kiesverenigingen bewaren. Of doen alle Kiesverenigingen dat niet? Wel doen, mijne Heren. Dan heeft U materiaal om na te slaan. In ieder geval geve men zo spoedig mogelijk op.

Evenwicht

Als er toch geen humor was.... Drie dagen lang heeft de Tweede Kamer gedebatteerd over het wetsontwerp, waarbij de besluiten van de Ronde Tafel Conferentie worden goedgekeurd. Meer dan dertig uren lang stroomde de woordenvloed door de zaal. Redevoeringen van hoog gehalte waren erbij.

Daarbij hing er voortdurend een gespannen sfeer. Men wist, dat het ging om de hoogste belangen van ons Koninkrijk. Men beseftte, dat nog nooit onze Staten-Generaal voor een gewichtiger beslissing stonden. En het was nog niet geheel zeker, of de vereiste meerderheid bereikt zou worden. Ernstig en gespannen luisterde de Kamer, ieder woord van de sprekers wegend.

En dan, ineens, klaterde een luid gelach door de zaal. Een geestige opmerking, een raak antwoord op een interruptie — en even was de spanning gebroken. Zo bewaart men zijn evenwicht. Die blijvende spanning zou niet te dragen zijn, wanneer niet zo nu en dan even een verademing mogelijk was.

Men kan het ook anders zeggen: die reacties waren een bewijs van spanning in de Kamer.

Zo is er bij deze laatste Indonesische debatten temidden van zeer principiële uiteenzettingen, ook veel gelachen. Prof. Gerbrandy, de heren Welter, Prof. Romme, mr Oud, de heer Schouten en anderen, zij maakten allen diepe indruk, maar zij deden de Kamer ieder op zijn manier, ook genieten van hun geest en van hun redenaarskunst.

Men kent de uitslag. Alle honderd leden waren aanwezig toen er gestemd werd. Er waren dus 67 voorstemmers nodig, om aan de vereiste tweederde meerderheid te komen. Er kwamen er 71, dus vier meer dan nodig was. Wie waren de voorstemmers. Natuurlijk K.V.P. en P.v.d.A. Maar met hen ook de V.V.D., alle acht en vier van de negen Christelijk Historischen. Over hun standpunten gaan we hier iets zeggen.

Het roer

We weten het, de heer Stikker heeft soms vreemde streken op zijn kompas. Sinds hij vorig jaar vond, dat het roer om moest, is hij, en met hem de gehele V.V.D., vreemd gaan ronddobberen.

Het roer moet om! Wel, zegt mr Oud telkens, het roer is toch omgegaan. Vorig jaar, in December, is toch een andere koers aan de dag getreden. Klaar is Kees.

We zullen nu maar in het midden laten of het juist minister Stikker geweest is, die tot die actie de zwaarste stoot gegeven heeft. We menen van niet; maar dat is een interne zaak van het Kabinet. Buiten twijfel is echter, dat naast interne

bewegredenen — de P.v.d.A. ! — vooral de houding van de Veiligheidsraad de Regering ertoe gebracht heeft, de actie ontijdig te doen eindigen. Die buitenlandse druk liep via het ministerie van mr Stikker. En wij wagen het te veronderstellen, dat niet alleen anderen maar vooral ook hijzelf, dat aarzelend omgegane roer schielijk weer in de oude stand heeft terug gebracht.

Dat ziet natuurlijk een gewoon V.V.D.-er ook. Vandaar, dat het nogal „roerig” geworden is in die partij. Vandaar ook, dat nu bij de soevereiniteits-overdracht mr Oud en de zijnen niet direct over stag wilden gaan.

Men beweert, dat mr Oud het spel knap gespeeld heeft. Het kan zijn, maar dan lag het er dik op, dat er een spel gespeeld werd. In eerste termijn sommeerde mr Oud minister Stikker, duidelijk te zeggen, in welke noodtoestand ons land zich bevindt. Wat is het, dat U en ons dwingt deze regeling, die wij op zichzelf niet kunnen toejuichen, toch te aanvaarden? Stikker, spreek! Spreek voor het kiezersvolk der V.V.D.

Stikker sprak, over het hoofd van mr Oud heen, tot de massa, tot de algemene vergadering van de V.V.D. Hij had alles, wat er aan narigheid geweest is, bijeen gegaard, tot de moeilijkheden van de K.L.M. in Indië toe. Het was alles bekend. Ja, meer nog, het meeste dateerde van voor de verkiezingen van 1948. De heer Schouten legde daar direct de vinger bij. „U wist dit, toen U zei, dat het roer om moest. Er is niets nieuws bijgekomen. Was dus Uw verkiezingsleuze verantwoord?” vroeg de heer Schouten.

De heer Oud vond dit alles echter zeer indrukwekkend. Maar het was nog niet genoeg. Hij had nog een voorwaarde. Een amendement moest worden aangenomen. Die prijs moest hem nog betaald worden. Minister van Maarseveen zei ervan, dat het niet in het wetsontwerp paste en dat het overbodig was, omdat het alleen iets bepaalde, dat de regering toch al mocht en zou doen. Maar als mr Oud op stond, wilde hij die goedkope prijs wel betalen. Hij nam het amendement, waaraan hij duidelijk elke betekenis ontzegde, over.

Toen was de heer Oud bevredigd. Hij had de wapenen, die hij nodig had: Stikkers rede en het amendement. Achtmaal klonk uit een V.V.D.-mond het: „Voor!”

Een papieren kroon

Over amendementen gesproken. Vorig jaar, bij de Grondwetsherziening, was er ook zo'n amendement, waarmee een aantal stemmen „gekocht” werd. Als men sommige mensen geloven mocht, was dat amendement van het grootste gewicht. Het maakte wat verkeerd was goed, wat onaan-

Een kijkje in de vergaderzaal der Tweede Kamer tijdens de rede van den heer J. Schouten (in het midden).

Cliché beschikbaar gesteld door Dagblad „Trouw“

vaardbaar was acceptabel. Het was het amendement van de heer Tilanus, dat een kroon plaatste op de Unie.

Ook dat amendement werd toen door de regering overgenomen. Minister Beel deed het zonder pijn, nadat hij verklaard had dat het amendement niets betekende, maar alleen een betere redactie inhield. Toen vervolgens mr Pollema in de Eerste Kamer uiteenzette, wat hij allemaal verstond onder dat begrip Kroon, werd dat niet tegen gesproken, neen, maar de regering hield wel haar eigen standpunt vast.

Zo ging men in zee. De regering duidelijk verklarend, dat die „kroon“ op de Unie niets nieuws, niets bijzonders betekende, de christelijk-historischen met de verzekering, dat van die „kroon“ alles afhing. De wereld wil bedrogen zijn, dikwijls.

Nu waren wij er aan toe, die Grondwetsherziening te effectueren. Nu kwam het er dus op aan te zien, of die kroon vorig jaar een echte kroon of een papieren kermiskroon was. Ach, men behoefde er nauwelijks aan te twifelen. Men wist het, de

regering had in 1948 geen twijfel laten bestaan. Die kroon was van papier.

Men zou verwachten, dat de gehele C.H. fractie, diep teleurgesteld, zich zou afwenden. Dat deze leden, ziende, dat zij een jaar lang in een schone illusie geleefd hadden, ontuchtterd zich de ogen zouden uitwrijven. Maar neen, wat een jaar geleden de doorslag gaf, was nu niet meer van voldoende betekenis, om de weegschaal te doen doorslaan.

Wonderlijke dingen, dat amendement-Tilanus in 1948 en dat amendement-Oud in 1949. Beide door de regering overgenomen onder het motto: Uw stem is wel een amendement waard. Beiden van alle betekenis ontdaan, maar in beide gevallen een aantal mensen, die er blij mee zijn; verstandige mensen, die met zorg... een illusie opkweken.

Gemakkelijke keuze

Dan Prof. Romme, een knap redenaar, nogal pathetisch, met veel kronkelende zinnen en kronkelende gedachten, maar juist daardoor toch wel indruk makend. Dat dit resultaat der R.T.C. niet was, wat hij sinds jaar en dag had gepropageerd, dat was zo duidelijk, dat ook Prof. Romme dat niet ontkende. Hij wist de zaak nog wel formeel binnen het raam van de Grondwet te interpreteren. Maar binnen het raam der R.K. denkbeelden over de Unie e.d., dat zou al te boud geweest zijn.

Toch was voor Prof. Romme de keuze niet moeilijk. En hij stelde de zaak zo, dat zij inderdaad niet moeilijk kon zijn. Wat zei hij immers? Aannemen van dit wetsontwerp brengt de mogelijkheid van de chaos, verwerpen brengt de zekerheid van de chaos. Dan liever het eerste natuurlijk. Het gaat er om, zei hij verder, de samenwerking met Indonesië op de basis van dit ontwerp tot stand brengen of alle kans op samenwerking verspelen. Alweer een eenvoudig dilemma.

Het is nu maar de vraag of inderdaad het dilemma juist gesteld is. Met deze vraag staat of valt de zaak. Prof. Romme kan niet in de toekomst zien. Dat kan geen mens; dat Prof. Romme het niet kan in politiciën, het zou niet moeilijk zijn dat aan te tonen. Prof. Romme kan dus niet aantonen, dat het inderdaad zo staat, als hij het stelde. Hij kan het met nog zoveel nadruk, met nog zoveel pathos betogen, het blijft een particuliere mening.

Wij hebben er zoveel gezien in de afgelopen jaren, die op deze wijze goedpraatten wat ze deden tegen hun standpunt in. Want de Souvereiniteits-overdracht in deze vorm gaat zonder twijfel in tegen het standpunt, dat de K.V.P. steeds heeft ingenomen. Dan zeiden die mensen, in de oorlog b.v.: „Ja, het is eigenlijk wel naar, het is zelfs verkeerd, wat ik doe; maar man, als ik het niet doe, gebeurt er zo iets verschrikkelijks“. Met zulk een onheilvoorspelling werd dan het geweten gesust.

Nog een alibi

Op één punt legde de K.V.P. nog zeer veel nadruk. De positie van de ambtenaren ging hun zeer ter harte. Inderdaad een pijnlijke zaak. Voor de A.R.

In scherpe concentratie luisterden de ministers naar de debatten over het wetsontwerp soevereiniteitsoverdracht Indonesië. V.l.n.r. prof. Rutten, mr Stikker, mr Van Maarseveen, dr Drees en de heer Götz.

Cliché beschikbaar gesteld door „De Nieuwe Haagsche Courant”

was het een van de dingen, die zij tegen de overgangsregeling aanvoerden.

Kort gezegd is het zo, dat in principe de ambtenaren van het Nederlandse Gouvernement automatisch overgaan in dienst van de R.I.S., de republiek van de Verenigde Staten van Indonesië. Zij zijn formeel daartoe niet verplicht, zij kunnen hun ontslag nemen. Maar dan verspelen zij hun positie en krijgen zij geen wachtgeld. Voor de meesten betekent dat, dat in werkelijkheid van hun vrijheid niets overblijft.

Daartegen moest wel verzet komen. Ambtenaren zijn geen goederen, die men kan overdragen. Is er niet tientallen van jaren gestreden om de erkenning, dat de arbeider niet een instrument is een productiefactor, maar dat hij als mens mee doel is in het economisch proces. Het is wel uiterst onsociaal een ambtenaar via zijn boterham te dwingen een heer te dienen, die hij uit vrije wil niet zou dienen.

Men eiste daarom van de regering een garantiewet. Nog voor de soevereiniteitsoverdracht zou de Tweede Kamer een wet moeten afhandelen, waarin de Nederlandse regering aan de ambtenaren zulke toezeggingen zou doen, dat er werkelijk een vrije keuze voor hen zou bestaan.

Het ontwerp kwam, het voorlopig verslag liet niet op zich wachten, maar de memorie van antwoord scheen niet tijdig gereed te zullen zijn. Fel protest van Prof. Romme en een dringende brief aan de regering. Wij weten op dit moment nog niet, hoe dit zal aflopen. Maar de regering staat onder zware druk.

En toch... toch is het een bijzaak. Voorop staat en moet blijven staan, dat de K.V.P. in de hoofdzak niet zichzelf is gebleven, maar via niet altijd na te speuren wegen, tenslotte terecht gekomen is bij het standpunt van prof. Schermerhorn. Dat is

niet uit te wissen, ook niet door nog zoveel drukte over de garantiewet.

Het is immers niet denkbaar, dat de K.V.P., die dit Kabinet niet wilde doen vallen, omdat het in de Indonesische kwestie een geheel andere koers ging varen dan die der K.V.P., dat zij het Kabinet wel zou doen vallen over de garantiewet. Al deze drukte lijkt veel op het zoeken van een alibi.

Afschuwelijk dilemma

Alle A.R. sprekers gewaagden van het afschuwelijk dilemma waarvoor zij stonden. Geen amendement, geen oratorische talenten konden aan dit dilemma iets veranderen.

Het was dit, dat wij door thans de soevereiniteit over te dragen, Indonesië loslaten op een tijdstip, dat dit eigenlijk nog niet kan. De nieuwe staat is er nog niet, hij is nog slechts in wording. Op papier zijn er wel schone woorden over de handhaving van de rechten en vrijheden der burgers, maar of de organen van de nieuwe staat die mooie toezeggingen waar kunnen maken, dat is een open vraag. De ervaringen van het verleden doen weinig goeds verwachten.

Maar aan de andere kant is deze soevereiniteitsoverdracht op de R.T.C. geregeld in overleg met Indonesië, onder supervisie en wellicht ook onder druk van de Verenigde Naties. Wat zou verwerping tot gevolg hebben?

Wij weten het niet. Het heeft geen zin, onze fantasie de vrije loop te laten. Speculaties zijn geen goede basis om een standpunt te bepalen.

Wij zijn bereid, zo verklaarde de heer Schouten, mede te werken aan de overdracht van de soevereiniteit. Wij hebben immers de Grondwet na te leven. Deze schrijft na de jongste wijziging deze soevereiniteitsoverdracht voor. Maar deze bereid-

heid wil niet zeggen, dat men mee moet doen aan een sprong in het duister.

Onze verantwoordelijkheid voor de volkeren van Indonesië mogen wij niet zonder meer prijs geven. Ook de Grondwet eist immers waarborgen voor de rechtszekerheid, de fundamentele menselijke rechten en vrijheden en deugdelijk bestuur. Bij alle onzekerheid over de toekomst is dit het zekere punt waarop wij moeten en kunnen terug vallen, onze grondwettelijke plicht.

Men heeft in de Kamer dit standpunt getypeerd met de woorden: *Fiat iustitia, pereat mundus*. De gerechtigheid moet haar loop hebben, al vergaat de wereld. Maar daartegenover moet men stellen, dat heel veel mensen al heel veel malen de wereld hebben zien vergaan, door zich aan hun plicht te onttrekken en de gerechtigheid niet haar loop te doen hebben.

Reputatie

Minister van Maarseveen heeft — meer nog dan prof. Romme — een reputatie verworven in het ene jaar, dat hij op het departement van Overzeese Gebiedsdelen zit. Het is een twijfelachtige reputatie, die wij niet beter kunnen illustreren dan met enkele citaten uit het R.K. Dagblad *De Tijd*, dat overigens de regeringspolitiek van het laatste half jaar gaarne steunt. Volgens dit blad is de hele verdediging van de grondwettigheid van de Souvereiniteitsoverdracht door de regering gebracht in de sfeer van de tactiek, van de manoeuvre als in een rechtsgeding. „Zij gaat daarbij klaarblijkelijk uit van de veronderstelling, dat hoofdstuk XIV van de Grondwet — het hoofdstuk, dat handelt over de vestiging van de nieuwe rechtsorde in Indonesië — zo vaag is, dat een goed jurist er altijd wel uit kan springen”. Dat is dus volgens dit blad de typering voor Minister van Maarseveen: een goed jurist, die er altijd wel uit weet te springen. Hoe hij dat doet? Door een interpretatie toe te passen, die weliswaar bekwaam is gevonden, maar die beslist op gespannen voet staat met de bedoelingen van hen, die aan de totstandkoming van dit nieuwe hoofdstuk hebben meegewerkt en die zelfs niet werkelijk klopt met de tekst, zoals een normaal mens die verstaat.

Dat is Minister van Maarseveen, die zijn loopbaan op het departement van Overzeese Gebiedsdelen begon met tegelijkertijd te devieren en toch zijn koers te handhaven. Een knap jurist, noemt *De Tijd* dat. Wij citeren dat, bij voorbaat onze verontschuldigen aanbiedend aan de juristen onder onze lezers.

Dezelfde wijze van argumentatie werd toegepast om te verdedigen, dat aan de minderheden hun recht op zelfbestemming ontnomen is. Ook hier is de zaak nog wel zo te plooiën dat zij formeel in orde is. Maar geen sterveling kan aannemen, dat ook materieel, feitelijk het zelfbestemmingsrecht volledig en behoorlijk geëffectueerd zal worden. Eigenlijk vinden velen dat zo erg niet. Het zou komiek zijn, als het niet zo erg was. Allerlei progressieve heren hoort men zeggen, dat die Menadonezen, die Ambonnezen en Timorezen

toch zo dom zijn, dat zij veel beter in de R.I.S. kunnen blijven. Waarom, zo vraagt men zich af, waarom zeggen dezelfde heren niet, dat alle nationalistische zo dom zijn en dat zij veel beter voorlopig onder Nederlandse souvereiniteit konden blijven? Tot zulke ongerijmdheden komt men. Men bukt voor de macht van de revolutie en men stoot loyale onderdanen van zich af!

Ook van het beleid ten opzichte van de minderheden moet gezegd worden: niet overeenkomstig onze verantwoordelijkheid.

Eenheid?

Van vele kanten werd een ernstig beroep op de A.R. Kamerleden gedaan. Vergeet toch wat er gebeurd is, zo zei men. Kijk alleen naar de toekomst. Niemand kan met voldoening terugzien op het Indonesisch beleid, dat de laatste jaren gevoerd is. Nu is het definitieve stadium bereikt. Laat deze beslissing echter niet zozeer een einde, laat het een begin zijn. Het begin van een nieuwe periode in de verhouding tussen Indonesië en Nederland. Zowel de heer Romme als de heer V. d. Goes van Naters deden dit beroep op de A.R. De heer Schouten stelde deze zaak in het juiste licht. Tot de heer Romme zei hij: Drie jaar lang hebt gij alles wat van onze kant kwam inzake de Indonesische politiek afgewezen. Gij hebt met onze opvattingen geen rekening willen houden. Waar haalt U de moed vandaan, om nu onze medewerking te vragen?

Het zou zeker niet moeilijk zijn, meer dan een redevoering van de R.K. fractieleider te citeren, waarin hij zich scherp keerde tegen het A.R. standpunt. Onnodig scherp, was men vaak geneigd te zeggen, maar prof. Romme zal daar wel zijn staatsmannelijke bedoelingen mee gehad hebben. Tegen deze achtergrond was dat beroep op eenheid een hol geluid.

Soortgelijk was het antwoord aan de socialist V. d. Goes. Gij weet, zei de heer Schouten, dat onze beginselen geleid hebben tot ons verzet tegen uw socialistische Indonesische politiek. Uw beroep op onze steun is dus een verzoek, nu ons beginsel prijs te geven. Dat moogt ge van niemand vergen.

Ja, wat betekende eigenlijk dat beroep op eenheid? Nadat prof. Romme de A.R. in de persoon van de heer Schouten tot medewerking had genood, ging hij dezelfde A.R. in de persoon van Gerbrandy van zich af stoten. Toen noemde hij de A.R. de mensen die vastzitten aan het verleden. Dat werd gezegd, zo repliceerde prof. Gerbrandy, tot de man die de topverantwoordelijkheid draagt voor de Koninklijke rede van December 1942, over de interpretatie waarvan Prof. Romme en ik het in 1946 nog eens waren.

Om de reactiegeest der A.R. te bewijzen, citeerde Prof. Romme „Ons Program”. In 1878 was Dr. A. Kuyper al verder, dan zijn geestelijk nakroost thans, was de moraal van dat verhaal. Dat was zelfs mr. Oud te gortig. Met een citaat uit 1878 bewijst U vandaag niets meer. Men mag zo'n citaat niet uit zijn historisch verband rukken. In 1878

Oosterbeek

De Propagandaconferentie, die in November te Oosterbeek werd gehouden, mag geslaagd genoemd worden.

Er is zeer openhartig gesproken. Zo nu en dan werd het ontleedmes der critiek er diep ingezet. En dat is goed. Die critiek die geoefend werd droeg in sterke mate een opbouwend, een constructief karakter. De conferentie stond op hoog plan. Voor een niet gering gedeelte is dit te danken aan de medewerking van Ds B. Rietveld van Kralingen, die de dagsluiting en de dagopening verzorgde. Hij sprak kort, maar telkens sloeg zijn woord in en maakte het indruk. Dat woord toonde ons de rijkdom van de Heilige Schrift voor het praktische leven.

Wie der aanwezigen zal vergeten den tekst van de avonduitsluiting van den eersten dag. Wij hadden met zijn allen weer eens duidelijk gemaakt hoe het alles nu wel moest. En toen werd aan al die betweters, die wij waren, met zachtmoedige ironie voorgehouden „Hebt geen man ontmoet die wijs in zich zelf, van een zot is meer verwachting dan van hem? Maar aan het einde van den tweeden dag klonk het geestdriftwekkend, staande voor de wanhopige taak, om te worstelen om de ziel van ons volk „En Gideon stak de bazuin”!

In die twee woorden lag besloten de polaire spanning van al het Christelijk leven op deze aarde. En die beide woorden hadden wij nodig. Wij danken Ds Rietveld zeer voor de leiding, die hij gegeven heeft, want het peil der conferentie werd mée door zijn optreden bepaald. Wij hebben het verstaan hoezeer wij de medewerking der predikanten behoeven, ja hoe onze actie ook door hen moet worden gestuwd. Want wij, de mensen van de praktijk, ingewikkeld in de kwesties van de leeftocht, moeten telkens weer daar boven uit worden geheven om te zien op den Oppersten

---

stond Kuyper tegenover de koloniale politiek, die sinds lang is overwonnen. Men stelle zich eens voor, dat wij prof. Romme gingen bestoken met citaten van R.K. politici uit 1878, die de samenwerking met de A.R. schuwden, omdat deze naar hun smaak veel te „progressief” (zou men vandaag zeggen) waren. Prof. Romme kan ook wel een rijtje citaten vinden, die de A.R. houding van vandaag in het Indonesische vraagstuk steunen. Daar behoeven wij hem heus niet bij te helpen.

Leidsman des geloofs, onzen Heere Jezus Christus.

Niet wijs in ons zelf!

En de bazuin steken!

En nu het zakelijke.

Van vele kanten is aangedrongen op een uitvoerig verslag.

Het is moeilijk aan dit verzoek te voldoen.

Wel zijn er korte aantekeningen gemaakt.

Ons kaderorgaan leent zich daar trouwens minder goed voor. In de eerste plaats zou het verslag te uitvoerig worden. In de tweede plaats zou het niet verstandig zijn om alles wat besproken is ook openbaar te maken. In ieder geval waren alle leden van de Propaganda-Centrale aanwezig. En het voornaamste is wat er nu verder wordt gedaan. Indien op deze conferentie nieuwe inzichten zijn verworven dan zal het van betekenis zijn, dat deze nieuwe inzichten op een of andere wijze worden gerealiseerd! Het was daarom een goede gedachte om de conferentie te doen uitloopen op enkele conclusies, die dan ook met algemene instemming werden aanvaard. Deze conclusies waren de volgende:

1. *Meer dan tot nu toe heeft de A.R.-Partij zich te bezinnen op de vraag, hoe de propaganda kan worden geïntensiveerd. Daarbij dient bedacht te worden, dat de „cost voor de baet” uitgaat.*

2. *Als basis voor elke politieke activiteit is er in Antirevolutionairen kring een levend geloof en een krachtig roepingsbesef. Alle arbeid, ook alle propaganda-arbeid, zij in de eerste plaats werk, dat gedaan wordt uit liefde tot Hem, wien gegeven is alle macht in hemel en op aarde.*

3. *Juist vanwege dit karakter van ons werk mag onze propaganda niet anders dan de allerbeste middelen, die voor de propaganda te vinden zijn, gebruiken, en tevens wordt de Antirevolutionaire Partij op diezelfde gronden geroepen, zich te bezinnen op de vraag wat er in eigen organisatie aan activiteit ontbreekt.*

4. *De propagandisten-conferentie constateert met vreugde de geestdrift, de trouw en de activiteit die ter conferentie bleek. Zij verzoekt aan de Propagandacentrale op korten termijn de uitvoering van de centrale*

ideeën, ter conferentie naar voren gebracht, voor te bereiden door het opmaken van een propagandaplan, en dit plan ter goedkeuring voor te leggen aan het Centraal Comité. Met name verzoekt zij aan de Propagandacentrale een verantwoord evenwicht te vinden tussen de methoden van centralisatie en decentralisatie in de propaganda.

5. De propagandistenconferentie verzoekt het Centraal Comité zijn volle medewerking te verlenen bij de uitvoering van een goedgekeurd plan.

Het zal nu dus verder van de Propaganda Centrale afhangen of zij er slaagt een plan te ontwikkelen, waarom ter conferentie werd gevraagd en voorts van de medewerking van het Centraal Comité om de plannen tot uitvoering te brengen.

In dit nummer vinden de lezers echter de stellingen der referenten. Prof. Mr P. J. Verdam sprak ter conferentie over de propaganda in de grote stad. Dat Prof. Verdam hiertoe werd uitgenodigd, vindt zijn oorzaak daarin, dat hij de leiding heeft gehad bij de propaganda voor de Gemeenteraadsverkiezingen in Amsterdam. Voor hem had Prof. Okma de leiding in handen. Over de studenten der Vrije Universiteit wordt wel eens een kwaadaardige opmerking gemaakt met betrekking tot

hun politieke belangstelling, maar van de Professoren der Vrije Universiteit geldt dit zeker niet. Trouwens Prof. Waterink is voorzitter van de Propaganda Centrale en zeer terecht heeft Mr A. B. Roosjen hem dank gebracht voor de wijze, waarop hij de conferentie te Oosterbeek heeft geleid. Zijn bewind was streng, maar daaraan was het te danken dat alles op tijd eindigde en dat de conferentie niet verliep.

De tweede inleider was de heer T. Wever uit Franeker, de voorzitter van de propaganda-commissie in Friesland. Dus ook een man die de praktijk kent, maar nu wat het platteland betreft. En in Friesland weet men van aanpakken. Daar beschikt de propaganda-commissie over een eigen auto en met die auto wordt de provincie doorkruist van Dokkum tot Stavoren en van Ferwerderadeel tot Veenwouden! Er is geen voorzitter meer die met rust gelaten wordt en dommelende secretarissen worden wakker geschud. Ook wat dat aangaat was het een goede keus. Waar dan nog blijkt dat de Heer Wever boeiend sprak. Hij gleed niet langs de moeilijkheden heen en zijn woord maakte een diepen indruk op alle aanwezigen.

Al met al een geslaagde conferentie.

En wij hopen dat van haar een stimulerende invloed uitgaat op de interne organisatie van onze partij en haar activiteit, want dat was tenslotte het doel dat werd beoogd.

Propaganda in de Grote Stad

Prof. Mr P. J. VERDAM

Doel

1. Doel der propaganda is verbreiding der A.R. beginselen. Voorwaarde voor propaganda is een sterke kern, d.i. een kern die leeft uit het geloof en de beginselen kent.

Karakter der grote stad

2. De propaganda in de grote stad (meer speciaal Amsterdam) moet rekening houden met de volgende omstandigheden:
  - a. de massabewoning en het ontbreken van een gesloten kern.
  - b. overvloed van acties en vergaderingen en veler gebrek aan interesse daarvoor.
  - c. veeleisendheid en kritische geest der bevolking.
  - d. mogelijkheid om langs eenvoudigen weg velen te bereiken.

- e. enige gevoeligheid der bevolking voor goede propaganda.

De Propaganda

3. De propaganda in de grote stad moet daarom zijn:
  - a. goed georganiseerd;
  - b. permanent;
  - c. grootscheeps;
  - d. fris;onverminderd natuurlijk de eisen der beginselen.

Aard der propaganda

4. De propaganda richtte zich voornamelijk op drieërlei:
  - a. innerlijke versterking der kern;
  - b. verbreding der kern;

Prof. Mr P. J. Verdam

- c. speciale acties (verkiezingsacties e.d.).
Deze drie methoden, die overigens niet scherp te scheiden zijn, kunnen geen van drieën zonder ernstige schade verwaarloosd worden.

De kern

5. Het versterken van eigen kern geschiedt zo door de beproefde middelen in gemoderniseerden vorm, b.v.
- a. huisbezoek (nog altijd het eerste middel; teveel verwaarloosd; moeilijkheid van entree; enquête b.v.)
  - b. vergaderingen (kadervergaderingen, persoonlijke oproeping).
  - c. orgaan (nieuws uit eigen stad en raad).
  - d. verdere voorlichting (Ned. Gedachten; A.R. Staatskunde; A.R. Stem; circulaire over actueel vraagstuk).

Verbreiding der kern

6. De verbreiding van de kern is een voorbereiding voor versterking van eigen kern (punt 5): alle daar genoemde middelen zijn dus ook hier van toepassing.
Speciale aandacht verdient de ledenwerving door:
- a. bezoek aan nieuw ingekomenen;
  - b. ledenwerfactie („10-daagse veldtocht”; inschakelen van velen, elk voor enkele bezoeken);
  - c. geestverwanten, die niet lid zijn, voorzien men geregeld van literatuur.

Verkiezingsactie

7. Een verkiezingsactie heeft tot eerste doel stemmenbehoud en stemmenwinst en als dieper doel verbreiding der kern. Alle in punt 5 en dus in punt 4 genoemde middelen komen dus ook hier in aanmerking.
Bij verkiezingsactie vindingrijk gebruik ma-

ken van alle behoorlijke middelen (b.v. affiches, auto's, ballons, brugborden, colportage, fietstochten, huisbezoek, orgaan, pamfletten, raambiljetten, reclamevlakten, schuiten, sluitzegels, spandoeken, speldjes, vergaderingen, vlaggetjes enz.)

Vooral hier geldt: de propaganda zij principieel, allround, fris.

Richtlijnen

8. Diverse opmerkingen:
- a. de propaganda zij afwisselend (b.v. jaarprogramma: herfstactie: ledenwerving; winterprogramma; contributieverhoging of leduurfonds; lenteactie: verkiezingen).
  - b. men houde de medewerkers vast (als er enkele maanden rust is b.v. niet-politieke samenkomst houden).
  - c. wie organiseert of leiding geeft vergete niet zelf mee te doen.
  - d. ieder worde ingeschakeld; (b.v. jongeren: verspreiding en verkiezingsactie; dames b.v. financiële actie, leduurfonds, inrichting vergaderingen; ook kerkelijke ambtsdragers, b.v. enkele bezoeken elk in een speciale actie enz.).
  - e. men vergete niet de voorlichting op de jeugdverenigingen.
  - f. de beste propaganda is het „onopzettelijk” contact (op kantoor, fabriek enz.; dit teveel verwaarloosd).
  - g. bij verspreiding geen woningblok overslaan, hoe ook gekleurd.

Financiën

9. De propaganda in de grote stad stelt buitengewone eisen aan de financiën; daarom is nodig:
- a. heffing van behoorlijke contributie en een groot aantal leden.
  - b. actie voor verkiezingsfonds onder de leden.
  - c. bezinning op verdere mogelijkheden (acties bij niet-leden of bedrijven, leduurfonds enz.).

Eigen bureau

10. Voor genoemde acties is in de grote stad een eigen bureau met vasten secretaris en enige hulp noodzakelijk.

Propaganda en kern

11. Tussen propaganda en politieke belangstelling bestaat een wisselwerking, die niet verwaarloosd mag worden: goede propaganda maakt propagandisten tot kern en kern tot propagandisten.

Resultaat

12. Het resultaat van de propaganda worde niet onderschat. Propaganda voor Christelijke politiek is noodzakelijk onderdeel van de herkerstening van de grote stad. De A.R. beginselen hebben in de grote stad mogelijkheden.

T. Wever

De propaganda

OP HET PLATTELAND

liggend gebied: Baptisten, Heilsoldaten, Vrij Evangelischen en dergelijke groepen.

d. hen, die ontvankelijk geacht moeten worden voor de doorbraakgedachte, oud-C.D.U.-ers enz.

2. De groep, die leeft op de grenzen van „Kerk” en „wereld”.

Het moet mogelijk zijn voor deze genoemde groepen speciaal ontworpen schriftelijke propagandamateriaal beschikbaar te stellen. Deze schriftelijke propaganda moet, voor meerderen van genoemde groepen, ten doel hebben, uiteindelijk te komen tot het samenbrengen in kleine vergaderingen. De door de schriftelijke propaganda gewekte nieuwsgierigheid kan alleen door het levende woord worden omgezet in daadwerkelijke medewerking.

3. Allen, waarvan aangenomen kan worden, dat zij zich meer gevoelen aangetrokken tot de C.H.U.

4. Sympathiserenden met de P.v.d.A.

5. Beïnvloeden door de C.P.N.

6. V.V.D.-lieden.

III. Activering der partij

1. De A.R. Partij is 'n nationale partij en heeft een roeping tegenover het **gehele** volk. Bij de propaganda voor de A.R. denkwijze dient rekening te worden gehouden met de **eigen geaardheid** van elk dezer groepen.

2. De **georganiseerde** A.R. Partij verenigt slechts een **deel** van het A.R. kiezerspersoneel rondom haar program van beginselen. Het gehele kiezerspersoneel wordt aangetrokken door de **politieke geloofsbelijdenis**. Deze politieke geloofsbelijdenis zal steeds het uitgangspunt moeten blijven van onze propaganda.

3. Deze politieke geloofsbelijdenis moet worden tot een **levende overtuiging** bij die grote groep van het A.R. kiezerspersoneel, die alleen maar **passief** meeleeft. De grootste helft van het A.R. kiezerspersoneel dreigt te worden tot alleen maar dood kapitaal, dat in rekening wordt gebracht bij het

I. Karakter van het platteland

1. De politieke vraagstukken, die scheiding maken binnen ons volk, liggen op het platteland niet zo heel veel anders dan in de grote stad. De samenbundeling in sterke organisaties brengt mee, dat speciale plattelandsbelangen door deze organisaties dikwijls uitstekend worden bevorderd.

2. Op het platteland, met name in Friesland, leeft nog een betrekkelijk sterk **historisch besef** en handhaaft zich nog een **hechte traditie**. Daarvan profiteren niet alleen de protestants-christelijke partijen, maar zeer zeker ook de Partij van den Arbeid.

3. De afgeslotenheid der naast elkaar levende volksgroepen (een nationaal verschijnsel) wordt in Friesland nog ongunstig beïnvloed door het feit, dat gehele dorpen (soms streken) of nagenoeg geheel vrijzinnig of nagenoeg geheel rechtzinnig zijn. Men luistert niet naar elkander, men luistert alleen naar zichzelf.

4. Het grote voordeel voor de propaganda is de **doorzichtigheid** van het platteland. Aan de hand van de kiezerslijst is het mogelijk het „kiezerspersoneel” in kaart te brengen en dit te controleren met den stembusuitslag.

II. Indeling van het kiezerscorps

In kaart kunnen worden gebracht:

1. Allen, die geacht moeten worden te behoren tot het Christelijk volksdeel.

a. de **actief** meelevende A.R.

b. de **passieve** A.R., die alleen maar A.R. stemmen.

c. een belangrijk voor de propaganda braak-

opmaken van de balans (de verkiezingen), een situatie, die zich op den duur moet wreken.

IV. Politieke catechisatie

1. Met het oog hierop organiseer de partij overal **politieke catechisaties**. Men beginne met vier tot zes avonden (of Zaterdagmiddagen), waarin de **hoofdzaken** worden behandeld. Geen lange, fijn-uitgesponnen betogen over onderdelen, door- spreekt met „wetenschappelijke” namen en woorden, maar bondige, klare uiteenzettingen van de grondgedachten van de A.R. denkwijze, toegespitst op de huidige situatie.

2. In iederen Kamerkieskring worde een uitgezochte groep cursusleiders samengebracht ter scholing voor dezen arbeid.

V. Interne critiek

1. De critiek van een belangrijke groep, vooral van het „passieve” deel van het A.R. kiezersvolk kan samengevat worden in deze woorden „wij (dat zijn de A.R.) weten wel wat wij niet willen, maar niet wat wij wel willen.” Deze groep heeft het gezicht verloren op de grote betekenis van het A.R. beginsel voor de **praktijk** van het politieke leven en onvoldoende oog voor de rijkdom van de politieke erfenis van het verleden.

2. Een andere groep, voor een groot deel bestaande uit arbeiders, stemt A.R., maar oefent scherpe critiek op onderdelen van de sociaal-economische politiek der A.R. Partij in de jaren vóór den laatsten oorlog. Met het oog op deze groep vooral, maar ook voor de gehele partij, is het dringend noodzakelijk, dat de gevoerde politiek van de jaren 1920—1940 **in haar geheel** worde belicht.

Daarom moeten met name deze politieke catechisaties dienen om een voorlichting te geven, waarnaar duizenden uitzien.

VI. Antirevolutionaire vrouwen

1. Een belangrijk terrein binnen het A.R. kiezerscorps ligt tot nu toe nagenoeg geheel braak: **de A.R. vrouwen**, zeker de helft uitmakend van het A.R. kiezersvolk. Hier schuilt een groot reservoir van „slapend kapitaal” dat noodzakelijk tot activiteit moet worden gebracht.

2. Ieder bestuur trekke een klein aantal belangstellende vrouwen aan, z.m. van verschillende kerkelijke gezindte en sociale positie en belaste deze vrouwen met het samenroepen van vrouwen in **enkele vergaderingen** (twee kan voldoende zijn) per vergaderseizoen. Vergaderingen vóór vrouwen dóór vrouwen, teneinde de vrouwen te activeren door hen bekend te maken met het A B C van de A.R. politiek.

3. Geen afzonderlijke vrouwenorganisaties, maar commissies van bijstand, toegevoegd aan het bestuur der plaatselijke K.V. Commissies, die hoogstens binnen iederen Kamerkieskring een contactorgaan scheppen, dat dient om spreeksters (spre-

kers) uit te wisselen en enige leiding geeft aan de plaatselijke vrouwencommissies.

4. De voorgestelde politieke catechisaties en vrouwenvergaderingen mogen niet de plaats innemen van de traditionele vergaderingen der K.V., maar dienen mede om deze vergaderingen ten goede te komen.

VII. Klare formulering van beginselen

1. De A.R. Partij is een beginselpartij en de politieke strijd is een strijd van beginselen. Het uitdragen van onze politieke geloofsbelijdenis moet positieve en negatieve reacties oproepen. Dit stelt aan de propaganda van de A.R. Partij buiten den kring van het christelijk volksdeel hoge eisen. Daarom is nodig een klare formulering van onze aloude beginselen, toegepast op den huidige toestand van ons volk en met name op de nieuwe ontwikkeling van het economisch leven.

2. Een met ernst en volharding aanvatten van bovengenoemden arbeid zal twee dingen doen blijken:

a. Het opwekken van een nieuw élan in onze eigen kring, waar velen slechts wachten op het aanwijzen van doel en middel om aan den slag te kunnen gaan.

b. Het openbaar worden van het feit, dat de financiën van nagenoeg alle K.V. onvoldoende zijn om deze activiteit op te vangen.

VIII. Financiën

Het ware wenselijk den „normalen” arbeid der K.V. te bekostigen uit de normale inkomsten, de contributies der leden. En daarnaast een propagandafonds te stichten, dat gevoed wordt uit bijdragen, die, onafhankelijk van de contributies, toevoelen van allen, die dezen arbeid een goed hart toedragen en die in staat zijn boven hun normale contributies een bedrag te geven.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

De les van dertig jaren

R. GOSKER

Positie gehandhaafd

1. Bij de Kamerverkiezingen, die gedurende de laatste dertig jaar hebben plaats gevonden, is de Antirevolutionaire Partij er in geslaagd haar aanhang onder het volk te handhaven. Het gelukte haar evenwel niet haar positie blijvend te verbeteren. Dat zij overigens regelmatig ongeveer 13% à 14% van het aantal stemmen verkreeg is enerzijds te danken aan de principiële vastheid van haar kiezerscorps, maar is anderzijds het resultaat van een aantal elkaar tegenwerkende invloeden, welke de bijzondere opmerkzaamheid verdienen.

Interne verschuivingen

2. De interne verschuivingen onder het kiezersvolk zijn veel groter dan uit de overigens merkwaardige stabiliteit der landelijke stemcijfers blijkt. Dit geldt ook voor de Antirevolutionaire Partij en voor haar in meerdere mate dan gewoonlijk wordt aangenomen. Dit wijst er op, dat voortdurende bewerking van den volksgeest in Antirevolutionairen zin dringend nodig is.

Nauw verband

3. De verkiezingsuitslagen leren, dat er een zeer nauw verband bestaat tussen de Protestantisch-Christelijke partijen onderling. Wanneer de Antirevolutionaire Partij wint, verliest de C.H. Unie, en omgekeerd. Tot aan de jaren dertig won de laatste voortdurend enig terrein op de eerste. Na 1930 was de situatie andersom, met dien verstande, dat de Antirevolutionaire Partij in de periode van 1930 tot 1940 meer vooruitging dan de C.H. Unie, de S.G.P. etc. tezamen verloren.

Dr Colijn als lijststaanvoerder

4. Hoewel de figuur van Dr H. Colijn bij de verkiezingen van 1933 en 1937 ongetwijfeld een groot aantal stemmen uit den liberalen kring heeft aangetrokken, wordt de omvang daarvan gewoonlijk zeer overschat.

Sterke organisatie

5. Door haar relatief sterke organisatie en haar militante propaganda-activiteit verkrijgt de Antirevolutionaire Partij een groter aantal stemmen dan waarop zij, gezien haar principiële aanvang, aanspraak heeft.

Het Noorden

6. In het Noorden van ons land, Friesland, Groningen en Drenthe, werd de positie van de Antirevolutionaire Partij enigszins sterker. Deze versterking is waarschijnlijk voornamelijk te danken aan de relatief sterke toename der Gereformeerde bevolkingsgroepen aldaar. Aangenomen moet worden, dat bij de verkiezingen in 1933, maar vooral bij die van 1937, een gedeelte van haar aanhang is overgegaan naar de Christen-Democratische Unie, hetgeen echter toen niet duidelijk aan het licht getreden is, omdat de candidatuur van Dr H. Colijn een ongeveer even groot aantal stemmen uit andere bevolkingsgroepen heeft aangetrokken. Vandaar dat ook in het Noorden de interne verschuivingen onder haar kiezerscorps veel sterker zijn dan men veelal meent. Opmerkelijk is voorts, dat de Antirevolutionaire Partij in het Noorden bij de verkiezingen van 1946 en 1948 veel minder stemmen trok uit de niet-Gereformeerde bevolkingsgroepen, waarbij echter de mogelijkheid niet moet worden uitgesloten, dat het aantal Gereformeerden, hetwelk niet meer Antirevolutionair stemt, groter is dan veelszins wordt aangenomen.

Voorts valt te constateren, dat relatief de invloed van het Noorden op het totaal der in ons land uitgebrachte stemmen vermindert, doordat in de overige gedeelten van ons land de bevolking in sneller tempo toeneemt.

De grote steden

7. In het gebied, dat de grote steden (geheel Noordholland, 's-Gravenhage en Rotterdam) omvat, verbeterde de A.R.-Partij haar positie sedert 1918 in belangrijke mate, n.l. met ongeveer 40%. Die vooruitgang stemt tot dankbaarheid. Daaruit blijkt, dat onze partij nog trekkracht heeft onder het volk en dat haar propaganda niet zonder resultaat gebleven is.

Deze vooruitgang is voor een deel toe te schrijven aan den groei van de Gereformeerde bevolkingsgroep, wier toename, blijkens de resultaten der laatste volkstelling, op 10 % wordt berekend. Voor het overige moet worden aangenomen, dat winst werd verkregen ten koste van de C.H. Unie en van de Hervormd Gereformeerde Staatspartij, en dat, in mindere mate overigens, stemmen verkregen werden uit de politiek indifferenten of kleurloze midden-groep. Dit laatste verschijnsel speelt overigens in Amsterdam en Den Haag een veel

grotere rol dan in Rotterdam, waar juist een omgekeerde tendenz aanwezig blijkt.

Propaganda-methoden

Het Platteland

8. In de plattelandsdistricten Overijssel, Arnhem, Utrecht, Leiden, Dordrecht en Zeeland, leed de Antirevolutionaire Partij daarentegen vrij gevoelig verlies. Dit verlies bedraagt, vergeleken met de resultaten van 1918, ongeveer 20%. Dit stemt tot bezorgdheid. Deze achteruitgang wordt slechts ten dele verklaard uit de winst van de Staatkundig Gereformeerde Partij. Aangenomen moet worden, dat verlies werd geleden aan de C.H. Unie, maar ook dat, hetzij direct of indirect, verloren werd aan de Socialisten, die hun positie aanmerkelijk versterkten. Met name dit laatste is ernstig. Hoewel nauwkeurige cijfers niet voorhanden zijn, moet worden aangenomen, dat de Gereformeerde bevolkingsgroep in de plattelandsdistricten sedert 1918 numeriek niet is vooruitgegaan. Het verlies op het platteland stemt overigens meer tot bezorgdheid dan dat de winst in de grote steden reden tot vreugde geeft.

Het Zuiden

9. In het Zuiden, Limburg, Noord Brabant en Nijmegen, wist de Antirevolutionaire Partij haar positie sedert 1918 vrijwel te handhaven en, ondanks de numerieke achteruitgang der Gereformeerde volksgroep, verbeterde zij haar positie zelfs enigszins ten opzichte van de C.H. Unie. De overigens geringe achteruitgang wordt niet voldoende verklaard door de relatief snelle bevolkingstoename der Rooms Katholieken, noch door de winst der Staatkundig Gereformeerden. Immers moet worden rekening gehouden met de niet onbelangrijke immigratie uit het Noorden in de mijnstreek van Limburg en het industriegebied van Eindhoven. Opmerkelijk is voorts, dat onze positie in Limburg en Tilburg belangrijk beter is dan in Den Bosch en Nijmegen.

Stedelijk karakter

10. De Antirevolutionaire Partij verkrijgt in toenemende mate een stedelijk karakter, hetwelk niet alleen kan worden toegeschreven aan de relatief snelle toename der stedelijke bevolking. Omgekeerd wordt de Christelijk-Historische Unie in toenemende mate een plattelandspartij, aangezien zij sedert 1922 in de grote steden aan invloed en betekenis verloor, n.l. ongeveer 30%, terwijl zij op het platteland verloor 19%, in het Noorden echter zelfs 2% won. Ook hier blijkt dus de onderlinge samenhang der beide Prot. Christelijke Partijen. Diezelfde samenhang wordt overigens waargenomen tussen de Partij van den Arbeid en de Communisten. De eerste wordt meer en meer een plattelandspartij, terwijl de laatste een overwegend stedelijk karakter draagt.

11. Derhalve moet wel degelijk onderscheid worden gemaakt tussen de propaganda in de grote steden en die op het platteland. Onze winst in de steden en ons verlies op het platteland wijst op de noodzakelijkheid daarvan. In de grote steden is de massa-actie op haar plaats. Op het platteland moet veel meer aandacht worden gegeven aan de gerichte reclame.

Staatkundig-Gereformeerde Partij

12. Aan de activiteit der Staatkundig Gereformeerde Partij moet meer aandacht worden besteed dan gedurende de laatste jaren is gedaan. De Propaganda-Centrale dient zich te beraden over de wijze waarop met name de eenvoudige Gereformeerde mensen op het platteland moeten worden voorgelicht. Uit de voorgaande conclusies vloeit overigens voort, dat de propaganda der Antirevolutionaire Partij vooral van betekenis is voor en invloed heeft op de Protestants-Christelijke volksgroepen. De Prot. Christelijke Partijen zijn daardoor elkaars grootste concurrenten.

De organisatie

13. De organisatie der Antirevolutionaire Partij heeft geen gelijke tred gehouden met de ontwikkeling van het moderne leven. In vergelijking met haar geestverwante organisaties op maatschappelijk en cultureel gebied is zij zelfs achterop geraakt. Daarom is het voor haar dringend nodig, dat zij eerst alle aandacht concentreert op het weer mobiel en strijdvaardig maken van haar organisatie. De zwakke stee is zowel op het platteland als in de stad gelegen in het gemis van een actief kader.
14. Als doel moet worden gesteld:

1e Vermeerdering van het ledenaantal

Als bereikbaar gemiddelde mag worden aangenomen, dat 20% van het kiezerscorps als lid der partij kan worden genomen. Dit betekent dat het aantal leden der partij kan worden opgevoerd tot rond 135000.

2e Organisatie der propagandaclubs

Tot nog toe is er weinig gedaan om de organisatie der propagandaclubs tot stand te brengen. Toch is dit zeer noodzakelijk. Nodig is echter, dat dan ook de taakinventarisatie op behoorlijke wijze is geregeld en dat de middelen aanwezig zijn om de kosten te financieren. Er moet gestreefd worden naar een kader van 6000 propagandisten. Dat wil generaal gesproken zeggen één Antirevolutionair propagandist op 1000 kiezers. Anders gezegd betekent dit in ieder gemeentelijk kiesdistrict een „bushoofd” of „districtsleider”. Deze propagandisten moeten dan voorts ook in een landelijk verband worden gezet.

3e **Activering van het kader**

Het actieve werkende kader der partij, dat regelmatig de organisatie dient en de actie stuwt, is niet groter dan 2500 man. Dat kader omvat, ieder die de partij kent zal dit voetstoots toegeven, niet eens alle bestuursleden der kiesverenigingen. Dat actieve werkende kader moet zeker worden verdubbeld. Daarbij dient aandacht te worden gegeven aan het feit, dat de groep der intellectuelen, predikanten, onderwijzers, advocaten, ambtenaren, door welke omstandigheden dan ook, in het leidend kader een te weinig actieve rol speelt. Ook daaraan zal iets moeten worden gedaan. Kadervergaderingen.

4e **Aantal lezers „Nederlandsche Gedachten”**

Het aantal lezers op ons kaderorgaan dat momenteel ongeveer 10.000 bedraagt, is veel te gering. Dat aantal zou zeker 25.000 moeten zijn. Wanneer men in aanmerking neemt, dat er geen Antirevolutionair dagblad bestaat, dat dagelijks inlichtingen verstrekt over de organisatie, is het inderdaad zeer teleurstellend, dat wij er niet in zijn geslaagd het aantal lezers van ons kaderorgaan boven de 10.000 te brengen. In ieder geval moet als bereikbaar gemiddelde worden gesteld, dat één op de vijf aangesloten leden op het kaderorgaan is geabonneerd.

5e **Het vergaderbezoek**

Dringend nodig is, dat het contact tussen de partijorganisatie en haar leden wordt versterkt. Met name het bezoek der vergaderingen laat zeer veel te wensen over. In de steden bereikt de partij in de gewone wintervergaderingen niet meer dan 10% van haar leden. Op het platteland ligt dat percentage over het algemeen hoger. Maar bevredigend is deze situatie zeker niet. Derhalve moet aan de sprekersorganisatie grote aandacht worden gegeven. Ook daaraan moet iets worden gedaan. Huisbijekomsten en georganiseerd huisbezoek.

6e **Een partijblad**

Om den band tussen de partijorganisatie en haar leden te versterken is het nodig, dat een partijblad periodiek aan alle leden wordt toegezonden. Dit kan alleen op bevredigende wijze geschieden door regelmatige toezending per post. Voorts moet dit orgaan verschijnen in tijdschriftmodel, typografisch goed verzorgd, populair van inhoud, met veel photo's etc. en voorzien van een prettig omslag. Het is mogelijk om dit doel te bereiken door 6 × per jaar een speciaal nummer van „Nederlandsche Gedachten” daarvoor te bestemmen. De kosten zijn dan ongeveer f 0.60 per abonné per jaar. Bovendien kunnen dan de Kamerkieskringen c.q. de Provinciale Comité's door middel van een inlegvel eveneens allerlei mededelingen doen, die regionaal voor de organisatie van betekenis zijn.

7e **De jeugdorganisatie**

De ontwikkeling der jeugdorganisatie is tot

op heden evenmin in alle opzichten bevredigend te noemen. Met name in de grote steden laat deze ontwikkeling veel te wensen over. Het moet toch mogelijk worden geacht, dat de jeugdorganisatie 10% van het ledental der partij omvat en dat de activiteit der plaatselijke clubs wordt bevorderd. Een nauwer verband met de propaganda-organisatie is daartoe wel gewenst.

8e **Propagandablad**

Alles wat tot nog toe werd genoemd heeft de bedoeling de partijorganisatie intern te versterken. Daaraan schort het momenteel het meest en dat is dus het eerst nodige. Maar einddoel is tenslotte, dat de partij zich werpt op de bewerking van den volksgeest, dat wil dus zeggen, dat zij zich gooit op de massapropaganda. Dat is een zeer zware taak. Daarvoor moet komen een propagandablad, dat eveneens voldoet aan hoge eisen van redactionele en typografische verzorging. Dat blad dient dan om te beginnen zeker 10 × per jaar te worden verspreid in een oplage van 250.000 stuks, terwijl dit aantal in verkiezingstijd nog zeer belangrijk moet worden opgevoerd.

9e **Versterking der financiële kracht**

Onverbiddelijk gevolg en sluitstuk van dit alles is, dat de financiële kracht der partij, in al haar organen, moet worden versterkt. Daar is geen ontkomen aan. De gemiddelde contributie dient dan ook op tenminste f 3.— à f 4.— per lid per jaar te worden gebracht. In veel gevallen zal verhoging der contributie daartoe nodig zijn. Beter is het een actie te voeren voor een jaarlijkse bijdrage naar draagkracht. In iedere kiesvereniging zijn wel een aantal mensen, die aanmerkelijk meer dan de gemiddelde contributie kunnen bijdragen. Daardoor wordt verkregen:

- a. dat het niet nodig is voor iedere verkiezingsactie een speciale strijdkas te vormen door het verkrijgen van extra bijdragen;
- b. dat de bijdragen aan de hogere organen der partij kunnen worden vermeerderd teneinde die organen in staat te stellen hun taak op behoorlijke wijze te verrichten.

Massa-propaganda

15. Eerst nadat bovenomschreven doeleinden op bevredigende wijze zijn verwezenlijkt kunnen en moeten plannen worden ontwikkeld voor de overigens zozeer noodzakelijke massapropaganda, opdat de Antirevolutionaire Partij haar roeping van Godswege tegenover het Nederlandse volk kan vervullen.

Program van actie

16. Het Program van Actie voor de verkiezingen wordt te laat vastgesteld — immers op de Deputatenvergadering — zeven à acht weken vóór den dag der verkiezingen. Daardoor ontbreekt de tijd om het Program van Actie zodanig te bewerken, dat het voor de propaganda onder het volk dienen kan. Te overwegen ware het Program van Actie ten minste zes maanden voor de verkiezingen vast te stellen.

Staatkundig Gereformeerde Partij (III)

door Mr C. J. VERPLANKE

Uitgaande van de schriftuurlijke antirevolutionaire opvatting, dat de Overheid uitsluitend de *rechtsgeboden*, die God voor de openbare samenleving heeft gesteld, moet handhaven en zij dus de openbare rechtsorde heeft te verzorgen — gelijk in het vorig nummer uitvoerig werd betoogd —, zullen wij thans onder ogen hebben te zien, in hoeverre het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogramma van het onze principieel verschilt.

Reeds vroeger (Ned. Ged. 5e jrg., no. 13) werd geconstateerd, dat de meeste artikelen van het beginselprogramma der S.G.P. geen reden tot zelfstandige partijformatie geven. Slechts ten aanzien van enkele punten komen de verschillen openbaar en de behandeling van de betreffende artikelen werd dan ook uitgesteld, totdat de diepere achtergrond daarvan zou zijn blootgelegd. Thans moet dus worden nagegaan, hoe en in hoeverre de Staatkundig-Gereformeerde opvatting inzake de overheidstaak in het beginselprogramma der S.G.P. is neergelegd. Hierop moet zij immers haar bestaansrecht funderen.

Allereerst stuiten wij op den aanhef van

Art. 4. De Overheid zal ook in haar ambt naar Gods wet geoordeeld worden en heeft dus voor naleving van deze wet zorg te dragen.

Daarmede valt volledig in te stemmen, indien bedacht wordt, dat Gods Wet in haar eenheid gedifferentieerd is naar de verschillende levenskringen. Voor het staatsleven geldt deze Wet anders dan voor het kerkelijk, het gezins of het maatschappelijk leven. Juist omdat God de enige absolute Souverein is, heeft Hij niet gewild, dat op aarde enige kring over den andere zou heersen. Daarom schiep Hij alles naar Zijn aard, stelde Hij voor het geschapene eigen wetten, gaf Hij de kringen een eigen, van Hem afgeleide, soevereiniteit. Zo stelde God aan de Overheid den eis, dat zij de openbare rechtsorde in de samenleving heeft te handhaven en zich niet aan de structuur van andere kringen mag vergrijpen. De Overheid heeft dus zeer zeker voor naleving van de door God voor haar gestelde Wet zorg te dragen en zij zal naar deze Wet ook worden geoordeeld. Maar onjuist is de gedachte, als zou de Overheid als zodanig

de Wet der Tien Geboden in haar vollen omvang moeten handhaven (zie bijv. antw. 110 Heid. Cat.) Met de formulering van art. 4 van het Staatkundig Gereformeerd beginselprogramma kan derhalve worden ingestemd, wanneer men voor ogen houdt, wat onder „wet” moet worden verstaan.

Een critiek als van Ds Zandt in de nummers van „De Banier” d.d. 10 en 17 Maart 1949 is echter volstrekt onjuist, wanneer van de Antirevolutionaire opvatting wordt gezegd, dat zij een uitzonderingspositie schept voor de overheidspersonen en hen in hun bestuur buiten Gods Wet plaatst. Integendeel, geldt niet alleen voor hen als particuliere personen Gods ganse wet, maar *bovendien* dragen zij als overheidspersonen een extra verantwoordelijkheid, nl. te zorgen voor de handhaving van Gods rechtsgeboden voor de openbare samenleving. Evenzeer dragen particuliere personen een bijzondere verantwoordelijkheid, wanneer zij kinderen hebben, werkgever zijn of tot een kerk behoren.

Dat de S.G.P. in den aanhef van art. 4 de overheidstaak niet naar Gods wil beperkt tot de handhaving der openbare rechtsorde en zich niet genoegzaam rekenschap heeft gegeven van de reikwijdte van het overheidszwaard, blijkt uit het vervolg:
Daarom is zij geroepen

a. strafbaar te stellen de ontheiliging van Gods Naam en dag.

Ten aanzien van de bestraffing der ontheiliging van Gods Naam kan de Overheid echter niet meer doen dan de *openbare* godslastering en het vloeken binnen haar eigen diensten tegengaan. Merkwaardig is, dat in art. 3 van het gemeenteprogram der S.G.P. deze eis veel juister is gesteld. Daar wordt immers van de gemeentelijke Overheid gevorderd, dat zij een strafverordening in het leven roept tegen het vloeken en de ontheiliging van Gods Naam *in het openbaar*.

En wat betreft de Zondagsheiliging, ook hier moet in de eerste plaats de Overheid *zelf* haar onderworpenheid aan de Wet Gods tonen. Zij moet zelf den Zondag als dag des Heren erkennen, d.w.z. zij heeft den Zondag in haar eigen diensten volstrekt te eerbiedigen.

gen en de Zondagsrust te waarborgen, opdat de burger *in staat zij* den Zondag te heiligen. In art. 5 van ons program wordt dan ook beleden, „dat de Overheid. . . . . ter vrijlating van den dag des Heren, en alzo mede in 's volks belang, *zelve* zoveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten. . . . . en zo bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar concessien gehelen of gedeeltelijken stilstand van zaken voor dien dag heeft te bedingen”.

Onjuist is dus strafbaarstelling van de Zondagsontheiliging, op de wijze zoals art. 4a van het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogram eist. Maar volkomen juist is het, te eisen, dat de Overheid „op publiek terrein alles (were) wat de heiliging van den Zondag belemmert”, zoals art. 2 van het Staatkundig-Gereformeerd gemeenteprogram leert. Is ook hier het Staatkundig-Gereformeerd beginsel niet geofferd aan de (gemeente)-practijk en aldus tot juisteren inhoud gekomen?

Tot de taak der Overheid behoort voorts volgens art. 4 sub

b. den eed te eisen.

In hoeverre de eed ook mag worden geëist van hem, die verklaart atheïst of doopsgezind te zijn, blijve in het midden. Ook Ds Zandt geeft daarop in zijn toelichting in „De Banier” d.d. 21 Juli 1949 geen bevredigend antwoord. Juister komt het ons daarom voor met art. 5 van het antirevolutionair program te belijden, dat de Overheid „het recht heeft den eed te vragen”.

Met meer welwillendheid valt te begroeten in art. 4 sub

c. tegen te gaan het misbruik maken van sterken drank.

Ook art. 15 van ons program legt der Overheid den plicht op „de gelegenheid tot het gebruik van sterken drank te beperken” en verklaart aan het slot nog eens nadrukkelijk: „Tegen de drankzonde. . . . . is niet minder waakzaamheid van de zijde der Overheid geboden”.

Verskil van mening rijst weer ten aanzien van art. 4 sub

d. te waken voor de openbare zedelijkheid op wegen en in publieke gebouwen.

Art. 15 van ons program stelt nl. den eis, dat de Overheid heeft „te waken voor de publieke eerbaarheid op den weg en in publieke plaatsen. Breed wordt door Ds Zandt in „De Banier” d.d. 11 Aug. 1949 de verwatering der antirevolutionairen uitgemeten, die niet over „zedelijkheid”, maar over „eerbaarheid” spreken. Wederom uitgaande van den

schriftuurlijken eis, dat de Overheid de openbare rechtsorde in de samenleving heeft te handhaven, moet worden ontkend, dat het woord „zedelijkheid”, dat betrekking heeft op de innerlijke roerselen van het verborgen zieleleven, hier op zijn plaats is. Nergens eist de Schrift, dat de Overheid ook Gods geboden voor het persoonlijk leven heeft te handhaven. Zij beperke zich dus in haar optreden tot het openbare terrein der „eerbaarheid”.

Zonder enig voorbehoud kan worden ingestemd met art. 4 sub

e. de Staatsloterij zonder enigen overgang af te schaffen.

Onze houding dienaangaande is voldoende bekend.

Buiten de bevoegdheidskring der Overheid wordt echter getreden, wanneer men van haar eist in art. 4 sub

f. in alle samenkomsten te verbieden het verbreiden van beginselen, die de ere Gods en het gezag der Overheid aanranden.

Herhaald moet worden, wat in het vorige nummer werd opgemerkt, dat het beleven van een overtuiging door de Overheid slechts mag worden gekeerd, wanneer dat medebrengt een aantasting van de publieke rechtsorde. Wanneer het verbreiden van beginselen, die de ere Gods en het gezag der Overheid aanranden, de openbare gerechtigheid in gevaar brengt, dan heeft de Overheid in te grijpen.

Tenslotte acht de S.G.P. de Overheid geopenbaard in het in 1927 aan haar program toegevoegde sub

g. lijkverbranding te beletten.

Ook van antirevolutionaire zijde wordt hierop herhaaldelijk aangedrongen.

Het totaal overziende, moeten wij constateren, dat met een aantal punten allerminst kan worden ingestemd. Niet alleen gebrek aan werkelijkheidszin, maar ook een met het gehele grondmotief der Heilige Schrift in strijd zijnde gedachtengang zouden het ergste kunnen doen vrezen. Gelukkig valt de praktische toepassing wel mee. De parlementaire geschiedenis van de laatste jaren toont aan, dat de S.G.P. in verreweg de meeste opzichten volkomen aan onze zijde staat. Haar gemeenteprogram geeft trouwens ook blijk van een meer nuchteren kijk en is meer in overeenstemming met de antirevolutionaire beginselen.

Overigens is de opsomming, die in art. 4 wordt gegeven, vrij willekeurig — een ge-

vaar, dat altijd dreigt, wanneer men de toepassing van een beginsel gaat vastleggen.

Het volgende artikel, dat in eerste instantie werd overgeslagen en nog op behandeling wacht, is

Art. 5. Uit wetgeving en bestuur verwijdere de Overheid alles, wat de prediking van het Evangelie belemmert of krenkt; zij beschermde Kerke Christi en behandelde haar naar eigen rechten, waarin de kerk wel is onderscheiden van alle vereniging.

De eerste volzin komt overeen met art. 4a van ons program, volgens hetwelk de overheid „uit bestuur en wetgeving alles (behoort) te verwijderen wat den vrijen invloed van het Evangelie op ons volksleven belemmert”. De tweede volzin stelt ons voor principiële en practische vragen.

De S.G.P. gaat er immers prat op, dat zij art. 36 der Nederlandse Geloofsbelijdenis onverkort in haar beginselprogram handhaaft. Maar dat geschiedt (terecht overigens!) kennelijk niet in art. 5 van dat program. Art. 36 spreekt over het *uitroepen* van alle afgoderij en valse godsdienst, terwijl dit art. 5 spreekt over het *beschermen* van den waren godsdienst. Is art. 36 dus ook door de S.G.P. „verkort”?

En de practische vraag is: welke is de Kerke Christi? Is dat de Hervormde Kerk? Of de Gereformeerde? Of nog een andere? Kan en mag de Overheid dat uitmaken? Moet art. 27 der Nederlandse Geloofsbelijdenis in de Staten-Generaal aan de orde komen?

Juister leert daarom art 4 b van ons program, dat de Overheid, „alle kerken of godsdienstige verenigingen en voorts alls burgers, onverschillig welke hun belijdenis aangaande de eeuwige beginselen zij, (behoort) te behandelen op voet van gelijkheid”.

Tenslotte moet nog de aandacht worden gevestigd op de onderwijsparagraaf in het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogram:

Art. 10. Het schreiend onrecht, aan een Christelijke natie geschied in de beroving der scholen van Gods Woord, waardoor met staats-hulp en belastinggeld een groot deel van het opkomend geslacht buiten kennis van de Schrift groot werd, worde hersteld. Die herstelling hebbe zo plaats, dat de roeping der ouders bij het onderwijs der kinderen voorop ga. Alleen bij het in gebreke blijven van de vervulling dier ouderlijke roeping, doe de Overheid onderwijs geven. Het bijzonder onderwijs worde regel; het openbaar onderwijs slechts aanvulling. Uit alle onderwijs worde geweerd, wat de ere des Heeren en het ge-

zag der Overheid aanrandt. Het toezicht der Overheid bepale zich alleen tot die zaken, die in den aard van de roeping der Overheid liggen, en belemmere nimmer de vrije levensbeweging der Christelijke school.

Art. 11. Ook voor Middelbaar en Hooger Onderwijs drage de regering zorg naar dezelfde regelen en gelde dezelfde eis der vrijheid.

Eenzijds is ook dit niet in overeenstemming met het onverkorte art. 36 N.G.B.: in den laatsten volzin van art. 10 wordt immers (wederom terecht!) een grens der bevoegdheid van de Overheid ten opzichte van het geestelijk leven aanvaard, terwijl art. 36 N.G.B. te dien opzichte der Overheid geen banden oplegt.

Anderzijds geeft de eerste volzin van art. 10 den indruk, dat terug wordt verlangd naar de Christelijke overheidsschool. In abstracto ware deze denkbaar, maar in concreto „maakt men een ding, dat krom is van nature, niet recht” (zie het artikel van Mr J. Terpstra in „Anti-Revolutionaire Staatkunde” d.d. Mei 1948, speciaal de blz. 155—159).

Ter vergelijking volge het meer reële, anti-revolutionaire standpunt, neergelegd in art. 13 van ons program:

„Zij wil, dat de Staat (voor zover ontstentenis van veerkracht bij de burgerij hiertoe niet noodzaakt) het beginsel late vare, alsof de Overheid geroepen zou zijn, om van harentwege onderwijs te doen geven; voorkome dat de overheidsschool, voor zover nodig, tot propaganda van godsdienstige of tegen den godsdienst gekeerde begrippen misbruikt worde; en alzo aan alle burgers, onverschillig welke hun godsdienstige of opvoedkundige zienswijze zij, in zake het onderwijs gelijke rechten gunne. Haar devies blijft, dat de Vrije School regel moet zijn, en dat de Openbare School niet anders mag zijn dan aanvulling.

Voorts behoort het beginsel van vrijheid ook bij het Middelbaar- en Hooger Onderwijs tot verdere ontwikkeling te komen”.

Rest de bespreking van de sociale beginselen der S.G.P. (artt. 7, 9 en 14) en haar visie op de overheidstaak ten aanzien van de volksgezondheid (art. 8). Hieraan moge nog een laatste artikel worden gewijd.

Rectificatie. In het vorige artikel (Ned. Ged. d.d. 8 Dec. 1949) komt op blz. 356, 1e kolom regel 15 van onderen, een storende zetfout voor. In plaats van *Politiek Tractaat*). Maar aan de andere kant leze men *Politiek*), van de S.G.P. (men zie de toelichting in dezelfde kolom leze men in de onderste regel in plaats van „de taak”: „de taak der Overheid”.

„Kort Commentaar”

In het nummer van 31 Augustus van dit jaar maakten we, onder de titel „Wij vragen slechts” enkele opmerkingen naar aanleiding van hetgeen A. v. B. geschreven had in het „Gereformeerd Gezinsblad” van 11 Augustus jl. Op 15 en 17 November jl. is A. v. B. daarop teruggekomen. Hij maakte daarbij enkele opmerkingen en stelde enige vragen, waarop wij nader willen ingaan.

A. v. B. verklaart met erkentelijkheid, dat wij hem het volle pond gegeven hebben, toen wij hem citeerden en hij voegt daaraan toe: „Er zou al heel wat minder geschrijf en gewrijf zijn als de voormalige broeders over en weer deze stijl overnamen, in stede van à Talleyrand drie woorden te nemen en daar hun opponenten aan op te hangen.” Wij zijn dat met hem eens, ofschoon wij niet zouden spreken van „voormalige” broeders. Juist omdat wij van oordeel zijn, dat wij ook thans nog broeders zijn, ondanks de scheiding, streven wij er naar de struikelblokken uit de weg te ruimen.

Wij kunnen moeilijk aannemen, dat er veel lezers van het „Gereformeerd Gezinsblad” zijn, die na lezing van hetgeen A. van B. aan ons adres heeft opgemerkt, gedacht zullen hebben: Dat heeft A. van B. hem nu toch maar weer eens duidelijk en goed gezegd. Integendeel. Het is ons bekend, dat verschillenden zich verwonderd hebben afgevraagd, of dat nu een antwoord moest heten op hetgeen wij schreven.

De schrijver merkt op: „Wij zien in de A.R. niet beginselverzaking. Was dat maar zo! Wij zien daarentegen, hoe ze hardnekkig vasthoudt aan zulk een beginsel, dat zich niet verdraagt met de leer der Schriften.”

Zulk een opmerking zonder meer, munt nu juist niet uit in duidelijkheid.

Naar aanleiding van de door ons gestelde vraag, om nu eens concreet te zeggen, wat de overheid, volgens A. van B., naar anti-revolutionair beginsel moet doen, wordt dan opgemerkt:

„In deze vraagstelling, die volgens ons in beginsel een beginselvergoding is en dus in principe zonde tegen het eerste gebod, ligt de kern van het verschil naar ons besef. Wij zijn wat huiverig van beginselen. Die heeft de P.v.d.A. ook en zo wordt dan het debat met haar een partij-remise. Maar wij hebben het Woord Gods — dat is héél wat meer. Onze gewaardeerde tegenstander noemde ons profeet of apostel, die tot de Kerk heeft gezegd: „Alzo spreekt het beginsel, dat ik vandaar c.q. afleidde” in stede van: „Alzo zegt de HEERE.” Noemt hij er één — wij zullen weer met hem gaan.”

Wij kunnen het niet helpen, dat A. van B. wat huiverig is van beginselen. Maar het is toch wel erg, om uit onze vraagstelling af te leiden, dat wij ons aan beginselvergoding schuldig maken.

Op de Rotterdamse Bondsdag van 1924 van de Ned. Bond van Jongelingsverenigingen op Geref. grondslag sprak de heer A. Zijlstra, die thans als „Marnix” ook in het „Gereformeerd Gezinsblad” schrijft, o.m. het volgende:

„Onze jongelieden van gereformeerden huize moeten door de vernieling van het ongeloof heen den rijkdom van de Christelijke grondslagen leren zien. Zij moeten de ordinantiën Gods hier kennen om straks in het leven der bewegelijke dingen vast te staan op hetgeen onbewegelijk is. Daarin ligt de vastigheid voor onze maatschappij en in iets anders niet.

Zo gaat het ook voor het staatsleven. Ook daar is allerlei beweeglijks. Maar op de jongelingsvereniging bepalen wij ons tot de studie der antirevolutionaire **beginselen**. Beginselen, dat zijn de fundamenteën, waarop ons staatsleven rust.”

Het woord „beginselen” staat cursief gedrukt in de brochure, welke de redevoering van de heer Zijlstra bevat. Deed de voorzitter van de Bond toen aan „beginselvergoding”? Wij vragen slechts, ofschoon we het antwoord weten, n.l.: neen!

A. van B. is wat huiverig voor beginselen. Waarom toch?

In zijn boek „De Openbaring van Johannes en het sociale leven” schreef prof. dr. K. Schilder op bl. 14: „Heel de Bijbel is vol van sociaal-gekleurde aanwijzingen en **grondbeginselen**”. En op bl. 15 lezen we: „Ook dit laatste boek van den Bijbel heeft groot belang voor de sociale kwestie, zowel wat betreft de ontvouwing van de daarin geldende **beginselen**, als inzake de profetie van den afloop en de ontwikkeling van den socialen strijd.”

En in het door prof. Schilder geschreven vlugschrift „Geen stem voor de N.S.B.” (uitgave van het Centraal Comité van A.R.-Kiesverenigingen, 1937) lezen we: „En zoo mag tenslotte deze (A.R.) partij, niet om haar personen, doch om haar **beginselen**, den naam „Christelijk” blijven dragen.”

Als nu de heer A. Zijlstra en prof. Schilder zo spreken over „beginselen”, is dat dan iets anders, dan dat de Anti-Revolutionaire Partij spreekt over de „eeuwige beginselen, die ons in Gods Woord geopenbaard zijn” (Art. 3 van het A.R. Program van Beginselen)?

A. van B. roept uit: „Maar wij hebben het Woord Gods — dat is héél wat meer!” Deze wijze van zeggen suggereert: Gij hebt Gods Woord niet! Zulk een uitlating vinden wij verschrikkelijk. Wij menen te mogen spreken van Anti-Revolutionaire beginselen, omdat wij Gods Woord hebben en die schatkamer hebben onderzocht. Had den wij Gods Woord niet, wij hadden ook geen anti-revolutionaire beginselen.

Wij hadden destijds geschreven: „Hij (A. v. B.) moet niet slechts vragen. Hij moet nu eens concreet zeggen, wat de Overheid moet doen.”

Dat concrete antwoord krijgen we echter niet. A. van B. schrijft: „Inderdaad, dat moeten we ook. Niet negatief nurksen, maar positief poneren!

De zaak is echter doodgewoon deze, dat we nog niet weten wát. Dat we vragen en zoeken en tasten om de goede weg te vinden. Dat we pogen los te komen van het ons van kindsbeen af ingeprente angst-complex voor alles wat niet volledig buigt voor gemene gratie en soevereiniteit in eigen kring.”

Voor die door ons vetgedrukte woorden zijn we dankbaar. Bij het lezen van de lectuur van hen, die van ons gingen, kregen we maar al te vaak de indruk, dat men het in die kring zo goed wist en het alléén wist.

Doch nu horen we de stem van iemand, die erkent, het nog niet te weten.

Wat zou er nu heerlijker zijn, dan dat we gemeenschappelijk een antwoord zochten op al die vragen, welke er nog leven, dat ook gemeenschappelijk de eerste artikelen van het A.R. beginsel-program eens onder de loupe genomen konden worden. Als men het nog niet weet, is men dan niet te vroeg van ons heengegaan?

In dit artikel passen geen brede beschouwingen over „gemene gratie” en „soevereiniteit in eigen kring”. Doch we willen wel verklaren, dat we van een „angst-complex” geen last hebben. Waarom zouden we?

Neem nu de soevereiniteit in eigen kring eens.

Hoe klaar heeft de heer A. Zijlstra (thans „Mar-nix” van het Gereformeerd Gezinsblad”) daarover gesproken op de Utrechtse Bondsdag van 1930.

Hij zeide toen:

„Die soevereiniteit Gods leidt tot de gehoorzaamheid aan datgene, wat God ons heeft gezegd in Zijn Woord. Dat is de eerste gedachte van het Calvinisme. De tweede is: **de soevereiniteit in eigen kring.** Wat bedoelen wij met deze soevereiniteit? Zij is de uitdrukking der gehoorzaamheid aan het Woord voor heel het leven.

Zij wil zeggen, dat, als wij luisteren naar het Woord Gods, alles op zijn plaats komt. Gij beseft de betekenis. De revolutie haalt alles **van** zijn plaats. De reformatie zet alles **op** zijn plaats: het gezin, de kerk, den staat, de maatschappij in haar velerlei verschijning, ... Want in het Woord zien wij, hoe God scheiding maakt en grenzen stelt. Hij geeft elk ding zijn eigen karakter en eigen roeping en eigen plek op deze wereld. Hij trekt grenzen. Hij wijst den **kring** van hun bevoegdheid aan. En nu wil het Calvinisme, dat die grenzen zullen worden geëerbiedigd, omdat God ze trok. Zij zijn soeverein — d.w.z.: zij eisen gehoorzaamheid, omdat de soevereine God, soeverein in Schepping en Herschepping, die grenzen bepaalde. De soevereiniteit Gods spiegelt zich af in al Zijner handen werk. Hij geeft alles zijn plaats. En wij zullen dat eerbiedigen. Ook al verstaan wij het niet. Het moet er ons om te doen zijn, die grenzen, die ordeningen, die ordinantiën te leren kennen, uit Gods werken, uit Zijne Schepping en Zijne herschepping, uit de natuur en uit de Schrift. Zo vloeit uit de soevereiniteit Gods voort de sou-

vereiniteit van de grenzen, die Hij stelde, van de kringen die Hij bepaalde. Dat willen wij zeggen met de belijdenis van de soevereiniteit in eigen kring, opdat elk gebied in de rijk gevarieerde wereld van schepping en herschepping zal kunnen leven naar de eigen van God gegeven wet. . . .

Daar is geen genezing mogelijk, of de ordening Gods moet terugkeren. Allereerst de aanbidding Gods, de erkenning van Zijn soevereiniteit. Daarna de erkenning, dat God alles zijn plaats gaf en dat wij die plaats hebben te eerbiedigen: de soevereiniteit in eigen kring.”

Het citaat is wat lang geworden. Maar het was nodig om te doen zien, hoe de heer A. Zijlstra de jongeren is voorgegaan.

A. van B. schrijft: „Maar nu wij in de historie al zó menige broeder door 't politieke ijs van één nacht hebben zien zakken, doen we kalm aan!” Is hij nu van oordeel, dat ook de heer Zijlstra behoort tot degenen, die in het verleden door het ijs zijn gezakt?

Bovendien: A. van B. mag niet „kalm aan doen!” Hij moet opschieten.

Bij de dit jaar gehouden Gemeenteraadsverkiezingen zijn in enkele gemeenten leden gekozen, die aan de zijde van A. van B. staan. En de mogelijkheid bestaat, dat het volgende jaar ook in de Provinciale Staten geestverwanten van hem gekozen worden.

Raden en Staten zijn „Overheid”. De geestverwanten van A. van B. komen als leden van Raden of Staten voor zeer concrete vragen te staan. Daarop moet dan een antwoord gegeven worden. Moeten zij dan zeggen: wij zijn zo ver nog niet, wij weten nog niet wat en hoe?

* * *

Ten slotte nogmaals: Wij menen te mogen spreken van Anti-Revolutionaire beginselen, omdat wij Gods Woord hebben en die schatkamer hebben onderzocht.

Wij erkennen het: wij zijn ook maar mensen, wij kunnen falen, wij kunnen verkeerde gevolgtrekkingen maken, wij kunnen Gods Woord misverstaan, omdat ons inzicht door de zonde verduisterd is.

Wat zou het heerlijk zijn, indien allen, die Jezus Christus als hun Koning erkennen, voortdurend gemeenschappelijk bezig waren om Gods Woord steeds beter te leren verstaan en om er „alles, alles uit te halen, wat er in zit.”

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

de Kuypersstichting ?

Mr K. GROEN

Wat de Kuypersstichting is en doet, is inder tijd uiteengezet in een syllabus, die ter beschikking werd gesteld van de werkers voor het Millioenplan II, teneinde hun materiaal te verschaffen voor bij hun huisbezoeken. Aan dezen syllabus zij hier nog eens het volgende ontleend:

Bij zijn leven heeft Dr Kuypers in zijn wetenschappelijken, pers- en parlementairen arbeid publiek onderricht en voorlichting gegeven, terwijl hij ook in zijn privé correspondentie in verbinding stond met velen, die zijn raad inwonen. Tot in zijn hogen ouderdom zette hij deze correspondentie voort. Het huis Kanaalstraat 5 te 's Gravenhage was een politiek centrum.

Reeds bij Kuypers's leven werd de behoefte gevoeld aan het behoud van zulk een centrum. Bovendien was al wat met het uitdragen van politieke beginselen verband houdt een zodanig omvangrijke arbeid geworden, dat het noodzakelijk werd hiervoor wetenschappelijke krachten vrij te maken, die hierin hun dagelijksn arbeid en levenswerk zouden vinden. Daartoe werd de Kuypersstichting opgericht, die in Kuypers's huis zijn politieke arbeid zou voortzetten. De daarvoor nodige gelden werden bijeengebracht via het Millioenplan, waarvoor Colijn en Idenburg het land doortogen. Op 8 November 1920 was Dr Kuypers overleden, op 20 April 1921 werd de stichting bij notariële akte opgericht, de Deputatenvergadering van 14 October 1921 wees een voorzitter en een penningmeester aan, op 31 October 1921 kwam de Raad van Beheer voor het eerst bijeen en aanvaardde het bestuur der stichting. Het werk was toen al in vollen gang. In de Deputatenvergadering van 13 April 1922 bood Idenburg het Miljoen aan. Het doel der Kuypersstichting is:

*Onder Gods zegen
en op het voetspoor van Groen van Prinsterer en Doctor Abraham Kuypers
de kennis der eeuwige beginselen naar Gods Woord,
die de Antirevolutionaire Partij op staatkundig terrein belijdt,
door wetenschappelijken arbeid te verdiepen,*

de doorwerking en toepassing dier beginselen op het gebied van het staatkundig en maatschappelijk leven te bevorderen en den invloed dier beginselen onder de Antirevolutionairen van Nederland in het bijzonder en op het gehele Nederlandse volk in het algemeen te doen toenemen.

Daartoe houdt zij een centraal bureau met leeszaal en bibliotheek in stand. Aan het centraal bureau is wetenschappelijk personeel verbonden, dat studie maakt van en voorlichting verschaft omtrent de betekenis van de Antirevolutionaire beginselen en de taak der Antirevolutionaire Partij. Verder opent de stichting de gelegenheid, b.v. door stipendia en subsidies, voor daartoe geschikte wetenschappelijke personen, zich te wijden aan de historische en wijsgerige bestudering en verklaring der Antirevolutionaire beginselen. En tenslotte geeft zij een periodiek uit, die vóór den tweeden wereldoorlog verscheen in een meer op de practijk gerichte maandelijks en een meer wetenschappelijke kwartaal-editie. Uit het voorgaande blijkt dus, dat de Kuypersstichting tot taak heeft:

- a. *wetenschappelijke studie omtrent betekenis en toepassing der Antirevolutionaire beginselen,*
- b. *het verlenen van steun aan zulke studie, door studie-opdrachten e.d.,*
- c. *het geven van voorlichting en advies, waarvan door leden van publieke colleges, bestuurs- en gewone leden van kiesverenigingen en anderen veel is en wordt geprofiteerd,*
- d. *het publiceren van de resultaten, door het onder a t/m c genoemde verkregen,*
- e. *het exploiteren van een bibliotheek.*

Met name deze bibliotheek voorziet in een behoefte. Ze draagt een tweevoudig karakter, doordat ze naast veel wetenschappelijke werken ook allerlei populaire litteratuur omtrent politieke onderwerpen bevat. Met name door dit laatste kan zij vele inleiders voor kies- en jeugdverenigingen dienen.

Ten slotte bewaart de Kuypersstichting het Kuypers-archief. Tot zover de syllabus.

De liefde tot de Kuypersstichting moet gewekt door haar werk. Daartoe kan uitnemend dienen het boekje met de jaarverslagen der

stichting over de jaren 1940—1947 en 1948, waarvan onlangs alle kiesverenigingen een exemplaar hebben ontvangen ter circulatie onder de bestuursleden (circuleert het overal ook werkelijk?).

Voor belangstellenden zijn nog exemplaren verkrijgbaar à f 0,50.

Waarvoor wordt het miljoen besteed ?

In de jaren twintig werd ten behoeve van de Kuypersstichting een eerste miljoen gulden bijeengebracht. Nu wordt een tweede miljoen gevraagd, waarvan drie kwart aan de Kuypersstichting is toegedacht. Overigens ontbreken er aan die zeven-en-een-halve ton voor deze stichting nog bijna drie! Maar we rekenen er op dat ze er helemaal komen.

Als ze er dan zijn, is er..... géén 1 $\frac{3}{4}$ miljoen gulden! Want een deel van het eerste miljoen zien we nooit weerom. Al slaagt de penningmeester der Kuypersstichting, Dr J. J. C. van Dijk, er wel in. het grootste deel weer bij

elkaar te halen, enkele tonnen heeft de bezetting de stichting toch lichter gemaakt. Hoeveel, dat zal eerst kunnen blijken, als het rechtsherstel geheel is afgewikkeld.

Eerst dan zullen we weten, van welk bedrag de Kuypersstichting werkelijk rente zal kunnen trekken en hoeveel dat zal zijn. Er mag echter niet op worden gerekend — zelfs niet wanneer weer redelijke beleggingen zullen zijn verkregen —, dat de inkomsten uit die rente en uit den verhuur van enige lokaliteiten veel meer zullen bedragen dan f 50.000,— per jaar. En als men bedenkt, dat de uitgaven

der stichting vóór den oorlog ongeveer f 40.000,— per jaar bedroegen, dan is het duidelijk, dat zij ook na het bijeenbrengen van het tweede millioen nog maar heel zuinig zal kunnen huishouden, nu alle lonen en prijzen zo zijn gestegen.

En hadden degenen, die in de bezetting den baas speelden, de gebouwen en den inventaris nu maar onbeschadigd gelaten. Maar dat is niet het geval. De gebouwen vereisen momenteel veel extra onderhoud en de stoffering en inventaris waren geheel verdwenen en moeten dus geleidelijk geheel worden vernieuwd. Dat zal grotendeels niet uit de opbrengst van renten en huren kunnen, daarvoor zal het kapitaal moeten worden aangesproken. En dat is ook een van de redenen, waarom 1 millioen + $\frac{3}{4}$ millioen samen toch géén $1\frac{3}{4}$ millioen maakt.

Intussen, men begrijpt, dat er naar wordt gestreefd streeft, het kapitaal zo weinig mogelijk aan te spreken. De noodzakelijke vernieuwingen worden dus sober gehouden. Dat er ook dan nog wel een fraai resultaat valt te bereiken, toont de bij dit stukje geplaatste foto.

Zij toont de grote voorkamer in het Kuyperhuis, die is ingericht als vergaderkamer voor

den Raad van Beheer en het Dagelijks Bestuur der stichting en voor de Redactie van A.R. Staatskunde en waarin verder het model van het Centraal Comité en allerlei door het Centraal Comité ingestelde commissies plegen te vergaderen. Deze kamer moest om bovenvermelde reden geheel worden geschilderd, behangen, gestoffeerd en gemeubeld.

Met sobere middelen is een stemmig en deftig resultaat bereikt.

Natuurlijk is het lang niet de hoofdzaak, of de Kuyperstichting weer toonbare vergaderkamer rijk is. Het gaat om haar werk. Daarvoor bracht ons Antirevolutionaire volk de gelden bijeen. Maar in dat werk vervullen de vergaderkamers haar bescheiden rol.

Het werk van de Kuyperstichting leent zich in het algemeen slecht voor uitbeelding. Maar met deze vergaderkamer, hulpmiddel bij dat werk, was dat wel mogelijk.

Moge de aanblik ervan U doen gedenken aan de Kuyperstichting en aan haar noden, óók aan het tweede millioen, dat er nog niet (helemaal) is, maar dat er zonder mankeren moet komen!

BEZITSSPREIDING

door Mr W. RIP

Het ligt niet in ons voornemen om een brede verhandeling op te zetten over het moeilijke vraagstuk van de bezitsspreiding. Zoals onze lezers weten is thans een Commissie onder leiding van Prof. Cobbenhagen bezig dit onderwerp te bestuderen en deze Commissie zal daarover straks aan de Minister van Sociale Zaken rapport uitbrengen. Wij wachten dit rapport eerst maar eens af.

Intussen mogen wij vaststellen dat het probleem van de bezitsspreiding in R.K.-kringen wel de meeste belangstelling geniet. Niet alleen is op de aandrang van Prof. Romme in de Tweede Kamer de Commissie-Cobbenhagen ingesteld, maar nog telkens spreekt en schrijft men over dit onderwerp in dien kring. Zo hield onlangs Pater Drs D. Pillen voor de R.K. Bossche Werkgevers Vereniging een rede over de bezitsspreiding.

Ook uit deze redevoering blijkt, al acht men het gewenst dat een veel groter aantal burgers eigenaar wordt van enig goed — waartoe ook wij behoren —, dat het wel uiterst moeilijk is om op bevredigende wijze daartoe

de nodige stappen te doen. En zeker is dit het geval nu en de Regering averechtse maatregelen neemt als het gaat om het eigen bezit te handhaven of uit te breiden en de nationale armoede groter is dan ooit te voren.

Drs Pillen geeft van de Overheidsmaatregelen op dit terrein een drastische doch juiste schildering. Wij veroorloven ons een kort citaat:

„De staat zal een bezitsspreiding moeten voeren, teneinde mede een algemeen maatschappelijk kader te scheppen, waarin het bezit als een erkende voorwaarde voor menswaardigheid wordt beschouwd. Het tegengestelde werd tot dusverre bereikt met de crisismaatregelen van voor den oorlog, de noodwet ouderdomsvoorziening, het consumentencrediet, de belastingpolitiek etc., waarmede de spaarzame arbeiders en middenstanders indirect gedupeerd werden, en waardoor de aantrekkelijkheid van het bezit gevoelig is aangetast.”

En als tweede moeilijkheid wordt nog genoemd dat de vele collectieve voorzieningen

en de zucht naar onmiddellijke bevrediging de spaarzin en het noodzakelijke verantwoordelijkheidsbesef belangrijk hebben verminderd.

Wij zijn dit alles met de referent volkomen eens.

Tallose factoren zijn allermint gunstig om thans tot het nemen van maatregelen die tot bezitsspreiding kunnen leiden, over te gaan. Drs Pillen doet tenslotte toch een middel aan de hand om tot grotere bezitsspreiding te komen.

Als wij het goed hebben begrepen, wil Drs P. de vorming van een door het totale bedrijfsleven gesticht bezitsspreidingsfonds. Dit fonds zou gevuld moeten worden met bijdragen van het bedrijfsleven. Werknemers die reeds persoonlijke spaarzaamheid hebben getoond, zouden dan uit dit fonds een subsidie kunnen krijgen, om met dit bedrag en met de eigen spaarsom een bepaald duurzaam bezitsgoed te verwerven. Als daarvoor in aanmerking komende objecten worden genoemd: een huis, een stuk grond, een eigen zaak, een aandeel of obligatie e.d.

Een en ander nog eens overziende komt de spreker zelf al tot de conclusie dat er nog heel wat juridische geleerdheid nodig zal zijn om dit alles in redelijke banen te leiden. Naar onze mening niet alleen juridische, maar ook financiële en soc.-economische wijsheid zal nodig zijn om hier iets tot stand te brengen.

* * *

Niet om terstond af te breken hetgeen van andere zijde wordt opgemerkt, maar om de realiteit te betrachten, maken wij enkele critische opmerkingen. Want wij moeten als Anti-Revolutionairen werkelijkheidsmensen zijn.

Het bedrijfsleven zal in de gedachtengang van de referent weer zwaarder worden belast. Er zal wel een wet moeten komen die de hoogte van de heffing en de wijze van inning dwingend voorschrijft. Na alles wat sinds de bevrijding reeds aan heffingen, premies en dergelijke op de ondernemingen rust, mag zich wel enige malen bedenken alvorens daar nog weer eens een schep boven op te doen. En dan te bedenken dat wij, ook de ondernemingen, veel geld nodig hebben om de industriële apparatuur op peil te brengen en uit te breiden en dat de kostprijs van de producten zo laag moelijk gehouden moeten worden. Het bedrijfsleven is geen pakezel, waar alles maar opgetast kan worden. Het gehele Nederlandse volk is afhankelijk van de resultaten van het gezamenlijk bedrijfsleven in ons land.

Voorts zal een dergelijke heffing in de toekomst wellicht toch weer loondrukkend werken. In sommige arbeiderskringen bestaat die vrees reëel.

Ook het verlenen van subsidies uit een dergelijke bezitsspreidingsfonds zal aan tal van regelingen gebonden moeten zijn. Zoals de referent het zich denkt zal in elk geval individueel beoordeeld moeten worden. Is er spaarzin getoond? In welke mate? Wat wordt er gekocht? Zal het toegestaan zijn om het gekochte weer spoedig van de hand te doen, waardoor de regeling illusoir wordt gemaakt? Zo ja, in welke bijzondere gevallen wordt toestemming tot verkoop verleend. Zo niet, zal het dan wel aantrekkelijk zijn voor de werknemer om subsidie te verzoeken. Wat komt er dan terecht van zijn eigen verantwoordelijkheid?

Krijgt ook een arbeider, die wel spaarzaam is, maar liever zijn kinderen wat meer laat studeren dan een stuk grond te kopen, ook subsidie uit het fonds?

Wij zien er nu nog maar van af dat het bezit van huizen en grond tegenwoordig allermint aantrekkelijk is en dat het kopen van aandelen niet zonder risico is.

Deze vragen zijn nog met tientallen te vermeerderen.

Wij zijn van oordeel dat men wel allerlei gedachten kan lanceren om tot spreiding van bezit te geraken; dat men wel allerlei verwachtingen kan opwekken en theoretisch de wenselijkheid van een en ander kan betogen, maar dat dit op zichzelf nog weinig betekent. Het kan zelfs schadelijk zijn.

Neen, wil men op dit terrein iets doen dan zal een concreet, tot in details uitgewerkt plan gegeven moeten worden. Een bruikbaar plan geschikt voor deze tijd, hebben wij nog niet onder ogen gehad.

Voor deze tijd, waarin de nationale armoede ons van alle kanten bedreigt. Waarin het onmogelijk is om de arbeiders meer te geven dan zij voor de kosten van levensonderhoud nodig hebben. Hoe gaarne wij het zouden willen, wij zien het niet anders.

Ook het ijveren voor bezitsspreiding in A.R.-kring houde rekening met de werkelijkheid.

De administratie stelt gaarne
proefnummers beschikbaar
voor Uw actie

Het adres is Drift 13. - Utrecht

P rogressiviteit

Wij hebben een zwak voor de Socialisten.
Daar kunnen wij niets aan doen.
Dat komt vanwege hun progressiviteit.
Vooral waar het de belastingen betreft.
Maar die progressiviteit bedoelen we niet.
Wij bedoelen die andere progressiviteit.
Want progressief willen wij ook graag zijn.
Arme wij!
Wij zijn altijd conservatief en achterlijk. Wij zijn „koloniaal” en zo. Nu dan weet U het verder wel.
Met ons valt niet te eggen of te ploegen!
Nu en dat vinden wij helemaal niet prettig.
Wij zijn ook graag progressief.
Wij willen ook graag vooruitstreven.
Daarom zijn wij jaloers op die Partij van den Arbeid.
Dat is n.l. een partij die doet niet anders dan vooruitstreven.
Door die progressiviteit van de Socialisten worden wij altijd geïmponeerd. Progressiviteit dat is vooruitstreven. Dat is vooruitzien. Nu die vooruitziende blik van de Socialisten.....!
Dat zijn nog eens politici zeggen wij dan.
Die zien vooruit.
Die zien ver vooruit.
Die zien ontzaglijk ver vooruit.
Tenslotte: „Gouverner c'est prévoir”.
Regeren is vooruitzien.
Zegt U nu zelf.
En als je in de politiek gaat dan moet je vooruit zien, alsmaar vooruitzien, hoe verder vooruit hoe beter. En de Socialisten zijn politici, dat kunnen wij U verzekeren.
Vooral wat dat vooruitzien betreft. Dan zijn er geen betere politici.
Daarom hebben wij een zwak voor socialisten.
Daar kunnen wij niets aan doen.
De Socialisten hebben nu hun Dr Wiardi Beckmanstichting.
Die is van na den oorlog.
Wat dat aangaat liepen ze een 30 jaar achter de Antirevolutionairen aan. Maar de beste breister laat wel eens een steek vallen en het heeft hun progressiviteit niet geschaad.
Die Stichting geeft boekjes uit.
Allemaal onder den titel „Socialisme in overgangstijd”.
Daar proeft U de progressiviteit al weer.
Het ligt er dik boven op.
In overgangstijd?
Ja want straks krijgen wij boekjes onder den titel „Socialisme in de heilstaat”
Dan is het zover!
Nu zijn wij zover nog niet.
Nu nog maar in overgangstijd.
Maar nu, in overgangstijd, verscheen dan: „Samenwerking na Souvereiniteitsoverdracht”.
Dit rapport is het resultaat van een conferentie die reeds in Maart van dit jaar werd gehouden.
Wij hebben het voor U gelezen.

Wat een wonder!
Zo iets vinden wij belangrijk.
Nu, en wij lezen met belangstelling.
Vooral in dezen tijd, in den overgangstijd, nu de souvereiniteit zal worden overgedragen aan Soekarno.
Onze verwachting was hooggespannen.
Wij dachten, nu zullen de Socialisten iets moois gaan doen.
Bijvoorbeeld.
De Partij van den Arbeid garandeert dat binnen korten tijd 500 jonge onderwijzers naar Indonesië gaan om te werken in de dessa tegen het loon der inheemsers en voorts 20 artsen en 100 verpleegsters. En de Partij van den Arbeid zorgt voor de transportkosten voor de leermiddelen, voor de geneesmiddelen etc. En daartoe heeft zij gevormd een fonds, waaraan de leden van de Partij van den Arbeid vrijwillig kunnen bijdragen.
Dat was zo de eerste gedachte die bij ons opkwam. Maar die gedachte hebben wij weer haastig in de ban gedaan.
Want zulk een achterlijke gedachte kon alleen maar opkomen in het conservatieve brein van een domme Antirevolutionair, die tegelijk meelevend lid van de kerk is. En die domme Antirevolutionair doet natuurlijk mee aan de Zending. En de Zending zorgt voor onderwijzers en hospitalen en nog een paar kleinigheidjes. De zending zendt zendingen uit en verpleegsters.
En de Zending doet dat al jaren lang.
Nee, wij houden van progressiviteit.
Daarom hebben wij een zwak voor de Socialisten. Vooral voor hun gloednieuwe ideeën.
En dan zo iets?
Nee dat kon niet.
Dat moest iets anders zijn.
Iets veel beters.
Iets helemaal nieuws
Nu, U voelt, al lezende werd de spanning onhoudbaar.
En toen kwam het!
Over enkele jaren.....
Wanneer dat precies is staat er niet bij.
Maar dat is om het interessant te maken.
Het krijgt dan tegelijk iets van een raadseltje.
Over enkele jaren..... als de Marshallhulp afgelopen is.
Ja — eerst moet dat leed geleden zijn.
Eerst moet die steun uit Amerika ophouden.
U begrijpt het toch wel? Zolang wij nog steun uit Amerika krijgen zijn wij zelf armlastig. Wij houden nu nog zelf de hand op. En het is niet socialistisch om een armlastige onderhoudsplicht op te leggen.
Jammer, nu heb ik mij iets verpraat.
Maar dat doet er niet toe.
Over enkele jaren.....
De eerste jaren gebeurt er dus niets.
Zegge en schrijf, helemaal niets!

Maar dan.
Dan komt het.
Dan geven wij opeens, vijf jaar achter elkaar f 400.000.000.— aan Indonesië.
Wij... dat is de Nederlandse Staat!
Dat laatste is het progressieve.
Dat is een gloednieuwe gedachte.
Daar is nog nooit iemand op gekomen.
Dat laten wij de staat nu eens doen.
Waar heb je anders een staat voor?
Dacht U dat de Partij van den Arbeid hetzelfde zou doen?
Wat een kapitale vergissing zou dat zijn voor zo'n anti-kapitalistische partij.
En nu begrijpt U ook waarom er in de eerste jaren niets gebeuren moet. Wij kunnen toch de dollars van de Marshallhulp niet zo maar doorsturen naar Indonesië. Dat zou Amerika niet goedvinden. Als die akelige Amerikanen nu maar wat progressiever waren — ja dan deden wij het direct — nu al. Maar die Amerikanen zijn zulke halzen. Die denken dat wij die hulp nodig hebben, niks hoor.
Wij hebben een knap Minister van Financiën.
De begroting van 1950 heeft gesloten, maar sluit niet meer.
En de betalingsbalans van 1949 zou sluiten, maar sluit nog niet. Het scheelt overigens nog maar één milliard.
Maar dat mag niet hinderen.
De Minister van Financiën verzamelt machtige reserves.
En als de hulp uit Amerika ophoudt te vloeien, dan zetten wij in Nederland de kraan open en dan gaat er per jaar een stroom van f 400.000.000.— naar Indonesië.
Dit plan vonden wij machtig progressief.
Zoals alles van de Socialisten.
Wie zou nu ooit zo iets origineels kunnen uitdenken.
Diep waren wij onder den indruk.
Maar toch helemaal zonder hersens zijn wij niet. Wij zijn niet zo origineel, dat moeten we toegeven. Wij zouden nooit op dit idee hebben kunnen komen.
Maar als wij eenmaal een idee hebben, niet van onszelf, maar van de Socialisten, dan zijn wij niet meer te houden. Dan steigeren wij vooruit als een wild paard.
Nu, in de eerste plaats vinden wij een bedrag van f 400.000.000.— per jaar gedurende 5 jaar, veel en veel te weinig. Tenslotte telt Nederland 10.000.000 inwoners. Dat is f 40.— per hoofd. Voor een gezin, man en vrouw en drie kinderen is dat f 200 per jaar. Dat vinden wij te weinig. Dat moet f 100.— per hoofd zijn. Dat wordt dan f 1000.000.000.— per jaar. En dan niet voor 5 jaar. Waarom nu precies vijf jaar? Wij stellen nu voor 10 jaar. Dat geeft een mooi afgerond bedrag van f 10.000.000.000.— dat is dan precies f 1000.— per inwoner. U moet niet vergeten, er zijn 70.000.000 mensen in Indonesië. En wat is het dan nog f 10.000.000.000 verdeeld over 10 jaar? Neen, dat is het minste wat wij doen kunnen.
Maar nu hebben wij een tweede bezwaar.
De socialisten willen geven f 400.000.000.— per

paar, waarvan f 200.000.000.— als gift en een bedrag van f 200.000.000.— als lening.
Tegen dat laatste hebben wij ernstige en principiële bedenking..
Tenslotte als wij nu weer kapitaal gaan investeren in Indonesië, dan is dat ondanks alle progressiviteit toch maar een zeer kapitalistisch gedoe, wat zeg ik, dat is koloniale politiek zonder meer. Wij zijn tegen arbeidsloos inkomen. Waarom zou de Staat der Nederlanden nu rente moeten trekken van die arme Indonesiërs. Neen, wij protesteren daartegen. Dat moet allemaal als gift. En indien geleend moet worden, dan in ieder geval als renteloos voorschot. Dan is het gebaar ook veel mooier en edeler. Dan krijgen wij nog eens een naam in het Buitenland.
Dan hebben wij nog een derde bezwaar.
Er ontbreekt nog iets aan dit progressieve plan.
Er is nog niet een bureau.
Dat moet er natuurlijk komen.
Die f 2.000.000.000 en die f 10.000.000.000 van ons kan je tenslotte maar niet zo ergens in de buurt van Batavia aan een klapperboom hangen. Zo doen de Amerikanen het ook niet.
Neen, neen, een bureau.
Gehuisvest in het Departement van Overzeese Gebiedsdelen.
Met een beetje goede wil is dat net groot genoeg. Aan het hoofd een staatssecretaris. Lid van de P.v.d.A.
Daaronder een referendaris, Rooms-Katholiek.
Dit vanwege het evenwicht.
Daaronder een hoofdcommies, met het recht om de persoonlijke titel van referendaris te voeren.
Dan twee gewone hoofdcommiezen, zonder dat recht.
Dan vijf commiezen, allemaal Doctorandi in de economie.
Voorts 30 lagere ambtenaren, 20 typistes, 5 dienstauto's en twee speciale vliegtuigen voor onderzoeken in Indonesië.
Dat bureau kan vast plannen maken hoe die f 2.000.000.000.— dat zijn de f 10.000.000.000.— van ons verbeterde voorstel, op de meest economische en efficiënte manier kan worden verdeeld.
Kosten f 623.832.21 per jaar.
Deze kosten kunnen worden gedekt door een aanvullende begroting.
Dan hebben wij nog een bezwaar.
Wij vinden dit niet fair tegenover de Roomsens.
Het Centrum voor Staatkundige Vorming moet nu ook gaan studeren. Maar nu is al het gras voor zijn voeten weggemaaid. Dat vinden wij niet aardig van de Socialisten. Om het nu aan die arme Roomsens zo moeilijk te maken. Die hebben ten slotte ook meegewerkt aan het succes van de Ronde Tafel Conferentie. En die kunnen moeilijk beneden de f 2.000.000.000.— blijven. En nu wij ons artikel geschreven hebben, kunnen zij zelfs moeilijk beneden de f 10.000.000.000.— blijven. Nu, wat ons betreft, wij zullen hen voor conservatief uitmaken als zij beneden ons bedrag ramen.
Tenslotte behoeft niet iedere partij in Nederland zo progressief te zijn als wij.
Het is toch wel heerlijk om zo met honderden millioenen te smijten.

De jongeren Studieclubs

Onze Toogdag 1949

H. D. W. BOVEN

Een spiegel van den tijd

Voor wij overgaan tot het schrijven van een verslag over den onlangs in de Buitensociëteit te Zwolle gehouden toogdag van onze Antirevolutionaire Jongeren Studieclubs zouden wij gaarne enkele opmerkingen van algemeen beschouwelijk aard willen maken.

Kort na de bevrijding deed Prof. A. Anema een prachtige brochure het licht zien onder den titel: „Bezinning en bezieling”.

Deze titel hield in een program, een opwekking, een appèl, dat geacht kon worden niet in de laatste plaats tot de jongeren gericht te zijn. Met dit appèl stond de grijze, hoogbejaarde Antirevolutionaire staatsman midden in den modernen na-oorlogsen tijd. Uit dat appèl bleek, dat hij de geestelijke machten onderkende, dat hij de geestelijke stromingen,

die werkzaam waren binnen en buiten onze kring peilde, dat hij de geestelijke gevaren, die ons dreigden, zag, maar ook dat hij een koers wist aan te geven voor een behouden vaart.

„Bezinning en bezieling”, deze woorden wezen heen naar onzekerheid in eigen kring aangaande de vastheden van ons leven, ze wezen heen naar critiek in eigen kring, naar critiek van buiten af; ze wezen ook heen naar een gebrek aan kennis in onze kring, in 't bijzonder dan wel bij de jongeren.

Hetzelfde vinden we terug in de onlangs door de regionale propagandacentrale in Friesland uitgegeven brochure van Prof. Dr. S. U. Zuidema: „Beginselpolitiek nu!”

Onder de sprekende titels: Beginselpolitiek onder kruisvuur, Beginselpolitiek gehandhaafd en Beginselpolitiek gelouterd, behandelt de schrijver de critiek die nu na den oorlog vanuit verschillende kringen op de Antirevolutionaire beginselpolitiek wordt geöfend; hij weerlegt die critiek en geeft tenslotte wegen aan voor een interne reformatie.

De Antirevolutionaire Partij en haar beginselprogram staan dus in de branding en wij Calvinistische jongeren, al of niet vereend in A.R. studieclubs met haar. Ja, waarschijnlijk is het zelfs zo, dat wij jongeren de kracht van de branding wel het sterkst aan den lijve on-

---

En dat alles omdat Minister Lief tinck zo'n ontzettend succes heeft met zijn spaarcampagne.

Wij houden van de Socialisten.

Dat komt door hun progressiviteit.

Alleen, voor ditmaal was die progressiviteit een tikje klein burgerlijk. Voortaan iets royaler, mijne heren!

Ja, wij mogen die Socialisten wel.

In het licht der progressiviteit moet men ook de rede van den heer Van der Goes van Naters bezien. De fractievoorzitter van de Partij van den Arbeid was het hartelijk eens met de soevereiniteitsoverdracht. Hij had slechts één bedenking. Hij had er bezwaar tegen dat Nederland f 2.000.000.000.— schuld van Indonesië overnam. Naar zijn mening was f 1.000.000.000.— ook voldoende geweest.

U begrijpt dat was het ei van Columbus.

Maar die domme regering heeft natuurlijk niet geweten dat de plancommissie van de Partij van den Arbeid zulke progressieve ideeën ontwikkelen zou. Misschien ligt de fout ook bij de Dr Wiardi Beckmanstichting? Had deze stichting nu haar progressieve ideeën wat eerder toegestuurd, toen

de Ronde Tafelconferentie nog aan den gang was. Nu was ze net iets te laat. Jammer hoor!

En tenslotte, ons is ter ore gekomen, dat de Minister van Financiën nog met een paar moeilijkheden zit. Hebben wij de Kamerverslagen goed gelezen — dan moet er bezuinigd worden — en stellen — al weer een nieuw idee door socialisten uitgedacht — de vertegenwoordigers van de P.v.d.A. de eis, dat voor het doen van nieuwe uitgaven ook de middelen ter dekking zullen worden aangewezen.

Wij missen daarom de medewerking van Minister Lief tinck aan dit plan. De stichting had toch best even de drukproef aan den Minister kunnen toesturen om het fiat van Zijne Excellentie te verkrijgen. Dat dit laatste niet is gebeurd is spijtig. Vroeger kon dat niet.

Maar nu: met een Socialistisch Minister, die de koorden van de staatsbeurs houdt?

Dat zijn zo enkele opmerkingen.

Maar overigens — een prachtplan.

En zo reëel!

Ja ja — dat is nog eens progressiviteit!

„Nooit“. . . klonk het uit de mond van honderden Rijkseenheid-demonstranten op het Binnenhof.

Cliché beschikbaar gesteld door „De Nieuwe Haagse Courant“

dervinden en ook de grootste kans lopen in haar draaikolken ten onder te gaan.

Het Calvinisme, onze levens- en wereldbeschouwing, wordt na den oorlog aangevallen en becristiseerd als waarschijnlijk nooit te voeren. Dat maakt onze positie niet gemakkelijk. Dat maakt ons leven moeilijk.

Daar komt echter nog iets bij. Door verschillende oorzaken is aan het licht gekomen dat het Calvinisme op enkele gebieden achterop is gekomen. En in dit verband denken wij nu met name aan het terrein van het internationale leven.

In de huidige situatie voelen en ervaren wij dien achterstand pijnlijk. Nederland is immers nu totaal uit zijn isolement getrokken. Het is komen te staan midden in het driftige beweeg van de naoorlogse statenwereld. Het sluit pacts en unie's en heeft zich zelfs aangesloten bij den Raad van Europa welke raad een eerste stap wil zijn op den weg naar een Westeuropesen staat.

En nu blijkt dat wij als Calvinisten en masse nog niet klaar zijn met de problemen, die hieruit voortvloeien en bovendien blijkt dat wij te weinig, veel te weinig contact hebben met geestverwanten in het buitenland.

Zie, tegen den hierboven geschetsten achtergrond moeten wij onzen toogdag zien.

Dan eerst zullen wij het grote belang van dezen toogdag begrijpen en beseffen, wat de

vele honderden leden onzer organisatie uit het Noorden en Oosten des lands, die redelijkerwijze in Zwolle hadden mogen worden verwacht, maar die desondanks op het appèl ontbraken, hebben gemist.

Bezinning, bezieling en bevordering van roepingsbesef dat heeft deze toogdag willen brengen.

Bezinning: de geestelijke nalatenschap onzer voorvaders moeten wij ons toe-eigenen, wij moeten daarmee bezig zijn, trachten door te dringen tot den kern der vraagstukken en deze zo onder den duim te krijgen en dat alles in absolute gehoorzaamheid aan God en Zijn Woord.

Bezieling: onze studie onze activiteit moet gedragen worden door een jong sterk geloof. Bevordering van roepingsbesef: Het gaat in Nederland en in de wereld voor of tegen het Koningschap van Christus. Die wetenschap moet ons uitdrijven tot gelovige activiteit „all over the world“. We hebben geen kruidenierszaakje in een of anderen zijstraat van een grote stad; wij hebben een wereldconcern met vertakkingen en filialen in alle werelddelen.

We hadden in Zwolle een mooien toogdag Jammer was het dat het aantal bezoekers beneden de verwachtingen is gebleven.

Uit het bovenstaande zult U kunnen afleiden, dat wij dit zeker in de eerste plaats niet be-

treuren uit financiële overwegingen. Deze toogdag heeft n.l. een financieel verlies opgeleverd.

De financiële overwegingen komen echter zelfs niet in de tweede plaats.

Wij vrezen n.l. dat het bestuur der Nationale Organisatie, dat dezen toogdag bij wijze van proef excentrisch had belegd, met het oog op het onbevredigend bezoek (slechts $\pm$ 450 jongeren zijn aanwezig geweest) zal besluiten volgende toogdagen steeds in Utrecht te houden.

De ervaring heeft geleerd, dat we daar wel een zaal vol krijgen.

Dat is natuurlijk belangrijk.

Maar o.i. mag toch niet vergeten worden, dat

in Utrecht hoofdzakelijk jongelui uit die stad en haar omgeving op onze toogdagen komen, zoals nu in de Buitensociëteit het grootste deel der bezoekers wel uit Zwolle en haar naaste omgeving zal zijn gekomen. Duidelijk is tenminste geconstateerd dat vrijwel geen Friezen, Groningers en Drenten aanwezig zijn geweest.

De ervaring, dat wij, waar onze toogdag ook gehouden wordt, hoofdzakelijk slechts bezoekers aantrekken uit de naaste omgeving van de vergaderplaats, is naar het ons voorkomt toch een factor, die niet vergeten mag worden bij de bepaling van het definitieve standpunt te dezer zake van het bestuur onzer organisatie.

Vergadering Provinciaal verband Overijssel

Het bestuur van het Provinciaal Verband Overijssel heeft in het samenkomen van de algemene vergadering der Arjos op den avond van Vrijdag 10 November te Zwolle aanleiding gevonden om op Vrijdagmiddag ook de huishoudelijke vergadering van het Provinciaal Verband Overijssel in deze stad te beleggen.

Helaas heeft de opkomst niet beantwoord aan de verwachtingen. Er was slechts een klein aantal clubs vertegenwoordigd op deze vergadering in één der bijlokalen van de Zuiderkerk.

Niettemin... de stemming was goed en het besprokene was interessant en leerzaam. De clubs die geen afgevaardigde zonden en de individuele Arjos-leden, die verzuimden deze vergadering bij te wonen, hebben wat gemist.

„Devaluatie der krachten” had de voorzitter van het verband, de heer L. L. Blok zijn openingswoord genoemd. Voortgaand „zelf”-onderzoek had hem er toe gebracht den inhoud van de speech, die hij aanvankelijk meende te zullen uitspreken, nog vlak voor de vergadering belangrijk te wijzigen.

Of was hier ook den invloed merkbaar van het bekende: „Verbeter de wereld, begin bij Uzelf”, den zinspreuk van een befaamd radiospreker?

In ieder geval: 's voorzitters speech werd niet een philippica tegen Communisten, Socialisten en Roomsen, zoals aanvankelijk zijn bedoeling was, maar een zeer gemotiveerde critiek op de geringe activiteit in eigen Overijsselse gelederen.

Daar moet onder onze jongeren in Overijssel meer activiteit komen. Een krachtige organisatie moet worden geschapen. Een organisatie waarin onze jongeren gezamenlijk gedegen studie kunnen maken van de eisen, die Gods Woord ons stelt voor het staatkundig en maatschappelijk leven.

Volkomen in overeenstemming met de strekking van dit betoog was een voorstel van het bestuur ter tafel om in Overijssel vijf streckverbanden in te stellen. Na enige discussie werd echter besloten dit voorstel aan te houden en voorshands te streven naar een

betere samenstelling van het bestuur. Ter vergadering konden reeds enkele nieuwe leden in het bestuur worden benoemd.

Na de pauze kreeg de voorzitter van het bestuur der Nationale Organisatie de heer E. van Ruller het woord voor het houden van zijn rede „Arjoswerk”. Na herinnerd te hebben aan de politieke activiteit der jeugd in en vlak na den oorlog behandelde hij een tweetal interessante problemen, waarop in 't bijzonder de jongeren stuiten.

In de eerste plaats: de spanning tussen het politieke ideaal en de politieke werkelijkheid. Het blijkt over het algemeen dat de jeugd niet vermag deze spanning op de juiste wijze te waarderen. Ze moet nog leren inzien dat „de staatsman minder is dan de profeet”. De heer Van Ruller zette een zeer leerzaam en interessant betoog op ter verduidelijking van deze uitspraak van Jan Maclaren.

De tweede kwestie, die de heer Van Ruller aansneed was die van het isolement. „Waarom”, zo vragen vele christelijke jonge mensen zich af, „moeten wij altijd apart staan? Waarom die afzonderlijke christelijke organisaties?” In antwoord op deze vragen merkte spreker op, dat we af moeten van de gedachte dat het neutrale normaal zou zijn en het christelijk abnormaal. Juist het leven in afhankelijkheid van God is normaal. In Christus is de normale gang des levens hersteld.

Er volgde op de speech van den heer Van Ruller nog een korte belangwekkende discussie.

De middag werd besloten met een gezellige koffie-maaltijd. Daarna ging het naar de Buitensociëteit.

De algemene vergadering van de Nationale Organisatie van Antirevolutionaire Studieclubs

Met dankbaarheid kan het bestuur der Nationale Organisatie op de vierde huishoudelijke vergadering van haar organisatie terugzien.

De opkomst was bevredigend en de sfeer op deze

bijeenkomst was uitstekend. Toen om zeven uur 's avonds de voorzitter, de heer E. van Ruller, de vergadering opende waren ruim 70 afgevaardigden (niet gerekend het bestuur en de gasten) aanwezig onder wie ca. 20 vrouwelijke leden.

Ook op deze vergadering werd critiek geoeffend. Maar hoe geheel anders van karakter was deze critiek dan die welke het vorig jaar in „De Dietse Taveerne” werd uitgebracht. Toen critiek op een organisatie waarmee enigen van hen, die opponeerden, innerlijk reeds gebroken hadden. Critiek dus waaraan het belangrijkste ontbrak t.w. het opbouwende en het liefdevolle element.

Dit jaar: ook kritische klanken, maar gelukkig geen dissonanten.

Zuivering en ontspanning: in deze twee woorden kan het verschil worden getypeerd tussen 1948 en 1949, tussen Utrecht en Zwolle.

* * *

Nadat de aanwezigen staande Psalm 75 : 1 hadden gezongen en de voorzitter Psalm 98 had gelezen, sprak de laatste een kort openingswoord uit, omdat de secretaris dat nu eenmaal op de agenda had gezet.

Het was een **optimistisch** woord.

Na de verrassende opbloei van onze organisatie vlak na den oorlog trad, zoals te verwachten was, een reactie in, in den vorm van een niet belangrijke teruggang. Naar het oordeel van den voorzitter zijn we thans echter het dieptepunt gepasseerd en beweegt de lijn, die de ontwikkeling van onze organisatie aangeeft, zich weer in opwaartse richting.

Het best valt dit af te meten aan de activiteit van de besturen der provinciale verbanden. De besturen dezer verbanden vormen in onze organisatie de thermometers waarop de graad van de activiteit der organisatie kan worden afgelezen.

Hij noemde voorts enkele oorzaken waardoor het ons mogelijk is geworden onze defensieve houding te laten varen en tot het offensief over te gaan.

Ten eerste is nu wel duidelijk geworden dat het ideaal van de ene Protestants-Christelijke Partij voorlopig niet te verwezenlijken is. Een wenkend ideaal, dat zoal niet een remmende invloed op dan toch wel een zekere aarzeling teweegbracht bij den definitieven opbouw van onze eigen Antirevolutionaire organisatie, is daarmee verdwenen.

Voorts behoeven wij ons in de nationale organisatie voorlopig niet meer bezig te houden met vraagstukken, den inhoud van het program van beginselen betreffende. Het Centraal Comité heeft een zeer competente commissie ingesteld, die de eerste vijf artikelen van het program gaat bestuderen. Wij kunnen rustig de resultaten van het werk van deze commissie afwachten. De onzekerheid en de twijfel is op deze beide punten weggenomen. We komen weer in het offensief!

* * *

De **jaarverslagen** van secretaris en penningmeester lokten dimaal belangrijk meer discussie uit, dan het vorig jaar. Dat duidt erop dat toezending van deze verslagen aan de clubs te verkiezen is boven publicatie in „Nederlandse Gedachten”. Blijkbaar wordt er bij toezending in de clubs beter kennis van genomen.

Over den contactraad bestaat blijkbaar in onze organisatie nog geen communis opinio. Tenminste de twee sprekers over dit onderwerp namen diametraal tegenover elkaar staande standpunten in. De één was er voor, de ander er tegen.

Namens het bestuur beantwoordde de heer H. A. Diepenhorst de vraagstellers op dit punt.

Hij deelde mede, dat het bestuur steeds meer een afwijzend standpunt tegenover dezen raad gaat innemen. De eerste bijeenkomst van den raad, die op 26 November a.s. zal worden gehouden, zal een openbaar, zelfs een spectaculair karakter dragen. Daar zijn wij van meetaf beslist tegen geweest en daartegen zullen we ons blijven keren. Telkens hebben wij verklaard dat de tegenstelling tussen de groepen door ons werd vastgehouden. Indien men in een gemeenschappelijk optreden naar buiten toch een eenheid wil suggereren, doen wij niet mee.

Wij hebben echter weer uitnodiging gekregen om afgevaardigden in den raad en zijn commissies te benoemen. In de e. k. bestuursvergadering zal het bestuur zich opnieuw met dit vraagstuk bezig houden. Nadat de secretaris nog enkele vragen betreffende de organisatie had beantwoord werd gepauzeerd.

* * *

Na de pauze vertelde de heer A. Wildeman te Winterswijk in een helder betoog het een en ander over het karakter het doel en de werkwijze onzer clubs. Onze clubs zijn studieclubs. Wie niet wil studeren is geen goed lid. Voorts moeten onze clubs geen debatingclubs worden. Dat houdt niet in, dat ieder het roerend met alles eens moet zijn, maar wel dat voor b.v. principiële doorbraakmensen op onze clubs geen plaats is.

Het gaat erom de Antirevolutionaire beginselen te „leren”. Uitvoerige contrabetogen doen daaraan afbreuk.

Baardeloze knapen en bakvisjes behoren volgens den heer Wildeman niet op onze clubs. Als leeftijdsgrenzen noemde hij 18 en 25 jaar, al bleek in de discussie wel dat spreker zeker niet geneigd was al te strak aan laatstgenoemde leeftijdsgrens vast te houden.

De bestudeerde stof moet vooral in den aanvang niet te moeilijk zijn, maar aan den anderen kant moet toch niet al te zeer worden toegegeven aan den modernen aandrang zo eenvoudig mogelijk te zijn. De club is geen „papkast”.

De besturen moeten een rooster opstellen, waarin op een verantwoorde wijze artikelen van het beginsel-program en vrije onderwerpen zijn opgenomen. Met nadruk wees spreker op de noodzaak van voorstudie door ieder lid. Hij was echter te dien aanzien niet al te optimistisch.

Wat moet na de pauze worden gedaan? Uitvoerig ging de heer Wildeman op deze vraag in:

Allereerst kan een politiek overzicht worden geleverd. 't Liefst door de leden zelf. Want zo worden ze gedwongen de kranten goed te lezen!

Voorts kan een oudere of een lid van de kiesvereniging heel geschikt na de pauze het een en ander vertellen over de verschillende politieke stromingen in ons land, of over de Nederlandse parlementaire geschiedenis en de inrichting van den Nederlandsen staat.

Toogdag-Impressies

Als er iets antirevolutionairs gebeurt, dan zijn wij er bij om de afwezigen te vertegenwoordigen. Wij waren dus ook op den Zwolsen toogdag. En voor den lezer, die er niet was, willen wij thans reukenschap afleggen van enkele bijzonderheden, die op ons diepen indruk hebben gemaakt.

Daar was allereerst de huishoudelijke vergadering, waarvan wij de belangrijke punten niet hebben kunnen onthouden. Het onbelangrijke weten wij echter nog zeer precies, zodat wij melding kunnen maken enerzijds van de aanwezigheid van den beminnelijk glimlachenden voorzitter, geflankeerd door een bent van ehrentfeste lieden, van wie sommigen bijna zo oud als de bestuursleden van een kiesvereniging; anderzijds van de tegenwoordigheid (van geest) der Arjos-afgevaardigden, onder wie onze kennersblik terstond den schier voltalligen Loenensen gemeenteraad ontwaarde. Ook Bathseba, de reële Goedhart met zijn familie en zijn deelstaten, de beide Rommes, De Jongste (der Mohikanen) en enige nachtwandelaars(sters) deelden in de algemene vreugde.

Er woei ter vergadering een typisch reactionnaire wind. Wij willen daarmee maar zeggen, dat te weinig werd gelet op het belang van man en vrouw in het volle leven. En het was niet alleen de voorzitter, die de rechten der vrouw wreed vertraptte, ook de geachte afgevaardigde, de Heer Van Dam (overigens een van de meest hoogstaande figuren in ons land), meende de achteruitgang der politieke belangstelling te moeten wijten aan de toename van het vrouwelijk element. Gelukkig verzette de Loenense fractie zich krachtig met woord en daad in de volle zaal en tekende luide protest aan, toen een bestuurslid er niet voor terugdeinsde het ge-

---

Dat kan heel geschikt gebeuren in den vorm van een cursus.

Ook memoreerde spreker verschillende mogelijkheden om het menu wat smakelijk te maken: Hersengymnastiek (politieke vragen), 'n imitatie raads- of kamerzitting.

De rhetoriek ligt den heer Wildeman na aan het hart. Hij voerde aan het einde van zijn betoog een krachtig pleidooi voor het „Vrij leren spreken” op onze clubs. Memoriseren en improviseren kunnen daartoe dienstig zijn.

„Laten onze vergaderingen”, aldus de heer Wildeman in het slot van zijn betoog, „zich kenmerken door: echte studiezin, gezelligheid en een krachtige vriendenband. Laten allen vervuld zijn met de vurige begeerte de A.R. beginselen te leren kennen en lief te hebben om ze te kunnen uitdragen te midden van ons volk.”

Een levendige discussie vormde het slot van de avond.

mengde gezelschap te vragen om hem te verschenen en een ander bestuurslid mededeelde, dat de Arjos niet naar de Trouwzaal mocht.

U begrijpt dat het ons moeite kostte de orde en rust te bewaren. Ondanks den voorzitter zijn wij daarin echter uitstekend geslaagd.

Omstreeks 11 uur eindigde de lotsverbondenheid. Iedereen kende toen iedereen.

De volgende dag was de dag van den voorzitter: de toogdag, waarop hij (zonder tegenspraak) het woord kon voeren en wij alleen maar af en toe een versje mochten zingen.

Eerst sprak de voorzitter, zulks onder gegrijs van zijn mede-bestuursleden. Nadat hij verteld had, dat het nu toogdag was, en ons (natuurlijk tevergeefs) getracht had te activeren, hield Ds Maris een beginselvolle rede. Wij werden met allerlei politieke stromingen geconfronteerd en waren maar blij, dat wij antirevolutionair geboren zijn. Anders hadden we nooit een keus durven doen.

's Middags ging iedereen eten, behalve de Heer Diepenhorst. Wijzelf aten namens de afwezigen (pro omnibus, zogezeid).

In de middagvergadering draafde eerst Ds Koningsberger op, heet van de tram. En toen sprak, dank zij een grapje van prof. Gerbrandy, een andere hoogleraar (uit een aan een bestuurslid verwant, daarmee in omvang verschillend, maar in spreekvaardigheid wedijverend professorengeslacht) over een „surrogaat”-onderwerp.

Dat waren zo de grote lijnen. Maar ook het kleine ontging ons niet.

Er blijken nl. nog meer Calvinisten te studeren dan alleen die aan de V.U. Zo zijn er enkele verdwaald op de openbare universiteiten en hogescholen. En nu hadden al die Calvinisten hun afgevaardigden naar ons gestuurd. Als we niet beter wisten, zouden we bijna zeggen, dat de studenten zich voor politiek gaan interesseren.

Voorts mogen we het optreden van den heer Nobel niet vergeten, die twee keer een kwartier met zichzelf heeft zitten praten. Wij gingen iets begrijpen van den dichter, die de onsterfelijke regels voortbracht: Ik wou, dat ik twee hondjes was, dan ging ik samen spelen.

En tenslotte sprak er een afgevaardigde van de C.H.-jongerengroep. We waren inmiddels zo van streek geraakt, dat we voor hem hebben geapplaudisseerd, terwijl we niet eens wisten, of hij van Tilanus of van Gerretson was. We deden dus maar, alsof we samen nog in de oppositie zaten.

Zo ziet U, hoe wij onze plicht hebben verstaan. Wij beloven U, ook voortaan namens de afwezigen aanwezig te zullen zijn. Eerst wanneer U allen komt, blijven wij thuis. Zou dat volgend jaar soms al moeten zijn?

IMPRESSIONNIST.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Indonesië en Wij

J. SCHOUTEN

Op 27 December j.l. is de souvereiniteit over Indonesië overgedragen aan de republiek der Verenigde Staten van Indonesië. De heer Hatta ontving haar namens die republiek uit de handen van Hare Majesteit de Koningin. Dit was het resultaat in definitieven vorm van het Regeringsbeleid ten aanzien van Indonesië; de slotphase, het sluitstuk van de Regeringspolitiek, welke tot doel had: de hervorming in staatsrechtelijken en staatkundigen zin van de verhouding tussen Nederland en Indonesië.

Over die Regeringspolitiek is enige jaren lang een felle strijd gevoerd.

* * *

Aanvankelijk zag het er nog niet naar uit, dat het tot zulk een scherpen, principiëlen strijd zou, en zou moeten, komen.

Op 16 tot en met 18 October 1945 heeft in de „voorlopige” Tweede Kamer de eerste — welhaast afgedwongen — gedachtenwisseling na de bevrijding van ons land over Indonesië plaats gehad. Deze gedachtenwisseling werd ingeleid met een Regeringsverklaring omtrent den toestand in Nederlands-Indië, afgelegd op 16 October. Woordvoerder der Regering was bij die gelegenheid de toenmalige Minister van Overzeese Gebiedsdelen, de heer Lo-

gemann. Op 17 en 18 October volgde over die verklaring een debat.

De heer Logemann zeide op 16 October o.m.:

„Van den aanvang af is van Engelse zijde er op aangedrongen, dat wij door contact te zoeken met leiders der Indonesische nationale beweging de politieke situatie zouden verlichten. Mijnheer de Voorzitter, naar zulke contacten is ook van het aller-eerste begin af uitgezien. Maar de Regering heeft zich toch ook van den aanvang af voor ogen gesteld, dat praten met het Soekarno-regime even onwaardig als onvruchtbaar moest zijn. Onwaardig, omdat ir Soekarno zich volledig geïdentificeerd heeft met het Japanse regime en volstrekt vijandig staat tegenover Nederland. Onvruchtbaar, omdat met dezen leider — met niets minder tevreden dan volstrekte onafhankelijkheid — geen gemeenschappelijke basis van bespreking te vinden kan zijn. De Nederlandse Regering heeft dan ook, tegen den op onzen vertegenwoordiger geoeffenden aandrang, duidelijk haar veto doen klinken en aan de Britse Regering dit haar standpunt duidelijk verklaard. Zij constateert met voldoening, dat zij voor dat standpunt ook volledig begrip heeft gevonden.” (Handelingen van de Tweede

De Kamer reageerde vanzelfsprekend met name op dit deel van de Regeringsverklaring. De communisten dachten „natuurlijk” anders over de zaak. De heer Stokvis, toen de enige woordvoerder van sociaal-democratische zijde, stelde zich zeker niet onvoorwaardelijk achter de Regering. Hij ontwikkelde tegen haar zienswijze bezwaren, hij maakte reserves, maar ging ten slotte toch niet over tot afkeuring van de door Minister Logemann uitgestippelde gedragslijn. De Christelijk-Historischen en de Anti-revolutionairen, dit behoeft voor onze lezers geen betoog, stemden met den zakelijken inhoud van het vermelde Regeringsstandpunt volledig in. De Rooms-Katholieken onderschreven dit eveneens ten volle. Hun woordvoerder, de heer Van Poll, zeide o.a.:

„In het aangezicht van deze feiten en dezen toestand verklaar ik nogmaals namens de fractie in deze Kamer, als wier spreker ik hier sta, dat wij ons op dit historisch ogenblik volkomen en zonder enig voorbehoud achter de Regering scharen, als zij weigert met Soekarno en de zijnen in enige bespreking of onderhandeling te treden.

En ik zou der Regering, indien en voor zover dit nodig mocht zijn, maar het is niet nodig, doch dan worde het maar beschouwd als een uiting van onze gevoelens, willen toeroepen: wankel niet in deze houding. Een volk en een Regering, die wankelen en aarzelen in de verdediging van hun duidelijk recht, bevinden zich in de eindphase voor den ondergang.

Wankel niet, ook al zoudt gij voor het ogenblik slechts beperkte machtsmiddelen te uwer beschikking hebben. Wankel niet, en sta sterk in uw recht. Weet, dat het ganse volk achter u staat. Wankel ook niet, als er zich, wat ik niet aanneem, onder bondgenoten zekere aarzeling vertoont. Ook zij zijn toch dezen vreselijken strijd ingegaan om zich te verzetten tegen het recht van de macht en om hun macht te stellen in dienst van het recht. Ik kan en wil het niet geloven, dat zij nu, aan het eind van deze taak gekomen, zouden versagen. Maar zelfs al zou dit het geval zijn, Mijnheer de Voorzitter, dan nog zou ik der Regering willen toeroepen: wankel gij niet. Er gaat een meeslepende kracht uit van onwankelbaarheid in rechtsbesef, en dit te meer in deze wereld-historische periode, nu het wankelen van Nederland onafzienbare gevolgen zou hebben ook voor zijn

bondgenoten.” (Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1945, bladz. 90.)

En de heer Joekes, destijds nog vrijzinnig-democraat, deed deze duidelijke uitspraak: „Het spreekt vanzelf, dat de Nederlandse Regering, de vertegenwoordigster van het wettig gezag over Indië, met Soekarno en de zijnen niet in onderhandeling of bespreking kan treden.” (Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1945, bladz. 108.)

* * *

Uit een en ander blijkt, dat er in October 1945 in belangrijke mate van overeenstemming inzake het practisch beleid ten opzichte van Indonesië sprake was. Het debat tussen de Regering en de Kamer werd geëindigd, zonder dat de Kamer haar gevoelen in een motie tot uitdrukking bracht. Op grond van de geconstateerde eenstemmigheid omtrent de feitelijk te volgen gedragslijn werd zulk een motie noodzakelijk noch wenselijk geacht.

Dit wil intussen niet zeggen, dat er geen principiële verschillen waren. Deze traden echter toen nog niet helder aan den dag. Zij gingen nog schuil achter de eenheid met betrekking tot het practische optreden. Ook maakte men er zich in verschillende kringen zorg over, of de Regering wel zou vasthouden aan het door haar uiteengezette beleid, maar men kon op dat ogenblik voor zijn zorg nog geen beroep doen, althans slechts ongenoegzaam, op de woorden en de daden van de Regering.

Betrekkelijk spoedig daarna werd het anders. Omstreeks Kerstmis 1945 ging de Regering in het wezen van de zaak overstag, en werd de periode van afglijden, afschuiven, van „deviaties”, ingeluid. De principiële verschillen kwamen daardoor duidelijk aan het licht. De zorg omtrent het standhouden van de Regering werd in overvloedige mate, en telkens weer opnieuw, gerechtvaardigd. Vandaar de felle strijd over het Regeringsbeleid ten aanzien van Indonesië

* * *

De Anti-revolutionairen hebben in dien strijd een eigen plaats ingenomen, en hun eigen woord gesproken. Zij konden het beleid van de Regering niet steunen. Zij moesten om des beginsels wil tegen dat beleid in oppositie gaan. Onze lezers weten dit. Zij kennen de redenen, welke daartoe noopten, en tevens het verloop van dien strijd. Er is over deze zaak ook in dit orgaan menigmaal gehandeld.

In onze partij heeft te dezen opzichte een zeldzame eenstemmigheid bestaan, welke nog sterker spreekt als men aan de verhoudingen terzake in verschillende andere partijen aandacht geeft. Daarmede wordt niet gezegd, dat iedere anti-revolutionair steeds ten volle instemde met de houding van de A.R. leden van de Staten-Generaal. Ook niet, dat nimmer een ander geluid werd vernomen dan in Kamers en pers werd gehoord. Maar in zeer overwegende mate was er in onzen kring een grote eensgezindheid over de te volgen gedragslijn. Dit is nog eens zeer duidelijk aan den dag getreden bij de vaststelling van het program van actie onzer partij in 1948. Wij hadden toen een strijd omtrent Indonesië van welhaast 2½ jaar achter den rug, en niet-tegenstaande dat werd met algemene instemming de paragraaf inzake „Overzeese Gebiedsdelen” aanvaard. Daarin werd positief en concreet geformuleerd welk beleid wij voorstonden en welke politiek wij verwierpen.

* * *

Wie aanvang en einde van de Regeringspolitiek der laatste jaren met betrekking tot Indonesië in beschouwing neemt en vergelijkt, ziet iets van het ontzaglijke verschil tussen October 1945 en 27 December j.l. Hij verstaat iets van de ingrijpende wijzigingen in inzichten en gedragingen, welke, menselijk beschouwd, den loop van de staatkunde hebben bepaald. De uiteindelijke uitkomst van het Regeringsbeleid is, wat de belangrijkste zijden van de zaak aangaat, ten principale het tegendeel van wat in October '45 is vastgesteld, en destijds in de Kamer uiteenzetting en verdediging heeft gevonden.

Het ligt niet in de bedoeling thans de meest betekende momenten uit de geschiedenis en den strijd van deze jaren te behandelen. Dit zal nog wel eens moeten geschieden, omdat aan het opmaken van de balans omtrent de gevolgde politiek niet valt te ontkomen. En daarvoor is het nodig, dat in een samenvattende beoordeling wordt getreden van het beleid der Kabinetten Schermerhorn-Drees, Beel, en Drees-Van Schaik, en van de houding, welke de volksvertegenwoordigers van de verschillende politieke partijen hebben aangénomen. Nu wordt echter volstaan met te wijzen op de definitieve uitkomst van de staatkunde der laatste jaren. Deze leert, dat het Regeringsbeleid heeft gefaald, omdat zijn doelstellingen niet zijn verwezenlijkt; dat Nederland den strijd om gezag en vrijheid voor de volken van Indonesië heeft verloren.

* * *

De vraag kan opkomen: Wat nu? Welke moet verder onze houding zijn?

Daarover wil ik gaarne enige opmerkingen maken.

Hetgeen op 27 December j.l. heeft plaats gehad, is in den meest stelligen zin van het woord een voldongen feit. Daarop kan, van 'smensen zijde gezien, niet worden teruggekomen.

De soevereiniteit over Indonesië is door Nederland overgedragen, „onherroepelijk” en „onvoorwaardelijk”. De republiek der Verenigde Staten van Indonesië is door Nederland erkend als „een onafhankelijke en soevereine staat”. Gezagsbevoegdheden heeft Nederland in Indonesië niet meer.

De wettelijke regeling, waaruit een en ander voortvloeide, is op de daarvoor voorgeschreven wijze met een versterkte meerderheid tot stand gekomen. Aan de totstandkoming van deze regeling konden en mochten wij onze medewerking niet verlenen. De feitelijke overdracht van de soevereiniteit is door mij niet bijgewoond, omdat deze naar mijn mening het sluitstuk was van een door ons van meetaf en tot het einde toe bestreden en veroordeeld beleid. Die totstandkoming zelve hebben wij, hoewel deze tegen onze overtuiging, buiten onzen wil en onze medewerking heeft plaats gehad, te aanvaarden. De thans ingetreden nieuwe verhouding moet de basis zijn voor onze verdere werkzaamheid.

In deze uitspraak kan niet een kentering in onze inzichten worden gezien. Reeds tijdens de behandeling van het wetsontwerp inzake de overdracht van de soevereiniteit is van onze zijde aan deze opvatting uitdrukking gegeven. Tussen de aanvaarding van het totstandgekomen en de medewerking aan de totstandkoming daarvan is een zeer wezenlijk verschil.

Wij zijn anti-revolutionairen, niet contra-revolutionairen.

De contra-revolutionair keert zich, al kan hij dat in den regel niet consequent doen, tegen alles wat feitelijk tijdens, in en door een revolutie verwerkelijkt wordt. Hij is ten principale niet afkerig van een reactie door middel van een staatsgreep, een tegen-revolutie, met het doel de vroegere toestanden te herstellen.

De anti-revolutionair keert zich tegen de idee, den geest, de grondgedachten van de revolutie. Hij verwerpt de revolutionaire theorie in het algemeen, en de revolutionaire reactie in het bijzonder. Hervorming, reformatie is zijn doel, niet repristinatie, dat is teruggrijpen naar hetgeen voorbij is en zijn tijd heeft gehad. Hij streeft deze hervorming na door bevordering van de erkenning en de toepas-

sing van de waarheden van het Evangelie in haar betekenis voor staat en maatschappij, en door principiële bestrijding van de revolutionaire leer en practijk.

De anti-revolutionair is, noch was, tegenstander van de vrijheid en de zelfstandigheid van de volken van Indonesië. Hij verzette zich tegen de revolutie in Indonesië, omdat haar beginselen verwerpelijk en verderfelijk zijn, omdat zij het wettig gezag verwierp en de vrijheid en zelfstandigheid der volken in de waagschaal stelde. Hij was en blijft werkzaam voor de vrijheid en de zelfstandigheid dier volken, gewaarborgd en beschermd door een wezenlijk gezag, voor zover hem daarvoor de mogelijkheden worden geboden.

Onder de nieuwe verhouding behoort het nodige en mogelijke te worden gedaan voor de vrijlating en de doorwerking van het Evangelie in de Indonesische samenleving, voor de ontplooiing van de werkzaamheid der Zending naar de Schrift, voor de christelijke ziekenverpleging en het christelijk onderwijs.

Men preparere zich op voorlichting over de betekenis van de Heilige Schrift voor de politiek en het sociaal-economische leven, voor de beoordeling van en de houding ten

aanzien van het communisme en het nationalisme, opdat deze, waar zij wordt gevraagd en op gepaste wijze ingang kan worden verschaft, kunne worden gegeven.

Men stelle zich, indien het in overeenstemming is met zijn roeping en de vervulling van de taak daarvoor geen beletsel vormt, beschikbaar voor functies in de particuliere sectoren van Indonesië. Men moet op redelijke wijze in de behoeften van zichzelf en de zijnen kunnen voorzien, maar het streven daarnaar dient gepaard te gaan met de belijdenis en de beleving van de Bijbelse waarheid, opdat God en de naaste worde gediend. Omtrent den dienst in de publieke sector valt het moeilijker reeds een concreet oordeel te geven. Aan de ambtenaren, die in Indonesië dienen, zou m.i. kunnen worden geadviseerd: blijft doordienen, als recht, moraal en menselijkheid het u even mogelijk maken. Voor het overige moet de ontwikkeling worden afgewacht.

Met deze opmerkingen over de vraag: wat nu? worde hier volstaan.

Indonesië heeft grote behoefte aan het Christendom naar de Schrift, aan Christenen, die in woord en daad gehoorzaam aan het Evangelie willen leven en dienen.

Uit de Partij

1. Ledenaantallen

De statistiek der ledentallen wordt sedert de bevrijding zo nauwkeurig mogelijk bijgehouden. Het verloop van het ledental, de afname of de toename geeft immers een zekere aanwijzing. In ons land neemt de bevolking regelmatig toe. Wil dus onze partij haar positie handhaven dan moet ook het ledental toenemen. Daarom werd ook dit jaar aan alle kiesverenigingen een kaart gezonden met het verzoek het ledental per 1 Januari 1950 te vermelden. Wanneer nu alle secretarissen daaraan voldeden dan kon binnen korten tijd worden vastgesteld hoe de stand van zaken is. Maar tot nog toe was de toestand zo dat een te groot aantal secretarissen niet aan dat verzoek voldoet. Dat is jammer. Het zou zo moeten zijn dat vóór 1 Maart kan worden vastgesteld of er achteruitgang is of vooruitgang. Dan kan het Centraal-Comité zich aanstonds beraden over de vraag of bijzondere maatregelen genomen moeten worden. En daarom moet het nogmaals worden gezegd dat in deze dingen een zekere regelmaat moet komen. En de grote-stadskiesverenigingen moeten dit niet overlaten aan hun Centrale: ook zij moeten aan dit verzoek voldoen. Deze statistiek moet goed zijn. Dat is punt één. Maar ook zij moet op tijd kunnen

worden vastgesteld. Dat is punt twee. Het heeft immers practisch zo weinig zin om na twee jaar tot de conclusie te komen, dat het ledenaantal zich in dalende of stijgende lijn beweegt. Laat men daarom zoveel mogelijk meewerken.

2. Beter papier

Nederlandsche Gedachten heeft ander papier gekregen. Het gewone courantenpapier wordt niet meer gebruikt. Een beter soort is er voor in de plaats gekomen. Nog wel niet de kwaliteit die wij voor ons orgaan zouden wensen. Dat kan echter nog niet. Dan moet eerst het abonnementental omhoog. Maar toch een verbetering. Dat blijkt vooral uit de photo's. Die komen in ieder geval meer tot hun recht. En dit is dus weer een stapje vooruit. Een klein stapje. Toch vooruitgang.

3. Lezerskring

Herhaaldelijk kom ik mensen tegen die wel bereid zouden zijn een abonnement op ons blad te nemen. Maar die er toch niet toe te bewegen zijn. Niet om de kosten. Dat zou nog wel gaan. Echter — er liggen reeds zoveel bladen op hun leestafel — en reeds zoveel couranten gaan met het bandje er om de prullemand in, dat zij er geen behoefte aan hebben dat aantal nog met een te vermeerdere. Daarin zit critiek op de redactie. Het blad is niet pakkend, niet populair, niet eenvoudig ge-

noeg. Het is te degelijk en daarom vervelend. Over die critiek moet de redactie zich dan maar eens bezinnen. Het zal wel niet meevallen daar een verantwoorde oplossing voor te vinden. Maar zij moet daar iets aan trachten te doen. Anderzijds wijst deze critiek op een algemeen verschijnsel bij de tegenwoordige lezers. Men neemt de moeite niet meer om zich te bezinnen op de vragen van den dag. De voorkeur gaat uit naar de bladen die op aantrekkelijke manier voor een ieder iets te bieden hebben en waarvan de artikelen zich aangenaam laten lezen.

Men wil geen inspanning — men wil ontspanning. En daarin schuilt toch ook een gevaar. Een gevaar waarvoor de ogen geopend moeten zijn of geopend moeten worden. Indien de Antirevolutionaire Partij niet de beschikking heeft over een werkend kader van 20.000 man dat zich inderdaad met enige geestelijke inspanning op de hoogte stellen wil met den politieken gang van zaken, dan is zij ten dode opgeschreven. Dan zou zij moeten overgaan tot dat soort propaganda waaraan de Nationaal Socialisten zich zo schuldig maakten en waarvan de Socialisten ook niet vrij zijn — het werken met leuzen zonder dat daarmede gepaard gaat de zo noodzakelijke bezinning op de draagwijdte der problemen. Willen wij dus slagen dan moet van beide zijden iets worden gedaan.

4 En toen veranderde er iets

Langzamerhand verandert er toch iets in de partijorganisatie. Het gaat alles geleidelijk aan. De stappen worden voorzichtig genomen. In Gelderland is een proef genomen met de kaderactivering. Het College van Advies staat op de helling. De uitnodigingen werden reeds verzonden. Op Vrijdag 13 Januari werd te Utrecht een vergadering gehouden met vertegenwoordigers van de Provinciale Comité's en van de besturen der Statenkiekring Centrales ter bespreking van de algemene richtlijnen voor de Statenstembus van dit jaar. Dit is, voorzover ik kan nagaan, vroeger nooit gebeurd. Maar dat dit nu noodzakelijk werd geoordeeld wijst er op dat Nederland eigenlijk door zijn bevolkingstoename steeds meer wordt één grote stad, verdeeld in districten. Het is een onvermijdelijk uitvloeisel van de ontwikkeling van het moderne leven. Samenleving, samenbinding is nodig en wordt steeds meer nodig. Anderzijds wijst het er op dat ook de Statenverkiezingen steeds meer komen te liggen in de sfeer van de landspolitiek, waardoor voorafgaand onderling overleg geboden is om tot eenheid van optreden naar buiten te komen. In ieder geval — ook dit is weer iets nieuws. Voorzichtig en aarzelend wordt de eerste stap gezet. En dan te weten dat het initiatief daartoe van Friesland is uitgegaan. Of de Friezen de zaak ook zien in nationaal verband!

5. H. Algra exit

Er is, zoals men weet, een commissie benoemd om de eerste vijf artikelen van ons program aan een nader onderzoek te onderwerpen. Deze commissie is door den voorzitter van het Centraal Comité

officieel geïnstalleerd. Zij vat haar werkzaamheden zeer ernstig op. Zij wil regelmatig gaan vergaderen op een vasten dag. Dat stuit op moeilijkheden bij een zo gevarieerd gezelschap. Maar willen de werkzaamheden regelmatig verlopen dan kan dat moeilijk anders. Nu is de Zaterdag gekozen als dag van samenkomst. Daarbij is zorgvuldig gewikt en gewogen. Het bleek niet anders te kunnen. Maar de Heer Algra kan dien dag niet. Het is hem niet mogelijk aanwezig te zijn. En daarom heeft hij besloten zich uit de commissie terug te trekken. Wij kunnen dat begrijpen en billijken. Wel zal deze gang van zaken velen in den lande teleurstellen. Want het oordeel van den Heer Algra weegt zwaar. Het is jammer, maar het schijnt niet anders te kunnen.

6. De Partijconferentie

De uitnodigingen voor de partijconferentie van 26 en 27 Januari a.s. zijn verzonden. De belangstelling voor een partijconferentie als deze is steeds groot. Vandaar van verschillende kanten verzoeken om ook te worden toegelaten. Daaraan kan niet worden voldaan. Zal zulk een partijconferentie zin hebben dan moet het aantal deelnemers beneden de 150 blijven. Anders wordt het een vergadering waar een spreker de aanwezigen toesprekt. Maar niet een conferentie waar vlot kan worden gediscussieerd. Bovendien moeten aan een zodanige conferentie ook gasten deelnemen. En eerlijk gezegd hoe meer gasten hoe liever. Onder gasten worden dan verstaan de mensen die niet direct bij de partijorganisatie zijn betrokken, maar op wier oordeel toch wordt prijs gesteld en met wie de partijleiding het contact moet onderhouden. Ook voor hen moet een keuze worden gedaan. En dus moet men daar begrip voor hebben. Het getal van 150 kan en mag niet worden overschreden. Anderzijds is de belangstelling groot. Vandaar dat aan verzoeken niet kan worden voldaan. Maar de referaten komen in druk en daarvan kan men dus kennis nemen.

7. Het jaarboekje

Het voornemen bestond om het nieuwe jaarboekje in December ter perse te leggen. Echter het College van Advies staat op stapel. Het College van Advies vervangt verschillende commissies. Daarom werd er de voorkeur aan gegeven nog een paar maanden te wachten totdat deze zaak haar beslag gekregen heeft. Daarna zal het zo spoedig mogelijk verschijnen en evenals de vorige maal aan alle kiesverenigingen worden toegezonden.

8. Huldeblijk voor den Heer Mr J. A. de Wilde

Het Centraal Comité besloot aan den Heer De Wilde een geschenk aan te bieden. Een huldeblijk - een blijk van dankbaarheid voor het vele werk door hem als lid en tweede voorzitter van het Centraal Comité verricht. Een speciaal blauw bord werd daartoe in opdracht vervaardigd. Dat bord was reeds maanden gereed. De aanbieding stuitte overigens op moeilijkheden. Het lag in de bedoeling om dit bord aan te bieden op een speciale vergadering van het Centraal Comité. Maar een

De blauwe kiel weer aan

Een mens kan niet altijd op de toppen van de bergen bivakkeren. Dat kan hij in de politiek evenmin als in het gewone leven. Altijd weer is er de vreemde gewaarwording na een hoogtijdag of na somberder plechtigheid, dat het gewone, egale leven zijn rechten herneemt. De boerjongkerels rijden diep in de nacht met hun tilbury's van het bruiloftsfeest weg, zij brengen het meisje naar huis, met wie zij bruiloft gehouden hebben en dan thuisgekomen doen zij hun Zondagse pak uit en hun melkkiel aan. En terwijl het feestlied — op de wijze van het Oostenrijkse volkslied — nog in hun oren en de zoen van hun schone nog op hun lippen tintelt, zitten ze alweer tegen het schonkige koeienlijf. De boer ploegt voort. . . .

Beide Kamers hebben in December grootse debatten geleverd over de Souvereiniteits-overdracht. Sommigen praten daarover even gemakkelijk als over een grenswijziging tussen Zutphen en Warnsveld. Maar het is een zaak, waarvan het belang niet te omvâmen is.

Maar zie, dezelfde Kamerleden, die zich vandaag moeten bezig houden met een zaak van zo beangstigend verre strekking, die luisteren morgen even geïnteresseerd naar een inderdaad kostelijk verhaal over een dood peppelboompje.

Wij zullen over de Indonesische debatten in de Eerste Kamer niet veel meer zeggen; die liggen, wanneer dit nummer voorschijnt, al zover achter ons. Uit de verdere debatten pikken we ook maar een enkel maïskorreltje.

De neuzen geteld

Het stond bij voorbaat wel vast, dat ook de Eerste Kamer de vereiste meerderheid zou opleveren.

Drie en dertig stemmen waren nodig; P.v.d.A. en K.V.P. brachten er samen al 31 op. De twee, die nog nodig waren, zou de V.V.D. wel leveren.

Men zegt: Misschien is er wel eens iemand door een debat van mening veranderd; maar dat iemand van stem veranderd is, dat is nog nooit voorgekomen. Wij laten de juistheid van deze bewering nu maar in het midden. In elk geval twijfelde nauwelijks iemand aan de stem van de V.V.D. — Alleen de V.V.D.-ers zelf, zeiden hun stem nog niet bepaald te hebben.

Zo kon het gebeuren dat de heer Molenaar in eerste termijn nogal wat bedenkingen had, en dat zijn fractiegenoot Wendelaar daar nog een schepje op deed. Maar het antwoord van de Regering was zo overtuigend, dat beide zonder aarzeling voluit voor stemden. Het roer van de heer Wendelaar was zo totaal „om”, dat hij het niet eens nodig vond, daarover een verklaring af te leggen. De socialisten, die in deze dagen de teugels van de zegekrans in handen hadden, vonden het niet eens prettig, dat ook de heer Wendelaar achter hen aan liep. Die ene stem konden ze immers nog net missen. Ze hadden er nu een over en konden dus royaal zijn.

Malle vertoning van de V.V.D. Men kan gemakkelijker zichzelf voor de gek houden dan een ander, blijkbaar. Alweer jammer voor prof. Molenaar, dat de Eerste Kamer het recht van amendement niet bezit. Anders had hij, door de aanneming van een (natuurlijk ongevaarlijk) amendement als voorwaarde te stellen, het spel nog „echter” kunnen maken.

Simultaan

De heer Algra kent het politieke schaakspel. Hij heeft op enige gewichtige tournooien van de laat-

samenloop van omstandigheden maakte dit onmogelijk. Oe Heer De Wilde ondernam een reis van enkele maanden naar Palestina. De Indische kwestie bond den Heer Schouten zeer. Het is voor de Kamerfractie wel een zeer drukke tijd geweest.

Daarna kwam de ziekte van den Heer De Wilde. Telkens kwam er iets tussen. Maar op 7 Januari vierde de Heer De Wilde zijn 71sten verjaardag. Toen werd de knoop doorgesneden. En zo heeft een deputatie van het Centraal Comité bestaande uit de Heren J. Schouten en R. Gosker, op dien dag aan den Heer De Wilde een bezoek gebracht en hem het nu wel beroemd geworden blauwe bord overhandigd. Het is jammer dat een en ander zo is gelopen. Maar dit was toch wel de beste oplossing. Een photo van het blauwe bord wordt in het volgende nummer van ons blad opgenomen.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

ste jaren zijn mannetje gestaan. En hij ziet geen enkel bezwaar om tegen meerdere spelers tegelijk te spelen. Ook bij de Indonesische debatten speelde hij op meer dan één bord. En met winst. De minister, Mr. Pollema, de heer Kerstens, de een na de ander kreeg zijn portie.

De heer Kerstens, in de K.V.P. als vertegenwoordiger van de meest pro-republikeinse gezindheid, komt steeds weer met het fabeltje, dat de oppositie de schuld is van alles, wat z.i. verkeerd gegaan is. De oppositie heeft de regering telkens tussen de voeten gelopen. Je moet maar durven! De Regering heeft steeds over een behoorlijke meerderheid kunen beschikken. De oppositie was politiek machteloos. Dat de Regering een zo wan-kelmoedige politiek gevoerd heeft ligt aan de verdeeldheid in eigen boezem. Laat de heer Kerstens maar wat dichter bij huis blijven, adviseerde de heer Algra. Over spaken in het wiel van de Regering zou Prof. Romme hem ongetwijfeld het een en ander kunnen vertellen.

Ook de heer Pollema gelooft hardnekkig in een sprookje. Volgens hem zou het verschil tussen de C.H. en met name de A.R. zijn, dat de eerste stemmen naar eer en geweten en de laatsten onderworpen zijn aan dwang van hun fractie. Nu is dit een uiterst kwaadaardig sprookje. Het veronderstelt immers, dat allerlei Kamerleden niet stemmen naar eer en geweten; dat die Kamerleden dus hun eed op de Grondwet schenden. Zoals de heer Kerstens een fabeltje nodig had om de fiascopolitiek van de Regering goed te praten, zo heeft de heer Pollema behoefte — nu en ook vroeger reeds — aan een fabeltje om de verdeeldheid, die er onder de Christelijk-Historischen bestaat, met schone sier te omhullen. Het moet wel pijnlijk zijn, dat de partijvoorzitter, de heer Tilanus, van zijn medestanders in de Staten-Generaal er slechts drie aan zijn zijde had en er tien tegenover zich zag. Ook de heer Meyerink, aldus sprak de heer Algra, stemde tegen het wetsontwerp inzake de Souvereiniteits-overdracht omdat zijn geweten hem daartoe noopte. Het is moreel niet toelaatbaar iets anders te veronderstellen. De opmerkingen van de heer Pollema waren kortweg onbehoorlijk.

Tenslotte minister Van Maarsseveen. Hem moeten de woorden van de heer Algra diep getroffen hebben. Dat was hem aan te zien. De heer Algra vergeleek deze minister met Johan de Witt, de man, die in een accoord met Engeland, tegen de wil van het volk, op eigen houtje Oranje uitsloot van het Stadhouderschap. En die met grote bekwaamheid — knap als hij was — zijn handelwijze verdedigde.

Het moet wel door deze minister heengegaan zijn: Hoe zal de geschiedenis over de Nederlandse Regering van 1949 oordelen? Hij kent het oordeel over Jan de Witt. De heer Algra las het hem ten overvloede voor.

Zo deed onze Friese senator zijn zetten op het politieke schaakbord. Zonder foefjes, zonder camouflage. Maar eerlijk en sterk.

Citaat

Ja, dat citaat van de heer Algra mogen wij niet

onvermeld laten. Hij laat het zijn leerlingen uit het hoofd leren. Dat is dus wel de moeite waard.

De heer Algra sprak over de houding van het buitenland, Engeland, Australië, Amerika. Van 1945 af heeft men ons moeilijkheden in de weg gelegd. Van 1945 af heeft onze Regering steeds gezwicht.

Treffende overeenkomst met de tijd van Jan de Witt meende spr. Ook toen deze de prins van Oranje uitsloot van het Stadhouderschap deed hij dit onder Engelse druk. „Men was van mening, dat verder gaande Engelse blokkade een dodelijk gevaar was voor onze welvaart. Wij waren economisch zo kwetsbaar, dat wij een verder verzet tegen Engelse inmenging in onze domestieke zaken niet mochten afwijzen. Men kan dat op allerlei wijzen verontschuldigen; men kan zeggen, dat bij zulke aangelegenheden, toen en nu, ons het mes op de keel werd gezet.”

Maar dan geeft de heer Algra het oordeel van de historie over deze toelating van buitenlandse inmenging. Het is het vonnis van de Kamer-president, prof. Kranenburg, een man, „die bekend staat om de zachtzinnigheid van zijn oordeel.” Deze heeft geschreven:

„De Staten van Holland hadden het hoogste recht van een vrij volk, n.l. om zijn eigen Regeering te bestellen, verkocht uit materiele ellende te komen en daardoor het gevaar van omverwerping van het bestaande gezag te voorkomen. Er zijn nu zaken, waarover een vrij en fier volk niet marchandeert. Maar de kooplieden en zonen van kooplieden, die tot regenten waren geworden en met hun groote intellectuele gaven en stoere werkkraft het „vak” spoedig onder de knie hadden gekregen, zagen nu eenmaal in de „navigatie en commercie” de „ziel” van den Staet.

De niet-verambtelijke burgerij voelde het (d.i. de uitsluiting van Oranje) met een gezond rechtsgevoel als een smadelijke voorwaarde en de aanvaarding daarvan met het oog op de nakomelingschap van den vereerden Prins Willem — „hoog loffelijker gedachtenis” — als een laagheid.” Zo kras is het oordeel der historie.

Nieuws in 't kort

Intussen gingen de begrotingsdebatten in de Tweede Kamer voort. Maar mondjesmaat. Voorzitter Kortenhorst was uiterst schriel bij de bepaling van de spreektijd, dit jaar nog veel erger dan vorig jaar. Hij heeft het warempel klaargevoerd op Defensie en „Uniezaken” na de hele zaak voor de Kerst er door te krijgen.

Wij zullen ons er niet aan wagen van al die begrotingen iets te vertellen. Als wij daaraan zouden beginnen, zouden wij de juiste maat ver moeten overschrijden. Want al moest het kort, er is door onze Kamerleden nog formidabel veel gezegd. Zij hadden natuurlijk nog veel meer willen zeggen, maar stenografie kan men wel schrijven, maar niet spreken.

Maar hier heeft U dan een paar van onze mensen. Ds. v. d. Zaal was heel best „op stoot” bij de onderwijsbegroting, toen het over de Radio ging. Wat hekelde hij de knappe mensen van het departement, die de omroepverenigingen wel eens zul-

len leren, hoe zij hun zaak moeten financieren, maar die zelf maar liever niet openbaar maken, hoe de P.T.T. haar deel van de omroep financiert. Van de aethergolven dook Ds. v. d. Zaal met een forse sprong in het natte element: de binnenschipperij.

Onze tweede dominee, ds. Fokkema, liet zich niet onbetuigd, toen de befaamde „zilveren koorde” ter sprake kwam, de predikants tractementen, die de Staat aan sommige kerken uitkeert. Een oude kwestie, waarover principieel ons standpunt bekend is, maar waarvan een praktische oplossing niet zo eenvoudig te vinden is.

De dominees voorop, nu nog iets van de overigen. De heer Stapelkamp — rustig maar doordacht en beslist — deed natuurlijk mee aan het debat over de derde loonronde, die naast licht- ook schaduwzijden heeft: de gepensioneerden b.v. en de kleine rentetrekken, de middenstand. Bij minister Rutten trok hij flink aan de bel voor het Christelijk Nijverheidsonderwijs, dat nog een grote achterstand heeft.

De heer Terpstra kwam ook minister Rutten aan zulk een achterstand herinneren; het Christelijk Kleuteronderwijs, voorwerp van veel beloften, die nog steeds op vervulling wachten. Van beloften gesproken, de heer Terpstra bracht ook ter sprake de beloofde studiebeurzen, waar ook het een en ander door het departement werd toegezegd, dat later moest worden ingeslikt. Neen, zo erg goed gaat het op O.K.W. niet.

Zo zouden we door kunnen gaan. Maar genoeg. Ieder heeft weer zijn zegje gehad dit jaar. Ministers zuchten verlicht. Kamerleden gaan alweer materiaal verzamelen voor volgend jaar.

Balans

Alleen nog een algemene terugblik. Wat is het resultaat van al deze weken van de begrotingsdebatten? Wat is de conclusie ten opzichte van het kabinet?

Men kan het het beste zo zeggen, dat niemand warm of koud is voor dit kabinet. De algemene temperatuur is lauw. Het beleid van het kabinet, zei de heer Schouten bij de algemene beschouwin-

gen, inspireert niemand; het vindt nergens weerklank. Dat komt vooral hierdoor, dat telkens weer de beslissingen, die genomen moeten worden, compromissen zijn. Het kabinet kan telkens weer alleen tot een gemeenschappelijke gedragslijn komen door het offer te brengen van de vervlakkings- en vervaging der beginselen. Dit kabinet wekt geen geestdrift, omdat het zelf de nodige inspiratie mist. Men kan zich een nationaal kabinet voorstellen met vogels van diverse pluimage, maar toch een eenheid, omdat de nood van het vaderland de verschillen neen, niet verdoezelt, maar tijdelijk naar de achtergrond dringt; omdat de nood een gemeenschappelijk ideaal voor de ogen stelt. Is die nood er? Zeer zeker wel. Indonesië, de ellendige financiële en monetaire toestand van ons land, die ons economische en ons sociale leven dreigt te ontwrichten.

Maar wat doet deze regering? Inplaats van deze nood aan ons volk voor te houden, moet zij het in de waan laten, dat het eigenlijk nog wel gaat. En bij elk dezer problemen trekt de ene helft van het kabinet naar deze, de andere helft naar die zijde. De twee grote partijen, waar dit kabinet op steunt, kijken elkaar voortdurend op de vingers, leven in een diepgeworteld wantrouwen. Bij de Indonesische politiek en bij het financieel-economisch beleid van de laatste jaren heeft men dat telkens weer kunnen constateren. Er is niet een gemeenschappelijk ideaal. Er is ook niet een man, die in dit kabinet voldoende domineert, om aan het gehele beleid vastheid en richting te geven. Dr Drees moge een sympathiek mens zijn, een groot regeringsleider is hij niet.

Wat voor dit kabinet in zijn geheel geldt, geldt ook althans voor een deel van de leden er van. Er gaat weinig van uit. Wie de wetgevende arbeid van het vorige jaar overziet, wordt getroffen door een overstelpende reeks begrotingswijzigingen en naturalisaties. Dat is het meest indrukwekkende. Gelukkig met dit kabinet zijn er dan ook slechts weinigen. Er zijn al mensen, die het een kort leven voorspellen. Voorspellen is een gevaarlijke bezigheid. Het zou ons niet verbazen, als het kabinet blijft voortsukkelen. Zonder veel élan, zonder veel kracht.

Bezinning en Uitzicht

J. SCHOUTEN

Onder dezen titel verscheen een boek van Dr Bruins Slot, waarin hij „de motieven der huidige wereldontwikkeling en onze roeping daarin” behandelt.

Dit boek moeten velen lezen. Niet zoals men een roman leest, maar zoals men kennis neemt van een studiewerk. Want het is een studiewerk. Maar een, dat velen kunnen verwerken. De schrijver heeft een eigen stijl,

welke niet samengesteld of ingewikkeld is, noch „zwaar”. Hij geeft zijn kijk op de dingen veelal in korte zinnen. Zinnen, welke vaak lichtflitsen zijn, welke treffen en waarbij men even nader moet stilstaan. Meermalen ook zinnen, welke vragen oproepen, tot opmerkingen aanleiding geven, tot verdere overweging en voortgaand onderzoek prikkelen. Een enkele maal zinnen, welke een betoog

ietwat abrupt schijnen af te breken. Bij de lezing waarvan men een vervolg verwacht, dat echter niet komt.

Wij bevelen onzen lezers dit boek aan. Wij vragen hun den inhoud daarvan in zich op te nemen en er mede bezig te zijn in woord en werk.

De schrijver bespreekt gewichtige vragen en zaken. Na in een inleidend hoofdstuk „de vraag waar wij voor staan” te hebben aangegeven, handelt hij achtereenvolgens over het *primaat der buitenlandse politiek*, de ontwikkeling der machtsidee, Nederland en de internationale ontwikkeling, het federalisme, het karakter van den Staat, maatschappelijke hervorming, christelijk partijwezen, en ten slotte over zelfinkeer en perspectief. Een rijk programma.

Zijn beschouwingen dragen niet een abstract theoretisch en afgetrokken wijsgerig-politiek karakter. Hij geeft telkens een bijdrage tot het verstaan van onzen eigen tijd, van de verschijnselen, welke daarin op den voorgrond treden, van de oorzaken, welke tot deze verschijnselen hebben geleid, van het kenmerkende in deze verschijnselen, van de be-

ginselen, welke daarin werken en openbaar worden, van onze eigen principiële roeping en houding te dezen aanzien, en van de richting, waarin wij de oplossing van de hedendaagse vraagstukken hebben te zoeken en voor te staan.

Hij roept ons op tot het zien van de werkelijkheid, tot het bezien daarvan in het licht van de Heilige Schrift en met kennis van de historie.

Zijn studie is een instructieve en constructieve.

Het is niet ons doel in dit stukje een eigenlijke recensie van dit boek te geven. Er wordt in ons orgaan op den inhoud daarvan nog teruggekomen.

Thans volstaan wij met een aankondiging en een *summiere doch hartelijke aanbeveling*. Met een opwekking van de in dit boek gegeven stof kennis te nemen, en wel zo, dat men deze bespreken kan in de organen van onze partij. Elk hoofdstuk leent zich voor een bespreking ter inleiding van een onderlinge gedachtenwisseling. De kiesverenigingen en de A.R.J.O.S. behoren te bevorderen, dat dit geschiedt.

ONRUST IN DE BELASTING-SECTOR

I

Op dit moment zijn bij de Tweede Kamer 9 wetsontwerpen aanhangig, welke tot strekking hebben een of meer belastingwetten te wijzigen.

Het zijn de wetsontwerpen:

Wijziging successiebelasting;

Wijziging inkomstenbelasting en ondernemingsbelasting;

Wijziging benzinebelasting;

Nog een wijziging van de inkomstenbelasting en loonbelasting;

Wijziging van de Omzetbelasting;

Wijziging van de Registratiewet;

Wijziging van de Zegelwet;

Wijziging van de wet op de personele belasting;

nieuwe wet op de personele belasting;

terwijl ook nog wijzigingen van de suiker-accijns, de bier- en gedistilleerdaccijns op komst zijn.

Wanneer we over dit complex nu een artikel schrijven zal ieder onmiddellijk duidelijk zijn, dat er geen sprake van zijn kan om deze 9 wetsvoorstellen ook maar enigszins volledig te bespreken.

We zullen alleen enkele hoofdpunten uit deze ontwerpen bezien.

De vele belasting-technische kwesties laten we geheel onbesproken.

Doel der wijzigingen

De verschillende voorstellen hebben een uiteen-

lopend doel. Het laatstgenoemde wetsvoorstel b.v. heeft alleen als doel het maken van een nieuwe wet op de personele belasting omdat de oude door de tientallen wijzigingen die in den loop der jaren zijn aangebracht bijna onleesbaar is geworden.

Ongeveer eenzelfde doel heeft volgens de Memorie van Toelichting de voorgestelde wijziging van de successiebelasting. Alleen is onze aanvankelijke indruk dat enige fiscale bij-bedoelingen toch niet geheel en al vreemd zijn aan de voorstellen.

Het voorstel tot verhoging van de benzinebelasting alsmede de verhoging van de gedistilleerdaccijns, en de verhoging van de suikeraccijns en de afschaffing van de zoutaccijns vloeien voort uit de voorgenomen Economische Unie met België.

Het eerste voorstel tot wijziging van de inkomstenbelasting en ondernemingsbelasting heeft tot strekking den druk op het bedrijfsleven te verminderen. De overige voorstellen bedoelen verplaatsing van belastingdruk. De inkomstenbelasting en loonbelasting zullen verhoogd worden, de overige ontwerpen inzake omzetbelasting, registratiewet, zegelwet en personele belasting (eerste voorstel) bedoelen de door de verlaging van inkomsten- en loonbelasting verloren gegane millioenen te compenseren.

We willen nu de vier verschillende doeleinden van deze diverse belastingvoorstellen nader bezien.

Het technisch doel

Zoals we reeds opmerkten is het niet onze bedoeling de techniek van deze wijzigingsvoorstellen te gaan bespreken.

Daar is echter een algemeen punt dat aandacht verdient. Onze belastingwetgeving is schier onleesbaar.

Zo goed als niemand van de gewone belastingplichtigen is nog in staat zelf zijn belastingbiljet in te vullen en zelf te beoordelen of hij niet te veel betaalt.

De technische wijzigingsvoorstellen komen aan dat ernstig euvel zo goed als niet tegemoet.

De nieuwe wet op de personele belasting is wel een verbetering. Deze wet is echter technisch niet zo moeilijk. De voorgestelde wijziging van de successiebelasting maakt echter, op een paar punten na, deze wet niet van betekenis eenvoudiger.

In het Voorlopig Verslag op hoofdstuk VII B. is door vele leden de stelling geponeerd dat de minimum eis voor een belastingwetgeving toch wel is dat de doorsnee burger de wetten lezen kan en zelf het belastingbiljet kan invullen.

De Minister geeft dit toe, maar meent dat dit voor de periodieke wetten ook wel het geval is.

Voorts wijst de Minister er op dat dezelfde klacht ook voor 50 jaar reeds vernomen werd.

Deze opmerkingen dragen het karakter zich van de zaak af te maken, want voor 50 jaar kon bijna ieder zijn belastingbiljet zelf invullen.

Het euvel der onleesbaarheid van belastingwetten is zo evident, dat de Minister beter deed dit te erkennen en te proberen door eenvoudiger zinsbouw en minder gecompliceerde constructies de noodzakelijke vereenvoudiging aan te brengen.

Wanneer men alles wil perfectionneren komt men ten slotte tot een zich verstrikken in allerlei langwijlige duistere formuleringen.

Waarschijnlijk is er verband tussen deze buiten het leven staande taal en het grotere aandeel, dat de technici langzamerhand verkrijgen in ons staatsbestuur.

Onder technici verstaan we in dit verband ingenieurs en professoren in economische faculteiten. Daar is een commissie benoemd die met deze vereenvoudiging bezig is, maar uit wat de Minister mededeelt blijkt nu wel dat er op dit gebied niet veel te verwachten is.

De verlichting van druk op het bedrijfsleven

Voor zo goed als ieder, die enigszins bekend is met de huidige situatie van ons bedrijfsleven, staat wel vast dat de huidige belastingdruk op het Nederlandse bedrijfsleven onhoudbaar is geworden. Onhoudbaar om de hoogte der belastingen op zichzelf en zowel voor de rechtspersonen als de natuurlijke personen.

Vennootschapsbelasting, ondernemingsbelasting en de sterk progressieve inkomstenbelasting drukken zo zwaar dat voor interne reservering zo goed als niets overblijft.

Hier komt dan nog als verzwarende omstandigheid bij dat deze zware druk in veel ondernemingen

leidt tot een te hoog opvoeren van de onkosten.

Dit geschiedt dan, onder het wel is waar verkeerde motto „alles gaat toch naar den fiscus”, maar niettemin geschiedt het. Bovendien is er nog een bijkomende omstandigheid welke het euvel der zware belastingdruk nog toespitst. Dat is de omstandigheid dat de afschrijvingen op aller activa slechts kan geschieden naar de voor-oorlogse bedragen, welke de balanssen vermelden.

Afschrijvingen dienen om bij verdwijnen der oude activa nieuwe bedrijfsmiddelen te kunnen aanschaffen. Deze nieuwe zijn echter zoveel duurder dat zij niet bekostigd kunnen worden uit de oude afschrijvingen.

Dit betekent dus dat de belastingen niet alleen hoog zijn maar voor een belangrijk deel worden geheven van schijnwinsten. Om aan dit laatste bezwaar tegemoet te komen is nu een wetsontwerp ingediend, dat in staat stelt ruimer afschrijvingsmogelijkheden toe te passen.

We zullen de technische bijzonderheden hier niet nader bespreken, maar bepalen ons tot de hoofzaak van bedoeld ontwerp voor wat dit deel betreft.

Die hoofdstrekking is voor dit onderdeel tweërlei.

1e. kan de afschrijving op oude bedrijfsmiddelen en installaties verhoogd worden, zodat een iets ruimer afschrijving mogelijk is;

2e. kan voor nieuwe bedrijfsmiddelen en installaties (niet gebouwen) aangeschaft of aan te schaffen na 1 Jan. 1946 tot 1952 direct 30 pct afgeschreven worden. Deze afschrijving kan geschieden op een door de belastingplichtige te bepalen tijdstip. Dit is van belang om dat men in jaren van hoge winst deze afschrijving kan doen geschieden en daarmee kunnen dus natuurlijke personen in bepaalde gevallen zware progressie ontgaan.

Dit lijkt op 't eerste gezicht aardig, maar betekent om tweërlei reden weinig.

In de eerste plaats niet omdat deze extra afschrijvingen slechts **tijdelijk** verlichtingen zijn. De fiscus behoudt er een claim op.

In de tweede plaats niet omdat de oude activa voor zo'n laag bedrag op de balans voorkomen.

Een in 1939 aangeschafte machine is in 1949 vrijwel afgeschreven tot op de residu-waarde.

Welke zin heeft het nu indien men hier een dubbele afschrijving kan toepassen.

Dit gedeelte van het ontwerp Belastingherziening 1949 is dan ook van uiterst geringe betekenis.

Van meer betekenis is de afschaffing van de grondslag kapitaal voor de ondernemingsbelasting. Van nog meer betekenis de aangekondigde gehele afschaffing van de ondernemingsbelasting.

Van 1946 af heeft de antirevolutionaire Kamerfractie gestreden tegen deze ondernemingsbelasting, die in feite is, althans voor de natuurlijke personen, een tweede inkomensbelasting.

Immers deze belasting wordt geheven van de winst, welke voor de niet in een rechtspersoon uitgeoefende onderneming het inkomen is van de ondernemer.

Deze door de Duitsers ingevoerde belasting is wel

HET GEVAAR VAN CITATENSPEL

D. BOER

De Antirevolutionaire partij zit in de hoek, waar de slagen vallen. Zij wordt om verschillende oorzaken danig bestreden. Zowel door hen, die niet tot onze partij behoren en in vele opzichten onze tegenstanders zijn, als door hen, die wij tot onze „geestverwanten” mogen rekenen en aan wie we ons nauw verbonden weten.

Voor al aan de methode van deze laatste bestrijding willen we thans enige aandacht schenken. Immers deze aanvallen geschieden onder meer (wij zeggen dit er nadrukkelijk bij) door ons te overstromen met citaten. Wie b.v. het „Gereformeerd Gezinsblad” regelmatig leest, weet, dat tegen de A.R. partij tal van uitspraken uit vroegere jaren worden aangehaald. Deze citaten hebben geen ander doel dan ons aan het verstand te brengen, dat wij thans wel zeer ver zijn afgeweken van de juiste lijn, die onze voorgangers hebben aangegeven.

Nu gaat het niet aan om die critiek naast zich neer te leggen. Dit mag nooit en te nimmer het geval zijn. Dat doet het Centraal Comité ook niet, getuige de instelling van de commissie inzake de eerste 5 artikelen van het beginselprogram. En zal het goed zijn, dan moet die critiek iederen A.R. prikkelen tot nauwgezette studie.

Onder degenen, die de eer genieten door de critici op de A.R. partij te worden geciteerd, neemt een drietal overleden figuren een bijzondere plaats in. Met name citaten uit de werken van Groen van Prinsterer, Fabius en Ds J. C. Sikkel worden nog al eens aangehaald. In het hoofdartikel van het Geref. Gezinsblad van 1-9-1949 werden deze mannen in één zin genoemd. De Schriftuurlijke waarheid van de stelling, „dat de Schrift en de belijdenis de enige grondslag bieden voor ons politiek getuigenis” . . . „is ook door een man als Groen van Prinsterer, zij het in veel zwakheid en gebrek, beleden; is door Fabius telkens weer onderstreept; is door Sikkel uitgeroepen voor de oren van het christenvolk”.

Citeren is een moeilijk en gevaarlijk werk. Moeilijk, omdat men rekening moet houden met het

jaar, waarin, de omstandigheden waaronder en het doel waarmee geschreven werd. Gevaarlijk, omdat men een keus moet doen. Zonder vooroordeel. Niet alles kan worden aangehaald. Er moet ernstig rekening mee worden gehouden, dat in de geschriften van een bepaalde schrijver meermalen een zekere progressie, een ontwikkeling is waar te nemen. Zelfs is het wel mogelijk al citerende een schrijver tegen zich zelf uit te spelen. Een kleine weglating kan aan het citaat een geheel andere strekking geven. Niet altijd is de lezer in de gelegenheid de juistheid van het citaat te controleren. Het kan ook moeilijk, want dikwijls gaat het zonder bronvermelding.

Moet men dus bij het lezen van citaten voorzichtig zijn, in het bijzonder geldt dit voor aanhalingen uit de werken van bovengenoemde mannen. Hun citaten hebben reeds eerder dienst gedaan! De namen van Groen, Fabius en Sikkel zijn wel eens meer in één adem genoemd.

Wij gaan terug tot de jaren dertig. De Nationaal-Socialistische Beweging tracht ons volk voor haar beginselen te winnen. Het weekblad „Volk en Vaderland” richt zich 25 Januari 1936 in een extra blad tot „onze Gereformeerde volksgenoten”. Na een felle bestrijding van Prof. Schilder over de wijze, waarop deze de N.S.B. bestrijdt, geeft de schrijver zijn visie over de verhouding van Kerk en staat; de houding der A.R. partij e.d., en roept daarna uit: „Zou dan eindelijk ons Gereformeerde volk niet wakker worden en begrijpen, dat deze Anti-Revolutionaire partij ons volk regelrecht voert in de armen van de vijanden van Groen van Prinsterer, Fabius, Sikkel en Dr. Kuyper?” En even later: „Ernstig dienen onze predikanten zich te bezinnen op de vraag: „Is de Anti-Revolutionaire partij Christelijk?” Wie Groen van Prinsterer, Sikkel en Fabius kent, voor dien behoeft dit geen vraag meer te zijn”.

Dit was echter niet de enige keer, dat deze mannen voor het N.S.B.-wagentje werden gespannen. In een door de Nenasu uitgegeven brochure (z.j.) „Groen van Prinsterer wegbereider van het Na-

het meest averechtse wat men op dit punt hebben kan.

Daar zijn vier bronnen waaruit een volk inkomen verkrijgt:

- a. lonen, salarissen en pensioenen;
- b. vermogensopbrengsten;
- c. vrije beroepen zoals notarissen, dokters, advocaten enz.;
- d. ondernemingen.

Wie uit deze laatste bron inkomen verkreeg werd

voor het feit dat hij ondernemer is gestraft met een tweede inkomstenbelasting.

Hoe onredelijk deze belasting werkt is in de laatste tijd meermalen geïllustreerd, waarom we dit nu niet releveren.

Het verheugt ons dat eindelijk de Minister aan den aandrang gevolg heeft gegeven en de ondernemingsbelasting binnen een paar jaar tot het verleden zal behoren, althans voor de natuurlijke personen.

In een volgend artikel hopen we de verdere aspecten van de voorgenomen wijzigingen onder ogen te zien.

tionaal-Socialisme" is over Groen te lezen: „Slechts weinigen zijn er, die hem kennen en daarom liefhebben; een vergeten gestalte is hij geworden, wiens stem verklonk in de luideruchtige verwarring, die hij voorzag, tachtig jaren al eer in ons land een Beweging zou opstaan, naar nationale traditie zich aansluitend ook bij dezen drager van het Nederlandse geweten." En ook „Hij is een voorloper van Mussert en niet van Colijn". Tal van citaten moesten dienst doen om deze beweringen waar te maken.

En hoe is het met Ds J. C. Sikkel geweest?

In de brochure van Ds G. Hofstede over „Christendom en het Nationaal-Socialisme" staat, dat de schrijver in stellingen van wijlen Ds Sikkel „de fascistische gedachte van de georganiseerde maatschappij" herkent.

„Volk en Vaderland" van 23-3-1935 schrijft over „de geest van Sikkel". Stellingen, verdedigd op een ringvergadering der J.V. op G.G., tegen de vakvereniging worden „echt Sikkeliaansch, en door-en-door nationaal-socialistisch" genoemd. Ds Sikkel zou door de rechtse partijen schelselmatig aan den dijk zijn gezet. Ds D. Sikkel schreef in „De Standaard" van 28-3-1935: „zulk schrijven is het **ergste verraad** aan mijns vaders levenswerk, dat denkbaar is".

Ds J. C. Sikkel had al eerder dienst gedaan, al was het voor een geheel ander doel.

In het Kerstnummer 1931 van „Oorlog of Vrede" (een algemeen weekblad voor democratische samenwerking, nationale ontwapening en internationale aaneensluiting) werd een artikel van Ds Sikkel, dat in 1914 geschreven was onder de titel „Oorlogs-Kerstfeest", opgenomen. De heer M. de Visser van de C.D.U. tekende hierbij aan „Dit artikel geeft ons de overtuiging, dat Ds Sikkel, zoo hij nog leefde, met ons zou

staan aan de zijde der Nationale ontwapening". Ds C. J. Sikkel tekende in de Kerkbode der Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid (24-1-1932) tegen de opneming van dit artikel protest aan. De schrijver zegt, dat de heer De V. zich ten enenmale vergist in de bedoelingen van wijlen Ds S. en eindigt zijn artikel „Wie mijn vaders artikelen betreft in een propaganda voor de nationale ontwapening en persoonlijke dienstweigering, die heeft ze niet verstaan en doet de nagedachtenis van den **antirevolutionairen** hoofdredacteur van „Hollandia" onrecht aan".

Wij zullen het hierbij laten. Er zou nog wel meer zijn te noemen! Waarom wij dit alles ophalen? Om te wijzen op het gevaar van citatenspel.

Groen, Fabius en Sikkel zijn reeds voor meerdere wagentjes gespannen. Citaten van deze mannen hebben al vaker dienst gedaan om de A.R. partij te bestrijden, zij het dan ook van geheel andere zijde.

Aan niemand kan het recht worden ontzegd om aan het A.R. volk uitspraken van grote figuren uit vroegere jaren voor te houden. Een bad in de historie kan verfrissend werken en ons wakker schudden, maar men zal ons niet euvel kunnen duiden, dat wij met citaten voorzichtig zijn, vooral wanneer ons uitspraken van Groen, Fabius en Sikkel als min of meer normatief worden voorgehouden. Gezien het spel, dat met deze citaten in het verleden reeds is bedreven, is hier oppassen en uitkijken de boodschap.

Men begrijpe ons goed. Wij beweren niet, dat de critici op de A.R. partij in geen enkel opzicht gelijk hebben. Ware dit zo, dan zou dit wel erg zelfingenomen en hoogmoedig zijn. Maar de vragen, die in geding zijn, moeten open en eerlijk worden besproken, ons hoedend voor de gevaren, die dreigen.

Christelijke

Sociaal-economische Politiek

Dr J. BUTER

„Régner c'est prévoir". Dit geldt zeker niet in de minste mate voor de sociale en economische politiek. Wanneer wij ons afvragen, waar wij heen gaan, dan vervult de toekomst ons met zorg.

Is Nederland in staat zijn voortdurend toenemende bevolking een zekere mate van welvaart te verschaffen? Deze vraag wordt algemeen beantwoord met de opmerking, dat wij daarvoor moeten industrialiseren en emigreren. Wij hebben daartegen geen bezwaar. Integendeel. Deze beide middelen zijn ondanks de bezwaren, die aan beide zijn verbonden, noodzakelijk!

Wij willen echter, voorzover dat in het kader van een artikel in Nederlandsche Gedachten mogelijk is, op iets anders wijzen, dat naar onze mening fundamenteel is, ook voor de toekomst van ons land.

In het zweet Uws aanschijns zult gij Uw brood eten, dit is een Goddelijke wet, die gepaard gaat met het gebod: weest vruchtbaar en vermenigvuldigt U en bebouwt de aarde. Naar onze mening betekent dit niets anders dan dat wij allen met volle toewijding onze taak hebben te vervullen. Met inspanning van al onze krachten moeten wij de mogelijkheden, die God ons heeft gegeven, benut-

ten. Dit geldt zowel voor den ondernemer als den werknemer, voor den ambtenaar als voor dengene, die zelfstandig een beroep uitoefent. In dit licht moet dan ook de uitspraak worden gezien, dat wie niet werkt, ook niet zal eten en omgekeerd, dat de arbeider zijn loon waardig is.

Deze uitspraken van de Heilige Schrift moeten ook de basis vormen van de sociale en economische politiek, niet in het minst in de huidige omstandigheden.

En wij betwijfelen zeer of hiermede inderdaad in voldoende mate rekening wordt gehouden. In tweeërlei opzicht menen wij, dat dit niet het geval is.

In de eerste plaats wat betreft het: **loon naar arbeid**. De verstarring, die door de voorschriften — op welke wijze deze ook tot stand zijn gekomen — zowel over lonen en arbeidsvoorwaarden als over sociale voorzieningen, in de hand is gewerkt, heeft tot gevolg, dat er te weinig rekening wordt gehouden met hetgeen iemand presteert. Dit geldt voor den werknemer. De klachten over te geringe marges tussen de lonen van geschoolden en ongeschoolden en de klachten over te weinig arbeidslust houden hiermede onmiddellijk verband. De arbeider is zijn loon waardig. Dit betekent ook, dat de arbeider, die met meer toewijding zijn werk verricht, die een betere vakman is en derhalve meer presteert, daarvoor naar verhouding ook een hogere beloning moet ontvangen.

Hetzelfde geldt ook voor den ondernemer. Het onmiskenbare streven tot nivellering van de inkomens door middel van belastingheffing, remt de ondernemersactiviteit en vermindert daardoor de arbeidsgelegenheid.

In de tweede plaats wordt met de uitspraken van de Heilige Schrift te weinig rekening gehouden, omdat het verantwoordelijkheidsbesef van ondernemer en arbeider beide wordt ondergraven, doordat de Staat in grote mate de verantwoordelijkheid op zich neemt, door zelf meer en meer op den stoel van den ondernemer te gaan zitten en door den arbeider steeds meer onder voogdij te plaatsen.

De sociale en economische politiek moet er op gericht zijn het verantwoordelijkheidsbesef van de burgers te bevorderen en daardoor ook hun zelfstandigheid en hun activiteit.

Daarvoor is het noodzakelijk, dat èn de ondernemer èn de arbeider meer dan nu het geval is zelf de vruchten — ook eventueel de wrange vruchten — plukken van hun prestaties.

En niet alleen dat zij zelf deze vruchten plukken, maar ook, dat zij zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de wijze, waarop zij de resultaten van hun arbeid wensen te benutten.

Het streven naar sociale **zekerheid** onder-

graaft het verantwoordelijkheidsbesef in sterke mate.

Sociale voorzieningen zijn uiterst belangrijk. Het beste komen deze voorzieningen tot hun recht, indien zij in de eerste plaats afhankelijk worden gemaakt van den verrichten arbeid (sociale verzekeringen), terwijl zij daarnaast ook voldoende ruimte moeten laten voor het gedeeltelijk zelf voorzieningen treffen voor bijzondere omstandigheden.

In dit verband zij gewezen op het bevorderen van eigen bezit ook van den arbeider, waarbij wij in de eerste plaats denken aan een eigen huis, hetwelk in sterke mate zou kunnen worden bevorderd door daartoe geschikte regelingen.

Nog in ander opzicht kan het verantwoordelijkheidsbesef van den arbeider worden versterkt. En wel, doordat hij **in zekere mate** direct mede de resultaten ondervindt, welke de onderneming, in welke hij werkt, oplevert. Dit brengt noodzakelijk mede overleg met de bedrijfsleiding over den gang van zaken in de onderneming. Deze vorm van medezeggenschap, welke term wij liever zouden vervangen door **mede-verantwoordelijkheid**, laat thans nog zeer veel te wensen over en zou in belangrijke mate kunnen bevorderd door bij de sociale en economische politiek hiermede rekening te houden.

Het karakter van een orgaan als Nederlandse Gedachten, laat niet toe op deze vragen dieper in te gaan.

Laat het voldoende zijn, dat wij hierop in dit artikel de aandacht vestigen en daaruit de conclusie trekken, dat de Antirevolutionaire Partij in dit opzicht een belangrijke taak te vervullen heeft.

Wij moeten streven naar een christelijke sociale en economische politiek, een politiek die gedragen wordt door de beginselen van de Heilige Schrift en daarom den vollen nadruk legt op de eigen verantwoordelijkheid van den ondernemer, de eigen verantwoordelijkheid van den arbeider en de eigen verantwoordelijkheid van de Overheid.

Hiervoor is het noodzakelijk, dat wij ons bewust zijn van de eisen, die aan de sociale en economische politiek moeten worden gesteld. Eisen, die door ons moeten worden uitgewerkt, opdat duidelijk blijkt, dat wij geen liberale politiek willen voeren en ook geen socialistische-collectivistische politiek, maar een christelijke sociaal-economische politiek, welke volledig recht doet aan de zelfstandige en verantwoordelijke positie van ondernemer en arbeider beiden, als mensen naar Gods beeld geschapen, van wien in afhankelijkheid van den Schepper niet minder gevraagd wordt dan te zijn mensen Gods, tot alle goed werk volmaakt toegerust.

Staatkundig Gereformeerde Partij (IV)

door Mr C. J. VERPLANKE

In dit laatste artikel over het beginselprogramma der S.G.P. moet nog worden gehandeld over een tweetal aangelegenheden, waarin de Staatkundig-Gereformeerden een van de antirevolutionaire opvatting principiëel afwijkende houding innemen, nl. over de taak der Overheid ten aanzien van de volksgezondheid en over de sociale paragraaf. Wederom wordt daarbij onzerzijds uitgegaan van de Schriftuurlijke gedachte, dat de taak der Overheid bestaat in het handhaven van de openbare rechtsorde, telkens wanneer en daar waar deze in ernstige mate is, wordt of dreigt te worden geschonden.

De openbare volksgezondheid wordt in het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogramma behandeld in

Art. 8. Op de Overheid rust de zorg voor de openbare gezondheid van het volk; zo verhindere zij de verontreiniging van het water en den openbaren weg en van den dampkring; zij hoede tegen uitbreiding van besmettelijke ziekten, wanneer en waar die voorkomen, met zulke middelen als tegen het Woord Gods niet strijden (afzondering, ont-smetting); zij dwinge echter niet tot een kunstbewerking aan den lijve (geen vaccinatie dus), waardoor en de vrije beschikking over eigen lichaam en over dat zijner kinderen en de vrijheid der consciëntie wordt gekrenkt.

De eerste volzin stemt tot nadenken. Rust inderdaad op de Overheid de zorg voor de openbare volksgezondheid? De Overheid heeft de openbare rechtsorde te verzorgen en dan kan dat op een bepaald oogenblik bemoeienis met de openbare volksgezondheid met zich medebrengen. Men mag er niet van uitgaan, dat de Overheid voor de openbare volksgezondheid heeft te zorgen, maar men mag slechts rekening houden met het geval, dat de Overheid moet optreden.

Juister is daarom de formulering van art. 16 van het Anti-Rev. beginselprogramma, volgens hetwelk de Overheid in het belang der openbare gezondheid heeft te waken tegen verontreiniging van den publieken weg en tegen vergiftiging van den dampkring of het water en bij het zich vertonen van besmettelijke ziekten (behoudens de vrije beschikking van een iegelijk over zijn eigen lichaam en zijn eigen consciëntie) al zulke maatregelen

heeft te nemen, als strekken kunnen en onmisbaar zijn om te voorkomen, dat iemand, onwillens en onwetens, met de smetstof dezer ziekten in een voor hem gevaarlijke aanraking zou treden of, werd hij zelf besmet, zijn smetstof op anderen zou overbrengen.

Voor het overige kan wel met den inhoud van het grotendeels aan het Anti-Rev. programma ontleende art. 8 worden ingestemd. Weliswaar is de strijd tegen den vaccinedwang door de S.G.P. tot politiek schibboleth verheven en wordt bij vrijwel iedere begrotingsbeschuwing door haar de anti-vaccinebanier geheven, maar het is tenslotte de Anti-Rev. Kamerfractie geweest, die in 1928 de verplichting tot vaccineren wist op te schorten, totdat in 1939 een nieuwe wet den wettelijken dwang verving door wettelijken drang.

En tenslotte moet nog iets worden gezegd over de sociale beginselen der S.G.P. Zij handelt daarover allereerst in

Art. 7. De verzorging der armen behoort niet tot het werk der Overheid. Wel heeft zij te beschermen die delen en standen van ons volk, die dreigen in den maatschappelijken strijd te bezwijken. Doch armenzorg blijve aan kerkelijke en particuliere instellingen overgelaten. De Overheid late die instellingen geheel vrij haar arbeid zelf te regelen en grijpe in die regeling dan ook nimmer in.

Reeds de inhoud van dit artikel is onjuist. Volgens „Parlement en Kiezer”, 1949-1950, begint de tweede volzin van dit artikel: „Wel heeft zij te helpen tot het verwerven van een **behoorlijk bestaan** en te beschermen . . . .” In het officiële Staatkundig-Gereformeerde beginselprogramma zijn de vet gedrukte woorden uitgevallen.

Echter ook principiëel klopt dit artikel niet. Armenzorg behoort volgens dit art. 7 nooit tot het werk der Overheid. Wij daarentegen gaan er van uit, dat de Overheid de openbare gerechtigheid heeft te handhaven en, zodra deze in ernstige mate wordt geschonden, doordat tengevolge van nalatigheid der maatschappij des burgers rechtsbelang van lijfsbehoud in gevaar wordt gebracht, ter bescherming van dat rechtsbelang tot armenzorg moet overgaan. Allereerst hebben dus

Kerk, gezin en maatschappij tot taak in den maatschappelijke nood te voorzien. En schieten zij daarin zozeer te kort, dat de betrokkenen te gronde dreigen te gaan, dan moet de Overheid ingrijpen. Merkwaardigerwijs vinden wij voor dezen antirevolutionairen gedachtengang volledig steun in (het verwerdlijkte?) art. 11 van het Staatkundig-Gereformeerd gemeenteprogram: „De gemeentelijke armenzorg strekke zich slechts uit tot degenen, die door de familie, de kerken of door particuliere verenigingen niet of niet voldoende worden gesteund”.

In art. 7 valt nog een vraagteken te plaatsen. De eerste en derde volzin sluiten immers overheidsarmenzorg, volkomen ten onrechte, absoluut uit. Maar de tweede volzin geeft aan de Overheid een (volgens „Parlement en Kiezer” zelfs grote) taak ten aanzien van „die delen en standen van ons volk, die dreigen in den maatschappelijke strijd te bezwijken”. Behoren de armen daar dan niet toe?

Over de sociale aangelegenheden spreekt voorts

Art. 9. Onwettige dwang der consciëntie harer onderdanen door de Overheid wordt ook uitgeoefend door de sociale wetten, in 1913¹⁾ door H.M. de Koningin uitgevaardigd, wier uitvoering God verhoede, zowel als hare uitbreiding. De S.G.P. protesteert tegen verplichte verzekering en wapent zich tegen uitbreiding (tot 1926 volgden nog de woorden: der ongevallenwet tot landbouw en visserij).

Wij hebben goeden grond om te geloven, dat hier wordt bedoeld op de onder Talma in 1913 tot stand gekomen Ziektewet en Invaliditeitswet, die de arbeiders verzekeren tegen de geldelijke gevolgen resp. van ziekte en van invaliditeit en ouderdom.

Het doet in 1950 ietwat wonderlijk aan, als in een beginselprogram wordt gewaarschuwd voor de uitvoering van de Invaliditeitswet, die in 1919, en van de Ziektewet, die in 1930 in werking trad. Maar dat doet tenslotte niet zoveel ter zake, evenmin als het feit, dat in 1920 in de Invaliditeitswet en in 1929 in de Ziektewet de mogelijkheid is geopend, aan gemoedsbezwaren tegemoet te komen, en van „onwettige consciëntiedwang” dus moeilijk sprake kan zijn.

Belangrijker is de achtergrond van dit gehele artikel.

Het verzet van de S.G.P. tegen verplichte verzekering berust vooral op haar principiële bezwaar tegen verzekering in het algemeen. De mens weet niet, of hij oud of ziek of inva-

¹⁾ Volgens „Parlement en Kiezer”. Het officieel program spreekt over 1918, maar wij nemen terstond aan, dat dit een drukfout is.

lide wordt, en daarom mag hij daartegen geen preventieve maatregelen treffen.

Nu is de verzekering zeker niet zonder meer in strijd te achten met het geloof in en de onderwerping aan de Voorzienigheid Gods. De rampen, die de mensheid treffen, zijn een gevolg van de zonde. In die rampen is, evenals in de zonde, een persoonlijk en een gemeenschappelijk deel. Het gemeenschappelijk deel treft iemand niet om zijn zonde (men denke aan de toren van Siloam, Lucas 13 : 4), maar het treft rechtvaardigen en onrechtvaardigen door elkander. Hier geldt de eis, dat wij elkanders lasten zullen dragen. En de verzekering doet dat, in zoverre zij de geldelijke schade tengevolge van het lijden ondervangt. Zij maakt daarbij gebruik van de statistische wetmatigheden, die God in de schepping heeft gelegd en die doen zien, dat het aantal branden, het aantal geboorten en sterfgevallen enz., van jaar tot jaar constant is, mits de massa, waaraan de berekeningen worden uitgevoerd, groot genoeg is. Hierin heerst geen toeval. Dat speculatie nooit het motief van verzekering mag zijn, behoeft geen betoog.

Bij de sociale verzekering geldt evenzeer de eis, dat de lasten van den enkeling gezamenlijk moeten worden gedragen. De arbeider heeft recht op een rechtvaardig loon, zodat hij met zijn gezin kan leven met God en met ere, ook wanneer hij wegens ongeval, ziekte, ouderdom of invaliditeit niet meer kan werken. Blijft de werkgever echter in gebreke den arbeider het rechtvaardig loon te betalen, zodat daardoor ernstig openbaar onrecht ontstaat, dan moet de Overheid aan dat onrecht een einde maken. Zij dwingt dus den werkgever het rechtvaardig loon uit te betalen. Aangezien de arbeiders echter het sparen ontwend zijn, moet de Overheid den werkgever wel verplichtingen opleggen, waardoor de arbeider langs een omweg het hem bij ziekte, invaliditeit en ouderdom toekomstende loon ontvangt. Die omweg nu is de verplichte verzekering.

Merkwaardig is, dat de S.G.P. geen bezwaar koestert tegen pensioenregelingen, maar na laat, aan te geven, hoe deze bij weigerachtigheid van den werkgever in praktijk moeten worden gebracht. Wat in „De Banier” d.d. 17 Maart 1949 over het bedrijfspensioen wordt geschreven, is dan ook een typisch staaltje van onwerkelijk negativisme.

De S.G.P. verzet zich echter niet alleen tegen verplichte verzekering, zij is afkerig van sociale wetgeving op zichzelf. Zij was tegen de wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst, tegen de wet op de algemeen verbindend- en onverbindendverklaring van collectieve arbeidsovereenkomsten, tegen de Winkelslui-

tingswet, tegen de Bedrijfsradenwet, tegen de wet op de bedrijfspensioenfondsen, tegen het wetsontwerp op de bedrijfsorganisatie (en dat niet alleen op grond van grondwettelijke bezwaren!). De sociale wetten, die haar zegen kregen, zijn met een kaarsje te zoeken; initiatieven op dit terrein gingen nooit van haar uit.

Men bespeurt hier een gemis aan sociale beweging, dat het meest waarschijnlijk te verklaren is uit een doperse neiging tot wereldmijding, tot een „laat-maar-waaien“-stelsel.

Slechts een zeer vage aanduiding van de sociale roeping der Overheid geeft het laatste nog te behandelen artikel van het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogramma:

Art. 14. De Overheid beschermde de rechten van den arbeid zowel voor patroon als arbeider. De verhouding van patroon en arbeider zij overeenkomstig de regelen van Gods Woord. Derhalve worde staking en uitsluiting geweerd.

Tot 1921 luidde dit artikel zonder meer: „De Overheid beschermde de rechten van den arbeid zowel voor patroon als voor arbeider. Alle werkstaking worde strafbaar gesteld.“ In 1921 heeft men dus de „strafbaarstelling“ van de staking vervangen door het meer voorzichtige „weren“. Maar men kwam toen tevens tot de conclusie, dat de Overheid patroon en arbeider moet dwingen hun verhouding te laten beantwoorden aan de regelen van Gods Woord door staking en uitsluiting tegen te gaan.

Nu willen wij niet beweren, dat staking en uitsluiting niet tegen de Schrift zouden indruisen, maar het gaat ons te ver, wanneer aan de Overheid de taak wordt opgelegd onder alle omstandigheden en voor allen staking en uitsluiting te verbieden. De Overheid heeft niet alle zonde te straffen, maar slechts de openbare gerechtigheid te handhaven. En wanneer deze tengevolge van een staking ernstig onrecht zou lijden (bijv. in tijden van oorlog of in geval van lamlegging der vitale bedrijven), mag en moet de Overheid ingrijpen. In andere gevallen is haar taak echter beperkt tot de bescherming van de werkwilligen in dagen van staking.

Dat het artikel volstaat met te verwijzen naar „de rechten van den arbeid“, valt te betreuren. Het minimum van een sociaal programma is hier nog niet bereikt.

Het gehele Staatkundig-Gereformeerde beginselprogramma is thans onder ogen gezien. Het grootste gedeelte gaf geen aanleiding tot kritiek, maar vond meer of minder onze instemming.

Slechts over die artikelen, die rechtstreeks betrekking hebben op de onjuiste Staatkun-

dig-Gereformeerde overheidsbeschouwing, verschilden wij van mening. En alleen daarop zou de S.G.P. dan ook haar bestaansrecht mogen funderen. Want hier is inderdaad sprake van een andere, zij het helaas onjuiste, visie en niet alleen van een ander „klimaat“.

Maar voordat de S.G.P. de volle verantwoordelijkheid mag aanvaarden voor de versnippering der Protestants-Christelijke politieke actie, zal zij één vraag moeten beantwoorden: geeft zij zich de moeite haar rigoureuze beginselprogramma in de vertegenwoordigende lichamen met kracht te verdedigen? Of oefent zij slechts onvruchtbare kritiek uit, dan wel onthoudt ze zich van een eigen meningsuiting? Zijn haar werkzaamheden, met name in de Staten-Generaal, van dien aard, dat gezegd kan worden: hoort, daar spreekt een fractie met een eigen geluid, die niet volstaat met te getuigen om te getuigen, maar ook constructieve ideeën naar voren brengt en over alle belangrijke staatkundige problemen haar Staatkundig-Gereformeerde licht laat vallen?

Indien dat het geval is, verricht zij althans nog nuttig werk in de politieke arena en wordt haar aanwezigheid niet genegeerd.

Maar indien dit niet het geval is, dan dient toch wel zeer ernstig te worden overwogen, of beide partijen althans in een federatief verband, dus met behoud van eigen „sfeer“, een grotere politieke eenheid zouden kunnen vormen en aan het Protestants-Christelijk geluid, met name in de Staten-Generaal, meer kracht zouden kunnen bijzetten.

Voor een juiste beantwoording van deze vraag zal in een slotartikel de parlementaire werkzaamheid der S.G.P. worden nagegaan. De mantel der verzoening leggende over wat vóór den oorlog door de S.G.P. in de Tweede Kamer werd te berde gebracht, zullen wij ons daarbij beperken tot het optreden der Staatkundig-Gereformeerde Kamerfractie sinds 1945.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

Internationale Politiek

De positie van Nederland in de internationale wereld is veranderd. Veel meer dan tot nu toe is Nederland een **Europees koninkrijk**. Het is niet meer een Rijk met twee zwaartepunten, één in Azië en één in Europa.

Het is nu ook een Rijk met veel minder betekenis dan voorheen, wanneer we letten op economische en politieke zaken.

Daardoor dreigt het gevaar, dat Nederland in het internationale verband een staat zal worden van den derden rang. Een bezienswaardig, maar onbelangrijk land aan de Noordzee. Een land, dat tulpenbollen en kaas exporteert en vreemdelingen lokt naar Marken en Volendam. Een land, dat even braaf als bescheiden meedoet aan het werk van de Uno. Maar een land, dat toch in feite **niet meetelt**.

Daar heeft onze Regering het naar gemaakt, zegt men. Wij zullen het niet ontkennen. Inderdaad is onze Regering naar onze mening niet krachtig opgetreden tegen allerlei inmenging en chantage van de Angelsaksische machten. Inmenging, die elken rechtsgrond miste en bovendien schadelijk bleek; chantage, die dubbel hatelijk was, omdat zij een „bondgenoot” gold.

Betekent dat nu, dat wij dus maar het hoofd in de schoot moeten leggen en verklaren, dat wij zullen berusten en stil zijn? Allerminst. Het is onze vaste overtuiging, dat staat en volk alles moeten doen, om te bevorderen, dat Nederland ook in de nieuwe situatie actief en positief is in zijn internationale politiek.

Daarvoor is ondanks alles een basis aanwezig. Laten we enkele punten noemen. De Nederlanders werken overal op de wereld. Potgieter heeft eenmaal gezegd, dat hij niet zou weten, waarheen onze schepen zouden moeten varen, als Indië ons niet zijn schatten zou bieden. Thans omspannen Nederlandse scheepvaartlijnen de gehele wereld en onze tonnage is, ondanks de verschrikkelijke verliezen al weer groter dan voor den oorlog. En de K.L.M. is daar bij gekomen als een nieuwe grote Nederlandse organisatie.

De Nederlanders hebben in vele streken een belangrijke positie, ook door hun wijze van optreden, hun werkwijze, hun zakelijkheid, hun doorzettingsvermogen.

Dan een heel ander punt. Op het gebied van het internationale recht hebben de Nederlanders hun sporen verdiend. Niet ten onrechte spreekt men van het land van Grotius.

Een derde element: nog altijd binden ons nauwe culturele banden met Zuid-Afrika. De Nederlands-Indonesische Unie bergt nog mogelijkheden, die we misschien nog slechts ten dele kunnen overzien.

Inderdaad, er is een basis, om een internationale politiek te voeren, die meer betekent dan het voor

spek-en-bonen-meedoen van een derde rangs mogendheid.

Maar dan zal er heel wat moeten gebeuren. Een krachtige politiek van de Nederlandse Regering, in Uno-verband. Maar ook als partner van het Noordatlantisch pact en van de Westeuropese Unie. Een Regering, die van aanpakken weet, die met eigen initiatieven komt, en niet als hoogste wijsheid kent het varen in het kielzog van Engeland. Een Regering, die neen weet te zeggen en het dan ook weet vol te houden. Een Regering, die ja durft zeggen, maar dan ook de consequenties aanvaardt. Wat dit laatste betreft, als we ja zeggen ten opzichte van het Noordatlantisch pact, dan betekent dat ook, dat we ons aandeel leveren voor de weerbaarheid van de verbonden staten. Dat zal offers kosten, waaraan we nooit gewend zijn geweest. Wij hebben ons er immers op beroemd vroeger, dat we altijd naar verhouding véél minder uitgaven voor oorlog en marine dan de ons omringende landen.

Wie als een volwaardig lid wil meedoen op het ene gebied, moet zich niet verontschuldigen op ander terrein.

Maar laten we het hier eens nadrukkelijk zeggen: wij hebben niet het recht, te vragen om een krachtige politiek van de Regering, als het volk onverschillig toeziet. Dat kan in een democratisch land niet. Dat kan zelfs in een dictatoriaal geregeerd land niet. Dictatoriale staten doen zelfs overdadig veel aan propaganda onder het eigen volk, om dat volk duidelijk te maken, waarom een bepaalde buitenlandse politiek wordt gevoerd. In zulke staten is er één-richtingsverkeer. De Regering spreekt, het volk zegt niets terug.

Bij ons moet dat anders zijn.

Het volk zelf dient zich te bezinnen over de grote vragen van de buitenlandse politiek en de Regering moet in een sterke publieke opinie een basis vinden voor een krachtige buitenlandse politiek. Daarom is het nodig, dat niet alleen in daarvoor speciaal bedoelde organisaties studie van de internationale vraagstukken wordt gemaakt en deskundige voorlichting wordt gegeven, maar dat ook op de kiesverenigingen over dit onderwerp wordt gesproken. Daar moeten de algemene principiële lijnen onder de ogen worden gezien, daar moet ook aandacht worden geschonken aan speciale vraagstukken, b.v. aan dat van onze verhouding tot Duitsland. Het is merkwaardig, dat Duitsland in October 1949 al weer onze grootste afnemer was. In die maand was al 88 pct. van den invoer door uitvoer gedekt — een moedgevend cijfer — maar dat was in de eerste plaats te danken aan den sterk gestegen uitvoer naar Duitsland.

Internationale vraagstukken moeten in dezen tijd in heel onze politieke bespreking bijzondere aandacht hebben. Denken onze kiesverenigingen daarom?

HET ACHTSTE LEERJAAR

H. ALGRA

De kinderen moeten voortaan weer acht jaar naar school. Dat is — populair uitgedrukt — de betekenis van de jongste wetswijziging, die in de Tweede Kamer is aangenomen.

Hiermee staat de plattelandsschool voor een moeilijk probleem. In de stad is dat anders. Daar bestaat de mogelijkheid, V.G.L.O.-scholen op te richten. De kinderen, die dan niet naar Ulo, H.B.S., Gymnasium, ambachtsschool of huishoudschool gaan, kunnen na zes klassen lagere school overgaan naar een centrale school voor V.G.L.O. Maar op het platteland kan dat niet. Misschien is dat in Den Haag niet voldoende doorgedrongen. Maar het is op het platteland zelfs vaak niet mogelijk, een centrale V.G.L.O.-school te stichten, b.v. voor een tiental dorpen gezamenlijk. Wie b.v. op een kaartje de lagere scholen van Wonseradeel of van Wijmbritseradeel tekent, zal onmiddellijk zien, dat deze talrijke kleine scholen, over een betrekkelijk dun bevolkt gebied verspreid, scholen, die ieder b.v. jaarlijks van 5—10 leerlingen voor het V.G.L.O. zouden kunnen leveren, dermate verspreid liggen, dat practisch een centrale V.G.L.O.-school op grote moeilijkheden zou stuiten. Een reisschema voor die kinderen is niet in elkaar te zetten, afgezien van de fysieke en morele bezwaren, verbonden aan het reizen van deze nog jonge kinderen.

In vele, zeer vele gevallen op het platteland zal men dus de oplossing moeten zoeken *in het dorp zelf*. Dat betekent herstel van het achtste leerjaar.

En hier dreigen grote gevaren. In dat achtste leerjaar ontbreken de kinderen, die naar de Ulo of dergelijke scholen zijn gegaan. De knappe koppen zijn er uit geselecteerd.

De rest — och, het is wel goed, dat die jongelui nog maar eens wat sommetjes maken. Goed repeteren. Zij doen mee met de zesde of de zevende klas. Wie zal het de school kwalijk nemen, de tweemansschool, waar het hoofd der school toch al drie of vier of zelfs vijf klassen voor zijn rekening heeft?

En tóch — het is fout. Finaal fout. Zullen de kinderen werkelijk van dat achtste leerjaar profiteren, dan moet er heel iets anders gebeuren dan een beetje repeteren. Dan moet dat onderwijs op een nieuwe manier worden aangepakt, waardoor het een praktische voorbereiding wordt voor het leven.

Dat vraagt heel wat van het onderwijzend personeel. Het betekent: loslaten van het routine-werk, zoals dat vaak in jaren van noesten

arbeid is gegroeid; het betekent in vele opzichten radicaal ander werk.

Het vraagt dus van de onderwijzers een zekere omscholing. Naar onze mening zal dit alleen kunnen door gezamenlijke studie en overleg, door uitwisseling van gedachten, door onderlinge critiek. Daar zullen aparte studieconferenties voor dienen gehouden te worden. Verder is het nodig, dat er een paar heel belangrijke dingen terstond worden vastgelegd.

Vooreerst: er moet gelegenheid zijn, deze materie van streek tot streek verschillend te regelen. Hier is uniformiteit over het gehele land een afschuwelijk dwangbuis.

En verder is het nodig, dat er ook vrijheid komt of, zo die er is, dat er dan van de vrijheid wordt geprofitteerd, om een lesrooster te maken, die minder stug en formeel is, dan tot nu toe het geval was. Wij komen daar nader op terug. En wie er wat over te schrijven heeft, hij klimme in de pen. Dit is niet alleen een zaak van het onderwijzend personeel, het is zelfs primair een zaak van de besturen.

Het lijkt mij nodig, dat op verschillende jaarvergaderingen van schoolorganisaties het refereren over principiële onderwerpen door begaafde theologen een ogenblik wordt onderbroken, om te kunnen spreken over dit even actuele als praktische onderwerp.

Ds H. MEULINK
en

Dr J. MEULINK

Kerk en Politiek

*Critische beschouwing van verschillende
actuele vraagstukken,
o. m.:*

„Buiten de kerk geen zaligheid”, belijdenis of progr. v. beginselen, A.-R. of Geref. kiesvereniging, gemene gratie.

Uitvoering Royal formaat,
64 bladz. Prijs f 1.40 fr. huis

Verkrijgbaar bij:

Drukkerij te Sligte, Enschede

De V.G.L.O.-school, zoals die van sommige kanten krachtig wordt gepropageerd, is en blijft een typische stadsschool. Voor de dorpen is het in vele gevallen onmogelijk, zulk een aparte school te stichten.

Dus blijven er twee mogelijkheden over: of de kinderen, als ze zes klassen hebben doorlopen, naar de stad sturen, of zelf een aanvaardbare oplossing vinden in de sfeer van de eigen dorpsschool. Hier is ook de positie van de dorpsschool mee annex. Er is een streven, om het eigenlijke lager onderwijs tot zes jaren te beperken en daarna de kinderen te sturen naar verschillende andere scholen: H.B.S., gymnasium, uloscholen, ambachtsschool, lagere landbouwschool enz. Ambachtsschool en lagere landbouwschool zullen dan een voorbereidende klas moeten hebben. De heer Terpstra heeft in de Tweede Kamer al met de stukken aangetoond, dat zulk een klas althans bij de ambachtsschool betekent een verschraving van het algemeen vormend onderwijs. Een vak als Vaderlandse Geschiedenis, dat wij op de Christelijke scholen als een hoofvak beschouwen, werd daar tot een dwaas en simpel geval met als kern de geschiedenis van het hout en de houtbewerking. Maar als de leerlingen na zes jaar van de dorpsschool verdwijnen, als die school aan niemand meer eindonderwijs geeft, dan verandert zij van karakter. Dan is het hoofd van die school ook veel minder dan voorheen de man, die zijn stempel drukt op de generaties, die hij onder verantwoordelijkheid van de ouders mee heeft op te voeden en te onderwijzen. Er is een tijd geweest, dat zulk een hoofd ener school een man was, die karakters vormde, die stijl gaf aan het dorpsleven, die ook later de vraagbaak bleef, die het vrije jeugdwerk mee leidde, die de jongens des winters op de „herhaling” nog eens flink wat meegaf. Als deze plannen doorgaan, dan werkt hij voortaan slechts aan een tussenschakel. Dan is zijn belangrijke positie en zijn speciale verantwoordelijkheid voor een deel ondergraven. Dan is de glans van de school voor een deel verdwenen. Dan vertrekken de kinderen al te gauw naar 'n school, waar de ouders slechts nominaal enige verantwoordelijkheid en zeggenschap hebben. Dan wordt de hele zaak veel meer verambtelijkt.

Het dunkt ons van belang, op dezen kant van de zaak nog eens met nadruk te wijzen, omdat ook dit in discussie moet komen.

Evenwel, zal de dorpsschool inderdaad haar

belangrijke positie behouden, dan kan dat alleen als zevende en achtste leerjaar heel wat anders worden dan een paar saaie repetitieklassen, waarin de leerlingen alleen nog een schoonschrift krijgen om brieven te kopiëren en postwisselformulieren in te vullen. Dan moet er van die klassen speciaal werk worden gemaakt.

Dit kan n.l. alleen, als er ruimte komt, wat rooster en leerplan betreft. Wij noemen een paar mogelijkheden.

Zelf denken wij met dankbaarheid aan het schoolhoofd, dat voor de zevende klas vroeger een aparte rooster had, die een uur later eindigde dan die voor de zesde klas. En dat laatste uur was een fijn uur.

Zo zou men zich ook kunnen denken, dat de uren voor verschillende klassen elkaar slechts gedeeltelijk overlappen. Dat de leerlingen van de achtste klas alleen des morgens les hebben, b.v. van half negen tot twaalf en de leerlingen der zevende des middags van een tot half vijf. Ik zie al de gezichten van hen, die les moeten geven. Het is nog al wat. Er zijn ook andere mogelijkheden. Inschakeling van avonduren b.v. Maar al deze dingen moeten op gezette wijze worden overwogen, ten einde de vraag onder de ogen te zien: is het mogelijk, dat de dorpsschool eindonderwijs aan een deel van de leerlingen blijft geven en dan zulk eindonderwijs, dat ook in de hoogste klassen verantwoord is door de wijze, waarop het wordt gegeven en door de stof, die wordt behandeld. Komt men tot de conclusie, dat de dorpsschool niet in staat is, ook niet na omscholing en vernieuwing, na grotere soepelheid wat lesuren en rooster betreft, om dat onderwijs te geven, zoals het moet, dan schiet er maar één conclusie over. Dan moet zij ook radicaal breken met de pretentie, eindonderwijs te kunnen geven en moet zij zelf uit alle macht bevorderen, dat er geen enkele leerling overblijft, nadat hij zes leerjaren heeft voltooid. Het is beneden de waardigheid van de school, om leerlingen vast te houden, die zij niet kan bieden, waar zij recht op hebben. Dat moeten de schoolbesturen goed begrijpen. Wij staan dus voor de keus: of een dorpschool, die in staat en bereid is om ook het zevende en achtste leerjaar voor zijn rekening te nemen, of een dorpsschool, die zegt: wij kunnen het niet en wij zullen daarom zelf met alle kracht bevorderen, dat er gelegenheid komt voor al onze leerlingen, om dat eindonderwijs op andere scholen te ontvangen.

De jongeren Studieclubs

Het bestuur der Nationale Organisatie

Het bestuur der Nationale Organisatie kwam op Woensdag 28 December j.l. te Utrecht in vergadering bijeen.

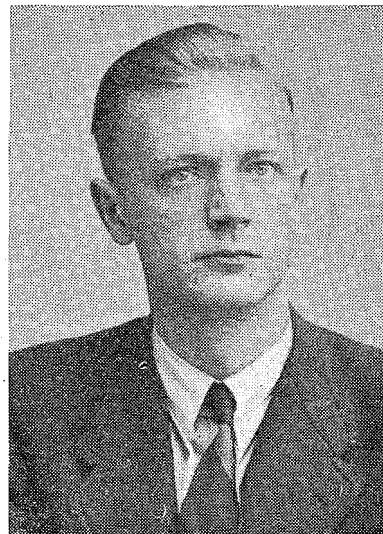
Ook nu weer bleek het aandrigen van den voorzitter op het betrachten van meer continuïteit in de samenstelling van het bestuur, in ieder geval in 1949 een averechtse uitwerking te hebben gehad. Want weer was een nieuw lid aanwezig, terwijl twee oude getrouwen voor de laatste keer aanwezig waren.

Het nieuwe lid was de heer Mr. B. D. van Raay te Leeuwarden. Een foto van den heer Van Raay hebben wij hiernaast opgenomen. Eveneens een foto van den heer Mr. M. W. Dirksen te Arnhem die voortaan als hoofdbestuurslid de plaats zal innemen van den heer A. Wildeman te Winterswijk.

De clubs in Noordholland moeten nog een nieuw hoofdbestuurslid aanwijzen in de plaats van den heer R. K. P. Kalbfleisch te Haarlem, die evenals de heer Wildeman in bovengenoemde vergadering bedankte als lid van het bestuur.

Mr B. D. van Raay te Leeuwarden, het nieuwe hoofdbestuurslid uit Friesland.

Mr M. W. Dirksen te Arnhem, het nieuwe hoofdbestuurslid uit Gelderland.

PROVINCIAAL VERBAND UTRECHT

Eind December hield het Provinciaal Verband Utrecht een toogmiddag, welke alleszins geslaagd mag heten.

Voor ruim honderd aanwezigen leidde Prof. Dr. S. U. Zuidema het onderwerp „Jong... en daarom A.R.!” in, waarop een gedachtenwisseling volgde.

De middag werd verder afgewisseld met zang, muziek en voordracht van mevrouw P. v. d. Werff-Louis en de heer C. Niessen.

Vooraf werd een huishoudelijke vergadering gehouden, waarin aandacht werd besteed aan de te ontwikkelen activiteit der clubs in ons Verband. Gelukkig valt er in het nieuwe seizoen een keer ten goede waar te nemen, welke vanuit het bestuur krachtig wordt gesteund o.a. door het inleiden van verschillende onderwerpen.

Bij de bestuursverkiezing kwam het bestuur vrijwel ongewijzigd terug en is thans als volgt samengesteld:

- Th. Langerak, Utrecht, voorzitter.
- M. Jens, Nassaustraet 4 a, Utrecht, secretaris.
- H. Borst, De Bilt, penningmeester.
- L. W. H. de Geus, Linschoten.
- Drs. G. J. Stapelkamp, Utrecht.
- Mr. P. W. Smits, Bilthoven.
- W. de Fokkert, Zaltbommel.

DE CONTRIBUTIE

Als wij de kracht en de activiteit van onze organisatie zouden moeten afmeten aan de contributiebetaling alleen dan zouden wij nu, het resultaat van de aanbieding der contributies kennende, tot de slotsom moeten komen, dat het met onze organisatie sedert December 1948 snel bergafwaarts is gegaan. Want toen hadden wij aan contributies voor 1948 in totaal binnen gekregen een bedrag van rond f 2250.—.

Toen was reeds, voor tot het uitschrijven en aanbieden der kwitanties werd overgegaan, een bedrag van f 586.— binnengekomen van clubs, die hun plicht blijkbaar hadden verstaan en ons door die tijdige toezending een hoop tijd en veel onkosten hadden bespaard. In den loop van 1949 hebben slechts 33 penningmeesters ons het uitschrijven en aanbieden ener kwitantie bespaard. Toen wij overgingen tot het innen der contributiegelden 1949 per postkwitantie was van deze 33 penningmeesters een bedrag ontvangen van f 225.10.

En wat is nu het resultaat van de aanbieding

der kwitanties aan 318 clubs? Schrik niet, waarde lezer, maar in totaal hebben deze 318 slechts opgebracht f 1520.50. Slechts 163 van deze 318 clubs hebben betaald; 155 hebben, toen het op betalen aankwam, verstek laten gaan.

In totaal is dus op heden aan contributies over 1949 binnengekomen f 1745.60, van welk bedrag zelfs nog wat moet worden gerestitueerd of overgeschreven naar 1950.

Wij achten dit zeer onbevredigend. We zullen hierop nog terugkomen.

PROVINCIAAL VERBAND GELDERLAND

Op 17 December j.l. kwam dit Verband te Arnhem in jaarvergadering bijeen. Dr. E. Diemer te Rotterdam behandelde het onderwerp „Vrijheid” aan de hand van een door hem opgestelde schets. De vergadering was tamelijk goed bezocht.

De Heer A. Wildeman te Winterswijk werd herkozen als bestuurslid, terwijl in de plaats van den heer P. M. Oostlander te Apeldoorn, die zich niet herkiesbaar had gesteld, werd gekozen H. J. B. Jimmink te Apeldoorn.

Als lid van het bestuur der Nationale Organisatie werd aangewezen de heer Mr. M. W. Dirksen te Arnhem.

STAATSINRICHTING

II

Mr. C. J. VERPLANKE

De Raad (I)

Aan het slot van het vorige artikel over Staatsinrichting (Ned. Ged. 5e jg. no. 14) werd opgemerkt, dat de positie der Gemeentebesturen nader is geregeld in de Gemeentewet van 1851.

Art. 1 dier wet luidt: „Het bestuur van elke gemeente bestaat uit een raad, een college van burgemeester en wethouders en een burgemeester”. In dit en het volgende nummer zal worden gehandeld over den raad, terwijl dit artikel zich speciaal zal bezig houden met de samenstelling en de werkwijze van den raad.

* * *

Het aantal leden van den raad is ten minste 7 en ten hoogste 45, al naar gelang van de grootte der gemeentelijke bevolking. Gemeenten met minder dan 3000 inwoners hebben 7 raadsleden, gemeenten met meer dan 200.000 (thans alleen Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) zijn 45 raadsleden rijk. Gemeenten van tussenliggende grootte tellen, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37 of 39 raadsleden. De aantallen zijn dus altijd oneven.

De gemeenteraadsleden worden gekozen voor een periode van 4 jaar. Om echter te voorkomen dat

de in 1946 gekozen gemeenteraden in 1950 tegelijk met de Provinciale Staten (en de Tweede Kamer) zouden moeten aftreden en er dus drie verkiezingen in één jaar zouden moeten worden gehouden, is voor éénmaal van dezen regel afgeweken en hebben reeds in 1949 raadsverkiezingen plaats gevonden. Voortaan zal de vierjarige zittingsperiode weer gehandhaafd blijven, zodat de volgende verkiezingen eerst in 1953 zullen plaats vinden.

De raadsleden worden gekozen door de kiezers (mannen en vrouwen), die op 31 December van het aan de verkiezingen voorafgaande jaar in het bevolkingsregister der gemeente stonden ingeschreven en verder voldoen aan de eisen, die aan de kiezers voor de Tweede Kamer zijn gesteld. Men moet dus den leeftijd van 23 jaren hebben bereikt op 31 December van het aan de verkiezingen voorafgaande jaar en Nederlander of Nederlands onderdaan zijn. Van de uitoefening van het kiesrecht zijn o.m. uitgesloten gevangenen, krank- en zwakzinnigen en zij, wien het kiesrecht is ontnomen.

Niet alle kiezers mogen echter worden gekozen (allen die het actief kiesrecht hebben, hebben dus niet het passief kiesrecht), d.w.z. om lid van raad te kunnen zijn, moet men niet alleen in het

algemeen voldoen aan dezelfde vereisten, die voor een kiezer gelden, maar gelden bovendien enkele andere voorwaarden.

Allereerst mogen er geen nauwe familiebetrekkingen bestaan tussen den burgemeester en de raadsleden of tussen de leden onderling.

In de tweede plaats is het raadslidmaatschap niet toegestaan aan ministers, Commissarissen der Koningin, leden van Gedeputeerde Staten, griffiers van Provinciale Staten, hoofdcommissarissen en commissarissen van politie, gemeenteambtenaren, onderwijzers aan lagere of middelbare scholen en beroepsmilitairen. De echtgenoten van deze personen mogen evenmin lid van den raad zijn.

De regeling van deze zgn. incompatibiliteiten (betrekkingen, die in dit geval onverenigbaar zijn met het raadslidmaatschap) is vrij gebrekkig. Men kan zich voorstellen, dat personen, die zelf toezicht moeten uitoefenen op het gemeentebestuur (ministers, Commissarissen der Koningin, leden van Gedeputeerde Staten), geen raadslid mogen zijn. Men kan zich eveneens voorstellen, dat personen, die zelf onder het toezicht van het gemeentebestuur staan (hoofdcommissarissen en commissarissen van politie en gemeenteambtenaren), niet tot den raad behoren te worden toegelaten. Dat de griffiers van Provinciale Staten en beroepsmilitairen wegens den aard van hun functie het raadslidmaatschap niet mogen vervullen, is ook duidelijk.

Maar de incompatibiliteit der onderwijzers is zeer willekeurig. Uiteraard geldt ze alleen voor onderwijzers aan bijzondere scholen (die aan de openbare scholen zijn immers gemeenteambtenaar en op grond daarvan reeds van het raadslidmaatschap uitgesloten). Het wonderlijke is nu, dat onderwijzers aan een bijzondere lagere school en leraren aan een bijzondere h.b.s. (middelbaar onderwijs) niet, leraren aan een bijzonder gymnasium (voorbereidend hoger onderwijs) en hoogleraren aan een bijzondere universiteit of hogeschool (hoger onderwijs) wel raadslid mogen zijn.

In de derde plaats mogen raadsleden o.m. niet optreden als advocaat of procureur in rechtsgedingen, waarin de gemeente betrokken is, en niet deelnemen aan leverantiën van roerende goederen aan de gemeente.

Kortom, ze mogen particulier niet betrokken zijn in zaken, welke in de gemeenteraad behandeld worden.

De nieuw gekozen raad treedt in functie op den eersten Dinsdag van September. Alsdan leggen de raadsleden den eed van trouw af en worden ook de nieuwe wethouders (waarover later) gekozen. De raad moet ten minste 6 maal per jaar vergaderen. Als regel zijn de vergaderingen openbaar.

Het laatste, dat in het kader van dit artikel nog moet worden opgemerkt, is, dat uit en door den raad drie soorten commissies kunnen worden benoemd.

In de eerste plaats kunnen commissies van voorbereiding worden ingesteld. Deze commissies dienen om steeds een bepaald soort onderwerpen,

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De ontwikkeling der maatschappij na de Middeleeuwen

A. W. te A. (N.H.) kwam bij de bestudering van het uitgegeven referaat van de heer R. Gosker „Het kapitalisme” op pag. 18 de volgende zinsnede tegen: „Niettemin ging sedert de Middeleeuwen de ontwikkeling der maatschappij steeds meer in de richting der vrijheid. Dat betekent de afbraak van de feodaliteit — de gebondenheid van den bodem — de afschaffing van lijfeigenschap en horigheid en tegelijk daarmee deed de vrije burger z'n intrede. Het betekende tevens de afbraak van het gildewezen, de afbraak ook van allerlei tol en invoerrechten.”

W. is juist van tegenovergesteld gevoelen. Hij meent dat sedert de Middeleeuwen de gilden vastere vormen kregen, omdat zij eerst vrij, later half gesloten en ten laatste gesloten gilden werden, om daarna in 1795 geheel te verdwijnen. Na de Middeleeuwen kregen we de Nieuwe geschiedenis, waarin de overheid zich meer en meer met het bedrijfsleven inliet en daarna de Nieuwste geschiedenis, waarin de overheid zich terugtrekt om meer te fungeren als politieagent, het handhaven van orde en veiligheid. A, een gymnasiast en J.V.-er, zit hier met een moeilijkheid en wenst gaarne een verduidelijking.

* * *

Naar mijn mening is hier toch van een verschil geen sprake. De heer Gosker heeft zijn onderwerp breed opgezet. Hij behandelt achtereenvolgens het technisch, het economisch, het sociaal en het wijsgerig religieus aspect van het kapitalisme, wijdt daarna een beschouwing aan de Reformatie, de Renaissance en de Revolutie om te eindigen met het politiek aspect van het kapitalisme en dit alles als referaat voor een Kadercursus der Partij. De brede aanpak der behandeling bracht mee dat de heer Gosker in enkele forse lijnen de ontwikkeling der maatschappij moest aangeven. M'n vriend A. is tot een meer gedetailleerde beschrijving van enkele eeuwen gekomen. Inderdaad is het juist, dat de gilden gingen omtaarden. Aanvankelijk was de toetreding vrij. Zij hadden ten doel vrede en recht te handhaven in eigen

---

waarover de raad te besluiten heeft, voor te bereiden. Eén zodanige commissie van voorbereiding, n.l. de commissie voor de strafverordeningen, moet door den raad worden benoemd. De commissies van voorbereiding zijn vaste commissies, die voor een geheel jaar worden benoemd.

In de tweede plaats kunnen commissies van bijstand worden ingesteld. Ook dit zijn vaste commissies. Zij kunnen slechts op voordracht van burgemeester en wethouders worden ingesteld om hen in het beheer van bepaalde takken der gemeentehuishouding bij te staan.

Tenslotte kunnen tijdelijke commissies worden benoemd, die dienen om een speciaal onderwerp voor te bereiden. Dit zijn zgn. commissies ad hoc. Over karakter en taak van den gemeenteraad zal in het volgende artikel worden gehandeld.

kring. Zij kochten „vrijheden” en „rechten” van de Landsheer af en werden „poorterijen” met poorters, schepenen en schouten. Op deze wijze ontstonden de steden. De latere ambachtsgilden hadden ten doel de verbruikers te verzekeren, dat de gildebroeders vakmensen waren en goede kwaliteit zouden leveren tegen redelijke prijzen, anderzijds beoogden ze de gildebroeders in het ambacht een behoorlijk bestaan te verzekeren. Het eerste wilde men bereiken door de opleiding van leerling tot gezel, het tweede door een beperking van de omvang van een onderneming. Ieder mocht slechts één winkel en een beperkt aantal knechts hebben. Reeds vanaf de 15e eeuw trad de ontaarding der gilden in. Zij stonden toen steeds meer alleen de belangen der meesters voor en maakten de toetreding van gezellen vrijwel onmogelijk. De gilden werden klasse instellingen. Daardoor kwamen er loonarbeiders, die geen vooruitzicht hadden op het meesterschap. Het gildenrecht sloot zich aan bij het Middeleeuws standenrecht. Bovendien ging men ter wille der concurrentie ook nieuwe arbeidsmethoden tegen. De stedelijke regelingen belemmerden dus zowel het rechtsgevoel als de industriële ontwikkeling, die vanwege de nieuwe uitvindingen, telkens nieuwe hulpmiddelen kreeg. Het Mercantilisme beoogde van staatswege de economische verhoudingen te regelen en de stoffelijke welvaart te bevorderen. Dit beschouwde het als de roeping van de Staat. Op deze wijze wilde men de positie van de Staat tegenover andere Staten zo sterk mogelijk maken. Niet alleen de gilden, doch ook de Mercantilistische regelingen werkten belemmerend. Daarna keerde men onder de invloed der Physiocratische school weer tot de vrijheid terug. In deze economische leer gaf men een grote plaats aan „de natuur”. Voor de volkswelvaart was alleen de landbouw beslissend.

Een goede maatschappelijke orde ontstond, wanneer men zich onderwierp aan de natuurlijke orde, aan de vrije ontwikkeling van het economisch leven. De overheid moest deze levenswet erkennen en dus de vrije ontwikkeling niet verstoren door haar ingrijpen. In deze opvatting had de overheid slechts een „politietak”. Zij moest slechts zorgen, dat de mensen in hun streven naar hetgeen zij voor eigen welzijn noodzakelijk achten, ongestoord kunnen voortgaan. De vrije concurrentie moest zonder overheidsmenging voortgaan. Overheidsmenging in het economisch leven was uit den boze. Met de zonde werd geen rekening gehouden. Daarna kwam de Klassieke school (Adam Smith). Uitgangspunt was de „homo economicus”. Ieder zoekt zijn eigen belang, ieder kent zijn eigenbelang, ieder kan zijn eigen belang het best beoordelen. Ook hier ging men uit van onverbreekbare natuurwetten. Het eigen belang stelde men gelijk met natuurwetten. Deze opvatting moest leiden tot onthouding van overheidsingrijpen op economisch terrein. Het „laissez-faire, laissez aller” laat alles aan zichzelf over). Individualisme, d.w.z. ongebonden vrijheid en materialisme waren de vruchten van deze school. Dit economisch liberalisme heeft geheerst tot ver in de 19e eeuw en het zijn mede mannen als Groen van Prinsterer, Kuyper e.a. geweest, die stootkracht hebben gegeven aan de Christelijke Maatschappijgedachte.

Het bestek van dit artikel laat niet toe breedvoerig

op de genoemde economische opvattingen in te gaan. Voldoende is toch wel gebleken, dat de grote, door de heer Gosker aangegeven lijn, juist is. Sedert de middeleeuwen is de lijfeigenschap en de horigheid afgeschaft om plaats te maken voor de vrije burger, die zijn rechtmatige plaats vroeg in het maatschappelijk leven. Onbeperkte vrijheid leidt tot misbruik van macht. Alleen de vrijheid die gebonden is aan Gods Woord geeft de beste waarborg voor een harmonische samenleving, waar gerechtigheid heerst. De mens, ook de arbeider is Profeet, Priester en Koning. Beelddrager Gods zijn, verdraagt zich niet met slavernij. Daarom is de A.R.-partij sociale partij bij uitnemendheid, omdat zij de mens erkent als rentmeester van Gods gaven. Hoe onderscheiden ook de verantwoordelijkheid in het leven is, deze hoofdgedachte moet worden uitgewerkt, dat allen beelddrager Gods zijn. Zo alleen wordt de ware vrijheid gewaarborgd.

Lectuur:

Mr C. Beekenkamp: Bedrijfsorganisatie naar A.R.-beginselen hfdst. I.

Dr J. A. Nederbragt. Korte lessen in Staatsrecht en economie.

H. Diemer. De ontwikkeling tot bedrijfsorganisatie. C. Smeenk. Chr. Sociale beginselen deel I.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

Souvereïniteit in eigen kring

C. D. VAN OOSTEN

Het zij me vergund een kleine aanvulling te geven op hetgeen de heer Van der Brugge in het laatste nummer van Nederlandsche Gedachten, met verwijzing naar het nummer van 21 Juli 1947, over de soevereïniteit in eigen kring schreef.

Deze theorie is een *hoofdstuk* uit de Calvinistische wijsbegeerte. Een zeer belangrijk hoofdstuk; Ds Spier noemt het in zijn Inleiding tot de wijsbegeerte der wetsidee van deze wijsbegeerte een *der grondpijlers*. Hieruit valt reeds dadelijk af te leiden, dat we hier niet hebben te maken met een zelfstandige theorie, een staatkundig stelsel als zodanig, maar met een onderdeel van de reformato-
rische wijsbegeerte. Deze wijsbegeerte heeft eerst na Kuyper haar verdieping en uitbouw gevonden. In verband daarmee lijkt het mij beslist nodig, dat voor de bestudering van dit onderwerp, behalve de door den heer Van der Brugge genoemde, ook de volgende werken geraadpleegd worden: Dr D. H. Th. Vollenhoven: Het Calvinisme en de Rformatie van de Wijsbegeerte (DI I, hfdst. II). De Rformatie van het Calvinistisch denken, verzamelwerk onder leiding ds C. P. Boodt. (Hieruit de opstellen van prof. H. G. Stoker en Dr K. J. Popma).

Ds J. M. Spier: Inleiding in de Wijsbegeerte der wetsidee (hoofdst. I: Voorvragen).

Geestelijk weerloos of weerbaar, verzamelwerk onder redactie van J. H. de Goede Jr. (Hieruit het opstel van Dr H. Dooyeweerd).

In elk geval bestudere men: Dr H. Dooyeweerd: De Christelijke Staatsidee, referaat ARJA-toogdag 1936.

Het Federalisme

- I. Het Federalisme is de gedachte, dat het voor een verdere, vreedzame ontwikkeling der internationale, maar met name de West-Europese samenleving noodzakelijk is, te komen tot de vorming van grotere politieke eenheden, dan de thans fungerende soevereine staten.
- II. Voor alles zie men zeer duidelijk in, dat de gedachte der internationale samenwerking, in Nederland steeds sterk aangehangen en bevorderd, hiermede principieel een andere koers heeft ingeslagen, dan zij tot voor zeer kort nog heeft gevolgd.
- III. Volkenbond en Verenigde Naties waren van de gedachte der internationale samenwerking constructies, die uitgingen van een, principieel onaangetaaste, soevereiniteit der deelnemende staten. Zij betekenden internationaal contact — zo men wil: internationale samenwerking — op VOLKENRECHTELIJKE basis.
- IV. Het federalisme daarentegen is een streven op STAATSRECHTELIJK niveau. Het bedoelt *viteindelijk* staten, die aardrijkskundig een geheel vormen, die gezamenlijk min of meer gelijkgerichte belangen hebben tegenover de buitenwereld en die een zekere mate van politieke en culturele gelijkgerechtigheid bezitten, te *verenigen* in een federatie (FEDERALE STAAT), waarin de oorspronkelijk soevereine en onafhankelijke staten nu voortaan als DEELSTATEN optreden.
- V. Deze gedachte is voorzeker niet nieuw. Uit de historie zijn tal van illustre voorbeelden bekend van federale ontwikkeling: de Republiek der Verenigde Nederlanden, de Verenigde Staten van Noord-Amerika, het Duitse Keizerrijk. Deze federaties kwamen tot stand in langdurige groeiprocessen. Het verdient aanbeveling zich *in dit licht* te bezinnen over de huidige federale gedachte.
- VI. Uiteraard betekent dus b.v. het streven naar een West-Europese federatie voorts nog een streven van hoofdzakelijk volkenrechtelijken aard: Benelux, Marshall-samenwerking, Westelijke Unie, Raad van Europa, waarin *doublures* niet te ontkennen zijn. Men stelle zich de principieële ontwikkelingsmogelijkheden, welke uitmonden in een federale STAAT (W. Europa) echter steeds duidelijk voor ogen.
- VII. Men zie de federalistische ontwikkeling minder als ideaal dan als voorgeschreven door harde noodzaak. Men zie ook niet direct Russen-vrees als drijvende kracht, doch economische en politieke motieven, aan de eigen geschiedenis van W.-Europa ontleend.
- VIII. Een federalistische ontwikkeling roept de belangrijke vraag op naar de verhouding tussen federaal recht en nationaal recht. In het centrum van deze bezinning staat de bespreking van de constructie der „sovereiniteit” van federatie en deelstaat.
- IX. Een federalistische ontwikkeling roept de belangrijke vraag op naar oorsprong, wezen en hervorming der gemeenschappelijke West-Europese cultuur. De federatie zal christelijk zijn of zij zal niet zijn.
- X. Het zich bezinnen over het federalisme en het eventueel medewerken aan de verdere ontplooiing dezer gedachte, dienen ons te bepalen bij de internationale roeping van het Calvinisme. Op dit terrein moet nog vrijwel alles gebeuren.

Lectuur:

Artikel Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot in „A.R. Staatskunde” Hoofdartikelen „Trouw” op Zaterdagavonden, aan te vangen bij 8 Januari 1949.

Prof. Dr Z. W. Sneller: „Nederland in West-Europa”, verkrijgbaar bij Zomer en Keuning's Uitgeversmaatschappij te Wageningen.

NEDERLANDSCHE

GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122-
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Het beroep op Dr Kuyper

*

J. SCHOUTEN

Het kan soms wonderlijk lopen in een gedachtenwisseling.

Mede naar aanleiding van het advies: geen steun te verlenen aan het tweede miljoenplan van onze partij, opgenomen in „De Reformatie” van 21 Juni 1947, schreef ik het artikel „Aan onze geestverwanten”, dat in het No. van 20 September 1947 van dit orgaan is geplaatst. Daarin werd door mij ook gehandeld over den wens: de kerkelijke aangelegenheden, welke hebben geleid tot het conflict in de Gereformeerde kerken, in de organen van onze partij aan de orde te stellen, met het doel daaromtrent tot een beoordeling, een uitspraak, te komen. Ter ondersteuning van verzoeken om dezen wens in te willigen, werd nogal eens een beroep gedaan op Groen van Prinsterer en Dr Kuyper. Deze hadden zich immers dikwijls over kerkelijke aangelegenheden uitgelaten, ja, in den kerkelijken strijd van hun dagen duidelijk positie gekozen, en onomwonden hun oordeel gegeven over kerkelijke aangelegenheden en conflicten. Dit beroep ter motivering van de behandeling van het vermelde kerkelijk conflict in de organen van onze partij, door onze partij, wees ik op de door mij aangevoerde gronden af. De redacteuren van „Kracht en doel der politiek” hebben echter de voorstelling gegeven alsof dit be-

roep niet uit hun kring was gekomen, maar het van mijn zijde was gedaan.

Over het beroep op Groen schreef ik reeds. Thans iets over dat op Kuyper.

Weer treft de zo even genoemde voorstelling. De schrijvers handelen over „Zijn (n.l. mijn, Sch.) beroep op Kuyper te dien opzichte”¹⁾, en verklaren: „Ook omtrent het beroep, dat „de Heer Schouten op Dr Kuyper doet ter „rechtvaardiging van de door hem en de ge- „hele leiding der anti-revolutionaire partij „gevolgde gedragslijn ten aanzien van wat in de kerk des Heren geschiedt, willen we enkele opmerkingen maken.”¹⁾

Hun eerste opmerking daarover is deze: „Met „nadruk accentueren we evenwel nog eens, „juist nu Kuyper, en speciaal diens visie op „de verhouding van de politieke partij tot „wat in de kerk gist, in ons gezichtsveld „komen, dat wat een grote figuur uit het „verleden sprak en deed — al heet deze ook „Kuyper — niet het einde der wijsheid be- „tekent, noch bindende kracht bezit!”¹⁾

Hiermede stem ik in. Van mijn zijde is, naar ik meen, nimmer gesteld, hetgeen de schrijvers hierin afwijzen, noch aanleiding gegeven tot de veronderstelling, dat door mij zou worden aangenomen, dat wat Dr Kuyper sprak het einde der wijsheid is, en wat hij deed, voor ons bindende kracht bezit.

Nogmaals moge er aan worden herinnerd, dat door mij een beroep op Dr Kuyper uit hun kring gedaan, ter motivering en rechtvaardiging van de behandeling van kerkelijke zaken, van een kerkelijk conflict, in en door de partij werd afgewezen.

In verband met dit beroep werden door mij slechts enkele opmerkingen gemaakt. Royaal werd uitgesproken, hoe zou het feitelijk genomen anders kunnen, dat Dr Kuyper in den kerkelijken strijd, in het bijzonder in en rondom 1886, een voorname zo niet de voornaamste plaats, heeft ingenomen. Maar even stellig werd verklaard, dat hij dien strijd buiten de politieke partij heeft gehouden, haar daarin niet betrok, integendeel al het mogelijke heeft gedaan om te voorkomen, dat deze strijd in de politieke partij werd overgebracht. Dr Kuyper was en bleef de overtuiging toegedaan, en heeft daarnaar steeds gehandeld, dat alle anti-revolutionairen bijeen behoren in de anti-revolutionaire partij, ook al stonden zij in de kerkelijke zaken en het kerkelijk conflict van dien tijd tegenover elkander. Daarom was het onderhavige beroep op hem een niet ter zake dienend.

De vraag is, of mijn beknopte weergave van Dr Kuyper's standpunt en gedragslijn inzake de behandeling van kerkelijke aangelegenheden in en door de politieke partij, en ten aanzien van de consequenties, welke voor de politieke verhoudingen en de politieke partijformatie uit kerkelijke conflicten, als de in het geding zijnde, behoren te worden getrokken, juist moet worden geacht. Met deze vraag laten de schrijvers van „Kracht en doel der politiek” zich, merkwaardigerwijze, niet in. Evenmin behandelen zij de hiermede nauw verband houdende vraag, of al dan niet terecht een beroep op Dr Kuyper kan worden gedaan voor het mengen en zich mengen van de politieke partij in kerkelijke zaken als de onderwerpelijke. Toch zijn die vragen, en de antwoorden daarop, voor het standpunt der vijftien ten opzichte van de anti-revolutionaire partij van grote betekenis. Het wekt verbazing, dat zij deze buiten beschouwing hebben gelaten.

Zij wijzen op Kuyper's positie in het kerkelijk leven, op het feit, dat hij vooraan gaan is in den kerkelijken strijd, en op de redenen, welke hem daartoe hebben genoopt. Dit was voor de beantwoording of de weerlegging van mijn zienswijze niet nodig, want daarop was door mij zelf, zij het sober, de aandacht gevestigd.

Zij vervolgen: „En deze Kuyper, de Kuyper „die zó streed in de Kerk en die zó de vrij-„makende waarheid omtrent hun zonde zijn

„orthodoxen broeders, zijn medebelijders van „den Christus voorhiel; de Kuyper, die zo „in de kracht des Heeren de kerk tot refor-„matie mocht leiden en die daarom gehaat, „gehoond en gelasterd is als weinigen — deze „Kuyper was ook leider der anti-revolutio-„naire partij!

„En wil de Heer Schouten zich in dit opzicht „bij hem vergelijken?”²⁾

Zij ontzeggen mij daartoe „volstrekt het recht.”³⁾

Hierin wordt de indruk gevestigd, dat ik mij in een bepaald opzicht met Dr Kuyper heb vergeleken. Dit is onjuist. Terzijde gelaten of ik het had mogen doen, het geschiedde in mijn door de schrijvers bestreden artikel in geen enkel opzicht. Ik schreef, na wat ik hiervoor nog eens deed uitkomen, en wat toch feiten zijn, slechts dit: „Met zich op Dr Kuyper te beroepen, kan men alleen pleiten voor de handhaving van de eenheid op politiek gebied van allen, die anti-revolutionair zijn.” Dit wordt door mij, ook na de critiek te hebben overwogen, welke in „Kracht en doel der politiek” is uitgebracht, ten volle gehandhaafd. Dr Kuyper, „die” — zoals de schrijvers verklaren — „zó de vrijmakende „waarheid omtrent hun zonde zijn orthodoxen „broeders, zijn medebelijders van den Chris-„tus voorhiel”, wenste met deze broeders en medebelijders op politiek gebied in de anti-revolutionaire partij samen te leven en samen te werken, mits zij anti-revolutionair waren.

Daarom gaat het in dit verband. En daarover zwijgen de schrijvers, helaas.

Zij geven een opsomming van hetgeen de Synoden der Gereformeerde kerken en verdere instanties dezer kerken, naar hun oordeel hebben misdreven.

Indien Dr Kuyper daaraan had meegedaan, dat voor zijn rekening had genomen, daarvoor mede verantwoordelijk was, of daartoe advies had gegeven,

„en indien Kuyper nadat dit alles was geschied tot de uitgestootenen en de vervolgenden van die dagen zou zijn gekomen, hun een collectebus voor een millioenplan onder den neus zou hebben gehouden en tot hen zou hebben gezegd: toenadering, Geestverwanten, eischt der tijden nood; geeft mij, die u „in het kerkelijke” mee heeft uitgeworpen, „in het politieke” uw volle vertrouwen; en zwijgt hier, vóór mij, over wat u in de kerk werd en wordt aangedaan, want de politiek heeft met de kerk niets te maken. —

Já — dan.....

Maar — zo was en deed Kuyper niet!”⁴⁾

1. De Partijconferentie

Door overvloed van copie die in dit nummer wel moet worden opgenomen, kan geen gevolg gegeven worden aan het voornemen om breedvoerig melding te maken van de wel zeer geslaagde partijconferentie welke in Scheveningen werd gehouden. Een volgende maal hopen we daar aandacht aan te geven. Want hetgeen op deze conferentie werd besproken, is inderdaad van een zodanige betekenis dat daarover in ons kaderorgaan moet worden gehandeld.

2. Het College van Advies

Reeds meerdere malen is in deze kolommen iets verteld over de besprekingen, die in het Centraal Comité zijn gevoerd over het College van Advies. Nu is het dan met de voorbereidende werkzaamheden zover gevorderd, dat binnen enkele dagen het College van Advies voor de eerste maal zal bijeenkomen. Dat wordt een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van de partij. Alles is nog wel geheel „vrijblijvend” geregeld. Er komt nog geen statutenwijziging aan te pas. Het College van Advies kan daarom ook nog niet „een officieel lichaam” worden genoemd. Maar het officieuze begin is er dan toch. En nu maar afwachten of dit College van Advies aan de verwachtingen beantwoordt. Veel zal daarbij afhangen van het beleid, het inzicht, maar vooral van de doorzettingskracht van den wel zeer jongen voorzitter van dit college, n.l. Prof. Dr A. M. Donner. Deze aanvaardt een zware verantwoordelijkheid. Zal er van dit College van Advies iets terecht komen, dan is dit voor een groot deel afhankelijk van den invloed van den voorzitter. Hij toch moet den arbeid verdelen en coördineren, en vooral moet hij alle discussies en rapporten trachten te houden in den politieken en den staatsrechtelijken sfeer. Dat is geen eenvoudige opgave.

Er wat er dan uit dit College van Advies groeien moet? Geen mens kan daar momenteel nog een

antwoord op geven. En dat is wellicht ook niet nodig. Het gaat veel meer over de resultaten waartoe dit college komt. Het mag adviezen geven over vraagpunten door het Centraal Comité aan de orde gesteld, het mag echter ook eigener beweging adviseren over onderwerpen, zonder dat het Centraal Comité daarom heeft gevraagd. En vooral dit laatste is een belangrijk ding. Nu hebben wij echter al meer commissies gehad wier werkzaamheid een zeer breed terrein omvatte en tot nog toe kwam daar niet zo bar veel van terecht. Meer resultaat werd verkregen met de commissies waaraan een speciale opdracht was verstrekt. En zo zullen binnenkort een drietal rapporten worden gepubliceerd.

In ieder geval 23 Februari is een belangrijke dag. Dan zal de voorzitter van het Centraal Comité het College van Advies installeren en dan zal de voorzitter van dit college zijn ambt aanvaarden. In ons volgend nummer komen wij ook hierop uitvoeriger terug.

3. Gegevens voor het jaarboekje

Rondom de jaarwisseling worden altijd blanco formulieren aan de secretarissen onzer kiesverenigingen toegezonden, waarop de samenstelling van het bestuur en het ledental per 1 Januari moeten worden ingevuld. Nog vele secretarissen bleven tot nu toe nalatig om deze kaart terug te zenden. Maar dezer dagen wordt een aanvang gemaakt met het persklaar-maken van het jaarboekje. Stelt men prijs op juiste opgave, dan moet men de gevraagde gegevens zo snel mogelijk opzenden. Het aantal mutaties is groot gebleken. Achteraf gezien blijkt het inderdaad beter om het jaarboekje pas te doen drukken in Februari—Maart. Ook de kiesverenigingen in de grote steden gelieve aan dit verzoek te voldoen.

4. De Statenverkiezing.

De datum van de Statenstembus komt reeds dichterbij. Dezer dagen werd aan alle kiesverenigingen toegezonden een aanbieding van propagandamateriaal te gebruiken bij de Statenverkiezing. Hiermede wordt alleen beoogd de helpende hand te bieden. Men kan van deze aanbieding gebruik

De schrijvers willen zeggen: als Kuyper zo was geweest en zo had gedaan, mocht Schouten zich met hem vergelijken.

Eén vraag slechts. Waar is door mij gezegd of geschreven: „de politiek heeft met de kerk niets te maken”? Ik heb wél verklaard: de politieke partij is niet bevoegd kerkelijke zaken en kerkelijke handelingen, als waarover het hier loopt, in behandeling te nemen en daaromtrent uitspraken te doen, maar dat is iets gans anders.

En één opmerking over hetgeen Dr Kuyper deed. Hij verrichtte al het mogelijke om met de „uitstoters” en „vervolgers” — ik gebruik

nu de terminologie van de schrijvers — van dien tijd in de anti-revolutionaire partij te blijven samen leven en met hen gezamenlijk op te treden op politiek gebied.

Dit staat vast, en daarover gaat het hier. En mede daarom moet ook het beroep, dat de schrijvers ter zake op Dr Kuyper doen, worden gewezen van de hand.

1) „Kracht en doel der politiek”, pag. 67.

2) Idem, idem, pag. 71.

3) „ „ „ 72.

4) „ „ „ 72.

maken. Heeft men zelf beter materiaal, dan doet men dit natuurlijk niet. Uitvoerig gaan wij nu niet op de nadere bijzonderheden in. Deze zijn vervat in de circulaire die aan de secretarissen is toegezonden. Maar op één ding lette men goed. De datum. De bestellingen moeten binnen zijn op 10 Maart. De aflevering kan dan plaats vinden vóór 1 April. Bestellingen die later binnenkomen worden of niet meer behandeld of worden na 1 April uitgevoerd. Het is dus zaak zo snel mogelijk te handelen. Daarom moeten de secretarissen spoedig met de voorzitters of met de propagandacclubs in overleg treden. Laten zij daar nu niet een paar dagen mee wachten. Direct doen, dat is het beste, en dan tegelijk aan de penningmeester verzoeken het vereiste bedrag over te maken. Dan is de financiële kwestie meteen uit de wereld en wordt later veel administratie en narigheid voorkomen. En tenslotte — laten wij nu de Statenverkiezingen goed voorbereiden. Deze verkiezing is wel niet zo populair en trekt niet zo de aandacht als een Kamerverkiezing. Maar zij is toch zeer belangrijk.

En dus moeten wij allen ons best doen. Dat is trouwens plicht!

5. Nog iets!

Nu voor sommige penningmeesters. In Januari zijn een aantal nota's verzonden ter herinnering aan achterstallige vorderingen. Er liggen wel verscheidene brieven met „Gelieve nu nog niet te disponeren, over enkele weken wordt betaald”. En zoveel mogelijk wordt met al deze gevallen rekening gehouden. Maar men kan zich moeilijk voorstellen hoe lastig dit alles is voor de administratie. En daarom nogmaals een dringend beroep op den penningmeesters, dat zij dit nu toch in orde maken.

Als nu maar al die penningmeesters „Nederlandsche Gedachten” lezen, dan kwam dit wel in orde. Maar daar zit juist de kneep. Velen van hen lezen ons kaderblad niet. Laten dan de secretarissen dit in orde maken — en dan twee dingen tegelijk — zij zorgen dat de nota betaald wordt en dat de penningmeester zich abonneert.

HET BORD VOOR DEN HEER DE WILDE

Nakomende de belofte, in ons vorig nummer gedaan, geven wij hier een foto van het blauwe bord dat aan den Heer J. A. de Wilde op zijn verjaardag is aangeboden. Bovenin is afgebeeld het wapen van Zeeland - omdat de Heer De Wilde zijn carrière is begonnen als jong advocaat te Goes. Toen zijn de banden gelegd met deze provincie en alle jaren door is de Heer De Wilde in Zeeland een populaire figuur gebleven. Daarnaast het wapen van Den Haag - waar hij enige jaren raadslid en wethouder is geweest. Links een afbeelding van het beroemde „torentje”, de residentie van den minister van Binnenlandse Zaken en rechts een reproductie van het Binnenhof - waarmede zijn Kamerlidmaatschap wordt

aangeduid. Voorts geven wij hierbij een der laatste foto's die van den Heer De Wilde zijn gemaakt.

Overigens wensen wij den Heer De Wilde hartelijk geluk met zijn aanvankelijk herstel. Het was wel niet zo, dat hij weer zover de oude was, dat hij de partij-conferentie kon bijwonen. Wij hopen dat hij althans als Eerste Kamerlid weer werkzaam zal kunnen zijn, al zal hij niet meer als voorheen zoveel voor onze kiesverenigingen uit spreken kunnen gaan.

Ds J. H. F. Remme †

Het leven gaat door. De oude garde valt weg. Nieuwe figuren treden op den voorgrond. Telkens weer moeten wij dan even stil staan aan een geopend graf. Dan worden wij gedwongen ons werk voor een ogenblik te laten rusten. Want dan heeft God gesproken. Dan heeft God de levensdraad van een onzer afgesneden.

Zo is Ds J. H. F. Remme - de bekende Amsterdamse predikant - van ons heengegaan. Een man van den ouden stempel. Een begaafd man en een talentvol prediker. Een stuwkracht voor de Gereformeerde Bond. Jarenlang was hij lid van het hoofdbestuur en gedurende enige jaren was hij voorzitter. Bovendien een trouw Antirevolutionair. Vanaf zijn studententijd heeft hij meegestreden. Reeds als jong predikant te Vinkeveen liet hij zich niet onbetuigd. Bij hem geen aarzeling. Duidelijk had hij zijn standpunt bepaald. Zijn heengaan is voor de Antirevolutionaire Partij een groot verlies.

A. D. v. d. Schans †

Ook de Antirevolutionaire groep in het land van Heusden en Altena heeft een zwaar verlies geleden door het overlijden van den oud-burgemeester van Andel, den Heer A. D. van den Schans, die lange jaren deel uitmaakte van de Provinciale Staten van Noord Brabant. Hoewel hij den leeftijd der zeer sterken reeds was gepasseerd, leefde hij toch nog belangstellend mee. Op de partij-conferenties ontbrak hij niet. Hij bleef tot in zijn hogen ouderdom actief. Als Hervormd antirevolutionair oefende hij groten invloed uit. Met hem wordt in het land van Heusden en Altena een periode afgesloten, een periode waarop hij het stempel van zijn persoonlijkheid had gezet. Nu moeten jongeren zijn plaats innemen.

Algemene Richtlijnen

VOOR DE
STATENSTEMBUS

*

J. SCHOUTEN

Zoals wij in het vorig nummer reeds hebben medegedeeld is er te Utrecht een vergadering gehouden met vertegenwoordigers van de Statenkieskringen en van de Provinciale comité's. Op deze vergadering heeft de heer Schouten een openingsrede uitgesproken, waarin door hem enkele algemene richtlijnen werden aangegeven voor onze actie, in verband met de verkiezingen voor de Provinciale Staten. De redactie meent dat ons brede kader er prijs op stelt van deze rede kennis te nemen, vandaar dat zij in ons blad wordt opgenomen.

Geachte Vergadering,

Noch het Centraal Comité van A.R. kiesverenigingen, noch het Moderamen van dit Comité, noch de Voorzitter daarvan, hebben enige bevoegdheid ten aanzien van de candidaatstelling voor leden van de Provinciale Staten en de werkzaamheid van de Statenstembus.

Volgens artikel 21, 1e lid, van de statuten onzer partij is in elke provincie het Provinciaal Comité het leidend orgaan voor alles wat op de voorbereiding van en de actie voor de verkiezingen van de leden der Provinciale Staten betrekking heeft. En volgens artikel 23 van deze statuten heeft het bestuur van de Statenkieskringcentrale onder de hoofdleiding van het Provinciaal Comité de leiding bij alle actie ten dienste van de verkiezing van leden der Provinciale Staten in zijn kieskring.

Wellicht is bij sommigen uwer de vraag gerezen: heeft de voorzitter van het Centraal Comité plannen om in deze regeling geleidelijk aan wijzigingen te brengen? Ter voorkoming, en eventueel ter wegneming, van misverstanden, en ter geruststelling van hen, die te dezen opzichte in twijfel mochten verkeren, deel ik gaarne mede, dat door mij geen enkel plan in deze richting wordt gekoesterd.

Ik ben van oordeel, dat de bestaande regeling goed is, en dat zij dient te worden gehandhaafd, mede omdat daarin op juiste wijze uitdrukking is gegeven aan de taak en de verantwoordelijkheid van de Provinciale Comité's en de besturen van de Statenkiekringcentrales.

Onder mijn aandacht is gebracht, dat het wenselijk moest worden geacht eens in een vergadering als deze met elkander te spreken over de betekenis van de Statenverkiezingen, over onze actie voor die verkiezingen en over de algemene richtlijnen voor deze actie. Na overweging van dezen wens ben ik tot de conclusie gekomen, dat het aanbeveling verdient zulk een samenspreking te houden. Daarom is door mij het initiatief genomen voor deze samenkomst, en zijn de Provinciale Comité's en de Statenkiekringcentrales uitgenodigd zich hier te doen vertegenwoordigen. Het verheugt mij, dat aan deze uitnodiging op zulk een bevredigende wijze is gevolg gegeven.

* * *

In de hoop, dat U er geen bezwaren tegen hebt, dat deze bespreking door mij wordt ingeleid, vraag ik nu voor het volgende uw aandacht.

De Statenverkiezingen worden periodiek gehouden ter samenstelling van de Provinciale Staten. Deze Staten zijn het bestuur van de provincie, de provinciale Overheid. Aan hen is de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie overgelaten, zoals de Grondwet zegt. Hadden zij nog niet een andere taak, dan zou de actie voor de Statenstembus uitsluitend betrekking kunnen hebben op hetgeen van belang is voor de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie, op wat men kan noemen de provinciale politiek. De Staten hebben echter nog een andere taak, en wel een belangrijke, al zijn zij daarmee telkens slechts korten tijd bezet. Zij verkiezen n.l. ook de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Dientengevolge wordt de samenstelling van de Eerste Kamer bepaald door de samenstelling van de Provinciale Staten. Versterking van den anti-revolutionairen invloed in de Staten betekent dus in het algemeen versterking van den anti-revolutionairen invloed in de Eerste Kamer, al moet hierbij rekening worden gehouden met de werking van het stelsel voor de verkiezing van leden der Eerste Kamer. Door deze omstandigheid zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten van grote betekenis voor de Nederlandse staatkunde, en speelt de algemene politiek,

het beleid van de Regering en dat van de Volksvertegenwoordiging, een aanzienlijke rol bij de Statenstembus.

Het ligt niet in mijn bedoeling u te adviseren aan de verkiezingsactie voor de samenstelling van de Provinciale Staten een karakter en een zin te geven, gelijk aan die voor de samenstelling van de Tweede Kamer. Toch meen ik, dat aan de taak van de Staten op het gebied van de landspolitiek genoegzame aandacht behoort te worden gegeven in onze werkzaamheid voor de Statenverkiezingen. Het beleid van de Regering, dat van de Volksvertegenwoordiging, en de politieke verhoudingen in ons Vaderland, dienen daarbij in het oog te worden gevat. Het program van actie onzer partij, dat in 1948 is vastgesteld, bevat voor een algemene beoordeling te dezer zake zeker nog voldoende aanwijzingen. Over enkele belangrijke aspecten van ons politieke leven moge ik mij enige opmerkingen veroorloven.

1. De verwereldlijking en Christelijke Politiek

Het proces der verwereldlijking van het leven schrijdt nog steeds voort, met alle gevolgen daarvan, ook voor staat en maatschappij. Al is het aan de Overheden niet gegeven de oorzaken van dit proces weg te nemen, een bestuursbeleid, dat opkomt uit de Christelijke levensovertuiging, dat door die levensovertuiging wordt gedragen, is van eminente waarde in den strijd tegen de saecularisatie. Daaraan ontbreekt het, ook te onzent, maar al te zeer. Wie kan met zekere nauwkeurigheid den gunstigen invloed schetsen van een Regeringsbeleid, dat in overeenstemming is met onzen in de historie gevormden volksgeest, met het geestesmerk van onze natie, met den grondtoon van ons volkskarakter, hoeveel deze aan klank en kleur ook heeft verloren? Het tekort daaraan, het gemis daarvan, de werking van daaraan min of meer, soms geheel, tegengestelde strekkingen, wreekt zich. Naar mijn overtuiging ligt daarin een der diepere oorzaken van de daling der publieke belangstelling, van de verzwakking van den publieken geest, van de lauwheid en onverschilligheid van brede kringen in ons volk voor de staatkunde. De „verzakelijking” van het beleid is volstrekt niet een voorwaarde voor een bekwaam, deskundig en aan de behoeften van dezen tijd beantwoordend bestuur. Integendeel, zij berooft van onmisbare levenssappen, en zij scheurt, zeker op den duur, het leven los van zijn wortels.

2. De waarde van de Grondwet in ons Staatsbestel

De inhoud, de betekenis en de plaats in ons staatsbestel van de Grondwet zijn na de bevrijding van ons land nog al eens in het geding geweest. De houding van de Regering, en van de — veelal verschillend samengestelde — meerderheid van de Volksvertegenwoordiging, te dezen aanzien was en is teleurstellend en zorgwekkend. Ik herinner u in dit verband aan de wijze van herstel van de Volksvertegenwoordiging en van de lagere publiekrechtelijke organen, aan het Regeeringsbeleid met betrekking tot Indonesië, aan de noodwet-Indonesië van 1948, aan het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, en aan dat inzake de overdracht van de soevereiniteit over Indonesië. De vraag: is er strijd met de Grondwet? was in al deze gevallen één van de voorname punten in de gedachtenwisseling tussen Regering en Kamers. Het is reeds bedenkelijk voor het constitutionele bestel, wanneer zulk een vraag dikwijls aan de orde komt en moet komen. Zij was ook voorheen meermalen in discussie, maar lang niet in die mate en in zulk een zin als in de periode na Mei 1945. Zij gaf ook vroeger aanleiding of oorzaak tot verschil van inzicht, met name in den kring van de deskundigen op het gebied van het staatsrecht, maar meestal liep de strijd dan over zaken en gezichtspunten van een andere orde, dan die waarover het in de laatste jaren ging. Men heeft ons wel beschuldigd van „legalisme”, van het bedrijven van afgoderij met de Grondwet. Geheel ten onrechte. Wij verwerpen het staatsnoodrecht niet. Maar de toepassing daarvan behoort beperkt te blijven tot de gevallen, waarin duidelijk en klaar van aperten, dwingenden nood mag worden gesproken. De aanwezigheid van dien nood moet, zo nodig of wenselijk, in het licht worden gesteld en gemotiveerd. De afwijking, of terzijdestelling van het geldende recht moet dan worden erkend, en niet ontkend, hetzij met of zonder behulp van spitsvondige redeneringen. In het recente verleden is vaak op laatlunkende en bagatelliserende wijze over de Grondwet gesproken. Aan zulk spreken heeft de Regering zichzelf schuldig gemaakt. Voorts heeft men dit verontschuldigd, vergoelijkt, of feitelijk in bescherming genomen. Daardoor is de waarde van de Grondwet in een devaluatie-proces betrokken. Dit is zeer bedenkelijk. Men vergete niet, dat de Grondwet voorschriften bevat, grenzen stelt, waardoor vastheid aan het staatsbestuur wordt gegeven, het beleid aan willekeur wordt onttrokken, de rechten en vrijheden van het

volk in het algemeen, en van de minderheden in het bijzonder, worden gewaarborgd en beschermd. De Grondwet is ook een schild, voor de Regering en voor het volk. De Regering en de Volksvertegenwoordiging behoren daaraan trouw te zijn. Die trouw stelt eisen, waaraan het beleid moet voldoen. Ik laat hierbij nog geheel buiten beschouwing, al is dit ook zeer belangrijk, dat meer dan eenmaal het grondwettelijk bezwaar had kunnen worden ontzien, zonder dat men, op de basis van eigen standpunt, in een impasse zou zijn gekomen. De behandeling van het wetsontwerp inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is te dezer zake wel een zeer sprekend voorbeeld.

3. Het beleid inzake Indonesië

Op 27 December j.l. is de overdracht van de soevereiniteit over Indonesië aan de republiek der Verenigde Staten van Indonesië een feit geworden. Voor ons standpunt en onze houding te dezer zake moge worden verwezen naar het artikel in „Nederlandsche Gedachten” van 26 Januari j.l. „Indonesië en wij”.

Over het Regeeringsbeleid, dat tot deze uitkomst heeft geleid, ja, moest leiden, en over de aan dit beleid verleende medewerking in de beide Kamers der Staten-Generaal, behoeft intussen niet te worden gezwegen; mag ook niet worden gezwegen. Wat daaromtrent van onze zijde te zeggen is, schijnt mij in dezen kring genoegzaam bekend, zodat het niet nodig is daarop hier nader in te gaan. Zorg er voor, dat hetgeen uit onzen kring over deze zaak in de eerstvolgende maanden wordt geschreven en gezegd in alle opzichten een principieel-zakelijk en waardig karakter draagt.

4. Het socialistisch streven

Ook daaraan behoort voldoende aandacht te worden gegeven.

Dit streven is gericht op een voortdurende uitbreiding van de staatsbemoeiing, welke als het middel wordt gezien om, „langs lijnen van geleidelijkheid” te komen tot de verwezenlijking van de socialisatie. Voor ons is in elk bepaald geval beslissend het antwoord op de vraag: is de staatsbemoeiing en de wijze waarop zij zal plaats hebben, rechtmatig en noodzakelijk? Voor de socialisten wordt de keuze bepaald door het antwoord op de vraag: dient de staatsbemoeiing ons doel, brengt zij ons dichter bij socialisatie? Hun streven leidt, hoe men het wendt of keert, tot opeenhoping van economische en politieke

macht in de handen van den Staat, tot bevordering van de staatsalmacht. Het belaaft de vrijheid, welke er zijn mag en zijn kan, maar, wat ernstiger is, ook de vrijheid, welke er zijn moet. Het verzwakt de volkskracht, en dooft de energie.

5. De Centralisatie

Inzake de opvatting, dat alles zoveel mogelijk van uit één centraal punt, n.l. Den Haag, moet worden geregeld en bestuurd, schijnt een kentering te zijn ingetreden. Dit mag met voldoening worden geconstateerd. Het is mede een vrucht van de critiek op de centralisatie, welke de laatste jaren steeds sterker is geworden. Toch zijn wij ook te dezer zake nog lang niet waar wij moeten wezen. De praktische bezwaren tegen en de moeilijkheden van de centralisatie hebben in belangrijke mate tot deze kentering bijgedragen, en nog maar al te weinig de overtuiging, dat de centralisatie, daar waar zij kan worden vermeden, in den weg staat aan de gezonde werking van het verantwoordelijkheidsbesef, aan de eigen werkzaamheid van de lagere publiekrechtelijke organen en aan het zelfdoen in het algemeen. Daarom is het noodzakelijk de centralisatie-gedachte krachtiger te bestrijden en aan de zucht in deze richting volhardend weerstand te bieden.

6. De zelfstandigheid van provinciën en gemeenten

De opmerkingen, onder 5 gemaakt, zijn hiervoor van betekenis. Het zich keren tegen de centralisatie op principiële en zake-lijke gronden is uiteraard tevens bevorderlijk aan de handhaving, eventueel het herstel, van de zelfstandigheid van provinciën en gemeenten. Deze wordt voorts wat de provinciën betreft — waarover het thans in het bijzonder gaat — op positieve wijze gediend: 1e. door een krachtig en solied provinciaal bestuur, dat met de mogelijkheden van en de grenzen voor de provinciale bemoeiingen ernstig rekening houdt; 2e. door het eigene van gewest en streek te erkennen, en waar nodig en mogelijk te beschermen; 3e. door telkens wanneer daarvoor reden is van provinciewege er op aan te dringen, dat in het Regeringsbeleid met een en ander op betere wijze rekening wordt gehouden dan in de achter ons liggende jaren veelszins het geval is geweest.

7. De Colleges van Gedeputeerde Staten

Deze hebben zowel voor de regeling en het

bestuur van de huishouding der provincie als voor het dusgenaamde zelfbestuur der provincie en het toezicht op de gemeenten een zeer belangrijke taak. Daarom is de samenstelling van deze colleges, en de principiële richting, waarin zij sturen, van groot gewicht. In elke provincie kan men dit van onze zijde met voorbeelden, ontleend aan de ervaring, illustreren, en aantonen van hoeveel betekenis het is, dat de anti-revolutionaire richting in deze colleges, zoveel als mogelijk is, wordt vertegenwoordigd.

* * *

In het vorenstaande is een, overigens niet volledige, opsomming gegeven van de *algemene* gezichtspunten en richtlijnen voor onze actie bij de Statenstembus. Elk van deze en alle te zamen genomen zeggen ons, dat handhaving en versterking van den anti-revolutionairen invloed in getal en kwaliteit bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten het concrete doel van onze werkzaamheid moet zijn, en dat dit doel de medewerking van ons allen vraagt en verdient.

Behalve deze algemene richtlijnen zijn er de *bijzondere*, waarover echter moeilijk in het algemeen kan worden gesproken, aangezien zij nauw verband houden met de verhoudingen in en de practijk van het provinciaal bestuur in elke provincie. De opstelling van deze bijzondere richtlijnen komt daarom toe aan elk Provinciaal Comité in overleg en samenwerking met de besturen van de Statenkieskringcentrales. Eveneens dient er van te worden uitgegaan, dat de schriftelijke propaganda door hen wordt verzorgd, en zij de mondelinge propaganda verzorgen. Men zal daarbij, naar ik verwacht, voldoende aandacht schenken aan de *sociale* taak van de Provinciale Staten, en aan de belangrijke provinciale aangelegenheden, waarvoor men zich in elk ressort ziet geplaatst.

Tenslotte moge ik U nog eens wijzen op de zaak, welke den geest en het meest wezenlijke doel van onze actie betreft. Ik doe dit door u te herinneren aan het woord waarmede Dr Kuyper het tweede deel van zijn werk „Anti-revolutionaire Staatkunde” besloot.

„We besluiten deze toelichting, wat de stembusactie betreft met de bede, dat het heilig karakter, dat onze politieke strijd steeds droeg, in niets moge ontwricht worden, maar bij den ernst der tijden, steeds meer onze mannen in hoger en lager kringen moge bezielen. Het is de jammer der eens zo machtige Conservatieve partij geweest, dat ze politiek steeds buiten den

Oud verhaal

Er leefde eens een man, die een goed en wijs en vreedzaam mens was. Zijn faam was verbreed over heel de stad zijner inwoning. Al wie moeilijkheden of onenigheden had, placht tot deze man te komen en ze hem voor te leggen, om zijn oordeel te vernemen en zijn raad te ontvangen.

Nu geviel het, dat twee geburen in die stede twist hadden over een zeer nietige zaak. Een van hen spoedde zich naar de goede en wijze en vreedzame man, om diens inzicht in de zaak te leren kennen. Omstandig zette hij de zaak uiteen. De goede en wijze en vreedzame man knikte bedachtzaam met zijn wijze hoofd en zeide: „Man, je hebt volkomen gelijk”.

Nauwelijks was de man vertrokken om de gebuur meldde zich aan. Ook hij kreeg volop gelegenheid zijn goed recht uiteen te zetten. De goede en wijze en vreedzame man knikte wederom bedachtzaam en wederom luidde zijn oordeel: „Man, ge hebt volkomen gelijk”.

Toen ook deze vertrokken was, sprak de echtgenote van de vreedzame man, die bij deze beide gesprekken tegenwoordig was geweest: „Hoe nu, man? De twee geburen hebben elk zijn zaak bepleit, en ge hebt beide gelijk gegeven!” Daarop antwoordde de vreedzame: „Vrouw, en gij hebt ook gelijk!”

Aan deze oude historie moesten wij denken, toen wij onlangs Prof. Rutten in de Eerste Kamer aanhoorden. Het ging over de aansluiting van het lager onderwijs met het vervolgonderwijs. In de eerste plaats een kwestie van paedagogiek en onderwijstechniek. Wij hebben nu een zesjarige lagere school. Daarna kunnen de leerlingen naar de U.L.O.-school, H.B.S. of Gymnasium. Daarover ging het dit keer niet. Ze kunnen ook vakonderwijs gaan volgen. En tenslotte is er de school voor voortgezet lager onderwijs, het V.G.L.O., bedoeld als een algemeen vormende voorbereiding voor het praktische leven.

Over die laatste soorten ging het. Een jongen b.v., die naar de ambachtsschool wil, moet in het algemeen zeven jaar lager onderwijs gehad hebben. De eerste zes geven geen moeilijkheid, die krijgt hij op de zesjarige lagere school. Maar dat zevende

jaar? De mensen van de ambachtsschool zeggen: geef die jongens maar hier; wij voegen aan onze school een voorbereidende klas toe, en in die klas geven wij hen algemeen vormend lager onderwijs. Hun tegenstanders voelen daar niets voor. Om allerlei redenen willen zij de jongens dat zevende jaar niet al in de ambachtsschool brengen, maar in de sfeer van de lagere school houden.

Deze tegenstelling — vóór en tegen de voorbereidende klas — viel merkwaardigerwijze samen met de tegenstelling Eerste en Tweede Kamer. De Tweede Kamer nam eerst een motie aan, waarvan de bedoeling was, dat de minister geen verdere voorbereidende klassen zou toelaten. De Eerste volgde met een motie, waarin de minister werd uitgenodigd, de instelling van voorbereidende klassen te bevorderen. Daar, zat nu minister Rutten. Wat moest hij de Kamerleden antwoorden? Hoor aan. Eerst wat de Handelingen van de Tweede Kamer over de motie tegen de voorbereidende klas. De heer Rutten:

„Nu wil ik de Kamer gaarne toezeggen, indien zij daarop prijs stelt, dat ik aan die voorbereidende klasse voorshands geen uitbreiding wens te geven. Het komt doodeenvoudig in mijn plannen niet te pas. Ik zal er geen uitbreiding aan geven verder dan het doel, waarvoor zij is ingesteld, vereist . . . .

Het komt mij niet raadzaam voor, dat de Kamer op dit ogenblik een stringente beperking van de voorbereidende cursussen zou vastleggen. Ik ben voornemens, alvorens eventueel tot uitbreiding over te gaan, dit niet anders te doen dan na overleg met de Onderwijscommissie van deze Kamer . . . .”

Men kan dus kiezen: géén uitbreiding, geen uitbreiding, verder dan nodig; geen uitbreiding zonder overleg met de Onderwijscommissie.

Zes weken later spreekt de Eerste Kamer het vertrouwen uit „dat de Regering met bekwamen spoed de instelling van voorbereidende klassen aan ambachtsscholen en lagere land- en tuinbouwscholen zal bevorderen.” Minister Rutten verklaarde — bijna naïef — tegen deze motie geen bezwaar te hebben. Na de twee geburen nog de echtgenote. In dit geval was het Prof. Romme, die de ministers, vooral de rooms-katholieke, graag wat bemoedert. Die heeft in zijn krant al een poging gedaan deze tegenstrij-

Almachtige gerekend heeft. Vandaar haar roemlooze ondergang. Voor zoover de Antirevolutionaire partij mede op de bouwvallen harer paleizen, haar hutten verrijzen deed, denkt ze aan het juist omgekeerde streven, om steeds met den God onzer Vadersen te beginnen, en van Hem 't wachtwoord voor ons politiek optreden te begeeren. Religie voorop, en de politiek uit haar afgeleid! blijve daarom steeds ons

wachtwoord. Gods Woord in de Heilige Schrift blijve boven alle politieke berekening, steeds boven ons uitklinken. Het *nil desperandum Deo duce* d.i. nimmer zult ge wanhopen, zoolang God de Heere u leiden mag, was dusver de ons ter overwinning leidende macht. Moge dit blijven!”

Worde de inhoud en de strekking van dit woord door ons beleefd.

digheid te verkleinen en te overbruggen: De Tweede Kamer heeft gelijk — de Eerste Kamer heeft gelijk — en Prof. Rutten heeft ook gelijk. Zo blijkt Prof. Romme nog wijzer en vreedzamer dan de toch al zo wijze en vreedzame Prof. Rutten.

Geen besjeshuis

Er zijn al heel wat mensen geweest, en ze zijn er nog, die de Eerste Kamer een volkomen overbodige instelling vinden. Zij plegen te spreken over een doublure en kwalificeren de debatten als „herkauwen”. Het hele stel is hen niet meer waard dan een besjeshuis. Dat moge een loffelijke en nuttige instelling zijn, politieke betekenis heeft het niet.

Wie er zo over denkt slaat de plank mis. Natuurlijk, er wordt wel eens „herkauwd” in onze Senaat. Maar dat is toch uitzondering. Regel is, dat de leden van de Eerste Kamer de eigen taak van hun „Huis” goed onderkennen. Daardoor heeft de discussie hier vrijwel steeds een apart karakter. De laatste maanden heeft zij verscheidene malen een heel ander geluid laten horen dan de Tweede Kamer.

Dat was bijvoorbeeld het geval bij de zojuist vermelde onderwijsmotie. Het was ook zo — om niet meer te noemen — bij de behandeling van de P.B.O. Daarmee was het in de Tweede Kamer niet goed gegaan. De instelling van bedrijfsschappen bij algemene maatregel van bestuur (een K.B., dus buiten de Staten-Generaal om) was op ernstige, grondwettelijke bezwaren gestuit. Maar de meerderheid had de minderheid overstemd, A.R. en C.H. konden toen niet anders dan hun stem aan het wetsontwerp, dat hun overigens sympathiek was, onthouden.

Nu kwamen in de Eerste Kamer mr Brongersma (arb.) Regout (K.V.P.) hun politieke vrienden aan de overzijde de les lezen. Beiden verklaarden met volle overtuiging, dat de Regering en de Kamermeerderheid de serieuze constitutionele bezwaren van de minderheid hadden moeten ontzien.

Men wijst van socialistische zijde wel eens op de tijd, dat zij de „verdrukte minderheid” waren. Word er toen met hun bezwaren rekening gehouden? Ja, zei mr Regout, dat werd er. Hij haalde het voorbeeld aan van minister Talma, die bij de behandeling van de Radenwet duidelijk uitsprak, indien maar enigszins mogelijk met zulke bezwaren van de minderheid rekening te zullen houden.

Talma gaf het goede voorbeeld. Zo is de waarlijk constitutionele houding.

Elke Kamermeerderheid is te allen tijde in staat, een besluit te nemen tegen de Grondwet in. Geen rechter kan haar dat beletten. Maar waar een goede democratische, constitutionele geest heerst, zal men het met de Grondwet nauw nemen. Want de Grondwet is er juist ter bescherming van de minderheid.

Twee vliegen

Nauwelijks was de P.B.O. door de Eerste Kamer aangenomen, of minister Joekes moest voor de Tweede Kamer verschijnen voor het wetsontwerp op de ondernemingsraden. De rollen waren omgekeerd. Bij de P.B.O. speelde staatssecretaris Van der Grinten de hoofdrol en was minister Joekes weinig meer dan „figurant”, nu was de heer Joekes nummer een en bungelde mr V. d. Grinten er maar wat bij. Ja,

bungelde, want de man pleegt niet in zijn stoel te zitten, maar te hangen.

Nu, het is ook een heel karwei, zo het ene wetsontwerp na het andere. Dat kan een mens bijna niet bijslaffen. Gelukkig bracht de Grondwet nu de mogelijkheid, staatssecretarissen aan te stellen. Minister Joekes doet dat zelfs bij het paar. We hebben nu al vijftien ministers en vijf staatssecretarissen en het zal nog wel even doorgaan. Allemaal hard aan het werk om de begroting sluitend te maken, natuurlijk.

Bij minister Joekes snijdt het mes trouwens aan alle kanten. Primo zijn er nu ook een paar socialistische staatssecretarissen. Het was voor de P. v. d. A. altijd een doorn in het oog, dat er bij de drie staatssecretarissen geen enkele van hun kleur was. Op andere gebieden mogen zij niet klagen. Burgemeesters b.v. worden er uit hun kring genoeg benoemd. Nu ja, genoeg . . . . Den Haag hadden ze eigenlijk ook moeten hebben. Maar verder ging dat wel. Maar wat je niet hebt, weegt altijd zwaarder dan wat je hebt. Geen enkele rode staatssecretaris . . . . je zou er wat van krijgen. Maar van Joekes begint de victorie. En dan nog wel een tweeling . . . .

Ook op het departement komt het nieuwe instituut goed van pas. Er zijn op Sociale Zaken de laatste tijd heel wat raadsadviseurs en administrateurs benoemd. Vroeger waren die er nauwelijks; toen was een referendaris al een hele piet. Tegenwoordig tel je niet mee, voor je daarboven bent. Raadsadviseur, administrateur, directeur, directeur-generaal . . . . dat is nu pas je van het.

Alleen de top bleef de top. Secretaris-Generaal was het absolute toppunt. Daar scheen niets aan te doen. Maar nu is er een oplossing. Men geeft aan ambtelijke figuren ook een beetje politieke betekenis, men maakt ze Staatssecretaris en ziedaar, een nieuwe promotiekans.

Het is dus een gevaarlijk spel. Want wanneer nu om politieke redenen de Staatssecretaris zou moeten aftreden, dan blijft hij misschien rustig op zijn stoel zitten. Alleen is hij dan weer gewoon secretaris-generaal of zo iets. Dan zal zijn opvolger met dezelfde man een andere politiek moeten voeren.

Dat zal niet zo prettig voor hem zijn. De invloed van het departement is door de uitbreiding en de complicatie van de staatstaak reeds te zeer toegenomen. Wat zal de stem van de volksvertegenwoordiging betekenen, wanneer iemand politiek „gevalen”, ambtelijk op dezelfde voet tracht voort te werken?

Minister Joekes is echter voorlopig geholpen. Hij heeft zijn partij een genoeg gedaan, zijn hoofdambtenaren bevorderd en zichzelf een deel van het werk uit handen genomen. Misschien heeft de U.N.O. of de O.E.E.C. nog wel een job voor hem, net als voor mr. Stikker. Hij heeft er nu wel tijd voor.

De rekening gepresenteerd

Wij hebben het hier al gehad over het spel, dat er met de P.B.O. gespeeld is. De K.V.P. was ineens heviger erop gebrand dat de bedrijfsschappen niet bij de wet, maar bij algemene maatregel van bestuur zouden worden ingesteld. De P.v.d.A. was daar eigenlijk niet voor. Zij voelden eigenlijk helemaal niets voor die bedrijfsschappen, waarom zou zij de

instelling ervan vergemakkelijken? Maar toen de K.V.P. daarvan bijna een principieel punt ging maken, was zij wel bereid mee te werken. Mits de overheidsinvloed in de P.B.O. versterkt werd.

Nu kwam de keerzijde van de medaille. De P.v.d.A. was er hevig vóór, de ondernemingsraden buiten de P.B.O. te houden. De K.V.P. wilde ze eigenlijk liever in de P.B.O. invoegen. Maar..... voor wat, hoort wat. De ondernemingsraden mochten apart. Mits de invloed van de Sociaal-Economische-Raad (het toporgaan van de P.B.O.) daarin wat versterkt werd.

Men moet zien, wat hier op de achtergrond staat. De Christelijk Sociale beweging heeft de bedrijfsorganisatie altijd gezien in het licht van de samenwerking, de solidariteit tussen patroon en arbeider. Die samenwerking moest er komen in het kleinere verband, de onderneming, in het grotere verband, de bedrijfstak, en in het algemene orgaan, de S.E.R. Daar was geen tegenstelling tussen het een en het ander. Door alles liep dezelfde draad. De liefde tot de medemens, de christelijke gemeenschapszin moet kunnen leven in onderneming, bedrijfstak en in heel ons maatschappelijk, Sociaal-Economisch leven.

De antirevolutionairen legden daarbij de nadruk op die organen, waar patroon en arbeider het meest in onderlinge samenwerking konden werken. Daarom gaven zij de voorkeur aan de horizontale bedrijfschappen, organen van hen, die in het maatschappelijk bestel een gelijksoortige functie uitoefenen waarin dientengevolge vooral sociale problemen aan de orde konden komen. In die bedrijfschappen zou de invloed van de staat niet zo groot zijn. Het zelf-doen en het samen-doen zou

deze organen beheersen; En onder toezicht van deze bedrijfschappen zouden de ondernemingsraden — organen dus van één afzonderlijke onderneming — eveneens deze samenwerking in praktijk kunnen brengen onder erkenning van ieders bijzondere verantwoordelijkheid.

Precies omgekeerd de socialisten. Zij wensten van boven af te beginnen. De staat laat zijn functies, die hem te zwaar gaan belasten, door andere vervullen. Daarvoor zullen juist de productschappen kunnen dienen. Daarom konden de Socialisten de P.B.O. slechts aanvaarden als zij de verzekering kregen, dat er inderdaad productschappen zouden komen. P.B.O. is voor de socialist een stuk ordening van het economisch leven. Die ordening zullen vooral de productschappen moeten brengen. En bedrijfschappen, dat is wel goed, maar dat heeft geen haast. Dat kan nog wel na de C.A.O., vooral als rijksbemiddelaars de touwtjes strak in handen houden.

Daarom voelde de P.v.d.A. er zo weinig voor de ondernemingsraden aan de P.B.O. te koppelen. Want als die ondernemingsraden moeten wachten op de bedrijfschappen — die de P.v.d.A. helemaal niet zo vurig begeert — hoe lang kan dat niet duren? Bovendien zien de Socialisten een groot onderscheid. In de ondernemingsraden is er niet het samendoen. Zij zijn alleen arbeidersdeputaties bij de patroon. Eigenlijk zit er nog iets in van een soort strijdorganisatie. De verlangens van de arbeiders moeten voorgelegd worden aan de bazen.

Men moest dus kiezen. De christelijk-sociale of de socialistische gedachten. De K.V.P. zat op de wip. En deze ging zitten aan de rode kant. Ja, er moest immers nog een rekening vereffend worden.

De P.B.O. en De Grondwet

F. P. FUYKSCHOT

Onderstaand artikel van den heer F. P. Fuykschot geven wij gaarne — al is ons blad niet wat men wel noemt een discussieorgaan — een plaats. Wij veroorloven ons daarop enige kanttekeningen te doen volgen. Deze zijn zo beperkt mogelijk gehouden, zodat men daarin niet een uitputtende behandeling van de beschouwingen van den geachten schrijver op deze punten kan zien. De noten, welke hier en daar in het artikel door ons zijn ingevoegd, verwijzen telkens naar de kanttekening welke van hetzelfde cijfer is voorzien.

REDACTIE

Het stemmen van onze Tweede Kamer fractie tegen het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie heeft heel wat stof doen opwaaien. De bladen, die aan de partij nauw verwant zijn hebben, voorzover mij bekend, alle het standpunt van de Kamerfractie voor hun rekening genomen. Dat standpunt was kort en goed: art. 152 van de grondwet schrijft voor, dat de instelling van bedrijfsorganen

bij de wet moet geschieden en niet bij algemene maatregel van bestuur; derhalve was de Kamerfractie in geweten verplicht tegen het wetsontwerp te stemmen. Naar het schijnt is deze redenering het einde van alle tegenspraak. Ik las zelfs in een christelijk vakblad, dat het niemand geoorloofd is op deze houding critiek uit te oefenen.¹⁾

Ik geloof, dat dit laatste niet in overeenstemming is met onze A.R. beginselen. De A.R.-partij heeft steeds — men leze er „De Gemeene Gratie” van Dr A. Kuyper maar op na — de vrijheid van conscientie tegen Overheidsaanmatiging verdedigd. De overheid dient voor het geweten van de onderdaan opzij te gaan, en de onderdaan niet met geweld te dwingen. Dit is steeds als „de vrijheid van conscientie” verstaan.

In de kring van het volk zal men eveneens de conscientie-bezwaren moeten eerbiedigen, hetgeen niet wil zeggen, dat men ze moet delen. „De conscientie is een conflict tussen tweeërlei oordeel, het oordeel van den mens zelf en het oordeel van God” (Dr A. Kuyper, „De Gemeene Gratie”).

Wanneer een dienstplichtige uit conscientie-overwegingen weigert de militaire uniform of wapens te dragen, dan moet ik dat eerbiedigen, maar ik behoeft zelf geen dienstweigeraar te worden of dat standpunt toe te juichen.

En als een Tweede Kamer lid volgens zijn geweten stemt, dan is er geen beginsel, dat mij verplicht het met deze gewetensbeslissing eens te zijn of van alle critiek af te zien.

Is er niet juist altijd in eigen kring tegen gewaarschuwd, dat het geweten kan dwalen en daarom getoetst moet worden aan de Heilige Schrift?

Zo lezen we in *E Voto Dordraceno*, Deel III pag. 499 over de conscientie: „Toch hebben, zoo Luther als Calvijn, zich wel zeer gewacht om ooit de conscientie als zoodanig het karakter toe te kennen van een onfeilbare autoriteit, die ons van de moeite om Gods Woord te raadplegen, ontslaan zou.” En verder: „De hoofdzak bestaat dus niet in onze kennis van Gods wil, die onder allen verschillend en altoos gebrekkig zal zijn, noch in onze kennis van wat we deden, overmits we ons zoo licht vergissen in onze beweegreden; maar wel in dezen drang, om voor zooveel we Gods wil kennen, dien op onze daden oordelend toe te passen, en **alzo als rechter tegen onszelf op te treden**” (het vet gedrukte is niet van ons, maar van Dr Kuyper.)

Hieruit nu concludeer ik, dat er niets verkeers in zit, maar het integendeel gebiedende eis van het beginsel is, de conscientie van de Kamerleden, die zich in een zo belangrijke aangelegenheid als de P.B.O. tot tegenstemmen liet oordelen, te toetsen aan Gods wil.2)

Elke A.R. moet dit toejuichen. En het kan slechts in het waarachtig belang van onze A.R. partij zijn, dat we dit doen.

En waarom gaat het nu eigenlijk in de diepste grond?

Het gewetensconflict kwam zeer in het kort hierop neer: de grondwet zegt, dat bedrijfsorganen bij de wet moeten worden ingesteld.3) De regering zegt: het kan ook bij algemene maatregel van bestuur. Als Kamerleden zijn wij door onze eed op de Grondwet gebonden. Dus stemmen we tegen deze wet, die met de Grondwet in strijd is.

Is hiermede nu het einde van alle tegenspraak bereikt? Het staat er toch immers: „bij de wet”? Daar behoeft men niet lang over te praten. De wet is geen algemene maatregel van bestuur. Dus daarmede is de zaak beslist.

Is dit juist?

Neen, daarmede is de zaak geenszins beslist.

Ik vond een merkwaardig citaat in „Anti-revolutionaire Staatskunde” van Dr A. Kuyper, Deel II, blz. 84 en 85.

„Een bepaling in welke grondwet ook, die niet langer door het volksbesef gedragen wordt, is daardoor reeds ten dele verlamd en tot nutteloosheid gedoemd. Wat in de Grondwet bepaald en over en weder aan rechten toegekend werd, is vervat in **woorden**. Woorden op zichzelf echter wijzen in wat afgetrokken van aard is, de zaak niet uit. Aan die woorden moet een zin worden gehecht. Die zin kan tweërlei, drie-

erlei zijn. Keuze hiertussen bepaalt de interpretatie, en waar het dan tussen velerlei interpretaties staat, zal bij wijziging van den tijdgeest en van de uit dezen tijdgeest opkomende overtuiging, de bewoording van het artikel gelijk het in de Grondwet staat, geduid worden in wisselende zin.”

Daar staat nota bene in dit standaardwerk voor de A.R. Staatskunde, dat de Grondwet moet worden geïnterpreteerd. Het is dus niet alleen toegestaan, maar zelfs noodzakelijk, dat wordt nagegaan, wat met art. 152 van de Grondwet precies wordt bedoeld.4) Maar verder lezen we: „Het lot dat aan Art. 194 inzake het onderwijs ten deel viel, is hiervoor het klaar bewijs. Dat in 1848 ook maar van verre gedacht was aan de mogelijkheid, dat, gelijk nu plaats greep, aan het Bijzonder Onderwijs een bijdrage uit 's Rijks schatkist van vele millioenen gulden zou verstrekt worden, beweert niemand. Wat men in 1848 hoogst genadig aan het particularisme inzake onderwijs beoogde te verleen, was de **toelaatbaarheid** van dit vrije onderwijs. Feitelijk daarentegen bedoelden de leden der Staten-Generaal die aan het toen ingediende concept van Art. 194 hun stem gaven, niet anders dan dat de Openbare School het plechtanker van Staat zou zijn en blijven en dat voor die neutrale Openbare School steeds rijkelijk het noodige geld, maar nimmer voor het gekleurde en private onderwijs ook maar een enkele gulden uit de publieke kassen zou gekweten worden. Dit denkbeeld lag in 1848 nog zoo diep beneden den horizont van het Nederlandse denken, dat er onzerzijds ternauwernood op gewezen werd, en we ons reeds bovenmate verrijkt en geëerd voelden met de verkregen vrijheid om op eigen kosten te doen, wat op zichzelf nauwelijks begerd werd.”

Hier wordt dus gezegd, dat niemand in 1848 bij de grondwetsherziening eraan heeft gedacht aan het bijzonder onderwijs subsidie te geven. En toch ging men aan dit artikel 194 dit recht ontlenu. En de A.R.-kamerleden stemden voor.5)

Maar we lezen verder:

„Beide malen (gedoeld wordt ook op het Hoger Onderwijs. F.) stond men alzo voor dezelfde gesloten sluis, maar terzake van het Lager Onderwijs is die sluis dan nu toch van lieverlede nog wel niet wagenwijd, maar toch meer dan ter helfte opengezet, en werd zelfs reeds door den hoogleeraar Buys de stelling verdedigd, dat art. 194, mits juist geïnterpreteerd, ongetwijfeld subsidie toeliet. Nu zeg ik niet; dat hiermede aan de bewoording van het artikel geweld is aangedaan, maar onbetwifelbaar blijkt 't dan toch, dat de latere interpretatie uitvloeisel was van een gewijzigde volksovertuiging.”

Uit deze citaten mag tweërlei worden afgeleid:

1. De Grondwet moet worden geïnterpreteerd (uitgelegd) en kan in wisselende zin worden geduid.
2. De Grondwetgever kan niet altijd voldoende vooruitzien, zodat de Grondwet niet altijd staat op de hoogte van de ontwikkeling van het volksbesef. Dan beslist de interpretatie en niet de letter van de Grondwet.6)

Dr Kuyper beroept zich dan op de opvatting van een staatsrechtsgeleerde, Prof. Buys.

Na deze beide opmerkingen, die nodig schijnen om de weg voor critiek vrij te maken, moge dan nog iets gezegd worden omtrent de Grondwet en de Wet op de P.B.O.

Bij de Grondwetsherziening van 1922 werd bepaald, dat voor het toekennen van verordenende bevoegdheid aan andere dan de in de Grondwet bedoelde lichamen een wet vereist was. Voor het instellen van zulke lichamen werd geen wet vereist. De Bedrijfsradenwet van 1933 maakte de instelling van bedrijfsraden bij Koninklijk Besluit mogelijk. Hiertegen is nimmer, ook van A.R. zijde niet, bezwaar gemaakt. Nu zou men kunnen zeggen: ja, maar de Grondwetsherziening van 1938 stelt dan toch, dat de instelling bij de wet moet geschieden, en daaraan moeten we ons houden.

Is dat werkelijk de bedoeling van de Grondwetgever geweest? Of heeft men eigenlijk alleen het oog gehad op het toekennen van verordenende bevoegdheid? Voor deze laatste opvatting is alles te zeggen. Het instellen van organen bij de wet was tevoren niet in het geding geweest. Niemand heeft dit ooit noodzakelijk geacht, ook de A.R. niet.⁷⁾

Maar laat ons aannemen, dat bij de Grondwetsherziening van 1938 de gedachte is gerezen, dat het toch wel wenselijk zou zijn de instelling van bedrijfsorganen bij de wet te doen geschieden. Dan is echter stellig niet bepaald, dat de instelling door middel van twee wetten moest geschieden. Toch is dat het wat onze Kamerleden eigenlijk schijnen te menen.⁸⁾

Wat toch is het geval?

Bij de Grondwetsherziening is er nooit aan gedacht - men kon dat niet vooruitzien, - dat er een Raamwet zou komen. Men heeft gedacht aan de instelling van een bedrijfsraad voor de textielindustrie, een bedrijfsraad voor het bouwbedrijf, enz.

In de plaats van deze procedure is er nu echter een Raamwet gekomen, waarin de instelling, de samenstelling, inrichting en bevoegdheid van deze lichamen is geregeld. Een Raamwet, die voor ieder duidelijk maakt en die aan de Kamerleden duidelijk maakt, wat er gaat gebeuren. In den brede is daarover wekenlang gedebatteerd. Ieder onderdeel is tien- en meermalen bekeken. En tenslotte werd daarover gestemd.

Alles dus volkomen in overeenstemming met de bedoelingen van de Grondwetgever, die niet heeft kunnen voorzien, dat de bedrijfsorganen er niet in één, maar in twee étappes zouden komen.

Neen, zegt nu de Kamerfractie, ook de tweede étappe, namelijk telkens als een bedrijfsorgaan wordt ingesteld, moet bij de wet plaatsvinden. En met de letter in de hand voelt men zich sterk.

Opnieuw wijzen wij op wat Dr Kuyper schreef: „Woorden op zichzelf echter wijzen in wat afgetrokken van aard is, de zaak niet uit”. Bij de Grondwetsherziening heeft men gesproken over zaken, die afgetrokken (niet concreet) van aard waren. Daarom mag men deze zaak niet met verwijzing naar de drie woorden „bij de wet” afdoen.

„Bij de wet” is de bedrijfsorganisatie ingesteld, namelijk bij Raamwet. Volkomen volgens de Grondwet en niet in strijd daarmee.

Wanneer deze Raamwet nu zegt, dat de bedrijfsorganen bij algemene maatregel van bestuur worden ingesteld, dan heeft dit woord „instellen” een andere betekenis dan het woord „instellen” dat in de grondwet voorkomt. De Raamwet bedoelt niet anders dan practisch te verwezenlijken, wat bij de wet door de Tweede Kamer is aanvaard.

Na het voorafgaande past nog een opmerking. Dat geldt de beleidskwestie.⁹⁾

De bedrijfsorganen kunnen alleen bij algemene maatregel van bestuur in het leven worden geroepen, wanneer daarover tussen alle bedrijfsgenoten — werkgevers- en werknemersorganisaties — en bovendien ook met Overheid en S.E.R. overeenstemming bestaat. Is die overeenstemming er niet, dan moet een wet komen om een bepaald bedrijfsorgaan tot stand te brengen.

Wie zou dit warmer toejuichen dan juist een anti-revolutionair?

Hij staat toch op het principiële standpunt, dat de samenwerking in het bedrijfsleven op de basis van vrijwilligheid moet plaats vinden, niet door Overheidsdwang.

Het bedrijfsleven dient juist zoveel mogelijk zonder staatsinmenging eigen aangelegenheden te regelen. Ik dacht, dat dit in onze kring volkomen zekerheid had.

Dit is wat wij plegen te noemen „Souvereiniteit in eigen kring”, een anti-revolutionair beginsel.

Het regelen van eigen aangelegenheden is een zaak, die de Overheid slechts in zoverre aangaat, dat zij aan het bedrijfsleven terug moet geven, wat het bedrijf rechtens toekomt: het zelfbeschikkingsrecht.

Nu rijst de vraag: Is daarbij het parlement nodig? Wie is de Overheid? Is dat de Regering plus het Parlement? Neen immers! Dat is wél de opvatting van de leer der volkssouvereiniteit, door ons altijd „revolutionair” genoemd en terecht. Citaten van Groen van Prinsterer en Kuyper, die dit duidelijk aangeven, zouden daarvoor gemakkelijk kunnen worden aangevoerd.

Maar ik mag dit toch wel als bekend veronderstellen. Als nu de regering aan het bedrijfsleven terug geeft „de soevereiniteit in eigen kring”, moet dan het Parlement daarbij te pas komen? Neen immers! Want dan zou het Parlement op de stoel van de Regering gaan zitten: zuiver revolutionair.

Laat de politiek en laat de partijgroepering in het Parlement zich niet meester maken van een aangelegenheid, die „des bedrijfs” is. En laat daarom de instelling van de aparte bedrijfsorganen in gezamenlijk overleg tussen de bedrijfsgenoten en de S.E.R. door een eenvoudige maatregel van bestuur geschieden.

Ik hoop, dat de discussie over dit onderwerp in het belang van de partijverhoudingen, maar vooral voor de verdieping van de kennis der A.R. beginselen op een hoog peil kan worden gevoerd.

Laat men zich van stemmingmakerij onthouden. Een aantal bladen zijn reeds bezig met het badwater het kind (P.B.O.) weg te gooien.

Als de discussie op hoog peil wordt gevoerd, dan kan dit van grote betekenis zijn voor de opwaking van de levende krachten in de partij.¹⁰⁾

KANTTEKENINGEN

1). Door ons is niet beweerd, dat de „redenering” van de Kamerfractie „het einde (is) van alle tegenpraak”. Wij zouden zulk een bewering niet gaarne voor onze rekening nemen. Waar wij tegen zijn opgekomen — en o.i. terecht — is dit, dat men het stemmen tegen het wetsontwerp zou gaan toeschrijven aan andere motieven dan de duidelijk in de Kamer medegedeelde. Wellicht heeft het niet genoemde „christelijk vakblad” bedoeld hetzelfde tot uitdrukking te brengen.

2). Wij onderschrijven ten volle, dat de conscientie kan dwalen, en dat haar sprake behoort te worden getoetst aan de Heilige Schrift. Men doet dus ook o.i. „niets verkeerd”, het is integendeel eis, als men de conscientie, ook die van Kamerleden, toetst. Maar het moet dan zijn een **toetsing** van het conscientiebezwaar, en niet iets anders, dat in wezen vreemd is aan zulk een toetsing, of daarvan afleidt.

3). „Zeer in het kort” is hier te kort. Artikel 152, 1e lid, van de Grondwet luidt: „De wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan, alsmede voor het beroeps- en bedrijfsleven in het algemeen, lichamen instellen, ten einde regeland op te treden”. De woorden „voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan” zijn in dit geding zeer belangrijk.

4). Vanzelfsprekend moet men zich ook ten aanzien van de grondwettelijke bepalingen afvragen: welke is de zin van de woorden. Daarbij komt men met de interpretatie in aanraking, en daaromtrent kunnen zich — doen zich meermalen — meningsverschillen voor. Regering en Volksvertegenwoordiging hebben den plicht ter zake zeer conscientieus te werk te gaan, en mogen hieromtrent zeker niet als regel aanvaarden: het getal beslist. Zij behoren, bij het nemen van een beslissing, met heel wat meer rekening te houden. In dit verband is ook de opmerking op haar plaats, dat wij in het onderhavige geval niet te doen hebben met een oude, verouderde of versteende bepaling van de Grondwet, maar met een voorschrift, dat in 1938 in de Grondwet is gebracht, juist met het oog op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

5). De geschiedenis van art. 194 Grondwet is een zeer belangwekkende. Aan het daarin door den grondwetgever in 1848 bepaalde, werd vele jaren door de vrijzinnigen — al dan niet terecht, dat kan hier in het midden worden gelaten — deze betekenis gehecht, dat het subsidiëring van het bijzonder onderwijs uitsloot. Daarover is veel strijd gevoerd. Van rechts werd vervolgens aangedrongen op wijziging van dit artikel, teneinde tot subsidieverlening aan het bijzonder onderwijs te kunnen geraken. Dit punt speelde bij de grondwetsherziening van 1887 een belangrijke rol. Men kon het over de wijziging van het genoemde artikel niet eens worden, maar wel werden voor- en tegenstanders van het bijzonder onderwijs het in overwegende mate hierover eens, dat art. 194 Grondwet, zoals het luidde, niet in den weg stond aan de subsidiëring van het bijzonder onderwijs! Deze gang van zaken is rijk aan lering, ook met betrekking tot de hantering van art. 152 Grondwet, en overweging daarvan kan niet leiden

tot een gunstig oordeel over hetgeen de Regering en de meerderheid van de Tweede Kamer inzake de P. B.O. hebben doorgedreven.

6). Over deze stelling zouden vele opmerkingen zijn te maken. Wij laten deze nu achterwege. Als de tegenstelling tussen „interpretatie” en „letter” betekent, dat in het gestelde geval moet worden gekozen voor de interpretatie en tegen den zin der woorden, zouden wij willen zeggen: denk over de consequentie daarvan nog eens na. Laat ons voortvarend zijn, maar ook voorzichtig.

7). Het beroep op de grondwetsherziening van 1922 legt in dit geval o.i. geen gewicht in de schaal. In 1938 heeft de grondwetgever opzettelijk en welbewust gemeend, dat met het bedoelde artikel, in 1922 in de grondwet opgenomen, niet kon worden volstaan, en dat voorts ook op het punt in geding een daarvan afwijkende redactie moest worden gekozen. Heeft hij de bedoeling gehad, dat de instelling bij de wet moest geschieden, of stond hem alleen de toekenning van de verordenende bevoegdheid bij de wet voor ogen? zo vraagt de heer Fuykschot. O.i. was ook het eerste zijn bedoeling. De geschiedenis van de grondwetsherziening van 1938 geeft daarvoor vele positieve aanwijzingen. Zij die het tegenovergestelde beweren, zoals o.a. Prof Dr G. v. d. Bergh, moeten het begin van bewijs voor hun stelling nog leveren. Het moet toch ook den heer Fuykschot veel zeggen, dat het tot voor korten tijd vrijwel algemene gevoelen was — van de Regering inclusief —, dat de instelling van de bedrijfsorganen bij de wet diende plaats te hebben. Voor het bewijs te dezer zake mogen wij wel verwijzen naar het artikel in ons orgaan van 8 Dec. j.l. („Een betreurenswaardige en onnodige loop van zaken”). Het C.N.V. was in 1948 nog van oordeel, dat tot instelling bij de wet moest worden overgegaan.

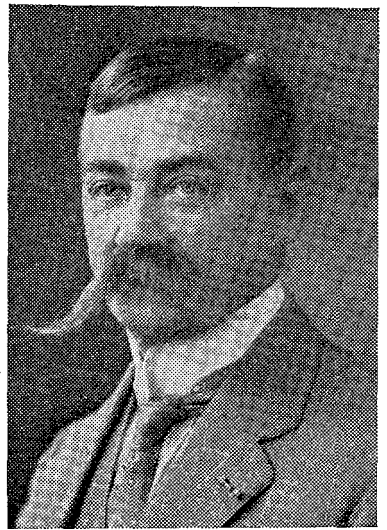
8). Onze Kamerleden meenden dit, blijkens hun redevoeringen, niet. Zij hadden geen bezwaar tegen een raamwet, maar waren van oordeel, dat de inhoud daarvan in overeenstemming met de Grondwet moet zijn. Deze kanttekening geldt ook voor het verdere betoog op dit punt van den geachten schrijver.

9). Op de beleidskwestie, dat wil tevens zeggen op het slotgedeelte van het artikel van den heer Fuykschot, komen wij in ons volgend no. gaarne in een artikel terug. Zijn opmerkingen daarover zouden in een korte kanttekening allicht geweld worden aangedaan. Zij verdienen een bredere bespreking.

10). Met dit slot zijn wij het van heler harte eens. De discussie in het algemeen, en in dit geval die over het onderwerp van de bedrijfsorganisatie, dient op een hoog peil te staan. Alle „stemmingmakerij” moet ons allen vreemd zijn. Met het badwater mag in geen geval het kind worden weggegooid. Dat zou in alle opzichten afkeurenswaardig zijn. De discussie tussen de heer Fuykschot en ons loopt niet over de P.B.O. Daarover zijn wij het, zeker op de belangrijke hoofdzaken, met elkander eens. Onze gedachtenwisseling betreft alleen het grondwettelijk bezwaar, en de waarde welke daaraan moet worden toegekend. Hiervoor vragen wij met nadruk de aandacht van allen, die deze discussie volgen.

Rede van Prof. Mr A. Anema

gehouden in de Eerste Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling van het wetsontwerp Overdracht van de soevereiniteit over Indonesië:

Mijnheer de Voorzitter! Met de behandeling van de thans aan de orde zijnde voorstellen in deze Kamer zijn wij gekomen tot de laatste fase van de worsteling in zake de Indonesische kwestie, die van kort na onze bevrijding van 1945 tot nu toe als een loden last op ons openbaar leven heeft gedrukt. Wij staan voor een beslissing, die met het oog op het verleden een keerpunt mag worden genoemd in de geschiedenis beide van Nederland en Indonesië en die met het oog op de toekomst voor beide van een draagwijdte is, die wij op dit ogenblik slechts zeer ten dele en enkel bij benadering kunnen overzien. Die beslissing zal voor onze verhoudingen met Indonesië waarlijk geen verdere sinecure meebrengen, in welken zin zij ook moge vallen, maar zij zal althans een nieuwen grondslag geven voor verdere geordende actie.

Intussen, dat is van latere zorg. Wij hebben thans te doen met de eindbeslissing over de periode, die achter ons ligt. Die is op zich zelf reeds zwaarwichtig genoeg.

Na de uitvoerige én grondige schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling, die over de ahangige ontwerpen reeds hebben plaats gehad, meen ik thans te kunnen volstaan met een beknopte samenvatting van de gronden, waarop de stem berust, die wij straks daarover zullen hebben uit te brengen. Ik sta daartoe achtereenvolgens kortelijk stil bij de principiële, de grondwettelijke en de utilitaire zijde van dit ontwerp.

Eerst dan de principiële zijde van het voorstel. Voor zover aan Indonesië algehele en volkomen zelfstandigheid wordt toegekend, rijst daartegen op zich zelf genomen bij ons generlei bezwaar. Als grondslag voor de Nederlandse politiek in zake Indonesië is van den aanvang af door ons de opvatting gehuldigd, dat die politiek moest zijn een opleiding tot en een voorbereiding voor eigen soevereiniteit. Zulks echter met dien verstande, dat aan twee voorwaarden moest zijn voldaan. In de eerste plaats, dat dit zou geschieden in een vorm, die het karakter zou dragen van een hervorming van het bestaande Koninkrijk. In de tweede plaats, dat de rechtsorde, die wij in Indië, al was het met velerlei tekortkoming, hadden tot stand gebracht en die in de laatste helft der vorige eeuw en de eerste decennia der lopende eeuw metterdaad, vergeleken met andere koloniale ordeningen, voorbeeldig mocht worden genoemd, behoorlijk gewaarborgd zou zijn. Door den tweeden

wereldoorlog kreeg het ontwikkelingsproces der toenmalige kolonie tot zelfstandigheid een veel sneller tempo en kwamen wij voor grote moeilijkheden te staan. De lijnen der geleidelijkheid werden op ruwe wijze onderbroken en wij werden voor die moeilijkheden geplaagd op een ogenblik, dat wij zelf verzwakt waren door een benauwende bezetting van vijf jaren, en dan nog te midden van grote internationale verwarring en verwikkeling. Niettemin werd, toen na het einde van den oorlog in Nederland weer een nationale Regering optrad, door haar herhaaldelijk verklaard, dat de strekking van het Regeringsbeleid was en zou zijn een continuering van het Rijk tot stand te brengen en waarborgen te scheppen, dat de rijke vruchten van ons beheer voor de Indische bevolking op het gebied van rechtelijke orde en zekerheid, van geestelijke en stoffelijke welvaart ongeschonden zouden blijven behouden. Intussen, door de wijze, waarop de Regering dit beleid meende te moeten verwerkelijken, is een kloof tussen haar en ons ontstaan, die steeds breder is geworden. Een veel te passieve houding werd aangenomen tegenover het feitelijk verloop van zaken. Het gezag in Indonesië werd onvoldoende gehandhaafd. Er was in Indonesië, zoals aan de overzijde terecht is betoogd, tweërlei wél te onderscheiden: de uitgebreide vrijheidsstroming enerzijds en de revolutiestroming anderzijds. De eerste was het gevolg van de algemene ontwakning in Oost- en Zuid-Azië. Zij trachtte langs regelmatige wegen tot vrijheid en onafhankelijkheid te komen. De tweede, de revolutionaire stroming, bestond in de aanspraak van de republiek om Indonesië tot een eenheidsstaat te maken en daarover voor zich zelf de volledige soevereiniteit te verkrijgen. In overeenstemming met het standpunt van de Partij van den Arbeid heeft de Regering in plaats van haar gezag te doen gelden en de vrijheidsstroming te steunen en te leiden, getracht tot een oplossing te komen door legalisatie van het streven der republiek. Tegenover de leidlieden der republiek en de internationale inmenging werd een weifelende en steeds meer achterwaarts wijkende politiek gevoerd,

zodat allengs de Nederlandse positie hoe langer hoe zwakker werd. Door den verlegenheidsmaatregel van vervroeging der soevereiniteitsoverdracht en het loslaten van een interim werd het proces nog aanmerkelijk versneld. Als onvermijdelijke uitkomst volgde de Rondetafelconferentie, waarvan vooruit was te voorzien, dat de Regering daar, ondanks al haar op zich zelf verdienstelijke activiteit, aan het kortste eind zou trekken. De resultaten liggen thans voor ons. Zij brengen geen hervorming van het Rijk, maar slechts een losse, luchtige verbinding, waarvan men moet afwachten of zij praktisch op den duur nog enige betekenis zal krijgen. Zij brengen generlei waarborg voor behoud van rechtelijke, culturele en materiële levensvoorwaarden voor de Indische bevolking. Zij fnuiken praktisch het zelfbeschikkingsrecht door het uitstel tot na de overdracht der soevereiniteit. Op die drie hoofdpunten zijn zij in strijd met de beginselen van de politiek, die wij sinds tientallen jaren in zake Indonesië hebben gehuldigd. Wij waren en zijn geen „captivi temporis acti”, wij zijn overtuigde voorstanders van het vrijheidsstreven. Maar wij zijn even besliste tegenstanders van de legalisatie van den revolutioneergeest, die zich in het streven der republiek belichaamde en die naar zijn aard, zoals elke revolutionnaire beweging, nooit vatbaar is voor een compromis. Met name sinds den aanvang van dit jaar is de Regering teruggekeerd tot dat pogen, ondanks de gedurende drie jaren opgedane ervaring, dat dit uitgesloten en onmogelijk was. Vandaar haar zwakke positie op de conferentie, haar nederlaag op de beheersende hoofdpunten, haar aanvaarding van wat in wezen is een overwinning van het revolutionnaire standpunt der republiek.

Zoveel over de principiële kant.

Thans een paar opmerkingen over de grondwettelijke zijde der zaak. Ik meen in den geest der Kamer te handelen, door in dit stadium van de behandeling niet meer op bijzonderheden en bijkomstige punten in te gaan, maar mij te bepalen tot een aanstippen der grote hoofdzaken. Overziet men wat er in dezen gesproken en geschreven is binnen en buiten den kring der wetgeving, dan kan men niet spreken van een communis opinio, maar men kan wel zeggen, dat verre overwegend was het oordeel, dat deze ontwerpen ook niet den besten wil niet in akkoord zijn te brengen met de Grondwet. Zij, die anders oordelen, klampen zich vooral vast aan den woordelijken tekst der Grondwet en dan is er metterdaad een aanmerkelijke marge en speelruimte. Reeds bij de behandeling der Grondwetsherziening van 1948 wees ik er op, hoe vaag en slap de tekst geformuleerd is. Daarvan wordt thans maar al te rijkelijk geprofitteerd. Maar, als men dan den Minister de eerlijke bekentenis hoort afleggen, dat hij met zijn beleid „dikwijls langs de grenzen van hetgeen de Grondwet nog juist toeliet heeft moeten gaan” en dat de strijd daarover „zich afspeelt in het grensgebied der Grondwetsbepalingen”, dan rijst de vraag, of het werkelijk uitvoering en toepassing van de Grondwet mag worden genoemd, als men probeert, hoe men met wringen en plooiën nog juist binnen de lettergrens van den tekst kan blijven. De

Grondwet is geen gladiatorennet van logische formules, bestemd om een vrije en vruchtbare actie van wetgeving en bestuur te belemmeren en te belasten. Integendeel: zij wil een richtsnoer en een handwijzer geven voor de wegen, waarlangs het beleid in zake recht en Staat zal worden gevoerd. Maar dat brengt dan ook noodwendig mede, dat haar bepalingen moeten worden uitgevoerd en toegepast niet naar haar uitwendigen lettervorm, maar alleen en uitsluitend naar haar zakelijken inhoud. Dien inhoud door nadere precisering en aanpassing aan de specifieke feiten om te zetten in levende werkelijkheid, dat is de taak van den uitvoerder der Grondwet. De Minister heeft zijn taak heel anders opgevat. Hij heeft niet den zakelijken inhoud der Grondwet willen uitvoeren, maar alleen gevraagd, wat zij „nog juist toeliet”. Daardoor kreeg de verdediging van zijn beleid het karakter van een handig proces-pleidooi en dat op een ogenblik, waarop men zo gaarne een vlotte verklaring in ronde Staatsmanstaal had gehoord. De steunstemmen in de Kamer zochten haar heil in dezelfde richting.

Van het betoog van den heer Oud verklaarde een over het algemeen tegenover het Regeringsbeleid sympathiek gezind persorgaan terecht, dat het wel scherpzinnig, maar weinig overtuigend was. En dat is toch waarlijk geen wonder.

Immers, wat is in werkelijkheid de strekking en zin geweest van de herziening van 1948? Bij de voorbereiding waren er twee stromingen, destijds de negatieve en de positieve genoemd. De eerste wilde de Regering volkomen vrijheid van handelen geven bij het treffen van een akkoord over de vestiging der nieuwe rechtsorde. De andere wilde eisen stellen in de Grondwet, die zouden moeten worden gerealiseerd. De laatste, de positieve opvatting won het pleit. Zo werd bepaald, dat er een Unie zou zijn van aanmerkelijke zelfstandige betekenis; dat die Unie rechtszekerheid, menselijke rechten en deugdelijk bestuur zou waarborgen; dat de Verenigde Staten van Indonesië uit onderling gelijkwaardige Staten zullen zijn opgebouwd en zo meer. De verwijzing in de nieuwe Grondwetsartikelen naar den grondslag van het gepleegde overleg bracht onder meer mede het zelfbeschikkingsrecht voor volken en volkengroepen, dat door de Regering herhaaldelijk was gewaarborgd. Dat er voor een en ander een voldoende of althans een behoorlijke Staatsordening in Indonesië moest bestaan, stond wel niet letterlijk in de Grondwet bepaald, maar sprak als een veronderstelling voor richtige uitvoering van haar bepalingen vanzelf. Dat alles was niet enkel een geheel van voorstellingen of wensen of verwachtingen, zoals het in de stukken telkens weer genoemd wordt. Krachtens de aanvaarding van het positieve herzieningsstelsel waren het bindende bepalingen. Zij vormen samen een conditio sine qua non. Zij zijn op de Ronde-tafelconferentie tot louter lege formules vervluchtigd. De Unie is geen ordening met positieve inhoud geworden, maar een vormelijk kader, waarvan men, zoals het heet, moet hopen en vertrouwen, dat het in de toekomst bij wederzijdse welwillendheid dan wellicht nog enige vulling zal kunnen vinden. Een enigszins gevestigde Staats-

orde, die onze taak in Indonesië kan overnemen en voor rechtszekerheid en een deugdelijk bestuur kan zorgen, bestaat alleen op papier en behoort eveneens tot de sfeer van hoop en vertrouwen. De handhaving der menselijke rechten en vrijheden moet van het Unie-Hof komen, maar hoe gemakkelijk is het om, bij uiterlijke aanvaarding van zijn beslissingen, praktisch de uitvoering daarvan te verijdelen. Het zelfbeschikkingsrecht is door de verschuiving tot na de overdracht der souvereiniteit, ondanks alle plechtige beloften en verzekeringen, verflenst tot een dode letter en het toezicht der Unie zal daaraan weinig meer kunnen verhelpen. Om het in één volzin samen te vatten: de Regering heeft bij haar beleid op de Rondetafelconferentie niet het positieve stelsel gevolgd, dat bij de herziening van 1948 in de Grondwet is vastgelegd, maar het negatieve stelsel, dat daarbij uitdrukkelijk verworpen is. Daarin bestaat onze grote grondwettelijke grief.

Er is bij de gevoerde debatten ook een beroep op het noodrecht gedaan, hoewel de Regering krachtens haar standpunt een dergelijk beroep niet nodig had. Al zouden de grondwettelijke bezwaren tegen het gevoerde beleid geheel of gedeeltelijk juist zijn, dan nog meent men, dat een beroep op noodrecht in elk geval afdoende zou zijn om dat beleid te rechtvaardigen. Men neemt dan den omvang van het noodrecht zeer ruim, maar ik laat dat thans rusten. Ik ben zelfs bereid toe te geven, dat de grond niet geheel ontbreekt om de onregelde en onregelmatige toestanden in Indonesië te beschouwen als een noodtoestand. Maar dan moet toch tweemaal worden opgemerkt. In de eerste plaats, dat tijdens de herziening van 1948 die toestanden zeker niet beter waren dan thans en men toen niettemin welbewust een negatieve regeling heeft verworpen en de positieve regeling heeft vastgesteld. En in de tweede plaats, dat de Regering, indien zij tijdens de conferentie van het bestaan van een noodtoestand was overtuigd geworden, zich tot de Staten-Generaal had moeten wenden om deze op hun beurt van het bestaan van dien noodtoestand te overtuigen, hun de erkenning daarvan te vragen en zo rechtsgrond te verkrijgen voor vrijheid van handelen op het door allen samen geconstateerd noodrecht. De Regering verklaart, dat „vele bezwaren van praktischen aard” dit hebben verhinderd; zij acht dit blijkbaar voldoende grond om eigenmachtig te beslissen over het vraagstuk der grondwettelijkheid. In zijn rede aan de overzijde voegde de Minister daar nog aan toe, met een beroep op Cicero, dat het heil van het volk de hoogste wet is. Cicero heeft van de toepassing van dit beginsel niet heel veel plezier beleefd. Beseft de Minister dan niet, zo zou ik hem willen vragen, op welk een gevaarlijken weg hij geraakt is met zijn beroep op het heil des volks, dat is praktisch op de opvattingen van een bepaald persoon of een bepaalde groep over dat volksheil, tegenover het geldend en bezworen recht? Immers, die weg leidt uiteindelijk naar het standpunt van het „Comité du salut public” en op dien weg willen wij ook niet één stap zetten. Ik ben natuurlijk volkomen overtuigd, dat ook de Minister dat niet wil, evenmin als wij. Nog in

April 1946, bij de behandeling van het mislukte ontwerp tot wijziging van het veranderingshoofdstuk der Grondwet, beet hij sarcastisch de toenmalige Regering toe, dat „men aan de Regering een zekere mate van oefening en ervaring in het vinden van vrijheden op legislatief gebied niet kan ontzeggen”. Ook hij zag het gevaar van dien weg toenmaals helder in en stelde zich tegenover de Regering. Niettemin komt men, ook al wil men het niet, daar onverbiddeijk terecht bij de meer en meer gangbare geringschatting van grondwettelijke bezwaren en van de geldende rechtsorde.

Er blijft thans nog één punt over, dat ernstige overweging vraagt en verdient: de utilitaire zijde van het ontwerp. Ook, wanneer men de voorgestelde regeling, op zich zelf beschouwd, verwerpeijk meent te moeten achten, dan mag men toch niet uit het oog verliezen — zo wordt ons tegemoetgevoerd — dat wij bij de beslissing over deze gewichtige aangelegenheid feitelijk voor een alternatief worden gesteld. Men moet zich goed den toestand voor ogen stellen, waarvoor men komt te staan bij een eventuele verwerping. Vergelijkt men dien toestand met wat men krijgt bij aanneming van dit ontwerp, dan blijkt aanstands, zo wordt betoogd, dat wij dan nog in veel erger conditie zouden geraken. Praktisch staan wij voor de keuze tussen twee kwaden, waarvan het ene aanmerkelijk groter is dan het andere. En dan zal toch niemand zo dwaas zijn om moedwillig en welbewust de slechtste partij te kiezen en daarmee de verantwoordelijkheid op zich te laden voor wat er dan komt. Dit gezichtspunt behoort tenslotte den doorslag te geven en al heeft men nog zo ernstige bezwaren tegen wat thans wordt voorgesteld, niettemin moet dit nopen tot aanvaarding van wat nu verkrijgbaar is. Aldus de korte inhoud van het betoog, dat bij de parlementaire gedachtenwisseling en in de pers een belangrijke plaats heeft ingenomen.

Al wordt de tegenstelling tussen de beide bedoelde euvelen, naar mij wil voorkomen, meermalen te sterk gekleurd en wordt met name de toestand bij aanneming veel te gunstig voorgesteld, alles saamgenomen ben ook ik overtuigd, dat een zuiver utilitaire vergelijking van die twee den doorslag geeft naar de zijde van aanneming van het ontwerp. Maar — en daarop leg ik allen nadruk — wij staan hier niet voor een utilitaire kwestie. De regel om van twee kwaden het minste te kiezen is op zich zelf voortreffelijk en behoeft geen verdediging. Die regel geldt echter alleen in gevallen, waarin men voor de keus staat tussen twee kwaden, die beide op overmacht berusten en aan welke intreden men zelf op generlei wijze heeft meegewerkt. Van enige verantwoordelijkheid is dan geen sprake, er is dan enkel ruimte voor een onderling afwegen van de beide euvelen. Maar een dergelijke situatie is bij het al of niet aanvaarden van dit ontwerp niet aanwezig. Er is bij het tot stand komen van dit ontwerp van overmacht, waaraan men op generlei wijze zelf heeft medegewerkt, geen sprake. Er waren zonder twijfel krachtige invloeden van buiten, die zich hebben doen gelden, maar dit ontwerp is overwegend het product van een weloverwogen en consequent

doorgevoerde eigen actie, die gegrond was op bepaalde welbewuste beginselen. Die beginselen zijn in dit ontwerp belichaamd en beheersen zijn inhoud. Wij staan derhalve bij het alternatief van al of niet aanvaarden geenszins voor de keus tussen twee vormen van overmacht. Integendeel, wij staan voor de principiële vraag, of wij ons kunnen verenigen met de beginselen, op welke dit ontwerp is opgebouwd. Wie dit ontwerp aanvaardt, neemt onverbiddelijk mede de verantwoordelijkheid op zich voor de beginselen, waarop het berust. Wij hebben niet te beslissen in een quantitief, maar in een kwalitatief geding; niet in een gradueel, maar in een principieel verschil. Voor hen, die zoals wij de beginselen, die de wording en den inhoud van dit ontwerp van den aanvang af hebben beheerst, verwerpelijk achten, is het eenvoudig principieel onmogelijk de medeverantwoordelijkheid op zich te nemen. Schade en nadeel voor volk en vaderland te voorkomen en af te weren, is erkende plicht. Maar als dat alleen kan geschieden door verloochening van beginselen en ontwrichting van de geldende rechtsorde, wordt het te duur betaald.

Ook over de constitutionele verantwoordelijkheid zij het mij vergund nog een korte opmerking te maken. Wanneer de Grondwet voor een bepaalde beslissing een meerderheid van twee derden der stemmen vereist, scheidt zij daarmee een staatsrechtelijke figuur van eigen aard. Zij acht een beslissing in positieven zin van dermate ernstigen aard, dat alleen bij een aanmerkelijk versterkte meerderheid zulk een positieve beslissing voldoende verantwoord is. Er moet bij de grote meerderheid van de beide takken der Volksvertegenwoordiging een vaste overtuiging bestaan, dat de beslissing positief behoort te zijn. Is die

overtuiging niet aanwezig, dan prefereert de Grondwetgever, dat die beslissing niet wordt genomen. Er bestaat niet, zoals bij de gewone meerderheidsbeslissingen, een volkomen evenwicht tussen ja en neen, maar het is thans: neen, indien niet ja. Er is geen egaliteit tussen ja en neen, maar er is aanmerkelijk overwicht naar de zijde van het neen. Dat heeft onvermijdelijk ten gevolge, dat voor het heilzame beginsel, dat bij de gewone meerderheidsbeslissingen, althans in den regel, geldt, dat de constitutionele verantwoordelijkheid voor den gang van zaken overgaat op de tegenstemmers, als zij een meerderheid blijken te vormen, hier geen plaats is, omdat hier van formatie van een „working majority” nooit sprake kan zijn. Men begrijpe mij goed: ik denk er niet over om enige morele verantwoordelijkheid van ons af te schuiven; die aanvaarden wij ten volle. Maar daarover gaat het niet. Het gaat niet over morele, maar over constitutionele verantwoordelijkheid. En bij een twee-derden-beslissing is daarvoor geen ruimte. Die verantwoordelijkheid blijft bij het Kabinet, dat de beslissing aan de orde stelde en daarbij rekening moest houden met de mogelijkheid van een afwijzing en de onmogelijkheid van de vorming ener „working majority”.

Daarmede ben ik aan mijn conclusie gekomen. Principieel kunnen wij de medeverantwoordelijkheid voor de beginselen, waarop dit ontwerp is opgebouwd, niet aanvaarden. Wij achten het ontwerp in volstrekten strijd met de Grondwet. Voor beslissing naar zuiver utilitaire overwegingen zien wij, gezien de aard dezer aangelegenheid, geen ruimte. Wij staan derhalve voor een „non possumus” en zullen onze stem aan dit ontwerp niet kunnen geven.

ONRUST IN DEN BELASTING-SECTOR

II

C. v. d. Heuvel

We willen nu, in aansluiting aan ons vorig artikel, de betekenis bezien van de

verplaatsing van belastingdruk,

welke de ingediende herzieningsontwerpen hebben. Verlaagd zullen worden de loonbelasting en de inkomstenbelasting, daartegenover zullen verhoogd worden de omzetbelasting, de zegelbelasting, de registratierechten en de personele belasting.

In 't algemeen dus, zoals de Minister het noemt, verplaatsen van den sector van het verkrijgen, naar dien van de consumptie.

De eerste vraag, die ten aanzien van dit voor-nemen gesteld moet worden is, of een verplaatsing van de directe belastingen naar de indirecte op goede gronden verdedigbaar is.

Ook al staat men op het standpunt, dat belastingwetten in de eerste plaats gericht moeten zijn op

fiscale doeleinden, behoort toch gelet te worden op de economische en sociale nevenwerkingen ener belastingpolitiek.

Dit kan men weer alleen beoordelen wanneer men let op de economische positie waarin ons land zich bevindt.

Deze situatie heeft allerlei facetten, welke we nu onbesproken laten. Daar is echter één, die volle aandacht verdient, namelijk de hoofdkrankheit van ons huidig economisch bestel.

Dit primaire euvel is, dat ons volk meer consumeert dan dat het produceert. Ondanks de giften via de Marshallhulp is er een belangrijk te kort op onze betalingsbalans.

In deze situatie is het plicht de productie te bevorderen en de consumptie te remmen.

Hier ligt voor de te volgen belastingpolitiek een duidelijke aanwijzing, n.l. de remmende invloed welke hoge directe belastingen oefenen op de productie, te temperen en meer te halen uit de

belasting op verbruiksartikelen, om op deze wijze consumptie-beperkend bezig te zijn.

In dit licht is de opzet van de voorgenomen verplaatsing zeker juist.

Echter is het alleen te aanvaarden indien men van de verzwareing der indirecte belastingen uitsluit de eerste levensbehoeften. De herziening der omzetbelasting houdt hier inderdaad rekening mede. Tegenover de verzwareing die niet trefte de eerste levensbehoeften, maar minder primaire behoeftigheden, staat een uitbreiding van de vrijstellingen van enige belangrijke artikelen voor dagelijks gebruik.

Bij aanneming van het aanhangige ontwerp zullen voortaan vrij van omzetbelasting zijn:

Aardappelen

Bak- en braadvet

Brood in iederen vorm

Eieren

Vers fruit

Granen en meel en bloem van granen

Groenten, vers, gezouten, of op andere wijze verduurzaamd

Havermout

Stroop (huishoud- en appelstroop)

Jam

Kaas

Koffie

Margarine

Melk

Spek, in alle soorten, mits niet in blik

Thee

Vis, met uitzondering van zalm

Alle vlees

Water

Ontbijt- en peperkoek

Peulvruchten.

In 't licht van dit alles is de verplaatsing van belastingdruk wel verdedigbaar.

* * *

Een geheel andere vraag is, of de verlaging der loon- en inkomstenbelasting wel werkelijk de productie zal bevorderen.

Hoe geschiedt deze verlaging?

Vrijwel uitsluitend in den kring der loon- en salaristrekken. Deze kring verbruikt in 't algemeen het ontvangen loon of salaris. De veronderstelling ligt voor de hand, dat de vrijgekomen bedragen door vermindering van belasting, in meer consumptie zullen besteed worden en de consumptie-beperving in ieder geval er niet door bereikt zal worden.

Enige betekenis voor de productie kan de verlaging der loonbelasting toch wel hebben. De huidige loonbelasting met haar hoog tarief en sterke progressie is een enorme rem op het leveren van topprestatie's. Door de hoogte der belastingen en het zeer progressief tarief, wordt elke hogere verdienste voor een aanzienlijk deel wegbelast.

In de lagere loonklassen is de verlaging niet onbelangrijk.

Het volgende staatje moge dit illustreren:

Voor een gehuwde met 2 kinderen.

Inkomen	Oud Tarief	Nieuw Tarief
f 2000,—	f 35,40	f 1,90
f 2500,—	f 87,10	f 23,50
f 3000,—	f 157,50	f 72,20
f 3500,—	f 231,50	f 134,50
f 4000,—	f 314,50	f 210,50

Het is met het oog hierop dus niet onmogelijk dat deze verlaging een goede uitwerking kan hebben op de productie, zij het in zeer bescheiden mate. Dit bescheiden voordeel is echter ook het enige, dat productie-bevorderend van de verlaging der loon- en inkomstenbelasting verwacht kan worden. Immers wat is nodig voor uitbreiding van de productie, afgezien van de grotere arbeidsprestatie?

Dat er nieuw kapitaal gevormd wordt. Voor uitbreiding van bestaande en het vestigen van nieuwe ondernemingen.

Astronomisch grote bedragen zullen voor investering nodig zijn, om werk te geven aan onze zich uitbreidende bevolking en om het tekort van onze betalingsbalans weg te werken. Tot 1960 is hier minstens een bedrag van 10 milliard nodig. Spaaractie's kunnen nuttig zijn, maar kunnen slechts een onbetekenende bijdrage leveren.

De loon- en salaristrekken sparen buiten hun diverse verzekeringen als regel niet, omdat de practijk is, dat het leven geschoeid wordt op hetgeen men aan loon of salaris ontvangt.

Alles was er in dezen sector maar gespaard wordt is meegenomen, maar is verdwijnend klein in het licht van wat nodig is.

Hoe men het wendt of keert, het vormen van nieuw kapitaal kan alleen geschieden door de ondernemingen en de grote inkomens.

Aan deze nu wordt, door de huidige belastingdruk, het sparen, het vormen van nieuw kapitaal, onmogelijk gemaakt.

De N.V.'s betalen ongeveer 40 pCt. vennootschapsbelasting en ondernemingsbelasting. Zij moeten, om een dividend te kunnen betalen van b.v. 5 pCt., reeds tussen de 8 en 9 pCt. winst behalen om dit dividend uit te keren. Van hetgeen meer winst gemaakt wordt, en voor vorming van nieuw kapitaal in aanmerking zou komen, gaat dan nog weer 40 pCt. naar den fiscus.

Nog ernstiger staat het met de natuurlijke personen en de grote vermogens.

Een tarief dat voor gehuwden oploopt tot 75 pCt., voor ongehuwden nog hoger, maakt op zichzelf reeds het vormen van kapitaal onmogelijk.

Hierbij komt dan nog de af te keuren, maar bij zo hoge belasting niet te ontgane mentaliteit van opvoeren der onkosten, omdat de fiscus toch het grootste deel betaalt.

Nu versta men ons bij dit alles niet verkeerd.

Dit verzet tegen zo exorbitant hoge belastingen ten aanzien van hogere inkomens spruit niet voort uit medelijden met deze mensen. Maar uit de ruinerende werking, welke dit heeft voor ons

economisch leven. Het broodnodige kapitaal wordt niet gevormd; dat is de verschrikking waar de ogen meer geopend voor moeten zijn.

Toen bij de industrialisatie-plannen Minister Van den Brink gevraagd werd, waar ter wereld hij de voor zijn plannen nodige miljarden vandaan wilde halen, moest hij een duidelijk antwoord schuldig blijven.

Alleen in een drastische verlaging van de tarieven, waardoor geen hogere maximumbelasting dan b.v. 50 pCt. geheven wordt, kan er hoop zijn voor de zo nodige vorming van nieuw kapitaal.

* * *

Socialisten zijn het met voorgaande beschouwingen niet eens. Wel erkennen zij, dat vorming van nieuw kapitaal nodig is, maar zij willen de hoge belastingen behouden en den Staat dan nieuw kapitaal laten vormen.

We gaan op deze theorie hier thans niet in. Op zichzelf zou, afgezien van allerlei bezwaren, economisch hetzelfde effect bereikt worden, indien de Staat kapitaal vormde. De prestatie's van den Staat op dit punt zijn echter zo gering, dat hier generlei gegronde verwachting op gebouwd kan worden.

Voor elken gulden welke de Staat overhoudt, staat zeker een rijksdaalder nieuwe behoeften.

Men mag zich daar generlei resultaat van voorstellen.

We zwijgen nu nog over het verkeerde de burgers uit te kleden om den Staat kapitaal te doen vormen.

Bovendien worden de hoge belastingen totaal verzwolgen in den gewonen dienst.

* * *

Ten slotte wijzen we nog op enkele, in 't geheel gezien ondergeschikte punten, die niettemin van betekenis zijn.

In de eerste plaats noemen we hiertoe de voorgestelde invoeging in de Omzetbelasting van een soort semi-weelde tarief.

Dat is een tarief liggende tussen het gewone tarief van de omzetbelasting, dat wordt voor de gewone artikelen respectievelijk 3½ en 6 pCt en het tarief voor weelde-artikelen, dat 15 pCt is.

Dit tussentarieef zal dan zijn 6½ en 8½ pCt.

Wanneer men de lijst artikelen ziet, welke hieronder vallen, dan is hier van weelde of semi-weelde weinig sprake.

Biscuits en gebak, met uitzondering van ontbijtkoek

Consumptie-ijs

Chocolade

Alle dranken voor particulier gebruik

Porceleinen huishoudartikelen

Suikerwerk

In blik verduurzaamd vlees en gevogelte.

Alleen porcelein zou men een betrekkelijk weelde-artikel kunnen noemen. Naar onze mening is er voor invoering van dit tussentarieef weinig reden. Inzake de omzetbelasting dreigt bij het zwaarder worden het gevaar, dat ze haar karakter van consumentenbelasting voor een gedeelte gaat verliezen en voor een klein deel een belasting wordt op den handeldrijvende ondernemer.

* * *

Een ernstig euvel in de nu aangeboden wetten achten we, dat op een paar punten naar onze mening de grenzen van het fiscale fatsoen worden overschreden.

Heel sterk spreekt dit bij een bepaald onderdeel van de wijziging van de registratiewet 1917.

Voorgesteld wordt een bepaling op te nemen, waardoor ten onrechte geheven registratie-rechten niet behoeven te worden teruggegeven.

Op zichzelf is het reeds heel erg, dat het in een ministerieel brein opkomt, voor te stellen iets wat achteraf onverschuldigd betaald blijkt, niet terug te geven.

Wanneer men let op de bijkomende omstandigheden, verschijnt dit voornemen in een nog schriller licht.

In den oorlog zijn allerlei verkopen gesloten, die via rechtsherstel ongedaan zijn gemaakt. Men denke aan Joodse huizen en dergelijke objecten. De betrokkenen vorderen de registratie-rechten nu terug voor deze nietig-verklaarde verkopen.

De Staat weigerde deze terugbetaling. De rechtbank in Amsterdam heeft bij vonnis van 9 Mei 1949 den Staat deze terugbetaling gelast.

In September dient de Minister een ontwerp van wet in, om met terugwerkende kracht tot 1940 te bepalen dat geen restitutie behoeft plaats te vinden.

We laten nu daar of de Hoge Raad zulk een vonnis op grond van een later tot stand gekomen wet zou vernietigen. Maar in ieder geval is het onbehoorlijk om een poging in deze richting te doen. Ter voorkoming van misverstand merken we op, dat een Minister natuurlijk het recht heeft, om bij een naar zijn mening onjuiste toepassing van de wet door de rechterlijke macht, een wetswijziging voor te stellen, teneinde een z.i. juiste toepassing te verkrijgen.

Maar dat mag nooit geschieden met terugwerkende kracht.

Een ander voorbeeld, minder erg maar evenzeer verkeerd, was het met terugwerkende kracht tot 1 Jan. 1948 onder de inkomstenbelasting brengen van het verschil tussen de laatste balans en de liquidatiebalans; ook al werd dat veroorzaakt door volkomen legaal vrijgestelde baten, zoals winst op huizenverkoop of effecten na een zekeren tijd.

Door andere omstandigheden gaat de terugwer-

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

kende werking er nu uit, maar de bepaling op zichzelf is ook onjuist.

Een volgend punt dat de aandacht trekt, is de verhoging van den kinderattrek, die nu plaats vindt in het nieuwe ontwerp. De aftrek wordt met enige ingewikkeldheden nu in hoofdzaak verhoogd van 240 tot 300 per kind.

Op zichzelf is dat zeker aantrekkelijk. In een belastingpolitiek, die met de draagkracht rekent, is dat zeker op goede gronden verdedigbaar.

Wordt dit voorstel aangenomen, dan is pas inkomstenbelasting verschuldigd bij de volgende bedragen:

Ongehuwd (inwonend)	f 840,—
Ongehuwd (zelfstandig)	f 930,—
Gehuwd zonder kinderen	f 1260,—
Gehuwd met 1 kind	f 1560,—
„ „ 2 kinderen	f 1860,—
„ „ 3 „	f 2580,—
„ „ 4 „	f 3260,—
„ „ 5 „	f 4320,—
„ „ 6 „	f 5040,—
„ „ 7 „	f 5880,—
„ „ 8 „	f 6600,—
„ „ 9 „	f 7680,—
„ „ 10 „	f 8760,—

Bij het zien van deze cijfers, vooral bij wat hogere

inkomens, kan de vraag gesteld worden, of het juist is, zo grote groepen voor wat de inkomstenbelasting betreft, geheel van belasting vrij te stellen.

Is het juist, een zo grote groep Nederlanders te creëren, die geen directe belasting meer betalen. Die dus op hun belastingbiljet niet meer tot uitdrukking zien komen, de gevolgen van een duur Staatsbeleid.

We geven geen antwoord op die vraag, maar menen, dat er wel reden is de vraag te stellen. Vanzelfsprekend bevatten de reeks belastingwetten nog tal van andere bezwaarlijke bepalingen. We kunnen daar echter, om de grenzen die aan een tijdschrift-artikel gesteld moeten worden, nu niet op ingaan.

We hebben ons slechts bepaald tot enige hoofdzaken.

RECTIFICATIE.

In het artikel: „Onrust in den Belastingsector” (I) van den heer C. van den Heuvel, opgenomen in ons nummer d.d. 26 Januari 1950, zijn enkele storende zetfouten blijven staan.

Op blz. 41 van dat nummer, tweede kolom, dertiende regel van boven, staat: „ . . . en de **verhoging** van de suikeraccijns . . . ” In dat verband moet het woord **verhoging** vervangen worden door **verlaging**. In dezelfde kolom in de achtste regel van beneden moet het woord **verhoogd** vervangen worden door **verlaagd**.

WETSONTWERP

„Regelen omtrent Ondernemingsraden”

A. W. BIEWENGA Wzn

Het in den titel genoemde wetsontwerp werd, nadat tijdens de voorbehandeling in de Commissie van Voorbereiding en tijdens de openbare behandeling verschillende wijzigingen waren aangebracht, op 2 Februari j.l. door de Tweede Kamer aanvaard zonder hoofdelijke stemming. De communisten en St. Ger. hadden aantekening gevraagd, dat zij geacht wilden worden tegen het ontwerp te hebben gestemd.

Geschiedenis

Dit wetsontwerp, zoals het er nu ligt, is vrucht van een langdurig overleg tussen de Regering en het bedrijfsleven eerst en van overleg daarna tussen Regering en Tweede Kamer en een commissie uit deze Kamer.

Het eerste ontwerp kwam tot stand als resultaat van den arbeid van de commissie Van Rhijn, een gemengde commissie van vertegenwoordigers van de Overheid en van het ge-

organiseerde bedrijfsleven. Deze commissie omschreef de taak van den ondernemingsraad als volgt:

„De ondernemingsraad heeft tot taak, zulks met in achtneming van de door het bestuur van het bedrijf aangegeven grenzen en onder erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer, door overleg inzake, toezicht op en uitvoering of regeling van alle aangelegenheden, de onderneming betreffende, welke in verband met haar aard en met de omstandigheden daarvoor in aanmerking komen, en door het bevorderen van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming, naar vermogen bij te dragen tot een zo goed mogelijk functionneren der onderneming.

Uit deze taakomschrijving en eveneens uit de overige ontworpen regelingen blijkt, dat de commissie Van Rhijn een belangrijke taak

wilde toekennen aan de bedrijfschappen en het behoeft dan ook niet te verbazen, dat deze commissie in grote meerderheid tot de conclusie kwam, dat regeling dezer materie moest plaats vinden in het wetsontwerp op de P.B.O. Het rapport der commissie werd dan ook gegoten in den vorm van een partiëel ontwerp van wet, dat als onderdeel was bedoeld van het ontwerp van wet op de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven. De commissie Van der Ven, een gemengde commissie van Overheid en bedrijfsleven, welke laatstgenoemde zaak tegelijkertijd in studie had, heeft dan ook de suggestie van de commissie Van Rhijn aanvaard en het voorontwerp ondernemingsraden als een afzonderlijk hoofdstuk geïncorporeerd in haar wetsvoorstel inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Te verwachten viel nu, dat de Regering aan de sterke aandrang van het georganiseerde bedrijfsleven (alleen het N.V.V. was tegen) gevolg zou geven en in één wetsontwerp de regeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en van de ondernemingsraden aan de Staten-Generaal zou gaan aanbieden. Toch was dit niet het geval. In Juni—Juli 1948 diende de Regering bij de Tweede Kamer een tweetal wetsontwerpen in, waarvan één ter regeling van de P.B.O. en het andere ter regeling van de ondernemingsraden. Toegestemd moet, dat t.a.v. het laatste ontwerp inderdaad enig verband werd gelegd tussen de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de ondernemingsraden, hoewel op belangrijke punten lang niet in die mate als dat door de commissie Van Rhijn gewenst werd geacht.

Hoofdinhoud van het ontwerp

Voor de openbare behandeling in de Tweede Kamer, op het moment dus, dat tengevolge van het schriftelijke overleg met de Kamer alsook het mondelinge overleg met de Commissie van voorbereiding uit de Kamer door de Regering reeds verschillende wijzigingen, grotendeels verbeteringen, in het eerste ontwerp waren aangebracht zag het ontwerp er in hoofdlijnen als volgt uit:

Het hoofd of de bestuurder van een onderneming, waarin 25 of meer werknemers werkzaam zijn, is te rekenen van een door de Kroon te bepalen tijdstip, gehoord de S.E.R., verplicht een ondernemingsraad in te stellen. Voorzitter van de ondernemingsraad is het hoofd der onderneming of zijn plaatsvervanger. De ondernemingsraad telt in een onderneming met 25—50 werknemers 3 leden, met 51—99 werknemers 5 leden, met 100—199 werknemers 7 leden enz., tot een maximum

van 25 leden hetwelk wordt bereikt in een onderneming met 7000 werknemers.

Kiesgerechtigd zijn de werknemers, die den leeftijd van 21 jaar hebben bereikt en gedurende tenminste een jaar onafgebroken in de onderneming werkzaam zijn geweest. Voor de verkiesbaarheid tot lid van de ondernemingsraad zijn deze cijfers resp. 23 en 3 jaar. De kandidatenlijsten worden opgesteld door de door de bedrijfscommissie aangewezen organisaties, tenzij de bedrijfscommissie bepaalt, dat ook een bepaald aantal werknemers daartoe bevoegd is. Duidelijk wordt in verband met dit laatste bedoeld op ongeorganiseerden of aangeslotenen bij een niet erkende organisatie. Verder worden in het ontwerp verschillende bevoegdheden toegekend aan de S.E.R. en in bepaalde gevallen ook aan de (hoofd) bedrijfschappen.

De taakomschrijving gegeven door de commissie Van Rhijn in nu aanmerkelijk verkort; echter worden de bevoegdheden van de ondernemingsraad ter vervulling van deze taak nu in den brede in hetzelfde artikel opgesomd.

Behandeling van het Wetsontwerp in het Tweede Kamer

Bij de behandeling in de Tweede Kamer werd tevens aan de orde gesteld een reeds bij de behandeling van het wetsontwerp P.B.O. ingediende motie-Stapelkamp van den volgenden inhoud:

De Kamer,
van oordeel, dat het wenselijk is de wettelijke regeling inzake de ondernemingsraden op te nemen in de wettelijke regeling van de bedrijfsorganisatie,
nodigt de Regering uit de daarvoor vereiste maatregelen te treffen,
en gaat over tot de orde van den dag.

Met een keur van argumenten verdedigde de heer Stapelkamp de ingediende motie. Ik kan niet nalaten een tweetal citaten te geven uit de door dezen afgevaardigde gehouden rede: „Naar mijn mening vormen de ondernemingsraden een onderdeel der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Niet in deze zin, dat de ondernemingsraden een taak hebben te vervullen, die het bedrijf in het groot vervult, maar wel in deze zin, dat de ondernemingsraad het werk van het bedrijf moet completeren, moet toepassen voor elke onderneming, die tot de bedrijfstak behoort”. „Daarom ben ik overtuigd, dat er een nauw contact moet zijn tussen bedrijfschappen en ondernemingsraden. Zij behoren bij elkander gelijk de takken en de stam van een boom. Wie ze uit elkander haalt, doet schade aan het geheel. Dat geldt naar de kant van de bedrijfschappen en naar de kant van de onder-

nemingsraden. Er moet een levend organisch verband zijn. Want wij kunnen hier wel een wet op papier maken en daarin allerlei mooie bepalingen opnemen met betrekking tot taak en werkwijze der ondernemingsraden, maar daarmee hebben wij dan nog slechts organen op papier. Daarmee hebben wij nog geen levende organen. Dat is nu juist het vraagstuk, waarvoor wij geplaatst worden. Daarvan zal afhangen of de bedrijfsorganisatie zal slagen en in hoeverre zij tot een zegen zal worden voor de samenleving”.

De argeloze lezer zal misschien menen, dat aanneming van deze motie toch wel verzekerd moest zijn, daar de grootst mogelijke meerderheid der commissie Van Rhijn zich voor regeling dezer zaak binnen het kader van het wetsontwerp op de P.B.O. had uitgesproken. Niet alleen het C.N.V. en het Prot. Chr. Werkg. Verbond hadden zich herhaaldelijk voor uitgesproken, doch ook de Rooms-Katholieke werkgevers en werknemers. Had ook niet de K.V.P. zich aanvankelijk in deze richting uitgesproken? Edoch, de argeloze lezer — heeft dan buiten den „politieken waard” gerekend. De socialist wenste regeling bij afzonderlijk wetsontwerp. Op welke wijze de P.v.d.A. zich van den steun van de K.V.P. heeft verzekerd onttrekt zich aan ons oog. Onze „democratische” tijd schijnt mee te brengen dat deze dingen zich achter de schermen afspelen. Waren er afspraken gemaakt tussen P.v.d.A. en K.V.P.? Moeten deze afspraken worden gezien in verband met andere afspraken met betrekking tot de wet op de P.B.O.? Ik vraag slechts en moet het antwoord schuldig blijven op deze vragen aangaande hetgeen zich in de „duistere kamer” heeft afgespeeld.

Het pleit was beslist. Bij de stemming over de motie plaatsten de K.V.P.-ers zich achter hun socialistische vrienden en de communisten. Dit is niet de eerste keer, dat doorvoering van een chr. soc. gedachte in de Kamer niet voor verwezenlijking vatbaar is omdat de K.V.P. zich plaatst achter de P.v.d.A. Hoe lang nog, K.V.P.?

De verdere behandeling van het wetsontwerp voltrok zich nu in snel tempo. Met taaie volharding bleef de heer Stapelkamp strijden voor de door hem verdedigde gedachten door de indiening van amendementen, mede onderkend door andere leden van de a.r. fractie en van de c.h. fractie. Ook deze amendementen hadden de strekking om meer bevoegdheden toe te kennen aan de hoofdbedrijf- of bedrijfschappen. Van Rooms-Katholieke zijde waren eveneens amendementen ingediend bedoelende meer invloed toe te kennen aan de S.E.R. De strijd over deze amendementen voltrok zich grotendeels in een „half-verlich-

te kamer”, in het overleg tussen den Minister en de Commissie van Voorbereiding. Het resultaat van dit overleg is geweest een derde nota van wijzigingen van de zijde van den Minister, waarin de ideeën neergelegd in de amendementen van den heer Andriessen (K. V.P.) grotendeels en die van den heer Stapelkamp ten dele werden verwezenlijkt.

Met enkele verklaringen werden hierop de ingediende amendementen ingetrokken. De heer Stapelkamp merkt hierbij o.a. nog op: „Ik heb enige zorg, dat bij de toepassing van de wet straks zal blijken, dat de Sociaal-Economische Raad als toporgaan voor het bedrijfsleven, maar niet als orgaan voor het bedrijfsleven, een te grote invloed zal krijgen en dat daardoor het orgaan, dat ik in het bijzonder zie als de representant van het bedrijfsleven, nl. het (hoofd)bedrijfschap, niet voldoende tot ontwikkeling zal komen”.

Na behandeling door de Eerste Kamer zal dit wetsontwerp straks als wet in het Staatsblad kunnen verschijnen. Aan het bedrijfsleven, aan de ondernemingen de taak dit wetsontwerp op de juiste wijze toe te passen. De samenwerking in het bedrijfsleven, meer in het bijzonder ook in de onderneming is een bij uitstek chr. soc. gedachte, welke met kracht dient te worden nagestreefd. Gewaakt dient te worden tegen misbruik van de verleende bevoegdheden. Voor Christenwerkgevers en -werknemers ligt hier een mooie, doch ook verantwoordelijke taak. Indien de ondernemingsraden zich zouden willen plaatsen op den stoel van den ondernemer, zal dit nieuwe orgaan bij voorbaat tot mislukking zijn gedoemd. Maar bij juiste toepassing zal het onder Gods zegen dienstbaar kunnen worden gemaakt aan een beter overleg in de onderneming, aan een goed geregeld toezicht op de in de betreffende bedrijfstak getroffen regelingen, aan een grotere bloei ook van de ondernemingen.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

De Omweg

door T. CNOSSSEN

„Never did a nation unite more circumstances in its favor than we do; we have nothing against us but our own misconduct.”

(Alexander Hamilton)

Toen Alexander Hamilton bovenstaande regels schreef waren de dertien Staten van Amerika nog volop in den strijd om hun vrijheid. Dertien, geen acht en veertig zoals thans, met een bevolking van circa zes millioen.

Deze „master-statesman” werd na de totstandkoming van de Unie, de eerste minister van financiën. Minister in een vreselijk moeilijken tijd. De revolutie was nog niet uitgewerkt in de kamp tegen Engeland. De dertien Staten vormden geen eenheid. De tegenstellingen op velerlei gebied, ook betreffende de grondslagen van de te vormen natie waren groot. Er was economische ontreddering, er was sociale onrust, er was gebrek aan betalingsmiddelen. Het goud was over de Atlantische Oceaan naar Europa vertrokken en leningen moesten worden gesloten in Nederland en in Frankrijk om een begin te maken met den opbouw. Op bescheidener schaal natuurlijk, maar de Verenigde Staten van Amerika van toen (ongeveer 1790—1800) gaven een spiegelbeeld van Europa van heden. Doch er was ook een lichtzijde.

Uit den strijd waren eerste rangsofficieren naar voren getreden en zij, de bouwers van de natie, hebben de situatie gered, het volk verenigd, de constitutionele rechten verankerd, de rust en orde hersteld, het land langzamerheid tot bloei gebracht

Nog menigmaal kraakte het.

Bloed vloeide er andermaal toen destructieve krachten de eenheid trachtten te breken en de vooruitgang, de vrijheid der slaven, wilden tegenhouden. Een vierjarige burgeroorlog was nodig alvorens ook op dit punt het rechtsbesef het won. Toen Lincoln tot president was gekozen, zeide hij dit merkwaardige woord: „Ik hoop alleen maar, dat ik in Washington nog tijdig genoeg kom, om de staldeur dicht te doen voor het paard gestolen is”. Als de vermoedelijke dief zag hij zijn directe ambtsvoorganger.

Bij het lezen van historie treft meermalen het verwonderlijke, het onbegrijpelijke en het onverwachte.

Toen Israël uit Egypte trok had het in langzaam tempo in een paar weken aan de grenzen van Kanaän kunnen staan.

Toen het er na twee jaar kwam, ging het er niet in. Men durfde de strijd niet aan. Het was „their own misconduct”.

Het ongeloof gaf knikkende knieën en slappe handen. Na veertig jaar training in de woestijn deed God dit volk ingaan.

Dat is de omweg, zei mijn dominé terecht. Van die

omwegen is de historie der mensheid, alsmede die van volken en landen, vol.

Ik denk slechts aan den moord op den Zwijger, aan de politiek van een Johan de Witt, aan de Franse Revolutie, aan het mislukken van de Benelux in 1830, aan de knechting der geestelijke vrijheid in Nederland gedurende de 19de eeuw, aan het drama, dat zijn afsluiting vond op 27 December van het vorige jaar.

In hoeverre hier sprake is, om Sietsma's woord te gebruiken, van Goddelijke Souvereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid, is niet eenvoudig te bepalen.

Wij belijden: God schrijft de geschiedenis van mensen en volken. En we geloven het. Hij doet alles aanlopen en uitlopen op de komst van Zijn Koninkrijk. Daartoe is alles dienstbaar: oorlog en vrede, revolutie en sociale gerechtigheid, onrecht en recht, ellende en welvaart, haat en liefde, leugen en waarheid.

Maar deze belijdenis kan en mag niet leiden tot défaitisme.

Rekenschap zal ook dit opzicht van mensen en volken gevraagd worden.

Die geschiedenis, haar voorbereiding, haar vervulling en haar gevolgen gaan niet buiten den mens en buiten het volk om. Daar is verantwoordelijkheid, een bijna ondragelijke verantwoordelijkheid, voor te aanvaarden individueel, collectief en in de eerste plaats door de Overheid.

De omweg is wel in Gods Raad besloten, doch wee ons, als het is de Goddelijke wijsheid ter correctie van onze dwaasheid, als het is de straf op ons ongelooft.

Christelijke staatkunde is een voortdurend gebed om wijsheid tot waarachtige vervulling van de zware taak inzake beleid en bestuur.

Men denkt er soms, ook in onzen kring, zo licht over. Men maakt van de staatkunde soms theologie en verbeeldt zich dan de enige goede weg te wijzen. Men vergeet, dat men ook op die wijze meewerken kan aan het bevorderen van een omweg. Deze tijd met zijn gigantische problemen is daarom ook angstaanjagend, daar men algemeen het gevoel heeft, dat de „master-statesmen”, de waarlijk grote figuren ontbreken of terzijde zijn gesteld.

Er klinkt zelfoverschatting in een woord van William Pitt: „I can save the nation and I only”, doch hij deed het.

Een Churchill zou geen leider van de Antirevolutionaire Partij in Nederland kunnen zijn, doch hij werd het middel tot redding van Engeland en van Europa.

Doch de omweg kwam reeds alvorens de strijd gestaakt was. Begrijpe wie het begrijpen kan!

Zo blijven de raadsels. Wij kennen ten dele. De ingang van de tweede helft der twintigste eeuw, die, men vergeet het niet een zuiver menselijke

De jongeren Studieclubs

De Toogdag 1949

Zij het laat, een verslag van onzen laatsten toogdag op 19 November 1949 te Zwolle gehouden, mag toch in onze rubriek niet ontbreken, ondanks de reeds verschenen verantwoording aan de afwezigen en de beschouwing van meer algemeen karakter, aan dezen toogdag gewijd.

De gehouden redevoeringen en het optreden van den voordrachtkunstenaar Jo Nobel te Leeuwarden zijn het alleszins waard.

Vooraf willen wij echter meedelen, wie alzo als onze gasten aanwezig waren.

In de eerste plaats moet dan genoemd worden de bejaarde Ds H. A. de Geus, die ondanks zijn hogen leeftijd uit liefde en belangstelling voor onze organisatie de verre reis naar Zwolle had ondernomen om der traditie getrouw zijn plaats op het podium in te nemen.

De laatste weken voor de Souvereiniteitsoverdracht aan de R.I.S. zijn voor de corypheeën onzer partij wel zeer druk geweest. Dat weerspiegelde zich in het aantal gasten uit dezen groep op onzen toogdag. Slechts de heer A. Stapelkamp was aanwezig. Maar diens aanwezigheid en diens korte toespraak namens Centraal Comité en Kamerfractie werden dan ook op zeer hogen prijs gesteld. Ds J. Schelhaas te Roodeschool was ook een zeer gewaardeerde gast in ons midden.

Een nieuw verschijnsel op onze toogdagen was het grote aantal studenten, dat aan onze uitnodiging tot bijwoning van den toogdag had gevolg gegeven. De afdelingen van S.S.R. te Rotterdam en Leiden hadden één, die te Groningen en Wageningen twee afgevaardigden gezonden. Eveneens waren twee afgevaardigden aanwezig van de studentencorpora van de Theologische Hogescholen te Kam-

pen (Gereformeerde Kerken) en Apeldoorn. Het studentencorps van de Vrije Universiteit was vertegenwoordigd door één afgevaardigde.

Kennelijk verheugde het den voorzitter zeer, zoveel studenten te kunnen verwelkomen.

Niet minder welkom waren voorts de afgevaardigden van de bonden van Christelijke Gereformeerde Jongelings- en Meisjesverenigingen en die van de Federatie van de Christelijk-Historische Jongerengroepen. Oudergewoonte kreeg ook nu één der Christelijk-Historische afgevaardigden gelegenheid een enkel woord tot de vergadering te richten.

* * *

In de morgenvergadering werd het woord gevoerd door den voorzitter, den heer E. van Ruller en door Ds J. C. Maris.

Eerstgenoemde sprak over „Wereldoverwinning”. Spreker memoreerde het oprichten van de Antirevolutionaire Jongerenactie vóór 20 jaar en vroeg zich af hoe de ontwikkeling in die twintig jaar was geweest. Zijn slotsom was niet erg bemoeidigend: „Wij zijn in die twintig jaar sterk achteruit gegaan”. „Dit is onze grote nood, dat er een afgrond gaapt tussen het verleden en het heden. Dat we de lijn van Gods werk in de historie niet meer kennen. We gaan verloren omdat we geen kennis hebben.”

Vervolgens schetste de heer Van Ruller de positie van Nederland in de na-oorlogse wereld en de positie van het Calvinisme en van de Antirevolutionaire Partij in Nederland: „De A.R. Partij moet in de ontwikkeling van thans roepingsbesef aan den dag leggen, zij moet internationale contacten hebben, haar woord moet klinken in Indonesië, bij de Verenigde Naties, in den Raad van Europa, in de internationale verbanden. Zij moet leetuur vertalen en verspreiden, zij moet de mensen leveren, die op de posten kunnen staan. Een wereldtaak bij een wereldroeping.”

In het slot van zijn betoog keerde spreker terug tot de Arjos en haar werk.

indeling is, brengt ook ons vaderland in een positie, die onoverzichtelijk en zonder twijfel moeilijk is.

Wat de toekomst biedt, weten we niet.

Hoe de geschiedenis haar bladzijden zal omslaan is ons onbekend.

Doch laten we oppassen voor „our own misconduct”, voor onze eigen misslag.

Laten we veeleer uitgaan van de veelszins nog gave positie van ons volk, van de wil om te werken en te zijn.

Dit sluit niet uit het zien van de realiteit, integendeel het is het aanvaarden van die werkelijkheid.

Maar een aanvaarden in het geloof aan de Goddelijke opdracht, in het besef van de zware verantwoordelijkheid, in het diep vertrouwen op een verblijvende uitkomst.

Dit geldt voor ons volk in zijn geheel en ook voor de Antirevolutionaire Partij.

Er zijn mensen, die van mening zijn, dat het met die Partij, nu ze niet meer in het gestoelte der ere zit, niets meer gedaan is. Laat dezulken gaan. De aanbidders van het succes zijn nooit de sterken. Misschien is deze tijd voor onze Partij de omweg. Dat zij die gebruike om den strijd te leren, om haar roeping te verstaan en het geloof te behouden.

Er mogen dan vele moeilijkheden zijn in dezen naorlogsen tijd, moedeloos mogen we daaronder niet worden. Daartoe is ook geen reden, immers: „Gij hebt voor de toekomst niet alleen de wereldroeping en de wereldtaak, gij hebt ook de belofte van de **wereldoverwinning**.”

„Weet: dit is de overwinning, die de wereld overwint, n.l. ons geloof. Overwinnaar is hij, die gelooft, dat Jezus is de Zoon van God (1 Joh. 5 : 4 en 5).

* * *

„God heeft ons Zijn Woord gegeven. En dat brengt een dure verantwoordelijkheid mee, om naar dat Woord onder biddend opzien tot Hem te arbeiden, zolang het dag is.

Gods Geest gorde ons aan en vorme ons, mede door het werk van de studieclubs, tot mannen en vrouwen van beginsel. Beginselmensen, die door den geloofsband aan Zijn getuigenis met Luther zeggen, moeten zeggen: Het Woord zullen ze laten staan. En tegelijk: Hier sta ik, ik kan niet anders!” Aldus luidde het slot van Ds Maris' betoog: Beginselpolitiek en beginselstudie — nu!

In deze rede ging Ds Maris vrij diep in op de critiek die van verschillende zijden op de Anti-revolutionaire Partij en haar beginselpolitiek is en wordt uitgebracht. Achtereenvolgens behandelde hij de opvattingen van Prof. Dr J. Banning, van Dr C. J. Dippel, uiteengezet in diens geruchtmakende boek: Kerk en Wereld in de crisis en die van vrijgemaakte zijde.

In al deze opvattingen wordt onze beginselpolitiek bestreden. Prof. Banning zegt tot ons: het **hoeft** niet. Dr Dippel c.s. beweren: het **kan** niet en in vrijgemaakten kring zegt men: het **deugt** niet.

In het licht van deze critiek is er veel reden nu op te roepen tot beginselpolitiek en beginselstudie. Maar dan moeten wij ook goed weten, wat dat woord beginsel zeggen wil. Als we spreken over een beginsel, dan moeten we denken aan een levend, een werkend begin, dat wortelt in de Heilige Schrift als het onfeilbaar Woord van God. Die innige relatie met het Woord Gods mag nooit uit het oog worden verloren. Anders krijgen we een stel beginselen, min of meer los van de Schrift, waarin wij het Woord Gods nauwelijks meer horen doorklinken”.

„Bezinning, bezieling en bevordering van roepingsbesef, dat heeft deze toogdag willen brengen”, zo schreven wij in het vorig nummer van ons blad. Niet het minst de rede van Ds Maris heeft ertoe medegewerkt dit hoogstaande karakter aan onzen laatsten toogdag te geven.

* * *

De middagvergadering was afwisselender en over 't algemeen wat luchtiger van toon.

Begonnen werd met declamatie van den heer Jo Nobel, die op aangrijpende wijze een gedeelte uit Ed. Vetermans „De Vader des Vaderlands” voordroeg, n.l. dat gedeelte, waarin geschilderd wordt de nood van Leiden tijdens het beleg door de Spanjaarden en de machteloosheid van den Prins

van Oranje, die ziek te Rotterdam ligt. Ook droeg hij nog voor: „De handen van Nederland af!”, van Leo Lens, welk gedicht ons niet zo kon bekoren. Vervolgens „draafde” Ds Koningsberger „op” (om ook eens één keer de terminologie van Impressionist te gebruiken), die een meeslepend en geestig betoog hield ten gunste van de militairen in Indië en vooral ook voor hen, die reeds teruggekeerd zijn in het Vaderland, of het in den loop van 1950 zullen doen.

Uitvoerig schilderde hij de ups en downs in de ontwikkeling in Indonesia. Vooral 1949 was voor de soldaten een zwart jaar. Hoge verliezen en teleurstelling op teleurstelling. Daardoor is vooral na Augustus in dat jaar het morele peil onder de troepen bedenkkelijk gezakt.

Hoe moeten we tegenover deze jonge mensen staan, wanneer ze onder ons zijn teruggekeerd? Vooral één ding heeft Ds Koningsberger ons op het hart gedrukt: We moeten geduld met hen oefenen, geduld en nog eens geduld.

Eerst langzamerhand zullen ze zich weer kunnen aanpassen aan de omstandigheden hier, aan verschillende gewoonten en gebruiken.

En ook: spreekt met hen niet te veel over de donkere toekomst.

Na den samenzang, die op deze rede volgde, kreeg Prof. Dr I. A. Diepenhorst het woord, die sprak over: „De internationale roeping van het Calvinisme”.

Rede Prof. I. A. Diepenhorst

In den aanvang van zijn rede schetste spr. de situatie in de volkerenwereld van een halve eeuw geleden. Die situatie leek zeer gunstig voor het tot stand komen van een internationale rechtsorde en een daarmee gepaard gaande vredelievende verhouding tussen de naties. Schreef de Leidse hoogleraar Van Vollenhoven niet nog in 1913: „Och lieve — in 1943, dan is die hervorming van het volkenrecht door organisatie al bekend aan de wandplaten der lagere scholen; dan gelooft men amper de grijsaards, die vertellen, hoe zulk een organisatie bij de wijzen van toen voor onmogelijk gold. In 1943, dan ontbloot men het hoofd voor den staat — Nederland of een andere — die op de vredesconferentie van 1915 de poort van het exclusieve eigenbelang heeft weten open te stoten.” Ook het Calvinisme stond er in die dagen gunstig voor. Kuyper sprak van „een calvinistische beschaving”, Troeltsch, Duits theoloog en historicus, beschouwde het calvinisme als „de eigenlijke hoofdmacht” van het Protestantisme.

In 1914 kwam de wrede ontgoocheling. De hoop op een „eeuwige vrede” werd verbrijzeld. Ook over het Calvinisme werden minder optimistische geluiden vernomen. En thans schijnt de volkerenwereld een Onze Vader op te zenden, waarin precies het omgekeerde wordt uitgedrukt als in het hogepriesterlijk gebed.

Prof. Diepenhorst wierp nu de vraag op, of, gezien tegen dezen achtergrond, het nog zin heeft zich bezig te houden met een mogelijke internationale roeping van het Calvinisme.

Om te komen tot een beantwoording van deze

vraag ging hij na hoe het in geestelijk opzicht gesteld is in de landen, die van oudsher als calvinistisch bestempeld konden worden. In 't bijzonder belichtte hij de situatie in Nederland. Zijn slotsom was, dat wij er zeer ongunstig voorstaan. Kerkelijk en politiek zijn we in Nederland hopeloos verdeeld. Na gewezen te hebben op enkele gevaren, die ons bedreigen, ging spr. vervolgens wat dieper in op het begrip Calvinisme. Dat woord Calvinisme en ook het woord calvinisten, heeft bepaalde bezwaren. Ze drukken slechts gebrekkig uit, wat we eigenlijk zijn. Het Calvinisme moet wezen: het christendom met grote keur.

Dat betekent, dat het ons moet gaan om de **volle** openbaring, om het **ganse** evangelie, om het **totalitaire** christendom en niet om een paar bepaalde waarheden. „Het gaat uiteindelijk om de heerschappij van het eeuwige, het ongeschapen Woord, dat Kindje in de kribbe werd voor de zonden der wereld, het gaat om onze Here Jezus Christus, om Zijn Koningschap.” Bij onzen strijd voor diens heerschappij moeten wij onszelf wegcijferen.

Wij, als staatkundige organisatie van jongeren, hebben een internationale staatkundige roeping. Die hebben we gezien in het licht der toenemende internationale contacten. Ook omdat de christelijke beschaving van het Westen in het geding komt, maar bovenal omdat het gaat vóór of tegen het Koningschap van Christus.

In het feit, dat er momenteel op dit gebied nog zo weinig door ons gedaan wordt, zag Prof. Diepenhorst het gevolg van een der grondfouten van de reformatie, n.l. de te nationale instelling. Wij hebben toch werkelijk wel wat aan te bieden. „Beter dan anderen kunnen wij de noodzaak van principiële politieke organisatie aantonen. Dieper dan vele buitenlanders hebben wij over de verhouding van gezag en vrijheid nagedacht.” Wat wij te doen hebben? Voorlopig nog maar kleine dingen: zoveel mogelijk internationale contacten leggen en vervolgens „uitdragen en getuigen, niet omdat wij het weten, maar omdat de waarheid, die wij ontvingen, tot verbreiding aanzet.”

Het laatste nummer van het programma was: „De komische geschiedenis van David Plum”, op boeiende wijze voorgedragen door den heer Nobel.

Lezenswaard, Overdenkenswaard, Behandelenswaard

Als vrucht van activiteit in Friesland is bij T. Wever te Franeker een mooie brochure verschenen van de hand van Prof. Dr S. U. Zuidema onder den titel „Beginselpolitiek nu”.

In deze brochure zijn verzameld drie voordrachten, door Prof. Zuidema voor een aantal Friese propagandisten uitgesproken.

De titels dezer voordrachten luiden aldus: Beginselpolitiek onder kruisvuur, Beginselpolitiek gehandhaafd en Beginselpolitiek gelouterd.

Zo ergens dan past hier het cliché: De titels spreken voor zichzelf.

In de eerste voordracht behandelt de professor de critiek op de Antirevolutionaire beginselpolitiek van Prof. Banning, van Dr Dippel, uit vrijgemaakten kring en van Prof. Dr Van Ruler. In de tweede voordracht wordt al deze critiek weerlegd.

In de derde voordracht tenslotte worden vele gevaren aangewezen, waaraan wij zelf steeds bloot staan en die wij dan ook niet altijd zijn ontweken. En naast een hartstochtelijke aansporing tot stage degelijke studie vinden we hierin de zelfde opwekking als in het slot van Anema's „Bezinning en bezieling”, de opwekking n.l. den grondtoon te leren verstaan, waarnaar ons leven behoort te worden afgestemd.

Het is in Friesland de bedoeling den inhoud van deze voordrachten te doen uitdragen onder de leden der kiesverenigingen.

Er worden echter problemen in behandeld, die naar het ons voorkomt, in belangrijke mate ook onze jongeren beroeren. Vooral zij kunnen op vele vragen, waarmede zij zitten, in deze voordrachtenreeks een antwoord vinden. Daarom aarzelen wij niet ook de leden van onze studieclubs de lezing en overdenking van datgene wat hierin geboden wordt, van harte aan te bevelen.

Lezen en overdenken. Als vanzelf zal dan de behoefte gevoeld worden met elkaar over den inhoud van gedachten te wisselen. Behandeling op de club ligt dan in de rede. Ook dat kunnen wij van harte aanbevelen.

SCHETSEN

Zoals reeds eerder is meegedeeld zullen wij steeds van de belangrijkste in Nederlandsche Gedachten gepubliceerde schetsen overdrukken laten versuurdigen.

Dat is reeds gebeurd met de schetsen „De Katholieke Volkspartij” en „Het constitutionele Koningschap”. Thans zijn ook overdrukken verkrijgbaar van de in het nummer d.d. 9 November j.l. verschenen schets over de Communistische Partij Nederland.

De prijs van deze overdrukken is 10 cts per stuk. Ze zijn alle op dezelfde wijze uitgevoerd en derhalve zeer geschikt om in een mapje of ordner verzameld worden.

Clubbesturen, maakt van deze gelegenheid om Uw bibliotheek met waardevol materiaal uit te breiden, gebruik.

En wanneer een van de in deze schetsen behandelde onderwerpen op Uw club aan de orde komt, zorgt er dan voor, dat ieder lid van Uw club tevoren — en dat tijdig, niet b.v. 1 of 2 dagen voor de vergadering — de schets over dat onderwerp in huis heeft. Dat bevordert de belangstelling en hoogstwaarschijnlijk zal dan ook meer voorstudie worden gemaakt.

En misschien zal deze toezending voor sommige leden juist de doorslaggevende aansporing zijn om de vergadering te bezoeken.

Onze Christelijke roeping in de Buitenlandse Politiek

M. DIJKSTRA

1. De huidige internationale moeilijkheden zijn in hun kern terug te brengen tot een strijd tussen **recht** en **onrecht**. We moeten, om de daarmee samenhangende problemen te benaderen, uitgaan van de waarheidsnormen van Gods openbaring. Kennis der historie is daarbij nodig. Dan zien we een gebroken wereld, die in 't boze ligt. Dat is de **realiteit**. Onze **roeping** is om te strijden voor de handhaving van Gods normen. De Christen voelt een **spanning** tussen **realiteit** en **roeping**.
2. Wat willen we bereiken? Niet: vrede zonder meer. Ook niet: vrede tot elken prijs (München 1938). Maar: vrede als vrucht van gerechtigheid.
3. Het oorlogsprobleem is het nijpendst in onze dagen (totalitaire oorlog). De Christenen van alle tijden hebben echter reeds met het oorlogsprobleem geworsteld. Er is een soort bergrede-Christendom, dat het dragen van wapenen in alle gevallen verbiedt (Wederdopers, de Quakers, vele vrijzinnige Christenen).
De Christelijke kerk als zodanig erkent op het voetspoor van Ambrosius en Augustinus de mogelijkheid van een rechtvaardigen oorlog. Romeinen 13 geldt ook in interstatelijk verband.
4. Er zijn enige algemene kenmerken van een rechtvaardigen oorlog te geven:
  - 1e. Zo'n oorlog moet **verdedigend** zijn. Dus geen **imperialisme!**
  - 2e. Zo'n oorlog moet **straffend** zijn. Schending van het recht moet worden gestraft.
  - 3e. Zo'n oorlog moet **wettig** zijn. Op last van een wettige Overheid. (Vandaar Kaperbrieven voor de Watergeuzen).
  - 4e. Zo'n oorlog moet **uiterste noodzaak** zijn.
  - 5e. Het oorlogsdoel moet rechtvaardig zijn.
5. Al is de soldaat **juridisch** bijna niet verantwoordelijk, de Christensoldaat kan zijn **morele** verantwoordelijkheid nooit loochenen. Hij kan soms tot dienstweigering geroepen zijn. Dit hebben de Duitse Christenen in Hitlers legers niet beseft. Zij kenden een dubbele moraal: individuele- en ambtsmoraal.
6. Al heeft een oorlog **genoegzamen rechtsgrond**, dan is nog niet elk middel in dien oorlog geoorloofd. De wijze van oorlog voeren moet onderworpen zijn aan een strenge moraal; zij stelt zware ethische eisen aan politieke en militaire functionarissen.
7. In de historie zien we in de **praktijk** bijna geen zoeken van het recht. De vorsten en staatslieden waren bijna allen min of meer imperialistisch. Ook de pausen! Ook de Christenvorsten!
Uitzonderingen: Lodewijk IX de Heilige ± 1250.
Willem III 1650—1702.
8. Bij de **theoretici** merkten we twee lijnen:
  - a. De lijn van de machtspolitiek: Machiavelli (met zijn boek „Il principe”, waar Hitler mee dweepte), Bodinus (de man van het Droit Divin), Hegel (God is aan de zijde der sterkste bataillons), Kaufmann (Macht ist Recht).
  - b. De lijn van de internationale rechtsgedachte. Augustinus, Thomas van Aquino, Calvijn, Gentilis, Hugo de Groot („over het recht van oorlog en vrede.”).
9. Er is in den loop der historie een merkwaardige parallel in de ontwikkeling van de rechtsgedachte op nationaal en internationaal gebied.
De nationale rechtsstaat kreeg pas levensvatbaarheid toen hij wortelde in de ziel van het volk. Pas toen moest het **duel** wijken voor de **rechtsspraak**.
Ook internationaal zal het duel moeten wijken voor de rechtsspraak, d.w.z. in plaats van **oorlog** zal **internationale justitie** het middel moeten worden om geschillen te beslechten. Internationale justitie zal pas effectief kunnen werken, als deze idee wortelt in de volkeren.
10. Ook in het rechtsleven der volken is een voortschrijdende ontwikkeling te constateeren. Daaruit is het te verklaren, dat men in den jongsten tijd allerwegen roept om internationale samenwerking van **alle** staten (Volkenbond na den 1en wereldoorlog en Ver. Naties na den 2en wereldoorlog) of van groepen van staten (Benelux, West-europese Unie, Atlantisch pact). Ook het

- naoorlogse federalisme moet zo worden gezien.
11. Deze organisaties hebben de oorlogsdreiging echter niet opgeheven en zullen die ook niet opheffen:
    - a. Men gaat in de samenleving der volkeren niet uit van de absolute erkenning van Gods Wil, dat **gerechtigheid** en **vrede** op aarde moeten heersen. Al te eenzijdig stelt men handhaving van den vrede voorop. Ook streeft men in internationale organisaties nog te zeer eigen belangen na (denk met name aan de Verenigde Naties).
    - b. Tussen Oost (Rusland c.s.) en West (U.S.A. c.s.) is de kloof te breed. De rechtsovertuigingen van de volkeren vóór en achter het IJzeren Gordijn zijn te zeer verschillend.
  12. Gezien het bovenstaande is het de roeping van iederen Christenstaatsman om in alle eventuele internationale verbanden te getuigen van de normen die God ons in Zijn Woord heeft geopenbaard. (Colijn te Genève, Bruins Slot te Straatsburg.)
  13. Voor alle Calvinisten klemt de noodzaak van internationale oriëntatie en propaganda voor de Calvinistische staatkundige beginselen op internationaal niveau. Gedacht kan worden aan:
    - a. een intensiever persoonlijk en schriftelijk contact tussen functionarissen van de A.R. Partij en geestverwante partijen c.q. personen in het buitenland;
    - b. uitbreiding van de werkzaamheden der Dr. A. Kuyperstichting tot internationaal terrein;
    - c. de oprichting van een internationaal Calvinistisch staatkundig tijdschrift;
  - d. het houden van internationale conferenties in binnen- of buitenland.
  14. Er is al wel het een en ander gedaan. Men denke aan:
    - a. de internationale christelijk-sociale actie van het C.N.V.;
    - b. het contact, dat het Centraal Comité gezocht heeft met de buitenlandse deelnemers aan de Oecumenische Gereformeerde Synode, welke dezen zomer te Amsterdam plaats vond;
    - c. het deelnemen van den secretaris van de Evangelische Volkspartij in Zwitserland aan de in September 1949 gehouden studieconferentie der Arjos;
    - d. de oprichting van een Nederlandse afdeling van de „Mouvement chrétien pour la paix”, een internationale organisatie, die zich ten doel stelt, op positief christelijken basis werkzaam te zijn ter bevordering van den vrede.
  15. Wie dit onderwerp behandelt moet niet verzuimen dit alles in eschatologisch licht te zetten. De techniek neemt een hoge vlucht! De wereld wordt kleiner! Het getal der uitverkorenen raakt eens vol! De boosheid der wereld moet vol worden! De anti-Christ wil de internationale verbanden voor zich annexeren! Wij moeten alle internationale organen onder de macht van Christus willen brengen.
  16. Lectuur:

„Vrede als vrucht der Gerechtigheid”, door Prof. Dr. G. H. J. v. d. Molen. Nederlandsche Gedachten, no. 10 en 12, vijfde jaargang. (Zie verder het register.) A.R. Staatkunde. Artikelen van Prof. Mr. A. Anema, Prof. Dr. G. H. J. v. d. Molen, Dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot.

STAATSINRICHTING

III

H. D. W. BOVEN

DE RAAD II

A. Het karakter van den raad

In dit derde artikel over staatsinrichting willen wij allereerst iets zeggen over het karakter van den Nederlandsen gemeenteraad.

Onze Grondwet kent slechts één gemeentelijk orgaan, n.l. de raad en zij zegt daarvan in artikel 145, dat deze raad aan het hoofd der gemeente staat. De raad is dus de hoogste gezagsdrager in de gemeente; niet het college van b(urgemeester) en w(ethouders) en ook niet de burgemeester, welke twee organen in de Gemeentewet naast den raad wor-

den genoemd. Een vaak voorkomende misvatting is, dat men denkt, dat de burgemeester het hoofd der gemeente is. Vergelijking van bovengenoemde drie gemeentelijke organen met de Staten-Generaal, de ministerraad en de Vorstin in de landsoverheid zal wel de oorzaak zijn van deze misvatting.

De raad is dus geen volksvertegenwoordiging in dezen zin, dat het zijn taak zou zijn de burgerij bij en tegenover de gemeentelijke overheid te vertegenwoordigen.

Voorts mag worden opgemerkt, dat, al is de ge-

meenteraad dan zelf overheid voor de burgers der gemeente, dit college toch wel door de rechtstreekse wijze van verkiezing van zijn leden in bijzondere mate een vertrouwenspositie bekleedt, hetgeen natuurlijk te duidelijker zal spreken naarmate de gemeente kleiner is en kiezers en raadsleden meer en beter met elkaar bekend zijn.

B. De bevoegdheden van den raad

Wat zijn nu in grote lijnen de bevoegdheden van den gemeenteraad?

Deze bevoegdheden liggen op het gebied der autonomie en op dat van het medebewind. Zie Jaargang V, blz. 364).

De autonome bevoegdheden van den raad, dus die welke betrekking hebben op de zorg voor de huishouding der gemeente, omvatten bestuursbevoegdheden en regelgevende bevoegdheden. (Het onderscheid tussen besturen en het geven van regelen zal hieronder wel tot uiting komen).

Die welke liggen op het terrein van het medebewind omvatten eveneens bestuurs- en regelgevende bevoegdheden, maar bovendien nog adviserende en rechtsprekende, zij 't dan, dat deze laatste twee bevoegdheden betrekkelijk van weinig betekenis zijn. In 't onderstaande zullen we dit beknopt overzicht wat breder uitwerken.

1. Op het gebied der autonomie

Ten aanzien van de autonome taak van den gemeenteraad bepaalt artikel 146 van de Grondwet: „Aan den raad wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente overgelaten.” En artikel 167 van de gemeentewet: „Aan den raad behoort, met betrekking tot de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente, alle bevoegdheid, die niet bij deze of enige andere wet aan den burgemeester of aan burgemeester en wethouders is opgedragen”. De bevoegdheid van den raad op dit gebied is dus **primair**. Wanneer een bepaalde aan gelegenheid behoort tot de huishouding der gemeente, dan kan de raad met betrekking tot die aangelegenheid besluiten nemen of een verordening vaststellen. Hij mag dat alleen niet, wanneer enige wet heeft vastgesteld, dat de aangelegenheid valt onder de beschikkingsmacht of van b. en w. of van den burgemeester.

a. Het bestuur van de huishouding der gemeente

De belangrijkste gedeelten van dit bestuur zijn door den wetgever opgedragen aan de twee andere bestuursorganen: het dagelijks bestuur aan b. en w. en de handhaving van de openbare orde aan den burgemeester.

Eigenlijk zou de raad te dezer zake en op het college van b. en w. en op den burgemeester toezicht moeten kunnen uitoefenen. De gemeentewet beperkt dat toezicht in artikel 216 echter tot het **door het college van b. en w. gevoerde bestuur van de huishouding der gemeente**. De taak van den burgemeester tot handhaving van de openbare orde valt er dus buiten.

Ter illustratie en ook ten gerieve van den lezer om enig inzicht te krijgen met betrekking tot het verschil tussen besturen en het geven van regels,

laten wij nu nog enige voorbeelden volgen van bestuurshandelingen die de raad zelf kan verrichten.

De raad dan kan besluiten tot het kopen, ruilen, vervreemden, bezwaren of verpanden van gemeenteeigendommen. Ook kan hij gemeenteeigendommen verhuren, verpachten of op andere wijze in gebruik geven (artt. 171 en 172). Hij beveelt het aanleggen of verbeteren van gemeentewegen, waterleidingen, straten, pleinen enz. (art. 175). Voorts beslist de raad of vanwege de gemeente een rechtsgeding zal worden gevoerd (art. 177). Hij benoemt en ontslaat de gemeentee-ambtenaren en -bedienden, behoudens enkele uitzonderingen (art. 179) en kan besluiten tot het aangaan van geldleningen en het uitlenen van gelden.

Niet in alle gemeenten echter zullen de raden al deze bestuurshandelingen aan zich hebben gehouden. Op een gedeelte ervan is artikel 212 van toepassing; volgens dat artikel is de raad bevoegd bepaalde bestuursbevoegdheden aan b. en w. over te dragen (te delegeren). Hier en nu gaan wij op deze delegatiebevoegdheid echter niet in.

b. De regeling van de huishouding der gemeente

Op dit terrein ligt verreweg de belangrijkste taak van den raad. Aan den raad behoort het maken van de verordeningen, die in het belang der openbare orde, zedelijkheid en gezondheid worden vereist en van andere, betreffende de huishouding der gemeente (artikel 169).

Dit is een zeer belangrijk artikel. In de gemeentewet (editie Schuurman en Jordens no. 4) worden bijna 30 blz. gewijd aan aantekeningen op dit artikel. Wij kunnen slechts enkele kwesties even aanstippen.

Allereerst dan de beantwoording van de vraag wat een verordening is.

Een verordening is een besluit van den raad, waarin een algemeen verbindend voorschrift wordt gegeven. Een voorbeeld maakt dit misschien het duidelijkst.

Een besluit van den raad, waarin een onderwijzer aan een gemeentelijke onderwijsinrichting wordt benoemd, is een **besluit** zonder meer. Een zodanige beslissing heeft slechts betrekking op één geval.

Een besluit echter dat bepaalt, dat van alle ongebouwde en gebouwde eigendommen in de gemeente een zeker bedrag aan belasting moet worden betaald, verbindt uiteraard algemeen en geldt zolang de verordening bestaat. Een dergelijk besluit nu is een verordening.

In de tweede plaats moet iets gezegd worden over de grenzen van de in artikel 168 aan den raad toegekende verordeningsbevoegdheid. Want de raad kan naar twee zijden zijn bevoegdheid te buiten gaan. Enerzijds wordt een grens getrokken door artikel 193 van de gemeentewet, welk artikel bepaalt, dat de plaatselijke verordeningen niet mogen treden in hetgeen van algemeen Rijks- of provinciaal belang is. In de praktijk kan grensoverschrijding worden geconstateerd, wanneer een gemeenteraad een verordening vaststelt met betrekking tot een onder-

werp, dat reeds in een rijks- of provinciale regeling is behandeld geworden.

Een tweede grens wordt gesteld door artikel 168 zelf. Het woordje openbaar en ook het begrip huishouding der gemeente grenzen n.l. 's raads bevoegdheid ook af naar de zijde der particuliere burgers. Duidelijk kunnen we dit illustreren aan de hand van het arrest van den Hogen Raad van 3 December 1894, waarin werd uitgesproken:

„dat het onderling verkeer der leden van een gesloten gezelschap in het gebouw van dat gezelschap, ook dan wanneer dat met muziek en dans gepaard gaat, elk karakter van openbaarheid mist en een verordening dat verkeer regelende betreft noch de openbare orde, noch de openbare zedelijkheid, noch de openbare gezondheid en evenmin iets gemeen heeft met de huishouding der gemeente.”

Wat nu allemaal tussen de bovenaangegeven grenzen valt, wat dus de inhoud is van het begrip „gemeentehuishouding”, is niet precies aan te geven. Vroeger heeft men wel gedacht, dat het mogelijk was aan te geven welke aangelegenheden van gemeentelijk belang, welke van provinciaal en welke van rijksbelang zouden zijn. Tegenwoordig neemt men echter algemeen aan, dat dit niet precies is aan te geven, in ieder geval niet voor alle tijden en voor alle omstandigheden. De inhoud van het begrip „gemeentehuishouding” is niet statisch, maar dynamisch.

De gemeentelijke verordeningen kunnen worden onderscheiden in administratieve- en politie- of strafverordeningen. Een voorbeeld van de eerste soort is die, waarin een gemeente in wijken wordt verdeeld (art. 174 gemeentewet).

De strafverordeningen worden ontworpen door een vaste commissie uit den raad, indien tenminste de samenstelling van den raad de mogelijkheid biedt tot vorming van een commissie met die taak. Op overtreding van deze verordeningen staat straf, gelijk in den naam is tot uitdrukking gebracht.

2. Op het gebied van het medebewind

Op dit terrein is de taak van den raad niet zo omvangrijk. Het gemeentelijk orgaan, dat op dit terrein moet optreden, is het college van b. en w. De raad en ook de burgemeester komen op dit terrein eerst in de tweede plaats aan bod.

Zie artikel 151 van de gemeentewet: Wanneer ter uitvoering van wetten, algemene maatregelen van bestuur en van provinciale reglementen en verordeningen door het gemeentebestuur moet worden meegewerkt, geschiedt dit door burgemeester en wethouders, voorzover niet de medewerking bepaaldelijk van den raad of van den burgemeester wordt gevorderd.

De gevorderde medewerking van den raad kan een bestuurshandeling zijn, maar ook het geven van een (nadere) regeling. We zullen van beiden een voorbeeld geven.

a. Bestuur

Artikel 205 ter, 2e lid van de Lager Onderwijswet, draagt het gemeentebestuur ((in dit geval den raad) op voor een zekeren datum een beslissing te nemen op bepaalde verzoeken van bijzondere schoolbesturen. Hier wordt dus een bestuursdaad geëist.

b. Regeling

Regelingen worden verplicht voorgeschreven gevraagd b.v. in de Woningwet. Zie b.v. artikel 1 van deze wet: De gemeenteraad stelt voorschriften vast betreffende de eisen, waaraan moet worden voldaan: a. bij het bouwen van woningen. b. . . . enz. enz.

c. Rechtspraak

In enkele wetten is den raad opgedragen de beslissing in geschillen, welke zijn gerezen tussen overheidsorganen en particulieren, Ingevolge de artt. 299 en 300 der gemeentewet b.v. kunnen bezwaren tegen den aanslag in verschillende gemeentebelastingen aan hem worden voorgelegd en kan de raad daarover een beslissing nemen.

Ook in de Inkwartieringswet en de Woningwet wordt den raad een dergelijke rechtsprekende functie opgelegd.

d. Het dienen van bericht en raad

Artikel 149 van de gemeentewet schrijft de gemeentebesturen voor over alle zaken de gemeente betreffende te dienen van bericht en raad aan de Departementen van algemeen bestuur, aan den Commissaris der Koningin en aan de Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.

Voorzover het zaken betreft betrekking hebbende op de regeling van het bestuur van de huishouding der gemeente, is de gemeente verplicht in dezen mede te werken aan de uitvoering der gemeentewet.

De raad laten wij nu verder rusten. In de twee volgende artikelen zullen we 't een en ander over het college van burgemeester en wethouders meedelen.

Onze werkmethode

E. VAN RULLER

In onze grote steden is vooral een vraag op welke wijze wij jonge mensen bij het politieke leven kunnen interesseren.

In verband daarmee is interessant een gedeelte uit een brief, dat we hier laten volgen. De schrijver stelt voorop dat Christenjongeren vanuit hun geloof hun politieke roeping moeten zien. Dan vervolgt hij:

„Maar daarnaast verdient de werkwijze nadere overweging. Onze stadsjeugd mist èn de tijd èn de rust èn de ambitie om nauwgezette studie te gaan maken over onze staatkundige problemen. De praktijk is vaak, dat eens per maand een lid een inleiding levert en de anderen wachten af en doen op de vergadering een beetje mee. Zulk een vergadering is hoogstens een oefening in de „praetconste”. Een ieder steekt er wel iets op, maar van intensief studeren is geen sprake.

Doch dat behoeft ook niet! Ik wilde intensief studeren veranderen in intensief werken. Laten we niet meedoen aan de verafgoding van het intellect.

Nu gaan we op onze Arjos een andere methode volgen. Die der zelfwerkzaamheid. Actief en met animo.

Op heden zijn we juist met z'n twaalfen. Onze Arjos heeft zich verdeeld in groepen van drie. Elke groep gaat zijn aandacht wijden aan een speciaal terrein van het hedendaags politiek gebeuren en stelt daartoe samen een **politiek logboek** met behulp van verslagen, artikelen, excepten, portretten, caricaturen! enz. Daarbij kan dus iedere jongen en ieder meisje medewerken, ook de „niet-geletterde”. Ook de „minder-begaafde?” kan hier prachtig worden ingeschakeld.

En welke terreinen kunnen we kiezen voor onze politieke logboeken?

Van allerlei. Wij kozen voorlopig: a. het terrein van gemeente en provincie; b. het nationale terrein; c. het internationale gebeuren; d. onze eigen partij en de a.r. beginselen.

Maar er zijn meer belangrijke onderdelen: het socialisme, het communisme, het sociale vraagstuk, West-Europa enz.

De wijze, waarop het politieke logboek in elkaar gezet wordt, kan elke groep zelf bedenken. Losbladig of vastbladig, chronologisch of systematisch, enz., dat is bijzaak. Maar de bedoeling is, dat men er mee bezig is, er oog voor gaat krijgen en dan volgt vanzelf het inzicht, dat wij er ook wat van moeten weten. Is dit de steen der wijzen? Natuurlijk niet! Maar 't kan een tip zijn.”

Men zie hier een bepaalde suggestie, die in elk geval de overdenking waard is. Wij stellen daarbij echter voorop, dat deze arbeid stimuleren moet tot studie. Men moet dit werk nooit tot specifiek A.R.J.O.S.-werk alleen maken. Het is niet genoeg als we alleen maar „verzamelen”. Men moet ook het probleem waarover men verzamelt kennen. Op elke vergadering behoort daarom een inleiding met een discussie. Belangstelling wekken is echter belangrijk. Misschien zijn er meerderen die zich op de werkmethode willen bezinnen en een positieve bijdrage willen leveren. Hij zal door ons in de gelegenheid gesteld worden zijn gedachten hier te publiceren.

Aanpakken

C. D. VAN OOSTEN

Het blijkt telkens opnieuw, dat verschillende clubs zitten met moeilijkheden, veroorzaakt door het ontbreken van schetsen of leiddraden voor het maken van inleidingen of voor de voorbereiding van de bespreking (voorstudie).

Wij zullen de laatsten zijn, die beweren dat het geen tijd wordt, dat het Hoofdbestuur eens uit den hoek komt met den toegezegden schetsenbundel.

Dit betekent echter niet, dat wij daarmee de zaak als afgedaan beschouwen. Ook wanneer de toegezegde bundel zal zijn verschenen, zal de vraag naar schetsen blijven bestaan,

al zal zij, althans in den eersten tijd, minder urgent zijn.

Hier ligt, en daarover willen we het nu hebben, ook een taak voor het bestuur van elke club. De handen moeten uit de mouwen worden gestoken. En zeker kan niet worden volstaan met den wens dat anderen de hand aan den ploeg zullen slaan, opdat wij van dien arbeid de vruchten zouden plukken, zonder zelf iets te willen ondernemen. Wanneer het bestuur zijn taak goed ziet, ziet het ook de onderwerpen, welke in dezen tijd onze aandacht verdienen. Het ziet dan ook zelf uit naar middelen, deze onderwerpen op de club te doen behandelen. Is men zelf of is een van de leden niet in staat een schets te maken dan kan men nog altijd een beroep doen op plaatselijke krachten, waarbij in de eerste plaats gedacht wordt aan onderwijzers of onderwijzeressen. Mobiliseer toch alle krachten!

Het is, na hetgeen de heer Schouten daarover in Nederlandsche Gedachten heeft geschreven, volmaakt overbodig voor onze clubs een opwekking te schrijven tot bestudering van het boek van Dr Bruins Slot: „Bezinning en Uitzicht”. Dit boek is bijzonder geschikt om op de clubs te worden behandeld. Niet in één keer. Dan komt het niet tot zijn recht. Het biedt zeker stof voor meer dan één inleiding ter bespreking van een onderwerp. Men zou bijv. kunnen beginnen met hoofdstuk VIII: „Christelijk Partijwezen”. Wanneer een uittreksel uit dit hoofdstuk wordt gemaakt, dat op een of andere wijze vermenigvuldigd aan alle leden der clubs wordt toegezonden, weet men waarover gehandeld zal worden. Men kan zich enigmater oriënteren. In elk geval staat men dan niet meer voor een volkomen onbekende zaak.

De inleider/ster mag uiteraard niet volstaan met alleen dit hoofdstuk te lezen. Hij leze hierbij de brochures van Prof. Anema: „Bezinning en Bezieling”, van J. Schouten: „Partijformatie en Partijgroepering” en het boekje van Dr H. Smitskamp: „Wat heeft Groen van Prinsterer ons vandaag te zeggen”.

Dat het nodig is, dat de inleider verder gaat dan de overige leden behoeft niet verduidelijkt te worden. Wel moet men oppassen niet teveel ineens te nemen, maar met het enkel bestuderen van het genoemde hoofdstuk kan men als inleider niet volstaan. Men dient er voor op te passen, dat de inleiding een uittreksel van een uittreksel wordt. Voor zover dit bereikt kan worden moet men zich de stof werkelijk eigen maken. Ook daarom is het goed niet al te veel ineens te nemen. Men zou den smaak kunnen verliezen in plaats van de lust tot studie bij zichzelf aan te kweken.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE
PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek,
Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van
Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G.
Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Statenverkiezingen

J. SCHOUTEN

De dag van de Statenstembus komt in het zicht.

Daarvan is, terwijl wij dit schrijven, althans in het publiek nog weinig te merken.

Dit is een niet ongewoon verschijnsel. Verschillende factoren werken het in de hand. De verkiezingen voor de Provinciale Staten trekken nu eenmaal veel minder de aandacht dan die voor de Tweede Kamer. De lands-politiek staat dichter bij vele mensen dan het bestuur van de provinciën. De Kamers komen dikwijls bijeen. Zij behandelen telken jare de Rijksbegroting, en moeten beslissen over vele, waaronder zeer belangrijke, wetsontwerpen. De debatten lopen niet zelden over zaken, welke van grote betekenis zijn voor ons volksleven. De pers geeft daarvan overzichten, soms ook verslagen. Daardoor wordt de aandacht van ons volk voortdurend op het staatsbestuur gericht. Ten aanzien van de Provinciale Staten staat het anders. Deze komen slechts enkele malen per jaar bijeen. Hun werk is uit den aard der zaak veel beperkter van omvang en van strekking. De pers stelt voor het behandelde in de Statenzittingen meestal een betrekkelijk geringe ruimte beschikbaar. Een groot deel van de taak der provinciale besturen wordt verricht door de Colleges van Gedeputeerde Staten, welke niet in het openbaar vergaderen, zodat hun arbeid aan het grote publiek voorbijgaat.

Ons kiesstelsel is weinig bevorderlijk aan het

opwekken van de belangstelling voor de verkiezingen. Het prikkelt niet tot deelneming aan den verkiezingsarbeid. Er zit voor het besef van velen geen spanning in. Enigszins verrassende verschuivingen in de politieke verhoudingen zijn vrijwel uitgesloten. Dit was onder het vroegere systeem, het z.g. districtenstelsel, anders, al mag niet worden vergeten, dat daaraan overigens ernstige bezwaren kleefden. Toen stond de stembus weken lang in het middenpunt van de belangstelling. Er was spanning in den verkiezingsstrijd, welke leidde tot inspanning. De onlangs in Engeland gehouden verkiezingen hebben daarvan opnieuw de waarde doen zien. De betekenis van de propaganda stond concreet voor de aandacht. Het element van verrassing noopte tot verhoogde krachtsinspanning. Wie de meeste stemmen verwierf was gekozen, ook al bleef zijn stemmenaantal in een district met drie of meer kandidaten ver onder de meerderheid. Zeker, ook onder ons kiesstelsel kan een gering aantal stemmen meer of minder op een bepaalde kandidatenlijst van doorslaggevende betekenis zijn voor de toewijzing van het aantal zetels. Soms beslist een gedeelte van een stem over de toekenning van een zetel meer of minder. Maar dit spreekt blijkbaar de menigte niet toe. Het vermag niet haar te bewegen tot meelevens en werkzaamheid. Dit bezwaar geldt van ons kiesstelsel in het algemeen, maar de nadelige uitwerking daarvan is, in

verband met de plaats van het provinciaal bestuur in ons staatsbestel, op de Statenverkiezingen wellicht het grootst.

Deze tijd is vol van sterk sprekende, ingrijpende gebeurtenissen, in Europa, in Azië, in de gehele wereld. Zij volgen elkander in een snel tempo op, en leggen, ieder op haar beurt, beslag op de geesten. Zij veroorzaken dikwijls, zij het meestal kort, hevige spanningen. In zulk een periode veranderen velen de maatstaven, waarmede zij het belang en de waarde van de dingen meten, ondergaat voor hen de verhouding tussen belangstelling en zaken, althans tijdelijk, een belangrijke wijziging. Alleen het spectaculaire, het opzienbarende spreekt nog tot hun verbeelding. Uitsluitend dat vermag hun aandacht te trekken en hun werkzaamheid op te wekken. Het gewone, of meer gewone pakt hen niet meer; zij plaatsen het buiten hun gezichtskring. Daarmede kunnen zij zich in het huidige tijdsgewricht niet bezig houden. Moet dit, dan beperken zij zich tot het uiterste. Het is immers thans niet van wezenlijke waarde. Statenverkiezingen behoren voor hen tot de zeer gewone dingen. Zij zijn nu van te geringe betekenis. In dezen groten tijd kunnen zij daaraan hun krachten niet geven. Nu ja, zij zullen straks wel gaan stemmen, maar er zich in verdiepen, er wat voor doen, zich aan den verkiezingsarbeid geven, op de overtuiging van hun omgeving gaan inwerken, neen, daartoe kunnen zij niet komen. Dat is hun in de tegenwoordige verhoudingen de zaak niet waard.

* * *

Al is de nog geringe belangstelling voor de Statenstembus uit verschillende — ten dele uit de huidige omstandigheden voortvloeiende — oorzaken te verklaren, daarmede is niet gezegd, dat zij mag of kan worden goedgekeurd. Het tegendeel is o.i. het geval.

De waardeverhouding tussen het kleine en het grote, tussen het gewone en het buitengewone, is zeker niet gemakkelijk te bepalen. Veelal wordt echter de waarde van het gewone en normale te laag geschat. De bezettingstijd heeft ons de uitnemende betekenis daarvan zeer concreet doen verstaan. Zouden wij dit nu vergeten? De verzorging van wat men het gewone noemt is juist van groot belang om het buitengewone te kunnen verwerken, en, voor zover dit te aanvaarden is, het in ons leven op juiste wijze op te nemen. Wij moeten ons met veel bemoeien en vermoeien, maar wanneer wij de rangorde daarvan gaan vaststellen, mogen wij geen ogenblik vergeten, dat uitgangspunt daarbij is onze eigen taak en plaats in het leven. Die taak moeten

wij in getrouwheid vervullen. Die plaats moeten wij naar behoren innemen. Dat is eis van Godswege. En voor dien eis hebben wij in geloofsgehoorzaamheid te buigen. Zo alleen wordt het ons, ieder naar de mate van zijn krachten, mogelijk in goeden zin het wereldgebeuren in onze belangstelling en aandacht te betrekken, en te dien aanzien tot een positie-keuze te komen.

De Statenverkiezingen hebben haar eigen waarde, ook thans nu de wereldontwikkeling zulk een bewogen en spannend karakter draagt. Het is niet gerechtvaardigd deze waarde te ontkennen of te bagatelliseren. Waarover het bij die verkiezingen gaat, en waarop onze werkzaamheid ter zake daarvan dient te worden gericht, blijft thans buiten behandeling. Daarover werd in het vorig no. van dit orgaan een en ander opgemerkt, waarnaar nu moge worden verwezen.

Iedere kiezer wordt geroepen tot medewerking in vrijheid aan de samenstelling van het provinciaal bestuur. Dit is een voorrecht, dat te duidelijker in het oog springt, als wordt gelet op den gang van zaken in de totalitaire staten. Het kiesrecht is een verkregen, wil men een in de historie veroverd, recht, maar een recht, dat ons verplichtingen en verantwoordelijkheid oplegt, jegens God en jegens de mensen, onze naasten.

Worde dit alom in onzen kring verstaan. Dan worden de verplichtingen en de verantwoordelijkheid aanvaard. Dan doet ieder wat zijn hand vindt om te doen. Dan stelt ieder zich beschikbaar voor dien verkiezingsarbeid, waartoe hij in staat is. Dan zal het niet ontbreken aan het bewerken van den volksgeest. Dan gaan de drommen op huisbezoek. Dan openbaart zich de eendracht. Dan klinkt het getuigenis. Dan wordt het bevestigd in de daad. In de gehoorzaamheid aan het Woord des Heeren.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

In een der kanttekeningen op de beschouwing van den heer F. P. Fuykschot over „De P.B.O. en de Grondwet”, welke een plaats heeft gevonden in het vorig no. van dit orgaan, is de toezegging gedaan, dat in een afzonderlijk artikel zou worden ingegaan op wat door hem is genoemd „de beleidskwestie”. Ter voldoening aan deze toezegging moge het volgende dienen.

Allereerst wordt er, ter voorkoming van misverstand bij een of meer lezers, de aandacht voor gevraagd, dat het grondwettig bezwaar en de beleidsvraag wel kunnen en mogen worden onderscheiden, maar dat het niet juist zou zijn deze te scheiden. Voor wie de beschouwingen over artikel 152 van de Grondwet heeft gevolgd, is het duidelijk, dat, hoe men overigens ook over de zaak denkt, het beleidsstandpunt van invloed is op — voor sommigen zelfs een zeer belangrijk woord medespreekt bij — de vorming en de definitieve bepaling van het oordeel omtrent den inhoud en de betekenis van het genoemde artikel. Na hetgeen van onze zijde in vorige nummers is opgemerkt inzake het grondwettig bezwaar, bestaat er intussen geen bedenking tegen, voor zover dit slechts mogelijk is, over „de beleidskwestie” als zodanig ons gevoelen kenbaar maken.

* * *

Ter inleiding van zijn opmerkingen daaromtrent schreef de heer Fuykschot:

„De bedrijfsorganen kunnen alleen bij algemene maatregel van bestuur in het leven worden geroepen, wanneer daarover tussen alle bedrijfsgenoten — werkgevers- en werknemersorganisaties — en bovendien ook met Overheid en S.E.R. (Sociaal-Economische Raad) overeenstemming bestaat. Is die overeenstemming er niet, dan moet een wet komen om een bepaald bedrijfsorgaan tot stand te brengen”.

Het wil ons toeschijnen, dat hierop een correctie noodzakelijk is. In artikel 67, 2e lid, van de wettelijke regeling staat:

„De instelling van een hoofdbedrijf- of een bedrijfsschap kan geschieden bij algemene maatregel van bestuur, wanneer de Raad ten

aanzien van de instelling en de in het instellingsbesluit te treffen voorzieningen aan Onze Ministers gunstig heeft geadviseerd in overeenstemming met een naar zijn oordeel voldoende representatieve organisatorische vertegenwoordiging van de betrokken ondernemer en van de betrokken werkgevers. Het advies van de Raad is met redenen omkleed”.

Het is dus niet zo, dat er voor instelling van een bedrijfsorgaan bij algemene maatregel van bestuur overeenstemming moet zijn tussen alle bij het overleg ter zake betrokken organisaties van bedrijfsgenoten. Tot zodanige instelling kan worden overgegaan, wanneer de Soc.-Econ. Raad daaromtrent gunstig heeft geadviseerd in overeenstemming met een naar zijn oordeel voldoende representatieve organisatorische vertegenwoordiging van de betrokken bedrijfsgenoten.

Tussen het een en het ander is er een belangrijk verschil. Dit verschil kan ook bij de tenuitvoerlegging van de wet aan den dag treden. Er is over de woorden „voldoende representatieve organisatorische vertegenwoordiging” al een en ander te doen geweest. Erkend moet worden — en is ook van onze zijde —, dat het op zeer grote, zo niet onoverkomelijke, moeilijkheden stuitte, een omschrijving te vinden, welke meer positief en concreet is, en minder aanleiding zou kunnen geven tot subjectieve hantering, dan de onderhavige. Maar dit neemt niet weg, dat het hier gaat, en zeker ook in de werkelijkheid kan gaan, over een zeer belangrijke aangelegenheid. Het geval kan zich voordoen, dat er een aanzienlijke minderheid is, met welke inzichten niet of onvoldoende wordt gerekend. Deze minderheid kan ernstige bezwaren hebben, hetzij tegen de instelling van het bedoelde orgaan hetzij tegen bepaalde voorzieningen, welke men voornemens is in het instellingsbesluit te treffen. Men zal ongetwijfeld bij de uitvoering van de raamwet voor tal van moeilijke, soms netelige, vragen komen te staan met betrekking tot de organisatie, de rechten en de bevoegdheden van de bedrijfsorganen. Dit alles behoeft voor den heer Fuykschot geen nader betoog. Nu kan men zeggen: het zal zo'n vaart niet lopen; er mag op worden gerekend, dat wijs beleid den toon zal aangeven,

en voor sterk aanvechtbare beslissingen zal behoeden. Wij zouden dit, al biedt het generlei zekerheid, niet gaarne tegenspreken, maar veroorloven ons wel de vraag: is het zo vreemd, nu de zaken aldus liggen, dat er hartelijke voorstanders van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zijn, die het oordeel zijn toegedaan, dat de Staten-Generaal ter zake behoren mee te spreken, alvorens er voldongen feiten zijn, en dat deswege de bedrijfsorganen niet bij algemenen maatregel van bestuur, maar bij de wet dienen te worden ingesteld

O.i. is dit niet vreemd. Zij, die zo oordelen, bewegen zich geheel binnen onze Staatsorde, en wensden geen enkele bevoegdheid aan de Volksvertegenwoordiging te zien toegekend, welke naar ons Staatsbestel en naar anti-revolutionaire opvatting alleen aan de Regering toekomt.

* * *

De heer Fuykschot schrijft:

„Hij (n.l. de anti-revolutionair) staat toch op het principiële standpunt, dat de samenwerking in het bedrijfsleven op de basis van vrijwilligheid moet plaats vinden, niet door Overheidsdwang.

Het bedrijfsleven dient juist zoveel mogelijk zonder staatsinmenging **eigen** aangelegenheden te regelen. Ik dacht, dat dit in onze kring volkomen zekerheid had”.

Hiermede stemmen wij van heler harte in. Maar daarover, zo dachten wij, loopt onze discussie niet. Zo dit toch wel het geval mocht zijn, is er een misverstand, want, het moge worden herhaald, hierin zijn wij het gelukkig eens.

Het gaat om de nieuwe rechtsvorming, welke noodzakelijk is voor het zelf-doen van het georganiseerde bedrijfsleven in een zeer bepaalde, een nieuwe zin. Wij moeten komen van de privaatrechtelijke bedrijfsorganisatie tot de publiekrechtelijke. Daarvoor is de nieuwe rechtsvorming onontbeerlijk. Deze rechtsvorming moet aan dit bepaalde, het nieuwe, zelf-doen voorafgaan, omdat dit anders onmogelijk is. Deze rechtsvorming moet voorts haar voortzetting nader in en door dit zelf-doen vinden. Voor die onmisbare nieuwe rechtsvorming moet de wetgever zorgen, dat is Kroon plus Staten-Generaal. De vraag is nu: hoever moet die rechtsvorming van den wetgever gaan, en hoeveel kan en mag daarvan aan de Regering worden gedelegeerd. De heer Fuykschot is van mening, dat de wetgever ten volle zijn taak heeft verricht, nu de raamwet is tot stand gekomen. Wij zijn van gevoelen, dat met de totstandkoning van deze wet — al kan veel wat op

de uitvoering daarvan betrekking heeft aan de Regering worden overgelaten — de taak van den wetgever niet is geëindigd. O.a. om beleidsredenen dient de instelling van de bedrijfsorganen bij de wet te geschieden. Deze instelling is — wanneer men haar niet bloot formeel opvat, en dat is ook het standpunt van den heer Fuykschot — een zo belangrijk brok van de rechtsvorming, dat zij niet buiten de Staten-Generaal mag omgaan. De heer Fuykschot zegt verder:

„Het regelen van eigen aangelegenheden is een zaak, die de Overheid slechts in zoverre aangaat, dat zij aan het bedrijfsleven terug moet geven, wat het bedrijf rechtens toekomt: het zelfbeschikkingsrecht.”

En op de vraag, of het parlement daarbij nodig is, luidt zijn antwoord ontkennend. Hij is zelfs de overtuiging toegedaan, dat het principieel onjuist zou zijn, als de Volksvertegenwoordiging daarmede bemoeienis had. Het woord „zelfbeschikkingsrecht” zouden wij in dit verband liever niet gebruiken. Het is een uitermate zwaar belast woord; het wordt in verschillende betekenissen gebruikt, en wekt zo licht verwarring. Hoe dit ook zij, in ieder geval draagt het genoemde recht niet een absoluut karakter. Het is en als zodanig en in het gebruik, dat er van wordt gemaakt, gebonden aan de rechtsorde. Meermalen zullen te dezen aanzien regelen moeten worden getroffen. Daarin heeft, althans wat de hoofdzaken betreft, de wetgever te voorzien. D.w.z. dat de Volksvertegenwoordiging daaraan te pas komt, te pas moet komen. Ook het woord „teruggeven” in betrekking tot datgene wat aan het bedrijf rechtens toekomt, roept gemakkelijk misverstand op. Bij ontstentenis van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, zullen dikwijls van staatswege voorzieningen moeten worden tot stand gebracht, welke bij aanwezigheid van zulk een organisatie aan het daarin georganiseerde bedrijfsleven toekomen. Is zo het woord bedoeld, dan ontmoet het bij ons geen bezwaar. Doch inzake de rechten en bevoegdheden van de bedrijfsorganen, en omtrent den omvang en de uitoefening daarvan zullen niet zelden regelen moeten worden gesteld, waarin de raamwet niet voorziet. Ook hiervan geldt, dat het de taak is van den wetgever, en dat dus de Staten-Generaal er aan te pas komen.

Wij wensden zeker niet, dat „de politiek” en „de partijgroepering” zich zullen meester maken van de aangelegenheden, welke „des bedrijfs” zijn. Maar is men werkzaam in die richting, wanneer er het pleit voor wordt gevoerd, dat de van staatswege noodzakelijke

1. De grote stad

Onze kiesverenigingen op het platteland hebben er, dat blijkt telkens, niet veel begrip van hoeveel een verkiezingsactie in de grote stad wel kost. Toch moeten wij daar eens op wijzen. Want de lasten zijn op geen stukken na evenredig verdeeld. Een verkiezingsactie in Amsterdam kost per lid zeker f 5.— à f 6.— Datzelfde geldt voor Rotterdam en Den Haag. In de middelgrote steden is dat in den regel minder, op het platteland is dat veel minder. Zelfs wanneer men het argument aanvoert dat het aantal leden in de grote stad groter zou moeten zijn en dat daardoor de kosten per lid aanmerkelijk zouden dalen komt men nog niet tot een vergelijkbare maatstaf. Er zijn heel wat plattelandsgemeenten waar de kiesvereniging voor de aanstaande Statenverkiezingen eenvoudig niets, maar dan ook niets doen. De secretaris van een Statencentrale belde mij dezer dagen op en vertelde dat wanneer men niet een auto huurde om de secretarissen langs te gaan, en dan folders en raambiljetten te bezorgen, er op veel dorpen niets, zegge en schrijve, niets zou gebeuren. In dit licht gezien is het natuurlijk begrijpelijk dat op het platteland nog maar al te veel een contributie van f 1.— of f 1.50 wordt geheven. En wij moeten tot het inzicht komen, zeer nuchter en praktisch, dat daarmede vandaag een politieke partij niet kan doen wat zij doen moet. En wij moeten het ons wel realiseren dat onze overgrootvaders in hun dagen waarschijnlijk per jaar meer bijdroegen dan velen van ons vandaag voldoende achten. Hier is sprake van een groten, zeer groten achterstand. Dit raakt dan de algemene financiële kwestie. Maar in het bijzonder wilden wij nu eens de aan-

---

concrete rechtsvorming — en daarover gaat het hier —, althans wat de hoofdzaken, de algemene richtlijnen betreft, door den wetgever wordt verzorgd? Wij menen van neen. Dit pleit is, naar wij geloven, in overeenstemming zowel met onze beginselen als met ons staatsbestel en een juiste behartiging van de zaak.

Het vorenstaande veroorloofden wij ons op te merken naar aanleiding van de beschouwing van den heer Fuykschot over „de beleidskwestie”. Wij hopen, dat hij over het peil van onze bijdrage aan de discussie geen reden tot klacht zal behoeven te hebben.

Ten slotte, de beslissing over deze aangelegenheid is een andere geweest dan wij hadden gewenst. Die beslissing moet worden aangevaard. Ter wille van de bedrijfsorganisatie behoren wij allen aan de uitvoering van de getroffen regeling onze intensieve medewerking te verlenen.

dacht vragen voor de moeilijkheden in de grote stad. Och als Ferwerderadeel en Bunschoten-Spakenburg nu ook eens een contributie hadden van f 5.—, f 6.— per jaar en zij begrepen het als een taak om het propagandafonds van het Centraal Comité te versterken, dan kon het Centraal Comité de grote steden eens te hulp komen in hun financiële moeilijkheden. Maar vele plattelandskiesverenigingen verroeren geen vin. Zij zien de noodzakelijkheid zo niet in. Zij stellen zich eenvoudig op het standpunt dat de grote stad maar voor zichzelf moet zorgen. En zij vinden het eigenlijk nog maar zo zo, dat het weinige propagandamateriaal dat zij behoeven niet franco wordt thuisbezorgd. Wat dat aangaat moet er op het platteland nog veel veranderen.

2. Voor de Statenstembus

Voor de Statenverkiezingen komen nog een tweetal kleine brochures uit ter voorlichting met name van hen, die neiging hebben om steun te verlenen aan de lijsten van het Gereformeerd Politiek Verbond. De voorlichting, die van die zijde verschijnt, is veelal droef.

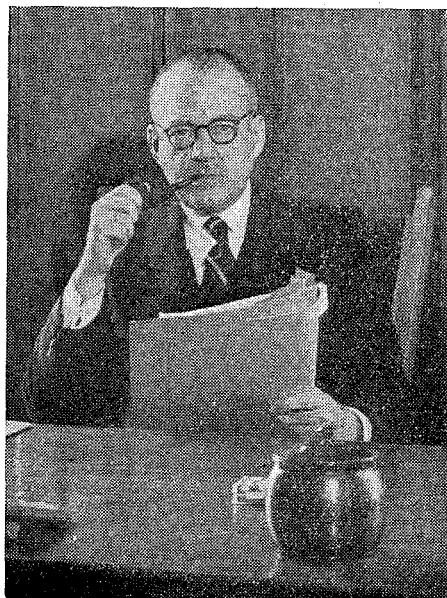
Men adviseert rustig om als eigen kandidaten geen schijn van kans hebben toch de stem te vermorsen en als er geen eigen kandidaten zijn, om zich dan volledig te onthouden. Hetzelfde verschijnsel als steeds. De Antirevolutionair wordt minder geacht dan de communist en de socialist en dit zondig bedrijf doet men met een beroep op Schrift en Belijdenis, alsof gehoorzaamheid aan Schrift en Belijdenis met zich brengt, dat zoveel mogelijk Rooms en Socialisten worden gekozen. De verwijdering wordt wel erg groot. Wat moeten wij daaraan doen? Boos worden? Dat helpt niet veel! Wij moeten twee dingen doen. In de eerste plaats als Antirevolutionaire Partij waar maken, dat wij inderdaad en metterdaad buigen voor de autoriteit van Gods Woord en hen daardoor beschamen. In de tweede plaats moeten wij dwalenden en aarzelanden, die voorlichting verstrekken, die zij nodig hebben, n.l. rustige en zakelijke voorlichting. Ten einde in de behoefte daaraan te voorzien zijn een tweetal brochures ter perse gelegd, die een overdruk bevatten van reeds eerder verschenen artikelen, n.l. ten eerste: „Ontijdig afgebroken” van de hand van Dr Ir H. van Riessen, die een beoordeling geeft van het overleg tussen het Centraal Comité en het Amersfoortse werkcomité en ten tweede „Critiek getoetst”, een overdruk van de eerste 8 artikelen, die Ds Schelhaas in De Roeper geschreven heeft over de critiek, die men van vrijgemaakte zijde plotseling is gaan uitoefenen op het beginsel en het optreden der Antirevolutionaire Partij. Het is van betekenis dat beide brochures zo veel mogelijk worden verspreid. De prijzen zijn per stuk 10 ct, 50 stuks f 4.—, 100 stuks f 7.— en 1000 stuks f 65.—. Laat men nu van deze aanbieding zo ruim mogelijk gebruik maken en daarna zo zorgvuldig mogelijk verspreiden. Het zijn populaire geschriften, bestemd ook voor de eenvoudigen onder ons. Deze verspreiding is uit de aard der zaak van betekenis in verband met de aanstaande verkiezingen.

De Partijconferentie

Voor ditmaal werd de Partijconferentie gehouden in het Hotel „Witte Brug” op de grens van Scheveningen en Den Haag. Wij vergaderden in dezelfde zaal waarin wij ook vóór den oorlog bijeenkwamen en dat gaf direct al sfeer aan het geheel.

Twee belangrijke onderwerpen stonden op de agenda.

Het eerst kwam de Heer Mr Meynen, een der directeuren van de A.K.U. aan het woord over het probleem der industrialisatie. Hoewel een oud-minister tevens, was het toch wel de business-man die in dit betoog domineerde en vanuit economischen gezichtshoek werd het probleem dan ook zeer concreet en zakelijk aangepakt en dit gaf aan het geheel een fris karakter. Trouwens de losse en vrije manier waarmede de toelichting en waarmede de vragen en opmerkingen werden beantwoord, droeg er niet weinig toe bij om de aandacht der aanwezigen tot aan het eind toe geboeid te houden. Het is niet doenlijk hier een kort resumé te geven van de rede en van de bespreking. Afgesproken is dat de rede in druk zal verschijnen en dan vinden wij allicht gelegenheid daarop nader terug te komen. De debaters en vragers hebben zich niet onbetuigd gelaten en de Heer Meynen had druk werk met op alle opmerkingen in te gaan. Trouwens de bezetting van een economische faculteit was vrijwel aanwezig en dat gaf aan het debat uit den aard der zaak een zeker cachet. Het peil der gedachtenwisseling kwam daardoor op hoog plan. En dan is het een vreugde daarbij te mogen constateren dat een principiële aanvat er niet onder lijdt. Het is niet zo dat het een technisch wetenschappelijke discussie is geworden, alleen voor de ingewijden begrijpelijk. Hoewel de referent kwistig Engelse zegswijzen ten beste gaf, en van hem, die zoveel in Amerika en Engeland reisde, was dat begrijpelijk, konden zijn uiteenzettingen door iedereen worden gevolgd. Een aantal werkgemers was door het Centraal-Comité voor deze conferentie uitgenodigd, alsmede een aantal vertegenwoordigers uit de Christelijk Sociale Beweging. Dit gaf aan de discussie kleur. Hier openbaarde de Antirevolutionaire

Partij zich inderdaad als een volkspartij en dat is van grote betekenis. Dat dit ook in de discussie tot uitdrukking kwam spreekt wel van zelf.

Den volgenden dag was Prof. Dr. K. Dijk aan het woord. Ditmaal geen zakenman, maar een theoloog van professie, die zijn visie ten beste gaf op de politieke worsteling van dezen tijd. In dit betoog ging het voornamelijk over den strijd in den eigen Christelijken kring. Het ging ook wel tegen de Roomse en Socialistische opvattingen, maar dan toch, voorzover deze invloed uitoefenen in eigen gelederen. Het ging dus vooral tegen de doorbraak, tegen den invloed van Karl Barth, tegen Banning, Dippel, ook tegen de opvattingen van het Gereformeerd Politiek Verbond.

Een geheel ander betoog als van den Heer Meynen, zowel naar den inhoud als naar de wijze waarop het werd voorgedragen. De Heer Meynen stond losjesweg in de kathedra te keuvelen en zag kans onderwijl zijn sigaret te roken. De professor stond als een rots in de branding en droeg zijn rede voor, gedragen, soliede, helemaal af. Het was alles gepolijst en verzorgd, alles doordacht en van te voren overwogen. In ieder geval een geheel andere stijl, een geheel andere persoonlijkheid, een heel ander betoog. De discussie was niet zo bewegelijk en vlot. Het een werkt samen met het ander. Toch werden er heel wat problemen aangesneden en vooral de verhouding tot de Rooms-Katholieken kwam ter sprake. Het bleek dat nog niet alle Antirevolutionairen een goed inzicht hebben in de veranderde situatie. Sommigen klemmen zich nog vast aan de uitspraak van No-

lens, dat de samenwerking met de Socialisten alleen plaats kan vinden „in de uiterste noodzaak” en zij zien nog niet voldoende in, dat die samenwerking van vandaag er een is als gevolg van „innerlijke noodzaak”. Het heeft in de tegenwoordige omstandigheden veel minder zin om een beroep te doen op het „stoelen op denzelfden wortel des geloofs” dan 50 jaar geleden. De K.V.P. heeft een ontwikkeling doorgemaakt van ons af in plaats van naar ons toe en omgekeerd is de P. v. d. A. een conservatief burgerlijke partij geworden, die veel van haar specifiek socialistische opvattingen op den rommelzolder heeft bijgezet. Dit alles en nog veel meer is in de discussie ter sprake gekomen, waarbij tenslotte het kernvraagstuk bleek te zijn wat nu precies onder een beginsel moet worden verstaan.

Merkwaardig en opvallend is daarbij steeds hoe de Heer Schouten er in slaagt met een enkel kort woord den zin der discussie samen te vatten. In een paar volzinnen formuleerde hij de betekenis van een beginsel, als een richtlijn voor de politieke praktijk, die tegelijkertijd gericht is op een bepaald concreet doel en tegelijkertijd is een kracht Gods. Een formulering, die waard is om er dieper over na te denken. Het beste zou zijn wanneer een van onze knappe mensen, en wij hebben er zo veel, er zich eens toe zette om deze gedachten eens in populaireren trant toe te lichten.

Al met al, het was een geslaagde conferentie. En tevens kan worden medegedeeld dat de uitgewerkte rede van Prof. Dijk in druk verschijnt. Zij bevat veel en leerzaam materiaal voor onze kiesverenigingen. Materiaal dat trouwens niet met een paar maand voudert. Ook het betoog van Mr Meynen verschijnt in druk. Maar dat duurt nog wat langer, want drukke werkzaamheden zijn oorzaak dat Mr Meynen niet in de gelegenheid is zijn betoog aanstonds persklaar te maken.

HET COLLEGE VAN ADVIES

Het College van Advies is dan geïnstalleerd. De plechtigheid vond plaats op Donderdag 23 Februari te Utrecht in het hotel Des Pays Bas. De meeste leden waren daarbij tegenwoordig, terwijl ook het Centraal Comité aanwezig was. Het is wel een groot en breed college geworden: het totaal aantal leden is 85. Maar stel U gerust, de arbeid wordt vooral in commissies ad hoc of in permanente commissies verricht. Op deze wijze kunnen diverse taken tegelijkertijd worden aangevat. Het is niet nodig om er nu verder veel over te vertellen. De installatierede van den Heer Schouten wordt in dit nummer volledig afgedrukt evenals het antwoord dat de voorzitter van het College van Advies daarop heeft gegeven, en beide redevoeringen geven een goeden indruk van de bedoeling van dit College. Wij hebben aan dit College meermalen aandacht geschonken. Verder moeten wij het nu behandelen als een broedse kip. Wanneer de kuikens uit de eieren komen,

dat wil zeggen, wanneer rapporten of adviezen worden gepubliceerd dan komen wij op dit College wel terug. Vooralsnog is verder het advies: „Rustig laten broeden”.

Nadat de installatie was verricht heeft het nieuwe college zich beijverd een werkcomité samen te stellen, dat de organisatie der werkzaamheden verder regelen zal. In dit werkcomité werden gekozen de Heren Prof. Dr H. N. Ridderbos, Mr Dr N. G. v. Geelkerken, de Heer D. W. Ormel en Mr. K. Groen, de directeur der Dr. Kuyperstichting. Als voorzitter treedt op Prof. Dr A. M. Donner te Amsterdam. Men ziet een jonge voorzitter, maar ook de leden van het werkcomité behoren niet tot wat men noemt de oude garde. Aan dit werkcomité de taak om het College van Advies aan het werk te zetten. Voorts ligt het in de bedoeling, dat nog een secretaris wordt benoemd om den administratieven arbeid, daaraan verbonden, te verrichten.

Rede

van den Heer J. SCHOUTEN
ter installatie van het College van Advies

Dames en Heren,

Bij meer dan één gelegenheid is in het Centraal Comité onzer partij, en ook in andere kringen van geestverwanten, de vraag besproken, wat kan worden gedaan, om de gestudeerden, en hen die, al hebben zij geen wetenschappelijke opleiding genoten, door hun werkzaamheid en ervaring als deskundigen mogen worden aangemerkt voor bepaalde aangelegenheden, in te schakelen in den arbeid van de politieke partij. In het bijzonder ging het er dan om, door middel van welke voorzieningen deze personen op vruchtdragende wijze kunnen worden betrokken in den voorarbeid, welke moet worden verricht voor de bepaling van het standpunt der partij ten aanzien van de vraagstukken, welke in de staatkunde een rol spelen of zullen gaan spelen.

Deze vraag is in den loop der jaren in het algemeen aan de orde gekomen, mede omdat onder den invloed van de ontwikkeling der staatkunde de verhouding tussen de genoemde groepen en de politieke partijen een wijziging heeft ondergaan. Voor wat onze richting betreft, houdt deze wijziging, als ik het goed zie, o.m. verband met de belangrijke toeneming van het aantal gestudeerden, met de voortgaande specialisatie in de wetenschapsbeoefening, met een zekere individualisatie, welke in wetenschappelijke kringen al meer aan het licht is getreden, met de steeds verder gaande splitsing in den arbeid van de deskundigen, en met het onderscheid in geaardheid en belangstelling tussen gestudeerden en verdere deskundigen en de anderen, dat in menig geval van invloed was op de deelneming van de eerstgenoemden aan het partij-leven naar zijn organisatorische zijde, en als gevolg daarvan op de aanwending van hun gaven en krachten voor de staatkundige werkzaamheid.

De werking van ieder van deze factoren, en zeker van het geheel daarvan, leidde ertoe, dat een grotere afstand ontstond tussen de genoemde groepen en de politieke partij, welke naar mijn inzicht noch voor die groepen, noch voor de partij, gunstige gevolgen heeft. Voor deze groepen is het, met het oog op haar algemene principiële roeping en haar bijzondere plaats en taak in ons volks-

leven, van grote betekenis, dat zij niet vreemden van de staatkunde, dat zij deze niet als een „zakelijke” aangelegenheid gaan zien, maar het innig verband tussen religie en politiek zich telkens weer realiseren. Voor de partij is het van eminente, ja, van onmisbare waarde, dat de personen tot deze groepen behorende hun bijdragen leveren voor de toepassing van onze beginselen in de staatkunde naar de eisen en noden van dezen tijd.

De overweging van een en ander heeft het Centraal Comité doen besluiten tot instelling van een College van Advies, waarvan de taak U summier is medegedeeld in den brief, waarin U zigt uitgenodigd in dit College zitting te nemen.

* * *

Het aantal vragen en vraagstukken op politiek gebied is, vergeleken bij voorheen, zeer groot, en de vragen en vraagstukken zijn ook veel moeilijker en ingewikkelder dan vroeger. De enorme vernietiging van materiële waarden en de vernieling van vele hogere waarden voor tientallen millioenen mensen, tijdens den 2en wereldoorlog, de verwarring in en de verwildering van het morele en geestelijke leven, welke tijdens dien oorlog in een snel tempo zijn voortgeschreden, de benauwende toeneming van de verwereldlijking en de ontgeestelijking van het gehele menschenleven, de ontwikkeling, beter gezegd de destructie van de wereldverhoudingen na dezen oorlog, de positie van West-Europa in het kader van de internationale politieke situatie enz., hebben voor opgaven gesteld, welke in vrijwel ieder opzicht van geheel andere afmeting zijn dan in vroegere tijden. De stand van zaken in de sociale en economische sectoren van ons leven, en de voorzieningen, welke ten behoeve van de sociale en economische rechtsverhoudingen behoren te worden getroffen, hebben eveneens in belangrijke mate bijgedragen tot de vermenigvuldiging en de samengesteldheid van de staatkundige problemen. Men zou met recht kunnen zeggen, dat hierbij alles in het geding is: het volkenrecht, het staatsrecht en het administratief recht, het burgerlijk recht en het strafrecht; het internationale en nationale Overheidsbeleid; het financiële, sociale, eco-

nomische, militaire en culturele beleid van de Regering.

Deze zeer beknopte opsomming wordt gegeven ter typering van de huidige politieke situatie, en ter aanwijzing van de taken, waarvoor ook onze partij zich ziet geplaatst, doch niet om U uit te nodigen U aanstonds en tegelijk met al deze vragen en vraagstukken bezig te houden. Dit zou niet kunnen, maar ook indien het mogelijk was, zou goed beleid vorderen, dat men met nuchteren zin te werk gaat, en rekening houdt met hetgeen aanstonds overweging verdient. Het Centraal Comité heeft zijn wensen kenbaar gemaakt met betrekking tot enige aangelegenheden, waarvan U straks nader zal bekijken.

* * *

Ik trachtte U aan te geven om welke redenen, en met welk doel, het Centraal Comité besloot het College van Advies in te stellen. Het is in zekeren zin een experiment. Zekerheid van slagen is er uit den aard der zaak thans niet. Wel heeft het Comité goede, hoopvolle verwachtingen ten aanzien van Uw arbeid. Er is opzettelijk niet een straffe organisatie voor Uw College uitgedacht. De ervaring zal U en ons moeten leren, hoe de verdere ontwikkeling van dit instituut moet worden geleid. De verhouding tussen U en het Centraal Comité, tussen U en de partij, tussen U en hen, die onze volksgroep vertegenwoordigen in de Staten-Generaal, zal altijd een ietwat gevoelige en tere zaak blijven. Zij, die aan het principeel en praktisch optreden van onze partij en van onze groep in de volksvertegenwoordiging leiding moeten geven, hebben o.m. den plicht op het geheel van de staatkunde en van de politieke verhoudingen acht te geven, en dienen elke aangelegenheid in verband met dat geheel te bezien en waarderen. Zij, die zich vooral met een bepaald onderwerp bezig houden, kunnen er allicht toe komen, dit min of meer geheel op zichzelf te beschouwen, en te weinig in het kader van het geheel te plaatsen. Dit overigens natuurlijke verschijnsel zal nog wel eens tot nader overleg kunnen nopen. Intussen, er is geen reden voor enig scepticisme. Wanneer wij allen de zaak van onze beginselen en van ons volk willen dienen, zal het goed gaan. En dat dit het geval is, mag, Gode zij dank, worden aangenomen. Zoals aan U reeds werd bericht, ligt het in de bedoeling tenminste eenmaal per jaar — d.w.z. indien nodig of wenselijk meermalen — een gemeenschappelijke vergadering te houden van Uw College, de A.R. leden der Staten-Generaal en ons Comité, ter bevordering

van het contact en de samenwerking.

* * *

Het Centraal Comité heeft besloten Prof. Dr A. M. Donner uit te nodigen het voorzitterschap van Uw College op zich te nemen. Hij heeft zich tot onze blijdschap daartoe bereid verklaard. Het Centraal Comité stond voor een moeilijke keuze, omdat deze een ruime was, aangezien velen van U voor het presidium in aanmerking kwamen. Het Comité hoopt, dat zijn keuze, ook naar Uw inzicht, een goede is geweest.

Namens het genoemde Comité zeg ik U allen hartelijk dank voor de aanvaarding van de uitnodiging in dit College zitting te nemen, en U, Prof. Donner, voor uw beschikbaarstelling voor het voorzitterschap. U hebt allen, en U Professor in het bijzonder, een belangrijke en moeilijke taak op U genomen. Moge de vervulling daarvan door Godes gunst U allen persoonlijk en voor de zaak bevrediging geven. Het: nil desperandum Deo duce zij Uw richtsnoer. Wij wensen dit scheepje een goede reis. Het ga de bemanning onder de leiding van haar kapitein wél. Zij haar arbeid op de wateren van de staatkunde een vruchtdragende en zegenrijke, en voere hij tot verdieping van het inzicht in en een concrete uitwerking op de in behandeling komende punten van de Anti-revolutionaire staatkunde voor onzen tijd, tot heil van ons gehele volk en tot ere van Hem uit Wien en door Wien en tot Wien alle dingen zijn. Hiermede verklaar ik Uw College geïnstalleerd, en nodig ik U uit den arbeid aan te vangen.

Het antwoord

van Prof. Dr A. M. DONNER

Mijnheer de Voorzitter,

en leden van het Centraal Comité.

Het is een goede gedachte geweest van Uw comité toen het tot de instelling van een College van Advies besloot. De A.R. partij heeft daarmede het voorbeeld gevolgd van verschillende andere partijen, die met haar centra van staatkundige vorming en haar stichtingen, hoe en naar wien ook genoemd, reeds eerder dezen weg op zijn gegaan. Aldus is een nieuwe methode gevonden om, naast andere en meer beproefde wijzen van werken, de intellectuele fondsen waarover de

partij beschikt te benutten en te voorkomen dat allerlei deskundige adviezen worden gegeven op het slechtst denkbare ogenblik — n.l. achteraf! U heeft zelf, mijnheer Schouten, gememoreerd in welk een critiek tijdsge-richt wij als partij, als volk en als wereld staan. Daarin geldt het inderdaad alle zeilen bij te zetten. Teneinde zelfs het kleinste vleugje van de wind op te vangen. Daarin is het — om een ander beeld te gebruiken — ook zaak bijeen te blijven en de handen ineen te slaan, opdat wij niet door het inval- lende duister verdwalen.

Het getuigt van de wijsheid van Uw Comité, dat het de organisatie en taakomschrijving van dit College zo vaag mogelijk heeft ge- laten. Wij staan voor een experiment en zul- len de juiste weg wel met enig vallen en op- staan moeten vinden. Voor dat vallen roepen wij Uw welwillendheid en bij dat opstaan Uw helpende hand reeds bij voorbaat in.

Bij alle vaagheid kunnen wij echter toch in het negatieve wel enige contouren aangeven, dunkt mij.

Wij zijn College van Advies voor Uw Comité. Niet een bezinningsorganisatie en niet een gesprekscentrum. Daarin ligt m.i. besloten, dat wij ons niet zullen moeten verliezen in brede en min of meer speculatieve of theoretische vertogen en besprekingen. Niet „wat wellicht had kunnen zijn” of „wat eigenlijk zou moe- ten” zal in het middelpunt moeten staan, maar „wat beslist móet en, wat in de gegeven omstandigheden kán”. Wij staan voor een zeer praktische opgave en voor zeer concrete vra- gen in dit College. Ieder van ons heeft zijn eigen wensen en zijn eigen zienswijzen, maar het gaat er hier uiteindelijk niet om die tel- kens breed uit te meten en daar de voort- durende aandacht voor te vragen. Wij zullen telkens „hier en nu” naar bruikbare en ver- antwoorde oplossingen moeten streven. Met overweging van het vóór en het tégen — natuurlijk. Maar vergeet de noodzaak van een conclusie en een rapport vooral ook niet! Er is gesproken van een college van akade- misch gevormden en deskundigen — welnu, het gaat hier niet om de zuivere — maar om de toegepaste wetenschap.

Het zal nog wel enige moeite kosten om de juiste werkwijze te vinden. Vast staat dat dit college te groot is om als geheel praktisch te kunnen werken. Dat wij meer dan een paar maal per jaar bijeen zouden kunnen komen, lijkt mij een illusie. En mijn eigen- belang als voorzitter doet mij dat ook niet wensen — want de discussies zouden moeilijk te overzien en nog moeilijker in het rechte spoor te houden zijn! Het zal dus zaak zijn dat wij ons verdelen in secties of commissies.

Daarbij kan men twee systemen volgen: dat van vaste secties voor problemen van een bepaald terrein, en dat van de commissies ad hoc. Vooralsnog zal waarschijnlijk dat van de commissies ad hoc de voorkeur verdienen. Op den duur worden er dan vanzelf één of meer van die commissies permanent of semi- permanent. Daarmede zijn de vragen van organisatie echter allerminst opgelost. Meer dan eens zal overleg tussen de commissies nodig zijn. En wanneer een commissie rap- porteert kan het aanbeveling verdienen dat rapport nog eens in breder kring te bespre- ken. Hoe dat moet, zal nog bekeken behoren te worden. Gelukkig hebben wij alle vrijheid om hier door experimenteren den juisten weg te vinden.

Dit wat de figuur en de organisatie van het College zelf betreft.

Of het Centraal Comité ook gelukkig is ge- weest met de keuze der personen, zal moeten blijken. In ieder geval past het ons U te dan- ken voor het vertrouwen, dat in ons gesteld is. De taak zal zeker niet gemakkelijk zijn! Niet minder dank zijn wij U, mijnheer Schou- ten, verschuldigd voor de openhartigheid waarmede U hebt doen uitkomen, dat dit ver- trouwen niet zonder een zekere aarzeling is gegeven. Het is beter de zaken open uit te spreken en te bekennen dat die aarzeling niet geheel onbegrijpelijk is.

Daar is wel eens een zekere verwijdering op te merken tussen wat U de „specialisten” hebt genoemd en de, wat ik misschien mag noemen: „politici”. Het valt niet tegen te spreken dat de verdieping van kennis en de dagelijkse bezigheid op één bijzonder ter- rein het gevaar van een gezichtsverenging met zich brengt. De vroeger vaak gekoesterde hoop dat de uitbreiding van het kader der partij gelijken tred zou houden met de toe- neming van het aantal gestudeerden en des- kundigen in onzen kring is dan ook in menig opzicht niet vervuld. Menigeen wordt geheel in beslag genomen door de taak zijn gemeen- te of zijn organisatie bijeen te houden en haar belangen voor te staan, zijn practijk of het mede aan zijn zorg toevertrouwde bedrijf of openbaar belang te behartigen en de voort- gaande ontwikkeling en wijziging op eigen terrein in het oog te houden. Deze specia- lisatie gaat dan vaak gepaard met een soms vrij ver gaande naïviteit op ander terein en een verlies van het gevoel voor de rechte verhoudingen. Geen wonder dan ook, dat de politicus wel eens geneigd is zich af te vra- gen of deze specialisten het hart nog wel op de rechte plaats dragen en er tegen opziet hen in zijn overleg te betrekken.

Toch is de tegenstelling niet absoluut.

Professor Anema behoort tot de kamerleden, die niet zo heel vaak spreken. Men hoort hem slechts bij belangrijke gebeurtenissen; en als hij dan spreekt, doet hij het nog kort en bondig. Dat is bepaald een verdienste. Er zijn Kamerleden, die als door een magneet telkens weer naar het spreekgestoelte getrokken worden. Zij zijn kennelijk in hun nopjes, wanneer er een onderwerp ter sprake komt, waarover zij weer wat kunnen zeggen. Hun optreden ondergaat men met berusting zoals men dingen ondergaat, waarvan men weet, dat zij toch onvermijdelijk zijn.

Maar wanneer men ziet, dat prof. Anema gaat spreken, is dat anders. Daar gaat men voor zitten, om vooral geen woord te missen. En altijd weer weet prof. Anema, met verwaarlozing van bijkomstigheden, de kern van de zaak te treffen. Na een duidelijke probleemstelling geeft hij in grote lijnen zijn kijk op de zaak. Iure suo is Anema, de nestor van onze senaat, een der kopstukken van die Kamer, ook de leider van de A.R. fractie. Als zodanig houdt hij ook de algemene politieke beschouwingen aan het begin van de begrotingsdebatten. Ook daarbij heeft hij dit jaar een zeer bijzondere rede gehouden; een rede, die in hoge mate de aandacht getrokken, ja, zelfs een zekere deining te weeg gebracht heeft.

Nu moet direct gezegd, dat men de zaak wel heeft overdreven. Er zijn mensen geweest, die de indruk gewekt hebben als zou prof. Anema een streep gehaald hebben door heel de tot dusver door de A.R. gevolgde politiek. Niets is minder waar. Hoogstens kan men zeggen, dat er een streep is gezet, niet door, maar onder een deel van de politiek: ten aanzien van Indonesië zijn wij —

dat erkent ieder — in een nieuwe phase gekomen. Op dat punt is een nieuw hoofdstuk begonnen. Vanwaar deze misvatting? Vermoedelijk hebben de kranten, die deze rede eigenlijk te kort moesten weergeven, hier wel schuld. Het te korte en daarvoor wat verwrongen verslag kreeg in veel gevallen een nog onjuister kop. Zo kreeg men het gegooi in de glazen.

De toegestoken hand?

Prof. Anema heeft aan het Kabinet „de hand toegestoken”. Wat betekende dat? Waarom deed hij het?

Men moet zijn betoog in zijn geheel volgen, om het antwoord te kunnen vinden. Dat betoog viel in twee delen uiteen: de buitenlandse en de binnenlandse politiek. Die buitenlandse politiek was vroeger een kous apart. Men had via de diplomatieke dienst contact met andere regeringen, maar van ingrijpende betekenis was dat niet. Wij voerden immers een „zelfstandigheidspolitiek”. Internationaal waren wij weinig meer dan belangstellend toeschouwer.

Dat is nu totaal anders. Wij doen nu mee. Noem maar op: Benelux, Finebel, O.E.E.C., West-Europees verdrag, Atlantisch pact, Verenigde Naties met alle onderdelen... Er is een steeds toenemende vervlechting, een steeds intensiever integratie. Maar dan kan het niet anders, of de buitenlandse politiek moet steeds groter invloed krijgen op de binnenlandse. Zo is het in feite ook. Er is geen minister meer, of hij moet op tal van punten rekening houden met internationale factoren, Dit is alles overbekend. Maar Prof. Anema keek

Dat is zij al aanstonds niet, omdat — vergeef mij de stoutheid — ook de politicus tot op zekere hoogte specialist is. Andere „specialisten” menen van hun standpunt gezien dan ook wel eens dezelfde eenzijdigheid bij hem op te merken, die hij hun verwijt en men moet hun toestaan de specialisten-vrees van den politicus op één lijn te stellen met de vrees voor „leken”, die zij ieder op eigen terrein wel eens kennen. Het verschil zit hier in, dat bij een college als dit, dat in partijverband optreedt, het primaat absoluut toekomt aan den staatkundigen specialist en dat de andere specialisten — juist op de wijze die zij op eigen terrein van „leken” verwachten — zijn leiding hebben te aanvaarden. Daarmede bedoel ik niet de moeilijkheden, die U, mijnheer Schouten, hebt aangeduid weg te redeneren. Wij zijn soms wat van

elkaars standpunt vervreemd en wij zullen aan de samenwerking moeten wennen. Er is echter, meen ik, geen grond, dit alles tragisch op te vatten. Het specialisme moge in vele opzichten de tragedie van het moderne leven zijn; bij Christenen onder elkaar mag dat niet! Wij moeten ons ook hier leren realiseren, dat wij allen de eigendom zijn van Eén, die Meester is van elk speciaal gebied. In dié eenheid ligt onze kracht en ligt het fundament voor ons werk. Zo mogen wij elkaar vertrouwen en zo kunnen wij elkaar ook verdragen. U hebt den eersten stap gedaan en ons Uw vertrouwen geschonken. Wij geven U ons vertrouwen en aanvaarden Uw leiding. Moge God van den Hemel het werk doen gelukken. Tot Zijn eer en tot de uitbreiding van Zijn koninkrijk.

verder dan vandaag. Hij vroeg zich af, waartoe deze ontwikkeling leiden moet. Het kan niet anders zo meende hij, of bij deze toenemende internationale samenvatting, moeten binnenlandse, partijpolitieke tegenstellingen op de achtergrond komen. Internationaal overleg zal steeds meer het beleid bepalen. Dat wil zeggen, dat de politieke constellatie in West-Europa voor het te voeren beleid steeds meer de binnenlandse verhoudingen in betenis zal gaan overvleugelen.

Nu de binnenlandse verhoudingen in ons land. In dat opzicht moeten wij uitgaan van de situatie, dat geen enkele partij de meerderheid heeft. Dat zal voorlopig wel zo blijven. Om een regeringsmeerderheid te verkrijgen moeten er dus coalities gevormd worden. Men zal het dus op belangrijke punten met elkaar eens moeten worden. Men moet een compromis trachten te vinden. Dat waren de twee uitgangspunten van prof. Anema. Zij waren de bouwstof voor een betoog, dat ook op een wetenschappelijke bijeenkomst gehouden had kunnen worden.

Van theorie naar praktijk

Prof. Anema stond evenwel op de catheder van de Eerste Kamer. Daar moest hij aan de theoretische beschouwing wel een praktische conclusie verbinden. Dat was deze, dat in ons land geen mogelijkheid bestaat voor de scherpe tegenstelling tussen regeringspartij en oppositie.

Die conclusie is niet nieuw. Reeds eerder hebben onze mensen in de volksvertegenwoordiging verklaard, dat de A.R. geen oppositie wensen te vormen in de „klassieke” zin van dat woord. En in dezelfde lijn ligt ook het standpunt, meer dan eens onzerzijds verkondigd, dat in ons land, geen plaats meer is voor parlementaire kabinetten. Eigenlijk was niet de conclusie van prof. Anema het meest markante van zijn rede. Die conclusie bracht niet zo veel nieuws. Het opvallende zat veel meer in de argumentatie. Maar — ironie van het lot — de pers en het publiek hebben zich vastbeten in die — nu wat scherper dan vroeger geformuleerde — conclusie en de rest van het betoog op de koop toe genomen.

Nog één opmerking. De rede van prof. Anema was de eerste algemene politieke beschouwing sinds 27 December 1949. Sinds de soevereiniteitsoverdracht. Het is reeds eerder gezegd, in de Tweede Kamer en in onze pers, dat de A.R. genomen beslissingen loyaal aanvaardt. De Indonesische kwestie heeft haar einde gekregen. De ontwikkeling daarginds, bij onze Uniepartner, laat ons niet onberoerd; integendeel. Maar politieke macht hebben wij er niet meer. Op 27 December is er een streep getrokken.

Die Indonesische politiek was een punt, waar men de A.R. als oppositie kon beschouwen. Ook nog niet geheel in de klassieke zin. Dan zou men tegenover de oppositie een duidelijke regeringspolitiek moeten kunnen plaatsen. Daar is geen sprake van geweest. De regeringspartijen hebben onder elkaar ook heel wat moeten redekavelen. Vraag het maar aan Schermerhorn; die is gewend van alles en nog wat rond te vertellen en doet

dat ook, over dit onderwerp. Maar praktisch was het resultaat van dit geredekavel steeds zo, dat wij „neen” moesten zeggen.

Dat is nu voorbij. De verhoudingen zijn nu „zuiverder” geworden, zo zei prof. Anema. Dat is op zichzelf wel grappig. Die Indonesische politiek kan men bepaald niet een onzuiver element in onze politieke verhoudingen noemen. Voor prof. Anema was het dat in zoverre wel, dat de Indonesische politiek de grote lijnen, die hij zag, doorkruiste.

Maar goed, dit is nu voorbij. Nu vooral was er reden om aan dringen op een „nationale politiek”. Prof. Anema's rede was een appèl gericht tot de beide grote regeringspartijen. Een oproep, zich niet al te zeer vast te klampen aan hun eigen partijpolitiek. Staar U niet blind op vermeende monopolies! Gij, P. v. d. A., op een monopolie van progressiviteit, gij, K.V.P., op uw grootte, die U steeds een grote invloed zal verschaffen. De omstandigheden vragen om een nationale politiek.

De gebalde vuist

Aan de overzijde van het Binnenhof werd de zin van de toegestoken hand verduidelijkt door de gebalde vuist van de communisten. Dat was bij het wetsontwerp tot goedkeuring van het verdrag inzake de Amerikaanse wapenleveranties.

In heel West-Europa zijn de communisten daartegen een felle agitatie gaan ontketenen. In ons land, waar de tegenstellingen in de regel wat minder scherp zijn, is dat nog op zeer gematigde wijze verlopen. De vertoning in de Tweede Kamer duurde slechts kort en had eigenlijk niet veel om het lijf. Wij zouden over deze onwaardige gebeurtenis zelfs niet schrijven, ware het niet, dat tegenover het communistisch gescheld, gevloek en getier de Kamer een prachtige houding heeft aangenomen, die toch wel even vermeld mag worden. Voorzitter Kortenhorst hield de teugels strak. Dat moest al heel spoedig tot een conflict leiden. Gelukkig eigenlijk, want door dat enkele kwartiertje, was de rest van de middag uitermate kalm. Het incident-Wagenaar lag zeker niet in de bedoeling van de communisten. Zij pasten terdege op voor een herhaling.

De Kamer nam het hele geval uiterst kalm op. Ook de P. v. d. A., die anders zich wel eens laat verleiden, tot wat „bekvechterij” met de communisten; koren op hun molen, natuurlijk.

Tegenover dit flegma stonden de communisten machteloos. Hun interrupties, soms bepaald ongelukkig, ontlokten soms wat hilariteit, maar hadden nog vaker in 't geheel geen uitwerking. Toen de communist De Groot eens iets schreeuwde — de man komt vrijwel nooit in de Kamer —, alleen op „hoogtijdagen” — maakte de heer Schouten de opmerking: „Wie is die man eigenlijk? Laat hij zich toch koest houden, die ene keer, dat hij hier komt!”

Zo reageerde de Kamer. De heren kregen geen voet aan de grond. Een slechte beurt tegenover hun bazen!

En toch... een waarschuwing. De gebalde vuist is er. Hier misschien ongevaarlijk, elders even-

wel een ernstige bedreiging. Dat moet ons brengen tot het staken van onderling gekrakeel.

De knoop doorgehakt

Dat brengt ons weer aan de overkant, waar wij gaan luisteren naar wat de heer Tjalma zei bij de begroting van Binnenlandse Zaken.

Een begrotingsdebat brengt altijd veel oude kwesties op tafel. Zaken, die jaar op jaar besproken worden en nooit tot een eind komen. Zo'n zaak is het politievraagstuk.

Er zitten aan de politie twee kanten. Zij moeten zorgen voor de handhaving van de openbare orde. Dat is primair een zaak van de plaatselijke overheid. Onze wetgeving geeft daarbij de centrale plaats aan de burgemeester. Maar de politie doet meer. Zij staat ook in dienst van de justitie. Wanneer de wet is overtreden is de politie belast met de opsporing van de boosdoeners.

Daar hebt ge de moeilijkheid. De politie moet dus twee heren dienen. Die twee figuren zijn nu zwaar aan het vechten, wie van hen het meeste te vertellen moet hebben. Het gaat dus tussen Binnenlandse Zaken en Justitie.

Nu moeten we even oppassen. Als Binnenlandse Zaken aan deze strijd deelneemt, zou het dat eigenlijk moeten doen als voorvechter van de gemeenten, van de burgemeesters. Dat is niet hele-

maal het geval. Binnenlandse Zaken vecht ook voor eigen standje. Dat is ook een gevaar. Als de politie onder Binnenlandse Zaken valt, mag dat niet leiden tot een centralistische organisatie. Centralisatiezucht is B.Z. niet geheel vreemd. Dat zien wij ook wel in het nieuwe ontwerp over de „burgerlijke staat van beleg”.

Wij keren terug naar de heer Tjalma. Die legde ook de vinger bij de zucht naar centralisatie op het departement van minister Teulings. Geef toch aan de provincies en aan de gemeenten hun eigen taak, zo zei hij. Denk nu niet, dat alles alleen maar gaat, wanneer het vanuit Den Haag wordt gedaan. Het tegendeel is het geval:

Maar vooral maakte hij er de regering een verwijt van, dat men het over deze zaak nu nog niet eens is. Moet men blijven vechten, totdat het te laat is? „Terwijl de senaat nog delibereerde, viel Saguntum.....”

De gebalde vuist, en de Tweede Kamer, maar meer nog van over onze grenzen, moet ons doen beseffen, dat wij klaar moeten staan, om onze nationale vrijheden te beschermen. Daar past geen departementale vliegen-afvangerij. Daar moet men de zaken niet bezien door de departementale, maar door de nationale bril. (Hetgeen iets anders is dan een genationaliseerde bril naar Engels model).

De Parlementaire werkzaamheid der

STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ

Mr C. J. VERPLANKE

Nu ten besluite van de artikelenreeks over de S.G.P. zal worden nagegaan, wat haar Tweede Kamerfractie sinds 1945 in de Staten-Generaal presteerde, moge nog even een blik naar achteren worden geworpen om het behandelde terrein te overzien.

In Ned. Ged. 5e jrg. no. 12, werd getracht een inzicht te geven in het karakter der S.G.P., waaruit bleek, dat haar optreden meer op het sentiment dan op het praktisch staatkundig leven is gericht. Van een serieuze politieke meningsvorming is geen sprake. Hiertegen verzet zich dan ook een comité van bezwaarden uit de S.G.P., dat inmiddels een tweetal nummers van een eigen orgaan, „Naar het paslood”, het licht deed zien.

Het verschil in optreden is echter in hoofdzaak een verschil in klimaat. De behandeling van het Staatkundig-Gereformeerde beginselprogramma toonde immers aan, dat het grootste gedeelte daarvan van antirevolutionair standpunt uit redelijk aanvaardbaar is (no. 13). Slechts ten aanzien van de taak der Overheid rijst een principiël verschil (no. 14), dat naar voren komt in de omschrijving van de roeping der Overheid, van de verhouding tussen Kerk en Overheid en van de overheidstaak ten aanzien van het onderwijs (6e jrg., no. 1) en in de artikelen, die

handelen over de volksgezondheid en de sociale aanlegenheden (no. 2).

De uitvoerige aandacht, die in de voorgaande artikelen aan de S.G.P. werd besteed, werd ingegeven door de gedachte, dat het gescheiden optrekken van deze partij naast de Antirevolutionaire Partij hoogst bedrevend is. De vorming van één partijverband met hen is niet alleen een eis van den nood des tijds, maar zou ook beider politieke invloed aanmerkelijk doen toenemen. De beide Staatkundig-Gereformeerde stemmen in de Tweede Kamer, die nu volstrekt worden genegeerd, zouden dan aan het Protestants-Christelijk geluid in de Staten-Generaal veel meer kracht bijzetten.

Al lopen inderdaad op enkele punten, die in den huidige allesbeheersenden strijd tegen het staatsabsolutisme van ondergeschikt belang zijn, de meningen uiteen, een zelfstandige partijformatie van de S.G.P. naast de Anti-Rev. Partij is in geen enkel opzicht verantwoord, wanneer men let op wat door de Staatkundig-Gereformeerde Kamerfractie sinds 1945 te berde — of beter: niet te berde is gebracht. Het valt al terstond op, dat de beide vertegenwoordigers slechts bij enkele gelegenheden het woord

plegen te voeren in de Kamer. Is dat wel het geval, dan p refereer zij de laatste plaats en is hun rede meestal niet meer dan een herhaling van wat door de voorgaande, met name de A.R. sprekers reeds werd gezegd. Toen Dr Kortenhorst op 9 Jan. 1946 nog na Ds Zwaan het woord voerde, ving hij zijn rede dan ook aldus aan (Handd. II K. 1945/6, blz. 204): „Het is niet om inbreuk te maken op het prerogatief van den geachten afgevaardigde, den Heer Zandt, om als hekkensluiter van het parlementaire debat te fungeren, dat ik na hem nog het woord voer, en evenmin om den indruk te wekken, dat niet alle parlementaire debatten in het zand(t) verlopen.”

Slechts bij de behandeling der Rijksbegroting (en bij wijlen de Indische debatten) blijft de Staatskundig-Gereformeerde fractie niet in gebreke; bij de behandeling der talloze andere wetsontwerpen wordt meestal volstaan met een diep stilzwijgen dan wel met een korte verklaring, waarom men tegen zal stemmen. Buiten de begrotingsdebatten mengt men zich uiterst zelden in de parlementaire discussie, ook al zijn soms belangrijke wetsontwerpen aan de orde. In de zitting 1945-1946, tijdens welke alleen Ds Zandt de S.G.P. vertegenwoordigde, werd van 30 Jan. 1946 tot aan het sluiten der zitting (1 Juni 1946) van de zijde der S.G.P. niets vernomen. Noch aan de behandeling van de Grondwetsherziening in eerste instantie, noch aan de debatten over de regeringsverklaring betreffende Nederlands-Indië (2, 6 en 7 Mei 1946) werd deelgenomen.

In de zitting 1946 I (4 Juni—20 Juli 1946), toen ook de Heer Van Dis de S.G.P. vertegenwoordigde, mengde alleen Ds Zandt zich eenmaal in de discussie over de Regeringsverklaring van 5 Juli 1946. Beiden zwegen echter, toen het wetsontwerp tot verlening van consumentencredieten ter sprake kwam.

In de zitting 1946—1947 voerden de beide afgevaardigden wel telkenmale het woord bij de behandeling der begroting, maar daarna verstomde het Staatskundig-Gereformeerde geluid weer grotendeels: noch bij het spellingsvraagstuk, noch bij het ontwerp „Wet Belastingherziening 1946”, noch bij de behandeling van het nieuwe kinderrecht, noch bij die van de Woonruimtetwet — om nu maar enkele belangrijke kwesties te noemen — liet de S.G.P. haar stem horen.

In de zitting 1947—1948 werd de parlementaire activiteit evenmin vergroot. Zo sprak Ds Zandt na 1 Januari 1948 slechts eenmaal en wel ter gelegenheid van de regeringsverklaring d.d. 13 Jan. 1948. Beide vertegenwoordigers deden er het zwijgen toe, toen bijv. het voorstel-Van der Goes van Naters tot het houden van een enquête naar het regeringsbeleid 1940—1945, het wetsontwerp tot invoering van een buitengewoon pensioen voor verzetsslachtoffers, de noodvoorziening gemeentefinanciën, de nationalisatie van de Nederlandse Bank en de aansluiting bij de W.-Europese Unie ter sprake kwamen.

In de zitting 1948—1949 zweeg de Staatskundig-Gereformeerde Kamerfractie o.m. bij de behandeling van het wetsontwerp tot goedkeuring van het N.-Atlantisch Verdrag, van de interpellatie-Roosjen over de onderwijzersssalarissen, van het wetsontwerp tot afschaffing van het Besluit Oorlogs-pleegkinderen en van de interimregeling voor Suriname.

In het algemeen volgt men echter bij de stemming

de Anti-Rev. Kamerfractie. Merkwaardig daartegen wordt de houding der S.G.P., wanneer zij volstaat met een korte verklaring om haar afwijkende mening te motiveren. Zonder meer geeft zij dan te kennen, dat zij om principiële redenen, die niet nader worden uiteengezet, zal tegenstemmen. Dat was bijv. het geval bij het wetsontwerp tot verhoging van de subsidiëring aan bijzondere universiteiten en hogescholen en bij het wetsontwerp tot instelling van de V.G.L.O.-school. Na zulk een „korte verklaring” stemde de S.G.P. (plus natuurlijk de communisten) tegen.

Nog merkwaardiger wordt de houding der S.G.P., wanneer ze zelfs zonder een korte verklaring een van het antirevolutionaire afwijkend standpunt inneemt. Wij denken aan de goedkeuring van het Statuut voor den Raad van Europa, aan de beide moties-Burger betreffende het perszuiveringsbeleid en last not least aan het wetsontwerp betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfonds, waaraan in „De Banier” een drietal artikelen werd gewijd, maar waaraan in de Kamer geen aandacht werd besteed. Slechts het „tegen” werd vernomen. Men gaat zich wel afvragen, of de Staatskundig-Gereformeerde beginselen betekenis hebben voor het gehele staatkundige leven. En men vergelijkt onwillekeurig de activiteit der Staatskundig-Gereformeerde Kamerfractie met die van den eenling Welter, die aan heel wat meer onderwerpen aandacht besteedt.

Ook de begrotingsbeschouwingen der S.G.P. brengen weinig nieuws. Men kan ze vrijwel samenvatten in de wens tot handhaving van „het onverminkte art. 36”, de aanprijzing der homoeopathie, de bestrijding der „vaccine-aanbidders” en de verheerlijking der anti-vivisectie. Zelfs bij de begroting van Onderwijs kwam Ds Zandt — volgens den voorzitter der Kamer „langs onnaspeurlijke wegen” — bij de vaccinatie terecht. Hoewel hij werd verwezen naar de behandeling der begroting van Sociale Zaken, werd zijn stem toen niet vernomen!

Alle beschouwingen worden gemeenlijk doorspekt met beroepen op Keizer Theodosius en de oud-vaders Augustinus, Ambrosius, Tertullianus, Teellinck en „een zeer naë geestverwant van ons, n.l. de bij een groot deel van ons volk zozeer geliefde predikant Ds Lodenstein” (Handd. II K. 1945/6, blz. 292), wiens biddagpredikaties zelfs dienst moesten doen om de ontwerp-overeenkomst van Linggadjati af te keuren. Met deze voorliefde wordt in de Kamer wel eens de draak gestoken. Zo meende Mr Schmal (C.H.) aan den „droefgeestig-piëtistischen” afgevaardigde, Ir Van Dis, iets duidelijk te moeten maken „aan de hand van een woord van een man, die hier bijkans 100 jaar geleden achter de ministerstafel heeft gezeten. Dit is net lang genoeg om op de bijzondere belangstelling van ons geacht medelid, den Heer Van Dis, aanspraak te mogen maken” (Handd. II K. 1946/7, blz. 433). Bij een debat over het rechtsherstel der Ned. Herv. Kerk verwees Mr Schmal „den Heer Zandt, die zich gaarne in oude lectuur verdiept” naar een boek van Star Numan en vroeg hem „hierop niet terug te komen, alvorens hij dit voldoende oud geworden geschrift heeft gelezen, of wel — laat ik dit liever beleefdheidshalve veronderstellen — heeft herlezen” (Handd. II K. 1947/8, blz. 558).

Art. 36 N.G.B. speelt in alle beschouwingen een

grote rol. Ds Zandt kantte zich zelfs tegen de voorgestelde verandering in de procedure tot wijziging der Grondwet, omdat een eventuele wijziging van de Grondwet toch niet „zou gaan in de richting van de door ons beleden beginselen overeenkomstig het onveranderde artikel 36 der aloude Nederlandse Geloofsbelijdenis”. Men bedenke overigens, dat de Kamerredevoeringen van Ds Zandt hoofdzakelijk dienst moeten doen als propagandalectuur voor zijn kiezers. Zij worden n.l. in brochurevorm voor de luttele prijs van 5 centen (soms zelfs voor 3 centen) verkrijgbaar gesteld. In het algemeen is de aanschaf van één brochure echter wel voldoende om ook den inhoud der anderen te leren kennen. Vergelijkt men bijv. de algemene beschouwing van Ds Zandt bij de begroting voor 1949 met die bij de begroting voor 1950, dan blijkt, dat het zetsel grotendeels kon blijven staan. Dezelfde onderwerpen werden in vrijwel dezelfde bewoordingen aangesneden. De samenwerking tussen antirevolutionairen en Rooms en in vroeger dagen werd beide keren aan de hand van hetzelfde citaat uit „De Nieuwe Haagse Courant” veroordeeld. Wanneer men het desbetreffende gedeelte leest, komt de ondeugende vraag op, hoe de samenwerking van Ds Zandt met den Rooms Heer Welter in Rijkseenheid is te verdedigen. En als men bij de debatten over de souvereiniteitsoverdracht Ds Zandt demonstratief naast den Heer Welter ziet plaats nemen, gaat van de waarde van zijn strijd tegen de vroegere coalitie wel iets verloren.

Overzien we echter het gehele terrein van de parlementaire werkzaamheid der S.G.P., dan kan worden geconstateerd, dat men zich in de meeste gevallen

achter de antirevolutionairen schaaft. Een enkele maal neemt men een afwijkend standpunt in, bijv. toen gestemd werd tegen de goedkeuring van het handvest der Verenigde Naties, omdat deze idee „per se van revolutionairen en onchristelijken oorsprong is”; voorts wenste men zijn steun niet te verlenen aan de verplichte gevolgen van onvrijwillige werkloosheid (met de gelukkig slechts van tijdelijken aard zijnde noodwet-Drees werd daarentegen van harte ingestemd, omdat er geen verzekering en geen dwang bij betrokken was); tenslotte valt nog te noemen het wetsontwerp op de bedrijfsorganisatie, dat wegens strijd met de Grondwet werd bestreden, maar vooral ook om het wel vaker voorkomende feit, dat, „in de stukken niet de erkenntenis van het Albestuur Gods wordt uitgesproken”.

Ondanks sommige afwijkende opvattingen blijft de vraag echter klemmen, of de politieke gescheidenheid verantwoord is. Nu een samengaan met de onbetrouwbare K.V.P. op gerechtvaardigde bedenken onzerzijds zal stuiten en de toenemende verroomsing en de ontkerstening de politieke eenheid der Reformatorische Christenen eist, moet samenwerking met de ons zeer na staande politieke partij, de S.G.P., toch wel het meest voor de hand liggen.

Daar komt nog bij, dat het gezamenlijk aantal Kamerzetels thans 15 bedraagt, maar in geval van althans organisatorische samenwerking (in federatief verband bijv.) op 16 zou zijn gebracht, zodat de P.v.d.A. een restzetel minder had gekregen. Wordt het geen tijd om vóór de volgende verkiezingen stappen in de aangegeven richting te zetten?

UIT DE PERS

Mr. C. J. VERPLANKE

Naast Dr Veerman's Parlement is de pers een belangrijk middel om op de hoogte te blijven van de politieke situatie in Nederland. Zij stelt ons in staat om een inzicht te krijgen in den toestand:

Bij de K.V.P.....

In Rooms-Katholieken kring speelt de kwantiteit blijkbaar groter rol dan de kwaliteit. Hierover is in de Roomse pers den laatsten tijd veel discussie gaande. In De Volkskrant (K.V.P.) d.d. 14 Febr. schrijft Prof. Romme:

Begrijpen wij de uitlatingen van de laatste tijd uit de rijen der niet-oppervlakkigen goed, dan concentreert zich de critiek op twee grote punten: op wat men ziet als een te straffe organisatie van het partij-politieke leven, en op wat men aanvoelt als een gemis aan meeslepend vermogen van de katholieke politiek, zoals zij praktisch wordt gevoerd.

Wat het laatste betreft, in De Volkskrant van 15 Febr. moet het Prof. Romme

..... van het hart, dat in de klacht veel waars zit. De politiek der K.V.P. behoorde veel meeslepend te zijn dan zij is.

Tja, dat is geen wonder, als men Prof. Romme in de Kamer hoort orakelen. Hij mag blij zijn, als hij zijn eigen Kamerleden meeslept. Maar om de K.V.P.-politiek nu zo meeslepend te maken, dat, volgens haar ontwerp Provincie-Program 1950, gepubliceerd in De Opmars, het propagandabladd van de K.V.P., d.d. 3 Febr., zelfs

Aan plannen tot grenswijziging en opheffing van gemeenten (vooraf) ga een uitgebreid stedenbouwkundig, demagogisch, sociaal-economisch en bestuursrechtelijk streek-onderzoek..

zie, dat gaat ons toch wel wat al te ver. De K.V.P. beware haar demagogie voor de Kamer.

Op de Partijraadsvergadering der K.V.P. op 18 Febr. werd besloten een centraal vormingsinstituut te stichten. Het Vrije Volk (P.v.d.A.) is echter blijkbaar zo beducht voor de kinderrijke Roomse gezinnen, dat het op 18 Febr. op de voorpagina berichtte:

De Partijraadsvergadering van de K.V.P., te Utrecht bijeen, heeft tot de stichting van een centraal bevolkingsinstituut besloten en daartoe een groot perceel in het centrum van Baarn aangekocht.

In Baarn worden dus voortaan alle Roomse oievaars geconcentreerd. En ons landje is al zo overbevolkt!

.....Bij de C.H.U. ....

De politiek der Christelijk-Historischen is voor ons, simpele burgers, ietwat moeilijk te volgen. De meest uiteenlopende groepen worden in de C.H.U. bij elkaar gehouden. Wij kennen overigens nog zo'n „vederlichte” Unie. Die kwam op 27 Dec. j.l. tot stand. De Unie der Christelijk Historischen zou men daarmee het best kunnen vergelijken, wanneer men leest wat Prof. Gerretson schrijft in het C.H. oppositie-blad De Nederlander van Febr. 1950 onder den titel „Tilanus contra de C.H.U.” met als ondertitel „Democratische beginselpartij of autoritaire leiderspartij?” In dit artikel van 24 blzz. formuleert Gerretson het conflict in de C.H.U. als volgt:

1. De Heer Tilanus heeft in de Indische kwestie een autoritaire politiek gevoerd, die een aandrang is van de democratische grondslag van onze Unie.
2. Deze, deels in 't geheim gevoerde, politiek is in flagrante strijd geweest met een ook door hem in 't openbaar beleden, erkend grondslagbeginsel der Unie en daaruit afgeleid standpunt in de Indische kwestie.
3. Deze persoonlijke politiek is een volslagen mislukking geworden en heeft een diepe kloof gemaakt in de voorheen ten aanzien der Indische politiek eendrachtige Unie.

Nee, 't is daar lang niet alles koek en ei:

In zeer brede beginselvaste kringen der Unie is het vertrouwen in de Voorzitter deerlijk, wij vrezden soms onherstelbaar, geschokt.

Indien de Unie moet worden verlaten, is het door hen, die door autoritair en opportunistisch beleid dwars tegen het beginsel en de Unieuitspraak in, dit droevig conflict hebben veroorzaakt. Zij, niet wij zijn de scheurmakers.

Overigens geen woord over de Antirevolutionairen, die geheel in den geest van Prof. Gerretson hebben gehandeld. Evenmin krijgen we iets te horen over de vraag, waar Prof. Gerretson in de toekomst zijn heil zal zoeken. Slechts dit:

Wat mij aangaat kan de keuze tussen trouw aan ons beginsel en trouw aan een leider niet twijfelachtig zijn; de laatste ben ik slechts verschuldigd, zolang de leider trouw aan het beginsel is.

En dit standpunt zal ik, steunend op ons beginsel, ook tegen de Voorzitter der Unie in, naar eer en geweten, tot de uiterste consequentie, handhaven.

Het wordt anders wel benauwend voor ons, als we in het C.H. weekblad „Koningin en Vaderland” d.d. 20 Jan. lezen, dat de Heer Tilanus in een vergadering der Kamerkring Utrecht

.....nog eens met vreugde constateerde, dat men als fractie-lid der C.H.U. niet aan een systeem of vooropgezet plan was gebonden bij stemmingen. Elkeen stemt naar eer en geweten en juist dit grote voorrecht zal ook in de toekomst de band, die onze Unie bindt, steviger maken.

Nu kunnen dus wet en Grondwet van de baan bij de Kamerleden der C.H.U., mits zij naar eer en geweten stemmen. De Heer Van de Kieft (P.v.d.A.) merkte dan ook op 14 Febr. ter gelegenheid van de algemene beschouwingen over de begroting 1950 in de Eerste Kamer op (Handd. I K, blz. 259):

Moet (een eenvoudig Christelijk-Historisch man) de personificatie van de Christelijk-Historische idee zien in de heren Gerretson en Lunshof of in de heer Tilanus? Zou men werkelijk menen, dat een dergelijke partij een Regering zou kunnen steunen? Er is ons onlangs ook nog verzekerd, dat de geachte bewindsman van Oorlog en Marine op zijn eigen houtje en verantwoordelijkheid in het Kabinet zit. De leden van de Christelijk-Historische Unie in de Tweede en Eerste Kamer komen op hun eigen verantwoordelijkheid de Volksvertegenwoordiging binnen en niemand weet precies, waaraan zij zich gebonden zullen houden en hoe hun stem ten aanzien van politieke vraagstukken van de allereerste orde zal zijn. Wanneer deze heren dan eenmaal op hun eigen verantwoordelijkheid de politieke arena binnenkomen en naar goede individualistische traditie op eigen houtje een nummertje weggeven, kun je moeilijk vergen, dat een Regering op zulk een partij zou kunnen steunen.

.....Bij de C.P.N. ....

Uit het communistische dagblad De Waarheid d.d. 9 Febr.:

De Communistische Partij is de enige democratische partij in Nederland.

Dat weten we dan weer. Maar de Antirevolutionairen zijn „burgerlijk-kapitalistische prostitué's van de bonzen van Wallstreet”.

Waarom vindt men in Trouw geen critiek op Amerika?

Omdat het niet mag van Washington!

Waarom is Trouw thans de meest verwoede voorstander van de herbewapening van de nazi's?

Omdat Amerika dat zo bevolen heeft!

Waarom verklaart Trouw onderdanig die Amerikaanse politiek (n.l. de goedkeuring en ratificatie der R.T.C.-besluiten) loyaal te zullen uitvoeren?

Wallstreet wil het!

Gelukkig, dat deze raadselen nu eindelijk voor ons zijn opgelost.

.....En bij ons

Uit De Rotterdammer (A.R.) d.d. 27 Febr.:

De rede, welke prof. Anema onlangs in de Eerste Kamer heeft gehouden, heeft allerwege wel aanleiding gegeven tot commentaar en gissingen. De spreker zelf heeft zijn woorden niet nader toegelicht. Wanneer wij het mogen zeggen met een beeld dat enigermate aan de dierenwereld is ontleend: hij heeft zijn ei gelegd en de anderen zijn gaan kakelen.

Het ei.....

Prof. Anema op 14 Febr. in de Eerste Kamer (Handd. I K, blzz. 243 en 244):

Met de beëindiging der Indonesische kwestie is die onzuiverheid verdwenen en kunnen wij thans ook met de beide grote partijen ongehinderd samenwerken aan het voeren van een energieke nationale *politiek*, natuurlijk steeds voorzover onze beginselen dat mogelijk maken.

Zo kunnen wij dan allengs komen tot wat wij na de bevrijding voortdurend hebben bepleit en wat door den druk der Indonesische kwestie steeds weer is verijdeld: een werkelijke nationale *politiek* *)

.....en de kippen

Elseviers Weekblad (krypto-liberaal) d.d. 18 Febr.:

Professor Anema heeft namens de anti-revolutionairen in de Eerste Kamer een verklaring afgelegd, die wel enig opzien zal baren. Hij verklaarde zich bereid met en eventueel in het *Kabinet* samen te werken *).

De Maasbode (K.V.P.) d.d. 20 Febr. in een verslag van de partijraadsvergadering der K.V.P., onder het motto „Het hengelen van prof. Anema naar een nationaal Kabinet”:

Het primaat van de buitenlandse politiek was het lokaas, aldus prof. Romme, aan de lijn, die prof. Anema, de leider van de A.R. fractie, in de politieke vijver uitwierp, toen hij in de Eerste Kamer pleitte in de richting van een nationaal *Kabinet**)

In het Vrije Volk (P.v.d.A.) d.d. 23 Febr. schrijft Jhr. Mr Van der Goes van Naters:

Het denkbeeld van een alle bonafide partijen omvattend *Kabinet* heeft iets aanlokkelijks*)

Vrij Nederland („onafhankelijk”) d.d. 25 Febr.:

Prof. Anema riep op tot een „nationaal *Kabinet*”, dat zo uitstekend passen zou bij den nood des tijds *)

Anema als stoelenmatter

De Opmars, het propagandablad van de K.V.P., d.d. 24 Febr.:

Prof. Anema heeft doen verstaan, dat het zijns inziens tijd wordt voor de anti-revolutionaire partij om naast de christelijk-historische minister van Defensie een ministeriële stoel te gaan bekleden.

En nu de waarheid

In het Friesch Dagblad d.d. 20 Febr. schrijft ons Eerste Kamerlid, de Heer H. Algra, in een hoofdartikel, getiteld „De vermaning van prof. Anema”:

Waarom heeft Prof. Anema in de Eerste Kamer gehengeld naar een ministerszetel?

Zo vraagt men.

En de vraag bewijst al, dat men niet heeft gelezen, wat er staat.

Prof. Anema heeft gezegd: nu de Indonesische kwestie achter de rug is, is dit motief, om zich tegenover de Regering te stellen, vervallen.

Wij vragen nu van de Regering een nationale *politiek*. Let wel, hij zei niet een nationaal *Kabinet*, maar een nationale *politiek*. Dat is niet hetzelfde. De Professor heeft niet om ministerszetels gevraagd. Hij vroeg om een staatkundig *beleid* van de Regering, waardoor het mogelijk zou worden, dat *alle* nationaal gezinde partijen de Regering steunen.

Mr Kolff namens de C.H.U. sloot zich daarbij aan. En *hij* was het, die er de opmerking aan vastknoopte, dat dan de A.R. ook een zetel in het *Kabinet* diende te krijgen. Dat was een opmerking van mr Kolff, terloops gemaakt. Het was niet de hoofdzaak.

De C.H.U. staat op het standpunt, dat het ministerie *tot nu toe* niet zulk een (nationale) *politiek* heeft gevoerd. Ook al zit er een C.H.-minister in. Zo zou het ook kunnen, dat er een A.R.-minister in zat, en tóch het *Kabinet* niet tot een nationale *politiek* kwam.

De verdeling der zetels is niet beslissend. Beslissend is de koers van het regeringsbeleid. En *die koers* wilde Prof. Anema zó gewijzigd zien, dat zijn fractie verschillende reserves tegen de Regeringspolitiek kon laten vervallen. Dit woord was dus geen gehengel, maar een vermaning.

*) Cursivering van ons.

DE ENGELSE Verkiezingen

R. GOSKER

Het Engelse volk heeft gesproken

De Labour Partij, de pendant van onze tegenwoordige Partij van den Arbeid, heeft een magere overwinning behaald, zo pover en zo benauwd, dat haar tegenpartij, de Conservatieven er niet rauwig om zijn, omdat deze er de voorkeur aan geven als sterke oppositie tegenover een zwakke regeringspartij op te treden en niet zelf met een zo gering verschil in zetelaantal de verantwoordelijkheid te aanvaarden. Hadden de Conservatieven een zo benauwde overwinning bevochten, dan zouden ook zij voor grote moeilijkheden gekomen zijn.

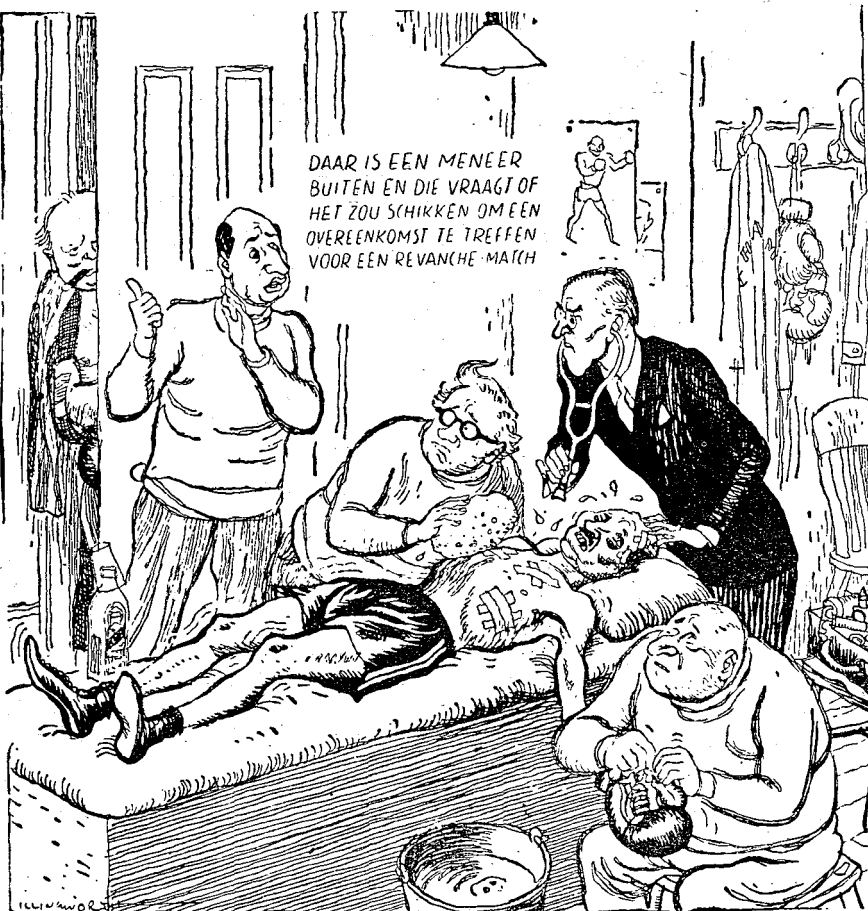
De couranten hebben er de aandacht op gevestigd dat bij deze verkiezingen een aantal records is gebroken. 1e. Nooit gingen zoveel kiezers naar den stembus. 2e. Nooit werden zoveel waarborgsommen verspeeld. 3e. Nooit was er zo gering verschil in zetelaantal. 4e. Nooit werden zoveel kandidaten gesteld als ditmaal.

Dat alles is interessant voor Engeland zelf.

Naar aanleiding van deze verkiezingen willen wij echter enige opmerkingen maken, die voor ons van betekenis kunnen zijn.

Inderdaad, de voorsprong, die Labour had in het Parlement is geslonken van bijna 150 zetels tot een half dozijn. Dat is veelzeggend. Maar het zegt lang niet alles. Want het aantal zetels geeft in Engeland de werkelijke krachtsverhoudingen niet goed weer. Wanneer men de behaalde stemmenpercentages met elkaar vergelijkt, leren deze dat de verschuivingen in het kiezerscorps inderdaad niet groot zijn geweest. In 1945 verkreeg Labour immers 47.9% en bij deze verkiezingen 46.5%, dat is dus een verlies van ternauwernood 2½%. De Conservatieven behaalden in 1945 slechts 40.3% en ditmaal 43.5% en dat is dus een winst van nog geen 8%.

En dan te weten, dat de Conservatieven ditmaal alles op alles hebben gezet. Het is inderdaad zo, dat zij in 1945 de zaak maar een beetje op haar beloop hebben gelaten, terwijl toen de Socialisten aan de propaganda veel zorg hebben besteed.

De Conservatieven dachten het met de populariteit van Churchill wel te zullen klaren. Maar die rekening is danig tegengevallen en het resultaat was een deerlijke verrassing. Na 1945 hebben zij de organisatie van de propaganda ter hand genomen. Het was Lord Woolton, die er mede werd belast. Grote bedragen werden bijeengebracht om de actie te financieren en inderdaad werd alles op haren en snaren gezet om ditmaal de overwinning te behalen. Aan activiteit heeft het dan ook werkelijk niet ontbroken. En dat niet slechts voor de laatste weken, maar dat geldt voor de laatste maanden. Het land werd overstroomd met propagandalectuur. De socialisten werden er zelfs een beetje mee in den hoek gedrongen.

(Cliché afgestaan door Dagblad Trouw)

„Blanke Ballast” van L. J. Jordaan (met toestemming van „Vrij Nederland” overgenomen).

Daar konden zij niet goed tegenop.

Wat dat aangaat waren de socialisten altijd meesters in het vak. En dat de Conservatieven er in slaagden hen ditmaal de loef af te steken is wel een bewijs hoezeer zij alle krachten hebben ingespannen.

In de Socialistische pers hier te lande heeft men overigens nog al eens smalend gesproken over de sterke fondsen, waarover de Conservatieven beschikken. Herhaaldelijk werd geïnsinueerd, dat het groot-kapitaal behoorlijk had gedokt. Nu, als het in Engeland net zo is als in Nederland, dan beschikken de Socialisten ook daar over meer middelen dan de andere politieke partijen, want het groot-kapitaal, georganiseerd in Naamloze Vennootschappen, is zakelijk en onpersoonlijk en wacht er zich wel voor geld in de politiek te steken. En de middenstand, het is een merkwaardig ding, dat trouwens ook voor de gezeten boeren geldt, klaagt veel over de politiek, maar laat zich financieel weinig aan de politieke partij gelegen liggen. Ook voor de niet-socialistische partijen geldt, dat zij hun financiën moeten verkrijgen uit de contributies der leden.

Zo zal het ook wel in Engeland zijn. Daar staat, voorzover het Engeland betreft, tegenover, dat Labour nog steeds een organisatie is van de vakbonden. Deze, financieel krachtig, hebben Labour gefinancierd. Zij hebben dat ook nu gedaan. Maar dat insinueren komt de socialisten nu eenmaal goed van pas.

Overigens waren deze Engelse verkiezingen lauw. Vrijwel niemand liep er warm voor. De vergaderingen waren slecht bezocht. Toch geldt in Engeland het districtenstelsel. Het persoonlijk element speelt dus een grote rol. De kandidaten kunnen hun eigen district bewerken. Zij gaan zelfs in persoon op huisbezoek. Zij spreken op straat en maken reclame voor zichzelf. Toch was het alles vervelend ondanks alle tam-tam, dat er gemaakt werd. Van werkelijke politieke belangstelling bleek weinig. Conservatief of Labour? Of je nu van de kat of van de hond gebeten wordt. Het is lood om oud ijzer. En dat komt door het twee-partijenstelsel. Dat komt omdat er geen werkelijk principiële motieven zijn, die den strijd beheersen.

Progressief of Conservatief geeft slechts een faseverschil. Alleen wanneer principes in het geding zijn, beginselen, die het hart van het volk raken, doet het volk mee. Vandaar de grauwe troosteloosheid der Engelse verkiezingen. Zeker er kwam wel spanning. Maar die spanning vindt haar oorzaak in het „gok-element”. Wat een kostelijke gelegenheid voor den Engelsman om weddenschap-

pen af te sluiten. Wat een spanning kwam er in toen de conservatieven op het einde zo inliepen en nog bijna bij de eindsprint wonnen. Dat werkte op het sportieve instinct en wat dat aangaat biedt het districtenstelsel veel meer mogelijkheden dan de evenredige vertegenwoordiging.

De propaganda-actie, door de Conservatieven zo grootscheeps ingezet en zo krachtig ten uitvoer gelegd, heeft intussen niet aan de verwachtingen beantwoord. Een winst van nauwelijks 8% moet inderdaad teleurstellend worden genoemd. Propaganda, vooral verantwoorde propaganda is nodig. Een politieke partij kan niet zonder. Zij moet daaraan alle aandacht geven. Maar propaganda alleen doet het niet! Daar komt veel meer bij kijken. Het politiek beleid in de volksvertegenwoordiging, het electoraal klimaat, de algemene situatie geven den doorslag. De propaganda is slechts een onderdeel, een onderdeel van zelfs ondergeschikte betekenis. Het kan natuurlijk zijn dat de Conservatieven in hun propaganda, ondanks de zorgvuldige voorbereiding, fouten hebben gemaakt, en dat die fouten oorzaak zijn geweest van het weinig bevredigende resultaat. Dat is voor een buitenstaander moeilijk te beoordelen.

Maar als ook deze verkiezingen op één ding de aandacht vestigen dan is het wel daarop, dat vóór alles de nadruk moet vallen op de activering van het eigen kader. De bewerking van de massa is nodig. Daar niet van! Maar de principiële scholing van de eigen leden is het voornaamste. Die leden aan de partij te binden, die leden warm te maken voor de zaak, die leden voortdurend beïnvloeden, dat is de beste propaganda. Dit is altijd weer de handicap geweest voor de Liberalen. Wat dat aangaat hadden de Socialisten toch altijd een voorsprong. En met name ligt daàr de kracht van de Antirevolutionaire Partij. Vandaar de grote betekenis van een opgewekt leven der plaatselijke kiesverenigingen, van de principiële scholing. Massapropaganda, prachtig! Maar kaderactivering is onafwijsbare voorwaarde en eerste vereiste.

De Rijksdienst voor het NATIONALE PLAN

*
P. G. KNIBBE
*

Omdat de Rijksdienst, welke het Nationale Plan moet ontwerpen, de rechten en vrijheden van ons volk in zeer sterke mate aantast, moet het niet overbodig worden geacht, voor het betreffende wetsontwerp nog eens de aandacht te vragen.

Het gaat allereerst niet om „het” Nationale Plan. Dat is er niet en er bestaat, ook volgens de leiders van de Rijksdienst voor het Nationale Plan, weinig kans dat het er ooit komen zal. Desondanks werd op 27 Augustus 1942 een besluit genomen, volgens hetwelk een Nationaal Plan „in voorbereiding moest worden geacht” en ook in het Wetsontwerp 1307 wordt in artikel 36 gezegd: Het Nationale Plan wordt geacht in voorbereiding te zijn van 27 Augustus 1942 af.

Door deze legislatieve onwaarachtigheid 1) heeft de onder de bevelen van den Minister werkende President van den Rijksdienst, aan wien de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting deze macht heeft gedelegeerd, het recht om tegen elke verrichting den bodem betreffende, bezwaar te maken, als hij maar verklaart, dat hij het in strijd acht met het in voorbereiding geacht zijnde Nationale Plan. Daar er geen definitie bestaat of gegeven wordt van wat een Nationaal Plan inhoudt, kan, om het eens kras te zeggen, tegen het planten of rooien van welken boom en waar ook in Nederland bezwaar worden gemaakt en dan is de betrokkene, daargelaten een weinig zeggend hoger beroep, gedwongen van zijn voornemen af te zien, en eventueel den ouden toestand te herstellen.

Een dergelijke almacht van een regeringsinstantie, of dit nu de Minister zelf is, of, zoals thans, iemand aan wien hij deze macht heeft gedelegeerd, is wel zo Duits-Nationaal-Socialistisch als zich maar denken laat.

Hiermede zijn zowel de bezettingsregeling alsook het Wetsontwerp 1307 op hun intrinsieke 2) waarde getypeerd.

Als de Memorie van Toelichting (M. v. T.) zegt, dat slechts die bepalingen niet zijn opgenomen, die kennelijk met de Nederlandse verhoudingen in strijd waren, dan wordt blijkens de toelichting op artikel 1 voornamelijk gedoeld op de positie van den President van den Rijksdienst.

Diens bestuursbevoegdheden worden volgens de M. v. T. overgenomen door den met de uitvoering der wet belasten Minister gehoord de Vaste Commissie. Het resultaat van deze zuivering is echter al zeer matig, zo niet nihil, als men in het Verslag van den Rijksdienst over 1946 en 1947 leest: „De bevoegdheden van den President zijn overgegaan op den Minister onder wien de Rijksdienst voor het Nationale Plan ressorteert.” „De Minister heeft bepaalde bevoegdheden aan den President gedelegeerd.”

Deze als zo gewichtig aangekondigde wijziging is n.l. simpel door een instructie aan den President

reeds lang van kracht. Daarvoor is derhalve geen nieuw wetsontwerp nodig.

Wat zal nu het gevolg zijn, als dit wetsontwerp onverhoopt zou worden aangenomen?

Vooraf dit, dat het zo in- en indutse Basisbesluit op den Rijksdienst voor het Nationale Plan door een nationale wet op goed Nederlandse wijze gelegaliseerd 3) wordt. Als er dan een dergelijke regeling reeds in een voorlopige „wet” staat, is het minder moeilijk om de definitieve wet daarbij te laten aansluiten.

De tegenwoordige leiders van den Rijksdienst voor het Nationale Plan strijden met grote energie voor het behoud van de bestaande regeling, welke in het onderhavige wetsontwerp blijkens de M. v. T. „zo getrouw mogelijk” is nagevolgd. De Staatscommissie Van den Bergh bevat zovele en zo invloedrijke voorstanders van de bestaande regeling, die volgens den President goed voldoet, dat moeilijk verwacht kan worden, dat deze staatscommissie zal voorstellen, essentiële wijzigingen in de thans voorgestelde voorlopige wettelijke regeling aan te brengen.

Aanneming van het wetsontwerp zal daarom vooral tot gevolg hebben, dat de weg gebaad wordt om straks een definitieve regeling te krijgen, die zeer nauw zal aansluiten aan de tot nog toe gevolgde.

Was het nu absoluut noodzakelijk om een zo uitvoerige voorlopige regeling te maken, men zou op zijn hoede moeten blijven, maar zich er niet tegen mogen verzetten.

Dit is echter geenszins het geval. Als men had willen sauveren 4) wat tot nog toe was gedaan, dan had men nagenoeg kunnen volstaan met den inhoud van artikel 36 van het wetsontwerp, als wet voor te stellen.

Men heeft echter volgens de M. v. T. „zo getrouw mogelijk” de Duitse regeling gecopiëerd. Dit vooral maakt het ontwerp onaanvaardbaar.

Moet dan het streekplannenwerk geen doorgang hebben? De Rijksdienst zelve heeft „wat betreft het ontwerpen van richtlijnen voor het streekplannenwerk en voor de coördinatie ervan” geconcludeerd „dat aan de behandeling van deze materie prealabel is 5) de vraag welke de positie van den Rijksdienst is; uit hoofde van deze overweging werd besloten de behandeling op te schorten en eerst de positie van de Rijksdienst ten principale 6) te bespreken”. Zolang deze richtlijnen voor het streekplannenwerk nog niet zijn vastgesteld, kan men nog eigenlijk ten deze niet veel doen. Daar deze richtlijnen moeten wachten tot de Rijksdienst in een definitieven vorm is geregeld, heeft het weinig zin eerst nog een voorlopige regeling te maken. (Zie hiertoe pag 34 van het verslag over 1946 en 1947.) De voorbereiding van streekplannen in voorbereiding kan evenwel uiteraard voortgang hebben.

Overigens betekent het niet veel of ergens een

streekplan al of niet in voorbereiding is. Op pag. 33 van het Verslag geeft de Rijksdienst zelve aan, dat een zodanig voorbereidingsbesluit voor den President de mogelijkheid opent om „bezwaar te maken” tegen voorgenomen werken, „voor zover deze in strijd zijn met het in voorbereiding genomen streekplan”. Deze bevoegdheid om bezwaar te maken heeft de President echter toch al op grond van het besluit van 27 Augustus 1942 waarbij het Nationale Plan wordt geacht in voorbereiding te zijn.

Krachtens dit besluit heeft de President dan ook, louter op grond van het bij de bevrijding gehandhaafde Basisbesluit, nog te vorigen jare besluiten doen afdrukken in de Nederlandsche Staatscourant, waarbij tegen enkele voorgenomen werken bezwaar werd gemaakt. (Zie Stc. van Dinsdag 16 November 1948 nr. 222). Voor andere gevallen zij verwezen naar pag. 38 en 39 van het Verslag van den Rijksdienst over 1946 en 1947.

Er is daarom geen enkele reden om haast te maken, tenzij dan dat men de regeling uit den bezettingstijd zoveel mogelijk wil veilig stellen.

De hoofdargumenten die de indiening van dit wetsontwerp moeten motiveren: 1e. het uitzuiveren van die bepalingen die kennelijk met de Nederlandse verhoudingen in strijd waren en 2e. het overnemen van de bestuursbevoegdheden van den President door den Minister en 3e. het argument dat het streekplannenwerk voortgang moet hebben, zijn derhalve al zeer weinig overtuigend om te motiveren, dat deze zo on-Nederlandse regeling door een echt nationale wet zou moeten worden gesanctionneerd. Moet er, zo kan tenslotte worden gevraagd, naar gestreefd worden, dat de Rijksdienst voor het Nationale Plan geheel verdwijnt? Neen, dat is zelfs niet wenselijk. Wel moet hij echter in wezen tot een goed Nederlands orgaan worden omgevormd.

De M. v. T. heeft een vergelijking gemaakt tussen dezen Rijksdienst en het Centraal Planbureau. Deze vergelijking kan worden doorgetrokken. Als adviserend en onderzoekend orgaan, en vooral op het terrein der coördinatie kan deze Dienst, hoe men hem ook noemen wil, nog uitnemenden arbeid verrichten. Aan een orgaan, dat zoveel mogelijk harmonie moet brengen in de ruimtelijke ordening is ongetwijfeld behoefte.

In eerste instantie moet echter de beslissing liggen in handen van de diverse Ministeries, die deskundig zijn elk op haar terrein en verder in handen van de provincies en gemeenten.

Evenmin als het Centraal Planbureau moet de Rijksdienst, of hoe deze ook komt te heten, een beleidsinstantie zijn, doch evenals dit Bureau een onmisbaar hulpmiddel voor de beleidsorganen der Overheid.

Inzonderheid bij verschil van mening tussen deze organen moet de Rijksdienst coördinerend optreden. Er is derhalve geen aanleiding om een zo uitgewerkte voorlopige regeling wet te laten worden, noch om het Duitse karakter van de bestaande regeling te verdoezelen en deze door een Nederlandse wet voorlopig te sanctionneren, noch om den Rijksdienst weer te doen verdwijnen, maar wel om zo spoedig mogelijk een regeling te ontwerpen, die kennelijk in overeenstemming is met onze beste Nederlandse tradities.

Als men let op bepaalde uitlatingen van de leiders

van den Rijksdienst schijnt het niet onmogelijk om ten deze tot overeenstemming te komen.

Van belang is ten deze b.v. de rede op 15 September 1949 door den President van den Rijksdienst gehouden voor de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Limburg.

Deze zeide o.m. „dat ieder in het leven toch wel beseft, dat er bij een tekort behoefte bestaat aan een programma om dat tekort of die tekortkoming zo niet op te heffen, dan toch zo weinig mogelijk nijpend te doen zijn, zo een programma maakt elkeen, en verwacht elkeen van de overheid in elken tijd van schaarste”. Dit zou erop kunnen wijzen, dat bij een definitieve regeling genoeg zou worden genomen met bevoegdheden als het Centraal Planbureau heeft, dat ook een programma opstelt.

De spreker wees er ook op, dat door het wetsontwerp „een onelegante en on-Nederlandse regeling in grote lijnen wordt gecontinueerd”, en „dat wij allen, zonder uitzondering, in den Dienst liever vandaag dan morgen af willen van de Duitse trekken van de bestaande regelingen . . .”

Ook z.i. moet de critiek, dat „ook bij den Minister de grote beslissingsbevoegdheden niet thuis behoren”, door de Staatscommissie Van den Bergh moeten worden behandeld waarbij deze „zich zal houden aan de normen van ons vaderlandse recht”. Als de President nationale coördinatie voorstaat, zal hij nagenoeg ieder in zijn schuitje vinden. Maar dan een nationale coördinatie op dezelfde wijze als het Centraal Planbureau deze nastreeft, n.l. door „overleg”. Dit schijnt ook in zijn bedoeling te liggen als hij spreekt over het gezonde regionalisme dat uitkwam in het Brabantse Welvaartsplan. Hij zegt daarvan: „Doch wel niemand in Brabant zal willen ontkennen, dat dit moet passen in het nationale programma, en dat daarvoor constant contact en constant overleg nodig is”. Dit is nu juist de taak zoals voor een dergelijken dienst ook dezerzijds wenselijk wordt geacht.

Ten slotte ben ik het volkomen met den President eens als hij zegt: „Neen, een verdwijnen van de mogelijkheid tot overleg is m.i. ondenkbaar, ook hierin zou ons land zich niet bij anderen willen ten achter stellen. Er zal steeds een „ontmoetingsdienst” moeten zijn, omdat immers een bilateraal contact tussen enkele Ministeries nooit het nut kan hebben, dat ons multilaterale overleg nu heeft of in principe kan hebben”.

Wil men echter dit multilaterale overleg, dan heeft men het wetsontwerp niet nodig en moet men dit ook van de zijde van den Rijksdienst afwijzen. Als dit wetsontwerp wordt ingetrokken en alleen artikel 36 wordt wet, dan gebeuren er zeker geen ongelukken en wordt de ontwikkeling der dingen niet noemenswaard afgeremd.

Niets liever dan een gezamenlijk optrekken om een adviserend en coördinerend orgaan te verkrijgen, dat multilateraal overleg pleegt met alle daarvoor in aanmerking komende instanties.

- 1) Onwaarachtigheid in de wetgeving.
- 2) Innerlijke.
- 3) Legaliseren = een wettelijke basis geven.
- 4) Redden.
- 5) Prealabel is = vooraf dient te gaan.
- 6) Tot op den bodem.

HET WERKLOOSHEIDSGEVAAR

A. Stapelkamp

Over industrialisatie wordt in allerlei toonaard gesproken.

Zij is nodig om daardoor werkgelegenheid te scheppen voor onze steeds groeiende bevolking. Mag men Dr Winsemius, de Directeur-Generaal voor de industrialisatie geloven, dan voltrekt zij zich op gelukkige en bevredigende wijze.

Hij heeft in een te Rotterdam gehouden redevoering, volgens persverslagen gezegd, dat het in 1½ jaar gelukt was 60.000 arbeiders weer aan werk te helpen. Dit cijfer is helaas niet te controleren aan de hand van statistische gegevens. Zo op het eerste gezicht lijkt het wel wat aan den hogen kant.

Maar ook al is het juist dan is er toch nog geen reden om ons in slaap te laten wiegen met de gedachte dat het gevaar van een enigszins omvangrijke werkloosheid voor de naaste toekomst geweken is. Zonder maar in het minst pessimist te willen zijn, zou dit zeker niet verantwoord zijn. De cijfers die het Centraal Bureau voor de Statistiek ons telkens weer ter kennismaking biedt, spreken daarvoor een te duidelijke taal.

Op 31 Januari van dit jaar, zo zegt het jongste bulletin van genoemd bureau, bedroeg het totaal aantal werklozen 109.400. Een jaar geleden was dit 84.800 en nog weer een jaar vroeger 64.800. Er is dus helaas, een regelmatige stijging te constateren. Het gaat niet in een angstaanjagend tempo, maar het gaat toch in de verkeerde richting. En dat ondanks de pogingen die gedaan worden de werkgelegenheid te vermeerderen.

De statistiek omtrent de aanvragen en aanbiedingen op de arbeidsmarkt wijst in dezelfde richting.

In Januari 1949 stonden 25.200 aanvragen om arbeidskrachten bij de desbetreffende bureaux ingeschreven en in Januari 1950 was dit gedaald tot 15.200. Daartegenover steeg het aantal werkzoekenden in diezelfde periode van 87.400 tot 112.000. Dit betrof alleen mannelijke arbeidskrachten.

Een totaal van ongeveer 110.000 werklozen steekt ongetwijfeld gunstig af bij de cijfers die wij tussen de eerste en tweede wereldoorlog moesten registreren. Maar het is toch te groot om er ons niet ernstig mede bezig te houden. Wij verliezen daarbij niet uit het oog dat Januari met betrekking tot de werkgelegenheid een ongunstige maand is. Er zitten in het door ons genoemde cijfer een beduidend aantal seizoenwerklozen. Maar zeker niet meer dan in de voorafgaande jaren. Want wij hebben wat de werkmogelijkheid betreft b.v. voor de bouwbedrijven, een bij uitstek gunstige winter gehad.

Maar ondanks deze gunstige factoren een stijging. Dit moet tot waakzaamheid stemmen en er op bedacht doen zijn dat geen enkel bruikbaar middel om de werkgelegenheid te vermeerderen wordt verwaarloosd. In dit verband mag ook niet uit het

oog worden verloren de druk die de uit Indonesië terugkerende militairen op de arbeidsmarkt gaan uitoefenen. Binnen enkele maanden zullen er dat enkele tienduizenden zijn. Enkele tientallen, misschien enkele honderdtallen, zullen naar Nieuw Zeeland of Australië emigreren, maar op het totaal maakt dit weinig uit.

Voor wie zich vóór 1940 ook met het werkloosheidsprobleem heeft bezig gehouden, is het leersaam op te merken, dat zich rondom dit probleem weer dezelfde moeilijkheden groeperen als destijds.

Zo zitten wij weer met het vraagstuk der ongeschoolde arbeiders.

Trots dalende vraag naar arbeiders, trots werkloosheid, is er nog steeds vraag naar vakbekwame arbeiders.

Het Februarinummer van het Maandschrift van het Centraal Bureau vermeldt, dat bij de grafische nijverheid, de kledingnijverheid, de mijnbouw, de metaalnijverheid, de papiernijverheid en de textielnijverheid de vraag naar arbeidskrachten, het aanbod nog steeds overtrof. Maar dat geldt voor geoeffende en geschoolde arbeiders! Vóór 1940 moest eenzelfde verschijnsel worden geconstateerd. Wij hebben toen de situatie gekend dat in den tijd van de grootste werkloosheid nog vakarbeiders uit het buitenland moesten worden geïmporteerd.

Het is een uiterst moeilijk probleem, deze technische scholing op korten termijn. Het aantal hiervoor in aanmerking komende arbeiders is zeer groot. De meeste gedemobiliseerde militairen vallen er onder.

De Rijkswerkplaatsen proberen dien stroom op te vangen. Dat lukt echter slechts ten dele. Uitbreiding van ons Nijverheidsonderwijs blijft dus zeer urgent. Voor nu en voor de toekomst! Helaas, het aantal Christelijke ambachtsscholen is nog zeer gering.

Van de ruim 109.000 werklozen werkten er in Januari rond 32.000 in de D.U.W. Zoals de lezers van Nederlandsche Gedachten zullen weten is dat de Dienst Uitvoering Werken, een verbeterde editie van de vroegere werkverschaffing. Deze tewerkstelling is een noodmaatregel. Terecht blijven de daarin geplaatsten tot de werklozen gerekend. Dezelfde morele en geestelijke gevaren die de werkverschaffing voorheen aankleefden, vindt men hier. Het is als voorheen de werkverschaffing, een geliefkoosd en vruchtbaar agitatie terrein voor de communisten.

Hoezeer kan worden toegestemd dat werken beter is dan lediggaan moet in deze richting toch geen uitbreiding van werkgelegenheid worden gezocht. De vraag is dan onmiddellijk welke? Wij spraken reeds over industrialisatie. De door ons gememooreerde publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek, zeggen in ieder geval dat hier de grootste mogelijkheden liggen.

SOCIALE LASTEN EN LUSTEN

Dr. J. BUTER

In toenemende mate wordt geklaagd over de druk van de sociale lasten. Deze klachten zullen zeker sterk toenemen, als de conjunctuur zich in ongunstige richting gaat ontwikkelen en de concurrentie met het buitenland zwaarder wordt. Deze toenemende druk kan oorzaak worden van een grotere mate van werkloosheid en het gevaar is niet denkbeeldig, dat de middelen tot het doen toenemen van sociale zekerheid oorzaak worden van een grote mate van sociale onzekerheid.

Immers het moet voor iedereen duidelijk zijn, dat het algemene welvaartspeil niet wordt bepaald door sociale regelingen, maar door de bronnen van bestaan, waarover wij beschikken. Primair blijft derhalve een doelmatige en efficiënte exploitatie van de aanwezige en nog te creëren bronnen van bestaan. Op deze basis kan een rechtvaardige verdeling van het nationale inkomen worden bevorderd. Helaas is het nodig op deze simpele waarheid nog eens de nadruk te leggen. Is het niet zo, dat sinds de oorlog in zo sterke mate de nadruk wordt gelegd op de verdeling van het nationale inkomen, dat de verwerving ervan in het gedrang is gekomen? Voor ons is dit geen vraag. Het is zekerheid. Het is in die mate zeker, dat wij ervan overtuigd zijn, dat de nationale productie reeds in belangrijke mate is geremd door de gevoerde sociaal-economische en daarmee nauw samenhangende financiële politiek. Hierin schuilt een groot gevaar. Dit gevaar namelijk, dat de welvaart duurzaam wordt ondermijnd door ongezonde grondslagen voor de sociaal-economische verhoudingen.

Wij zijn er ons van bewust, dat wij ons met deze uitlatingen op een delicaat gebied begeven. En toch zullen wij de feiten nuchter onder de ogen moeten zien. Met enige aarzeling is de jongste loonsverhoging gekoppeld aan het opvoeren van de arbeidsproductiviteit. Een aarzeling, welke ook tot uiting komt in de gevolgen. Want wel is allerwege sprake van loonsverhoging, maar van de daarmee noodzakelijk gepaard gaande verhoging van de arbeidsproductiviteit zien wij nog weinig hoopvolle tekenen, omdat er slechts een zeer geringe neiging bestaat,

daartoe concrete maatregelen te nemen, welke ook effect sorteren.

Twee zaken moeten bij het opleggen van sociale lasten onder ogen worden gezien.

In de eerste plaats deze, dat sociale verzekeringen niet mogen betekenen een premie voor degene, die geen lust heeft tot werken. Het loon móét verband houden met de prestaties. Laat men dit verband los, dan moet de prestatie daaronder lijden. Niemand kan dit voorkomen. Maar hieruit volgt dan ook, dat de sociale verzekeringen evenzeer verband moeten houden met het verdiende loon. De arbeider is zijn loon waardig, ook in deze zin, dat degene, die meer of beter werkt, ook meer moet verdienen. Daar heeft hij recht op. Laat men dit uitgangspunt los, dan dalen de prestaties tot een laag niveau.

In de tweede plaats is van grote betekenis, het vaststellen van de verhouding tussen direct loon en uitgesteld loon in de vorm van sociale uitkeringen. De ontwikkeling van de sociale politiek heeft twee grote bezwaren, die zich steeds duidelijker zullen aftekenen.

In de eerste plaats, dat het gedwongen sparen in die mate als dit via de verplichte verzekeringen geschiedt geen of zeer weinig ruimte laat voor het vrijwillig sparen. M.a.w., dat de eigen verantwoordelijkheid van degene, die onder een samenstel van sociale verzekeringen valt, systematisch wordt ondermijnd. Dit moet onontkoombaar leiden tot verminderde activiteit, tot het in mindere mate zelf zorg dragen voor de toekomst. Vrijwillig sparen bevordert de activiteit. Gedwongen sparen werkt verlamdend op de ontplooiing van energie. Het betekent het onder voogdij stellen van een groot deel van de bevolking, een voogdij, welke uitloopt op volkomen afhankelijkheid van de Overheid, op een moderne slavernij, die in een groot deel van de wereld reeds concreet aanwezig is.

Het tweede gevaar hangt met het eerste samen. De met het vervolmaken van de sociale regelingen gepaard gaande vermindering van de activiteit, leidt tot verstopping van de bronnen van welvaart. Als de bevolking zich niet geheel geeft aan de arbeid,

---

Maar wij realiseren ons dat wij niet alleen fabrieken behoeven, machines en vakbekwame arbeiders met technisch geschoolde bedrijfsleiders, maar dat wij ook een afzetgebied behoeven voor onze producten.

Onze hoop is daarbij gevestigd op nauwe economische samenwerking met de landen van West-Europa.

Dat was ook vóór 1940 hét vraagstuk!

Wat dit betreft staan wij er thans naar wij hopen gunstiger voor dan tussen den eersten en den tweeden wereldoorlog.

Wat heeft Colijn gevochten voor een vrij handelsverkeer! Hoe heeft hij getracht de handels-

barrières te slechten! Alles te vergeefs. Het was al autarkie wat de klok sloeg.

Dr Drees heeft het in de Kamer zeer duidelijk uitgesproken, dat alleen op internationaal niveau economisch herstel mogelijk is.

En Prof. Van den Brink heeft geen ander geluid laten horen.

Het is vurig te hopen dat wij thans beter slagen dan vóór 1940 mogelijk bleek. In ieder geval moet de wetenschap, dat wij alleen in den weg van internationale samenwerking hoop kunnen koesteren om massale werkloosheid buiten de deur te houden, ons milder doen stemmen tegenover de vooroorlogse resultaten, toen deze weg onbegaanbaar was. Vooral de P.v.d.A. moge dit bedenken!

dan lijdt de productie en de welvaart. Steeds verder gaande verhoging van de sociale lasten gaat op de duur niet gepaard met verhoging van de sociale lusten. Het doel van de sociale wetgeving wordt niet bereikt. Want sociale uitkeringen kunnen slechts duurzaam worden gehandhaafd, als de productie wordt opgevoerd, die juist door toenemende sociale lasten wordt verlaagd.

Zo komen wij tot de stelling, dat een te ver doorgevoerde verhoging van de sociale lasten, leidt tot vermindering van de sociale lusten.

Maar wat dan?

Als Christelijke partij zal juist van ons een antwoord worden gevraagd. Zijn wij dan reactionair? Willen wij dan de weg terug naar liberalistische systemen? Geenszins. Evenmin als wij ons aangetrokken gevoelen tot een socialistisch-collectivistische maatschappij. Wij willen en wij moeten een eigen weg volgen. Een weg, die ons wordt gewezen door onze Christelijke beginselen.

Wij zijn daarom voorstanders van sociale verzekeringen, waarbij de economisch zwakkeren tengevolge van omstandigheden buiten hun schuld niet van een inkomen zijn verstoken, hetwelk hen in staat stelt om in hun levensonderhoud te voorzien. Maar daarbij moet volledig ruimte worden gelaten aan de eigen verantwoordelijkheid van de burgers. Zij moeten de gelegenheid hebben zelf te sparen, zichzelf bezit te verwerven. En dit moet worden aangemoedigd door een daarop gerichte politiek van de Overheid. Een financiële politiek, waarbij wordt gestreefd naar handhaving van de waarde van de munteenheid. Een gave munt is niet in de eerste plaats een eis van doelmatigheid; het is een eis van rechtvaardigheid.

Ernstig verzuim

In één van de Friese gemeenten is in de A.R. kiesvereniging critiek gezezen op het beleid van een deel der raadsfractie. Wij menen, dat het verstandig is, deze zaak ter behandeling volkomen over te laten aan de organisatie der partij en menen, dat zij practisch al voor een groot deel is geregeld. Maar er is één punt, waar wij, „tot leringe ende vermaen”, ook van anderen, met nadruk op willen wijzen. De moeilijkheden zouden waarschijnlijk voorkomen zijn, als de A.R. raadsleden vooraf een behoorlijke fractievergadering hadden gehouden. Dan hadden zij de zaak kunnen doorpraten. Dan hadden zij met elkaar kunnen overleggen, hoe en in hoeverre hier een beginsel in het geding was. Dat is niet gebeurd.

En nu is het ons bekend, dat er meer fracties zijn, die zich aan hetzelfde euvel schuldig maken. Zij houden geen fractievergadering vooraf. Of ze komen een kwartiertje eerder en steken dan even de hoofden bij elkaar. Dat is eenvoudig geen manier van doen. En de kiesverenigingen mogen wel ernstig informeren, of dat lichtvaardig bedrijf ook in de

Een sociale politiek, waarbij niet het loon van de arbeider wordt afgeroomd tot een niveau, hetwelk nem geen keus laat in de besteding van zijn inkomen, maar hem de gelegenheid geeft vrijwillig een deel daarvan te besteden naar eigen keus.

Een economische politiek, waarbij de activiteit van ondernemers en arbeiders allebei wordt aangemoedigd, door volledig de mogelijkheid te scheppen van een hogere beloning bij hogere prestaties.

Wij willen en moeten een Overheidsbeleid voorstaan, waarbij aan de eigen verantwoordelijkheid van de burgers volledig recht wordt gedaan. Deze verantwoordelijkheid betekent geen laissez-faire, want dat stelsel stelt in de plaats van de eigen verantwoordelijkheid het eigen belang. Deze verantwoordelijkheid betekent ook geen socialisme, want deze ondermijnt juist de verantwoordelijkheid van de burgers, om die op den rug van de Overheid af te wentelen.

Deze verantwoordelijkheid betekent wel, dat de Overheid zorg draagt voor rechtvaardige verhoudingen tussen ondernemers en arbeiders met handhaving van hun eigen zelfstandigheid.

In deze richting moet de sociaal-economische en financiële politiek worden beïnvloed. Alleen zo kunnen de grondslagen worden gelegd voor een maatschappij, waarin en de ondernemer en de arbeider met vreugde uitgaan tot hun arbeid en deze met toewijding verrichten, omdat zij weten, dat hun activiteit en hun toewijding worden gewaardeerd en dat de resultaten van hun arbeid hun ten goede komen. Daarbij zullen de ook dan noodzakelijke sociale lasten geen overwegend bezwaar vormen, omdat zij in een juiste verhouding staan met de sociale lusten, die ermede samenhangen.

eigen gemeente voorkomt. Natuurlijk bedoelt een fractievergadering niet, bij meerderheid van stemmen aan de leden op te leggen, hoe zij zullen spreken en stemmen. Het doel is bezinning en overleg. En dat is broodnodig. De raadsleden hebben een verantwoordelijke taak. En zij mogen er zich niet met een Jantje van Leiden afmaken.

Het is verkeerd, even voor de raadsvergadering te gaan praten. Er moet een aparte middag of avond voor genomen worden. Alleen reeds om het feit, dat het nodig kan blijken, informaties in te winnen. Maar ook, omdat dat praatkwartiertje voor de raadsvergadering gemakkelijk in de war loopt. Er zijn nu eenmaal mensen, die moeite hebben, een kwartier te vroeg te komen.

Houdt men werkelijke fractievergaderingen, dan kan er ook behoorlijk worden genotuleerd. Een goede organisatie eist, dat een raadsfractie een voorzitter heeft en een secretaris, dat er geregeld fractievergaderingen worden gehouden en dat het daar besprokene behoorlijk wordt genotuleerd.

Laat men gerust ter gemeentelijke kiesvereniging informeren of deze dingen werkelijk met orde geschieden.

De jongeren Studieclubs

Kort Verslag

Vergadering Bestuur

Nationale Organisatie

De belangrijkste zaken, die in de laatstgehouden vergadering op 28 December 1949 aan de orde zijn geweest, willen we even kort aanstippen.

Een club te Rotterdam had het bestuur advies gevraagd over het houden van vergaderingen op Zondag. Ds K. Feenstra over deze vraag prae-advies uitbrengende gaf als zijn zienswijze weer, dat, hoewel er geen principiële bezwaren kunnen worden ingebracht, het op grond van practische overwegingen toch beter is niet op Zondag te gaan vergaderen. Het bestuur besloot de club in dezen geest te adviseren.

De N.V. W. D. Meinema te Delft had den voorzitter meegedeeld dat zij bereid was de schriftelijke Politieke Kadercursus voor onze organisatie belangrijk goedkoper ter beschikking te willen stellen, mits het bestuur bereid zou zijn ten minste 250 cursussen tegelijk af te nemen. Het bestuur zal in de volgende vergadering beslissen of het op dit voorstel zal ingaan of niet.

De secretaris was in correspondentie met het Bureau Muziek Auteursrechten (Buma) terzake van het al of niet verplicht zijn tot het betalen van muziek auteursrechten door de organisatoren van de oprichtingsvergadering ener club. De secretaris deed hierover enkele mededelingen. Naar aanleiding daarvan werd besloten deze zaak ter verdere afdoening in handen te stellen van den heer Mr Dr E. P. Verkerk.

De besprekingen over de vraag of wij al of niet zouden toetreden tot den politieken jongeren contactraad vonden in deze vergadering haar afsluiting. Besloten werd niet tot den raad toe te treden. Reeds het feit dat de raad was gestart met een *openbare* vergadering maakte het het bestuur onmogelijk een ander standpunt in te nemen.

Met betrekking tot de voorbereiding van de uitgifte van den schetsenbundel moest de voorzitter tot zijn spijt een minder aangename mededeling doen. Er zijn n.l. enkele moeilijkheden gerezen, waardoor het niet meer mogelijk is den bundel voor September a.s. in het licht te zenden.

De clubs hebben echter grote behoefte aan studiemateriaal. Daarom werd besloten een vijftal belangrijke schetsen in de eerstkomende nummers van Nederlandsche Gedachten te publiceren. De mededelingen die ter vergadering over de activiteit in de diverse provincies werden verstrekt,

waren over 't algemeen wat gunstiger dan die welke in voorgaande vergaderingen waren gedaan. Besloten werd voorts, ook dit jaar een studieconferentie voor de leden van onze clubs te organiseren. Een soortgelijke conferentie zal worden belegd voor een aantal Calvinistische studenten.

Zoals reeds medegedeeld, bedankten in deze vergadering als lid de heren A. Wildeman en Mr R. K. P. Kalbfleisch. Het bedanken van eerstgenoemde maakte het noodzakelijk een nieuwen penningmeester te verkiezen. De uitslag van de stemming wees de „beurs” toe aan den heer Mr B. D. van Raaij.

De middagvergadering werd geheel gewijd aan de bespreking van het vraagstuk voortvloeiende uit de geringe belangstelling der jeugd voor ons werk. Prof. I. A. Diepenhorst was ter vergadering aanwezig om zijn gedachten over dit vraagstuk naar voren te brengen en leiding aan de discussie te geven.

Het betoog van Prof. Diepenhorst kan worden samengevat in de volgende 4 punten:

- 1e. Tracht te komen tot een eigen blad met 1200 à 1500 abonné's al zal dit — wat echter niet onvermijdelijk is — geld kosten.
  - 2e. Maakt de vergaderingen aantrekkelijk.
  - 3e. Organiseert waar dat mogelijk is een lezingencyclus en dat in het raam van een generalen studieopzet.
  - 4e. Tracht te komen tot een interconfessioneel jeugdcontact ter oriëntatie en verbouw dan de Arjos tot een stevige en lenige organisatie.
- In de discussie kwamen enkele belangrijke gedachten naar voren; deze zullen door het bestuur nader worden overwogen.

ARJOS IN DRENTHE

Het Bestuur van het Provinciaal Verband van A.R. J.O.S. in Drenthe vergaderde op 7 Februari j.l. te Assen. Op deze vergadering werd o.m. gesproken over het door het bestuur in dit winterseizoen van de aangesloten clubs gedane werk.

Uit de uitgebrachte verslagen bleek, dat bijna alle clubs in de provincie zijn bezocht en dat ook enkele nieuwe clubs konden worden opgericht. In de afgelopen maanden traden tot het Provinciaal Verbond toe de clubs te Vries, Nieuw Amsterdam, Pesse en Valthermond. Met enkele Kiesverenigingen wordt nog een correspondentie gevoerd om tot oprichting van de A.R.J.O.S. te geraken.

De jaarvergadering-toogdag zal dit jaar gehouden worden D.V. op 8 Maart a.s. te Hoogeveen waar zullen spreken de heren H. Algra te Leeuwarden, E. van Ruller te Groningen en J. Smalldenbroek te Assen.

M.

Even luisteren

Sinds enigen tijd is het bestuur van de A.R.J.O.S. bezig met de voorbereiding van de uitgifte van een schetsenbundel. Deze bundel zal 25 schetsen bevatten, die met elkaar de grote principiële lijn van de A.R. staatkunde zullen aangeven.

Zolang het A.R. beginselprogram nog niet aan een algehele herziening is onderworpen en dat nieuwe program nog niet van een toelichting is voorzien, zolang zal de A.R.J.O.S.,

naar we hopen, met de nieuwe serie schetsen moeten en kunnen werken.

Helaas mochten we er in de laatste tijd niet meer op hopen dat deze schetsenbundel vóór het najaar zou verschijnen. Dat was met het oog op de clubs te lang. Daarom besloot het bestuur reeds nu een vijftal van de eerste schetsen te publiceren. Onze clubs kunnen dan enigen tijd voort.

In vijf achtereenvolgende nummers van „Nederlandsche Gedachten” zullen de clubs één dezer schetsen vinden. Hierbij de eerste.

E. v. R.

Schets I

Het uitgangspunt in de politiek

Ds J. Schelhaas

Inleiding

Bij alles, wat we doen, gaan we uit van iets, wat voor ons vaststaat. Tenminste, als we mensen zijn, die werkelijk leven, die niet enkel geleefd worden, die zich niet maar met de stroom laten meedrijven.

Wie bonen poot, die kan er van uitgaan: als ik maar mijn best doe, als ik maar aan mijn lapje bonen alle zorg besteed, dan komt het met de bonen-oogst goed. Maar dat uitgangspunt is verkeerd.

Het goede uitgangspunt vindt men in de Heilige Schrift: God geeft wasdom. De grond en de bonen en de meststoffen en het weer zijn in Gods hand. En de lust en de kracht, om in de tuin te werken, zijn van de Here.

Dat uitgangspunt moet alle bonen-verbouwers beheersen. En zo moeten wij in alles, in heel ons leven, in al ons denken en begeren, in al ons spreken en handelen van de Heilige Schrift uitgaan.

Ons uitgangspunt ook in de politiek is dus het Woord van God en wat ons daarin openbaar is.

I. Het Woord van God ons uitgangspunt

God openbaart zich in de werken Zijner handen. Daar hebben we ook mee te maken. Ook in de staatkunde.

Als we geboren worden, dan komen we in een wereld, welke er naar Gods raad en door Gods daad al is en welke al een geschiedenis doorgemaakt heeft.

Er zijn staten en volken. Er zijn overheden en onderdanen. Er zijn wetten. Er is recht, d.w.z. de verhouding van personen en groepen en

kringen tot de overheid is geregeld. En evenzo de verhouding van die personen, groepen en kringen onderling in het publieke leven.

Er wordt alle dagen in de praktijk staatkunde bedreven. En als wij onze roeping in de politiek zullen vervullen, dan moeten we daarop letten, ons daarvan op de hoogte stellen.

Een timmerman moet weten van deuren en ramen, van hout en spijkers en scharnieren, van hamers en beitels en zoveel meer. Iemand, die zich bezig houdt met politiek, moet zijn aandacht geven aan hetgeen er op het gebied van regering, recht en wet te koop is. Dit is onontbeerlijk. Zonder deze kennis van zaken kan men wel wat praten, maar dan praat men in de lucht.

Toch is deze kennis van de zaken zelf niet voldoende. Zelfs ontbreekt hierbij nog het allervoornaamste. Want de wereld en de mens zijn niet meer zo, als God ze geschapen heeft. De zonde bracht de vloek in de wereld. De zonde betekent, dat de mens verdorven is, verkeerd wil, een verduisterd verstand heeft. We weten nu niet meer, waar we vandaan komen en waar we heengaan. We kennen niet meer de betekenis en het doel van alles, wat is en geschiedt.

We menen, dat we zelf kunnen uitmaken, wat er gebeuren moet en wat we moeten doen. We denken, dat we goed zijn en het goed voor hebben. Of we luisteren naar anderen: groten, helden, machtigen, geleerden, wijzen.

En in werkelijkheid is er toch maar Eén, Die alles te zeggen heeft. Namelijk God onze Schepper, Die in Christus ook onze Verlosser, de Verlosser der wereld is.

We kunnen het dus niet verwachten van de menselijke rede (rationalisten). Ook komt

men verkeerd uit, als men zich beheersen laat door een **mythe**, een idee (waar of niet waar, dat doet er niet toe), welke men vergoddelijkt en waarvoor men in vlam staat, en als men in verband daarmee leeft bij zijn **intuïtie** (irrationalisten, nationaal-socialisten).

Het nationaal-socialisme liet zich voortdrijven door de mythe van de staat: de staat is alles, daaraan moet dus alles ondergeschikt gemaakt, daarvan moet men alles verwachten.

We mogen ook niet zeggen: wat er is, dat is goed: de historie is ons uitgangspunt en onze norm. Want al, wat is, heeft in zich het verderf der zonde.

God heeft ons Zijn Woord gegeven. Dit Woord is een licht op ons pad (Psalm 119 : 105). Het maakt ons Gods waarheid bekend. Het wijst ons de weg in heel het leven op alle gebied. Het geeft ons Gods ordinantiën, Gods bevelen ook voor de staatkunde.

Een God, Die we alleen zouden hebben te dienen in de binnenkamer of alleen op de Zondag of alleen op een beperkt terrein is een ongeïjmdheid (Psalm 119 : 96; 1 Cor. 10 : 31). Voor elk levensterrein zijn we gebonden aan Gods ordinantiën.

Uitgangspunt, grondslag en norm voor alle handelen is Gods Woord. En Christus, Die de openbaring Gods is en Gods recht bedient op de aarde, zegt van elk levensterrein: het is Mijn. Hij is de Koning ook van staten en volken, van hen, die regeren en van degenen, die geregeerd worden.

II. Het rechte gebruik van Gods Woord

We kunnen niet zo maar de bijbel opslaan en dan kant-en-klare bepalingen voor de politiek oplezen. De Heilige Schrift is geen verzameling van rechtsregels, maar ze is de goudmijn, waaruit we met stoere arbeid het gouderts moeten opdelfen.

Onderzoek is nodig. Studie, inspanning. Onder veel gebed.

Er komen in de Schrift wel rechtstreekse staatkundige geboden voor. Namelijk de burgerlijke wet voor Israël. Maar Israël was een bijzonder volk. Het had een geheel eigen positie als Gods openbaringsvolk.

Israël moest de Christus voortbrengen en tegelijkertijd als type de Christus afbeelden. Kerk, staat en maatschappij waren daar bij Israël op geheel eigen wijze onderling verweven. Omdat het een theocratie was, had dit volk rechtstreekse bevelen voor het politieke en sociale leven van God ontvangen. De Koning zat op de troon des **HEEREN** (1 Kron. 29 : 23).

Zo'n volk, als Israël was onder het Oude Testament, is er nu niet meer. Israëls buitengewone positie verviel, door Christus' volbracht Middelaarswerk. De burgerlijke wetten van het oude volk hebben voor ons slechts deze betekenis, dat de beginselen, welke er aan ten grondslag liggen en er in uitkomen, ons nog moeten toespreken. Letterlijk die geboden opvolgen wordt van geen volk meer gevraagd en is onmogelijk. Het voorbeeld der Pelgrimvaders in Amerika verdient geen navolging (Zie H. de Wilde, De A.R. Partij en haar program van beginselen, 4e druk, blz. 89).

Wij moeten zoeken de **beginselen**, welke de Schrift ons geeft. Artikel 3 van ons program zegt aangaande de antirevolutionaire partij: „Ook op staatkundig terrein belijdt zij de eeuwige beginselen, die ons in Gods Woord geopenbaard zijn”.

De tijden veranderen. En veel, waarvan men meende, dat het onwankelbaar vaststond, bleek ten slotte niet houdbaar. Maar de beginselen van Gods Woord zijn eeuwige beginselen. Ze gelden vandaag zo goed als toen de Schrift tot stand kwam. Ze houden geldigheid zo lang Gods Woord er zijn zal (1 Petrus 1 : 24 en 25).

En het zijn **beginselen**, grondstellingen, waarop we verder kunnen en moeten bouwen. De Schrift zegt ons bijvoorbeeld, wie God is, wie Christus is, wie wij zijn. De Schrift spreekt ons van het alles-verdervend karakter der zonde, maar ook van de overwinnende, vernieuwende kracht der genade. We worden uit de Schrift gewaar, dat de Overheid gezag heeft van Godswege, dat wij haar gehoorzaamheid verschuldigd zijn.

Deze en dergelijke dingen staan voor ons vast. Het zijn grondbeginselen. Het zijn eeuwige beginselen. Er is geen verwrikken aan. Hiertegenover past geen twijfel.

Behalve van deze grondbeginselen spreekt men ook wel van afgeleide beginselen. Met ons hart en ons verstand moeten we ons zo bezig houden met Gods Woord, dat wij er onze conclusies uit trekken voor de staatkunde van heden.

Nu moeten we echter voorzichtig wezen. We moeten regels zoeken, waarnaar we hebben te handelen. We mogen evenwel niet vergeten onze feilbaarheid.

Gods Woord is goed, zuiver, waar en recht. Zo gauw wij echter onze conclusies er uit trekken, kunnen er fouten worden gemaakt. We kunnen wel eens tot een beginsel uitroepen, wat in werkelijkheid geen beginsel is. We moeten hier openstaan voor kritiek. Het aangeven van beginselen mogen we er niet om

nalaten, maar we moeten bescheiden zijn. Men lette dus op het grote onderscheid tussen wat voor ieder duidelijk de eis van Gods Woord is en datgene, wat naar onze mening nog uit de eis van Gods Woord volgt. Er is echter geen reden voor, om het woord beginsel niet meer te gebruiken. Sommigen (Barthianen e.a.) maken een tegenstelling tussen het Woord Gods en de beginselen, welke wij zeggen uit dat Woord te putten. Dat is ten onrechte. De gedachten, welke Gods Woord ons geeft; de ordinantiën, welke dat Woord ons bekend maakt; de beginselen, welke uit dat Woord op ons toekomen, horen tot dat Woord. Een tegenstelling is er niet. We kunnen dan ook niet meegaan met hen, die in plaats van de eis naar beginselen te leven, de noodzaak stellen de goede levenshouding aan te nemen: we zouden maar moeten hopen, dat we in elke concrete situatie, waarin we gebracht worden, opeens weten, wat we in dat geval doen moeten. (A. Anema, *Bezinning en Bezieling* 28-33; zie ook de verklaring van de Landelijke Contactraad van het voorlopig verbond van Vrije Kiesverenigingen art. 10).

III. Hulpmiddelen

Omdat Gods Woord ons uitgangspunt, onze norm, ons richtsnoer is, moeten zowel Overheid als onderdanen dat Woord biddend onderzoeken. En ieder is rechtstreeks verantwoordelijk voor wat hij met het Woord gedaan heeft en dat ten aanzien van elk levensgebied.

Nu zijn wij Protestanten. Niemand mag zich dringen tussen God en ons. Ook de geïnstitueerde Kerk niet met haar predikambt. (Hand. 2 : 4, 17 en 18; 1 Joh. 2 : 20 en 27). De Kerk heeft wel een voorname functie. Niet om te heersen, maar om te dienen (Efeze 4 : 11-16). De Kerk, zoals we die hier waarnemen in de ambtsdragers, bedient het Woord, legt het uit en past het toe. Maar het recht en de plicht van de kerkleden blijft er, om zelf te toetsen, of deze dingen alzo zijn.

Nu zijn er vele lichamen, welke zich zelf als Kerk presenteren. Wat moeten we daarvan in de staatkunde zeggen? De Overheid heeft evenmin als de politieke partij uitspraak te doen over het rechtmatig karakter van een zich als zodanig aandienende Kerk. Maar de Overheid en de partij en ieder heeft na te gaan, of het door de zich als zodanig aandienende Kerk verkondigde woord betreffende de dingen van het staatkundig leven inderdaad overeenkomt met wat er geschreven staat.

Dit hoeft aldus geen moeilijkheid op te leveren. En de leden onzer partij kunnen betreffende het kerkinstituut geheel van elkaar verschillende gedachten hebben. Als er maar in de hoofdzaken één gedachte is over wat de Schrift inzake de staatkunde van ons vraagt. (Art. 1 Statuten A.R. partij.)

Verder kan de Christelijke pers ons helpen, om beter de eis van het Woord ons te doen verstaan. Evenals brochures en boeken. Niet te vergeten ons Christelijk Onderwijs, met name het Hoger Onderwijs, dat uitgaat van de waarheid der Schriften.

In het bijzonder kan de rechtsgeleerde faculteit, buigend voor het Woord, haar goede diensten verlenen.

Litteratuur:

Dr H. Colijn, *Saevis Tranquillus in Undis*, blz. 68-87.

Men kan ook raadplegen:

Schrift en Historie, Gedenkboek der A.R. Partij, blz. 22-29, 35-40.

Mr P. A. Diepenhorst, *Ons Isolement*, blz. 12-20.

H. de Wilde, *De A.R. Partij en haar program van beginselen*, blz. 88-99.

Mr A. Anema, *Bezinning en Bezinning*, blz. 28-33.

J. Schelhaas Jzn, *De oude grondslag*, blz. 69-88.

Prof. Dr K. Dijk, *De strijd om de beginselen*.
Prof. Dr S. U. Zuidema, *Beginselpolitiek nu!*

Gaf U reeds een nieuwe abonné op voor

„NEDERLANDSCHE
GEDACHTEN” ?

Het administratieadres is: DRUKKERIJ LIBERTAS, DRIFT 13, UTRECHT

STAATSINRICHTING IV

Mr C. J. VERPLANKE

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS (I)

In het tweede en het derde artikel over staatsinrichting werd gehandeld over den gemeenteraad. De gemeente wordt echter niet alleen bestuurd door den raad, maar ook nog door twee andere organen, n.l. door het college van burgemeester en wethouders (b. en w.) en door den burgemeester. Weliswaar staat de raad aan het hoofd der gemeente en is hij de hoogste gezagsdrager, maar de beide andere organen maken eveneens deel uit van het gemeentebestuur.

In dit en het volgende artikel zal iets over het college van burgemeester en wethouders worden gezegd, terwijl dit artikel zich speciaal met de samenstelling en het karakter van dit college zal bezighouden.

Samenstelling

Wethouders zijn gewone raadsleden, die uit en door den raad worden gekozen en tezamen met den burgemeester met het dagelijks bestuur der gemeente worden belast.

In gemeenten met minder dan 20.000 inwoners moeten twee wethouders worden benoemd, in gemeenten van 20.000 tot 100.000 inwoners moeten drie, maar mogen ook vier wethouders worden benoemd, in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners moeten vier, maar mogen ook vijf of zes wethouders worden benoemd. Overigens kan van deze aantallen onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten worden afgeweken, met dien verstande, dat er nooit minder dan twee wethouders mogen zijn.

De wethouders worden gekozen voor de gehele zittingsperiode van den raad, dus voor vier jaar. Omdat zij gewone raadsleden zijn, treden zij daarna tegelijk met de raadsleden af op den eersten Dinsdag van September. Op dien dag moeten door den nieuwen raad hun opvolgers worden gekozen. De aftredenden zijn intussen, indien zij althans tot raadslid werden herkozen, dadelijk weer herkiesbaar.

De raad is echter bevoegd aan een wethouder tussentijds ontslag te geven, wanneer hij niet meer het vertrouwen van den raad bezit. Deze niet erg gelukkige bepaling is in 1948 in de gemeentewet opgenomen, toen bleek, dat sommige wethouders zich meer tot Rusland dan tot Nederland aange trokken voelden.

Wethouders mogen niet alleen geen betrekkingen vervullen, die onverenigbaar zijn met het gewone raadslidmaatschap (zie Staatsinrichting II), maar mogen bovendien niet tegelijkertijd zijn: lid van de rechterlijke macht; ambtenaar van het Openbaar Ministerie of van de griffie bij een Kanton-gerecht of een rechterlijk college; ambtenaar bij de provinciale griffie; hoogleraar of lector aan een universiteit of hogeschool; deurwaarder.

Met den burgemeester vormen de wethouders het college van b. en w., waarvan de burgemeester

voorzitter is. In het college heeft de burgemeester, anders dan in den raad, stemrecht. Zelfs geeft zijn stem in vele gevallen den doorslag, indien de stemmen staken.

Terwijl de andere raadsleden slechts presentiegeld kunnen genieten, d.w.z. een vergoeding voor het bijwonen van de raadsvergadering, genieten de wethouders (bovendien) een vast salaris, dat door Gedeputeerde Staten, den raad gehoord, wordt vastgesteld.

Karakter

Men houde altijd goed in het oog het verschil in karakter tussen een college van b. en w. en een ministerie.

In de landspolitiek heeft de Regering (Koningin + ministers) een eigen overheidsgezag en vormen de Staten-Generaal de volksvertegenwoordiging, die bij de uitoefening van dat gezag haar *medewerking* verleent. In de gemeentepolitiek is de volksvertegenwoordiging (de gemeenteraad) de Overheid zelf en worden de wethouders slechts belast met een gezag, dat afgeleid is van dat van den raad. Het college van b. en w. is het dagelijks bestuur, dat door den raad wordt ingesteld en dat handelt namens den *gehelen* raad.

In de landspolitiek is het gewenst, dat het kabinet steunt op het vertrouwen van de meerderheid van de volksvertegenwoordiging, omdat het anders wel geen lang leven zal leiden.

In de gemeentepolitiek bestaat geen spanning tussen b. en w. en raad, althans behoort ze niet te bestaan. Daarom is het gewenst, dat het college van b. en w. de politieke samenstelling van den raad weerspiegelt en dat het niet angstvallig uit de meerderheid van den raad is samengesteld. Een en ander natuurlijk slechts indien er bekwame kandidaten aanwezig zijn.

De raad heeft in beginsel alle bevoegdheden en b. en w. kunnen slechts optreden, voorzover de raad die bevoegdheden wenst over te dragen. De raad bepaalt uiteindelijk het gemeentebeleid en de mannen, die hij kiest om dit beleid voor te bereiden, moeten niet *tegenover* den raad staan. Zij behoren den *gehelen* raad te vertegenwoordigen.

Dat het niet zo eenvoudig is, in een uiteraard klein college van b. en w. zulk een evenredige vertegenwoordiging te verkrijgen, wanneer de raad uit vele politieke schakeringen is samengesteld, bewijzen enkele adviezen over de wethoudersverkiezingen, uitgebracht door Mr K. Groen en gepubliceerd in *Anti-Revolutionaire Staatkunde* d.d. December 1949, blzz. 440-446. (Iedere Arjos heeft toch zeker een abonnement op dit voor het maken van inleidingen onmisbare maandblad? Abonnementsprijs f 4.75 per jaar. Abonnementen op te geven bij uitgeverij J. H. Kok N.V., Kampen).

De *taak* van het college van b. en w. zal in het volgende artikel worden behandeld.

STAATSRECHTELIJK GEBIED

Mr C. J. VERPLANKE

Onder dezen titel zagen drie voordrachten van Prof. Mr A. M. Donner, die hij in Juli van het vorige jaar voor de A.R. Propaganda Commissie in Friesland heeft gehouden, in brochurevorm het licht.

De eerste voordracht handelt over **De verhouding tussen Regering en parlement**. In een historisch overzicht worden de verschillende opvattingen, die hierover (hebben) bestaan, uiteengezet, waarna wordt geconcludeerd, dat de Staten-Generaal zeker geen „overheid” zijn, maar dat zowel zij als de Regering beide staatsorganen zijn, onderdelen van den staat, waarin zij elk hun eigen taak en verantwoordelijkheid hebben. Beider bevoegdheid strekt zich even ver uit, zij het, dat zij een eigen functie hebben te vervullen, Staten-Generaal en Regering staan naast elkaar, als is door de uitbreiding der overheids-taak en het sterker uiteengroeien van de politieke partijen de positie van de Regering sterker geworden. Prof. Donner besluit met de meer poëtische dan staatkundige kenschetsing van Groen van Prinsterer, die de Staten-Generaal zag als „het geweten van de Regering en het geweten van het volk”.

Dé tweede voordracht beziet **Het probleem van de vrijheidsrechten**. Allereerst wordt de vraag behandeld, of dwang mag worden gebruikt om de vrijheid mogelijk te maken en in hoeverre van Christelijk standpunt uit die vrijheid kan worden gegeven. Met deze laatste vraag staat in nauw verband de begrenzing van de staatstaak (liever: overheidstaak). Prof. Donner meent hiervoor geen bevredigende oplossing te kunnen geven, betwist althans, dat de taak van den staat (liever: Overheid) beperkt zou zijn tot de handhaving van het recht, omdat niet zou zijn aan te geven wat onder het recht moet worden gebracht.

In verband met de vrijheidsrechten wordt er op gewezen, dat de sociale „rechten”, waarover men zo gaarne spreekt, behoren te worden verstaan als „aanspraken” en niet als „rechten” in den zin van vrijheidsrechten. Interessant is voorts de behandeling van het vraagstuk van het optreden tegen revolutionaire volksvertegenwoordigers en partijen.

In de bij deze voordracht ook woordelijk opgenomen discussie wordt o.m. de verantwoordelijkheid van de Overheid onder ogen gezien in het licht van de verhouding tussen Overheid en Wet Gods. De kwestie van de taak der Overheid ten aanzien van de Zondagsrust komt daarbij ter sprake. Prof. Donner is anders dan bijv. Mr K. Groen (zie het debat in Ned. Ged. 5e jrg., nos 8, 10, 12 en 14) van mening, dat de Overheid den Zondag niet kan heiligen door de Zondagsrust voor te schrijven.

In de derde voordracht worden **Decentralisatie en Federalisme** behandeld. Na een uiteenzetting van de „mechanische” en de Christelijke gelijkheidsgedachte wordt de wenselijkheid van decentralisatie besproken. De grens daarvan wordt bepaald door wat niet beter kan worden aangeduid dan met „doelmatigheid”. In dit verband vinden ook autonomie en „zelfbestuur” bespreking, alsmede de voor- en nadelen van annexatie.

Eindelijk wordt onder afwijzing van de thans veelal heersende „federalitis” een nuchter oordeel uitgesproken over het wereldfederalisme, dat ook hier naar het sprookjesboek wordt verwezen, en het (West-) Europees federalisme, dat door Prof. Donner als een noodsprong wordt gezien, omdat men eigenlijk genoeg behoorde te hebben aan het volkenrecht en men hier overschakelt van het recht naar de macht.

De stenografische weergave van het gesprokene verschaft het gedrukte een levendigheid, die de leesbaarheid uitermate bevordert. De actieve Friese propaganda-commissie deed een goede keus, toen zij deze actuele onderwerpen aan de orde stelde. Men kan zich niet voorstellen dat er nog één meelevende Antirevolutionair is, die deze brochure nog niet heeft besteld bij den penningmeester van de A.R.P.C.-Friesland, Lekkumerweg 41 zw., Leeuwarden, girono. 533800. De prijs van deze drie voor ieder bevattelijke en uiterst belangrijke voordrachten bedraagt in totaal slechts één gulden. En de Arjos, die deze onderwerpen nu natuurlijk wil gaan bestuderen, behoeft bij een afname van minstens 10 ex. niet meer dan f 0.80 per brochure te betalen.

De Studieconferentie voor Studenten

In het vorig jaar hebben enkele studenten onzen voorzitter verzocht te willen bevorderen, dat de Nationale Organisatie een studieconferentie zou gaan beleggen voor studenten.

Ook onzerzijds was reeds meerdere malen in discussies uiting gegeven aan den wens, dat er een inniger en vruchtbaarder contact zou komen met de studentenwereld.

Geen wonder dus dat het bestuur der Nationale Organisatie het in de laatstgehouden vergadering ingediende plan van den voorzitter om in het komende voorjaar een studentenconferentie te organiseren eenstemmig heeft aanvaard.

De conferentie is natuurlijk niet anders dan een eerste aanloop. Na de conferentie zullen de studenten zelf in hun diverse regionale

gemeenschappen geëigende middelen moeten zoeken om te komen tot een geregelde bestudering van staatkundige vraagstukken in het licht der antirevolutionaire beginselen. De bedoeling is, dat daarvoor op de studiefaculteit richtlijnen zullen worden uitgestippeld.

Over de conferentie zelf kan reeds thans het volgende worden medegedeeld.

Zij zal worden gehouden in het conferentiehuis „Woudschoten” te Zeist en worden bijgewoond door een tachtigtal studenten. Op verzoek van het bestuur der Nationale Organisatie heeft Prof. Mr P. J. Verdam te Amsterdam zich bereid verklaard leiding te geven aan de discussies.

Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot zal als referent optreden. Hij zal spreken over de actuele antirevolutionaire politiek.

Als data zijn vastgesteld 13, 15 en 15 April a.s. Evenals onze tot op heden gehouden normale conferenties, zal ook deze conferentie aanvragen op Donderdagavond om ongeveer 8 uur en zal zij beëindigd worden op Zaterdagmiddag onmiddellijk na den middagmaaltijd.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Het ambtsgebed in gemeenteraad en provinciale staten

Over dit onderwerp kreeg ik 'n aantal vragen o.a. van de „Arjos” te L. (Gr.) en van A. H. D. te E. (N.B.). Eerstgenoemde vereniging vraagt: a. Moet een raadsvergadering met gebed geopend worden als de meerderheid van den raad rechts is en de voorzitter, die het gebed moet uitspreken, niet in God gelooft. Zo ja, moet in dat geval een ander dit gebed dan uitspreken en is dit geoorloofd. b. Hoe luidt een ambtsgebed ongeveer. c. Moet het ambtsgebed in Christus' naam besloten worden en zo neen, is het dan wel een goed gebed, omdat we toch alleen maar toegang tot de Vader hebben door Zijn Zoon Jezus Christus.

A. H. D. te E. heeft gelezen dat de Raad der gemeente Dokkum (zeven rechts en vier links) besloten heeft het raadsgebed in te voeren. Hij acht dit in strijd met de democratie en meent dat de minderheid hier gedwongen wordt zich te ergeren of Gods Naam ijdel te gebruiken. D. vraagt dan tenslotte: a. Hoe denkt U over het democratische en christelijke van het Dokkumse raadsbesluit en b. hoe denkt de A.R. partij hierover en als zij het er niet mee eens is, wordt er dan iets gedaan dat dergelijke excessen voortaan vermeden worden?

Het onderwerp, thans aan de orde gesteld, is niet eenvoudig, daarom wil ik mijn vriend D. in overweging geven met beschuldigingen wat voorzich-

tig te zijn. Als jongeren ontbreekt ons nog zo dikwijls het juiste inzicht, dat we van vele lichtvaardige oordelen later zelf spijt hebben. We zitten immers nog in de studieperiode.

Voor de Franse revolutie werden vrijwel alle vergaderingen, waarin de belangen van het land, de provincie of de gemeente werden behandeld, geopend met een formuliergebed, waarin in den Naam van Jezus, God werd aangeroepen om wijsheid bij den moeilijken arbeid.

Tijdens de Franse revolutie heeft men dit op vele plaatsen beëindigd.

Daarna heeft men het gebed weer hersteld, doch wordt de Naam van Jezus minder genoemd.

In 1815 werd het gebed in de Staten-Generaal afgeschaft. In datzelfde jaar besloot men ook de vergaderingen van den Raad van State niet meer met gebed te openen. De vergaderingen van de Provinciale Staten van Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg worden thans nog met gebed geopend. De beide laatste provinciën sluiten ook met een kort dankgebed. Alleen in de provincie Utrecht wordt in het gebed de Naam van Jezus Christus genoemd. De Directeur der Dr Kuypertstichting heeft een enquête ingesteld ten aanzien van het ambtsgebed in de gemeenteraden. Vaststaat dat in vele raden met gebed geopend wordt. Juist dezer dagen verzocht Mr Groen op de hoogte te worden gebracht met de wijzigingen, die in de formuliergebeden sedert 1947 zijn aangebracht. Het resultaat zal ongetwijfeld binnen niet al te langen tijd gepubliceerd worden.

Hoe staan we nu in het algemeen tegenover het ambtsgebed? Voorop sta, dat de partij als zodanig zich nimmer heeft uitsproken. Wel bezitten we een proeve van een A.R. gemeenteprogram van de hand van Dr J. W. Noteboom, de toenmalige Directeur van de Dr A. Kuypertstichting, waarin inzake het gebed in den gemeenteraad is opgenomen: „Zij (de A.R. partij) is van oordeel dat de vergaderingen van den Raad der gemeente met gebed behoren te worden geopend”. Thans is in opdracht van het Verband van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders een studiec ommissie voor een concept A.R. gemeenteprogram aan het werk. Deze commissie zal zich ongetwijfeld ook over dit punt moeten beraden.

Uit de talrijke gemeenteprograms blijkt dat wij als A.R. streven naar invoering van het ambtsgebed. De Raad en de Provinciale Staten zijn Overheidscollege's en zijn dus Gods dienaressen. Aan Hem ontlene n zij hun gezag. Dit gezag komt het College als geheel toe. Het College dient dit dan ook te erkennen. Daaraan doet niets af, dat een minderheid dit niet wil. De overheden hebben dan ook van God te vragen of Hij hen de wijsheid en kracht geven wil om het hun opgedragen ambt naar Zijn Wil te volbrengen. Het zou onjuist zijn met de invoering van het gebed te wachten tot alle leden dit begeren. Op die wijze zou Christelijke staatkunde onmogelijk worden. Ons staatkundig optreden beoogt toch ons volk zich als christenvolk te doen openbaren. We zijn toch ingevolge art. 4 van ons A.R. program van oordeel, dat de Overheid als dienaar sse Gods gehouden is tot

verheerlijking van Gods Naam? A.R. zijn geen voorstanders van een neutralen staat. De Overheid zal door haar beslissingen telkens steun moeten verlenen aan de volksovertuiging, die gebonden is aan Gods Woord. Die volksovertuiging blijkt ook uit de samenstelling van Staten en Raden. Die meerderheid zal haar beginselen in toepassing moeten brengen, soms tegen de minderheid in. Geloof is een beginsel, maar ook ongelooft. In bestuur en wetgeving moet de Overheid blijken geven van haar band aan de ordinantiën des Heren. In een democratischen Staat mag de minderheid niet onderdrukt worden, doch geeft de meerderheid de richting aan. Daarom bidden en werken we om een meerderheid in de Overheidscolleges. Wanneer dan ook de gemeente Dokkum, waar van de elf raadsleden er zeven tot de rechterzijde behoren besloot tot de invoering van het ambtsgebed, dan heeft dit zeker onze instemming. Hier heeft bovendien geen geestelijke dwang plaats, want tot het medebidden kan niemand verplicht worden. Het uitspreken van het ambtsgebed behoort tot de taak van den voorzitter. Deze is met de uitvoering van de besluiten belast. Is de voorzitter, dus Burgemeester of Commissaris der Koningin atheïst, dan is er geen bezwaar dat hij het formuliergebed door den ambtenaar of het oudste lid laat voorlezen (zie Dr A. Kuyper in A.R. Staatskunde, deel II blz. 285). Niet de individuele houding der leden, doch het College als Overheid is steeds beslissend bij de invoering van het gebed.

Aangezien elk college zelfstandig in het reglement van orde een formuliergebed kan opnemen is de redactie daarvan zeer verschillend. Als voorbeeld neme men de formulering, zoals deze in enige mij bekende reglementen is opgenomen. Deze luidt aldus: *Almachtige God! Wij bidden U om Uwen zegen bij de werkzaamheden, die ons zijn opgelegd. Schenk ons wijsheid en voorzichtigheid, verlevendigd in ons een diep besef van onze afhankelijkheid van U en doe onze beraadslagingen strekken tot bevordering van de ware belangen dezer gemeente. Amen*".

Over de vraag of het gebed in Jezus Naam moet

worden besloten wordt in onzen kring niet gelijkluidend gedacht. Dr Kuyper vond dit alleen gewenst in een raad, waarvan alle leden overtuigde Christenen zijn. In andere gevallen adviseerde hij het ambtsgebed sober te houden, waardoor de grootst mogelijke instemming en dus eerbied te verwachten zou zijn. Naar zijn mening moet de kerngedachte zijn, de erkenning van Gods Souvereiniteit, het geloof in Zijn voorzienige beschikking en in het ontvangen van Zijn zegen. Kuyper stelde zich daarbij op het terrein der Gemeene Gratie.

Toen en later is daartegen wel bezwaar geopperd. Het niet-noemen van Christus Naam maakt het gebed niet krachteloos. In het allervolmaaktste gebed, dat Christus ons bevolen heeft te bidden, het „Onze Vader”, wordt ook de Naam van Christus niet genoemd. We mogen nimmer vergeten, dat Christus ons den toegang tot den Vader ontsloten heeft. Daarom mag o.i. Christus Naam niet principieel worden geweerd.

Het gebed in de Overheidscolleges mag nooit een politiek succes worden. Daarom is het gewenst, dat de formulering de instemming van brede groepen ontvangt.

Gezien de veelheid der problemen, die aan dit vraagstuk verbonden zijn, kon de beantwoording slechts summier¹⁾ zijn; voor een bredere studie moge ik verwijzen naar:

Dr A. Kuyper, A.R. Staatskunde, deel II.

Dr J. W. Notenboom, A.R. Gemeentepolitiek, blz. 4—7.

A.R. Staatskunde, 17e jrg. 1947, pag. 31, 124—127.

A.R. Staatskunde, 18e jrg. 1948, pag. 20—26.

De Magistratuur, Orgaan van het Verband van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders, 14e jrg. no. 3, Juni 1948, art. G. Bramer. „Het publiek gebed”.

Vragen voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

Wie kan mij helpen aan de nrs. 1 en 2 van Nederlandsche Gedachten, 2e jrg, Oct. en Nov. 1945, die ik door „uitlenen” moet missen?

1) beknopt.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Burgemeestersbenoemingen

Mr C. J. Verplanke

Wij houden wel van een grapje. Vooral als dat met een ernstig gezicht verteld wordt. Daarom kunnen wij de Kamerleden van de Partij van den Arbeid soms zo zeer bijzonder waarderen. Want die kunnen herhaaldelijk met den meesten ernst de aardigste kwinkslagen debiteren.

Daar hebt ge nu dien schalksen jonkheer Van der Goes van Naters. Hoort, hoe guitig hij uit den hoek kwam bij de algemene beraadslaging over de begroting voor 1950 (Handd. II K. 1949/1950, blz. 384): „Een punt van verschil tussen ons en het Kabinet, althans een deel daarvan, ligt..... in de burgemeestersbenoemingen. Laat ik eens eerlijk dit zeggen: ook wij vinden dat geen verheffend probleem; integendeel, het heeft iets sterk deprimerends. Er is hier sprake van achterstelling, van — ik mag zeggen: — partijdigheid in het negatieve, en dat mogen wij niet.”

Is dat niet boertig gezegd? De Partij van den Arbeid voelt zich achtergesteld bij de burgemeestersbenoemingen! De scherts van deze opmerking wordt echter eerst recht begrepen, als wij eens nagaan, hoe de politieke kleur is van de burgemeesters in de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners. Dan gaat ge des jonkheers jokkernij ten volle waarderen. En dan kunt ge tevens zien, hoe de Antirevolutionaire Partij het er bij de burgemeestersbenoemingen heeft afgebracht.

Al is het burgemeesterschap geen politieke functie, men mag er toch van uitgaan (en men gaat er in den regel ook van uit), dat bij de benoeming rekening wordt gehouden met de geestelijke en politieke stromingen in de gemeente. Ook de landelijke verhoudingen behoren daarbij in rekening te worden gebracht. Hoe men deze laatste norm hanteert, toont het volgende.

* * *

Voor ons onderzoek nemen wij tot uitgangspunt de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners, daarbij afgaand op de bevolkingsgrootte op 1 Januari 1950.

Allereerst bezien wij de 11 gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.

Om bij de hoofdstad des lands te beginnen — al direct treffen we hier een socialist aan: Mr A. J. d'Ailly, die $\frac{1}{12}$ deel van de bevolking van Nederland beburgervadert. Ook Enschedé is in den Heer M. van Veen een socialistische burgemeester rijk. Voor de Partij van den Arbeid is in de gemeenten met meer dan 10.000 inwoners dus bezwaarlijk reden tot klagen.

Tot de K.V.P. behoren in deze groep van gemeenten ook enkele (vooral niet te veel!) burgemeesters: in Haarlem (waarom ook niet, als niet meer dan $\frac{1}{3}$ der Haarlemmers R.K.

is?) Mr P. O. F. M. Cremers, in Eindhoven de oud-minister van Justitie Mr H. A. M. T. Kolfsochten, in Tilburg Mr E. H. J. baron van Voorst tot Voorst, in Nijmegen Mr Ch. M. J. H. Hustinx en in Arnhem (waarom ook niet, als zelfs nog niet $\frac{1}{3}$ der Arnhemmers R.K. is?) de ondervoorzitter der K.V.P., de heer Ch. G. Matser. Alles bijeen dus uiterst bescheiden!

De derde regeringspartij, de V.V.D., doet het nog bescheidener: in Rotterdam staat de voorzitter der V.V.D., Mr P. J. Oud, aan het roer, in Utrecht Jhr Mr C. A. J. de Ranitz en in Groningen Mr P. W. J. H. Cort van der Linden. In totaal niet meer dan drie liberalen. En tenslotte komt ook de C.H.U. nog aan bod met Mr F. M. A. Schokking, die slechts burgemeester van Den Haag is.

Als we bedenken, dat alleen de V.V.D.-burgemeesters van Rotterdam en Groningen van vóór den oorlog „dateren”, dan ziet U, dat de naoorlogse coalitie-kabinetten de overigê 9 gemeenten keurig hebben verdeeld: slechts 5 voor de K.V.P., 2 voor de P.v.d.A., 1 voor de V.V.D. en 1 voor de C.H.U. De 11 gemeenten met meer dan 100.000 inwoners bevatten bijna $\frac{1}{3}$ deel der Nederlandse bevolking; mocht U te binnen schieten, dat de A.R. partij $\frac{1}{8}$ deel van ons volk omvat, dan moet U dat hier maar even vergeten.

Bij de gemeenten van 50.000—100.000 inwoners is het even gunstig. Tot de K.V.P. behoren de burgemeesters van Breda, Hilversum, Maastricht, Schiedam, Heerlen en 's-Hertogenbosch (niet meer dan 6 van de 13), tot de P.v.d.A. die van Leeuwarden, Delft en Amersfoort, tot de V.V.D. die van Leiden en Dordrecht, terwijl ook de burgervaders van Apeldoorn en Emmen aan de „het roer moet om”-partijen niet vreemd zullen zijn.

Mr Algera drukte bij de behandeling der begroting van Binnenlandse Zaken voor 1950 het beeld der A.R. Partij ten aanzien van de burgemeestersbenoemingen dan ook terecht uit (Handd. II K. 1949/1950, blz. 571) „door een cijfer, dat, wanneer men het vermenigvuldigt met een oneindig groot getal, nog geen stap dichterbij komt tot het getal van de burgemeesters der Partij van den Arbeid, maar daarvan na deze vermenigvuldiging nog even ver verwijderd blijft. Wat de provinciale hoofdsteden betreft en de gemeenten boven 50.000 inwoners, is het aantal antirevolutionaire burgemeesters resp. nul en nog eens nul, en dit terwijl de Anti-Revolutionaire Partij de derde in grootte is in ons land.”

Bij de gemeenten van 40.000—50.000 inwoners wordt het verbijsterend veel beter voor de A.R. Partij. Na Zwolle met een C.H. burgemeester en Hengelo, Deventer en Vlaardingen

met een V.V.D.-er volgt Ede met zowaar een antirevolutionair, den Heer J. J. G. Boot. Dat is dan ook voorlopig meer dan voldoende, want de burgemeesters van Velsen en Almelo behoren weer tot de V.V.D., die van Venlo en Kerkrade tot de K.V.P. en die van Zaandam en Zeist tot de P.v.d.A.

Bij de burgemeesters van de gemeenten van 30.000—40.000 inwoners zijn daarentegen zelfs twee antirevolutionairen: die van Voorburg, Dr J. W. Noteboom, en die van Bussum, de Heer J. C. Haspels. Van de overigen is het recept natuurlijk bekend: Helmond en Roosendaal K.V.P., Alkmaar, Rheden en Den Helder P.v.d.A., Haarlemmermeer V.V.D. en Gouda C.H.

Van de 32 gemeenten van 20.000—30.000 inwoners staan er wel vier onder A.R. burgemeesterlijk bestier: Kampen (de Heer H. M. Oldenhof), Zuilen (de Heer O. Norbruis), Onstwedde (de Heer K. Gerrits) en Hoogeveen (de Heer J. Tjalma). Van de overige 27 burgemeesters (Middelburg is vacant; tot voor kort was er echter een C.H. burgemeester) zijn er 11 Rooms-Katholiek, 3 socialist, 4 liberaal, 6 C.H. en 3 „kleurloos” (d.w.z. C.H.-rose-liberaal).

Wat dus de Partij van den Arbeid betreft: er rekening mee houdende, dat deze nog slechts sinds kort monarchaal is (welke Belg lacht daar?), kan men bezwaarlijk zeggen, dat ze haar achterstand niet snel genoeg inloopt. Het grapje over de achterstelling van de Partij van den Arbeid wordt echter te kostelijker, wanneer men de positie van de antirevolutionairen onder ogen ziet.

Zeer zeker kan den antirevolutionairen niet het verwijt treffen, dat vóór den oorlog meer burgemeesters van hun richting werden benoemd dan gezien de landelijke politieke verhoudingen verantwoord was.

Behalve in de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners, waar thans nog steeds een A.R. zetelt, trof men een A.R. burgemeester aan in Amsterdam (thans vervangen door een socialist), in Delft (thans een socialist), in Emmen (thans „kleurloos”), in de Haarlemmermeer (thans liberaal), in Renkum (thans C.H.), in Alphen a.d. Rijn (thans C.H.) en in Hardenberg (thans liberaal). Zo kalmpjes aan heeft men de antirevolutionairen echter, gelijk te doen gebruikelijk, uitgerangeerd.

Ook in vele kleinere gemeenten, waar vóór den oorlog een A.R. burgemeester was en waar de samenstelling der bevolking thans nog de benoeming van een antirevolutionair ten volle verantwoord zou doen zijn, heeft na den oorlog een radicale ommekeer plaats gevonden. Wij doen maar een kleine greep: Aalten (vroeger A.R., thans C.H.), Wisch (vroeg-

ger A.R., thans „kleurloos”), Tietjerkstera-
deel (vroeger A.R., thans C.H.), Vianen
(vroeger A.R., thans C.H.), Bolsward (vroe-
ger A.R., thans K.V.P.), Oldebroek (vroeger
A.R., thans C.H.), Zelhern (vroeger A.R.,
thans C.H.), Sneek (vroeger A.R., thans
P.v.d.A.), Giessendam (vroeger A.R., thans
rose-liberaal), enz.

Ja, wij houden wel van een grapje.

* * *

Wij zouden niet volledig zijn, als wij zwegen
over de Commissarissen der Koningin. Och
ja, lezer, wij weten het: ons verhaal wordt
eentonig. Immers, alleen de liberale Commis-
saris van Drenthe, Mr Dr R. H. baron de
Vos van Steenwijk, is voor den oorlog be-
noemd. De overige 10 Commissarissen zijn
echter onder verantwoordelijkheid van de
na-oorlogse kabinetten benoemd. En dan weet
U wel, wat er nu komen gaat.

De Commissarissen van Groningen, E. H.
Ebels, van Friesland, Mr H. P. Linthorst Ho-
man, van Noordholland, Dr J. E. baron de
Vos van Steenwijk, en van Zeeland, Jhr Mr
A. F. C. de Casembroot, zijn liberaal.

Tot de K.V.P. behoren de Commissarissen
van Limburg, Dr F. J. M. A. H. Houben,
van Noordbrabant, Prof. Dr J. E. de Quay,
en van Overijssel, Ir J. B. ridder de van der
Schuieren.

Het enige oolam van de antirevolutionairen,
die dus waarlijk geen misbruik van hun voor-
oorlogse positie hebben gemaakt, was de
Commissaris van Gelderland. Maar na den
oorlog werd Jhr Dr C. G. C. Quarles van Uf-
ford (C.H.) benoemd, mogelijk in de hoop,

dat hij mede zou „doorbreken” naar de
P.v.d.A. Hetgeen inmiddels een illusie is ge-
bleken.

„Kleurloos” is de Commissaris van Zuidhol-
land, Mr L. A. Kesper.

En tenslotte zetelt nota bene in Utrecht een
socialistische Commissaris, M. A. Reinalda,
die aldaar zijn intree kon doen dank zij de
zelfs tot de buitenwereld doorgedrongen koe-
handel tussen K.V.P. en P.v.d.A. Als de aller-
minst socialistische provincie Utrecht een
roden Commissaris zou krijgen, zou de K.V.P.
den burgemeester van Utrecht mogen leveren.
De toelig is intussen mislukt: Utrecht kreeg
een liberalen burgemeester. Maar de provin-
cie Utrecht met tot op heden 24 rechtse (13
Protestants-Christelijke en 11 Roomse) te-
genover slechts 14 rode (met inbegrip van de
communistiche) Statenleden zit nu nolens
volens met een socialistischen Commissaris.

* * *

De slotsom?

11 Commissarissen: geen A.R.

11 burgemeesters in gemeenten met meer
dan 100.000 inwoners: geen A.R.

13 burgemeesters in gemeenten van 50.000—
100.000 inwoners: geen A.R.

11 burgemeesters in gemeenten van 40.000—
50.000 inwoners: één A.R.

9 burgemeesters in gemeenten van 30.000—
40.000 inwoners: twee A.R.

32 burgemeesters in gemeenten van 20.000—
30.000 inwoners: vier A.R.

Over „achterstelling” gesproken!

Ja, wij houden wel van een grapje.

Of vindt U het meer ernstig dan komisch?

Uit de Partij

1. In den strijd der beginselen

De brochure van Prof. Dr K. Dijk is nu gereed
gekomen. De titel is „In den strijd der beginselen”.
Deze brochure bevat het referaat dat Prof. Dr K.
Dijk heeft gehouden voor de partijconferentie,
welke eind Januari in Scheveningen werd gehou-
den. Een kort verslag daarvan werd reeds in een
vorig nummer gegeven. Maar dat is voor ons kader
niet voldoende. Wij nemen aan, dat ieder be-
stuurslid van deze rede wil kennis nemen en
dringen er op aan, dat hij daar ook kennis van
neemt. Dat is voor een partij als de onze eenvou-
dig een levenskwestie. Wij moeten beschikken
over een breed kader, dat zich de geestelijke in-
spanning getroosten wil op de hoogte te komen

met de problemen van dezen tijd, die ons tevens
verplaatsen in den strijd der beginselen. Laten de
secretarissen der besturen nu eens een tiental van
deze brochures bestellen om deze aan de bestuurs-
leden, aan de leden der propagandacommissie toe
te zenden. Wanneer zij de adressen geven, wordt
dit trouwens door het bureau verzorgd. Aan de
deelnemers aan de partijconferentie delen wij
mede, dat deze brochure het volledige betoog be-
vat, waarbij evenwel rekening is gehouden met
de daarop gevolgde discussie. De prijs der brochure
is f 0.45 per stuk — bij 10 stuks f 0.35, bij 50 stuks
f 0.30 en bij 100 stuks f 0.25.

2. Industrialisatie

Het referaat van den Heer Meynen kan nog niet
worden gepubliceerd. De heer Meynen is, aan-
vankelijk door drukke werkzaamheden en later
door ziekte, niet in de gelegenheid geweest zijn
betoog om te werken. In verband daarmee moet
de publicatie nog even worden uitgesteld.

3. De Antirevolutionaire Stem

Dezer dagen heeft er te Utrecht een vergadering plaats gevonden waar aanwezig waren de afgevaardigden der Kamerkieskringen ter bespreking van de voortzetting van de uitgave van ons propagandablاد „De Antirevolutionaire Stem”. In 1948 is de actie daarvoor immers opgezet voor den tijd van twee jaar; althans in dezen zin, dat de kiesverenigingen, die een collectief ledenabonnement afsloten voor hun leden, zich voor den tijd van tenminste twee jaren verbonden. De kosten van een collectief ledenabonnement zijn f 0.25 per lid. Daarvoor wordt het blad 10 × per jaar per post toegezonden. Dat kan natuurlijk niet voor een kwartje. Maar het ontbrekende wordt aangevuld uit de kas van het Centraal-Comité. Op zich zelf is deze actie wel geslaagd. Het aantal lezers krachtens deze collectieve ledenabonnements bedraagt immers ruim 50.000, zodat de helft van de partij en de meerderheid der kiesverenigingen daartoe is overgegaan.

Gebleden is echter, dat er tegen de Antirevolutionaire Stem nog al wat bezwaren worden geopperd. Die bezwaren hebben vooral betrekking op de vorm van het blad. Plannen zijn nu voorgesteld om daarin verandering en verbetering te brengen. De Propaganda Centrale heeft zich daar zeer ernstig mee bezig gehouden en heeft na veel beraadslagen thans een voorstel bij het Centraal-Comité ingediend en het Centraal Comité zal zich daar op korten termijn over beraden en komt daartoe reeds op 21 April a.s. in vergadering bijeen.

Wanneer het Centraal-Comité zich met deze voorstellen accoord verklaart, zal ook de partij daarin moeten worden gekend en vermoedelijk zal daartoe een buitengewone Deputatenvergadering bijeen geroepen moeten worden. Er is dus enigen tijd mede gemoeid. Wanneer deze voorstellen zouden worden aanvaard, zal het nieuwe systeem gaan werken met ingang van 1 Januari 1951. Maar intussen moet de Antirevolutionaire Stem blijven verschijnen. In ieder geval moet er iets veranderen. Daar zijn wij het allen wel over eens. Daarom moeten onze kiesverenigingen eens rustig de komende voorstellen afwachten, maar intussen hun collectief ledenabonnement handhaven. Wij hebben nu ruim 52000 adresplaatjes. Wij hebben nu regelmatig contact met 52000 van onze leden. Het blad is wel niet wat het zijn moet, maar het is in ieder geval iets. En wanneer straks het blad verbeterd is, dan versterken wij het regelmatig contact met onze leden. **En daarom dringen wij er met groten nadruk op aan dat de kiesverenigingen hun collectief ledenabonnement voor het jaar 1950 handhaven, waarom dan niet f 0.25, maar f 0.20 per abonné in rekening wordt gebracht.**

Mogen wij in dezen op de medewerking der betrokken kiesverenigingen blijven rekenen? Indien kiesverenigingen zich alsnog willen abonneren, dan moeten zij f 0.15 per abonné extra betalen, dus is het totaal f 0.35 per abonné. Het extra bedrag is nodig voor het vervaardigen der adresplaatjes.

Bovenstaande mededelingen kunnen eerst nu wor-

den gedaan, zulks in verband met de vergadering met de delegaties der Kamerkieskringbesturen, waarover in den aanhef werd gesproken. Deze vergadering heeft inderdaad geadviseerd de uitgaven van de Antirevolutionaire Stem te blijven voortzetten in afwachting van de nadere voorstellen, zonder dat zij zich over deze voorstellen heeft uitgesproken. Daartoe was zij trouwens niet in de gelegenheid, want die voorstellen waren daar niet ter tafel en niet aan de orde. Wel gingen enige stemmen op om ons propagandablاد desnoods enigen tijd niet te doen verschijnen, maar de grote meerderheid was van oordeel dat er geen vacuum mag zijn en dat de overgang zo soepel mogelijk moet verlopen. Bovendien zou men zich daardoor reeds half en half aan de nieuwe voorstellen binden en dat wilde men voorkomen. De kiesverenigingen moeten straks volkomen vrij over de zaak kunnen oordelen. Mede daarom is het van belang de Antirevolutionaire Stem in stand te houden.

4. Het jaarboekje

De adressen voor het jaarboekje zijn thans aan den drukker toegezonden. Wij hopen dat het nu niet al te lang meer zal duren voor het van de pers komt. Veranderingen, die men nog wenst aan te brengen gelieve men nu terstond op te zenden, dan kan daarmede bij de correctie nog rekening worden gehouden.

5. De Statenverkiezingen

De actie voor de Statenverkiezingen is thans in volten gang. Op 26 April gaat ons volk ter stembus. De kandidatenlijsten zijn allerwege ingediend. Wat de uitslag zal zijn ligt in het verborgene. Wij weten het niet en aan voorspellingen wagen wij ons niet meer. Dat hebben wij in onze jonge jaren wel eens gedaan, maar het is nooit uitgekomen zoals wij dachten en eerlijk gezegd, meestal was het een tegenvaller. Voorspellen hebben wij afgeleerd. Wij wachten nu maar rustig af. Maar anderzijds moeten wij in deze laatste weken alles doen wat wij doen kunnen, dan is het van grote betekenis, dat ons kader actief is en dat onze propagandisten doen wat nodig is. Zij er dan bezieling in onze gelederen en offervaardigheid — maar bovenal getrouwheid aan en liefde voor de Antirevolutionaire Partij, die in den beginselstrijd van deze dagen getrouw aan haar program werkt voor een vrije kerk, een vrije school, een vrij volk in een vrije staat.

De administratie stelt gaarne
proefnummers beschikbaar
voor Uw actie

Het adres is Drift 13 - Utrecht

* * **Eigen volksverantwoordelijkheid**

De landelijke en de gewestelijke politiek staan niet los van elkaar.

Er is terdege relatie tussen.

De financiële-economische politiek van b.v. de Partij van den Arbeid vindt in de Staten der gewesten veelal haar weerslag van de landelijke.

Zo gezien is het niet ongeoorloofd bij de propaganda voor de Statenverkiezing ook de nationale politiek te betrekken.

Mits men in dit alles niet vervalt tot demagogie, doch waar blijft.

Het gevaar bestaat om in verkiezings-redevoeringen uitsluitend tegenstanders te bestriden.

Dit is niet vruchtbaar.

Hoofdzaak is en blijft, eigen beginsel en standpunt aan het volk duidelijk te maken. Doch in grote lijnen mogen daarbij ook de tegenstellingen in het licht gesteld worden. Vraagstukken inzake de belasting, industrialisatie, bevordering van handel en verkeer, versterking van den landbouw raken ook de Provincies.

Soms zelfs, we denken hier aan de bevordering van de blijvende werkgelegenheid, heel direct.

Daarbij mag zeker gezegd worden, dat de Lieftinckiaanse fiscale politiek ons land naar den afgrond voert.

Zo is er meer. We noemen nog slechts de R.K. penetratie op elk gebied.

Men zegge dit het volk.

Om den verkiezingsuitslag te beïnvloeden, zeer zeker! Maar meer nog om de eigen verantwoordelijkheid van het volk te versterken. Daarin toch schuilt de kracht van de ware democratie.

* * **De lijst, doch meer de man!**

Bij elke verkiezing blijkt schier steeds, dat de A.R. Partij bij de Tweede-Kamerverkiezingen meer stemmen op zich verenigt dan bij de stemming voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden.

Hierin zit tweeërlei.

Men kan zeggen, dat wanneer het om de nationale politiek gaat een aantal kiezers, uit principe niet antirevolutionair, de veilige koers houdt.

Van die richtlijn weten zij, wat hun te wachten staat. Daarom schenken ze bij de landelijke stembus die partij hun vertrouwen.

Bij de gemeenteraden en vooral bij de verkiezing voor de Prov. Staten ziet deze groep van heterogene samenstelling de zaak van minder

belang. Zij laat zich dan leiden door andere motieven, vaak locale en persoonlijke. Dit tekent zich speciaal af in grote steden en sommige delen van het land waar de politieke vastheid niet zo sterk is.

In het Noorden is er een merkwaardige stabiliteit. Het A.R. stemmencijfer klimt evenredig met het grotere aantal kiezers.

Elders ziet men veel meer, soms onverklaarbare, verschuivingen. Het is de vraag of wij op dit verschijnsel voldoende letten.

De centrale leiding van een partij is van grote betekenis. Vandaag meer dan ooit te voren. Deze tijd eist een apparaat, dat eigenlijk met de moderne outillage van een bedrijf overeenstemt.

Doch geen politieke partij kan op den duur tieren zonder gewestelijke en plaatselijke activiteit. Het zijn juist de voormannen, die in een streek het spit afbijten, die invloed kunnen uitoefenen.

Een man is soms meer waard dan een heel leger.

Wibaut was de man, die Amsterdam voor de S.D.A.P. veroverde.

Het is daarom, dat ook bij de a.s. Statenverkiezingen vooral de aandacht moet vallen op de levende personen, meer dan op de lijst.

Bij de propaganda trachten de kiesverenigingen steeds weer „landelijke” sprekers te krijgen in de hoop op die wijze meer bezoekers te trekken.

Elk gezond middel is goed, doch men vergeet niet tevens de Statenleden, de kandidaten zelf, voor het voetlicht te halen.

Het contact tussen gekozene en kiezer moet voorop staan.

Niet alleen bij een verkiezing, doch ook tijdens de zittingsperiode.

Staatkunde is ook opvoeding, ook training.

Leer het volk onze mannen kennen.

Door hun woord en door hun daden!

* * **Bruinbrood en zandaardappelen**

De Minister van Sociale Zaken heeft gezegd, dat er soms nog wel wat te doen is, om het dure leven te bestrijden.

Hij vindt het eigenlijk geen offer, dat gezonde mensen van het wittebrood overgaan op bruinbrood.

Hij vindt ook, dat zandaardappelen wel enigszins anders van samenstelling zijn dan kleiaardappelen, maar dat mag geen bezwaar zijn, om de goedkopere zandaardappelen te nemen, ook al is men altijd kleiaardappelen gewend. Wij kunnen het met den Minister eens zijn, Zelf menen wij, dat zijn adviezen in de meeste gevallen vrijwel overbodig zijn. De wal keert het schip en de meeste mensen worden door

Op afbetaling

De Tweede Kamer doet haar werk tegenwoordig bij stukjes en beetjes. Wanneer er eens een wetsontwerp zonder onderbreking wordt afgehandeld, is men geneigd met een zucht van verlichting te zeggen: Gelukkig, daar kan tenminste niets meer tussen beide komen.

Het gehakkel begon met het wetsontwerp, waarbij — overeenkomstig de algemene loonsverhoging van vijf procent — de uitkeringen ingevolge de noodwet-Drees met hetzelfde percentage worden verhoogd. Na een vlotte schriftelijke voorbereiding kwam het ontwerp op 3 Februari in openbare behandeling. Aan het einde van de debatten bleek dat de communisten een aantal amendementen wilden voorstellen, natuurlijk met de strekking de uitkeringen met meer dan 5 procent te verhogen. Het was echter al laat in den middag geworden; de Kamer was al leeggelopen. Men kon daarom geen stemming riskeren. Er zat niets anders op, dan de verdere behandeling uit te stellen.

Op 15 Februari vatte men den draad weer op. Maar de leden hadden hun tijd niet goed gebruikt. De communisten dienden hun amendementen vlak voor de vergadering in. De socialist Van Lienden kwam zelfs staande de vergadering met enkele wensen (zoals wel vaker gebeurt: een slap aftrekseltje van de communistische eisen). Volkomen terecht bedankte minister Joekes toen voor de eer. Hij weigerde over deze amendementen, die hij nauwelijks of helemaal niet had kunnen bestuderen, te spreken. Gevolg: opnieuw uitstel. Het werd begin Maart voor men het einde kon bereiken.

Dat was alles bij elkaar een weinig fraaie behandeling. De heer Stapelkamp kon zijn ontstemming daarover niet onder zich houden. Hij zette de schuldigen stevig op hun nummer.

Staking

De belastingverhoging op benzine, een tweede ont-

---

de harde noodzaak wel gedwongen van roomboter over te gaan op margarine, van wittebrood op bruinbrood, enz.

Maar stel nu eens, dat vóór den oorlog een man als Minister De Wilde of Minister Slotemaker de Bruïne zo iets had gezegd. Zou er dan niet een heidense agitatie zijn ontstaan? Ziet u de koppen niet voor u?: Minister zegt, **dat de arbeiders zandaardappelen moeten eten! Zandaardappelen goed voor de werkers! Enz.**

Er is wel wat veranderd sedert 1940.

Alleen de communist had nog het oude verhaal van „neerdrukken op een dierlijk minimum.”

werp, dat een noodlanding moest maken, zij het, dat hier de Kamer niets te verwijten was. Over een amendement-v. d. Wetering staakten n.l. de stemmen. Volgens het reglement van orde moet dan een nieuwe stemming plaats hebben in de volgende vergadering; deze werd pas twee weken later gehouden. Ook hier dus een onderbreking van een paar weken. Dit wetsontwerp werd aangenomen met o.m. de stemmen van de A.R. tegen. De heer v. d. Heuvel had, zoals wij dat van hem gewend zijn, een geharnast betoog tegen deze nieuwe last voor het bedrijfsleven gehouden.

Aanvankelijk was deze verhoging van de belasting op benzine — zogenaamd een invoerrecht, maar in de praktijk veel meer een soort accijns — aangekondigd als maatregel, noodzakelijk om de economische unie met België en Luxemburg tot stand te kunnen brengen. Maar die economische eenwording heeft niet weinig voeten in de aarde. Men weet met bewonderenswaardig vernuft steeds weer nieuwe stadia te vinden, die aan de eigenlijke, complete Unie vooraf moeten gaan. Men spreekt van voorunie gedeeltelijke Unie enz. Erg knap, maar het betekent telkens, dat men aan de echte Unie nog niet toe is. Men blijft maar in het stadium van losse verkering, vaste verkering, los-vaste verkering, maar aan een verloving is men nog niet toe, laat staan aan een huwelijk.

Dat Benelux-argument verviel dus voor de belastingverhoging op benzine. Maar minister Lief tinck wilde de meerdere belasting-opbrengst toch wel incasseren. Vandaar dat het ontwerp toch werd ingediend.

De heer v. d. Heuvel rekende den minister voor, dat de bate van deze belasting voor de schatkist minimaal is. De minister, zo meende spr., moet niet de lasten voor ons volk nog weer verhogen, doch de uitgaven verlagen. Dat is het, wat ons volk nodig heeft.

Of..... past deze belastingverhoging misschien goed in de vervoerspolitiek van de regering? Is een der bedoelingen, de concurrentiemogelijkheid voor het railvervoer te verbeteren? Het was opmerkelijk, dat minister Lief tinck, die altijd zo nauwgezet iedere vraag beantwoordt, geen antwoord gaf op de hem gestelde vraag, of het waar is, dat de K.L.M. accijns-vrije benzine gebruikt en of dit misschien met de A.T.O. ook het geval is.

De bestrijding mocht niet baten. De meerderheid (K.V.P., P.v.d.A. en C.H.) gaf haar stem aan het ontwerp.

Stop!

We zien den heer v. d. Heuvel terug bij het wetsontwerp over de dividendstop. Ook nu is Minister Lief tinck zijn tegenstander.

De dividendstop dateert uit den bezettingstijd. De Duitsers voerden hem in eigen land in en wij moesten

ook meedoen. In de bijzondere omstandigheden van die tijd was de maatregel wel juist. Maar na den oorlog schafte Duitsland zelf haar spoedig af. Bij ons lieten de socialistische geregeerders haar evenwel bestaan.

Thans gaf minister Lieftinck de Kamer de gelegenheid zich erover uit te spreken. Nu, dat was niet best; de meesten voelden er niets voor. De minister reageerde daarop met een wijziging, krachtens welke de dividendstop nog slechts twee jaar blijft gehandhaafd.

Dat was echter een knuppel in het socialistische hoenderhok. Wat een gekakel. De heer Hofstra deed het woord. Hij wilde de dividendstop als blijvende maatregel. Later, met St Juttemis, zou men wel eens over afschaffing ervan kunnen praten. Maar nu wilde hij van een mogelijke afschaffing niets, maar dan ook niets weten. Dus: die termijn van twee jaar moest uit de wet.

Aan den overkant stond de heer Ritmeester van de V.V.D. Die wilde de termijn van twee jaar ook weg hebben, maar in dien zin, dat deze tot nul gereduceerd moest worden.

Zo waren er drie standpunten. De dividendstop direct opheffen — zo wilden het A.R., C.H. en V.V.D. Over twee jaar — zo luidde het wetsontwerp en zo kon de K.V.P. het wel aanvaarden. De dividendstop handhaven — dat was het standpunt van socialist en communist. De socialisten lieten zich zelfs niet van hun standpunt afbrengen, door de vergoelijkende opmerking van den minister, dat men over twee jaar de termijn immers zou kunnen verlengen. Zij waren onvermurwbaar.

Ook nu kwam de onderbreking. Men kon aan het eind van den middag niet meer gaan stemmen. Daardoor was ook nu weer een uitstel van een kleine twee weken nodig.

Vóór de stemming deelde de regering mede, dat aanneming van het amendement-Ritmeester de regering zou nopen tot intrekken van het ontwerp. Dat was voor de A.R. en de C.H. een reden, om hun houding te herzien en tegen het amendement te stemmen.

Eigenlijk zou het reëel geweest zijn, als de heer Ritmeester zijn amendement had ingetrokken. Stel immers, dat de Kamer het amendement (dat onmiddellijke afschaffing van de dividendstop verlangde) had aangenomen. Dan was het hele ontwerp van de kaart gegaan en was men blijven zitten met de bestaande regeling, die ongunstiger is, dan wat het wetsontwerp voorstelde, en waarbij van geen aflooptermijn sprake is. Wie voor het amendement stemde, die stemde — na de mededeling van de regering — slechts schijnbaar voor de afschaffing, maar in de practijk voor onbepaalde handhaving van de dividendstop.

De A.R. en de C.H. verkozen het driekwart ei boven de lege dop.

Plan-economie

Om volledig te zijn, nog een vierde ontwerp gaat per boemeltrein door de Tweede Kamer. Het is het ontwerp van wet op de economische delicten. Na een paar jaar van voorbereiding was men eind Maart ten langen leste aan de openbare behandeling toe. Hoewel men volop tijd gehad had, dienden enkele leden op het allerlaatste moment een paar series

amendementen in. Daardoor was het voor Minister en Kamer onmogelijk de discussie te beginnen. Het gevolg was weer: uitstel.

De humor van het geval is, dat de huidige voorzitter, Dr Kortenhorst, een verwoed plannenmaker is. Steeds weer houdt hij aan de Kamer tijdschema's voor. Maanden vooruit deelt hij mee, wanneer men vermoedelijk zal vergaderen. In werkelijkheid klopt er vrijwel nooit iets van. Ja, we leven in den tijd van planning en planbureaux. Daar is wat voor te zeggen. Men moet vooruitzien. Als men maar niet alles van „het plan" verwacht. En wanneer men niet zeker is van zijn zaak, doet men beter zijn plannen maar niet te publiceren.

Zo ook Dr Kortenhorst. Die moet zijn schema's maar vertrouwelijk met zijn griffier bespreken. En de Kamerleden wat strakker aan de leiband houden. Het lijkt zo gemakkelijk een Kamervergadering presideren. Maar de ervaring van den laatsten tijd toont, dat de voorzitter voor de leden een ongemakkelijk heer moet zijn.

Klont uit de pap

Wij zagen hierboven den heer Van Lienden achter de communisten aantippen. Die methode vinden wij bij meer Kamerleden. Wanneer zij bemerken, dat een ander iets heeft voorgesteld, worden zij groen van ergernis, omdat er een klont uit hun pap gevist wordt. De heer Van Sleen (arb.) is ook zo iemand. In Januari had de heer Stapelkamp aan den Minister van Binnenlandse Zaken gevraagd, of de gepensioneerden ook een toeslag van vijf procent zouden krijgen. Minister Teulings had schriftelijk geantwoord, dat de regering daarover „binnenkort" een beslissing zou nemen. Het lag voor de hand, dat de heer Stapelkamp in spanning afwachtte, wat uit de bus zou komen. En toen half Maart nog niets bekend was, vroeg hij den voorzitter, of hij den Minister mondeling nog eens aan de zaak herinneren mocht. Toen de heer Van Sleen daarvan hoorde, was hij de wanhoop nabij. De gepensioneerden, de pensioenen, dat is zijn zaak. En nu vermat de heer Stapelkamp zich hun belangen te bepleiten! De heer Van Sleen rende naar den voorzitter en wist daar klaar te spelen, dat hij ook, heet van de naald, vragen mocht stellen.

Zo kwamen er twee series vragen na elkaar. En na het antwoord van den minister, bij de gelegenheid om nog een of meer nadere vragen te stellen, wilde de heer Van Sleen ook niet achter blijven, al was zijn nadere vraag weinig meer dan een herhaling van wat de heer Stapelkamp al gevraagd had. Er is voor zulk optreden als van den heer Van Sleen een goede qualificatie: klein gedoe.

Klein gedoe

Er is in de „grote" politiek nog meer klein gedoe. Dat speelt zich af tussen socialist en roomsen, over en weer.

Neem nu die pensioenen. De heer Van Sleen valt Minister Teulings (en vóór hem Minister Van Maar-seveen) maar lastig terwille van de verhoging van de pensioenen. Telkens opnieuw. Nu kan men van mening zijn, dat de oude pensioenen te laag zijn onder de huidige omstandigheden. Daar is veel, ja,

Antirevolutionair contact met

DUITSLAND

Ds F. Dresselhuis

In de week voor Kerstmis 1949 brachten we een bezoek aan den heer Wilhelm Simpfendörfer in zijn woning te Korntal, een gezegend middelpunt van piëtistische geloofsleven, niet ver van Stuttgart, de hoofdstad van het land Württemberg. Voor den oorlog was er n.l. een groeiend contact ontstaan tussen de christelijk-staatkundige, met name de antirevolutionaire partij in Nederland en den Christelijk-socialen Volksdienst in Duitsland, waarvan de heer Simpfendörfer voorzitter was. Door den oorlog was dit contact geheel verbroken, doordat het Hitler-bewind heel den Christelijk-socialen Volksdienst, als zelfstandige staatkundige partij had weggevaagd . . . . We wilden eens informeren, hoe de heer Simpfendörfer over een en ander dacht.

A. Over het contact, dat er vóór den tweeden wereldoorlog heeft bestaan, zij eerst nog het volgende in herinnering gebracht.

De Christelijke Volksdienst vond zijn ontstaan bij de gemeenteraadsverkiezingen van het jaar 1925 in Württemberg, waar gelovige protestanten voor 't eerst met een eigen lijst uitkwamen. Twee jaar later werd te Neurenberg overgegaan tot de stichting van den Christelijken Volksdienst voor geheel Duitsland. Nadat de aanhangers van de z.g. Stöckerrichtung zich nog aangesloten hadden, kon de jonge partij in het jaar 1930 met veertien leden in den Rijksdag haar intree doen. Tot haar voornameste woordvoerders behoorden ongetwijfeld de heren Simpfendörfer en Bausch.

De C.S.V.D. ging uit van het *begin*, dat Jezus' zendingbevel ook betekenis had voor het leven der volkeren. Gods absolute souvereiniteit over gezin, volk en staat werd erkend. De Volksdienst zag zijn taak in tweeën: getuigen en dienen. Van het begin af aan heeft zij een sterk evangeliserend karakter vertoond en was zij kopschuw voor een vast partij-program en partij-discipline, vooral uit reactie tegen het gebruik hiervan binnen de so-

ciaal-democratische partij. Naast invloed van Dr Kuyper via Kolfhaus en Mumm, zijn de luthers-piëtistische invloeden in den C.S.V.D. steeds krachtig gebleven.

Blijkens uitlatingen van beide bovengenoemde woordvoerders in den Rijksdag, hoopte de jeugdige protestants-christelijke partij te zijn, „de kern voor een nieuwe rechterzijde”, met een welbewust streven en een vast plan „naar samenwerking met het katholieke volksdeel, met onze katholieke geloofsgenoten, vooral op het gebied van culturele en sociale vragen”.

De verschijning van den Christelijk-socialen Volksdienst in Duitsland, werd *door antirevolutionair Nederland met belangstelling en sympathie begroet*. In een serie artikelen in „De Standaard” van Juli 1931 werd door schrijver dezes de aandacht gevestigd op deze jeugdige Duitse zusterpartij. De Rijksvergadering van den Volksdienst, in September van dat jaar in Leipzig gehouden, werd door een deputatie van de A.R. Partij en de C.H. Unie bezocht, terwijl de heer Simpfendörfer een jaar later een tegenbezoek aan Nederland bracht en o.m. optrad voor de studenten van Amsterdam en Kampen.

Het jaar 1933 bracht echter de „Machtsübernahme” in Duitsland door Hitler, waardoor al de gelegde contacten, in plaats van tot verdere uitgroei te komen, langzamerhand wegvielen. De C.S.V.D. hield, gelijk alle andere niet-nationaal-socialistische partijen op te bestaan, en . . . . **na den oorlog werd hij ook nog niet weer opgericht!**

B. En daarover wilden we nu eens bij den heer Simpfendörfer gaan informeren.

We vernamen het volgende:

1. Gedurende den Nazi-tijd is er *tussen Rooms-Katholieken en Evangelischen*, die toen geïjkelijk onder den druk zaten, *een hartelijke samenwerking ontstaan*: beiden werden, teruggeworpen op „het gemeenschappelijk christelijk oer-

---

alles van waar. Maar het is toch scheef, wanneer een socialist daarover het den R.K. bewindsman lastig maakt. Want ieder kan begrijpen, dat het niet deze minister is, maar zijn collega Lieftinck, die over die verhoging het laatste woord laat rinkelen.

Het omgekeerde gebeurt ook. Bij de begroting van Sociale Zaken in de Eerste Kamer deed de heer De Bruyn, de voorzitter van den K.A.B., een hevigen aanval op minister Joekes. Zijn verwijten waren o.m. dat de vijf procent al weer door de prijsstijgingen ingehaald was, dat deze vijf procent niet als verplicht waren voorgeschreven en wat dies meer zij. Ook hier lagen deze verwijten scheef. Immers, als er één minister is, die zich verzetten moet en onge-

twijfeld ook verzetten zal tegen verdere loonsverhogingen, dan is het wel de minister van Economische Zaken, de R.K. professor v. d. Brink. En de loonpolitiek is Kabinetspolitiek!

Wij hebben wel geen parlementair Kabinet. De partijen zijn niet door een afspraak aan het Kabinet gebonden. Maar wel wordt toch het regeringsbeleid op financieel en op sociaal-economisch gebied gemaakt en gedragen door roomse en socialistische ministers. En de grote beslissingen zijn alle een onderdeel van de politiek van het Kabinet. Aanvallen op de wederpartij komen altijd mede op het hoofd van de „eigen” mensen neer, ook al spaart men deze bij een directe ontmoeting met hen.

goed", zoals het in het program van de tegenwoordige Chr.-Democratische Unie (C.D.U.) genoemd wordt, waarbij men in Duitsland denkt aan: vrijheid voor het christelijk gezin, voor kerk en school en meningsuiting. In dien moeilijken tijd was er bij velen een sterk besef ontstaan, dat het nieuwe, na-oorlogse Duitsland door christenen: Rooms-Katholieken en Evangelischen gezamenlijk moest worden opgebouwd.

De samenwerking uit den tijd van druk, moest in de dagen van vrijheid blijven voortduren. Vooral op schoolgebied zouden beide groepen belijders elkander nodig hebben!

En we herinneren ons, hoe Paul Bausch in den Rijksdag van 1930 reeds gezegd had, dat de C.S.V.D. welbewust aanstuurde op samenwerking met de Katholieke geloofsgenoten, vooral op het gebied van culturele en sociale vragen.

2. De omstandigheid, dat geheel Oost-Duitsland met zijn groot getal evangelische belijders door *het ijzeren gordijn* van het Westen is afgesloten, zal ook een woord hebben mee gesproken, dat de C.S.V.D. na den oorlog niet weer als een zelfstandige protestants-christelijke staatkundige partij opgericht werd: de gelederen waren sterk gedund.

Veel vroegere Volksdienst-mannen traden Jaarom toe tot de nieuw opgerichte Christelijk-Democratische Unie, waarin zij met Rooms-Katholieke medechristenen samenwerken. Het partij-program, met het doel: „het gemeenschappelijk christelijk oergoed voor den opbouw van het leven van volk en staat te activeren" kan — zo is de mening in de C.D.U. — door christenen van beide kerken (R.K. en Evang.) onderschreven worden; vooral — en dit gevoelen leeft sterk in Duitse kringen — nu men leeft „in een adempauze der wereldgeschiedenis", tegenover de ontzettende machten van nihilisme en materialisme. „En" — zo merkte de heer Simpfendörfer op — „'n evangelisch christen, die daar actief optreedt en wat presteert, komt ook in de leiding; hij wordt heus niet geweerd!" Meerdere namen werden mij genoemd, die wij hier doorgeven. Allereerst die van Simpfendörfer zelf. Hij heeft na den oorlog het land Württemberg anderhalf jaar als Kultusminister gediend en is thans voorzitter van de C.D.U. in Württemberg. Verder Paul Bausch, lid van den Duitsen Bondsdag; de heer Wirsching, minister van Arbeid in Württemberg; minister-voor-eredienst Stein in Wiesbaden; Dr Heinemann, minister van binnenlandse zaken in het kabinet-Adenauer; Dr Tielmanns, de vertegenwoordiger van de stad Berlijn in den Bondsdag-te-Bonn; Dr Fratzscher te Hannover; Prof. Dr Strathmann te Erlangen, die afgevaardigde is in den Beiersen Landdag; burgemeester Otto Rippel te Hagen (Westfalen) en meer anderen.

Dit zijn allemaal vroegere Volksdienst-mannen, die tegenwoordig binnen de C.D.U. krachtig medewerken.

Dat de samenwerking met Rooms-Katholieken binnen één partij-verband in Duitsland mogelijk is, al doen zich wel eens spanningen voor, zal ongetwijfeld ook daarmee samenhangen, dat de C.D.U. geen clericale partij is. Ook onder de

Rooms-Katholieke geestelijken, met name onder de jongeren, zijn er meerderen, die een zeggenschap van de Kerk over een staatkundige partij niet wenselijk achten.

Al wordt op de vorming van een eigen protestants-christelijke partij dus niet aangestuurd, wel hierop, dat de evangelische groep binnen de C.D.U. de protestantse belijders mobiliseert en voor de gemeenschappelijke taak schoolt. En hiermee hebben de evangelische politici vooreerst nog de handen vol, omdat zo heel vele gelovige christenen nog tot de sociaal-democratische — of liberaal-democratische partijen behoren. Van hun evangelische Kerkbesturen hebben zij weinig of geen medewerking, soms zelfs tegenkanting bij hun streven. Over het bekende persgesprek van Kerkpresident Niemöller met het Frankfurter dagblad „Die Neue Zeit", waarin Niemöller liet doorschemeren, dat velen voor de eenheid van Duitsland wel een beetje oosters communisme over hadden, toonde de heer Simpfendörfer zich zeer verstoord. Hij noemde deze uitlating, van christelijk standpunt, onbegrijpelijk.

Met werving en scholing van de eigen mensen hebben de aanhangers van een christelijk-staatkundige partij in Duitsland dus vooreerst nog werk genoeg. Op contact met antirevolutionair Nederland wordt prijs gesteld en het is ons een grote vreugde te hebben vernomen, dat een kring van geestverwanten hier te lande Duitse en hopelijk ook Zwitserse en andere politieke vrienden voor een studie-conferentie naar Nederland gaat uitnodigen. Dan is het contact, door Nazi-geweld en oorlogsstorm weggevaagd, weer hersteld. Moge het zijn tot welzijn van de christenheid in de onderscheiden landen en vruchtbaar bij den opbouw van ons bedreigd West-Europa. De Duitse vrienden verlangen ook naar samenwerking. In een rede, op 25 April 1948 door Paul Bausch gehouden op den Partijdag van de C.D.U. in Noord-Württemberg zei hij: „De onenigheid van de christenheid, welke aan den dag treedt in het gebrek aan samenwerking van de christelijke partijen van het Avondland, belemmert niet alleen onze stootkracht (in Duitsland), maar zij maakt ook heel de geloofwaardigheid van de christelijke boodschap problematisch".

In diezelfde toespraak vestigt de heer Bausch tegenover de ideologie van Nazisme en Communisme de aandacht op de vernieuwende kracht van de „Morele toerusting" (M.R.A.), zoals die op de Wereldconferentie te Caux in Zwitserland, zomer 1947 tot uitdrukking is gekomen. Wij menen echter, dat naast een goede gezindheid, waarop deze beweging sterken nadruk legt, de rechte beginselen van Gods geopenbaarde waarheid voor het staatkundige leven van nog groter betekenis zijn. Moge in de komende samensprekingen ook dit naar voren komen.

Ten slotte brengen we nog een boodschap over van den heer Simpfendörfer aan Protestants Nederland: „Sturen jullie ook aan op een hartelijke samenwerking met de Rooms-Katholieken, anders lopen we gevaar met z'n allen „dem Osten zu

Samenwerking met de K.V.P.

Na de zwenking der K.V.P. naar links, blijkt in onzen kring nog geen volkomen eenstemmigheid te bestaan over de vraag, of de Rooms en bij een kentering van het getij weer door rechts zouden moeten worden geaccepteerd.

Het eerste teken van scepticisme konden we al aantreffen in Nederlandse Gedachten d.d. 9 Nov. 1949, waarin Dr A. Veerman op blz. 309 schreef:

Het is de bekende K.V.P.-tactiek, die wij nu al enkele jaren hebben ervaren, deze toenadering beurtelings tot rechts en links. Met rechts tegen rood of met rood tegen rechts, al naar het beste uitkomt. Zijn we er niet te veel van overtuigd, dat een regering zonder K.V.P. zich in Nederland niet denken laat? Dat geeft aan deze partij immers een onevenredig sterke positie. De politieke verhoudingen in ons land kenmerken zich door een grote stabiliteit. Dit spel van laveren over links en over rechts kan dus nog even voort. Het ligt de heer Romme blijkbaar wel. Maar dat betekent, dat we even lang als dit spel duurt, ook de vaste lijn in het Regeringsbeleid zullen missen. Wij zullen ernstig de vraag onder ogen moeten zien, of niet te eniger-tijd andere combinaties mogelijk zullen zijn.

Ook Prof. Dr K. Dijk schijnt niet warm te lopen voor een coalitie met Rome. In het overzicht van zijn referaat „De strijd om de beginselen”, gehouden op de A.R. partijconferentie d.d. 27 Jan. 1950, lezen we op blz. 1/2, dat

.....in politicis het conflict met Rome hoe langer hoe scherper wordt; Rome wordt hoe langer hoe meer verroomst; dit komt uit in haar in de grond van de zaak humanistische Maria-adoratie (de elevatio van het menselijk leven, dat in een hiërarchische orde vergoddelijkt wordt), en dit blijkt ook in haar doorgevoerd dualisme tussen natuur

vervallen”, een slachtoffer te worden van het communistisch Rusland”.

Wij geven deze boodschap door, die bij sommigen allicht een heimwee naar de dagen van de vroegere coalitie boven komen doet. De netelige toestand op staatkundig gebied, door de Rooms-Katholieke Volkspartij in ons land in het leven geroepen of bevorderd, is echter van dien aard, dat wij beantwoording van deze vraag van den heer S. gaarne aan meer bevoegden overlaten.

en genade; heel het menselijk leven is profaan terrein; binnen de kerkmuren ligt de heilige grond, en als dit sacrosancte erf, als deze zaligmakende kerk maar een vrije baan vindt voor haar wereldoverwinning, is de vrijheid in de „natuurlijke” wereld verbijsterend groot. Dat is Rome's uiterst soepele houding ten opzichte van het ethische leven, en dat is haar „Real”-politiek, haar utiliteitsgedragingen, ten opzichte van de P.v.d.A. (ze nam vroeger tegenover de S.D.A.P. een geheel andere houding aan), en in de Indonesische kwestie; — van vaststaande beginselen, behalve een enkel kerkelijk credo, kan zij niet spreken, en we weten niet, wat ons op dit terrein nog te wachten staat; ook in de politiek geldt: Roma locuta, res finita (wanneer Rome als kerk heeft gesproken, is de zaak afgedaan).

Prof. Anema kan zich echter een kabinet zonder de K.V.P. niet indenken. In zijn in zoveel opzichten misverstande Kamerrede (Handd. I K. 1949/1950, blz. 243) merkte hij op:

De verhoudingen zijn nu eenmaal zo, dat de Katholieke Volkspartij door haar sterkte bij elke politieke configuratie een Kabinet zal moeten steunen; een oppositiestelling is voor haar niet wel denkbaar.

In Vrijheid d.d. 10 Maart worden Prof. Anema's „pogingen tot toenadering” tot de P.v.d.A. door Prof. Mr N. Okma daarentegen in dezen zin verduidelijkt:

Maar wèl achten wij het van groot belang voor de toekomst van ons volk, dat de wegen niet worden versperd, met name de weg tot samenwerking tussen de rechtse partijen en de P.v.d.A. De jongste volkstelling heeft cijfers opgeleverd, die voor het Protestantse deel van het Nederlandse volk een waarschuwing zijn: een constant percentage Gereformeerden, een afnemend aantal Hervormden, een sterke groei bij de Rooms-Katholieken.

Er is allerminst reden om de toch reeds wassende invloed der Rooms en door onze houding nog extra te versterken. En dat doen wij, indien wij toenadering tot en van de P.v.d.A. afwijzen. Daardoor zou worden bereikt, dat in Nederland geen regering zonder Katholieken mogelijk is. Reeds nu zouden wij onder een duurzame heerschappij van de Katholieken leven.

Zover is het nog niet. De Rooms-Katholieken vormen nog geen meerderheid. Laten wij hun die dan ook niet bezorgen.

Het zou inderdaad niet onaardig zijn, als de

Roomsen, die na 1945 hun huik naar den roden wind hebben gehangen, eens in de oppositie werden gedwongen. Ze zouden daar heel wat kunnen (af)leren. En het zou voor hun zelfverzekerdheid de beste remedie zijn.

Zeer zuur

Onder dit opschrift schrijft Elseviërs Weekblad d.d. 25 Maart:

De heer Suurhof van het N.V.V. is diep teleurgesteld uit Indonesië gekomen, want hij heeft er tot zijn leedwezen ervaren, dat er van een enigszins moderne vakbeweging in Indonesië geen sprake is.

Hoe jammer, dat de heer Suurhof niet een jaar of twee eerder naar ginds is gegaan. Hij had zijn partijgenoten dan kunnen vertellen, dat zij in ieder geval dwaalden, toen zij beweerden, dat ginds een maatschappelijk bestel gereed was om geheel op eigen kracht te zellen.

Dat is nu juist het progressieve van de partij van den heer Suurhof.

Een liberale les aan het G.P.V.

In het Algemeen Handelsblad d.d. 7 Maart lezen wij:

In November van het vorige jaar is op initiatief van mr E. H. von Baumhauer en enige anderen een comité in het leven geroepen tot eventuele oprichting van een Liberale partij.

Dit comité bestond voornamelijk uit ontevreden in de V.V.D., die zich niet met de door deze partij in de Indonesische kwestie aangenomen houding meenden te kunnen verenigen, en uit dr Feuilleateau de Bruin met een aantal aanhangers.

Naar wij thans uit politieke kringen vernemen, heeft dit comité in een eind vorige week gehouden vergadering besloten niet tot de destijds voorge-

nomen oprichting van een Liberale partij over te gaan.

Het is bekend, hoezeer wij de draaitolpolitiek der V.V.D. in de Indische kwestie hebben afgekeurd. Maar het getuigt van wijs beleid, dat men uit praktische overwegingen de politieke situatie in ons land niet verder heeft willen vertroebelen door het aantal dwergpartijtjes met één te vermeerderen.

Het Maartno. van „Ons Politeuma”, het „voorlichtings”-orgaan van het Gereformeerd Politiek Verbond, maakt daarentegen met vreugde melding van het feit, dat het Verbond bij de komende Statenverkiezingen in 7 van de 11 provinciën met een eigen lijst uitkomt.

Niet alleen principiëel is deze versnippering van de Protestants-Christelijke kracht te veroordelen, maar ook in praktisch opzicht mocht meer inzicht worden verwacht. Wat het laatste betreft, schijnt het G.P.V. ook van de liberalen nog wel iets te kunnen leren.

Een C.H. les aan de A.R.

In het vorige nummer maakten wij melding van den aankoop van een villa te Baarn door de K.V.P., die bestemd wordt voor een Centraal Vormingsinstituut. Uit de dagbladen hebben wij thans kunnen vernemen, dat ook de Federatie van C.H. Jongeregroepen een conferentieoord is gaan inrichten. In Ermelo heeft men 8 ha grond in erfpacht gekregen, alwaar „t Trefpunt” wordt gebouwd. Op 1 Juni zal het conferentieoord worden geopend. Conferenties van antirevolutionairen circuleren nog steeds regelmatig langs Oosterbeek, Woudschoten, Putten en Loenen. Valt hier niet iets te leren van de C. H. Jongeren?

Wanneer U wilt gireren,
Gireert U dan vóór 27 April

Na 27 April a.s. zullen de kwitanties worden aangeboden ten bedrage van f 3.- verhoogd met incassokosten. Het is het abonnementsgeld over 1950 voor

Nederlandsche Gedachten

Wanneer U vóór 27 April gireert, bespaart U de incassokosten en U helpt de administratie van Uw blad.

Het bedrag is f 3.-

Het gironummer is 267122 ten name van

Drukkerij LIBERTAS N.V., Utrecht

Met **TWEE** maten?

Op Eersten Paasdag is in Den Haag op het Plein een interkerkelijke getuigendienst gehouden, waaraan voorgangers van onderscheiden Protestantse opvattingen gezamenlijk medewerkten. Hiervan is een aankondiging in de pers verschenen en het geheel is voor een deel der R.K. pers aanleiding geweest om te vragen, of hier niet met twee maten wordt gemeten. In Nederland immers bestaat slechts een beperkte vrijheid om in het openbaar godsdienstoefeningen te houden, bestaat met name slechts een beperkte vrijheid om processies te houden. En nu rijst de vraag, of deze Protestantse godsdienstoefening dan zomaar voortgang kan vinden. Men heeft daartegen, zo stelt men nadrukkelijk, geen bezwaar, doch oordeelt, dat hier dan toch met twee maten wordt gemeten. Waarom géén processies en waarom wèl die godsdienstoefening, daar op het Plein in Den Haag op Paasmorgen?

Nu deze vraag in dezen vorm is gesteld, willen wij er iets van zeggen, al willen we wel bekennen, dat we tegen een discussie over het processieverbod altijd wat opzien. De mogelijkheden van misverstanden blijken hier steeds legio te zijn en het schijnt onvermijdelijk, dat onze R.K. burgers zich door het processieverbod gegriefd gevoelen. Het maakt ons tot burgers van den tweeden rang, zo hebben sommigen onder hen wel verklaard.

Dat misverstand openbaart zich nu ook in de wijze, waarop gereageerd is op dat bericht in de pers over die getuigendienst op Paasmorgen, want dit kan al dadelijk worden vastgesteld, dat hier geen sprake was van een godsdienstoefening, tenzij genomen in wijden zin. Men wilde hier een getuigendienst houden. Men wilde hier in de stad gaan getuigen, gaan vertellen van Christus' opstanding. Men wilde gaan evangeliseren. Men wilde een straatprediking gaan houden. Maar geen Protestant, die een evangelisatiewoord, een straatprediking — hoe hoog hij die ook aanslaat — op één lijn zal willen plaatsen met een eigenlijke godsdienstoefening, een kerkdienst.

Het is goed, dit voorop te stellen. Want wij hebben den indruk, dat juist hier de oorzaak schuilt van veel verkeerd begrip onder R.K. medeburgers, wanneer het betreft Protestantse bedenkingen tegen processies.

Het is niet zo, dat de Protestanten hun godsdienstoefeningen op straat brengen. En aan den anderen kant zou men zich van R.K. zijde terecht gekrenkt gevoelen, indien van Protestantse zijde een processie op dezelfde lijn werd geplaatst als een evangeliesatiesamenkomst of een straatprediking. Neen, een processie is zeer beslist veel meer, een processie is een godsdienstoefening.

Wat is een processie dan? Is zij een geloofsgetuigenis van individuele gelovigen? Dat is zij stellig ook. Maar zij is veel meer, zij is in eigenlijken zin een kerkelijke handeling. Zoals een Pauselijke Encycliciek het zegt, wil men in de processie Jezus „uit de stilte en verborgenheid van het gewijde kerkgebouw als een triomphator langs de straten der steden geleiden om Hem in al Zijn koninklijke rechten te herstellen". Dat is dus veel meer dan een geloofsgetuigenis, zoals dit in een straatprediking wordt afgelegd.

Die straatprediking legt dat getuigenis midden in de wereld; zij heeft geen hogere bedoeling en pretentie; deze pretentie is trouwens hoog genoeg. Maar de processie bedoelt iets anders: Zij wil de kerkelijke godsdienstoefening in het leven indragen met glans en met praal. Er wordt hier maar niet iets in het midden van de wereld gelegd, neen, het ligt in het wezen der processie, dat hier iets aan de wereld wordt opgelegd.

Zo is het begrijpelijk, dat het verzet tegen de processies juist is gerezen met een beroep op de vrijheid, met name de godsdienstvrijheid. Ook dat heeft in R.K. Kring tot veel misverstand aanleiding gegeven. Hoe kan nu, zo hield dan de vraag, in naam van de vrijheid ons iets worden aangedaan wat we slechts kunnen zien als een beperking van onze vrijheid? Maar wanneer men dat zo zegt, dan miskent men het karakter, dat de processie naar haar eigen aard draagt.

Er is hier dus geen meten met twee maten. Het gaat hier om ongelijksoortige grootheden, welke ook verschillend moeten worden beoordeeld en gemeten. En juist omdat ook hier de verhoudingen zuiver moeten blijven en het aantal misverstanden reeds meer dan groot genoeg is, meenden wij ter afwering van onjuist verwijt dit verschil nog eens te moeten aangeven.

RUSSISCH COMMUNISME

R. GOSKER

Tot nog toe is er in ons blad betrekkelijk weinig aandacht gegeven aan het communisme. Slechts zo nu en dan werden de communisten in het parlementair overzicht genoemd. Het bleef bij een terloopse opmerking. Dit heeft wellicht bij dezen en genen enige bevreemding gewekt. Want het communisme is niet alleen een belangrijk verschijnsel, dat groten invloed uitoefent in het wereldgebeuren van vandaag, maar het is als verschijnsel ook buitengewoon boeiend en interessant. Dit laatste geldt echter niet zozeer het communisme in Nederland, dat immers alle originaliteit mist. Het Nederlandse communisme heeft niets eigens en daarom is het ook vervelend. Het Nederlandse socialisme, ook al verloochent het zijn internationale herkomst niet, vertoont in zijn ontwikkeling toch nog iets typisch Nederlands. Het heeft ongetwijfeld in sterke mate den Fransen, daarna den Duitsers invloed ondergaan, en nu vertoont het sterke neiging om het door Engeland gegeven voorbeeld te volgen, maar het doet dat toch ook weer op eigen onafhankelijke wijze. Voor het Nederlandse communisme geldt dat echter niet. De Nederlandse communisten zijn eenvoudig de slaven van Moskou. De bevelen door het Kremlin gegeven worden zonder meer opgevolgd. Aan het nationaal eigene wordt daarbij niet de minste vrijheid gelaten. De gelijkshakeling, die het Duitse nationaal-socialisme nastreefde, is nog maar kinderspel vergeleken met de gelijkshakeling, die het Russische communisme beoogt. Daarom is het veel interessanter om aandacht te geven aan de ontwikkeling der dingen in Rusland dan aan de ontwikkeling van het Nederlandse communisme, dat immers geen eigen leven kent, geen eigen initiatieven ontplooit, geen eigen denkbeelden propageert. Juist deze volstrekt organisatorische en vooral geestelijke slavernij is oorzaak, dat het nauwelijks de moeite waard is om aan de Nederlandse sectie van de Kominform aandacht te geven.

* * *

Toch kan daarmee de zaak niet worden afgedaan. Want het Nederlandse communisme moge dan als beweging en als politieke richting alle originaliteit missen, het plaatst ons toch wel voor een benauwend probleem. En wel dit probleem, dat wij ons ernstig rekenschap moeten geven van de vraag hoe het mogelijk is dat toch altijd nog ruim een half miljoen Nederlanders zich bewust of onbewust aan de communistische ideologie gevangen geven. Dit is trouwens niet zozeer een Nederlands vraagstuk, het is veel meer een vraagstuk van Westeuropese

strekking. Immers voor Frankrijk en Italië zijn de cijfers van den communistischen aanhang vergelijkender wijze nog veel groter dan voor Nederland en België. Ook al constateert men dat de communistische invloed aan het verebben is, toch blijft het de aandacht trekken, dat duizenden en duizenden mensen in West-Europa hun blik naar het Oosten hebben gericht en vanuit Rusland hulp en redding verwachten. De nieuwe staat en de nieuwe maatschappij, die de beloften inhouden van vrede en welvaart, gerechtigheid en broederschap, worden achter het ijzeren gordijn gebouwd en met begerig verlangen zien zij uit naar het ogenblik, dat met den opbouw daarvan naar Russisch model ook in West-Europa een aanvang zal worden gemaakt.

Wat zijn de oorzaken daarvan? Waarom slaan die honderdduizenden in West-Europa vol verwachting hun blik op Rusland? Waarom moet en zal naar hun stellige overtuiging het heil uit Moskou komen? Wat willen zij? Wat verwachten zij?

Hier staan wij voor een merkwaardige problematiek, die in sommige opzichten veel overeenkomst vertoont met de problematiek, die zich in het Czaristische Rusland heeft voorgedaan en die voor de ontwikkeling van Rusland van een zo grote betekenis is geweest.

* * *

Het Rusland van de 19de eeuw werd beheerst door de tegenstelling tussen de Slavophilen enerzijds en de Westerlingen — de Zapadniki, anderzijds. Die tegenstelling is met name door het optreden van Czaar Peter de Grote in het leven geroepen. Rusland was een achterlijk land, dat in zijn technische ontwikkeling geen gelijken tred kon houden met die van West-Europa. Peter de Grote heeft een politiek gevoerd, waarbij in sterke mate toenadering werd gezocht tot het Westen. Zijn politiek is voor Rusland van beslissende betekenis geweest. Het was vooral in de 19de eeuw, dat daarover veel strijd ontstond. De Slavophilen, die zich de vertegenwoordigers voelden van het nationale Rusland wilden wel contact met het Westen, maar met volledig behoud van het Russisch eigene. Rusland kon naar hun mening ongetwijfeld veel van het Westen leren, maar Rusland moest zich zelf blijven, zich bezinnen op de betekenis van zijn eigen cultuur, en dat niet alleen, maar Rusland had een taak een roeping tegenover het Westen. Tegenover hen stonden de Westerlingen. Deze waren van oordeel, dat Rusland geen eigen cultuur, geen eigen beschaving, geen eigen geschiedenis had. Rusland was een onbeschaafd land en

alleen door den invloed van het Westen te ondergaan zou er nog iets van terecht kunnen komen. Die Westerlingen werden de nieuwlichters. Zij kwamen scherp te staan tegenover het Czarisme, tegenover de officiële bureaucratie. Zij veroordeelden fel de misstanden in het Czaristische Rusland. Uit hen groeiden de latere revolutionnaire richtingen en stromingen, die Rusland tenslotte tot de communistische omwenteling hebben gebracht. Die tegenstelling tussen de Slavophilen en de Zapadniki droeg een zeer gecompliceerd karakter en kan zeker niet in enkele volzinnen worden gepeld. Wat in dit verband voor ons van betekenis is, is dit dat, zoals in het Czaristische Rusland van de 19de eeuw de Westerlingen, de Zapadniki, gedreven werden tot de consequentie van hun aanvankelijk uitgangspunt, de verheerlijking van de Westerse cultuur, Westerse wetenschap, Westerse techniek en kwamen tot de radicaal revolutionnaire stromingen — nihilisme, anarchisme, communisme, etc., er thans in West-Europa sprake is van een zelfde tegenstelling nl. van „Oosterlingen” tegenover hen, die het Westen tegenover het Oosten willen bewaren en verdedigen. De Zapadniki in Rusland gingen zich te buiten aan een overmaat van critiek op het Czaristisch regiem, dat naar hun mening Rusland ten verderve voerde. Met een ontstellend radicalisme hebben zij het oude Rusland bevochten op alle fronten en met alle middelen. Voor geen enkele consequentie deinsden zij terug. Al hun denken, hun werken was ten slotte slechts gericht op één doel — de vernietiging van de bestaande orde van zaken — de totale omverwerping van het Czaristisch regiem, dat zich had schuldig gemaakt aan onderdrukking en aan corruptie, en dat nooit de kracht had kunnen opbrengen om de problemen op te lossen.

* * *

Een zo diep ingrijpende tegenstelling heeft West-Europa tot nog toe niet gekend. Maar het communisme heeft ons, met name na 1945, die tegenstelling gebracht. Daarom wordt de verhouding van Rusland en Europa thans in een omgekeerden zin aan de orde gesteld als in de 19de eeuw. Toen werd Rusland in de crisis geworpen, omdat het op de een of andere wijze klaar moest komen met dit vraagstuk. Thans wordt West-Europa in de crisis geworpen omdat het klaar moet komen met het probleem hoe het staat tegenover Rusland. Maar dan met dit cardinale verschil, dat de Russische Zapadniki West-Europa zelfstandig interpreteerden, het vrij en onafhankelijk beoordeelden, maar dat nu de communisten, onderworpen en slaafs alleen het Oosten mogen bejubelen. Van een zelfstandige beoordeling en interpretatie is geen sprake. Maar overigens is het conflict, dat daardoor in het leven wordt geroepen, even diepgaand en zijn de tegenstellingen, die daarvan het gevolg zijn, even groot. En zo moeten wij ons realiseren, dat West-Europa zijn dominerende positie heeft verspeeld en dat het machtsoverwicht is verschoven. Niet West-Europa maar Rusland beheerst de situatie. Niet West-Europa stelt Rusland voor een probleem, maar omgekeerd stelt Rusland West-Europa voor een probleem en dat openbaart zich in het feit, dat er communistische partijen bestaan, die West-Europa in Rusland willen oplossen,

zoals in de 19de eeuw de Zapadniki Rusland in West-Europa wilden oplossen. Daarom is het communisme veel meer dan een poging om de maatschappelijke vraagstukken tot een bepaalde oplossing te brengen. Het gaat maar niet om een bepaalde interpretatie van het Marxisme of de toepassing van een revolutionnaire ideologie, het gaat om de verhouding van Rusland en Europa. Het krachten-overwicht is verschoven. De weegschaal is doorgeslagen. Rusland heeft de hegemonie. De expansie van West-Europa naar het Oosten heeft plaats gemaakt voor de expansie van Rusland naar het Westen. Europa is van het offensief gekomen in het defensief.

* * *

Er gaat van Rusland een eigenaardige beking uit op den Westers mens. Rusland is een vreemd land. Maar zodra men met het Russische volk en zijn geschiedenis in aanraking komt, gaat men als het ware van dat volk houden. Het is een volk, dat in hoge mate de nieuwsgierigheid prikkelt juist omdat in Rusland alles, maar dan ook alles, zo geheel anders was en is dan in het Westen. En het schijnt wel of die honderdduizenden communisten, door een jarenlange Marxistische propaganda losgeweekt, en door vaak bittere levensomstandigheden losgeslagen van de Westerse maatschappij onder den invloed gekomen zijn van de merkwaardige aantrekkingskracht, die er van het Russische volk uitgaat. Dit is niet rationeel. Dit is niet verstandelijk te verstaan. Het is een soort mythe. Het communistische Rusland is een sprookjeswereld. Hoe kan men anders boeken als van den roden deken van Canterbury, Hewlett Johnson begrijpen? Wanneer men die boeken leest, dan schijnt in Rusland altijd de zon, dan spelen blonde meisjes in groene weilanden en vlechten bloemkransen voor ravottende jongens. Dan is het in Rusland alles braaf en goed, mooi en heerlijk. Dan zijn er nog wel enkele dingen, die niet helemaal in orde zijn, maar een kniesoor is hij, die dat breed gaat uitmeten. Dat is alleen maar afbrekende critiek, ingegeven door de behoeften om het systeem als zodanig te bestrijden, maar die critiek heeft geen oog voor het heroïeke pogen om het alles gans anders en veel beter te maken dan het was en is. In Rusland bloeit het paradijs en althans breekt er ondanks Maartse buien en nachtvorsten — het voorjaar aan. In ieder geval is de donkere koude winter voorbij. Met een voor ons hinderlijke naïviteit wordt dat alles uitgebeeld.

De invloed van dergelijke voor het volk geschreven boeken onderschatte men niet. Rusland is ver weg. Het kapitalisme is dicht bij en wordt dag aan dag als de boze duivel zelf voorgesteld. Rusland is het sprookjesland — het land van belofte — het land van de toekomst. Rusland brengt het nieuwe, het gehoopte, het verlangde. En tenslotte leeft in ieder mensenhart de hunkering naar het verloren paradijs. Het is daarom niet zo vreemd dat veel eenvoudige mensen daardoor op een dwaalspoor worden gebracht. Dit moet ons ook daarom niet verbazen omdat dank zij de jarenlange socialistische propaganda die op haar beurt het gevolg is van de doorwerking der revolutionnaire beginselen in de 18de eeuw gepredikt, zo heel veel mensen zijn vervreemd van het Evangelie en van het Christendom. Daardoor hebben

zij geen vastheid meer en geen fundament. En door de felle critiek op de maatschappij misleid gaan zij geloof hechten aan het Sprookjesland achter het ijzeren gordijn.....

* * *

En voor den ontwikkelden communist?

Voor hem staat de zaak anders.

Hij laat zich niet om den tuin leiden en vergaapt zich niet aan een veridealiseerde sprookjeswereld. Hij weet wel dat in Rusland de sociale omstandigheden van de arbeiders veel ongunstiger zijn dan in West-Europa. Hij weet maar al te goed dat het levensniveau in het communistische Rusland veel lager is dan in het Westen. Maar dat zijn voor hem geen argumenten, waarmede men hem kan overtuigen. Rusland is ook voor hem een sprookjesland, maar dan in een geheel anderen en een veel dieperen zin. En daarbij doet zich dan dit merkwaardige verschijnsel voor dat de materiele levensomstandigheden van het volk voor hem helemaal niet doorslaggevend zijn, het fanatiek beleden historisch-materialisme ten spijt, al zal hij in zijn propagandistische activiteit juist op dit aambeeld blijven hameren. Het gaat hem niet om het welvaartspel. Het gaat hem in den diepsten grond ook nog niet om de abstracte, dogmatische grondslagen van het wetenschappelijk communisme, dat de volstreckte consequenties uit het theoretisch Marxisme getrokken zou hebben. Ook dat is van betekenis, ongetwijfeld! Maar het gaat vooral om den magischen invloed van het Russisch communisme en dat is veel meer dan een wetenschappelijk stelsel en dat is ook veel meer en nog iets anders dan een levens- en wereldbeschouwing.

Het Russisch communisme is een brok leven. Het is de verbijsterende slotphase van een eeuwenlange ontwikkeling. In het vorig jaar heeft Prof. Van Gelder een boek gepubliceerd, in twee delen verschenen onder den titel: „Rusland, Epos van leed en strijd”. Die typering geldt in een zeer bijzonderen zin voor de geschiedenis van het Russische volk. In die geschiedenis speelt een diepe en wrange tragiek. En toch dwars door alle leed en ellende heen wist dit gemartelde volk zich te handhaven, worstelde het zich vooruit, trachtte het zich te bevrijden van het noodlot waarin het gevangen was. En nu heeft de communistische revolutie te onzaliger uur de consequenties aanvaard van deze eeuwenlange ontwikkeling. Niet alsof dit de enige mogelijke oplossing was. Het communisme is niet de noodzakelijke eindphase, die onvermijdelijk en onafwendbaar komen moest. Het is de reactionnaire eindphase die als gevolg van aanvaarde en gepropageerde beginselen gekomen is. Het communisme is de radicale poging van den mens zonder God, vervreemd van de religie, om het paradijs te construeren naar het menselijk inzicht. En het tragische is nu juist dat dit is gelukt in een land dat zich steeds zeer Christelijk heeft gevoeld en dat zich er juist op verhief de bewaarder te zijn en de handhaver van de „Orthodoxe leer”. Rusland was een Christelijk land. De Heilige Alliantie is in het begin van de 19de eeuw vrucht geweest van Russisch initiatief. Het eerste en het tweede Rome waren ondergegaan. Maar Moscou was het derde Rome. En het Christelijke Rusland, dat de Orthodoxie bewaarde had juist tegenover het ontkerstende

en vermaterialiseerde Westen een geheel eigen roeping. Het was de missie — de opdracht van het heilige Rusland om den christelijken godsdienst te bewaren. Juist in dit Rusland, dat om duizend en een andere redenen bovendien, juist niet aangewezen scheen om aan de communistische ideologie een kans te geven, breekt het communisme in al zijn weerzinwekkende consequenties door, komt het tot de macht, weet het zich te handhaven, en bouwt het zijn „ideaal-maatschappij”.

* * *

Daar gaat een adembenemende invloed van uit. Dat alles fascineert. Het grijpt den mens aan. Het is alles zo wonderlijk, zo vreemd. Wie er mede in aanraking komt wordt er door mee gesleept. Daar gebeurde en daar gebeurt inderdaad iets merkwaardigs; iets bijzonders. Dat is niet met verstandelijke redenering te benaderen. De verstandelijke redenering slaat er op kapot. Men moet zich verdiepen in het milieu, in de voorgeschiedenis. Die voorgeschiedenis is geschreven met bloed en tranen, die voorgeschiedenis tekent den lijdensweg van het Russische volk.

Juist tegen alle redelijke redenering in, juist in volslagen tegenspraak met den grondslag van het theoretische Marxisme kwam in Rusland het communisme aan de macht. In het nationaal-socialisme speelde de „mythe” een grote rol. Datzelfde doet zich voor in het communisme. Het is de mythe die fascineert en verovert. Niet de werkelijkheid van het bestaande, niet de realiteit der verkregen resultaten. Maar het geloof in de mogelijkheden en de belofte voor de toekomst zijn het die den ontwikkelden communist maken tot een fanatiek aanhanger, niet zozeer van een wijsgerig systeem — maar van een gefantaseerde mogelijkheid. Ook voor den ontwikkelden communist is Rusland een sprookjeswereld.

En wie daarom iets van het communisme wil verstaan, heeft niet voldoende aan kennis van het Marxistisch systeem, noch aan de wijsbegeerte van Hegel — hij moet de Russische geschiedenis kennen. En daarom is het van zo grote betekenis dat Prof. I. A. Diepenhorst er zich toe gezet heeft om ons te geven een boek over Rusland. Dat boek draagt tot titel „Kerk en communisme in Rusland”. Naar aanleiding van dit boek werd het bovenstaande geschreven op dat boek zelf hopen wij nog nader terug te komen.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

Zeven - vijf - drie

In „De Gids” van het C.N.V. komt de cijferreeks die we boven dit artikel zetten, zeker tienmaal voor.

Wat betekenen die cijfers: 7—5—3?

Zij geven aan het aantal leden, waarmee resp. het N.V.V., de K.A.B. en het C.N.V. zijn vertegenwoordigd in de Sociaal-Economische Raad (S.E.R.) het toplichaam van de Bedrijfsorganisatie.

Terecht uit „De Gids” zijn diepe teleurstelling, dat de Chr. vakbeweging slechts 3 vertegenwoordigers heeft tegen de Roomse 5 en de socialistische 7 leden.

We hebben reeds eerder uiteengezet, dat die vertegenwoordiging met een vijfde deel of twintig procent in heel de samenstelling van de S.E.R. voor de Prot.-Chr. groep is doorgevoerd. Maar we moeten toestemmen, dat deze schrale vertegenwoordiging in den arbeidssector voor het C.N.V. bijzonder schrijnend is.

Het C.N.V. heeft dit zeker niet verdiend.

Het heeft altijd naar beste kunnen zijn plicht gedaan, maar in het bijzonder in de laatste jaren kan dat, ook omdat het ons het best heugt, in het oog springen.

Terwijl het N.V.V. een tijdlang in het Duitse apparaat was ingeschakeld, is het C.N.V., toen de bezetter ook dat wilde gebruiken, op 25 Juli 1941 onmiddellijk ondergegaan. Reeds in het bevrijde Zuiden en na 5 Mei 1945 in het gehele land heeft het C.N.V. zich geheel ingezet voor de steun aan den wederopbouw van ons land. Het droeg in het raam van de samenwerking in de Stichting van den Arbeid en in den Raad van Vakcentralen ten volle de medeverantwoordelijkheid.

Na den oorlog was in de vakbewegingsorganen de gedachte van de gelijke representatie geheel doorgevoerd. Zelfs in financieel opzicht. Hoewel de kleinste in aantal leden, droeg de Chr. vakbeweging haar derde deel van de kosten gelijk met de andere vakcentralen mee. En in de bedrijfsunies en bij de betaling van de kosten van allerlei onderzoek gold hetzelfde. Het legde een extra-zware financiële last op de Chr. vakbeweging. Doch ze aanvaardde die als consequentie van de gelijke representatie.

Maar bij de samenstelling van de S.E.R. is nu plotseling die gelijkheidsgedachte doorbroken.

Op grond daarvan immers zou een verdeling van de zetels in de S.E.R. in die gelijke groepen: 5—5—5, volkomen juist geweest zijn. Te sterker kon dat verdedigd worden, als men voor ogen hield, dat de bedrijfsorganisatie zou steunen op de naar levens- en wereldbeschouwing gerichte organisaties.

Het bleek echter al spoedig bij de voorbereiding, dat de andere vakcentralen bij de bedrijfsorganisatie niet in die richting wilden. Het getal moest meespelen.

De Regering had te beslissen. Hoe zou dat uitvallen?

Het zou ondenkbaar geweest zijn, dat de Regering in deze omstandigheden en de levens- en wereldbeschouwing en de getalsverhouding had laten wegen. Dan zou een verhouding 6—5—4 uit de bus gekomen zijn.

Het was bekend, dat het N.V.V. ijverde voor 7—5—3.

Als de K.A.B., de Roomse vakbeweging had laten merken, dat zij voor 6—5—4 voelde, zou in den Ministerraad de schaal daarheen zijn overgeheld. Maar de K.A.B. heeft laten blijken, dat zij wel voor 7—5—3 voelde.

Voor haar bleef in alle gevallen het aantal zetels gelijk. Maar zij redeneerde klaarblijkelijk: mischien worden wij wel eens even sterk of sterker dan het N.V.V. Dat wordt de verdeling in de toekomst: 6—6—3, of 7—5—3 met het N.V.V. in het midden. Die redenering heeft er dan toegeleid, dat zij haar „confessionele” partner en medelid van het Intern. Chr. Vakverbond in den steek liet. En zo werd de verdeling 7—5—3.

De Regering heeft alleen, zoals „De Gids” zegt, „het domme getal” laten beslissen. En het C.N.V. kwam er bekaaid af.

Ware dit de enige gelegenheid, dan zou het al erg genoeg zijn, maar het schijnt tegenwoordig systeem bij de Regering te worden, om het C.N.V. te passeren.

Bij de benoeming van een afgevaardigde naar de regionale Arbeidsconferentie werd de heer Fuyk-schot, die aan de beurt was, gepasseerd en werd de heer Suurhof van het N.V.V. benoemd. Dat deze de gelegenheid aangreep, om toen hij op 's Rijks kosten reeds meer dan halverwege was door te reizen naar Indonesië, om daar over vakbeweging en werkstaking en wat dies meer zij, te gaan spreken is een pikante bijzonderheid, waarvan we reeds melding maakten.

Bij de nieuwe samenstelling van den Mijn-Industrie-Raad (M.I.R.) werd aan den bij het C.N.V. aangesloten Prot. Chr. Mijnwerkersbond zijn enige zetel ontnomen. De P.C.M.B. werd in deze zaak zelfs niet gehoord.

Toen twee gedelegeerden naar een Internationale Conferentie over de veiligheid in de Mijnindustrie moesten worden benoemd, werd den naam van den vertegenwoordiger van den P.C.M.B., hoewel hij zowel op de voordracht van de Stichting van den Arbeid als van de M.I.R. voorkwam, geschrapt.

Het is een trieste, maar sterk-sprekende lijst.

De vraag is: bij wie ligt de schuld van dit alles. We zetten hierbij voorop, dat de eerste schuldige, althans voor dit ogenblik is de Regering. Die heeft bewust en wel-overwogen de Prot. Chr.-groep teruggedrongen. Die heeft de maatstaven van de politieke verhoudingen aangelegd bij de samenstelling van den S.E.R. Die heeft voor dit sociaal-economische lichaam de overheersing van Rood-Rooms zwaar laten wegen.

Het lijkt er op, of de Regering er een belang in ziet, de Chr.-sociale beweging in de richting van de politieke oppositie te dringen.

Die beweging is mans genoeg, om te bepalen, of ze zich **laat** dringen. Maar dat de regering haar in die richting schijnt te willen drijven, is een merkwaardig verschijnsel.

Doch we willen de schuld niet alleen bij anderen, doch ook en zelfs voornamelijk bij onszelf zoeken en vragen: in hoeverre is de Prot.-Chr. volksgroep zelf schuldig aan die armelijke representatie in den S.E.R. en bij andere gelegenheden. Direct moeten we dan erkennen: goddeels. De Regering had „het domme getal” niet zo schadelijk kunnen doen werken, als de Chr. organisaties op sociaal-economisch terrein sterker waren geweest.

Dat geldt allereerst voor de werkgevers-, middenstanders- en boerenorganisaties. Veel te lang hebben onze Chr. werkgevers, middenstanders en boeren in de neutrale organisaties gezeten. Velen zitten er nog in. En zeer velen zijn ongeorganiseerd. Ook zijn de contributies over het algemeen te laag, zodat de organisaties niet behoorlijk kunnen functioneren.

Over de arbeidssector zijn meer gegevens bekend en daarom kunnen we er meer van zeggen. Ook hier kan men van schuld aan eigen kant spreken. Niet aan die van het C.N.V., dat zetten we voorop. Dat heeft gedaan, wat mogelijk was. Maar wél is er schuld bij vele mede-Christenen, die het C.N.V. niet steunden en zelfs tegenwerkten.

Daar zijn allereerst de vele ongeorganiseerden. Slechts ongeveer de helft van alle arbeiders in loondienst is georganiseerd. Nu kunnen we ons daarbij niet aan den indruk onttrekken, dat het aantal Chr. arbeiders, dat ongeorganiseerd is gebleven, groter is dan dat der andere.

De andere arbeiders hebben over het algemeen de eis der solidariteit beter verstaan dan de Christelijke. Het is feitelijk onbegrijpelijk. De solidariteitsgedachte is een specifiek Chr. gedachte. Maar helaas zijn vele Christenen, ook onder de arbeiders, in hun practijk sterk individualisten. Zij aanvaardden de resultaten van het werk der vakbeweging, zonder zich bij die vakbeweging aan te sluiten

Het ligt voor de hand, dat de socialistische organisaties in bepaalde bedrijven, bijv. hotel- en restaurant-personeel, taxi-chauffeurs, bioscoop-personeel veel leden hebben, de Chr. weinig of geen.

Maar er zijn beroepen, waar het precies andersom ligt, de verpleging en de maatschappelijke zorg bijv. En merkwaardig is, dat velen in die beroepen of ongeorganiseerd zijn, of zich bevinden in een niet-bij-het-C.N.V.-aangesloten organisatie.

Hetzelfde geldt voor andere groepen.

Dit alles drukt het ledental van het Chr. vakverbond.

Ook bij deze allen, die van de algemene resultaten van de sociaal-economische actie van het C.N.V. profiteren, ligt een stuk van de schuld,

dat de Regering het C.N.V. zulk een in aantal kleine representatie in den S.E.R. kon geven en het bij andere gelegenheden kon achterstellen.

En dan zijn er nog de vele verkeerdt-georganiseerden. In allerlei neutrale en socialistische vakorganisaties vindt men Christen-mannen, zelfs op vooraanstaande plaatsen. We denken hier met name aan de ambtenaren- en kantoorbedienendewereld. Hadden zij hun plaats in de Christelijke vakbeweging ingenomen, dan zou de verhouding N.V.V.-C.N.V. niet zijn 7—3.

Dan komen we ook tot de bestrijders van de Chr. vakbeweging in eigen kring. De bestrijding komt van twee kanten. De één zegt: het C.N.V. is niet zuiver genoeg en te ruim, de ander: het C.N.V. is te zuiver en niet ruim genoeg. Zij houden Christen-arbeiders uit het C.N.V. De één houdt ze ongeorganiseerd of streeft naar een separate Chr. vakbeweging, de ander stuurt ze naar het N.V.V. Welnu, die allen zien in de samenstelling van den S.E.R. het resultaat van hun streven: het Chr. vakverbond krijgt 3 leden tegen het socialistische 7 en het R.K. 5.

De drie mannen van het C.N.V. in den S.E.R. zullen ongetwijfeld hun werk met volle overgave doen. En het zou, zoals „De Gids” zegt, wel eens kunnen blijken, dat 3 meer zijn dan 7 of 5. Maar dit mag ons niet verleiden de zaak voor kennisgeving aan te nemen. De samenstelling van den S.E.R. moet prikkelen tot grote activiteit. Wij moeten de Chr.-sociale beweging op alle gebied versterken. Niet, omdat ons ideaal ligt in het aantal. Maar omdat wij beseffen: dat had niet mogen geschieden; dit moet hersteld worden.

Een van de

oude garde

Naar den ijver een Anti-revolutionnaire van den ouden stempel! Ziedaar een korte politieke karaktertrek van den Heer Manhave, die, toen zijn grote „voornaam”-genoot BRAM de GEWELDIGE” nog in zijn volle geweldige kracht stond, reeds secretaris was van de A.R. kiesvereniging Almelo en van de Centrale A.R. kiesvereniging in de staten-centrale Almelo, benevens lid van het Overijsselse P.C. als vertegenwoordiger van die Centrale.

Ook op ander gebied, met name wat het onderwijs betreft, verdiende hij toen zijn sporen reeds, maar nu valt speciaal het licht op zijn staatkundige werkzaamheid.

Overgeplant uit Zeeland naar Twenthe, aardde hij op den Oostelijken zandgrond heel goed, hij vond hier zijn levenswerk en zijn levensgezellin en het reeds bejaarde echtbaar (de Heer M. is bijkans 80 jaar oud) woont nog steeds onder de Almelse broeders en zusters, en . . . leeft nog steeds mee! Al zijn werk kon hij nog niet aan kant zetten, maar verschillende werkzaamheden moest hij toch wegens „inkrimping” van de hand doen.

Reeds meer dan twintig jaren geleden liet hij zijn plaatselijke secretariaat varen van de A.R. partij, nadat hij hierin enige tientallen jaren werkzaam

was geweest. Een trouw bezoeker van vergaderingen enz. bleef hij echter en de hechte band met de partij bleef voortbestaan in Statencentrale en Prov. Comité.

Hoeveel hij op dit terrein heeft gepresteerd is na-

tuurlijk niet te zeggen, doch wel dat hij het scharnier was waarom de deur van de Statencentrale draaide en dat die deur nooit piepte kwam doordat het scharnier steeds goed in het politieke vet zat!

Doch nu kwam de wenk van den dokter („inkrimpen!") en node liet hij deze teugels glijpen! Op 24 Februari 1950 schreef hij een brief, waarin hij bedankte als secretaris der Statencentrale, met vermelding dat hij ook „ontslag" had genomen als lid van het Prov. Comité.

De Centrale kon niet anders doen dan dit besluit accepteren en zegde hem grote dank voor de en als Secretaris der Centrale en als lid van het P.C. gedurende ongeveer **veertig** jaren betoonde activiteit. Jongeren moeten zijn werk nu doen, doch die jongeren bidden God dat de „oudere" nog lang getuige mag zijn van de doorwerking der schone A.R.-beginzelen, nationaal en internationaal.

Deze jongeren hebben weer andere inzichten en andere idealen dan de „oudere", zeker, want de ontwikkeling gaat door, maar laten ze toch alsjeblijft „**plagiaat plegen**" wat de liefde, de ijver en de toegewijheid der „oudere" betreft! Dan ligt ook in deze in 't **verleden** het **HEDEN** en in het **NU** wat **WORDEN** zal van onze A.R.-partij en -beginzelen!"

Verplichte Kinderbijslag voor het

J. VAN KEULEN

Midden- en Kleinbedrijf?

Herverdeling van het inkomen, welke het zelfstandig ondernemerschap aantast

De kinderbijslagregeling voor zelfstandigen, van overheidswege verplicht in te voeren is een belangrijk onderwerp. Het is van algemene bekendheid, dat voor de werknemers een dergelijke regeling reeds lang bestaat. De bijzonderheden daarvan zijn eveneens bekend. Oorspronkelijk vanaf het derde kind, maar tijdelijk ook vanaf het eerste kind wordt een toeslag op het loon uitgekeerd. De daarvoor verschuldigde premie wordt door de werkgevers betaald. Deze premie bedraagt 6% van het loon. Als maximum loon waarvoor premie wordt gevorderd geldt tien gulden per werkdag. De uitkering is echter niet aan een loongrens gebonden. Iedere werknemer, ongeacht zijn inkomen, komt hiervoor in aanmerking.

Reeds verscheidene jaren gaan er stemmen op om ook de zelfstandigen, waaronder dus ook de ondernemers, in een dergelijke regeling te betrekken. In de Tweede Kamer is herhaaldelijk aandrang op de regering uitgeoefend, met name van R.K. zijde. Er zijn hierover reeds verschillende rapporten verschenen, die de wenselijkheid bepleiten. Maar niettemin is het tot dusverre niet tot een verplichte regeling gekomen. Er zijn hieraan zeer vele moeilijkheden verbonden. Ook

de ervaringen in het buitenland opgedaan zijn niet erg aanmoedigend. Toch blijkt dat onze huidige Regering ernstig overweegt om deze regeling voor zelfstandigen verplicht in te voeren.

In verband met door de Regering aan verschillende organisaties gestelde vragen, welke met de uitvoering van een dergelijke regeling verband houden, was ook de christelijke middenstandsbond genoodzaakt zich over de wenselijkheid van een verplichte regeling op dit gebied uit te spreken. Deze uitspraak is inderdaad gevallen. Met algemene stemmen is uitgesproken dat een verplichte kinderbijslagregeling voor zelfstandigen **niet** wordt gewenst.

Wanneer een dergelijke uitspraak wordt gedaan, moet deze natuurlijk ook worden gemotiveerd. Welnu, de belangrijkste motieven, welke tot de genoemde uitspraak hebben geleid, willen wij in dit artikel vermelden.

Voorop moge worden gesteld, dat de Bondsraad zich geenszins op het standpunt heeft willen stellen, dat een aantal zelfstandigen met grotere gezinnen niet in moeilijkheden zouden verkeren. Dat weet hij wel beter. Maar dat onderwerp was niet in het geding, althans niet in de eerste plaats. De belangrijke vraag is of, voor zover deze moeilijkheden bestaan, daaraan tegemoet moet worden gekomen door het ingrijpen van de overheid, door het invoeren van een verplichte kinderbijslagregeling voor de zelfstandigen.

Is er een rechtsgrond?

Het gaat er dus om of hier inderdaad een rechtsgrond voor de overheid is aan te wijzen, welke rechtvaardigt om hier dwingend op te treden. Naar de mening van de Bondsraad is deze rechtsgrond in de tot dusverre gevoerde discussies niet naar voren gekomen.

Wat toch is het geval? Een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen kan niet worden beschouwd als een sociale verzekering. De verzekeringsgedachte, zo die hierbij aanwezig is, is toch wel zeer zwak vertegenwoordigd. Wanneer deze zaak wordt bepleit, wordt deze veelal in verband gebracht met een ander begrip, namelijk: herverdeling van het inkomen. En naar ons gevoelen wordt hierdoor veel duidelijker aangegeven wat er bij een kinderbijslagregeling in feite geschiedt. Wanneer deze regeling tot stand komt, moeten alle zelfstandigen, dus ook de ondernemers in midden- en klein bedrijf, over een bepaald maximum-inkomen premie betalen. Dat is dus een last die verplicht aan allen wordt opgelegd. De uitkering vindt alleen plaats aan degenen die bv. drie of meer kinderen hebben.

Het is dus inderdaad herverdeling van het inkomen. Overheveling van inkomen van de een naar de ander. Bij de werknemers ligt deze zaak anders. De werknemers betalen de kinderbijslag niet voor elkaar. De werkgever betaalt hier de premie. Dit is dus een belangrijk verschil. Ook al is men voorstander van een kinderbijslagregeling voor werknemers, dan betekent dit nog niet dat men dan ook een soortgelijke regeling voor zelfstandigen zou accepteren. Vandaar dat van zo groot belang is, welke rechtgrond hiervoor wordt aangevoerd. Het feit dat zowel werkgevers als werknemers, zelfstandigen zowel als arbeiders, een bepaalde functie in het economisch leven innemen en allen arbeid verrichten, kan moeilijk worden aangeduid. Juist het verschil in functie kan een wijziging van standpunt nodig maken en doet het naar ons inzicht in dit geval ook. Ook billijkheids-overwegingen zonder meer kunnen bezwaarlijk overheidsingrijpen rechtvaardigen. Het gaat hierbij om een zeer subjectief begrip. Er zijn vele dingen, welke billijk kunnen worden geacht, vooral in een maatschappij, waarin zich allerlei tegenstellingen openbaren, zonder dat de overheid er over denkt om in te grijpen.

Zelfstandig ondernemerschap in het geding

Een van de belangrijkste overwegingen, welke in aanmerking genomen moet worden, is dat de positie van de zelfstandige ondernemer hier geheel anders ligt dan die van de werknemer. Ondernemers zijn mensen die een zaak hebben, die daarmede risico's lopen enerzijds, maar die door inspanning van alle krachten, door aanwending van energie en ondernemingsgeest, hun bedrijf vooruit wensen te brengen, teneinde in de behoeften van zichzelf, met inbegrip van hun gezin, te kunnen voorzien. Wie ondernemer wordt, weet dit. Dat is een van de eigenaardigheden, welke aan deze functie verbonden zijn.

Nu zou de Overheid komen en zeggen: nu wordt een herverdeling van het inkomen toegepast ten bate van een bepaalde categorie van zelfstandigen. Is dat principieel aanvaardbaar? Of is dit in strijd met het zelfstandig ondernemerschap, zoals zich dat in onze maatschappij heeft ontwikkeld?

Wij weten wel dat er politieke richtingen zijn die in sterke mate streven naar een nivellering, een gelijkmaking van het inkomen. Die daarvoor allerlei middelen bepleiten, onder andere ook gebruikmaking van de fiscale politiek. Maar aan de verdedigers van deze gedachte staat dikwijls een maatschappij-beeld voor ogen, dat puur socialistisch is en waarin de positie van de zelfstandige ondernemer steeds meer aan banden wordt gelegd. En daarom past uiterste waakzaamheid, wanneer een poging wordt gepropageerd om tot een herverdeling van inkomen binnen de groep van de zelfstandigen te geraken.

De Christelijke Middenstandsbond meende zich tegen deze poging te moeten verzetten, omdat bij de invoering van een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen, afgezien nog van andere bezwaren, zich inderdaad een aantasting van het zelfstandig ondernemerschap voordoet.

Wij spraken ook van andere bezwaren. Wij willen deze thans niet breed uitmeten. Maar vast staat dat een uniforme regeling op dit gebied allerlei onbillijkheden in het leven roept, omdat men geen rekening houdt met de persoonlijke omstandigheden van tal van ondernemers, die met moeite een zaak omhoog trachten te werken en daarbij worden bemoeilijkt door de premie-last welke op hun schouders wordt gelegd, een last, welke ook de vervulling van bepaalde sociale verplichtingen kan verhinderen.

Nood der grote gezinnen

De vraag kan nu worden gesteld: trekt men, door de verplichte kinderbijslagregeling voor zelfstandigen af te wijzen, zich niet bitter weinig aan van de noden, die de grotere gezinnen onvermijdelijk hebben? Ook op deze vraag willen wij tenslotte een antwoord geven. In de eerste plaats menen wij er op te mogen wijzen, dat zowel de straffe prijs- en margeregelingen, die van overheidswege zijn uitgevaardigd, tot handhaving van het loon- en prijspeil, juist in de grotere gezinnen ernstige moeilijkheden hebben veroorzaakt en het ware te wensen dat hiermede meer rekening zou zijn gehouden. Het streven van de overheid moet er ook bij deze politiek op gericht zijn om de kleinere ondernemers, bij toepassing van uniforme schema's, niet in moeilijkheden te brengen. Ook de belastingpolitiek, welke de laatste jaren is gevoerd, mag hier zonder bezwaar worden genoemd.

Oplossing uit de moeilijkheden

De oplossing moet dan ook worden gezocht in een verheffing van het zelfstandige ondernemerschap, waardoor de mogelijkheid bestaat dat ook de ondernemers met grotere gezinnen op een redelijke wijze in hun onderhoud kunnen voorzien.

Hier ligt enerzijds een taak voor het georganiseerd bedrijfsleven, dat via de vakorganisaties enz. moet streven naar gezonde verhoudingen en het wegnemen van belemmeringen. Juist in verband met de toeneming van het concurrentie-verschijnsel moet hieraan stellig aandacht worden besteed.

Anderzijds ligt hier ook een taak voor de Overheid, welke door haar maatregelen stellig kan bevorderen dat een gezonde economische sfeer ontstaat, welke de ontwikkeling van het bedrijfsleven bevordert. Met name de belastingpolitiek, welke wordt gevoerd, is hierbij van overwegende betekenis. Wanneer door een steeds toenemende stijging van de indirecte belastingen, door handhaving van de ondernemingsbelastingen enz. allerlei moeilijkheden in de weg worden gelegd, dan kan het bedrijfsleven zich niet op voldoende wijze ontplooiën. Eveneens op bevordering van

het middenstandscrediet moge hier worden gewezen. En dan is een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen slechts een correctie-poging, welke aan bepaalde ondernemers ten goede zou kunnen komen, zonder dat de schadelijke gevolgen welke hieruit verder kunnen voortvloeien, worden overwogen.

Veel beter is het volgen van een opbouwende politiek, welke aan het gehele bedrijfsleven ten goede komt, het zich bezinnen op wegen en mogelijkheden, om de moeilijkheden van het midden- en kleinbedrijf uit de weg te ruimen. Dit is de positieve lijn welke wordt aangewezen, welke de invoering van een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen overbodig maakt, omdat dan ook de ondernemers met grotere gezinnen zich door hun noeste arbeid datgene kunnen verwerven wat tot de instandhouding van hun gezinnen noodzakelijk is.

De knip van de deur

R. GOSKER

Hebben wij de rede van Prof. Anema goed gelezen dan heeft deze in de Eerste Kamer een krachtig pleidooi gevoerd voor een „nationale politiek” een nationale politiek, waaraan ook de Antirevolutionairen zouden kunnen meewerken, met behoud natuurlijk, en Prof. Anema heeft dat uitdrukkelijk erbij gevoegd, van eigen principiële inzichten.

Naar aanleiding van die rede is er nog al wat misverstand ontstaan en toen dat misverstand was opgehelderd is er een perspolemie op gevolgd. De heer Van Randwijk is in een hoofdartikel van Vrij Nederland daarop teruggekomen. Kennelijk zit bij hem de bedoeling voor om een betere verstandhouding te verkrijgen. Nu, voor een goede verstandhouding zijn wij altijd te vinden. Maar dan moet het in de eerste plaats mogelijk zijn en in de tweede plaats ook mogelijk worden gemaakt, en althans moet men daar zijn best toe doen. De hand is aan de deurknop, zo constateert Van Randwijk. „Er worden geen deuren geopend, er wordt ook geen hand uitgestoken maar wij horen de deurknop rammelen en wij wachten in spanning af, of wij iets zullen zien bewegen, of de deur open zal gaan, ook al is het maar op een kiertje”. Dit schrijft hij mede naar aanleiding van een artikel van Prof. Grosheide en een artikel van Prof. Okma. Maar in zijn eigen artikel houdt hij geen rekening met de voorwaarde welke door Prof. Anema is gesteld. Prof. Anema heeft aan de P.v.d.A. immers voorgehouden dat zij zich matigen moest in haar zelfbewustheid waarmee zij haar vooruitstrevendheid steeds weer demonstreert. En wat doet nu Van Randwijk? Men leze zelf wat Van Randwijk schrijft:

„Ook wanneer men dat alles erkent, ontworstelt men zich toch niet aan den indruk dat het orthodox-Protestantse aandeel in de politiek sinds Kuyper steeds meer een liberale en conservatieve inslag heeft gekregen. Men kan het met subtiele theologische redeneringen een andere achtergrond geven (en dat volkomen terecht), het resultaat in de praktische politiek is hetzelfde en telkens weer vond en vindt men de A.R. en de C.H., als het op stemmen of handelen aankomt, aan de kant van den kapitalist, liberaal of conservatief.”

Ziezo — wij weten het weer!

En dat wordt nu niet geschreven in een verkiezingspamflet, in de hitte van den strijd, als een journalist wel eens iets over de schreef kan gaan. Dit wordt niet geschreven in een rustige beschouwing over de Antirevolutionaire Partij. Neen dit wordt geschreven in een artikel waarin de „Gereformeerde vrienden” worden uitgenodigd uit hun kazematten te komen.

Welnu, mijnheer Van Randwijk, als U ooit iets bereiken wilt met ons moet U eens komen uit Uw kazemat van socialistische zelfvolgzaamheid. Dan moet U eens ophouden met Uw socialistische strijdmethode om iedereen, die niet van Uw partij is, in te delen bij liberalen, conservatieven, kapitalisten en wat dies meer zij. Het is die socialistische zelfgenoegzaamheid die altijd weer prikkelt. Het is die vorm van socialistische propaganda, waartegen wij ons tot nog toe vergeefs hebben verzet. Het is niet onze overmoedigheid, waarmee „kinderen des lichts” en „kinderen der duisternis” worden onderscheiden, die het contact

met anderen onmogelijk maakt. Het is Uw socialistische overmoedigheid waarmede gij steeds bezig zijt de antirevolutionairen voor conservatief en kapitalistisch en liberaal uit te maken. En gij doet dat zonder ophouden. En voor het overige zitten wij niet in kazerematten.

Wij staan als antirevolutionairen frank en vrij in het open veld. Wij dragen onze overtuiging openhartig en duidelijk naar buiten uit. Wij schuwen het publieke debat niet. Wij zijn altijd bereid daarop in te gaan. Het is voor ons niet een kwestie van durf om uit onze kazerematten te komen evenmin als het voor U een kwestie van durf was om lid van de Partij van den Arbeid te worden. Het kan best zijn dat de omstandigheden in Nederland er op een bepaald ogenblik toe nopen, dat de Antirevolutionairen samen met de Partij van den Arbeid tegen de Rooms-Katholieken in het geweer treden of tegen het communisme moeten strijden. Maar dan zal dat toch alleen kunnen geschieden op een strikt zakelijke

basis met een zeer concreet en nauwkeurig omschreven doel en dan zal dat doel **niet** kunnen zijn de verwezenlijking van de socialistische denkbeelden.

Het is eenvoudig Christenplicht om in het belang van het vaderland op een goede onderlinge verhouding tussen de politieke partijen, die op democratische basis staan, aan te sturen en alles te doen wat mogelijk is om dat te bevorderen. Eenvoudig zal dat overigens niet zijn want het verschil van inzicht op tal van aangelegen punten is breed en diep. Maar zolang de Partij van den Arbeid zit in het kazemat van haar progressieve zelfvoldaanheid, en beslag legt op het monopolie der vooruitstrevendheid zal er wel niet veel van terecht komen.

Wij hebben de hand aan de deurknop. Maar gij zult van binnen de knip van de deur moeten doen.

En dat zal U moeilijk vallen.

Want die knip is verroest van ouderdom.

DE DERDE MACHT

H. ALGRA

Wij hebben onlangs geschreven over de derde macht in den staat: de bureaucratie. Dat is het mechanisme, dat voortdurend op een vast aantal toeren werkt, en geen vreemde initiatieven toelaat.

Natuurlijk kregen wij ook een verontwaardigde brief van een ambtenaar, die beledigd was, en schreef, dat de ambtenaren dan maar naar Vught moesten. Er zijn blijkbaar ook ambtenaren, die niet kunnen lezen. Maar dit is maar een opmerking terloops. Er zit, behalve het mechaniserend element, nog een element in de bureaucratie, dat men niet over het hoofd moet zien.

Hoe langer hoe meer zien wij de macht van den hogen ambtenaar groeien. Er zijn ambtenaren, die de directie voeren over een deel van de staatsapparaat, zó groot, zó ingrijpend, dat het op een dictatuur over een deel van het leven gaat gelijken.

Als wij er op wijzen, dat er een speciale wegen- en bruggenpolitiek in den Noord-oostpolder wordt gevoerd, om dezen polder met Overijssel in nauw verband te brengen en van Friesland zoveel mogelijk te isoleren, dan is dat in feite de *politiek van één man*, die dat vast heeft besloten en het onverzettelijk uitvoert. De politiek van een ambtenaar.

Nog sterker is het met de D.U.W. Er zijn tegen

de ontwikkeling van dit orgaan voor werkverschaffing grote bezwaren. Voor den oorlog moesten de arbeiders in de werkverschaffing en nu worden ze gestuurd naar de D.U.W. Dat is precies hetzelfde. Alleen de naam is anders. Maar met verandering van naam is geen progressiviteit tot stand gebracht. De D.U.W. ontwikkelt zich al meer tot een machtig, centralistisch orgaan. Het zuigt als het ware de arbeiders naar zich toe. Het maakt de mogelijkheden, om de arbeiders op andere wijze dichter bij huis en in werkzaamheden, die passen bij hun vakbekwaamheid, tijdelijk onder te brengen, vrijwel onmogelijk. De boeren-arbeiders worden automatisch en bijna systematisch in den winter tot D.U.W.-arbeiders, terwijl er vlakbij vaak genoeg „boerenwerk” te doen is.

Maar wat doe je er aan?

De D.U.W. is machtig. Vier ministers kunnen samen niet op tegen één directeur van de D.U.W.

Zo is practisch de situatie.

De machtige hoofdamtenaar heeft de leiding.

En alleen een sterk ministerie, dat niet van compromissen houdt, kan hier ruimte brengen en de juiste verhoudingen herstellen.

De Criminaliteit van Oss

* * * * *

Mr K. GROEN

Het aldus getitelde proefschrift van Dr W. H. Nagel * trekt sterk de aandacht.

De schrijver benadert de Osse misdadigheid uit de jaren 1924 tot 1935 — toen de grote schoonmaak plaats vond — uit criminologisch gezichtspunt. Criminologie is de leer der misdaadkunde. Nederlandsche Gedachten is een politiek orgaan. Bespreking en waardering van Dr Nagel's werk onder het gezichtspunt, van waaruit het werd geschreven, zijn daarin niet op haar plaats, nog daargelaten dat schrijver dezès daartoe ook de bekwaamheden zou missen.

Het begrip „Oss” roept ook politieke associaties op. Dr Nagel wijst hier even op. Maar de feiten, waaraan zich in verband met het optreden van Mr Goseling tegen de Osse marechausseebrigade deze politieke associaties hechten, dateren van later en hebben niet te maken met het door Dr Nagel behandelde onderwerp: de Osse misdadigheid vooral tussen 1924 en 1935, haar achtergrond, opsporing en berechting.

De beschrijving en waardering van dit alles geeft Dr Nagel op bekwaame wijze, in een zeer leesbaren vorm, waardoor zijn boek van belang is geworden, niet alleen voor strafrechtelijk en criminologisch geschoolde academici, maar ook voor politiemannen en voor allen, die uit enigerlei hoofde of in enigerlei opzicht belangstelling hebben voor maatschappelijke arbeid in door criminaliteit aangetaste of daardoor bedreigde milieus.

Ook journalisten* zullen goed doen kennis te nemen van wat aan hun adres wordt gezegd over de wijze, waarop de pers haar taak met betrekking tot de opruiming der Osse criminaliteit heeft opgevat. Onze christelijke journalisten, die — naar wij menen te weten — doende zijn zich te beraden op de normen voor christelijk verantwoorde journalistiek, in het bijzonder met betrekking tot de opsporing en berechting van strafbare feiten, kunnen hier materiaal voor hun bezinning vinden.

De meest klemmende en beklemmende vraag, welke de brede studie van Dr Nagel doet rijzen, is die, wat had kunnen en moeten zijn gedaan om het ontstaan van het Osse „milieu”, deze haard van misdadigheid, te voorkomen. Wat had de Kerk kunnen doen en wat deed zij? Waarin schoot zij te kort? Wat hadden de „brave” burgers moeten doen en waarin schoten zij te kort? En — wat is de taak der Overheid in dit opzicht en waarin schoot zij, gemeten aan dezen norm, in en ten aanzien van Oss tekort? Dr Nagel zegt hierover niet zo heel veel, al zwijgt hij er niet geheel over (blzz. 408/9).

Het is intussen wel teleurstellend, wat de Roomse Kerk er in Oss van terecht bracht. Hier zal zich wel mede gewroken hebben, dat zij veelszins meer

in de breedte en aan de oppervlakte dan in de diepte werkt.

Wat de Overheid betreft, de afgrenzing van haar taak ook in dit opzicht ligt ons als antirevolutionairen wel na aan het hart. Indien ooit, dan bewijst, naar het mij voorkomt, hier haar juistheid de omschrijving van de taak der Overheid als „het handhaven der openbare gerechtigheid onder, tussen en ten behoeve van haar onderdanen (en de door dezen gevormde verbanden) daar en in die gevallen, waar die openbare gerechtigheid in ernstige mate is of wordt geschonden of zodanige schending dreigt”. De Overheid was en is er maar niet af met de overtreders en schenders der openbare rechtsorde, welke den goeden burger een stil en gerust leven in alle godzaligheid en eerbaarheid waarborgt, (streng) te straffen en (meestal slechts tijdelijk) onschadelijk te maken. Als de straf wordt opgelegd, was het kwaad reeds geschied, de gerechtigheid reeds geschonden. De Overheid heeft ook op te treden, als zij schending der gerechtigheid ziet dreigen. En het materiaal, dat Dr Nagel heeft bijeengebracht, schijnt toch wel uit te wijzen, dat de Overheid daarin met betrekking tot Oss schromelijk is te kort geschoten, dat zij van de beschikbare middelen — b.v. ontzetting en ontheffing uit de ouderlijke macht, bevordering der volkshuisvesting, bestrijding van drankmisbruik en overmatig drankgebruik — niet het gebruik heeft gemaakt, dat daarvan kon zijn gemaakt.

* Daamen's uitgeversmaatschappij, 's Gravenhage, 1949. 428 blz., 12 fig. in en 12 afb. buiten den tekst. Prijs ingen. f 17.50, geb. f 19.50.

Zie de
mededeling
betreffende
Uw abonnement
op

Nederlandsche Gedachten

op pagina 131

De jongeren Studieclubs

STUDIËSCHETS

Het Overheidsgezag

Ds J. SCHELHAAS

Inleiding

De éne mens heeft over de andere mens te zeggen. Dat is zo. Maar moet dat ook?

Neen, zegt de anarchist, dat moet niet; dat is niet rechtmatig; ieder is vrij en moet vrij blijven. Die anarchistische gedachte, de meesten willen er toch niet aan.

Maar als het er nu op aan komt, het anarchisme af te wijzen en aan te geven, waarom de éne mens zeggenschap over de andere mens heeft en hebben moet, dan zegt de een dit en de ander wat anders. Doch ook als een mens wat beweert, wat zekerheid is er dan, dat zo'n bewering juist is?

Er is geen zekerheid zonder het vaste uitgangspunt, dat ons gegeven is, namelijk het Woord van God. Dat Woord geeft ons licht ook over het gezag, dat er in het leven is en zijn moet, ook over het Overheidsgezag.

I. God heeft alles te zeggen

God staat boven alles. Hij heeft alles gemaakt. Nu is alles van Hem. En nu is het ook aan Hem om te zeggen, hoe hij allen en alles hebben wil. Hoe Zijn schepselen zijn moeten, hoe Zijn redelijke schepselen handelen moeten. Elk schepsel is afhankelijk, maar God is van niemand en van niets afhankelijk (Gen. 1 : 1; Hand. 17 : 24 en 25).

Als een meubelmaker een tafel maakt, dan moet hij materiaal hebben, hout. En verder lijm of spijkers. En gereedschappen, waarmee hij het materiaal bewerkt. Daar kan hij niet zonder.

Gebonden is hij aan de eigenschappen van het materiaal, dat hij gebruikt. Hij kan het hout niet anders maken dan het is. Hij kan geen ander hout gebruiken dan er te koop is.

Ook zal de meubelmaker, om voort te kunnen werken, op tijd zijn eten en drinken, zijn rust en zijn slaap moeten hebben. Iemand moet er wezen, die zijn eten bereidt en zijn bed opmaakt.

Elk mens is diep afhankelijk. In zekere zin afhankelijk van andere schepselen. Als we het goed bezien, afhankelijk van God, in Wiens hand alle schepselen zijn. Maar God is

onafhankelijk. Er is niets, of Hij heerst er volkomen over (Dan. 4 : 34 en 35). Alles moet naar Zijn wetten horen.

Ook elk mens is aan Gods absolute zeggenschap onderworpen. God is soeverein (Rom. 9 : 20 en 21; Jes. 14 : 24).

II. God geeft aan mensen wat te zeggen

Waarom moeten kinderen aan hun ouders gehoorzamen? Omdat God die ouders aan hen gegeven heeft en met gezag over hen heeft bekleed.

Zo is het eveneens in de verschillende levenskringen: in de school, in de bedrijven, ook in de staat. Er is, wat wij noemen: soevereiniteit in eigen kring. Zo heeft God de Heere het gemaakt.

Aangaande alle gezagsdragers, die God over ons gesteld heeft, moet worden gezegd: we hebben ons aan hun gezag te onderwerpen, aangezien het God belijft ons door hun hand te regeren (Heid. Cat. Zondag 39).

De Overheid is dus over ons, heeft over haar onderdanen te gebieden, omdat ze macht, bevoegdheid daartoe van God gekregen heeft (Rom. 13 : 1-7; Joh. 19 : 10 en 11; Psalm 47 : 10).

Ook heeft de Overheid wel Christus te erkennen als de Koning der koningen (Openb. 1 : 5; Spreuken 8 : 15). Maar Christus als Middelaar heeft zelf gezag **ontvangen** (Matth. 28 : 18).

We moeten dus zeggen: God verleent gezag. En Hij legt dat gezag op bepaalde personen.

Sommigen leren: het gezag is onpersoonlijk. Met zulk een leer zet men het gezag zelf op zij. Immers, dan neemt men de vrijheid onwettige gezagsdragers willekeurig af te zetten en er anderen voor in de plaats te stellen, op wie men een beter oog heeft (Schelhaas, De oude grondslag, blz. 56 en 57).

Wij moeten ook de harde heer gehoorzaam zijn, bijvoorbeeld Paulus aan Nero. Wij moeten ook die regeringspersonen eren, die een beleid voeren, waartegen wij grote bedenkingen, ja zelfs principiële bezwaren hebben.

Wij moeten eerlijk onze papieren invullen voor de belastingen enz., al zien wij sommige maatregelen als onbillijk. De Overheid heeft recht. God gaf haar dat recht. Om Gods wil moeten wij dat in woord en daad erkennen.

Wij moeten onderworpen zijn, niet alleen om der straf, maar ook om des gewetens wil (Rom. 13 : 5).

Door ons te buigen voor de Overheid buigen we ons dus voor God. Er is één uitzondering: als die Overheid wat vraagt in strijd met Gods uitdrukkelijk gebod. Men moet God meer gehoorzaam zijn dan de mensen (Hand. 4 : 19 en 5 : 29).

III. Volkssouvereiniteit

„Noch in de volkswil noch in de wet, maar in God vindt zij de bron van het soevereine gezag, en verwerpt mitsdien het beginsel van volkssouvereiniteit”, zo belijdt de antirevolutionaire partij in artikel 2 van haar program van beginselen.

Onder volkssouvereiniteit verstaan we hier niet de instelling, dat een volk zijn eigen Overheidspersonen kiest. Tegen dit laatste is geen bezwaar. Men doet dit bijvoorbeeld in een republiek: de president wordt door het volk of door de volksvertegenwoordiging gekozen.

Zo kiezen wij de leden van de gemeenteraad, ook een Overheidscollege.

Maar dit zegt niets over de vraag, waar het gezag vandaan komt, dat deze door of namens het volk gekozen regeerders dragen en hanteren. Wie ook de gezagsdrager is en hoe hij ook aan zijn ambt komt, naar de Schrift heeft hij zijn gezag van Boven en regeert hij in opdracht van God.

Doch de volkssouvereiniteit, welke wij verwerpen, is deze: elk mens is een eigen hoogheid. Maar als er zoveel mensen bij elkaar wonen, dan moeten ze wel komen tot overleg. Dan moeten ze wel komen tot een verdrag, om elk wat van hun hoogheid af te staan en aan één uit hen of aan een commissie uit hun midden te verzoeken nu de regering over allen binnen hun bepaald gebied uit te oefenen.

Als elk zijn eigen gang ging, dan werd het een rommel, ellende, bloedvergieten enz. De vorst heeft dus volgens deze theorie zijn bevoegdheid van het volk gekregen door middel van het zogenaamd „maatschappelijk verdrag”. **Hobbes** (zie Chr. Encyclopaedie II, blz. 600) zei: de burgers hebben hun recht voor eens en altijd afgestaan.

Rousseau (Chr. Enc. IV, blz. 782) beweerde: het volk blijft eigenlijk de baas; het volk kan de macht ook weer terugnemen. Volgens hem kan in alle gevallen de helft plus één beslissen. En de wil van die helft plus één is dan de eigenlijke volkswil, de algemene wil. Wie

bij de minderheid behoort, die had zich zelf niet begrepen.

Deze leer der volkssouvereiniteit heeft veel kwaad gedaan, ook na de Franse revolutie. De partijen, die niet buigen voor Gods Woord, huldigen deze leer. Ook nu!

Door de invloed van de leer der volkssouvereiniteit is er en in Nederland en in de vergaderingen der verenigde volken zo weinig principieel verweer tegen het accepteren van een revolutionnair bewind in Djokja.

Staatssouvereiniteit. In deze theorie is de Staat soverain. Zowel overheid als onderdanen zijn onderworpen aan de staat, die zelf aan niemand onderworpen is. De staatswil is de hoogste wil. De staat heeft de onbeperkte bevoegdheid zijn wil aan anderen op te leggen. De staat is de bron van alle gezag. Dit bidt tot de ergerlijkste tirannie. We weten er alles van (Macchiavelli, Mussolini, Hitler!)

Rechtssouvereiniteit is een schakering van de leer der volkssouvereiniteit. De mens heeft rechtsbewustzijn. Op het rechtsbewustzijn der gezamenlijke burgers zou het gezag in de staat gefundeerd zijn.

Ook hierbij predikt men weer de opperhoogheid van de mens, die van geen ander gezag weten wil dan van zijn eigen gezag.

Bij alle vormen van volkssouvereiniteit wordt de Overheid beschouwd als uitvoerder van de wil van het volk.

IV. De Overheid verantwoordelijk jegens God

Omdat naar de Schriften de Overheid haar gezag van God ontvangen heeft, is ze ook aan Hem verantwoording schuldig.

Ze moet haar gezag naar Gods wil handhaven en gebruiken. Ze mag niet met zich laten spelen. Dat zou niet zijn tot eer van haar Opdrachtgever. En ook niet tot heil van het volk. Om zich ook tegen de onwilligen te laten gelden, treedt de Overheid, zo nodig, op met de sterke arm. Ze is van Godswege met de zwaardmacht uitgerust (Rom. 13 : 4).

De Overheid is de enige gezagsdrager op aarde, die het zwaard draagt.

Dit zwaard-dragen ziet niet alleen op de bevoegdheid, de doodstraf toe te passen en, als 't moet, oorlog te voeren. Daarop ook wel. Maar het betekent vooral, dat de Overheid, als het nodig is, dwingt tot gehoorzaamheid door middel van geweld. Aan alle Overheidsoptreden is onlosmakelijk verbonden het element dwang.

In de Schrift worden de Overheidspersonen ook „goden” genoemd (Exodus 21 : 6 en 22 :

8, 9, 28; Joh. 10 : 34; Psalm 82 : 1 en 6).

De Overheid heeft haar eigen recht, hetwelk ze van God verkregen heeft. Ze is er om der zonde wil (Art. 36 Ned. Gel. Bel.).

Tengevolge van de zondeval en de verdorvenheid van de mens werd de samenleving bedreigd met onrecht en wanorde. Ter bescherming van de burgerlijk-goeden en tot bestrafing van de burgerlijk-kwaden, heeft God toen de Overheid ingesteld.

Zij heeft nu terdege te beseffen, dat God haar Lastgever is. Dat zij regeert bij de gratie Gods. Dat zij is Gods dienaress. Dat zij Gods wil moet uitvoeren en aan Hem rekenschap verschuldigd is. Ze mag haar gezag niet laten ondermijnen door haar verantwoordelijkheid af te schuiven op degenen, die ze regeren moet.

Aan de andere kant is haar macht ook beperkt. Ze mag geen misbruik van haar gezag maken. Ze mag niet verder gaan dan haar opdracht strekt. Ze moet eerbiedigen het recht van de verschillende levenskringen, de soevereiniteit in eigen kring.

Litteratuur:

Dr H. Colijn, Saevis Tranquillus in Undis, blz. 53-64.

Verder:

Schrift en Historie, Gedenkboek der A.R. Partij, blz. 41-49.

Mr P. A. Diepenhorst, Ons Isolement, blz. 28-31.

J. Schelhaas Jzn, De oude grondslag, blz. 49-68.

De A.R.J.O.S. in

DRENTHE

Begunstigd door prachtig voorjaarsweer en ver eerd door de aanwezigheid van de heren Van Ruller en Boven, resp. voorz. en secr. van de Nat. Org., werd op Woensdag 8 Maart j.l. te Hoogeveen de jaarvergadering-toogdag gehouden van het Prov. Verband van A.R.J.O.S. in Drenthe.

De voorzitter van ons Prov. Verband, de heer J. Hollenbeek Brouwer van Assen kon op de huis houdelijke morgenvergadering afgevaardigden van 18 clubs en een groot aantal belangstellenden hartelijk welkom heten. We hadden met elkaar een goed geslaagde morgen met een vrij algemene bespreking over het A.R.J.O.S.-werk in de gehele provincie, waarbij de heer Van Ruller zijn gewaar deerde adviezen gaf.

Uit het jaarverslag van den secretaris, den heer H. Marsman te Assen, bleek, dat er een kleine voor uitgang is te bespeuren Er konden in het afgelopen jaar een vijftal nieuwe clubs worden ingeschreven, terwijl op 2 plaatsen weer nieuw leven in de A.R. J.O.S. kwam. Ook het ledental steeg iets n.l. van plm. 450 tot plm. 525 leden.

In samenwerking met het Prov. Comité van A.R. Kiesver. in Drenthe werd in het afgelopen jaar geprobeerd op plaatsen, waar geen A.R.J.O.S. was, tot oprichting over te gaan, wat ook enig resultaat heeft opgeleverd.

De verstandhouding met het Prov. Comité is heel goed, wat ook bleek uit het kasverslag en de begroting van den penningm., den heer H. Scholtens te Emmen. Het Prov. Comité heeft de laatste jaren door een belangrijke subsidie het Prov. Verband gesteund en in staat gesteld tot al het werk dat voor de aangesloten clubs in de gehele provincie gedaan moest worden.

De, des morgens, gehouden bestuursverkiezing had tot resultaat, dat de voorzitter de heer J. Hollenbeek Brouwer werd herkozen en in de vacature Vos en Van Driesum, die zich niet herkiesbaar stelden, werden gekozen de heer H. Enting te Westerbork en Mej. J. E. Meijer te Meppel. Tevens werd het bestuur uitgebreid met de heren G. J. Wesseling te Nieuw-Amsterdam en F. Zomer te Alteveer.

Des middags werd in de Hoofdstraatkerk te Hoogeveen de jaarlijkse toogdag gehouden. De heer H. Algra te Leeuwarden, lid der Eerste Kamer, sprak hier over het onderwerp „Onze Nationale Roe ping”. Na deze met warmte voorgedragen en met belangstelling gevolgd rede, hield de heer E. van Ruller te Groningen een korte toespraak, waarin hij wees op het verband tussen het profetie zijn en het staatsman zijn.

De heer J. Smalldenbroek van Assen, die het slot woord zou spreken, was in verband met zijn werk als Gedeputeerde verhinderd, maar toonde zijn belangstelling en meeleven door het zenden van een telegram.

Het opwekkend slotwoord werd nu gesproken door Ds J. van Harmelen, Geref. Pred. te Assen onder het motto: „Levende vissen zwemmen tegen de stroom op”.

Met genoegen kunnen we op dezen mooien en goed geslaagden dag terugzien. Laten we in het jaar dat weer voor ons ligt, ons niet als dode vissen met de stroom laten meevoeren, maar als jonge, krachtige, levenslustige vissen tegen den stroom op zwemmen en ons richting laten geven door het Woord van God, waarin de enige redding voor ons volksleven ligt.

M.

TOOGDAG

Provinciaal Verband Arjos in Groningen

„Man en vrouw in het volle leven”, dat was het motto van den op Zaterdag 4 Maart te Groningen gehouden toogdag van het Provinciaal Verband der Antirevolutionaire Jongeren Studieclubs in de provincie Groningen. Nadat de voorzitter, de heer E. van Ruller, in zijn openingswoord gewezen had op de grote waarde van een gezonden publieken geest, die helaas in brede lagen van ons volk blijkt te ontbreken, en de Arjos een middel had genoemd om dezen geest te versterken, kreeg allereerst de heer H. R. J. van der Veen, de voorzitter van het Provinciaal Comité van Antirevolutionaire kiesverenigingen in Groningen, het woord. Hij riep het jongvolk op de beginselen trouw en met volharding te bestuderen.

Daarna verkreeg mevrouw C. H. van Alkemade-Kwakkelstein het woord. Het verslag van haar rede opgenomen in de Nieuwe Provinciale Groninger Courant van Maandag 6 Januari nemen wij hieronder in extenso over:

Het maatschappelijk, economisch, cultureel, ja bijna alle leven, aldus spr. wordt gedreven in een anti-goddelijke richting, niet alleen door de geest uit het Oosten, maar eveneens door de geest uit het Westen, beide even goddeloos en onaanvaardbaar. Uit het Oosten komt het communisme, uit het Westen de koude zakelijkheid; beide rekenen af met een Goddelijk bestel.

Deze parallel lopende wereldbeschouwingen, die bijna dezelfde resultaten hebben, roepen ons tot mobilisatie en daartegenover het stellen van de eis van Gods geboden.

Man en vrouw staan schouder aan schouder en vormen gesloten gelederen om te trachten de damarkatielijn te doorbreken. Maar wat liggen er nog een krachten ongebruikt! Te velen drijven nog mee op de stroom van de onmacht.

Hoe komt het, zo vroeg spreekster zich af, dat wij zo vaak achteraan komen met de waardering voor het vrouwelijk streven? Sinds het vrouwenvraagstuk begon te leven — met de Franse revolutie — is het ten dode gedoemd bij de antirevolutionairen. Tijdens deze revolutie heeft de vrouwelijke moed, met haar hartstocht de burgerij geholpen, maar nadat de toestand bedwongen was, werd de vrouw weer achtergesteld.

In Engeland heeft de vrouw het eerst invloed gekregen in het politieke leven, hetgeen begon tijdens de vreselijke kinderexploitatie in de opkomende industrie. Ook in Nederland is de vrouw in opstand gekomen tegen deze kinderexploitatie.

In 1950 leeft de vrouw echter nog bij de besluiten van 1921. Hiertussen ligt een wereldoorlog, waar-

door het aspect totaal veranderd is. Tijdens deze oorlog streed de vrouw zij aan zij met de man om het politieke karakter van ons land te handhaven. Het is onmogelijk haar weer terug te dringen op de plaats van voor 1940.

In de Bijbel vinden we nergens een uitspraak t.a.v. de plaats der vrouw in het politieke leven; zelfs niet van de man. De man alleen was niet volmaakt: de vrouw completeerde hem. Eerst samen vorm(d)en zij de mens en kregen de opdracht de aarde te bouwen en te bewaren. De vrouw was en is hulpe in alles, waarin de man vooraan treedt. Aan de hand van vele bijbelse figuren besprak spreekster de plaats van de vrouw. Staatkundig en maatschappelijk is er sindsdien veel gewijzigd, maar de vrouw blijft hulp van de man. Ze is niet ondergeschikt aan de man; dat is onschriftuurlijk. De vrouw heeft in de a.r. nog niet de plaats die zij behoort in te nemen. Nergens heeft de Schrift voor de ongetrouwde vrouw een veto geplaatst. Man en vrouw, beiden hadden zij de opdracht de aarde te bouwen en te bewaren.

Spreekster hoopte dat de resultaten van de commissie, belast met het vraagstuk van passief vrouwenkiesrecht, zo zullen zijn, dat ook de vrouw haar plaats zal kunnen innemen in de rijen van onze vertegenwoordigers. Als voorbeeld stelde ze onze beide vorstinnen.

Ook de heer F. Omta, de tweede voorzitter van het Provinciaal Verband, betoonde zich in zijn slotwoord een voorstander van het passief kiesrecht der vrouw.

Het was een uitnemend geslaagde toogdag. Aan het einde werd dit met dankbaarheid door den voorzitter geconstateerd.

Provinciaal Verband Utrecht

Voor leden van studieclubs en andere belangstellende A.R. jongeren wordt van Donderdagavond 4 Mei tot en met Zaterdagmiddag 6 Mei a.s. een studieconferentie belegd in het Zendingscentrum van de Gereformeerde Kerken te Baarn.

Het programma vermeldt o.a. een causerie over Hongarije van Ds J. Zaborszky, een lezing van Prof. Mr P. J. Verdam, een politiek overzicht van Mr A. B. Roosjen.

Laat iedere club toch minstens één lid in de gelegenheid stellen deze conferentie bij te wonen.

Aanmelding is nog mogelijk. De kosten bedragen slechts f 7.50 (exclusief reiskosten).

Nadere inlichtingen te verkrijgen bij de secretaris van het Provinciaal Verband, M. Jens, Nassastraat 4a te Utrecht.

ANTI-REVOLUTIONAIRE IMPRESSIES.

Wij vroegen ons tot voor kort wel eens af in de ons eigen bescheidenheid, of wij niet al te goed anti-revolutionair werden.

Daar hadt ge nu in de eerste plaats onze Arjos. Ieder half jaar moesten wij een vergadering bijwonen en daar de behandeling van een artikel van ons beginselprogram aanhoren. Wij waren sinds 1945 al gevorderd tot artikel 8, zodat we er toch eigenlijk meer dan genoeg van wisten.

Dan hadt ge daar onze kiesvereniging. Telkens wanneer er verkiezingen waren (dus na den oorlog al 6 keer), belegde men een vergadering en moesten wij ons uit onzen huiselijken kring loscheuren om daarvan getuige te zijn.

En tenslotte was daar onze anti-revolutionaire pers. Dagelijks werd er een anti-revolutionair dagblad in onze bus geschoven en waren wij verplicht het hoofdartikel en het plaatjesverhaal te lezen.

Maar nog liet men ons niet met rust. Neen, wij moesten ook nog „Nederlandsche Gedachten” lezen. Alsof onze eigen gedachten niet door en door Nederlands waren.

Begrijpt ge, dat wij er meer dan genoeg van kregen? En is het U, lezer, — grosso modo, mogen wij wel zeggen — niet evenzo vergaan?

Doch sinds kort zijn wij van alle zelfverzekerdheid bevrijd. Wij hebben nieuwe indrukken, nieuwe impressies opgedaan en het is ons gebleken, dat we nog veel te kort kwamen.

Lezer, wij zijn — wij willen dat op deze plaats eerlijk bekennen — abonné geworden op „Anti-revolutionaire Staatskunde”. Juister gezegd: op het blad van dien naam.

Nu voelen wij ons niet geroepen, iederen anti-revolutionair op dit blad te wijzen. Wij zijn er van overtuigd, dat verreweg de meesten van de anti-revolutionaire beginselen beslist niets behoeven te weten. Die voelen de problemen aan. Maar als men niet over zo'n politiek gevoel beschikt of als men wil verlost worden van zijn zelfingenomenheid, dan zou men toch niet onverstandig doen, wanneer men f 4.75 gireerde op postrekening no. 47048 ten name van J. H. Kok N.V. te Kampen en zich daarmede de toezending van dit maandblad verzekerde.

Natuurlijk zien wij zeer wel de bezwaren van zulk een abonnement in.

Jaarlijks krijgt men niet meer dan 448 blz. druks, verdeeld over 12 nummers, toegestuurd. Als ieder ander blad van denzelfden omvang f 10.— kost, dan is f 4.75 natuurlijk veel te duur.

Moet men een inleiding maken voor een kiesvereniging of een Arjos, dan is het veel makkelijker bij allerlei bloed- en aanverwanten lectuur te gaan vragen, dan zelf een abonnement te hebben op een tijdschrift, dat gedegen voorlichting biedt. 't Is dan ook alleen maar, wanneer men zich allerlei ongemakken op het lijf wil halen, dat een abonnement op A.R.S. aanbeveling verdient.

Nu verwacht Kok (J. H., N.V., Kampen) terecht, dat er weinigen zullen zijn, die zich door de opgesomde nadelen voelen aangetrokken. Daarom zijn aan het aanbrenge van nieuwe abonné's pre-

mies verbonden. Het moet dus beslist niet storm gaan lopen, want anders wordt het voor den uitgever veel te kostbaar. Maar de enkeling, die een nieuwen abonné aanbrengt, kan een keus doen uit een aantal boeken. En als hij gekozen heeft, krijgt hij het bovendien nog gratis toegestuurd.

Voor het aanvoeren van één abonné kan men een keus doen uit:

Dr J. W. Noteboom, Leidraad Antirevolutionair Gemeentebeld.

A. Schilder, Recht tot werkstaking?

H. de Wilde, Om de vrijheid. Oranje—Datheen—Oldenbarnevelt.

Dat is dus domweg omkoperij.

Nog erger wordt het, als men twee abonné's opbrengt. Dan kan men zich één van de volgende werken laten toezenden:

Prof. Dr G. M. den Hartogh, Groen van Prinsterer en de Verkiezingen van 1871.

Dr J. W. Noteboom, Antirevolutionaire Gemeentepolitiek.

Prof. Dr A. Sizoo, Augustinus over den Staat.

Dat is omkoperij op groten schaal.

Maar wanneer men drie abonné's bemachtigt (en daar moet men natuurlijk stad en land voor afreizen), dan brengt Van Gend en Loos U één van de navolgende vorstelijke boekdelen:

Prof. Dr P. A. Diepenhorst: De Eigendom; De Loonarbeid; Onze Landbouw; Het Socialisme; Groen van Prinsterer; Ons Isolement.

C. Smeenk, Christelijk-sociale beginselen. Deel I. id. Christelijk-sociale beginselen. Deel II.

Augustinus De Staat Gods. Bewerkt door Dr J. L. Wytzes.

Alles bij elkaar (dus minstens 36 abonné's) minstens één meter boeken. Wij vragen U nu, wederom in de ons eigene bescheidenheid, of gij onze boekenschat wilt aanvullen. Gij behoeft U daartoe slechts op te geven als abonné bij den

IMPRESSIONIST.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Samenwerking bij raadsverkiezingen

M. K. Pzn. te H. (N.H.) vraagt namens zijn vereniging of het raadzaam of aan te bevelen is bij de raadsverkiezingen als A.R., C.H. en P.v.d.A. op één lijst uit te komen, zoals in een tweetal hem bekende gemeenten is geschied. Voorzover de vereniging bekend, heeft het Centraal Comité daar geen aanmerking op gemaakt.

* * *

Het Centraal Comité heeft krachtens artikel 5 van de Statuten der A.R. partij geen besturende, maar uitsluitend een leidende bevoegdheid en zulks alleen krachtens overeenkomst. Het gezag berust niet bij het Centraal Comité, maar uitsluitend bij de Deputatenvergadering. Dit is een gevolg van het feit, dat onze partij niet is een vereniging met afdelingen, doch een onderling verband van kiesverenigingen, die op basis van een beginselprogram samenwerken. Artikel 18 der Statuten bepaalt dan ook, dat de leiding en regeling voor de verkiezing van

leden voor de Gemeenteraden wordt overgelaten aan de organen van het partijverband in de burgerlijke gemeenten. De plaatselijke kiesverenigingen dienen dus te beslissen of men plaatselijk met een afzonderlijke lijst, dan wel met een gecombineerde candidatenlijst zal uitkomen. Zij kunnen dit het best beoordelen. Het zal niet vaak voorkomen, dat A.R. en P.v.d.A. op één lijst uitkomen. Wanneer men dit doet, ligt het doel in het aantasten van een bepaalde meerderheid; In bedoelde gemeenten (Bennebroek en Leimuiden) wilde men een R.K. meerderheid breken. We treden niet in de beoordeling van plaatselijke omstandigheden. De normale weg is dat we de kiezers in de gelegenheid stellen zich uit te spreken over de A.R. beginselen, zoals deze toegepast moeten worden door de op onze lijst gekozen kandidaten. Er is dan gelegenheid op hoogstaande wijze de opvattingen en praktijken van tegenstanders en geestverwanten te bestrijden. Elke samenwerking belemmert de bestrijding van de groepen, waarmede men gezamenlijk optrekt. Wanneer men met C.H. en S.G.P. op één lijst voorkomt moeten de verschillen blijven rusten. Het kan echter nodig zijn, die verschillen te laten rusten, om voorop te stellen wat vereent, teneinde krachtiger te kunnen optreden tegen sterkere tegenstanders. Afzonderlijke lijsten houdt de mogelijkheid in van nutteloze overschotten, echter ook van restzetels. Het kan nodig zijn, dat een R.K. meerderheid gebroken moet worden. Met gehoud van eigen beginselen behoeft in uitzonderingsgevallen de samenwerking met de P.v.d.A. niet altijd afgewezen te worden. Een welomschreven accoord dient dan gemaakt te worden. We moeten niet vergeten, dat de laatste tien jaren in de K.V.P. en de P.v.d.A. wijzigingen zijn opgetreden. Het kan zijn dat in een overwegend R.K. gemeentebestuur van toepassing onzer beginselen weinig terecht komt en die mogelijkheid wel geschaapen wordt, wanneer die meerderheid minderheid wordt. Hoewel het opmaken van één lijst met P.v.d.A., C.H. en S.G.P. tot de „uiterste noodzaak” moet en zal behoren, zou ik dit niet onder alle omstandigheden onjuist willen noemen. Dit moet naar de plaatselijke omstandigheden beoordeeld worden.

De naam „Ministerie van Koloniën”

L.V. te D. (Z.H.) vraagt:

- a. Bij de grondwetswijziging van 1922 zijn de beide Indiën tot Rijksgebieden verheven. Waarom bleef de naam van het betrokken departement „Ministerie van Koloniën” gehandhaafd?

* * *

In het treurspel der laatste jaren om de staatkundige hervormingen van Ned. Indië hebben vooral de socialisten de indruk willen welken dat koloniale politiek gelijk is aan exploitatie van gebiedsdelen ten behoeve van het Rijk in Europa. Dit is pure misleiding. Men kan enerzijds van oordeel zijn, dat een Rijk koloniën hebben mag en anderzijds een hoge opvatting hebben van de verplichtingen, die uit de voorgedij voortvloeien. Ik noem als voorbeeld Dr. Kuiper, die de overzeese gewesten bezittingen van het Rijk noemde, doch uit de voorgedij drieërlei zedelijke verplichtingen aanvaardde: a. om de bevolking zedelijk op te voeden; b. om hun bezit te hunne bate met overleg te beheren en c. om ze in de toekomst, zo God dit wil, het innemen van zelfstandige positie in het Rijkverband mogelijk te maken.

Colijn achtte de bezitsgedachte onjuist, doch het leidend beginsel bleef een politiek van zedelijke verplichting ten opzichte van de beide Indiën.

Ook velen buiten onze kringen deelden deze opvattingen. In 1922 is het woord „koloniën” wel uit de Grondwet gelaten, doch dit hield niet in, dat er nu volkomen gelijkheid tot stand kwam van de vier delen des Rijks. In zijn „Inleiding tot de studie van de staatsinrichtingen van Nederland” schreef in 1929 Mr. Dr. I. J. M. Laurillard: „Het Koninkrijk der Nederlanden omvat niet alleen het grondgebied van Nederland, maar ook van de koloniën. De grondwet noemt de koloniën met name op (art. 1) en vermijdt sinds 1922 opzettelijk het woord „koloniën” te noemen”.

Algemeen is men dan ook deze terminologie blijven gebruiken, terwijl de ontvoogding van de gebieden geleidelijk voortging. Op zichzelf zou er geen bezwaar geweest zijn, wanneer de Kroon na de grondwetsherziening van 1922 het Ministerie van Koloniën de naam van Ministerie van overzeese gebiedsdelen had gegeven. Wanneer wij, zoals thans, staan achter een revolutie, kan men over het tempo van een normale ontwikkeling van mening verschillen. Het zou echter onjuist zijn te concluderen, dat Nederland vast wilde houden aan een „koloniale” politiek in den ongunstigen zin van het woord. Evenmin mag men dit de A.R. partij verwijten. Haar beginselprogramma en de daden van haar vertegenwoordigers bewijzen het tegendeel.

Wijziging A.R. beginselprogramma

- b. Thans is er een commissie benoemd tot herziening van de artikelen 1 tot en met 5 van ons beginselprogramma. Is het niet nodig dat het gehele programma opnieuw bezien moet worden?

* * *

De redenen om een herziening van het beginselprogramma in overweging te nemen kunnen verschillend zijn. Er kunnen bezwaren zijn van principiële aard, het kan ook nodig zijn het beginselprogramma te herzien in verband met gewijzigde omstandigheden.

De Commissie inzake de artikelen 1 tot en met 5 is ingesteld naar aanleiding van ingebrachte bezwaren. Zij heeft tot taak de bezwaren in overweging te nemen, na te gaan of wijziging van een of meer der vermelde artikelen aanbeveling verdient en omtrent een en ander aan het Centraal Comité te rapporteren.

Ongetwijfeld zal men ook moeten komen tot het herzien van andere artikelen; o.a. zal artikel 9 over het kiesrecht in verband met de totstandkoming van de wet op Publieke Bedrijfsorganisatie nader in overweging genomen moeten worden. Nu de Souvereiniteitsoverdracht een feit is kunnen ook de artikelen 21 en 22 niet ongewijzigd blijven.

Onze partij is nu een belangrijk College rijker geworden, nl. een College van Advies. Al te lang rustte te veel arbeid op de schouders van enkelen. Mogelijk dat nu tijd gevonden kan worden ook het gehele beginselprogramma aan een nauwkeurige beoordeling te onderwerpen.

Voor de toegezonden nummers van ons blad zeg ik hartelijk dank.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE
PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek,
Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L.
van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L.
W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

KONINGINNEDAG OP DEN

Eersten Mei

Onze Koningin heeft haar verjaardag gevierd, ongedwongen temidden van haar gezin en van haar volk. Wij hebben voor deze weldaad God den Heere gedankt in onze kerken en in onze gezinnen. Hoe verdeeld ons volk ook is in menig opzicht, hoe scherp de tegenstellingen op kerkelijk en op politiek terrein dikwijls ook zijn, ons volk staat als één man geschaard rondom de troon van Oranje en het verheugt zich wanneer zijn koningin haar verjaardag viert.

Ditmaal werd die verjaardag gevierd op den eersten Mei.

Nergens heeft dit aanleiding gegeven tot wanordelijkheden.

Daar moeten wij wel even stilstaan. Want vroeger was dat anders.

Vroeger greep men aan den avond van den tweeden Mei naar de courant om te zien tot welke botsingen de massabetogingen der arbeiders op den voorgaanden dag hadden geleid. De eerste Mei was de dag van de rode Internationale. En die eerste Mei werd aangegrepen om kracht bij te zetten aan de revolutionaire eisen van de arbeiders.

Wij hebben ons verheugd over den verjaar-

dag van onze Koningin. Want steeds groter wordt het wonder dat de Oranje dynastie, vrijwel onafgebroken vanaf 1581, zich wist te handhaven. Waar is de glorie der Bourbons en der Habsburgers? Waar is de roem van de Hohenzollern's en van de Romanovs? Vele koninkrijken en keizerrijken zijn vergaan en hebben plaats gemaakt voor republieken en dictaturen. Maar in Nederland regeert Oranje.

En dat niet slechts omdat de natie het nog duldt.

Dat zou ook kunnen.

Neen, maar de natie draagt haar Koningin een hartelijke, warme liefde toe.

De natie — en daaronder ook de democratisch socialistische! Want daar is een verandering ten goede gekomen in brede socialistische lagen van ons volk voorzoveel het hun verhouding betreft tot het vorstenhuis. Ongetwijfeld werken oude opvattingen nog wel door en hier en daar is men niet geheel gerust op de ontwikkeling. Het is goed de dingen vooral nuchter onder ogen te zien. Maar dit alles neemt niet weg, dat de feiten wel een zeer duidelijke taal spreken. Want wij hebben Koninginnedag gevierd op den eersten Mei.

Op dezen eersten Meidag wapperde van alle huizen de vaderlandse driekleur, was er spontaan vreugdebetoon en vrolijk feestgedruis. Het oranje-zonnetje ontbrak niet en zette alles in gloed. Er was blijdschap, ongedwongen, echte blijdschap bij het volk. En dat alles zonder regie, zonder organisatie van bovenaf.

Ons volk vierde feest en er was geen tegenstelling tussen Oranjeklant en socialist. Want Oranje heeft weer een plaatsje gekregen in het hart van vele socialisten. Die oude twistappel is weg. Dit althans verdeelt ons niet meer. Het leeft misschien nog wel onder de oude socialisten. Het heeft hun misschien wel wat moeite gekost om over te schakelen. Maar het is dan toch gelukt. In dit opzicht is er althans van een doorbraak sprake. En over deze doorbraak verheugen wij ons van ganser harte. Want de nationale eenheid is er door hersteld.

Kuyper heeft eens verklaard dat wij als volk inderdaad verdeeld zijn, maar Goddank, rondom den troon van Oranje is er de eenheid. Ook die eenheid scheen in de jaren tussen de beide wereldoorlogen te verdwijnen. Voor de Oranjeklanten was de feestdag 31 Augustus. Voor den socialist was het 1 Mei. Maar die eenheid is nu gelukkig hersteld.

Het herstel van die eenheid is ook een vernieuwing — een vernieuwing van een diepe traditie, die diep geworteld is in het leven van ons volk, want Nederland en Oranje behoren bijeen.

En daarom zijn wij blij dat ons volk Koninginnedag heeft gevierd op den eersten Mei. Dat dit mogelijk was is ongetwijfeld mee daaraan te danken, dat enkele dagen later ons volk de gevallen van 1940-1945 heeft herdacht. Op den avond van den vierden Mei hebben honderden en duizenden zich aaneengesloten en zijn zij gezamenlijk gegaan naar de witte kruisen met het eenvoudige opschrift „Voor hen die vielen”. Aan den voet van die kruisen zijn duizenden bloemen neergelegd. Dat alles ging spontaan. Alweer zonder regie, zonder organisatie. Er werd bijna geen woord gesproken. Waartoe trouwens, want het zwijgen der duizenden is welsprekender dan iedere redevoering. En de Antirevolutionair stond ongemerkt, onopzettelijk naast den socialist. Ieder had zijn eigen gedachten. Maar op dit moment, die enkele twee minuten wellicht in het gehele jaar — werd iets gevoeld van saamhorigheid.

Is dit het dan, dat het mogelijk gemaakt

heeft dat ons volk weer staat als één man rondom den troon van Oranje?

Het waren dagen van herinnering.

Dagen van blijdschap en van diepe weemoed tevens.

En dan welt bij dit alles uit het hart de dankbaarheid.

Het offer van hen die vielen is dan toch niet vergeefs geweest. Want ons volk heeft Koninginnedag gevierd op den eersten Mei. Van alle huizen waaide de driekleur in de Oranjezon. En dit is een kostelijke vrucht van de bange bezettingstijd. De Duitsers hebben ons veel — heel veel leed berokkend. Maar dit hebben zij ons dan toch, tegen wil en dank, gegeven. En wij danken er God den Heere voor.

Want het is een wonder in onze ogen.

Uit de **Partij**

1. Vergadering van het Centraal Comité.

Het Centraal-Comité is dezer dagen in vergadering bijeen geweest. Op de agenda stond een zeer belangrijke aangelegenheid. De Propaganda-Centrale heeft n.l. een voorstel ingediend met betrekking tot de reorganisatie van de Antirevolutionaire Stem en van Nederlandsche Gedachten. Dit voorstel was van diep ingrijpenden aard. Er is lang over gedokterd voordat het kon worden ingediend. Het Moderamen van het Centraal Comité wilde dit voorstel niet zonder meer doen behandelen en benoemde een kleine commissie om van prae-advies te dienen. Het rapport van deze Commissie was ter tafel, en zo voorbereid vingen de discussies aan. Het Centraal Comité heeft zich met deze voorstellen in hoofdzaak kunnen verenigen. Over enkele detailpunten moet het Moderamen zich nog nader beramen. Daarna zullen deze voorstellen aan de kiesverenigingen worden toegezonden. Vermeedelijk heeft een en ander tengevolge dat er nog in de loop van dit jaar een buitengewone Deputatenvergadering zal worden bijeengeroepen, want tenslotte zullen de kiesverenigingen wier medewerking nodig is, haar fiat moeten geven. Over de inhoud van deze voorstellen doen wij in dit stadium nog geen nadere mededelingen. Maar in de volgende wintercampagne is er werk aan de winkel. Het is goed daarop tijdig voorbereid te zijn. In ieder geval gaat er iets gebeuren. En daar zijn wij hartelijk blij om. De organisatie van onze partij moet worden aangepast aan de behoeften van dezen tijd. Daaraan wordt nu gewerkt en daarvoor zullen straks de kiesverenigingen in touw moeten. Het volgend jaar brengt ons geen verkiezingen. Dat jaar kan dan uitstekend voor de interne reorganisatie worden benut.

2. De grote stad.

Het is een merkwaardig feit dat het met name de grote steden zijn geweest, die ook bij de laatste verkiezingen een zo goede beurt hebben gemaakt. Maar dan moeten wij er ook eens over nadenken wat daarvoor nodig is geweest. Iedere plattelander die een bezoek bracht aan Amsterdam weet dat op iedere brug een bord van de Antirevolutionairen stond. Hij heeft hier en daar de grote spandoeken gezien. En dat is nu nog alleen maar de buitenzijde. De verkiezingsactie in de grote stad kost hopen geld. Dat geld moet elke keer weer bijeen worden gebracht en het komt er ook. Als wij daarmee vergelijken wat er ten plattelande gebeurt dan is hier inderdaad sprake van een scherpe tegenstelling. Niet omdat grote gedeelten van het platteland ons verlies te zien gaven. Dat is een kous apart, maar wel dat het platteland eigenlijk zo onverschillig toeziet hoe onze mensen in de grote steden maar werken en ploeteren.

Zou het goed zijn dan moest het platteland een gedeelte dragen van de extra kosten, die door de grote stad noodzakelijk moeten worden gemaakt. Maar kom er eens om?

Toch zal dit inzicht langzamerhand moeten veld winnen.

Zelf kom ik van het platteland. Ik weet hoe het daar toegaat. Ik weet ook hoe men daar steunt en klaagt en duizend uitvluchten zoekt. Maar mijn persoonlijke ervaring is, dat de grote stad voor veel moeilijker problemen staat dan het platteland. Ook als partij moeten wij dat gaan inzien.

De uitslag der verkiezingen heeft generaal gesproken geen deprimerende invloed op ons kader gemaakt. Waar winst werd, verkregen nam het zelfvertrouwen toe — waar verlies moest worden gecincasseerd worden de tanden op elkaar gezet. Wij gaan nu voorbereidingen treffen voor de verkiezingen van 1952. Daarop stellen wij ons in.

3. De Antirevolutionaire Stem.

Ons propagandabladd blijft in 1950 verschijnen. Dat is een goed ding. Wij weten niet of de nieuwe voorstellen straks door de Deputatenvergadering zullen worden aanvaard. Maar aan de ledenbinding en aan de propaganda naar buiten moeten wij iets blijven doen.

Nu zijn er verschillende kiesverenigingen geweest die hun collectief abonnement hebben opgezegd. Wij zouden deze kiesverenigingen dringend willen verzoeken op dit besluit terug te komen. Het is nu een beslissing van tijdelijke aard en de kosten zijn voor dit jaar f 0.20 per lid. Dat zal men toch wel kunnen financieren. Op deze wijze houden wij het apparaat intact en dat is van betekenis in verband met de ingediende voorstellen. Willen de besturen die dit aangaat, deze zaak nog eens bekijken.

4. De contributie.

De penningmeesters weten het wel, maar zij doen er veelal niet naar. Zouden zij de contributie over 1950 niet reeds willen afdragen? Het geeft aan het bureau zoveel besparing van tijd en moeite. Waarom nu wachten tot de kwitantie wordt gepresen-

teerd? Maak deze zaak nog voor de zomer in orde. Des te prettiger is de vacantie. Met het innen der contributies moet niet tot het najaar worden gewacht. Dat moet nu worden gedaan, als het tenminste nog niet gedaan is. En dan tegelijk aan het Centraal Comité zijn rechtmatig aandeel doen toekomen d.w.z. f 0.50 per lid.

5. Geen willekeur

De statuten bepalen dat de contributie verschuldigd is per lid per jaar. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen leden die veel en die weinig bijdragen; noch tussen mannen en vrouwen: van ieder lid is f 0.50 verschuldigd. Maar dan ook geen handigheidjes met de ledenlijsten om op eigen houtje te gaan bepalen voor wie nu wel en voor wie niet moet worden betaald. Zo werd mij onlangs bericht dat een kiesvereniging 40 leden had gewonnen. Dat was een mooi resultaat. Maar toen de cijfers werden vergeleken was het aantal met 15 gedaald. Een onderzoek werd ingesteld. Wat bleek? Men had de financiën gesaneerd. Dat is goed! Maar dat mag niet ten koste van het Centraal Comité. Men stelde zich n.l. op het standpunt dat wie f 1.— per jaar of minder bijdroeg, niet als lid werd beschouwd. Klaar ben je! Maar dat mag niet. Het gaat om de gemiddelde contributie. Hoe kan anders het partij-apparaat goed functioneren. Tegen dergelijke methoden en praktijken bestaat ernstig bezwaar. Het betreft hier een kiesvereniging in een van onze grote steden. Wij weten met welke moeilijkheden deze te worstelen hebben. Maar dit is de oplossing niet. Als er geholpen moet worden dan zal dat op een andere manier dienen te geschieden, maar niet zo!

6. Rectificatie.

In het vorige nummer was een artikel opgenomen onder de titel: „Zeven, vijf, drie”. Boven dit artikel was mijn naam vermeld. Dit is onjuist. Dit artikel was overgenomen uit de „Nieuwe Haagse Courant.” De baas van de drukkerij vindt het een vervelend geval. De zettters hebben plezier gehad, de correctrice kreeg een kleur. Maar het euvel was geschied. Waarvan nota!

R. GOSKER.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

Alles heeft zijn bestemde tijd en zijn bestemde plaats. Dat is in een geordende staat al net zo als in een geordend huishouden. Maar er zijn staatslieden, die aan deze „ordening” maar slecht kunnen wennen.

Bij de begroting voor Sociale Zaken hield de liberale professor Molenaar een heel betoog over de pensioenen. Maar hij verspilde daarmee zijn en anderer tijd. Minister Joekes kon alleen maar antwoorden, dat de geachte afgevaardigde aan het verkeerde adres was. Pensioenen, dat is natuurlijk een zaak voor het gehele Kabinet. De minister van Sociale Zaken zal er zich zeker bijzonder voor interesseren. Maar vanouds is het nu eenmaal de minister van Binnenlandse Zaken, die deze aangelegenheid te behandelen heeft. De minister had er kennelijk plezier in de professor dit staatsrechtelijk lesje te lezen.

Een ander geval. De enige vrouwelijke senator, die wij thans rijk zijn, mej. Tjeenk Willink (arb.), hield bij dezelfde begroting een speech over de organisatie der voogdij-aangelegenheden. Niet maar zo terloops; mej. Tjeenk Willink spreekt niet vaak, maar als zij het doet, neemt ze er de tijd voor.

Heel voorzichtig en heel hoffelijk herinnerde de minister er aan, dat sinds kort een ontwerp Pleegkinderenwet bij de Tweede Kamer ahangig is. De minister zei het niet zo uitdrukkelijk, maar de senatrix kon zich te binnen brengen, dat het een goede gewoonte is in de senaat, niet te treden in zaken, die in de Tweede Kamer in behandeling zijn. De Tweede Kamer heeft in de wetgevende arbeid van de volksvertegenwoordiging het eerste woord, de Eerste Kamer zorgt voor de revisie.

En nu naar de Justitie-begroting, waarbij mr Rip probeerde zich wel aan de regels te houden. Dat viel niet mee. Het is ook gewoonte niet al te diep te treden in zaken, die commissoriaal gemaakt zijn. Wanneer een minister een zaak toevertrouwt aan de zorg, de studie van een commissie, dan geeft hij die zaak min of meer uit handen. De commissie moet haar werk kunnen doen en de bewindsman wil natuurlijk zijn oordeel opschorten tot hij de resultaten van het onderzoek kent.

Mr Rip was aan het turven gegaan. Iedere keer, dat de minister in de Memorie van Antwoord de Kamer verwees naar een of andere commissie een streepje. Hij kwam tot een en dertig. Waar kunnen wij nu eigenlijk wel over spreken, vroeg hij zich af.

Zo heel erg was dit niet. Minister Wijers staat op de drempel van zijn departement. Een debat met hem had weinig zin meer.

Wat een geruststellende gedachte voor zijn opvolger! Als deze zijn functie heeft aanvaardt, behoeft hij alleen een rijtje commissies uit het hoofd te leren. Dan heeft hij op elke vraag het antwoord

klaar: „Deze zaak is thans in onderzoek bij de commissie....”

Diagnose en therapie

De artsen bogen zich over het ziekbed van minister Stikker. Er is iets met die man, daar waren zij het over eens. Hij lijdt aan cumulatie. De medicijnmannen fronsten het voorhoofd. Een ernstige ziekte. Gelukkig in zoverre niet ongeneeslijk, dat zij in acute vorm optrad.

Wat er aan te doen? Daarover liepen de meningen uiteen. Het was duidelijk, dat het voorzitterschap van de O.E.E.S. zich aan het mes van de Geconsulteerde Geneeheren onttrokken. Als er ingegrepen moest worden — chirurgisch — dan moest het in het Nederlandse orgaan.

Het minst ver gingen de heren Wendelaar en Beaufort. Zij beide wilden de minister gewoon zijn functie aan Buitenlandse Zaken laten behouden, maar een minister zonder portefeuille naast hem plaatsen. De heer van Heuven Goedhart wilde de zaak in tweeën knippen: minister Stikker voor Europese Zaken, een ander naast hem voor Buitenlandse Zaken. Het verst gingen de heren Reyers en Algra. Zij adviseerden de minister zelf minister zonder portefeuille te worden en een complete minister van Buitenlandse Zaken, naast zich te plaatsen.

De heer Algra wees erop, dat de functie van voorzitter en politiek bemiddelaar der O.E.E.S. met zich brengt, dat mr Stikker aan de daarbij betrokken landen voorstellen moet doen om tot zo volledig mogelijke samenwerking te komen. Die voorstellen worden door de ministers van Buitenlandse Zaken bekeken, zeker vooral ook uit de gezichtshoek van het belang van het eigen land. Wie doet dat dan voor Nederland? Het is toch gewenst, dat ook onzerzijds de voorstellen getoetst worden. Niet alleen door de ministerraad, maar ook door een specialist. Ook bij andere aangelegenheden is het denkbaar, dat de minister bepaalde zaken in het bijzonder voor ons land van betekenis, laat rusten, om de samenwerking niet te bemoeilijken. Onze aanspraken op schadevergoeding, de Eems- en Dollardkwestie enz.

Een minister met twee zielen in zijn borst..... De heer Algra zag maar één therapie: het mes er in.

De patiënt

En de patiënt? Die sloeg alle adviezen in de wind. Ik voel me best, verklaarde hij. Waarom die bezorgde gezichten? Alles marcheert goed.

Er is nu op B.Z. een staatssecretaris. Aan hem kunnen meer taken opgedragen worden, dan hij nu vervult. Er kan degewenst nog een staatssecretaris bij komen. Dat is voldoende.

De minister vertelde er niet bij, „dat hij toch al

verschillende „huismiddeltjes” gebruikte, om op de been te blijven”. De huismiddeltjes bevonden zich op de plaats, die ook voor andere ministers wel eens een soort medicijnkastje is: de gereserveerde tribune voor de ambtenaren. Voor iedere kwaal een flesje. Minister Stikker had een hele batterij laten aanrukken. Een dozijn staatssecretarissen in den dop.

Toen de Kamer uitgesproken was, werd de vergadering een paar uur geschorst. Heel de medicijnkast spoedde zich naar de grote apotheek op het Plein en daar brouwde men het antwoord van de minister.

Hoe goed het wel ging toonde de minister aan. Ik kan in de Kamer komen als dat nodig is, zei hij. Volgende week ben ik weer twee dagen beschikbaar voor de Tweede Kamer om de Duitse nota te behandelen. Het is maar de vraag, of de Tweede Kamer dan tijd beschikbaar heeft. Aan mij ligt het niet.

Maar een paar dagen later bleek wel, hoe de vork precies aan de steel zat. Wij moeten volgende week wel de Duitse nota aan de orde stellen, zei de voorzitter van de Tweede Kamer. Als wij het volgende week niet doen, is de minister verder de hele maand niet beschikbaar. Ergo: eens per maand kan de minister wel in de volksvertegenwoordiging komen. Dan heeft deze maar te kunnen.

Ja, minister Stikker is een man van Europees niveau geworden. Voor hem is Den Haag niet meer dan de hoofdplaats van een zijner provincies.

Stroomversnelling

Die ongewisheid van minister Stickers Haagse dagen is een van de stroomversnellingen, gelijk Dr Kortenhorst, de voorzitter van de Tweede Kamer, het noemde, die de parlementaire rivier zo ongelijkmatig doen vloeien. Een aardig beeld. Dr Kortenhorst laat dus de dingen hun „natuurlijke” loop en weet de werkzaamheden niet te kanalisieren. En toch, voor een goede bevaarbaarheid is kanalisatie van een al te wilde stroom zeker nodig. Het was de heer Schouten, die over de gang van zaken klaagde. Het is tegenwoordig hollen of stilstaan, zei hij. Dat stilstaan sloeg blijkbaar op de begrotingen voor Oorlog en Marine en voor Uniezaken, het ministerie met haar onuitsprekelijke naam, dat men gemakshalve pleegt aan te duiden als Minuor.

Toen de soevereiniteitsoverdracht eind vorig jaar bekostigd was, hebben de ministers van deze departementen aan de voorzitter van de Tweede Kamer laten weten, dat er in hun begrotingen zulke wijzigingen aangebracht moesten worden, dat behandeling van de aanhangige stukken nauwelijks zin had. De Kamer legde deze dus ter zijde.

Sindsdien is een half jaar verlopen. In Indonesië volgden de gebeurtenissen snel op elkaar. Deelstaten werden geliquideerd. Alle remmen der revolutie werden losgegooid. En ministers vlogen van Schiphol naar Djakarta vice versa. Zij waren en bleven ambtshalve optimist. Over de defensie waren de geruchten legio. De kranten stonden vol. En de Kamer weet van niets....

Het is nu Mei. We zijn al een heel eind in 1950 en de begrotingen voor 1950 zijn voor deze departementen nog steeds niet in behandeling, laat staan goedgekeurd. Eigenlijk mag de minister van Financiën geen cent meer beschikbaar stellen.... Gaat dat nu allemaal maar zo, vroeg de heer Schouten. De rest van de Kamer zweeg. In zijn hart was ieder het er mee eens. Maar men liet het aan de heer Schouten over, de klacht — die een klacht van heel de Kamer behoorde te zijn — te uiten. De Staten-Generaal hebben tot taak, het regeringsbeleid te controleren. Als zij als Regering maar laten begaan, hoe of wat zij ook doet, dan verwaarlozen zij haar taak. Dan bewijzen zij de democratie een slechte dienst. Nog altijd leeft er in Den Haag iets van een on-parlementaire geest. Ministers en hoge ambtenaren zien de volksvertegenwoordiging, zo schijnt het soms, als een blok aan het been, als ondeskundige, bemoeizieke lastpost. Dat is een gevaarlijke mentaliteit.

Een bijzonder man

De heer Hofstra is een bijzonder man; en dat is-ie. Hij is knap, heel bijzonder. Hij is belastingconsulent, maar een van de beste van de velen, die tegenwoordig dit lucratieve beroep uitoefenen. Wanneer het in de Tweede Kamer over belastingen gaat — en dat gebeurt nog al eens — dan is hij van de partij.

Hij is ook socialist. Men zou kunnen vragen, wat hij meer is, knap of socialist. Van minister Lief tinck, 's mans partijgenoot, kan men ook beide zeggen. Van hem blijkt de laatste tijd, dat zijn knapheid, misschien moet men zeggen zijn gezond verstand, het soms wint van zijn socialist zijn. Bij de heer Hofstra slaat de schaal naar de andere kant door. Hij is voor alles socialist. Vandaar dat hij tegenwoordig wel eens met zijn partijgenoot-minister in conflict komt.

Dat de heer Hofstra knap is, kunnen wij waarde- ren. Dat hij socialist is, minder. Maar het minst kunnen wij in hem appreciëren, dat hij kennelijk geen humor bezit. Het moet toch een verschrikke- lijk ding zijn, altijd in belastingzaken te duiken. Weliswaar meestal geen belasting, die men zelf moet betalen. Maar het is toch maar een kwade zaak. Verschrikkelijk, als een mens alleen maar deskundig, technisch, knap over zulke sombere zaken spreken kan.

Maar gelukkig zijn er ook andere Kamerleden, die eens voor wat afwisseling zorgen. Trouwens, ook minister Lief tinck doet daaraan mee. Dezer dagen slaakte hij nog de verzuchtig, dat het leven toch wel eindeloos vervelend zou zijn, wanneer men 365 dagen per jaar alleen maar aan bezuinig- ing en soberheid denken kon.

Als de minister op die ene dag, dat hij niet aan soberheid wil denken, ons eens een seintje zou willen geven.....

Politiek bemiddelaar

Maar wij wilden het over de heer v. d. Heuvel hebben. Dit weet van belastingen ook zo het een en ander af en moet daarom nogal eens de degen

Te laat

In de Maasbode (K.V.P.) d.d. 20 April lazen wij in een hoofdartikel over de „verdrinking der Indonesische deelstaten, nog voor zij water gezien hebben”:

Deze ontwikkeling komt rechtuit gesproken neer op een fiasco van een der voornaamste onderdelen van de Indonesische politiek, die door ons land reeds spoedig na de nederlaag van Japan in het Verre Oosten is ingeluid.

Wanneer men bedenkt, dat deze politiek van het zuiverste Rooms-Rode water was en dat de huidige gang van zaken vier jaar lang door de antirevolutionairen is voorspeld, dan mag men hier wel van een doorbrekend inzicht spreken. Het progressieve schuilt natuurlijk hierin, dat dit inzicht te laat komt.

De derde macht

Ter jaarvergadering van de V.V.D. heeft de voorzitter, Mr P. J. Oud, een rede gehouden, waarin hij de partijen in Nederland in drie groepen verdeelde: de Rooms-Katholieken, de socialisten en de „troisième force”, de derde

macht, bestaande uit A.R., C.H. en V.V.D. Van de zijde van zijn politieke wapenbroeder, den heer Tilanus, kwam reeds spoedig een vriendelijke reactie. Ter algemene vergadering der C.H.U. op 12 April j.l. verklaarde deze (Koningin en Vaderland d.d. 14 April):

Wanneer de heer Oud op de laatstgehouden algemene vergadering van de partij voor Vrijheid en Democratie het partijwezen in Nederland, met uitschakeling van de communisten, in drie groepen van nagenoeg dezelfde, sterkte verdeelt: de Rooms-Katholieken, de Socialisten en wat hij noemde de „troisième force” bestaande uit de Antirevolutionairen, de Christelijk-Historischen en de Liberalen, dan zit daar zeker iets in om over na te denken, vooral nu men in zijn kring het kapitalistisch oud-liberalisme loslaat en de waardij van het Christelijk geloof ook voor het staatkundig en maatschappelijk leven erkent. Met behoud van ieders principiële eigen visie wijs ik die driedeling niet aanstonds af.

Ook de Volkskrant (K.V.P.) d.d. 18 April leverde commentaar. In de rubriek Tussen Plein en Binnenhof, die door een zeer ter zake kundige wordt verzorgd — men zou bijna aan den voorzitter der Tweede Kamer denken, ware het niet, dat deze te goed op de hoogte

kruisen met de heer Hofstra. Daarbij beschikt de heer v. d. Heuvel wel over de nodige humor. Dat is in de politiek een zeer bruikbaar wapen.

Het ging over de afschaffing van de ondernemingsbelasting. Door de heer v. d. Heuvel is van 1945 af tegen deze belasting gefulmineerd. Een volkomen onrechtvaardige belasting noemde hij het altijd. Maar steeds klopte hij met zijn argumenten bij minister Lieftinck aan dovemansoren. Totdat nu eindelijk Zijn Excellentie het ook ingezien heeft.

De heer Hofstra, die in 1945 deze belasting al „een belemmering van de ondernemingslust” genoemd. Maar dat belette hem toch niet, zich fel tegen de afschaffing ervan te verzetten. Hij kon dit niet tegenover zijn arbeiders verdedigen, meende hij, vooral niet, omdat nu al voor de tweede maal is dat de minister aan de ondernemers tegemoet komt, eerst in 1947 en nu weer.

Wel, zei de heer v. d. Heuvel, als de heer Hofstra last heeft met zijn arbeiders, laat hij mij dan vragen, of ik eens kom. Dan zal ik het hun wel uitleggen.

Wanneer men de zaken goed stelt, wanneer men maar zegt, hoe de zaak in elkaar zit, dan is zij tegenover elke kring van arbeiders te verdedigen.

De zaak is, dat men met de ondernemingsbelasting willekeurig een tweede, extra-inkomstenbelasting oplegt aan één groep van de burgers. Het gros van de arbeiders zal dan zeggen: „Dat is onrechtvaardig”. Als dat nog niet voldoende is, kan men zeggen, wie tot die groep behoren. Het zijn de mensen die er een onderneming op na houden. „Maar”, zullen de arbeiders zeggen, „dat zijn de nuttigste mensen”. Anderen zijn ook nuttig, maar een volk kan niet bestaan van advocaten en..... befaastingconsulenten. Het volk moet bestaan van de productie van de ondernemingen. Als de heer Hofstra zijn arbeiders goed voorlicht, zullen ze hieraan wel voldoende hebben. Ten overvloede kan men dan nog zeggen, dat deze ondernemingsbelasting in 't geheel geen rekening houdt met de draagkracht.

Maar, zo vervolgden de heer v. d. Heuvel, de heer Hofstra moet dan niet zeggen, dat dit nu al de tweede tegemoetkoming is na de oorlog. Want hij weet heel goed, dat de eerste tegemoetkoming, die van 1947, nu weer praktisch teniet gedaan wordt. Misschien kan de heer Hofstra dit voorstel eens overwegen. De heer v. d. Heuvel als politiek bemiddelaar tussen de heer Hofstra en het N.V.V.....

moet worden geacht van de parlementaire erecode —, lazen wij:

Christelijk-Historische stijl

In Koningin en Vaderland (C.H.) d.d. 14 April schrijft H. P. van Sinderen over „Stijl!“. Hij openbaart ons o.m. het volgende:

Vooreerst mis ik nog een bewijs van instemming van de zijde der Anti-Revolutionairen. Die stoere keerlen Gods zijn nu niet bepaald gemakkelijk in de politieke omgang en het lijkt mij een nogal moeilijke opgave om hen te bewegen bij de komende verkiezingen van 1952 een convenant te sluiten met de V.V.D. en de C.H. om bijvoorbeeld met één program voor het forum der kiezers te verschijnen, gezwegen nog van een verbinding der lijsten. Ik geef echter toe, dat de samenwerking tussen Colijn en Oud een aanmoedigend precedent mag heten. En dan nog een tweede opmerking. Deze heeft betrekking op de Christelijk-Historischen. Deze partij is krachtens beginsel en historie zonder twijfel genegen elk gouvernement te steunen dat Nederland en Oranje in zijn standaard voert; maar zich van te voren vastleggen op een program..... daartoe zijn zij zeker niet bereid. Als de zaken zo staan — welke inhoud zou de troisieme force in mr Oud's gedachten-gang kunnen hebben? En ten slotte vraag ik mij af: bedoelt de proefballon van mr Oud wellicht de terugkeer van de Christelijke coalitie te bemoeilijken en zo neen..... wil de V.V.D. in een dergelijke coalitie (hoe ook genaamd) participeren?

Van de zijde der antirevolutionairen kwam inderdaad niet hetzelfde vriendelijke gebaar als van den heer Tilanus. De verwantschap tussen hen en de liberalen is blijkbaar minder nauw. In de Nieuwe Provinciale Groninger Courant d.d. 18, 19 en 21 April schrijft E. van Ruller in een drietal hoofdartikelen o.m.:

Hoe langer hoe meer wordt in de Christelijke kring de gedachte gevonden, dat de scheiding tussen rechts en links ligt achter de V.V.D. en niet meer er voor. Wij zijn al gaan vrezen, dat dit in 's heren Tilanus rede ook het geval was. Voorhands kunnen we dat nog niet aanvaarden. Het is namelijk beslist niet zo. Zolang de Christelijke Staatkunde de Bijbel als uitgangspunt kiest en daarin Jezus Christus als redder der wereld en als Koning van het leven aanvaardt, zolang zal het niet mogelijk zijn de V.V.D. als Christelijke partij te aanvaarden. Daarmede is dan ook tevens het oordeel over mr Oud's „troisieme force“ geveld. Een derde macht lijkt ons in deze zin onaanvaardbaar.

En mocht Mr Oud met zijn derde macht bedoeld hebben de vorming van een practisch-parlementaire werkbasis, dan vergeet hij, dat die derde macht van 1945 tot 1948 aanwezig was in den vorm van de oppositie tegen de Rooms-Rode Indonesische politiek. Dat in 1948 V.V.D. en C.H.U. door de knieën gezakt zijn en de „derde macht“ aldus is verkleind, worde bij dezen onder Mr Oud's welwillende aandacht gebracht.

De C.H. Unie is altijd bekend geweest door haar voorname stijl! Haar politieke uitspraken en handelingen dragen steeds het karakter van rustige bezonnenheid. Zij zijn altijd bepaald geweest door een nuchtere, zakelijke, aan alle emotiona-liteit vreemd zijnde visie, gepaard aan een Evangelische geest.

Dit gold zowel voor haar optreden naar buiten als naar binnen. Een nuchterheid, gebaseerd op de realiteit, beheerste steeds de Unie.

Wanneer we de Unie-vergaderingen vergeleken met die van andere partijen als de S.D.A.P. en niet zelden de A.R. partij, dan voelden we altijd een verschil, bepaald door de stijl, waarvan we hierboven een typering geven. In tegenstelling met de Unie-vergaderingen werden die van andere partijen niet zelden gekenmerkt door het werken op het revolutionair of „Calvinistisch“ sentiment der massa, zonder de nuchtere realiteit te doen gelden, welke het gesproken woord op een reële en zakelijk verantwoorde basis stelde.

De C.H.U. heeft er altijd voor gewaakt zich aan die fout schuldig te maken.

Wanneer men in dezen stijl over zijn stijl schrijft, dan is dat inderdaad zeer stijlvol. Jammer is alleen, dat de heer van Sinderen kennelijk niet de Buitengewone Algemene Vergadering der C.H.U. op 29 Oct. 1949 te Utrecht heeft bijgewoond. Daar ging het — laten we het euphemistisch zeggen — toch ietwat rommelig toe. Maar dat was dan ook een besloten vergadering. Om de stijl te bewaren soms?

Staatkundig-Gereformeerde stijl

Onze Staatkundig-Gereformeerde vrienden liggen ons, gelijk bekend, na aan het hart. Dat de liefde helaas slechts van één kant komt, moge blijken uit een verkiezingskrantje der S.G.P., waaruit wij het volgende citeren:

Wij roepen dan ook alle kiezers op om met hun stem te bewerken, dat de S.G.P. ook in de Eerste Kamer vertegenwoordigd zal worden. Dat is hard nodig. De beginselen der Reformatie toch zijn in dit hoge college verre zoek. Zelfs werd er eens door een A.R. bepleit, dat alle volken wederom zouden komen onder..... ja, wie denkt ge, kiezers..... onder de suprematie van de..... Paus van Rome! Is dit niet verregaand?

Ziet, daar schrokken wij nu van. Niet van de uitlatingen van dat A.R. Kamerlid, maar van deze staatkundig gedeformeerde voorlichting. Want wat is het geval?

Op 10 Febr. 1915 zei het A.R. Eerste Kamerlid Mr L. W. C. van den Berg, bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken voor 1915 (Handd. I K. 1914/1915, blz. 160) o.m.:

De pacifistische plannen, die tegenwoordig in ons land zoveel besproken worden, en waarvan de Minister **gelukkig** niets wil weten, moeten toch ten gevolge hebben één oppersouverein, één oppervorst, of althans één opperregering van Europa. Nu komt het mij voor, dat als men dien weg op wil (spr. wilde dus dien weg **niet** op! C.J.V.), veel meer logica lag in de suprematie van den H. Stoel in de middeleeuwen over de verschillende vorsten, dan in de wijze waarop men thans middelen wil beramen om de Staten, die den vrede verstoren, tot rede te brengen.

Men moet wel een vuiltje in de ogen hebben om hieraan de conclusie van het S.G.P.-verkiezingskrantje te verbinden. Maar men moet de ogen wel stijf hebben gesloten, toen men in de Kamerhandelingen de slotpassage van de rede van Mr van den Berg tegenkwam:

Doch Europa is niet meer uitsluitend Katholiek, en dientengevolge schijnt mij een politieke suprematie van den Heiligen Stoel ook niet wel denkbaar. **De Protestantsche landen** en vooral de landen waar de Grieksche Kerk heerscht, **zouden zich daarbij nooit kunnen nederleggen.**

Zo heeft iedere partij toch wel zijn eigen stijl!

Anema-Algra.

Voor wie nog steeds in den waan mocht verkeren, dat Prof. Anema naar een ministerszetel zou hebben gehengeld, worde diens beroemde Kamerrede nog eenmaal verduidelijkt. Ons Eerste Kamerlid, de heer H. Algra, verklaarde n.l. bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken voor 1950 op 25 April (Handd. I K. 1949/1950, blz. 682) met betrekking tot de vraag, of het ministerschap van Mr Stikker valt te combineren met de functie van politiek bemiddelaar:

Ik zal daarover in alle bescheidenheid iets zeggen, waarbij ik direct voorop stel — eigenlijk in deze vergadering ten overvloede —, dat, wanneer ik tot de conclusie kom, dat het gewenst zou kunnen zijn de leiding van dit Departement aan een ander op te dragen, zolang deze heer Minister de functie van politiek bemiddelaar in West-Europa heeft, die conclusie volkomen vreemd is aan de gedachte, dat er dan misschien bij een eventuele verschikking onder de Ministers plaats zou komen voor een antirevolutionair. Wie de rede van onze fractievoorzitter onlangs heeft beluisterd of gelezen, weet, dat dergelijke kwesties door ons niet in het minst aan de orde zijn gesteld. Er is door onze fractie met geen woord over gesproken en ook in geen enkel opzicht over

gedacht, om de vraag te stellen of niet de tijd is gekomen, dat dit Kabinet zou moeten worden versterkt met een aanhanger van onze beginselen of lid van onze partij. Alle geleuter daarover in de pers is volkomen dwaas. Wanneer een van de leiders van de grote partijen in ons land (bedoeld wordt Prof. Romme; C.J.V.) een rede houdt, die eigenlijk hierop neerkomt, dat hij meent, dat wij maar tot de volgende verkiezingen in quarantaine moeten blijven, dan zeg ik: dat is volstrekt onnodig, want wij hebben bij u geen inklering gevraagd.

En nu verder: basta!

De jurk van een prinses.

In de rubriek Politieke Kanttekeningen in Katholiek Staatskundig Maandschrift d.d. Maart 1950 trok Drs W. Snitker een parallel tussen Prof. Anema's Kamerrede en het boek van Dr Bruins Slot, Bezinning en Uitzicht. Over dit boek worden de volgende litteraire ontboezemingen geslaakt, waaraan wij ter wille van de leesbaarheid onze opmerkingen tussen haakjes toevoegen:

Deze studie, waarin de motieven der huidige wereldontwikkeling worden behandeld en in (pragmatische) (lees: pragmatische of programmatische) geest de roeping, welke de anti-revolutionairen daarin te volgen hebben (lees: de roeping, waaraan zij te gehoorzamen hebben), ware kort en goed een prachtig stuk geschiedfilosofie, mocht het (lees: zij, n.l. de studie) ook ietwat minder slonzig geschreven zijn (lees: indien zij ietwat minder slonzig geschreven ware). Het onderwerp, maar bovenal de visie van de schrijver, die in de Tweede Kamer al eerder de aandacht opeiste door de wijze waarop hij het wereldfoederalisme afwijzend beschouwde (lees: afwees) en het Europese foederalisme geest en spankracht (lees: Spannkraft) en perspectief en fundament gaf, verdiende waarlijk een beter litterair kleed. Maar laat voor wie haar (de studie, het onderwerp of de visie van den schrijver?) niet dom uit de weg wil gaan, dr. Bruins Slot bewezen hebben (lees: maar laat dr Bruins Slot hem, die „haar” niet dom uit de weg wil gaan, hebben bewezen), dat ook een prinses rafels aan haar jurk kan hebben.

Het litteraire kleed van deze critiek kan men bezwaarlijk nog een jurk noemen. Hoogstens kan men van lap-werk spreken.

De administratie stelt gaarne
proefnummers beschikbaar
voor Uw actie

Het adres is Drift 13 - Utrecht

DE STATEN STEMBUS

R. GOSKER

De Statenstembus heeft gesproken

Een verkiezing is altijd een belangrijke gebeurtenis in het volksleven. Dat verstaan wij tegenwoordig beter nog dan vroeger. Er zijn bij ons vrije verkiezingen. Er is niemand die ons hindert wanneer wij onze stem gaan uitbrengen. Maar daarom is het ook een zo verantwoordelijk werk. Het is nu eenmaal zo dat wij door het uitbrengen van onze stem invloed uitoefenen ook op de samenstelling der regeercolleges. Dat is een voorrecht, maar dat niet alleen. Het is Christenplicht dit te doen op een volkomen verantwoorde wijze.

Nu zijn de voorlopige resultaten bekend. De officiële uitslag zal nog wel enkele wijzigingen in de stemmen-aantallen aangeven, maar deze zullen geen verandering meer brengen in de aantallen zetels, die aan iedere partij zijn toegekend.

Kalme verkiezingsactie

De verkiezingsactie is wel zeer rustig verlopen. Enkele weken voor den stemdag was er nog weinig te merken van enige activiteit der partijen. Alleen gedurende de laatste dagen kwam de molen op gang. Maar de hoeveelheid propagandamateriaal was toch belangrijk minder dan gewoonlijk. De weigering van de P.T.T. om in enkele gevallen onze verkiezingslectuur huis aan huis te bezorgen was de enige kei, die het rustige electorale watervlak deed rimpelen. Dit muisje heeft trouwens nog een staartje. Want naar aanleiding van dit geval heeft de Heer Algera aan den minister enige vragen gesteld. Maar verder verliep alles heel rustig en heel gewoon. De politieke partijen hebben klaarblijkelijk doelbewust hun krachten gespaard. Men kan er zeker van zijn dat het bij de volgende Kamerverkiezingen heel anders zal toe gaan.

De uitslag

Ook de uitslag brengt niet veel bijzonders. Onverwachte dingen heeft hij niet opgeleverd. Dat de C.H.U. zou vooruitgaan werd algemeen verwacht, en dat dit het geval is gebleken verheugt ons. Versterking van de Christelijk Protestantse partijen is een reden om dankbaar voor te zijn, al is de samenwer-

king gedurende de laatste jaren niet zo hartelijk geweest als vroeger. Daarom valt het ons niet moeilijk om de ons het meest naaststaande partij geluk te wensen met haar herstel. Zij is er in geslaagd diegenen, die onder invloed van de dus-genaamde doorbraak hun stem op de P.v.d.A. hadden uitgebracht weer terug te winnen en in sommige gedeelten van het land, wij denken hierbij met name aan Groningen, een beter resultaat te bereiken dan vroeger ooit het geval was.

De V.V.D. heeft eveneens een belangrijk aantal zetels gewonnen. Dat lag echter, gezien de resultaten van 1948 en 1949, in de verwachting. Toch zal het hoofdbestuur maar weinig tevreden zijn. Evenals in 1946 was de verkiezingscampagne wat te Amerikaans om indruk te maken op ons nuchter volk. Het vertrouwen in de politieke leiding is klaarblijkelijk nog niet erg groot.

De C.H.U. en de V.V.D. hebben samen gewonnen wat de communisten hebben verloren. Dat de communisten behoorlijk klop zouden krijgen werd in zeer brede kring verwacht en dat dit het geval is geweest heeft een ieder verheugd.

Voor de P.v.d.A. zal deze uitslag wel een teleurstelling zijn geweest. Zij zal allicht hebben gehoopt enige zetels van de communisten te verkrijgen. Dat zij in het totaal zelfs nog een zetel verloor is ongetwijfeld een streep door haar rekening geweest.

De Rooms en hebben kans gezien nog een zetel te winnen en zijn over die zetel winst uitermate content, hetgeen te begrijpen is.

De verdeeldheid kost ons zeven zetels

Wat onze partij betreft is er zeker geen reden tot uitbundig vreugdebetoon, noch echter tot diepe neerslachtigheid. Wij hebben per saldo twee zetels verloren en daalden in percentage van 12.60 tot 12.37. Twee zetels verlies is overigens niet geheel juist, want de zetel in Limburg, al wordt zij door een C.H. man bezet, komt gedeeltelijk ons toe, en daaromtrent zijn dan ook zekere afspraken gemaakt. Voor deze verkiezing is het optreden van het Gereformeerd Politiek Verbond, hoewel numeriek niet van grote betekenis, toch wel van belang geweest. Dit optreden was o.i. politiek gezien in geen en-

HOE HET LAND STEMDE

	Prov. Staten 1946			Prov. Staten 1950		
	stemmen	%	zetels	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	588.766	12.60	78	599.038	12.37	76
Christ.-Hist. Unie	454.883	9.73	62	507.176	10.47	71
Prot. Unie	5.905	0.13	—	—	—	—
Staatk. Geref. Partij	100.959	2.16	10	110.143	2.30	11
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	28.721	0.59	1
Prot. Chr. groepen	1.150.513	24.62	150	1.245.078	25.73	159
Kath. Volks Partij	1.468.820	31.42	188	1.529.483	31.58	189
Dissidenten *)	—	—	—	18.540	0.38	1
K.N.P. (Welter)	—	—	—	32.024	0.66	2
	1.468.820	31.42	188	1.580.047	32.62	192
Partij v. d. Arbeid	1.206.275	25.81	157	1.243.654	25.68	156
Dissidenten **)	—	—	—	12.125	0.25	1
Comm. Partij Ned.	533.182	11.41	58	329.365	6.80	31
	1.739.457	37.22	215	1.585.144	32.73	188
V.V.D.	297.431	6.36	37	411.936	8.46	49
Middenstanders	17.982	0.38	—	22.124	0.46	2
	315.413	6.74	37	434.060	8.92	51
Totaal	4.674.203	100.—	490	4.844.329	100.—	490

*) Kath. lijst Blommaert Zeeland 1609
 Kath. Democraten Limburg 8010
 Kath. Onafh. groep Noord-Brabant .. 8921
 Totaal 18540

**) Bond wereldburgers Utrecht 952
 Oude S.D.A.P. Gelderland 2123
 Rev. Comm. Partij Noord-
 en Zuid-Holland 3101
 Sociale Unie (Roorda) Friesland 5949
 Totaal 12125

kel opzicht verantwoord. Dit echter terzijde gelaten konden de organisatoren weten en hebben zij ook geweten, dat hun activiteit in alle provincies op één na alleen zou kunnen leiden tot verzwakking van de Antirevolutionaire partij. Deze wetenschap heeft hen evenwel niet verhinderd toch door te zetten. Ongetwijfeld hebben zij reeds berekend welk nadeel zij hebben toegebracht. Hun optreden bracht hun één zetel winst en ons vier zetels verlies. Hadden zij hun versnipperingsactie niet ingezet dan hadden wij in Groningen en Overijssel geen zetel verloren en in Utrecht en Zeeland een zetel gewonnen.

Maar daarmee is de verlies- en winstrekening niet volledig. Wij hebben ook te maken met het onvruchtbaar optreden van de S.G.P. De volslagen doelloze activiteit van het G.P.V. en S.G.P. samen zijn er bovendien oorzaak van dat wij in Noordholland geen beslag konden leggen op den negenden zetel dien wij met hun steun aan de communisten zouden hebben ontrukkt. Het optreden van de S.G.P. in Brabant is mee oorzaak, dat wij daar een zetel aan de Roomsens hebben verloren. Samenwerking van de S.G.P. en ons in Zuid-Holland zou nog eens een zetel hebben opgeleverd, ook hier ten koste van de Roomsens. Eendrachtig optreden zou

ons zeven zetels meer hebben gebracht. De felste tegenstanders van Rome hebben de K.V.P. aan vijf zetels extra geholpen. Zo vallen zij in hun eigen zwaard. Met een beetje meer zelfbeheersing, een weinig politiek doorzicht en een ietsje zelfverloochening van de zijde van het G.V.P. en van de S.G.P. zouden wij dus 83 zetels hebben verkregen in plaats van 76. Dit is het droevig resultaat der verdeeldheid. Het zou ons niet verbazen als die 7 zetels extra ons niet de 8ste zetel in de Eerste Kamer zouden hebben gebracht. Maar die zetel blijft nu vast in handen van de Rooms. En dit alles treft te pijnlijker waar de beide groepen er zelf niet het minste voordeel van hebben gehad. Het Geref. Pol. Verbond heeft er niet over te klagen dat op onze kandidatenlijsten geen namen uit hun kerkelijken kring voorkwamen, en de S.G.P. zou door aan ons steun te verlenen geen zetel hebben verloren. Samenwerking met de S.G.P. in Gelderland zou ons nog een achtste zetel winst hebben gebracht. Maar dan zou het geweest zijn ten koste van de C.H.U. en daarom is dat geval minder ernstig en hebben wij het ook niet onder de zeven genoemd.

Wanneer zal Calvinistisch Nederland nog eens tot bezinning komen?

Verlies op het platteland, winst in de steden
Wanneer men de verkiezingsuitslagen van dorpen en steden zo eens doorloopt dan ontbreekt het bij alle stabiliteit in de einduitslag niet aan bewegelijkheid. Dat is bij alle partijen zo. Het is een uitermate gevarieerd beeld. Hier wordt verlies geleden, daar winst behaald. Het geldt ditmaal wel in het bijzonder voor onze partij. Een ding valt daarbij wel zeer op. Wij verloren opnieuw op het platteland en wij wonnen in de stad. In het Noorden en het Oosten heeft het G.P.V. ons kennelijk afbreuk gedaan. Het platteland van Noordholland geeft geen reden tot klagen. Maar de zware kleistreek leverde opmerkelijke verschillen op. De gehele Kamerkieskring Dordt — met inbegrip van de Alblasserwaard — het land van Heusden en Altena en de Betuwe gaven daarvan blijk. Dat zijn oorspronkelijk voor het grootste deel oude kernlanden van de Anti Rev. Partij. De bearbeiding daarvan is en wordt almeer een vraagstuk apart. Een vraagstuk, waarmee wij ons ernstig dienen bezig te houden. Is die ontwikkeling niet te stuiten? In de steden daarentegen ging het over het algemeen goed. In de meer gedetailleerde uiteenzetting welke hierna volgt, komen wij daarop herhaaldelijk terug.

Werk mede aan de brochure-verkoop

De Statenverkiezingen zijn voorbij en dan breekt er weer een stille tijd aan voor de kiesverenigingen. Dit is merkbaar ook in de levering der brochures. Maar dit is niet helemaal goed. Door omstandigheden buiten onzen wil is de publicatie van het geschrift van Prof. Dr K. Dijk vertraagd. Toch is dat geschrift voor onze kiesverenigingen van grote betekenis. Wij hebben daarom den prijs daarvan zo laag mogelijk gesteld. Per stuk f 0.45, bij 10 stuks f 0.35, bij 50 stuks f 0.30, bij 100 stuks f 0.25. De bedoeling van de uitgave van deze geschriften is dat in ieder geval de bestuursleden daarvan kennis nemen. Waarom nemen de secretarissen nu niet 10 stuks af? Met enige moeite kunnen zij toch wel 10 exemplaren in den eigen kring verkopen. Deze brochures moeten niet per stuk aan den man worden gebracht. De kiesverenigingen moeten zich achter de verkoop daarvan zetten. Laat men dit nu eens proberen en men zal zien hoeveel succes dit oplevert. Aldoende krijgt men er zelfs aardigheid

in. De ene brochure leent zich daar wellicht iets gemakkelijker voor dan de andere. Maar de brochure van Prof. Dijk is daarom in ieder geval geschikt. Hetzelfde geldt trouwens voor die van Ds Schelhaas, waarvan nog een aantal aanwezig is.

Zijn er nu geen actieve en ondernemende bestuursleden, die daaraan willen meewerken? Het gaat er toch om Antirevolutionaire lectuur te brengen onder onze mensen. Ook het verkopen van deze brochures betekent bouwen. Er moest eigenlijk geen vergadering van de kiesvereniging voorbij gaan waar niet brochures worden verkocht. Maar op dit stuk is de medewerking der kiesverenigingen nog niet erg groot. Laat men dit eens bespreken op de eerstvolgende bestuursvergadering.

Voorts kunnen wij mededelen dat zeer binnenkort aan de kiesverenigingen zal worden toegezonden een rapport over de verhouding van het burgerlijk en kerkelijk huwelijk en daaraan toegevoegd een rapport over het echtscheidingsvraagstuk. Beide rapporten zijn in een brochure gebundeld. Nabestellingen zijn mogelijk. De prijs is f 0.75 per stuk, bij 10 stuks f 0.65, bij 25 stuks f 0.60. Het zijn vrij uitvoerige rapporten. Op den inhoud daarvan wordt in ons blad wel teruggekomen.

GRONINGEN

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	10	50.196	21.76	53.643	22.89	45.179	19.56	9
Christ.-Hist. Unie	5	25.588	11.09	26.745	11.42	29.039	12.58	6
Geref. Pol. Verbond				—	—	7.621	3.30	1
Staatk. Geref. Partij				517	0.22	—	—	—
Prot. Chr. groepen	15	75.784	32.85	80.905	34.53	81.839	35.44	16
Kath. Volks Partij	2	12.902	5.59	13.167	5.62	13.321	5.77	2
Welter	—	—	—	856	0.36	—	—	—
	2	12.902	5.59	14.023	5.98	13.321	5.77	2
Partij v. d. Arbeid	16	76.825	33.31	78.029	33.30	82.072	35.54	17
Comm. Partij Ned.	7	37.921	16.44	26.399	11.27	21.947	9.50	4
	23	114.746	49.75	104.428	44.57	104.019	45.04	21
V.V.D.	5	24.178	10.49	28.146	12.01	29.642	12.84	6
Overige	—	3.045	1.32	6.821	2.91	2.111	0.92	—
	5	27.223	11.81	34.967	14.92	31.753	13.76	6
Totaal	45	230.655	100.—	234.323	100.—	230.932	100.—	45

In Groningen is de A.R. Partij met tamelijk veel vrees deze Statenverkiezingen tegemoet gegaan. Een verlies van twee zetels werd niet onmogelijk geacht terwijl de mogelijkheid niet was uitgesloten dat het Geref. Pol. Verbond de tweede zetel niet zou behalen. Het gevolg daarvan zou dan zijn geweest, dat een der linkse partijen met den zetel zou zijn gaan strijken. Het resultaat is dus meegevallen. En meer dan dat. Er is reden tot dankbaarheid dat wij 9 zetels verkregen, terwijl de enige zetel die wij verloren aan het Geref. Pol. Verb. is gekomen. De vergelijking der cijfers leert dat samenwerking der Prot. Chr. Partijen niet een hoger aantal zetels zou hebben opgeleverd dan er werd verkregen. De P.v.d.A. behaalde met 230 stemmen meer een extra zetel. De P.v.d.A. immers 82072 stemmen en de Prot. Chr. partijen samen 81839. Wij laten nu buiten beschouwing, dat het uitkomen met één lijst misschien tengevolge zou hebben gehad dat de 17de zetel werd verkregen. Het verschil met de Kamerverkiezing is ook niet zo groot. Opmerkelijk is wel dat de C.H.U. haar positie in deze provincie voortdurend versterkt. Een totaal percentage van 33.44 voor de Prot. Chr. partijen werd nog nooit bereikt. De P.v.d.A. kwam iets beter uit de bus dan in 1948 en won, daarmee vergeleken, meer stemmen dan de communisten ver-

loren, al is het verschil niet groot. De V.V.D. ging ook bij 1948 vergeleken nog iets vooruit. De winst van de P.v.d.A. woog niet op tegen het verlies der Communisten, die 3 zetels verloren, terwijl de P.v.d.A. er slechts één won.

Hoe zal het nu in Groningen met de verkiezing der Gedeputeerden gaan? De vorige maal was het zo dat de Roomsens met 2 man een gedeputeerde verkregen, want zij zaten heerlijk op de wip tussen de verschillende combinaties en hebben hun positie dan ook weten uit te buiten. Met 2 man in de Staten een gedeputeerde....., kom er in het Zuiden eens om? Daar komen de minderheden met dubbele cijfers niet aan de beurt. Het is te hopen, dat de grote fracties het samen op een redelijke manier eens worden, want de Roomsens zitten weer op de wip en zij zullen dat ook uitbuiten als zij er de kans toe krijgen.

Wat de resultaten der kieskringen en der verschillende gemeenten betreft zijn geen bijzondere opmerkingen te maken. Waar verlies werd geboekt was dit ten behoeve van het G.P.V. Het gezamenlijk percentage, 19.50 % + 3.30 %, betekent slechts een zeer geringe vermindering vergeleken met den uitslag der Kamerverkiezingen, toen 22.89 % werd behaald.

FRIESLAND

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	12	55.433	23.68	58.356	24.32	54.469	23.49	13
Christ.-Hist. Unie	9	41.387	17.68	42.176	17.57	42.456	18.23	10
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	2.171	0.94	—
Staatk. Geref. Partij	—	1.453	0.62	1.662	0.69	1.502	0.65	—
Prot. Chr. groepen	21	98.273	41.98	102.194	42.58	100.598	43.31	23
Kath. Volks Partij	3	15.360	6.56	16.711	6.96	16.125	6.95	3
Welter	—	—	—	342	0.14	—	—	—
	3	15.360	6.56	17.053	7.10	16.125	6.95	3
Partij v. d. Arbeid	18	81.645	34.88	79.690	33.21	75.149	32.41	17
Comm. Partij Ned.	6	26.766	11.43	17.146	7.14	10.524	4.63	2
Sociale Unie	—	—	—	1.754	0.73	5.953	2.56	1
(Roorda)	24	108.411	46.31	98.590	41.08	91.626	39.60	20
V.V.D.	2	12.040	5.15	17.568	7.32	20.105	8.67	4
Middenstandspartij	—	—	—	4.595	1.92	3.407	1.47	—
	2	12.040	5.15	22.163	9.24	23.512	10.14	4
Totaal	50	230.655	100.—	240.000	100.—	231.859	100.—	50

Wat de zetelverdeling betreft heeft onze partij in Friesland niet te klagen. Ondanks een minder aantal stemmen verkregen wij een zetel winst. Maar het was op het randje af want ons gemiddelde was nu 4190 en voor de P.v.d.A. was het bij 18 zetels 4175. Het ging dus wel om een klein aantal stemmen. Ook over het stemmenaantal valt niet te klagen. Het percentage daalde bij 1946 vergeleken slechts met een fractie en dit ondanks het optreden van het Geref. Pol. Verbond, dat 2171 stemmen verwierf en dus nog niet de halve kiesdeler haalde. Ook de Staatk. Geref. zetten hun afbraakmethode voort en verkregen nu 1502 stemmen. Zonder enige kans op een zetel. Het totaal percentage der prot. partijen verkreeg al met al een recordhoogte nl. 43.31 % — dit is zelfs hoger dan dat der Kamerverkiezingen in 1948. En tenslotte de Staten van Friesland zijn om. Het was 24 rechts tegen 26 links en nu is het 26 rechts en 24 links. Is dit het antwoord op Sneek? Dan is dat een duidelijk antwoord. De comunis-

ten verloren niet minder dan 4 van hun 6 zetels al treedt hun geestverwant de Heer Roorda de Staten binnen. Opmerkelijk is dat de P.v.d.A. desondanks verloor en daarmee zich tevens een kostbare zetel zag ontgaan. De V.V.D. marcheerde krachtig op en mag met 2 zetels winst tevreden zijn. Bij het beoordelen van de resultaten in Friesland moet men voorts niet vergeten, dat er nog al wat mensen emigreren. Desondanks weet de A.R.P. haar positie zo ongeveer te handhaven en dat is een reden om dankbaar te zijn. De provincie was overall uitermate vast. In de ene gemeente een klein beetje winst, in de andere een kleine teruggang. Maar het beeld is vrijwel nergens veranderd. De stad Leeuwarden vertoonde zelfs enige vooruitgang bij 1946 vergeleken — ons stemmental bleef er boven de 7000 en dat is een mooie prestatie. In Ferwerderadeel ging de absolute meerderheid voor ons verloren door het optreden van het G.P.V.

DRENTE

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	7	23.218	18.72	24.350	18.94	23.458	18.61	7
Christ.-Hist. Unie	5	17.790	14.35	17.703	13.78	18.266	14.47	5
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	1.507	1.19	—
Staatk. Geref. Partij	—	—	—	567	0.44	—	—	—
	12	41.008	33.07	42.620	33.16	43.231	34.27	12
Kath. Volks Partij	2	7.018	5.66	7.978	6.21	7656	6.07	2
Welter	—	—	—	249	0.20	—	—	—
	2	7.018	5.66	8.227	6.41	7656	6.07	2
Partij v. d. Arbeid	13	46.057	37.14	48.859	38.03	46.247	36.68	13
Comm. Partij Ned.	2	9.336	7.52	6.931	5.40	5.242	4.16	1
	15	55.393	44.66	55.790	43.43	51.489	40.84	14
V.V.D.	6	20.613	16.61	20.181	15.70	23.727	18.82	7
Overige	—	—	—	1.672	1.30	—	—	—
	6	20.613	16.61	21.853	17.—	23.727	18.82	7
Totaal	35	124.032	100.—	128.490	100.—	126.103	100.—	35

Ook de uitslag van Drente werd met zorg tegemoet gezien. Maar Drente heeft zich uitstekend geweerd. De zevende zetel werd gehandhaafd. Toch scheelde het niet veel of de P.v.d.A. zou deze zetel hebben veroverd. De volgende restzetel zou nl. met een gemiddelde van 3303 voor deze partij zijn geweest, terwijl ons gemiddelde nu 3351 bedroeg. Het Geref. Pol. Verbond kreeg in deze provincie 1507 stemmen. Aan de verkiezingen werd deelgenomen onder den naam Prov. Com. van Geref. Kiezers. Ons percentage daalde ook bij 1946 vergeleken slechts zeer weinig. In Drente neemt het totaal percentage der Prot. Chr. partijen eveneens toe. Het cijfer 34.27 % is een percentage, dat tot nog toe nimmer werd bereikt. Eenzelfde verschijnsel dus als van Friesland en Groningen. Opvallend is dat zowel de P.v.d.A. als de Communisten verloren. Het is niet van veel betekenis maar de Roomsden boerden iets achteruit,

althans bij de Kamerverkiezingen van 1948 vergeleken.

Drente is de provincie, waar de V.V.D. haar hoogste percentage bereikt. Dat percentage is nu geklommen tot 18.82. Dit is waarschijnlijk vooral daaraan te danken, dat met name de plattelanders, die vroeger in grote getale Braat etc. stemden, thans bij de V.V.D. onderdak vinden. De V.V.D. komt nu in ieder geval met 7 man in de staten.

Het resultaat is in Drente voor ons overigens buitengewoon goed. Samen met het G.P.V. stijgt ons percentage tot 19.80 en dat is vroeger zelden bereikt — het werd alleen in 1937 overtroffen toen Colijn 20.57 % wist te behalen. Er is klaarblijkelijk hard gewerkt in Drente. De organisatie in Drente is trouwens goed. Als al onze Provinciale Comité's de zaak zo aanpakken als de heren Smallenbroek en Bakker het in Assen doen, dan zou dat ongetwijfeld een gunstigen invloed hebben op den duur.

OVERIJSSSEL

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	6	43.637	13.75	45.451	13.53	39.329	11.97	5
Christ.-Hist. Unie	7	44.879	14.14	47.287	14.07	52.876	16.09	8
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	5.649	1.72	—
Staatk. Geref. Partij	1	8.244	2.59	9.770	2.91	8.989	2.73	1
	14	96.760	30.48	102.508	30.51	106.843	32.51	14
Kath. Volks Partij	13	85.961	27.08	91.571	27.32	91.912	28.—	14
Welter	—	—	—	1.297	0.39	—	—	—
	13	85.961	27.08	93.868	27.71	91.912	28.—	14
Partij v. d. Arbeid	13	82.706	26.05	84.893	25.29	82.293	25.05	12
Comm. Partij Ned.	5	34.759	10.95	25.728	7.66	20.406	6.21	3
	18	117.465	37.—	110.621	32.95	102.699	31.26	15
V.V.D.	2	17.248	5.44	27.679	8.24	27.067	8.23	4
Overige	—	—	—	1.991	0.59	—	—	—
	2	17.248	5.44	29.670	8.83	27.067	8.23	4
Totaal	47	317.436	100.—	335.667	100.—	328.521	100.—	47

Het is moeilijk te zeggen wat er zou zijn gebeurd als het G.P.V. in Overijssel niet met een zelfstandige lijst was uitgekomen. In ieder geval zouden wij dan geen zetel hebben verloren. Maar de mogelijkheid was zelfs niet uitgesloten, dat wij een zetel zouden hebben gewonnen. Nu hebben de Rooms en onze zetel verkregen — een zetel die zonder moeite door de prot. kiezers had kunnen zijn behouden. Deze hebben nu samen met 107.000 stemmen 14 zetels en de Rooms en met 92.000 ook 14 zetels en de Socialisten en Communisten met 102.700 zelfs 15 zetels. Samenwerken zou zelfs 2 zetels meer voor de Prot. Chr. partijen hebben opgeleverd! Men rekene het maar na. Deze zetel zou dan niet aan de V.V.D. zijn toegewezen. Overigens is een mededeling in Trouw gedaan onjuist. Het zijn de Rooms en, die met het laagste gemiddelde van 6565 een zetel hebben gekregen. Het gemiddelde der C.H.U. daarentegen was 6609. Men ziet in dit voorbeeld hoe het om een paar stemmen kan gaan. Want wij hadden voor 6 zetels een gemiddelde van 6551 en met 6 × 15 stemmen meer zouden wij die 6de zetel dus hebben behouden. Dit is de prijs voor onze verdeeldheid. De electorale vis wordt duur betaald. Overigens ook voor Overijssel het opmerkelijke verschijn-

sel dat het percentage der Prot. Chr. kiezers stijgt, zelfs met rond 2%. Deze winst is geheel ten goede gekomen aan de C.H.U. die dan ook met een zetel vooruit gaat. Ook in deze provincie kon de P.v.d.A. haar positie niet handhaven en moest zij een zetel prijs geven terwijl de Communisten toch van 5 op 3 zetels kwamen. De V.V.D. herstelde zich in deze provincie krachtig, en behaalde een zelfde resultaat als in Friesland, komende van 2 op 4 zetels. Onder de resultaten door de verschillende Statencentrales behaald, valt vooral die van Almelo op, waar ons percentage verbeterde van 4.5 tot 4.9. Ook daar speelt de persoon van den lijststaanvoerder waarschijnlijk een rol. In alle overige statencentrales daalde ons percentage. Voor ditmaal was Urk gevoegd bij Overijssel. Van de 1958 stemmen waren er 1242 voor ons, dat is dus 63%. Gehoopt werd dat door deze steun zetelverlies zou worden voorkomen. Het heeft evenwel niet mogen baten. Overigens vertoont de provincie overal een gelijk beeld. Ons verlies wordt vrijwel overal gecompenseerd door het resultaat dat door de G.P.V. werd verkregen. Hierbij moet wel worden bedacht dat de trekkracht van de A.R. lijst door dit optreden uit den aard der zaak geleden heeft.

GELDERLAND

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	7	55.077	11.11	64.758	12.03	57.113	110.7	7
Christ.-Hist. Unie	10	81.338	16.40	74.911	13.91	86.107	16.70	11
Staatk. Geref. Partij	1	14.651	2.95	22.762	4.23	20.331	3.95	2
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	193	0.04	—
Prot. Chr. groepen	18	151.066	30.46	162.431	30.17	163.744	31.76	20
Kath. Volks Partij	21	164.808	33.23	168.843	31.36	168.185	32.61	21
Welter	—	—	—	6.126	1.14	3.797	0.71	—
	21	164.808	33.23	174.969	32.50	171.982	33.32	21
Partij v. d. Arbeid	16	123.332	24.87	134.310	24.95	121.209	23.50	15
Oude S.D.A.P.	—	—	—	—	—	2.123	0.41	—
Comm. Partij Ned.	3	23.792	4.80	16.772	3.12	11.256	2.18	1
	19	147.124	29.67	151.082	28.07	134.588	26.09	16
V.V.D.	4	32.891	6.64	44.044	8.19	43.705	3.48	5
Overige partijen	—	—	—	5.847	1.07	1.763	0.35	—
	4	32.891	6.64	49.891	9.26	45.468	8.83	5
Totaal	62	495.889	100.—	538.373	100.—	515.782	100.—	62

De Prot. Chr. partijen hebben in deze provincie 2 zetels winst behaald, waarvan de C.H.U. er een verkreeg en de S.G.P. een. Hun gezamenlijk percentage ging niet onbelangrijk vooruit. In 1946 was het dan ook wel een beetje gortig. De Socialisten en de Communisten hadden met 147.000 stemmen een zetel meer dan wij met 151.000. Toen werd de verdeeldheid dus wel duur betaald. Dat is nu met deze verkiezing rechtgebreid. Het is echter vooral de S.G.P., die hier met stemmenwinst ging strijken en er tevens een zetel mee won. Het G.P.V. kreeg slechts een pover resultaat. De A.R.P. handhaafde haar positie in 1946, al won zij haar vooroorlogse 8ste zetel niet terug. De C.H.U. herstelde zich krachtig van haar verlies in 1948 en kwam boven haar percentage van 1946 uit. De oude S.D.A.P. nam aan de verkiezingen deel, maar boekte weinig resultaat. De P.v.d.A. verloor een zetel en de Communisten zelfs twee. Hoe zal het in Gelderland nu met de Gedep. Staten gaan? Weer 3 Roomsens, 2 P.v.d.A., en 1 C.H.U.? Toch hebben in Gelderland de Prot. Chr. partijen hun vooroorlogse posities nog niet heroverd en het herstel is sedert 1946 niet voldoende. Ontevreden mogen wij tenslotte over de uitslag in Gelderland toch niet zijn. Toch is er reden tot bezorgdheid. De Betuwe deed het ditmaal maar matig. Elst was slecht evenals Wychen. Tiel handhaafde zich ongeveer. Nijmegen zakte af. En Aalten? Is de achteruitgang daar wel redelijk te verklaren? Oldebroek mag niet klagen. In Voorst was het echter minder. En Ede? Een compliment voor den populaireren lijst-aanvoerder is op zijn plaats. In 1946—16.8%, in

1948—20.5% in 1950—22.6%. Dit is een felicitatie voor den Heer Boot waard. Een resultaat dat er wezen mag. Ook Arnhem deed het ditmaal goed en dan vooral de stad. Wat een vreugde zou dit gegeven hebben aan den ijverigen secretaris, den Heer de Bruyn, die midden in de verkiezingscampagne plotseling overleed. Het zou voor hem een persoonlijke beloning geweest zijn voor den velen arbeid door hem verricht.

De uitslag van Oldebroek is overigens wel merkwaardig en verdient de aandacht. Hier volgt de situatie van de Prot. Chr. Partijen.

	Prov. Staten '46		Kamer 1948		Prov. Staten '50	
	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%
A.R.P.	11322	21.8	13433	22.9	11663	21.8
C.H.U.	19158	37.0	17191	29.2	17979	33.5
S.G.P.	3968	7.7	7161	12.2	7150	13.3
	34448	66.5	37785	65.3	36792	68.6

Wij zien hier dus dat de S.G.P. haar winst klaarblijkelijk vooral gekregen heeft van de C.H.U. Deze heeft immers haar percentage van 1946 niet kunnen handhaven en de S.G.P. ging aanmerkelijk vooruit. Een dergelijk voorbeeld moet ons tot voorzichtigheid manen, want de S.G.P. wint niet steeds ten koste van de A.R.P. hetgeen uit dit voorbeeld wel duidelijk blijkt. Voor den kieskring Wychen moet voorts worden opgemerkt dat de P.v.d.A. daar in 1946 klaarblijkelijk geen lijst heeft ingediend en dit heeft invloed uitgeoefend op de lijsten der prot. partijen in dezen overwegend Roomsens kieskring.

UTRECHT

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	7	43.449	16.17	53.319	18.69	48.459	17.29	7
Christ.-Hist. Unie	5	34.987	13.02	31.704	11.09	39.290	14.02	6
Staatk. Geref. Partij	1	9.028	3.36	11.266	3.95	9643	3.44	1
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	2.833	1.—	—
Prot. Chr. groepen	13	87.464	32.55	96.289	33.73	100.225	35.75	14
Kath. Volks Partij	11	70.245	26.13	70.554	24.73	75.450	26.92	12
Welter	—	—	—	5.114	1.79	—	—	—
	11	70.245	26.13	75.668	26.52	75.450	26.92	12
Partij v. d. Arbeid	12	72.563	27.—	71.727	25.17	72.136	25.74	11
Comm. Partij Ned.	3	21.761	8.09	13.791	4.82	11.400	4.06	1
	15	94.324	35.09	85.518	29.99	83.536	29.80	12
V.V.D.	2	16.747	6.23	21.712	7.61	20.159	7.19	3
Overige	—	—	—	6.113	2.15	952	0.34	—
	2	16.747	6.23	27.825	9.76	21.111	7.53	3
Totaal	41	268.780	100.—	285.300	100.—	280.322	100.—	41

Een oogopslag doet reeds zien, dat ook in deze provincie de verdeeldheid aan de Prot. Chr. partij zeer duur te staan komt. Gezamenlijk verbeteren zij hun percentage sedert 1946 met 3.2%, maar dit heeft slechts één zetel winst tengevolge. In dit geval heeft de actie van het G.P.V. evenals in Overijssel er toe geleid dat de Rooms en een zetel meer verkregen. Het gemiddelde der K.V.P. is immers 75.450 gedeeld door 12 is 6288, A.R.P. en G.P.V. samen hadden 51292 stemmen. Dit gedeeld door 8 levert een gemiddelde van 6411. Hetzelfde geldt trouwens voor de S.G.P. A.R.P. en S.G.P. samen verkregen 58102 stemmen, dat is voor 9 zetels een gemiddelde van 6456. Vergeleken bij den wel zeer gunstigen uitslag voor de Kamerverkiezingen van 1948 gingen wij in deze provincie achteruit, maar vergeleken met de Statenverkiezing van 1946 wonnen wij toch aanmerkelijk. De stad Utrecht hield zich goed. Een stijging van 11.85% tot 13.41%. Maar ook de rest van de provincie boekte vooruitgang en wel van 18.4% tot 19.4%.

In deze provincie heeft de C.H.U. zich krachtig hersteld van haar verlies in 1948. Ditmaal kwam zij zelfs boven haar percentage van 1946 uit. De S.G.P. daarentegen ging bij 1948 vergeleken iets achteruit. In het totaal maakt het niet zo heel veel uit maar relatief is het een aanmerkelijk verlies. De V.V.D. behaalde wel een zetel winst, maar in stemmen-aantal was de vooruitgang niet zo bijster groot. In deze provincie heeft tenslotte een gloednieuwe partij haar intrede gedaan. De Bond voor wereldburgers heeft een lijst ingediend en verkreeg in het totaal 952 stemmen of 0.34 %. Een daverend resultaat is dat niet bepaald. De communisten verloren $\frac{2}{3}$ van hun zetels en de helft van hun stemmen. Desondanks ging ook de P.v.d.A. nog zodanig achteruit dat zij een zetel verspeelde. Tenslotte gingen de Rooms en een zetel vooruit hoewel hun stemmen-aantal nagenoeg constant bleef.

NOORD-HOLLAND

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	7	83.403	9.19	104.969	11.09	101.045	-0.67	8
Christ.-Hist. Unie	4	49.854	5.49	50.618	5.35	59.747	6.31	5
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	3.064	0.32	—
Staatk. Geref. Partij	—	4.919	0.54	4.986	0.53	3.206	0.34	—
Prot. Chr. groepen	11	138.176	15.22	160.573	16.97	167.062	17.65	13
Kath. Volks Partij	19	215.836	23.76	222.247	23.50	226.733	23.96	19
Welter	—	—	—	10.600	1.12	5.026	0.54	—
	19	215.836	23.76	232.847	24.62	231.759	24.50	19
Partij v. d. Arbeid	24	283.581	31.24	276.494	29.23	286.232	30.24	24
Dissid.	—	—	—	6.326	0.67	1.468	0.15	—
Comm. Partij Ned.	18	204.436	22.52	164.257	17.35	154.862	16.36	13
	42	488.017	53.76	447.077	47.25	442.562	46.75	37
V.V.D.	5	58.251	6.42	92.869	9.82	105.064	11.10	8
Overige	—	7.631	0.84	12.716	1.34	—	—	—
	5	65.882	7.26	105.585	11.16	105.064	11.10	8
Totaal	77	907.911	100.—	946.082	100.—	946.447	100.—	77

In Noord Holland mogen wij tevreden zijn. Zowel de A.R.P. als de C.H.U. wonnen een zetel. De grote betekenis van deze uitslag is, dat de P.v.d.A. haar wil niet meer kan opleggen aan de andere partijen. Het rode overwicht is gebroken. En de gevolgen daarvan zullen straks wel duidelijk worden bij de samenstelling der Gedep. Staten. Ook in Noordholland ondervonden wij den nadeligen invloed der verdeeldheid, Indien het G.P.V. en de S.G.P. met evenveel vuur voor een gemeenschappelijke lijst zouden hebben gearbeid, als zij nu vruchteloos hebben geploeterd voor een zo pover en kansloos resultaat, dan had de A.R.P. met 107315 stemmen voor 9 zetels een groter gemiddelde gehad, nl. 11924 dan de Communisten voor 13 zetels en zouden deze nog een zetel hebben verloren, die nu immers hun zetels kregen toegewezen voor een gemiddelde van 11913. Beide groepen dragen derhalve de verantwoordelijkheid voor het feit, dat thans een Communist werd gekozen inplaats van een Antirevolutionair, terwijl zij beiden wisten dat zij geen kansen hadden.

De Rooms en de P.v.d.A. wisten beiden hun zetelaantal te handhaven. De communisten verloren 5 van hun 18 zetels waarvan er niet minder dan 3 door de V.V.D. werden veroverd, die nu weer met 8 man in de Staten zullen optreden. In Noord-Holland is derhalve de versterking der middenpartijen wel zeer groot. Hadden de A.R., de C.H. en de V.V.D. in de vorige staten 16 zetels — nu hebben zij er samen 21 en dat is dus wel een grote verschuiving van het radicalisme naar rechts. Opmerkelijk

is dat van het grote verlies der comunisten niets is blijven hangen bij de P.v.d.A., althans niet naar het zetelaantal gerekend.

Wat de streekresultaten betreft mag Amsterdam opnieuw tevreden zijn. In 1946—32717 stemmen of 7.69% werden nu verkregen 41043 stemmen of 9.24 % en dit resultaat is een felicitatie waard. Het resultaat is slechts weinig minder dan in 1948 bij de Kamerverkiezingen werd verkregen. Het G.P.V. verkreeg in Amsterdam 1472 stemmen. Toch zijn er in Amsterdam nog geen 1000 belijdende leden der Geref. Kerk (art. 31). Maar het G.P.V. had de laatste lijst — en de laatste candidaat van die lijst verkreeg zelfs 307 voorkeurstemmen. Dat zijn klaarblijkelijk kiezers geweest, wien het volkomen onverschillig laat hoe de uitslag van de stemming is en die ballorig het allerlaatste hokje hebben rood gemaakt, zoals er ook altijd een aantal kiezers is dat het allereerste hokje rood kleurt. Ook de kieskring Haarlem deed het uitstekend. Van 7650 stemmen in 1946 of 8 % kwam zij op 10466 stemmen of 10.7% en sloeg daarmee zelfs haar record van 1948. Vooral de stad Haarlem was goed. Speelt ook hier de populariteit van den lijststaanvoerder een rol? Over de Statenkieskring Weesp geen woord van beklag al werd het percentage van 1948 niet behaald. De statenkieskring den Helder handhaafde zich — maar de stad viel tegen. Ook Velsen was goed. Hoorn ging iets achteruit maar wie bedenkt dat Urk met 60 % A.R. kiezers naar Overijssel was overgebracht zal het wel nalaten het voorhoofd te fronsen. Zaandam was goed, handhaafde zijn positie.

ZUID-HOLLAND

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	14	191.303	16.68	199.445	16.65	187.612	15.69	13
Christ.-Hist. Unie	7	115.253	10.05	120.524	10.06	136.001	11.38	9
Staatk. Geref. Partij	3	47.453	4.13	46.580	3.89	50.991	4.26	3
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	4.726	0.40	—
	24	354.009	30.86	366.549	30.60	379.330	31.73	25
Kath. Volks Partij	16	220.678	19.24	218.712	18.43	223.815	18.72	16
Welter (K.N.P.)	—	—	—	16.122	1.35	15.281	1.28	1
	16	220.678	19.24	234.834	19.78	239.096	20.—	17
Partij v. d. Arbeid	25	335.411	29.23	367.467	30.68	371.677	31.09	27
Rev. Comm. Partij	—	—	—	1.992	0.09	1.633	0.13	—
Comm. Partij Ned.	10	141.436	12.32	87.343	7.21	79.674	6.66	5
	35	476.847	41.55	456.802	37.98	452.984	37.88	32
V.V.D.	7	95.773	8.35	116.692	9.74	120.690	10.10	8
Overige (Middenst.)	—	—	—	22.699	1.90	3.499	0.29	—
	7	95.773	8.35	139.391	11.64	124.189	10.39	8
Totaal	82	1.147.307	100.—	1197.576	100.—	1.195.599	100.—	82

In Zuid-Holland verloren wij een zetel. Dit is wellicht een der belangrijkste feiten van deze verkiezingen. Het is vooral het Zuiden en het Oosten der provincie met inbegrip van de stad Rotterdam, die aan dit verlies debet zijn. Delftland en den Haag en omstreken deden het daarentegen goed. Met name den Haag was uitstekend. Den Haag levert thans 3 zetels in de Staten tegen vroeger altijd 2, Delftland kreeg 2 zetels — anders altijd 1. De kieskringen Dordrecht en Ridderkerk moesten daarentegen beiden hun tweeden zetel afstaan. De Kamerkieskring Dordrecht hebben wij als eens eerder een zorgenkind genoemd. De steden Dordrecht en Leiden lieten het er lelijk bij zitten. Gebrekkige organisatie wreekt zich niet direct maar wel op den duur. Is dit de rekening, die wordt gepresenteerd? Daar moeten nu zeker alle hens aan dek. En dan het platteland? Vrijwel overal verlies.

Anderzijds mag niet uit het oog worden verloren dat wij voor den oorlog ook 13 zetels hadden. Dat wij ons handhaafden is goeddeels aan den Haag en omstreken te danken. Overigens zijn de Staten van Zuid-Holland weer om, en dat is toch soms nog wel van betekenis en voor dit feit zijn wij dankbaar. De winst der C.H.U. is in percentage niet zo groot, hoewel 2 zetels werden gewonnen. Maar dit vindt zijn oorzaak in het feit dat de vorige maal vergeten werd de lijst van Ridderkerk te verbinden — hetgeen de C.H.U. een zetel kostte.

Het optreden van het G.P.V. berokkende ons hier geen schade. Samen met de S.G.P. zouden wij evenwel royaal 17 zetels hebben behaald ten koste van

de P.v.d.A. — die dan met 26 zetels tevreden had moeten zijn. De verdeeldheid kost ons dus ook hier een zetel.

Tenslotte een woord over Rotterdam. Daar wil het nog altijd maar niet vlotten. In die stad ging merkwaardig genoeg de P.v.d.A. belangrijk vooruit, noch de C.H.U., noch de V.V.D. maakten er belangrijke vorderingen. Ook deze uitslag zal de Propaganda-commissie zorgen baren. In deze provincie is veel licht en veel schaduw. In ieder geval zal er iets aan moeten worden gedaan. Zou het geen aanbeveling verdienen om den zaak eens provinciaal te gaan bekijken en aan te pakken?

Het hier volgende overzicht der Statencentrales geeft duidelijk aan hoe de positie van onze partij verandert.

	Staten 1946		Staten 1950	
	stemmen	%	stemmen	%
Leiden	15728	14.4	15009	13.1
Gouda	25515	18.6	22334	16.5
Delft	20980	15.7	21757	15.5
Dordrecht	22691	24.4	19672	21.1
Ridderkerk	21689	27.7	19121	24.4
Rotterdam	46696	13.9	42047	12.2
Den Haag	39004	14.7	47672	16.4
	191303	16.65	187612	15.69

Ook voor Zuid-Holland geldt overigens dat ons verlies niet geheel kan worden toegeschreven aan den winnenden invloed van de S.G.P. Over het geheel genomen verbeterde deze haar positie slechts weinig al verkreeg zij met name in de kieskringen Dordrecht en Ridderkerk de grootste vooruitgang.

ZEELAND

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	6	19.854	14.94	23.655	16.46	19.807	14.47	6
Christ.-Hist. Unie	8	25.857	19.45	24.131	16.80	25.518	18.64	8
Staatk. Geref. Partij	4	12.759	9.61	14.195	9.88	12.922	9.44	4
Geref. Pol. Verbond	—	—	—	—	—	957	0.68	—
Prot. Chr. groepen	18	58.470	44.—	61.981	43.14	59.204	43.23	18
Kath. Volks Partij	9	26.540	20.—	27.926	19.44	26.326	19.23	9
Welter (1948)								
Blommaert (1946 en 1950)	—	1.857	1.40	1.692	1.18	1.609	1.18	—
	9	28.397	21.40	29.618	20.62	27.935	20.41	9
Partij v. d. Arbeid	10	28.969	21.80	35.083	24.43	33.702	24.62	11
Comm. Partij Ned.	1	3.118	2.35	2.478	1.72	1.182	0.86	—
	11	32.087	24.15	37.561	26.15	34.884	25.48	11
V.V.D.	4	13.399	10.09	11.446	7.97	11.680	8.53	3
Overige	—	503	0.36	3.041	2.12	3.215	2.35	1
	4	13.902	10.45	14.487	10.09	14.895	10.88	4
Totaal	42	132.856	100.—	143.647	100.—	136.918	100.—	42

Zeeland is de derde provincie waarin het G.P.V. de Rooms en aan een zetel heeft geholpen. De slechts 957 stemmen op het G.P.V. uitgebracht, kosten ons een zetel winst. Samen tellen wij 20764 stemmen en dit is voor 7 zetels een gemiddelde van 2966 2/7. De Rooms en hebben 26326 stemmen en dit is voor 9 zetels een gemiddelde van 2925 1/9. Opnieuw het droef resultaat van politieke verblindheid. De Rooms en juichen over één zetel winst in het land. Zij hebben nog nooit in totaal zoveel Staten-zetels gehad. Zij hebben er drie te danken aan het G.P.V. Overigens is Zeeland zeer stabiel. Maar wij mogen niet voorbijzien, dat er waarschijnlijk speciaal onder de middenstanders moet worden gewerkt. Of zouden deze allen uit den Liberalen hoek komen? Het negatief resultaat der V.V.D. is wel opvallend, evenals de vooruitgang van de P.v.d.A. Hier dus ongeveer dezelfde

verschijnselen als in Zuid-Holland. De Prot. Chr. partijen slagen er niet in hun vooroorlogse positie te herkrijgen. In zekeren zin is het nog bedenkelijker want hun gezamenlijk percentage is bij 1946 verzeleken zelfs gedaald. Hetzelfde geldt voor de Rooms en, zodat de linkse partijen in Zeeland aan de winnende hand zijn. Vermoedelijk hebben rond 1000 kiezers uit de drie geestverwante kringen op de lijst der middenstanders gestemd. Bovendien ging de P.v.d.A., die ook in 1948 reeds een goed resultaat behaalde, nog vooruit al is het niet veel. Dat de enige communist uit de Staten verdwenen is zal niemand betreuren. De S.G.P. ging iets achteruit. De C.H.U. herstelde zich van haar zwaar verlies in 1948 geleden, maar verkreeg het percentage van 1946 toch nog niet terug. Al met al is er ook in Zeeland nog werk aan den winkel.

NOORD-BRABANT

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	2	19.766	3.78	18.467	3.29	15.146	2.77	1
Christ.-Hist. Unie	2	15.870	3.04	14.788	2.64	17.876	3.27	2
Staatk. Geref. Partij	—	2.409	0.46	3.887	0.69	2.559	0.47	—
Prot. Chr. groepen	4	38.045	7.28	37.142	6.62	35.581	6.51	3
Kath. Volks Partij	53	409.584	78.39	433.112	77.24	424.954	77.76	53
Welter 1948	—	—	—	10.339	1.84	2.264	0.41	—
Kath. onafh. gr. '50	—	—	—	—	—	8.921	1.63	1
	53	409.584	78.39	443.451	79.08	436.139	79.80	54
Partij v. d. Arbeid	6	48.479	9.28	58.925	10.51	52.092	9.53	6
Comm. Partij Ned.	1	12.561	2.40	9.299	1.66	4.485	0.82	—
	7	61.040	11.68	68.224	12.17	57.377	10.35	6
V.V.D.	—	6.384	1.22	8.949	1.60	10.092	1.85	1
Overige	—	7.479	1.43	2.981	0.53	8.132	1.49	—
	—	13.863	2.65	11.930	2.13	18.224	3.34	1
Totaal	64	522.532	100.—	560.747	100.—	546.521	100.—	64

Bij de toepassing van het stelsel der grootste gemiddelden is het vooral voor een provincie als Brabant voor de kleine partijen geraden zich te concentreren, door met een gezamenlijke lijst uit te komen. Dit zou ons in 1946 geen voordeel hebben opgeleverd, maar bij deze verkiezingen zeer zeker. Nu dragen onze S.G.P. broeders de verantwoordelijkheid dat het aantal Rooms en in de Staten van Brabant groter is dan anders noodzakelijk zou zijn. Ook samenwerking met de C.H.U. zou ons zetelverlies hebben bespaard. Waaraan is het te wijten, dat ons stemmenaantal zo terugliep? Aan het verlies van den ouden lijststaanvoerder, den Heer van der Schans? Aan het lijstnummer? Wij hadden in Brabant lijstnummer 10. Uit propagandistisch oogpunt niet erg aan te bevelen. In ieder geval wij zitten met de brokken. Een man van ons minder in de Staten. Dat is een gevoelig verlies. Hoe moet dat worden hersteld? Het is een schrale troost te weten, dat de Statenstembus van 1946 voor

ons wel bijzonder gunstig was en dat ons gemiddelde ditmaal ongelukkig uitviel. In het land van Heusden van Altena zijn verschillende zwakke plekken openbaar geworden. Wijk en Aalburg met name is droevig, zo ook Woudrichem en Roosendaal en Nispen. Daar is werk aan den winkel in het Antirevolutionaire kernland. Hoe doen wij dat?

Hoewel de Katholieke Volkspartij iets in stemmenpercentage terugliep handhaafde zij haar 53 zetels en de Katholieke Onafhankelijke groep verkreeg er ook een. De middenstanders zijn in het gezicht van de haven verdronken, zij kwamen met 8132 stemmen net 376 stemmen tekort. De Liberalen slaagden er ditmaal in de kiesdeler te halen en brengen nu een man in de staten. De communisten verloren ook hier en wel $\frac{2}{3}$ van hun stemmenaantal en hun enigen zetel. De P.v.d.A. verkreeg een iets beter resultaat dan in 1946 maar ging bij 1948 vergeleken aanmerkelijk achteruit.

LIMBURG

	Prov. Staten 1946			Tweede Kamer 1948		Prov. Staten 1950		
	zetels	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%	zetels
Anti-Rev. Partij	—	—	—	3.239	1.02	—	—	—
Christ.-Hist. Unie	—	5.534	1.88	2.339	0.73	7.421	2.43	1
Staatk. Geref. Partij	—	—	—	273	0.09	—	—	—
Prot. Chr. groepen	—	5.534	1.88	5.851	1.84	7.421	2.43	1
Kath. Volks Partij	39	239.915	81.98	259.958	81.47	255.006	83.52	39
Welter	—	—	—	9.621	3.—	5.656	1.85	—
Katholiek Democr.	—	—	—	—	—	8.010	2.62	1
	39	239.915	81.98	269.579	84.47	268.672	87.99	40
Partij v. d. Arbeid	4	26.699	9.13	27.334	8.57	20.845	6.83	3
Comm. Partij Ned.	2	17.210	5.88	11.661	3.65	8.387	2.75	1
	6	43.909	15.01	38.995	12.22	29.232	9.58	4
V.V.D.	—	—	—	2.561	0.80	—	—	—
Overige	—	3.289	1.13	2.105	0.67	—	—	—
	—	3.289	1.13	4.666	1.47	—	—	—
Totaal	45	292.647	100.—	319.091	100.—	305.325	100.—	45

Voor ditmaal is in Limburg gefukt hetgeen de vereende krachten in 1946 niet konden bereiken. In de Staten is opnieuw een man van Prot. Chr. richting. Wel geen A.R., hoewel wij daar aanspraak op konden maken, maar een man van de C.H.U. In ieder geval een resultaat, dat tot dankbaarheid stemt. Overigens blijkt nu ook in Limburg de doorbraak volledig geliquideerd. Ondanks het optreden der Katholiek Democraten, die één zetel wisten te verwerven, handhaafde de K.V.P. haar positie volledig met 39 zetels van de 45. De P.v.d.A. verloor een zetel evenaals de communisten. De V.V.D. nam niet zelfstandig aan de verkiezingen deel, hetgeen er waarschijnlijk toe heeft bijgedragen dat de samenwerking van A.R.P. en C.H.U. tot een zo gelukkig resultaat heeft geleid. Limburg geeft duidelijk aan in welke mate de doorbraak direct na den oorlog invloed uitgeoefend heeft.

	P.v.d.A.	Comm.	samen
Kamer 1946	37400 12.53	26840 5.64	54240 18.17
Staten 1946	26699 9.13	17210 5.88	43909 15.01
Kamer 1948	37400 12.53	26840 5.64	54240 18.17
Staten 1950	20845 6.83	8387 2.75	29232 9.58

Maar nu moet daaraan worden toegevoegd, dat deze beide groepen vóór den oorlog regelmatig een groter percentage verkregen dan ditmaal. Hier volgen de percentages van de Kamerverkiezingen in 1918 — 12.41 %, in 1922 — 12.22 %, in 1925 — 16.90 %, in 1929 — 12.47 %, in 1933 — 12.67 % en in 1937 — 9.24 %. Daaruit blijkt wel zeer duidelijk dat de discipline onder de Rooms en tegenwoordig wel in orde is. Trouwens een percentage van 83.52 is voor de K.V.P. in Limburg zeer hoog. Het wispelturig volksdeel in de mijnstreek, dat nu eens naar de Socialisten gaat, en dan zonder veel bezwaar op zwart front stemt, heeft ditmaal op de Katholiek Democraten afgereageerd en deze brengen zowaar een man in de Staten.

Om het Staatsbestel

Dr W. P. BERGHUIS

Onze Regering heeft een algemene Grondwetsherziening in uitzicht gesteld. Bij deze herziening, waarvan de Regering blijkbaar verwacht, dat zij in 1952 haar beslag zal kunnen krijgen, zullen uiteraard allerlei belangrijke zaken, ons staatsbestel betreffende, aan de orde komen. Het is vanzelfsprekend dat deze dingen in den komenden tijd onze bijzondere aandacht moeten hebben. Wanneer na verloop van tijd de Regeringsvoorstellen openbaar worden zullen wij moeten weten waarom het gaat en naar welke normen de voorgestelde Grondwetswijzigingen moeten worden beoordeeld.

Maar ook buiten rechtstreeks verband met de a.s. Grondwetsherziening zal de ontwikkeling van onze staats- en bestuursinrichting voortdurend in het oog moeten worden gehouden. De groei van een staatsbestel vindt nu eenmaal meestal niet sprongsgewijze plaats van grondwetsherziening tot grondwetsherziening. De staatkundige ontwikkeling staat nooit stil en vooral in een tijd als den onzen is op dit gebied allerlei in beweging. Soms vrijwel ongemerkt vinden in het bestuursstelsel of in de verhouding van staat en maatschappij verschuivingen plaats, die de structuur van onzen staat raken.

Er kunnen zich geleidelijk en ogenschijnlijk in kleine dingen allerlei veranderingen voltrekken, die tenslotte blijken bij elkander genomen het staatsbeeld te hebben gewijzigd. En dan kan een formele Grondwetswijziging wel eens niet veel meer betekenen dan erkenning en registratie van hetgeen in feite reeds veranderd is. Een duidelijk voorbeeld daarvan hebben wij in de afgelopen jaren gezien met betrekking tot de verandering in het bestel van het Koninkrijk.

Op zichzelf is de steeds aan den gang zijnde geleidelijke aanpassing aan gewijzigde omstandigheden en nieuwe verhoudingen normaal. In een staat die leeft vindt groei plaats. Maar juist daarom is het van de grootste betekenis, ook in een staat met een geschreven constitutie als Nederland, vrijwel van dag tot dag het levende staatsbeeld nauwlettend gade te slaan.

Vooraf in dezen tijd. De snelle veranderingen, die zich in de structuur van onze nationale en internationale samenleving voltrekken, hebben consequenties ook voor de ontwikkeling van staatsinrichting en staatsbestuur. De ontwikkeling der internationale verhoudingen en de nauwere aaneensluiting van Staten zul-

len op den duur veranderingen in ons staatsbestel met zich mede brengen. De huidige ontzaglijke uitbreiding der overheidswerkzaamheid in rijk, provincie en gemeente en het ontstaan van nieuwe rechtsvormen in de onderlinge betrekkingen van overheid en maatschappij moeten staatsrechtelijk en bestuurlijk worden opgevangen.

Maar welke ingrijpende wijzigingen ook nodig zullen zijn, bij dit alles zullen wij steeds bedacht moeten zijn op het behoud van de **zuiverheid** van onze staatsinstellingen. Daarom is het vooral nu van het grootste gewicht voortdurend de wacht te houden bij de grondslagen, de fundamenteën van ons staatsbestel. In de komende jaren zal ongetwijfeld een strijd moeten worden gevoerd voor de handhaving van de grondbeginselen, die dat bestel bepalen.

Er zijn na den oorlog allerwege mensen geweest, en zij zijn er nog wel, die meenden dat staat en staatkunde bij hen een aanvang namen en die bij het wederopbouwen van den Nederlandsen staat eigenlijk op allerlei gebied wat wilden gaan experimenteren. Niets is echter voor een staat gevaarlijker dan geëxperimenteer. De edele delen zullen daarbij zo licht worden geraakt en onherstelbaar beschadigd.

Het Nederlandse staatsbestel is het resultaat van een ontwikkelingsproces van vele, vele jaren tegen achtergronden, die nog veel verder terug liggen. De verhoudingen zijn in den loop der jaren nauwkeurig uitgebalanceerd. Het luistert hier nauw en bespijkerde laarzen of onvoorzichtig geëxperimenteer kunnen alleen maar de grootste ongelukken maken.

Er is uiteraard een doorgaande ontwikkeling, doch deze dient gebonden te zijn aan een aantal grondlijnen, die in wezen de constructie van het Nederlandse staatsgebouw aangeven, grondlijnen, die ten dele van denzelfden aard zijn als die welke de structuur van andere democratische staten bepalen maar die toch alle een typisch Nederlands karakter hebben. Het zijn deze grondslagen waardoor onze staat gekenmerkt wordt als een staat, waarin vrijheid en gerechtigheid behoorlijk verzekerd zijn, en die niet kunnen worden losgelaten, zonder dat aan de eigen structuur van den Nederlandsen staat als rechtsstaat geweld wordt aangedaan.

In onze dagen zijn allerlei belangrijke vraagstukken, rakende de inrichting en de werking van ons staatsbestuur aan de orde. Daar is

het politievraagstuk. Daar is het probleem van den invloed der Staten-Generaal op het buitenlands beleid. De verwezenlijking van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie roept allerlei vragen op. De plaats van de provincie in het Nederlandse staatsbestel heeft hernieuwde belangstelling. De steeds toegenomen samenwerking van gemeenten heeft nieuwe regelingen nodig gemaakt. En zo is er veel meer te noemen.

In onzen tijd van specialisatie en van vaak uiterst gecompliceerde omstandigheden is er een zekere neiging de problemen, welke zich op het terrein van het staatsbestuur voordoen, teveel op zichzelf te bezien en de oplossing te bepalen naar de zich op het speciale terrein voordoende behoeften en verlangens, zonder dat het verband met het geheel van het staatsbestel voldoende in het oog wordt gehouden.

Daarin ligt evenwel een groot gevaar. Een vermeende ideale oplossing op een bepaald onderdeel kan zeer wel het geheel schaden

en daardoor tenslotte ook weer het zo met zorg behartigde onderdeel. Het gaat bij de vorming en de ontwikkeling van een staatsbestel om meer dan de voorziening in bepaalde urgente behoeften. De oplossing van actuele bestuursproblemen zal steeds moeten worden geplaatst in het kader van het gehele staatsbeeld. Dit geldt zowel wanneer men bezig is het politievraagstuk op te lossen als wanneer men zich met de samenwerking van gemeenten bezig houdt en ook bij het vormgeven aan een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Nu zijn er, los van bepaalde concrete vraagstukken, heden een aantal algemene verschijnselen, die met betrekking tot de voortgaande ontwikkeling en het zuiver houden van ons staatsbestel onze bijzondere aandacht moeten hebben. Drie daarvan, te weten de steeds sterkere invloed der techniek, de vermenging van overheid en maatschappij en de vervorming van het begrip democratie wil ik in enkele volgende artikelen kort aangeven.

De heer ALGERA vraagt

De heer Algera heeft aan den Minister van Verkeer en Waterstaat de volgende vragen gesteld:

1. Is het juist, dat door of vanwege het Hoofdbestuur der P.T.T. bezwaar is gemaakt tegen ongeadresseerde verspreiding van een tweetal verkiezingsbladen of strooibiljetten in Gelderland en Bloemendaal, waarin werd aanbevolen om bij de Statenverkiezingen te stemmen op kandidaten der A.R. partij?

2. Is het juist, dat dit geschiedde, althans in één der gevallen, om redenen, genoemd in het commentaar van de P.T.T., zoals dat is geformuleerd in het dagblad „Trouw” van 20 April j.l. blz. 1, waarin o.a. staat:

„Deze beslissing is gebaseerd op de overweging, dat in het bedoelde geschrift passages voorkomen van een beledigende strekking. Van een onderdeel van het Overheidsapparaat, dat P.T.T. is, kan bezwaarlijk worden verlangd, dat het de ongeadresseerde verspreiding daarvan huis-aan-huis verzorgt. De bevoegdheid hiertoe wordt ontleend aan het voorschrift, dat bepaalt, dat ongeadresseerde stukken, waarvan de bezorging voor het Staatsbedrijf een verrichting zou vormen, niet in overeenstemming met zijn maatschappelijk doel, niet voor verspreiding huis-aan-huis worden aangenomen?”

3. Indien vraag 2 ontkennend wordt beantwoord, wil de Minister dan mededelen, op grond waarvan dan in beide gevallen bezwaar is gemaakt tegen genoemde verspreiding?

4. Indien het bezwaar daarin bestaat, dat genoemde passages een beledigende strekking had-

den, wil de Minister dan voor beide gevallen mededelen, welke passages geacht werden een beledigende strekking te hebben, waarom deze passages geacht werden die strekking te hebben en tegen wie die „beledigingen” waren gericht?

5. Wil de Minister mededelen welke de betekenis is van het gestelde: „in overeenstemming zijn met het maatschappelijk doel”, en voorts op grond waarvan de bedoelde passages in strijd werden geacht met genoemd maatschappelijk doel?

6. Is de Minister niet van oordeel, dat de uitoefening van een bevoegdheid der P.T.T., als genoemd, moet zijn beperkt tot die gevallen, die onmiddellijk de openbare orde en de veiligheid van den Staat betreffen, of tot daarmee analoge gevallen?

7. Is de Minister niet van mening, dat bedoelde handelwijze van de P.T.T. een onjuiste belemmering betekent voor het uitoefenen van het recht der burgerij om haar denkbeelden vrijelijk te verbreiden, welk recht in een rechtsstaat van essentiële betekenis is, en dat hier sprake is van misbruik van macht?

8. Is de Minister niet van mening, dat een Overheidsorgaan als de P.T.T. zich moet onthouden van een beoordeling van de vraag of er sprake is van al of niet behoorlijke propaganda in de verkiezingslectuur, die ter ongeadresseerde verspreiding wordt aangeboden?

9. Indien vraag 8 ontkennend wordt beantwoord, wil de Minister dan bevorderen, dat de uitoefening van genoemde bevoegdheid der P.T.T. wordt gebonden aan wettelijke normen?

2 Mei 1950.

SOCIALE VERZEKERINGEN ZIJN GEEN

J. SCHIPPER

LUSTEN EN LASTEN

De redactie laat gaarne aan de schrijvers van bijdragen zekere vrijheid. Dit plaatst wel eens voor moeilijkheden. Het gebeurt een enkele maal, dat zij zelf bezwaren heeft tegen een bijdrage. Zij moet dan beslissen over de vraag, of deze van dien aard zijn, dat de opneming van de bijdrage dient te worden geweigerd. Tegen het stuk van den heer Dr J. Buter over „Sociale lusten en lasten” had zij enige bezwaren, maar zij meende daarom toch een plaats te moeten inruimen. Ons Eerste Kamerlid, de heer J. Schipper, heeft zijn bezwaren tegen de beschouwing van den heer Buter zo ernstig geacht, dat hij meende naar de pen te moeten grijpen. Alhoewel o.i. de heer Schipper de hoofdstrekking van het stuk van den heer Buter misverstaan heeft — de heer Buter kante zich niet tegen de sociale verzekering, hij zegt immers zelf daarvan een voorstander te zijn —, nemen wij onderstaand het door hem ingezonden artikeltje op.

Redactie.

Onze partij heeft, onder de eminente leiding van mannen als Kuyper en Talma, de strijd gevoerd voor sociale **verzekering**. De naam van onzen onvergetelijken Talma is aan de sociale verzekeringswetgeving in ons vaderland verbonden.

Zijn we daar nog trots op?

Als ik het artikel van Dr Buter lees in „Nederlandsche Gedachten” van 23 Maart 1950, heb ik het gevoel gekregen dat de sociale verzekeringswetgeving maar een slecht product is.

Het is mogelijk dat sommigen in Nederland meer de nadruk leggen op verdeling dan op vermeerdering van het nationale inkomen. Maar dat mag men zelf de Partij van den Arbeid en de socialistische vakbeweging niet in de schoenen schuiven. Bij de leidende figuren is het besef levendig dat we zonder verhoging van de productie er niet komen. En 't was werkelijk geen gebaar toen bij de besprekingen omtrent de 5 % loonsverhoging, de drie vakcentralen de verhoging van de arbeidsproductiviteit aan de orde hebben gesteld. 't Is mogelijk dat die hoopvolle tekenen, waarover Dr Buter schrijft, nog niet voor ieder duidelijk zijn. De Directeur-Generaal van de Industrialisatie heeft daaromtrent andere, hoopvollere, mededelingen gedaan.

Sociale verzekeringen mogen niet betekenen dat dit een premie wordt op luiheid, aldus Dr

Buter. Ik meende totnutoe, dat er alleen maar premie wordt betaald voor hen, die **werken**. Onze patroons zullen heus wel maatregelen nemen tegen hen, die niet werken of niet flink werken. En dan doen ze hun plicht.

Het bezwaar tegen de sociale politiek, zo schrijft Dr Buter (en hij heeft het nog steeds over sociale lasten en lusten), is tweeledig: de verplichte verzekering laat geen of weinig ruimte voor sparen en gaat gepaard met vermindering van activiteit.

Laten we daar eens even bij stilstaan. Waarom heeft Talma gepleit voor **verplichte sociale verzekering**? Omdat de lonen van de werknemers zo laag waren, dat er van sparen geen sprake was. En de enkele die sparen kon, spaarde om bij tijden van werkloosheid en ziekte niet dadelijk naar de diaconie te gaan of bij armenzorg terecht te komen. De arbeiders hebben door de verzekering (met de bijdrage der patroons) collectief gespaard, op een zodanige wijze, dat hele kapitalen bijeengebracht zijn die voor allerlei sociale doeleinden, ik denk aan den volkswoningbouw, gebruikt zijn en worden.

Vergeet Dr Buter dat de sociale verzekering niet anders is dan **opgespaard loon** om bij ziekte, invaliditeit, ongeval en ouderdom, enigermate te kunnen leven van hetgeen verdiend werd? De sociale verzekering heeft de eigen-waarde en de verantwoordelijkheid niet ondermijnd, integendeel: verhoogd. Wat denkt de schrijver van het artikel van de arbeiders, die van het nog steeds betrekkelijk lage loon grote bedragen betalen voor bedrijfspensioenfondsen? Die, toen ze konden kiezen tussen loonsverhoging of stichten van een bedrijfspensioenfonds, het laatste kozen! Het gedwongen sparen via de sociale verzekeringswetgeving heeft niet verlamd gewerkt. Integendeel de energie verhoogd; want het bood enige zekerheid als de kwade dag aanbrak.

't Tweede gevaar, alsof vervolmaking van de sociale verzekering, vermindering van activiteit brengt, is al even onjuist als het eerste. De bronnen van welvaart worden daardoor niet verstopt, maar opnieuw aangeboord. Want langs dien weg zal de bevolking zich met inspanning van alle krachten aan den arbeid geven, want zij weet dat wanneer zij dit niet doet, dat dan de sociale verzekering zelf zijn waarde verliest.

Het doel van de sociale verzekeringswetge-

Middenstand en Politiek

H. VAN EIJSDEN

De combinatie middenstand en politiek zal hen, die enigermate met de politieke situatie op de hoogte zijn, niet vreemd kunnen voorkomen. Telkens wanneer er verkiezingen plaats vinden, blijkt dat de staatkundige partijen aan den middenstandsgroep bijzondere aandacht schenken en in hun programma's bepaalde wensen formuleren, welke de strekking hebben de economische en sociale positie van den middenstand te verbeteren.

Ook het optreden van afzonderlijke groeperingen, die zelfstandig aan den verkiezingsstrijd deelnemen, met de bedoeling eigen middenstands-candidaten in staten en raden te brengen, duidt er op dat er blijkbaar bepaalde belangen zijn, welker verwezenlijking men in de staatkundige sfeer wil trachten te bereiken. In onze partij wordt — en terecht — het formeren van partijen, welke alleen op een bepaald belang zijn ingesteld, zowel op principiële als op praktische gronden afgewezen, doch dit neemt niet weg dat ook in ons eigen partijleven de middenstands-vraagstukken telkens naar voren komen en de belangstel-

---

ving wordt op deze wijze bereikt. Ook al erken ik, dat aan elke maatregel schaduwkanten zitten.

't Spreekt vanzelf dat verzwaaring van de kosten voor de sociale verzekering nauwkeurig moeten worden bezien en de economische resultaten van het bedrijfsleven niet uit het oog worden verloren.

Natuurlijk hebben wij ook critiek op de politiek der regering. Maar een aanval op de sociale verzekering nu de reorganisatie aan de orde is en de invoering van de werkloosheidswet voor de deur staat, zoals Dr Buter in zijn artikel doet, is mijns inziens ongeoorloofd, in strijd met de door onze partij voorgestane beginselen en zal de partij kunnen schaden. De sociale verzekeringswetgeving geeft geen lusten, maar rechten aan de werknemers. Het is hun eigen verdiend, hoewel uitgesteld, loon. De sociale verzekering brengt ook geen „lasten”, maar ze is voor 't bedrijfsleven waardevol en de werkgevers doen deze uitgaven met evenveel blijdschap (indien 't goed is), als het loon dat ze elke week of maand aan hun medewerkers uitkeren. Want zij hebben het samen verdiend.

J. SCHIPPER.

ling dienen te hebben van allen, die tot het geven van leiding en voorlichting geroepen zijn.

Er leeft in den middenstand een gevoel van onbehaaglijkheid ten opzichte van de behandeling, welke men in de politieke sfeer ervaart. Met opzet drukken wij ons op deze wijze uit, omdat het niet steeds gaat om bepaalde definiëerbare klachten.

Er is voor deze stemming wel een verklaring te geven.

Allereerst moge er dan op worden gewezen, dat het gehele stelsel van overheids-ingrijpen, zoals dat onder invloed van de schaarste vele jaren in Nederland heeft geheerst en gedeeltelijk nog bestaat, van diepingrijpende betekenis voor het dagelijks leven van de kleinere ondernemers is geweest, die daardoor tal van hindernissen op hun weg ontmoetten en niet steeds den indruk kregen, dat overheids-maatregelen billijk te achten waren en door deskundigen waren ontworpen. Zij hebben in de achter ons liggende jaren met de bureaucratie kennis gemaakt en deze kennis-making is hun niet bevallen.

Door de opheffing van tal van beperkende bepalingen en maatregelen van bindenden aard is aan dezen toestand gelukkig groten-deels een einde gekomen, maar de nawerking daarvan is nog te bespeuren.

Een verdere omstandigheid, welke naar voren moet worden gebracht, is dat de middenstandsgroep den bijzonderen druk ondervindt van de fiscale politiek, welke de laatste jaren in Nederland wordt gevoerd. Oppervlakkig redenerend zou men zeggen dat de middenstander evenveel belasting betaalt als een ander, maar in feite is dat niet zo. Naast de inkomstenbelasting (resp. loonbelasting) waaraan elke Nederlander, die zich een inkomen verwerft, onderworpen is, hebben de ondernemers den druk ervaren van de Ondernemingsbelasting, welke zij extra te betalen kregen. Een volkomen onbillijke belasting, welke thans, naar wij hopen, uit ons belastingstelsel zal gaan verdwijnen. Het is echter niet alleen de ondernemingsbelasting, welke extra lasten veroorzaakt. Ook de omzetbelasting doet dit.

Sinds den oorlog is hier het zgn. cascade-stelsel ingevoerd, waarvan het gevolg is dat bij elke nieuwe schakel in het distributieproces opnieuw omzet-belasting wordt geheven. Vandaar dat de detailhandel en het am-

bacht hierbij betrokken zijn. Theoretisch kan men stellen, dat de omzetbelasting een verbruiksbelasting is, welke door den consument moet worden betaald en dus in den prijs moet worden verdisconteerd. Naarmate echter de concurrentie toeneemt wordt de omzetbelasting een aanzienlijke kostenfactor, omdat onverschillig welke prijzen gemaakt kunnen worden, van den ondernemer verlangd wordt dat de belasting over den omzet wordt afgedragen.

Hierbij fungeert de ondernemer dus als onbezoldigd belastinggaarder ten behoeve van den staat. Voor de kleinere ondernemers vooral veroorzaakt het periodiek afdragen van de omzetbelasting een grote moeilijkheid, omdat het gevaar zo groot is, dat dit geld als bedrijfskapitaal wordt gebruikt, hetgeen in verband met de grote financieringsmoeilijkheden, welke het hoge prijsniveau veroorzaakt, geen wonder is. Juist daarom moet zo spoedig mogelijk een stelsel van omzetbelasting worden ingevoerd, waarbij de heffing alleen aan de bron plaats vindt en de middenstands-ondernemer ontslagen wordt van de verplichting om ten behoeve van den staat belasting te innen.

Vanzelfsprekend heeft de fiscale politiek nog meer aspecten voor het midden- en kleinbedrijf. De tengevolge van den oorlog opgelegde extra-heffingen hebben voor vele ondernemers in deze categorie grote moeilijkheden opgeroepen, juist in verband met de financiering van hun bedrijf, waaraan als gevolg van het hoge prijsniveau in vergelijking met voor den oorlog, zulke zware eisen worden gesteld. Er bestaat in middenstands-kringen de grote vrees dat deze fiscale politiek, welke met een sterke nivellering van inkomens gepaard gaat, er op den duur toe zal leiden dat het zelfstandig ondernemerschap ernstig wordt aangetast, een consequentie, welke uiteraard ernstig bezwaar ontmoet.

In verband hiermede bestaat de indruk dat in officiële kringen de economische betekenis van het midden- en kleinbedrijf wordt onderschat. Telkens kan men uitlatingen van „officiële zijde” aantreffen, welke de strekking hebben tot uitdrukking te brengen dat deze categorie de kosten van het distributieproces nodeloos verhoogt. Bij nadere analyse van de gegevens blijkt dan heel dikwijls dat de klachten ongegrond zijn, maar de verkeerde indruk bij het publiek is inmiddels reeds gewekt.

Wanneer de hiervoor gegeven beschouwingen juist zijn, dan ligt slechts één conclusie voor de hand nl. deze dat in de eerste plaats de middenstand zelf met alle wettige middelen

er naar zal moeten streven om in dezen toestand verbetering te brengen en op krachtige wijze voor zijn belangen op te komen.

Dan is de aangewezen weg om den invloed van eigen groep op het regeringsbeleid te versterken, met de bedoeling om een behandeling te verkrijgen, welke in verband met de situatie, waarin ons land verkeert, als gerechtvaardigd kan worden geacht.

De vraag is nu langs welken weg deze versterking van invloed moet worden bereikt. Want alle middelen zijn hierbij niet aanvaardbaar.

Zoals reeds uit den aanvang van dit artikel bleek, moet een afzonderlijke partijvorming van middenstanders worden afgewezen.

Dit is zo volkomen in strijd met het wezen van onze A.R. partij, dat een nadere motiveering van dit standpunt achterwege kan blijven. Het feit mag worden geconstateerd dat de middenstanders, in het algemeen genomen, voor het streven naar afzonderlijke partijvorming, niet toegankelijk bleken, al ligt in het feit dat bij de jongste staten-verkiezingen enige vertegenwoordigers van de Middenstandspartij gekozen werden, een aanwijzing dat waakzaamheid geboden is.

In het algemeen zouden wij twee middelen willen aanwijzen om den invloed van den middenstand op staatkundig gebied mogelijk te maken.

De eerste mogelijkheid ligt in de persoonlijke politieke activiteit van den middenstander zelf. Intensief medeleven met het werk van de kiesverenigingen, daarin een actief aandeel nemen, uiteraard niet met de uitsluitende bedoeling om daarmede de belangen van eigen groep te bevorderen, doch zeer zeker in de eerste plaats op grond van onze roeping als Christen en de belangstelling voor de publieke zaak, welke bij elken staatsburger mag worden verondersteld.

Wanneer men, op deze wijze actief medewerkend, van de gelegenheid gebruik maakt om bij de bespreking van programs van actie, candidaatstellingen enz. op de belangen van eigen groep te wijzen is dit een zaak, die als volkomen logisch kan worden aanvaard, omdat juist het streven van een politieke partij er op gericht moet zijn om alle belangen in het oog te vatten en naar een zo harmonieus mogelijke verzorging daarvan te streven.

De tweede en belangrijkste mogelijkheid tot verbetering van den invloed op de behartiging der middenstands-belangen, ook in de politieke sfeer, ligt op het gebied van de maatschappelijke organisatie van de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf.

Daarover willen wij in een volgend artikel gaarne nader handelen.

De jongeren Studieclubs

De Studieconferentie voor Studenten

H. D. W. BOVEN

Zoals aangekondigd in ons nummer d.d. 23 Maart 1949 is deze conferentie van 13 t.m. 15 April j.l. gehouden in het conferentie-oord „Woudschoten” te Austerlitz. Weliswaar georganiseerd door het bestuur van de Nationale Organisatie van Antirevolutionaire Jongeren Studieclubs, maar zeker niet in de eerste plaats een conferentie van en/of voor deze organisatie.

De conferentie is geworden en was ook in de eerste plaats als zodanig bedoeld een ontmoeting tussen de leiding der Antirevolutionaire Partij en dan eigenlijk die mannen uit de leiding der Partij, die meer in het bijzonder betrokken zijn bij en verantwoordelijk zijn voor de in de laatste jaren gevoerde en voor de toekomst uitgestippelde Antirevolutionaire landspolitiek, en die Calvinistische jongeren, die studeren aan de diverse universiteiten en hogescholen in ons land. De discussies die in het kader van deze ontmoeting zijn gevoerd stonden niet o.l.v. den voorzitter der Nationale Organisatie den heer E. van Ruller, maar onder die van Mr. P. J. Verdam, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, een man, die midden in het studentenleven staat en die dan ook volkomen op de hoogte is met de wensen en strevingen, die t.a.v. de politiek onder de Calvinistische studenten leven.

Natuurlijk is het ook weer niet zo, dat het eigenlijk maar toevallig was, dat deze ontmoeting is gearrangeerd geworden door het bestuur der Nationale Organisatie. Immers juist een der moeilijkste problemen die dit bestuur bij zijn arbeid ontmoet is wel het vraagstuk, hoe de studenten betrokken kunnen worden in het werk der Arjos. Enerzijds is er een klemmende noodzaak, dat ook deze groep van onze jongeren wegwijs gemaakt wordt in den doolhof der hedendaagse politieke vraagstukken, anderzijds blijkt het praktisch onmogelijk een behoorlijk aantal studenten te trekken naar onze clubs. Ook als eerste poging, beter als eerste aanloop, tot een reeks van pogingen om aan dezen onbevredigenden toestand een einde te maken is de studentenconferentie bedoeld geweest.

* * *

Het is niet onze bedoeling in het onderstaande uitvoerig op het verloop der conferentie en op de

gevoerde discussies in te gaan. Wij willen volstaan met het geven van enkele indrukken.

Men doet in 't algemeen verkeerd het succes en de waarde van een conferentie af te meten aan het gehalte van en de mate van overeenstemming bereikt in de officiële discussies. De persoonlijke contacten en gesprekken, waartoe op een conferentie ruimschoots gelegenheid is, werken evenzeer mede aan het doen slagen ener conferentie.

Onze studentenconferentie heeft op dezen algemeenen regel geen uitzondering gevormd. Integendeel, wij hebben den indruk gekregen, dat het persoonlijk contact in dit geval zelfs voor een zeer belangrijk deel heeft bijgedragen tot het slagen der conferentie. Bizar gewaardeerd werd het van beide kanten open en vrij gevoerde gesprek, dat zich op Vrijdagmiddag geheel onopzettelijk ('t was tijdens een pauze!) rondom het haardvuur ontspan tussen den heer J. Schouten en een al naarmate de tijd voortschreed steeds groeiend aantal conferentiegangers. En naar ons ter ore kwam zijn met Dr. Bruins Slot gesprekken aangeknoopt, die hun voortzetting en afsluiting nog zullen vinden. Hiermede hebben wij de aandacht gevestigd op een naar het ons voorkomt onmisbare factor voor een goede functionering van een democratische staatsorde, zoals wij die in Nederland kennen: een vruchtbaar contact tussen kamerleden en burgers, tussen gekozenen en (a.s.) kiezers. Er zijn natuurlijk ook andere middelen om dit contact te leggen. Het kan via de pers en in vergaderingen, via de radio en straks per televisie. En voor de grote massa van ons kiezerscorps zullen dit ook de enig mogelijke middelen blijven. Maar in waarde staan al deze middelen toch ver achter bij dat van het persoonlijk gesprek, waartoe een conferentie zo prachtig gelegenheid biedt.

* * *

Al is dan de studentengemeenschap in velerlei opzichten een wereld apart, toch doet men in die gemeenschap dezelfde ervaringen op als in onze clubs. Eenerzijds ontmoet men een groot gebrek aan kennis, zelfs van de meest elementaire zaken van de praktische politiek, anderzijds een zeer grote belangstelling voor die zaken en een grote dorst naar kennis dienaangaande. Algemeen vragen onze jongeren om voorlichting, om leiding. En algemeen ook vragen ze om een ideaal; een praktisch-politiek ideaal, waarvoor ze kunnen vechten, dat voor hen de politieke strijd weer aantrekkelijk zal maken.

Nu, wij geloven dat het er wat dat ideaal betreft met de Antirevolutionaire politiek wel eens slechter heeft voorgestaan. De studenten, die Dr. Bruins Slot op de conferentie hebben horen spreken en allen die zijn boek „Bezinning en Uitzicht” hebben gelezen, zullen het met ons eens zijn, dat deze

antirevolutionaire vormman niet schroomt nieuwe wegen te bewandelen, met name op het terrein van de buitenlandse politiek en op dat van het sociaal-economisch leven. Met name het streven naar en de strijd voor een Westeuropese federatie, waarin verwezenlijkt de christelijke vrijheids-idee, is toch een politiek ideaal dat ons als Calvinistische jongeren, moet aanspreken. Het is immers een streven dat volkomen parallel loopt met dat van de grote calvinistische staatslieden Willem van Oranje en Willem III.

* * *

Zeker, er is critiek geoeffend. Veel en fel. Dat was te verwachten. Want al staan oppervlakkig gezien de studenten dan wat afzijdig in het politieke leven, er wordt onder hen toch wel veel over politieke vraagstukken gediscussieerd en in die discussies worden dikwijls over de Antirevolutionaire Partij en haar politiek harde noten gekraakt. En nu hebben wij den indruk dat juist voor die studenten, die kritisch tegenover de partij stonden, deze conferentie bevrijdend heeft gewerkt.

Ze zijn er eens uit geweest. Ze zijn met hun kritische ideeën geconfronteerd met de politieke werkelijkheid. Ze hebben hun bedenkingen kunnen voorleggen aan mannen, die met hun Schriftuurlijke beginselen midden in de politieke werkelijkheid staan.

Door deze confrontatie zullen hun bedenkingen niet alle meteen verdwenen zijn. Zeker niet! Maar wel hebben zij daardoor besef gekregen van hun eigen gebrekkige kennis aangaande de praktische politieke vraagstukken en mede daardoor zijn vele van deze vraagstukken in een volkomen nieuw licht komen te staan.

In het min-gunstigste geval zal daardoor het oordeel milder zijn geworden.

* * *

Tenslotte nog een enkel woord over mogelijke vruchten der conferentie op praktisch-organisatorisch gebied.

't Mooiste zou natuurlijk zijn, dat alle 60 aanwezige studenten en nog vele honderden met hen zich zouden gaan aansluiten bij de reeds bestaande jongeren studieclubs om in die clubs werkzaam te zijn „ten bate van zichzelf en van anderen”, zoals de heer Schouten het op een gegeven moment uitdrukte.

De ervaring leert echter, dat maar weinig studenten lid worden van een Arjos. Dat is te betreuren, maar met dat feit moet nu eenmaal worden gerekend.

In een discussie welke op Zaterdagmorgen over deze praktisch-organisatorische vraagstukken is gevoerd, werd daarom vooral nadruk gelegd op de noodzaak dat de studenten in eigen bestaande, eventueel op te richten, organisaties zich zullen gaan bezighouden met de politiek.

Voor de stimulering van en het geven van enige leiding aan den arbeid van deze organisaties zouden, naar het algemeen gevoelen, studieconferenties als de onderhavige, maar dan gehouden aan het begin van ieder studiejaar, zeer vruchtbaar kunnen werken.

Een beslissing op dezen wens der studenten kon echter niet ter conferentie worden genomen. Het bestuur der Nationale Organisatie zal daarvoor eerst in overleg moeten treden met het Centraal Comité.

Het zij ons vergund, op deze plaats ook nog een wens naar voren te brengen.

Wij achten het namelijk toch wel zeer wenselijk, dat, wanneer in een bepaalde stad inderdaad een groep studenten zich zet aan de bestudering van politieke vraagstukken in één of andere organisatie, er enig contact wordt gelegd met de plaatselijke organisatie der Arjos. In welke vorm dat zal moeten gebeuren hangt af van de plaatselijke omstandigheden. Het betrachten van de nodige voorzichtigheid zal daarbij geboden zijn. Maar dat het moet gebeuren staat voor ons vast. Het zal het werk van beide partijen ten goede komen.

Situatieschets en . . . naar nieuwe taken!

H. D. W. BOVEN

Er heerst in onzen kring in de beoordeling van de belangstelling in, het medeleven met en de activiteit voor de politiek van onze jongeren geen eenstemmigheid.

Er zijn er, die in dit opzicht, van onze jonge mensen maar zeer weinig goede dingen vermogen te zien, terwijl anderen het vraagstuk „onze jeugd en de politiek” vrij optimistisch beoordelen.

Een treffend staaltje van deze verdeeldheid toonde de in Januari te Scheveningen gehouden partijconferentie. Daar kwamen, voor zover het tenminste hun visie op dit vraagstuk betreft, de heren A. R. de Kwaadsteniet en H. Algra wel scherp tegenover elkaar te staan. Eerstgenoemde als ver tegenwoordiger der pessimisten, laatstgenoemde als die der optimisten.

Wij zullen nu niet trachten er achter te komen wie gelijk hebben de optimisten of de pessimisten. In het korte tijdsbestek dat wij nu secretaris van de Nationale Organisatie zijn geweest hebben wij reeds ervaren, dat het uitermate moeilijk is zich in deze kwestie een volkomen verantwoord oordeel te vormen. Te veel toevallige en subjectieve factoren spelen bij de vorming van een oordeel een rol.

Wel hebben wij den indruk uit ervaringen in het land en op het bureau opgedaan, dat er over het algemeen in het nu bijna afgelopen seizoen wat meer activiteit, wat meer leven in onze organisatie is gekomen.

In Hoogeveen woonden we den toogdag bij van het Provinciaal Verband Drenthe en in Middelburg die van het verband Zeeland. In beide plaatsen mochten wij gunstige indrukken opdoen. Uit eigen ervaring hebben wij in dit seizoen kunnen constateren dat in Den Haag de belangstelling voor ons werk nog springlevend is, zij 't dan dat een te kleine kern verdeeld over een zevental clubs deze belangstelling levend houdt.

In Noord-Brabant en Limburg, waar ruim een jaar geleden slechts een papieren organisatie bestond

is nu weer een echte provinciale organisatie opgebouwd. De persoon van den voorzitter Ds K. Feenstra te Klundert is er wel borg voor dat in deze moeilijk te bewerken provincies voortaan ook onzerzijds wat gedaan zal worden.

Het best houdt zich waarschijnlijk Noordholland Daar zijn in de laatste maanden opmerkelijke successen geboekt. Het enthousiasme en de werkkraft waarmede enkele „provincialen” daar in onze organisatie aan den arbeid zijn geslagen sleept, naar wij menen te hebben mogen constateren, ook enkele Amsterdammers mede. Natuurlijk staan tegenover deze lichtzijden van de situatie in onze organisatie ook enkele schaduwzijden.

Amsterdam is nog zwak. In Rotterdam hebben onze jongeren met vele en velerlei moeilijkheden te kampen. In de stad Utrecht is onze organisatie vrijwel van de kaart. 't Hele middengedeelte van ons land is trouwens zwak. In Overijssel, Gelderland en Utrecht blijft de activiteit in onze organisatie ver achter bij die in de drie Noordelijke provincies Friesland, Groningen en Drenthe. Wanneer wij dit schrijven, staat een studieconferentie van het provinciaal verband Utrecht voor de deur. Wij zijn zeer benieuwd hoe het verloop van deze conferentie zal zijn en of zij enig resultaat zal opleveren.

* * *

Al met al dus een beeld dat aanleiding kan geven zowel tot optimistische als tot pessimistische beschouwingen.

Duidelijk blijkt er echter uit dat het met name de activiteit der gewestelijke besturen is waarop onze organisatie steunt. Gaat een gewestelijk bestuur met heilig vuur en energie aan den slag, dan worden de vruchten gezien. Verslapt het in zijn activiteit dan gaat het onherroepelijk bergafwaarts. Hiermede is natuurlijk niets gezegd ten nadele van de betekenis in onze organisatie der plaatselijke clubbesturen. De clubs vormen de cellen van het organisme, dat Nationale Organisatie heet. Sterven deze cellen af dan is de gehele organisatie ten dode opgeschreven.

Het gaat in dit verband echter om het geven van leiding aan en het stimuleren van de actie der clubs. En dan springt in het oog de grote betekenis van de gewestelijke besturen.

* * *

En wat is nu de taak van het bestuur der Nationale Organisatie?

Tot op heden heeft dit bestuur zich in hoofdzaak bezig gehouden met den uitbouw en de consolidatie van onze organisatie, het zoeken van een bepaalde werkwijze, het voorbereiden van een schetsenbundel en voorts het afdoen van verschillende incidentele kwesties.

Zo langzamerhand zijn we nu echter met onze organisatie aangeland in een stadium, waarin het bestuur der Nationale Organisatie richtlijnen moet gaan vaststellen voor de toekomst.

Het zal zich moeten gaan bezinnen op vragen als: moeten de huidige gevolgde methoden worden gehandhaafd, of behoeven ze misschien een meer of

minder ingrijpende modernisering, moeten ook wij streven naar internationale contacten, en last not least wat kunnen en moeten wij doen om de belangstelling der jongeren voor de politiek in het algemeen en voor de Antirevolutionaire Partij en haar theoretische en praktische doelstellingen in het bijzonder, te verhogen. Wij doen slechts een greep, er zijn natuurlijk veel meer vragen te noemen.

In dit licht moeten wij het feit bezien, dat onlangs Prof. Dr I. A. Diepenhorst gelegenheid gekregen heeft om in een vergadering van het bestuur der Nationale Organisatie zijn inzichten met betrekking tot enkele van deze vragen uiteen te zetten. Als eerste vrucht van de bezinning op onze nieuwe taken kan worden gezien het in de laatstgehouden bestuursvergadering (d.d. 13 April) genomen besluit tot het instellen van een enquête. Uiteindelijk zal het resultaat van deze enquête moeten zijn, dat zij aanwijst welke wegen zullen moeten worden bewandeld om, kort gezegd, al de daarvoor in aanmerking komende jongeren — en dat zijn er heel wat meer dan de 6 à 7 duizend, die wij nu bereiken — op de vergaderingen van onze clubs te krijgen.

In volgende nummers van „Nederlandsche Gedachten” hopen wij nader op deze enquête in te gaan.

Nieuws uit Zeeland

Op Zaterdagmiddag 25 Maart 1950 hield het Prov. Verband v. d. ARJOS Zeeland haar appèl in de Hofpleinkerk te Middelburg.

Prof. Dr I. A. Diepenhorst van Amsterdam sprak de jongeren (ook ouderen waren aanwezig) toe en had als onderwerp: „Waarom Antirevolutionair?”

Na het openingswoord van den voorzitter den heer C. Harinck uit Vlissingen waarin o.m. werd welkom geheten de heer H. D. W. Boven, de secretaris van de Nationale Organisatie, was het woord aan Prof. Diepenhorst. In een boeiende rede gaf spreker een analyse van den tegenwoordigen tijd, na de wordingsgeschiedenis van ons nationale leven met daar in de drie richtingen, n.l. Rooms-Katholicisme, Protestantisme en humanisme te hebben nagegaan.

Thans wordt, aldus Prof. Diepenhorst, reeds ontkend dat wij recht hebben op den naam van Christelijk volk. Na gewezen te hebben op de steeds meer in penetratie overgaande emancipatie van het R. Catholicisme, stelde hij de vraag, waarom na 1945 de Prot. actie zo verflauwd is, hoewel de kansen er lagen. Als reden daarvoor noemde spreker o.m. het feit dat de in 1944 door ieder gehoopte vernieuwingen van ons constitutionele staatsbestel nog altijd achterwege zijn gebleven. Volgens Prof. Diepenhorst zijn vele gelovige ouders niet langer in staat hun kinderen op te voeden. De bijzondere scholen zijn soms te veel ingesteld op de factor kennis, de catechisaties zijn vaak hopeeloos verouderd en de kerkelijke jeugdbewegingen hebben in sommige gevallen niet meer het beslag op de jeugd, dat zij voorheen hadden. De Protes-

tantse gespletenheid en kortzichtigheid is vaak een belaching voor de wereld en het lijkt wel, of men, ondanks de christelijke organisaties, soms blind is voor de werkelijkheid. Te midden van dit alles staat de Antirevolutionaire Partij. De nu al jarenlange gevoerde oppositie is niet zo gemakkelijk als velen denken. Ook zijn vele jongeren niet tevreden met het feit, dat nog steeds het program van beginselen niet is aangepast aan den tijd.

Geen Radicale Koerswijzigingen.

Maar toch, ondanks dit alles, kan er van een radicale koerswijziging geen sprake zijn. De A.R. partij heeft altijd en onvoorwaardelijk gebukt voor het Woord van God. Met haar program is niet alleen het liberalisme, maar ook het socialisme en de doorbraak, met goed gevolg bestreden. Ondanks het feit, dat de A. R. partij fouten heeft gemaakt, moet gehoorzaamheid ook de jongeren drijven tot aansluiting bij deze partij, die de soevereiniteit Gods en de autoriteit van het Evangelie belijdt. Want zij heeft steeds de universele betekenis van het Koninkrijk Gods trachten aan te tonen.

Na een drukke bespreking op dit onderwerp sprak Ds. H. Veldkamp het slotwoord. Ds. H. Veldkamp merkte onder meer op dat de politieke lauwheid meer dan ontstellend is, dit is de **grote zonde der nalatigheid**. De opdracht is: Studeren en nog eens studeren, omdat niets zoveel invloed heeft als het denkbeeld. De bestudering van de bron der beginselkennis, den Bijbel, is het hart van het ARJOS-werk, daar wordt ook beslist over het voortbestaan der A.R. partij. Ds. Veldkamp ging tenslotte voor in dankgebed.

Na afloop der bijeenkomst gingen vele aanwezige jongeren, onder leiding van den waarnemend burgemeester, den heer J. W. Kögeler, het stadhuis bezichtigen. Hier werden de herstellingswerken in ogeschouw genomen en vertelde de waarnemend burgemeester vele bijzonderheden omtrent dit alles. De A.R. Jongeren konden weer terug zien op een leerzamen middag.

C. M

Noordholland uit het stof herzezen

Op een herfstmorgen hangt er een zware mist. De auto's hebben hun koplampen aan en rijden langzaam. Oppassen is de boodschap, want vóór je het weet is er een ongeluk gebeurd. Het rijden is zodoende geen pretje.

Op de voetpaden is het ook mistig, maar niet zo gevaarlijk. Je kunt zonder ongelukken je weg wel vinden. Maar toch, als je op je werk komt, zie je, dat je collega, die bij je in de buurt woont bezig is, z'n jas uit te trekken. Hij is zo juist gearriveerd. Het blijkt, dat hij precies dezelfde weg is gegaan. Hij heeft dus de hele weg een klein eindje voor je uit gelopen. Je hebt niet, zoals op andere dagen, van zijn gezellig gekeuvel kunnen genieten. Het is allemaal de schuld van die akelige mist.

Kijk, bij de Provinciale Organisatie van Arjos in Noord-Holland gaat het nu precies zo. In Noord-

Holland bestaan clubs, verscheidene clubs zelfs. Maar ze weten vaak van elkaars bestaan niets af, omdat ze zich in de mist bevinden, in de mist van de grote onbekendheid. Zodoende gaan vele clubs hun weg alleen. Dat is niet prettig. Het is veel gezelliger gezamenlijk „op te lopen”. Zo'n genabuurde club weet allicht iets meer af van het Arjos-werk en kan daarom van onschatbare waarde zijn. Kán; mits men van elkaars bestaan op de hoogte is.

Op het bestaan van de Noordhollandse provinciale organisatie van A.R. Jongeren Studieclubs wees tot voor kort alleen het jaarboekje der A.R. Partij. Thans is ze echter uit het stof herzezen en een voorlopig gevormd bestuur wil de handen krachtig uit de mouwen steken. Het wil de clubs graag „uit de mist” helpen. Het beschikt over de adressen van de clubs te Alkmaar, Broek op Langendijk, Heer Hugowaard, Middenmeer, Hilversum I en II, Amstelveen, Nieuw-Vennep, Haarlem, IJmuiden, Beverwijk, Zandvoort, Heemstede, Enkhuizen, Zaandam en van vijf clubs in Amsterdam.

Weigeteld twintig in getal. Het bestuur is er echter van overtuigd, dat er in Noord-Holland nog veel meer clubs bestaan. In een provincie als Noordholland kan dat ook niet anders.

Tot die clubs richt het bestuur het verzoek: „Laat eens iets van U horen! U hoort er toch ook bij?” De secretaris ontvangt gaarne bericht.

Men kan dan met elk in contact worden gebracht; er moeten nieuwe districten worden gevormd, kortom, de provinciale organisatie moet van den grond af aan weer worden opgebouwd en vraagt daartoe aller medewerking.

Het Bestuur is thans voorlopig samengesteld als volgt:

Mr C. J. Verplanke, Haarlem, voorzitter, (district Kennemerland).

Mr F. van Smeden, Beatrixplantsoen 19, Hoofddorp, secretaris, (district Haarlemmermeer).

J. E. N. Tanger, Zaandam, penningmeester, (district Zaanstreek).

Mej. T. van Oosten, Amsterdam (district Amsterdam).

T. Knecht, Hilversum, (district Gooi).

F. Slot, Broek op Langendijk, (district Alkmaar).

A. M. Vijn, Enkhuizen, (district Drechterland).

De secretaris wacht verlangend op levenstekenen uit „ondergedoken” clubs.

Met zijn allen de schouders onder het A.R. jeugdwerk in Noordholland.

Mr F. VAN SMEDEN

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

W O U D S C H O T E N

Gij weet, dat wij ons slechts met onbelangrijke zaken plegen bezig te houden. Wat wezenlijk van belang is, moet gij nooit in deze rubriek zoeken.

Wanneer wij dan ook een wijle over de conferentie met A.R. georiënteerde studenten impressionneren, dan weet gij bij voorbaat, wat U te wachten staat. De grote lijn ontbreekt — zoals dat bij ons altijd het geval is — geheel.

De plaats van handeling was ditmaal Woudschoten. Spelers waren een aantal studenten van A.R. huize mitsgaders enkele partijbonzen en -bonsjes. De laatste categorie gaf allereerst een kaatsdemonstratie.

Gelijk betaamt, was de eerste kaatser de voorzitter der Arjos, die ter gelegenheid van het plechtig gebeuren een el aan zijn naam had toegedaan, opdat men zou weten, dat hij niet in de Utrechtse Universiteit speelt. Hij kaatste het woord naar een hooggeleerden speler uit Amsterdam, die op verzoek speciaal voor de spelleiding was overgekomen. En deze sloeg weer zodanig door, dat het woord terecht kwam bij onzen enigen Straatsburger. Deze speler gaf als Trouw federalist enige voortreffelijke staaltjes zwengelwerk weg, hierbij geheel soeverein in eigen baan te werk gaande. Toen hij echter op het hoogtepunt van zijn inleidend spel kwam en de toeschouwers vol spanning het eigenlijke kaatswerk tegemoet zagen, bleek de demonstratie afgelopen.

In de koffiepauze konden de aanwezigen van hun verbazing over dezen misslag bekomen. De tijd daarna werd benut voor enkele onbenullige vragen naar aanleiding van de demonstratie, die navenant werden beantwoord. Tenslotte trok een aantal spelers zich terug om zich met wat haarwater te verfrissen.

Het programma van den volgenden dag bestond uit een ontbijt, koffie om elf uur, een middagmaaltijd, thee om vier uur, een avondmaaltijd en koffie om negen uur. Deze programmapunten schijnen afgewisseld te zijn door enige belangwekkende discussies, waarvan wij ons dan ook niets meer herinneren. Bovendien heeft de primaat van de kaatsclub de aanwezigen nog even op principiële en praktische wijze onder handen genomen.

's Avonds moesten de maaltijden worden onderbroken voor een buitengewone Kamersitting ter vorming van een nieuw, van spoeling voorzien kabinet. Een wakkere Rotterdammer verrichtte de formatie en wees ten-

gevolge van zijn griep alle uitgestoken handen af. Dat hij een minister voor het passief vrouwenkiesrecht benoemde, zal niemand, die zijn positie kent, verwonderen. De Nieuwe Provinciale Groninger kreeg voorts de haar toekomende plaats boven haar persbroeders en -broedsters toegewezen. Tenslotte garandeerde de opname van een vertegenwoordiger der Kuypersstichting de spoedige totstandkoming ener bedrijfsorganisatie voor den landbouw.

De kabinetsformateur sprak ook dit jaar zelf de troonrede uit en ondervond hierop enige onverdiende critiek o.m. van den fractieleider van den P.v.d.A., tevens lijstäänvoerder van Strijens Belang. Mej. Rommeke van de K.V.P. kwam voorts op voor één harer leden, die door geen enkelen minister werd bestreken.

Aangezien Dr Kortenhorst dien dag juist in het proces-Menten moest pleiten, Ds Zandt elders een verkiezingspreek hield en de heer Welter thuis fractievergadering had, fungeerde een bekende Utrechtse figuur als Kamervoorzitter. Hij liet niet na, den heer De Pater, die vergeten had zijn boord achterstevoren aan te doen, hiervoor op den nek en den A.R. spreker, die zijn snor verstopt had, onder den neus te tikken, aldus over het decorum wakende.

Rest ons nog te vermelden, dat Gerben Stapelaar slechts negen maal de orde verstoorde, zodat de voorzitter niet behoefde te belten, noch hem de Kamer uit te laten dragen; dat in een geheime kabinetszitting het ministerie werd ingeënt tegen de vogelpest; dat niemand bruinbrood en zandaardappelen lustte; en dat (misschien daarom) de Kamervoorzitter ons tenslotte adviseerde door te braken.

Over de nacht zwijgen wij ditmaal, geleerd door vroegere ervaringen.

De laatste morgen bracht ons de innige voldoening, dat iedere aanwezige zich spontaan opgaf als abonné op Nederlandsche Gedachten. Bij een volgende gelegenheid zal eenzelfde royaal gebaar worden gemaakt ten aanzien van Antirevolutionaire Staatskunde, aldus verzekerde ons onze doorgaans welingelichte bron. En niet alleen met het oog op de voor den aanbrenger beschikbaar gestelde premies, maar ook, omdat de studentensector niet mag worden verwaarloosd, is een spoedige herhaling van deze conferentie vereist. Dat is althans de mening van

IMPRESSIONNIST.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

VOORTZETTING VAN EEN

Verwerpelijk Beleid

J. SCHOUTEN

In de week, voorafgaande aan Pinksteren, heeft in de Tweede Kamer opnieuw een gedachtenwisseling met de Regering plaats gehad over haar beleid ten aanzien van Indonesië, of, om het in departementale stijl uit te drukken, over „de ontwikkeling van zaken in Indonesië, in zoverre de verhoudingen binnen de Nederlands-Indonesische Unie en de belangen van Nederland daarbij betrokken zijn”. Het was het zoveelste debat over deze zaak na de bevrijding van ons land, maar tevens het eerste na de overdracht van de soevereiniteit over Indonesië aan de Regering van de Verenigde Staten van Indonesië op 27 December van het vorige jaar.

Tot dit debat is het laat genoeg gekomen. Er was na 27 Dec. j.l. in Indonesië zeer veel gebeurd, zodat het zeker niet als overdaad zou kunnen zijn beschouwd, wanneer de Regering op een vroeger tijdstip de Kamer had ingelicht en zou verklaard hebben, dat zij een gedachtenwisseling over den gang van zaken met haar op prijs stelde. Zeer waarschijnlijk zou men zelfs in de week voor Pinksteren nog niet aan dit debat zijn toegekomen, wanneer van onze zijde niet aanstonds na het Paasreces der Kamer duidelijk was te verstaan gegeven, dat het nu toch tijd werd, dat de Regering de Kamer inlichtte over den

loop der gebeurtenissen en haar standpunt ter zake daarvan. Hoe dit zij, tenslotte is zij daartoe overgegaan. Op 23 Mei j.l. is bij de Kamer een Regeringsnota ingekomen, en op 25 Mei is de discussie daarover begonnen.

Men kan niet zeggen, dat deze nota van opzienbarenden aard was, noch dat zij voor hen, die de ontwikkeling in Indonesië met aandacht hadden gevolgd, veel nieuws bevatte. In één opzicht is het echter een merkwaardig stuk. Men was er als het ware aan gewoon geraakt, dat de Ministers, die voor besprekingen een korten tijd in Indonesië vertoefden, daar en/of na hun terugkomst zich optimistisch over de toestand en den gang van zaken uitlieten. Met name Minister Van Maarseveen was door zijn verklaringen van zulk een strekking vermaard geworden. Wij kunnen niet zeggen, dat deze uitlatingen hebben bijgedragen tot versterking van het vertrouwen in zijn woord en zijn inzicht. Het tegendeel is zelfs het geval. Naarmate deze Minister zich optimistischer uitsprak, dat betekende feitelijk: zich verder van de werkelijkheid verwijderde, had dit voor velen tot gevolg, dat zij de situatie als minder rooskleurig en meer zorgwekkend gingen beschouwen. Zo heeft hij zelf in menig opzicht de critiek op

zijn beleid gevoed. Van dit optimisme is in-tussen in de Nota geen sprake meer. Zij is er van gespeend. Daarin staat o.m.:

„Zo vermag de regering thans nog niet te beoordelen in hoever de situatie zich ontwikkelt in een voor de verhouding tussen Nederland en Indonesië gunstige dan wel ongunstige richting. Dat deze ontwikkeling ten dele een andere is geweest dan de Nederlandse regering zich bij de soevereiniteitsoverdracht had voorgesteld, kan niet worden ontkend. Het procédé gevolgd t.a.v. de deelstaten geeft der Nederlandse regering reden tot bezorgdheid, niet alleen omdat de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht daarbij betrokken is, maar ook omdat zij wijst op een sterke aandrang, welke langs andere dan zuiver constitutionelen weg tot een structuurverandering van de R.V.S.I. wil geraken en omdat vooralsnog niet te bezien valt, waarop deze ontwikkeling zal uitloopen. Bovendien veroorzaken gebeurtenissen, als plaats grepen in Makassar en daarna in Ambon, hoezeer ook samenhangend met binnenlandse verhoudingen, reacties waarin — ten onrechte — Nederland in critischen zin betrokken wordt.

Ook de persoonlijke en economische veiligheid is, al moge de eerste zijn verbeterd, toch nog niet zo, dat van Nederlandse zijde daarover geen grote ongerustheid meer zou behoeven te bestaan. Voorts kan niet worden ontkend, dat de levensomstandigheden van vele Nederlanders in Indonesië in bedenkelijke mate zijn achteruitgegaan. Dit zijn alle factoren, welke grond opleveren voor een pessimistische toekomstverwachting.”

Deze schets is, al kan zij op goede gronden nog te gunstig worden genoemd, in ieder geval meer in overeenstemming met de werkelijkheid dan de optimistische verklaringen, welke gedurende geruimen tijd periodiek zijn afgelegd. De Regering heeft blijkbaar ingezien, dat het niet langer aanging haar beleid te schragen met behulp van uitlatingen, welke den toestand verheelden of spotten met de feitelijke situatie. Al zijn de oorzaken, welke haar noopten tot deze wijziging in haar beleid, van bedroevenden aard, toch moet het als een vooruitgang worden beschouwd, dat zij heeft afgezien van het gebruik van een methode, welke naar buiten van een ernstig te laken slaphed, en naar binnen van een ergernis verwekkende bagatellisering van de feiten blijk gaf. Indonesië noch Nederland worden gediend door verberging van hetgeen zich in feite voordeed en werd voltrokken.

Het moet ongetwijfeld aan de Regering moeite hebben gekost tot de boven geciteerde uiteenzetting over te gaan, omdat zij in het wezen der zaak tevens een scherpe veroordeling bevat van de inzichten, waardoor zij zich heeft laten leiden, en van het beleid, dat zij telkens weer opnieuw heeft gevoerd en gehandhaafd, tegen alle waarschuwingen en gefundeerde critiek in. Voor onze lezers is het niet nodig nog nader aan te geven, dat en waarom deze punten in het Kamerdebat zijn ter sprake gekomen.

Hoofdpunten in de discussie waren verder de opheffing van de deelstaten en de terzijdestelling van het zelfbeschikkingsrecht van de volken van Indonesië. Behoudens de communisten waren allen met de Regering van oordeel, dat zowel het ene als het andere in strijd is met hetgeen ter Ronde-Tafelconferentie is overeengekomen. Aan deze conclusie was, zelfs voor de sterkste verdediger van het steeds door ons veroordeelde Regeringsbeleid en van de regering van Djocja, niet te ontkomen. De stukken zijn op dit punt duidelijk. Zij laten verwerping of afwijking van deze conclusie eenvoudig niet toe.

Er is steeds gedacht aan en gehandeld over een federalen staatsvorm. Dit blijkt uit de vroeger afgesloten overeenkomsten, welke niet ten uitvoer zijn gelegd; uit hoofdstuk XIV van onze Grondwet, dat in 1948 is ingevoegd, uitsluitend met het oog op de oplossing van het Indonesische probleem, en uit de voorlopige constitutie van de Verenigde Staten van Indonesië. In deze constitutie is onomwonden voor de federale staatsvorm gekozen. Reeds in de plechtige inleiding tot deze constitutie staat: „...Regelen mits deze onze onafhankelijkheid in een handvest van onzen Staat van republikeinsfederatieve structuur....” Voorts is er geen twijfel aan, dat deze constitutie, al laat zij uiteraard den weg open tot wijziging daarvan, er van uitgaat, dat deze wijziging moet strekken ter goede werking en voltooiing van de federatieve structuur, en niet strekken mag tot vernietiging daarvan. De opmerking is gemaakt, dat Indonesië vrij is in de wijziging van zijn constitutie en in de keuze van zijn staatsvorm. Het is soeverein. De soevereiniteit is door Nederland overgedragen, onvoorwaardelijk en onherroepelijk. Nederland heeft dus niets meer te maken met den staatsvorm in Indonesië. Terzijde gelaten, dat dit laatste zeker te volstrekt is gesteld, het is in dit geval ook onjuist, omdat tussen Nederland en Indonesië ter Ronde-tafelconferentie o.m. een „overgangsovereenkomst” is afgesloten, waarin, men zie artikel 2 daarvan, de

federale staatsvorm is vastgelegd. Liquidatie van de Verenigde Staten en vestiging van den eenheidsstaat is reeds daardoor in strijd met het overeengekomene, waarmede Nederland dus wel degelijk heeft te maken.

Met de opruiming van den federalen staatsvorm is tevens het zelfbeschikkingsrecht der volken van Indonesië, in het bijzonder dat der minderheden, om hals gebracht. Theoretisch kan men stellen, dat het zelfbeschikkingsrecht los staat van de federale staatsstructuur, en dus ook zonder die structuur kan worden verwerkelijkt, maar praktisch is dat ten aanzien van Indonesië niet zo. De verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht der volken van Indonesië is, zoals de Regering in haar Nota aan de Kamer terecht verklaart, ter Ronde-tafelconferentie op de federale structuur gebaseerd geworden, m.a.w. door de vernietiging van deze structuur is tevens de basis weggeslagen voor de verwerkelijking van dit recht.

Waren de Regering en de Kamer, met uitzondering van de communisten, het hierover eens, daaruit volgde, helaas, niet eenstemmigheid inzake den plicht van de Regering met betrekking tot den loop van zaken. Hoezeer de Regering praktisch het zelfbeschikkingsrecht zeer nauw verbonden acht aan de federale staatsstructuur, zij maakte toch zulk een onderscheid tussen die beide, dat zij de feitelijke verbondenheid van het een aan de andere weer loochende. Zij wenste niet te blijven staan op nakoming van het omtrent de federale staatsvorm tussen Nederland en Indonesië overeengekomene, maar te streven naar verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht binnen den eenheidsstaat. Dit recht, zo zeide zij, is immers van hogere waarde dan de staatsstructuur. Dit standpunt moet er toe leiden, dat het genoemde recht niet meer zal gelden voor de staatskeuze, maar de toepassing daarvan alleen nog bevorderd zal worden door middel van zekere decentralisatie en autonomie, wat in wezen iets heel anders is dan tot heden onder het zelfbeschikkingsrecht werd verstaan. Ook van socialistische en rooms-katholieke zijde sprak men, zij het met zekere verschillen, in dezelfde richting. Daarmede is hetgeen terzake op de Ronde-tafelconferentie werd overeengekomen, prijs gegeven, en het rechtsstandpunt verlaten. Indonesië kan zijn gang gaan. Er zal alleen op worden aangedrongen, dat langs den weg van zekere decentralisatie en autonomie nog een en ander wordt gedaan. Opnieuw heeft de Regering de toevlucht genomen tot deviaties. Zij bepaalt wel een koers, zij erkent en stelt wel grenzen, maar, zodra Indonesië op volkomen willekeurige en on-

rechtmatige wijze tot afwijking en overschrijding daarvan overgaat, houdt zij zich daaraan niet. En opnieuw heeft de Kamer zich in meerderheid bij dit beleid neergelegd of zich daarmede verenigd.

Deze loop van zaken bevatte voor ons geen enkel verrassend element. Van onze zijde is steeds betoogd, dat het beleid van de Regering, en de overeenkomsten, welke zij afsloot, geen of volstrekt ongenoegzame waarborgen verschafte voor de verwezenlijking van den federatieven staatsvorm en van het zelfbeschikkingsrecht der Indonesische volken. Maar dit neemt niet weg, dat ook ditmaal een zakelijk scherpe critiek op de Regeringshandelingen moest worden uitgebracht, omdat de Regering haar beleid en de door haar aangevoerde overeenkomst had verdedigd, o.m. hiermede, dat die staatsvorm behoorlijk was gewaarborgd en op realisatie van het zelfbeschikkingsrecht kon worden gerekend.

De Regering had in haar Nota aan de Kamer verklaard:

„De staatkundige ontwikkeling, welke in Indonesië bezig is zich te voltrekken, hebben (heeft?) de aandacht der Regering in sterke mate bij het zelfbeschikkingsrecht bepaald.

In verband met het vorenstaande heeft de Regering de onder de gegeven omstandigheden geëigende stappen genomen, waarbij artikel 2 van de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië haar tot uitgangspunt strekt.”

Van alle zijden werd haar gevraagd: welke zijn die geëigende stappen, en wanneer zijn zij genomen? Minister Van Maarseveen antwoordde daarop: de Regering heeft over deze aangelegenheid verschillende malen gesproken of doen spreken met de Regering of Regeringsautoriteiten van de Verenigde Staten van Indonesië. Op 8 Mei j.l. — d.w.z. nadat de praktische vernietiging van de deelstaten vrijwel was voltooid — heeft de Ministerraad besloten zich schriftelijk te wenden tot de Regering van de V.S.I. en, na overleg met haar, tot de U.N.C.I. Op 15 Mei heeft het Kabinet de teksten van deze nota's vastgesteld. Dadelijk daarop is de nota voor de Regering van de V.S.I. haar ter hand gesteld, en nadien is ook de nota voor de U.N.C.I. verzonden.

Vooraf na het antwoord van achter de Regeringstafel op het debat van de zijde der Kamer in eersten termijn, spitste de discussie zich op één punt toe, n.l. op de vraag: heeft de Regering het nodige en mogelijke gedaan

om inzake het zelfbeschikkingsrecht de ten uitvoerlegging te bereiken van hetgeen ter Ronde-tafelconferentie is overeengekomen? Dit was te begrijpen, hoewel het gehele Regeringsbeleid in het geding was. De heer Oud kwam aanstonds na het Regeringsantwoord met een motie, waarin terzake ernstige teleurstelling — wat na de toelichting van den heer Oud betekende: afkeuring — werd uitgesproken over de houding van de Regering. Zakelijk bezien was deze motie in hoofdzaak en strekking juist. Onze Kamergroep heeft er haar stem aan gegeven. Waarom zij dit deed, is in een korte rede in de Kamer uiteengezet. De belangstellende lezer vindt deze op een andere plaats in dit no. afgedrukt, zodat hij daarvan woordelijk kan kennis nemen. Het verdere debat over deze motie kunnen wij thans niet enigszins uitvoerig weergeven. De heer Romme heeft al zijn vindingrijkheid toegepast om den heer Oud aannemelijk te maken, dat hij zijn motie moest intrekken, of althans diende te wijzigen. De heer Oud bleek noch voor het ene, noch voor het andere te voelen. Daarop diende de heer Romme zelf een motie in, welke door de Kamer is aan-

genomen, maar die elke wezenlijke betekenis mist en voorbijgaat aan de kern van de zaak. Opvallend was de houding van den heer Tilanus. Hij bestreed de motie van den heer Oud zeer scherp, en gaf de krachtigste steun aan de Regering. Hij stemde, met het vrouwelijk lid zijner fractie, tegen de motie-Oud. Vier Christ. Hist. stemden daarvoor. Twee waren er afwezig, waarvan vermoedelijk de een vóór en de ander tegen de motie was. De heer Van de Wetering, de Christ. Hist. afgevaardigde, die zo aandoenlijk en bewogen voor Ambon had gepleit, en zeker niet tevreden kon zijn met het antwoord van Minister Van Maarseveen, heeft zich opzettelijk van stemming over de motie-Oud onthouden. De Regering is wederom in de gelegenheid gesteld haar onjuist beleid voort te zetten. De heer Tilanus bleef zich in dezelfde richting — de o.i. verkeerde richting — voortbewegen, welke hij in het voorjaar van 1948 is ingeslagen. De heer Oud keerde terug van de weg, door hem sinds 1948 begaan. Tijdelijk of blijvend? Over zijn politieke gedragslijn handelen wij nog nader.

De Houding

J. SCHOUTEN

VAN DE A.R. KAMERLEDEN TEGENOVER DE MOTIE OUD

De voorzitter van de A.R. Kamerclub zette de houding ten aanzien van die motie in de Kamer als volgt uiteen:

De heer **Schouten**: Mijnheer de Voorzitter! Ditmaal wil ik mij beperken tot enkele opmerkingen over de motie welke de geachte afgevaardigde de heer Oud heeft ingediend. Dat ik mij daartoe beperk, mag voor niemand aanleiding zijn om daaruit te concluderen, dat ik overigens over deze zaak niets zou hebben te zeggen. Men zal wel van mij willen aannemen, dat het tegendeel geldt en dat, wanneer ik in dit stadium van de gedachtenwisseling op de gehele zaak, welke hier aan de orde is, zou ingaan, ik daar veel meer tijd voor nodig zou hebben dan ik nu van plan ben te gebruiken.

Met betrekking tot de motie van de geachte afgevaardigde de heer Oud is de hoofdvraag deze, of op grond van de mededelingen, welke de Regering in de Nota heeft gedaan en van hetgeen bij monde van de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen vandaag is uitgesproken, aangenomen kan worden, dat ten aanzien van het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren van Indonesië is gedaan en zal worden gedaan, wat, gelet op het vroeger besprokene en op het ter Ronde-tafelconfe-

rentie overeengekomene, niet alleen als haar recht, maar ook als haar plicht moet worden beschouwd. Ik meen, dat dit de kern is van de vraag, waarvoor wij bij de beoordeling van deze motie staan. En daaromtrent moet ik zeggen, dat met name na hetgeen door Minister Van Maarseveen vandaag hier is gezegd, voor mij vaststaat — ik dien mij wel zeer duidelijk uit te drukken —, dat de Regering niet gedaan heeft en niet bezig is te doen, wat zij ter zake van dat zelfbeschikkingsrecht voor de volkeren van Indonesië op grond van het ter Ronde-tafelconferentie overeengekomene behoorde te doen.

De geachte afgevaardigde de heer Oud heeft zich in de eerste alinea van zijn motie aangesloten bij de mededeling, welke de Minister in zijn eerste rede met betrekking tot dit punt heeft gedaan.

De Minister heeft in zijn tweede redevoering de onderhavige mededeling, in de eerste gedaan, gectificeerd. Als ik het goed opgeschreven heb, luidt die mededeling nu zo, dat de Regering aan de Regering van de V.S.I. vraagt of heeft gevraagd, hoe de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht, gesteld, dat de ontwikkeling tot een eenheidsstaat leidt, zou kunnen geschieden. Ik geloof, dat dit zo nauwkeurig mogelijk weergeeft, wat de Minister heeft gezegd. Ik ben gaarne mild in mijn

oordeel; er is tussen die tweede mededeling en de eerste enig verschil en enige nuance, maar dat verschil en die nuance hebben, naar mijn mening, geen betrekking op het wezen van de zaak.

Het wezen van de zaak is dit: is hetgeen in de laatste maanden in Indonesië is geschied en hetgeen bezig is te geschieden in overeenstemming met het ter Ronde-tafelconferentie overeengekomene met betrekking tot het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren van Indonesië, ja dan neen? Ik meen te mogen zeggen, dat, als het er op aankomt, los van alle verdere dingen, de communio opinio in de Kamer is, dat hetgeen is geschied en bezig is te geschieden met dat zo geformuleerde en vastgestelde zelfbeschikkingsrecht in strijd is. Dat is de algemene overtuiging van de Kamer. Ik wil niet gaarne iets naar mij toe trekken, Mijnheer de Voorzitter, maar dit is in de grond van de zaak ook de overtuiging van de Regering. Het blijkt uit haar Nota, Bij analysering van hetgeen de Minister in zijn redevoering heeft medege-deeld, zou het daaruit eveneens blijken.

Wat heeft de Regering nu naar luid van haar eigen mededeling in de Kamer — ik meen de ge-rectificeerde — te dezen aanzien gedaan? Zij heeft in een stuk aan de Regering van de V.S.I. ge-vraagd, hoe de verwezenlijking van het zelfbe-schikkingsrecht, gesteld, dat de ontwikkeling tot een eenheidstaat zou leiden, zou kunnen ge-schieden.

Is er iemand hier, die verklaren kan, dat dit ge-noegzaam is ter vervulling van de roeping en de plicht van de Regering ten aanzien van een zo aangelegen punt als het zelfbeschikkingsrecht van de volken van Indonesië? Ik wil niet hierover spreken of zij de zaak in de vragende vorm of in een andere vorm had behoren te stellen. Het gaat er nu allereerst over, dat, als de Minister met be-trekking tot de kern van de zaak zich tot deze me-dedeling bepaalt, daaruit moet worden afgeleid, dat de Regering nog aan informaties behoefte heeft alvorens materieel haar standpunt ten aan-zien van de zaak te kunnen bepalen. Ik kan mij eenvoudig niet voorstellen, dat de Regering zulke informaties daarvoor nodig heeft.

Nu zou ik in dit verband kunnen ingaan op de be-schouwingen over het zelfbeschikkingsrecht, welke de geachte afgevaardigde de heer Romme en de ge-achte afgevaardigde de heer Burger hebben ge-houden, maar op hun glibberige pad begeef ik mij op dit late middaguur niet meer. Deed ik dit, dan zou eerst de vraag moeten worden gesteld, wat wij nu naar het oordeel van deze geachte afge-vaardigden onder het zelfbeschikkingsrecht heb-ben te verstaan. Wanneer zij van oordeel zijn, dat aan het zelfbeschikkingsrecht recht zou wede-raren, als er bij de vestiging van een eenheids-staat zekere autonomie werd tot stand gebracht voor bepaalde delen van die eenheidsstaat, zeg ik, dat deze heren daarmee het zelfbeschikkings-recht de hals hebben omgedraaid en dat is in de gegeven omstandigheden het gevaarlijkste, wat men kan doen met betrekking tot de positie van de volken van Indonesië. Het doet mij leed, dat de zaak zo gesteld is, als die geachte afgevaardig-den haar stelden, dat zij er een stuk problema-

tiek van willen maken met den aankeve van dien. Wij hebben hier niet met een theoretisch of aca-demisch vraagstuk te maken; wij hebben hier te doen met hetgeen te dezer zake is overeengeko-men ter Ronde-tafelconferentie.

De geachte afgevaardigde de heer Burger schudt ontkennend het hoofd....

De heer **Burger**: Wij hebben met de mogelijkhe-den van de Nederlandse Regering in deze om-standigheden te maken.

De heer **Schouten**: Ik herhaal, in antwoord op de interruptie van de geachte afgevaardigde de heer Burger: Wij hebben te maken met het te dezer zake ter Ronde-tafelconferentie overeengekomene. Wat vloeit daaruit voor de Regering van Nederland voort? Daaruit vloeit voor haar voort, dat zij open-lijk, duidelijk, met kracht en ook met wijsheid en tact en wat de Minister voor Uniezaken en Over-zeese Rijksdelen nog meer nodig mocht achten, stelt, dat hetgeen is geschied en nog steeds bezig is te geschieden, in strijd is met het ter Ronde-tafelconferentie overeengekomene. Dat is de kern van de zaak. Wat die kern betreft, kan ik niet anders zeggen, dan dat ik het met de geachte af-gevaardigde de heer Oud eens ben. Ik zou daar-over nog vele opmerkingen kunnen maken, maar is dat op dit ogenblik wel noodzakelijk?

Wanneer de geachte afgevaardigde de heer Oud in de tweede alinea van zijn motie een wijziging zou aanbrengen om aan een van de bezwaren van de geachte afgevaardigde de heer Romme tegemoet te komen, en hij b.v. zou voorstellen deze te doen luiden: van oordeel, dat de Regering, van dit standpunt uitgaande, in gebreke blijft harerzijds na te leven hetgeen ter Rode-tafelconferentie ter zake van het zelfbeschikkingsrecht is overeenge-komen en voorts hetgeen in artikel 2 van de wet enz. is opgenomen, op de juiste wijze uit te voe-ren, zou ik daar geen bezwaar tegen maken. Ik laat dat echter aan die geachte afgevaardigde over, want dit betreft voor mij niet de kern van de zaak. Het gaat voorts, Mijnheer de Voorzitter, over de vraag, of, wanneer in de motie teleurstelling wordt uitgesproken over de houding der Rege-ring, die teleurstelling terecht of ten onrechte wordt uitgesproken. Ik ben het gevoelen toege-daan, ik zeg dit in alle soberheid, dat, wanneer de teleurstelling wordt uitgesproken door de Kamer, dit terecht wordt gedaan. De Regering is in gebre-ke. Daarover kan geen twijfel bestaan. Zij is naar mijn mening te dezer zake reeds in gebreke op grond van de omstandigheid, dat naar de mede-deling van de Minister voor Uniezaken en Over-zeese Rijksdelen de door mij zoëven in overeen-stemming met zijn eigen woorden geformuleerde vraag eerst per 15 Mei j.l. aan de Regering van de V.S.I. is gezonden. Alleen reeds hierdoor is zij ernstig in gebreke.

Nog ernstiger reden voor het uitspreken van te-leurstelling is er na de tweede redevoering van de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijks-delen. De Minister heeft na de rectificatie van zijn mededeling op het reeds meer dan eenmaal genoemde punt in zijn tweede rede, beschouwin-

gen gewijd aan de zaak zelf, Mijnheer de Voorzitter! Deze beschouwingen brachten naar mijn oordeel de Minister op een zeer glibberig pad en, wanneer de Kamer hem daarin zou volgen, zou zij eveneens daarop geraken. Waar wij in dit geding in de eerste plaats klaarheid en duidelijkheid moeten hebben, met inachtneming van alle omstandigheden, daar is het zeker veel te riskant, als men zich op zulke glibberige wegen gaat begeven en gaat vragen: wat betekent naar het oordeel van de Kamer het aandringen op het naleven van het overeengekomene met betrekking tot zelfbeschikkingsrecht? Kan dit tot succes leiden? Kan er heil uit voortvloeien? Over deze en andere dingen heeft de Minister gesproken, maar hiermede is de Minister bezig geweest zelfs aan de vraag, welke aan de Regering van de V.S.I. is gericht, alle vastheid en waarde te ontnemen. Dáárin ligt op dit punt mijn ernstigste grief.

Mijnheer de Voorzitter! Met vuisten maken enz. vorderen wij niets. Waarmede wij wel vorderen, is met het handhaven van het overeengekomen recht en met het duidelijk te verstaan geven, dat in overeenstemming met het overeengekomen recht moet worden gehandeld. Dit is juist nu zeer nodig. Het is voor Indonesië nodig, en het is — als ik het zo mag zeggen, Mijnheer de Voorzitter! — ook hetgeen op dit ogenblik de wereld in een zo stellige zin nodig heeft, als zij het wellicht nog nooit nodig heeft gehad.

De geachte afgevaardigde de heer Oud heeft over het beleid van de Regering zijn oordeel gegeven op een buitengewoon vriendelijke wijze. Hij heeft gezegd — daarop kwamen zijn woorden neer, naar ik meen —: Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken, dat het de Regering hier aan kracht

heeft ontbroken. Dat is m.i. zeer vriendelijk uitgedrukt. Men zou het anders kunnen zeggen, maar ik heb daaraan geen behoefte en wil mij tot deze uitdrukking bepalen.

Wanneer het over een zo belangrijke aangelegenheid gaat als de onderhavige, wanneer het lot van vele mensen daarbij is betrokken, wanneer met overeenkomsten tenslotte wordt te werk gegaan op een wijze, volledig in strijd met het overeengekomene, zelfs bij de meest milde uitlegging, welke men daaraan geeft ten behoeve van de andere partij, moet men met ernst en duidelijkheid spreken. Daaraan heeft het leven behoefte; daaraan heeft ook het Nederlandse volk behoefte. Dit volk worstelt op dit moment met name hiermede: Wat is onze plicht tegenover de bevolking van de Zuid-Molukken? Tenslotte sluit zich het vraagstuk daarin niet op. Neen, er zijn nog miljoenen zielen in Indonesië, die bij deze aangelegenheid in het wezen van de zaak betrokken zijn. Daarom te meer zeg ik: Hier zij trouw aan het overeengekomene en hier zij beslistheid in alle arbeid, welke wordt verricht ter bevordering van de verwezenlijking van dat overeengekomene. Aangezien het daaraan in het Regeringsbeleid op grond van de mededelingen, welke de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen vandaag heeft gedaan, heeft ontbroken en nog ontbreekt, is het de roeping van de Kamer dit duidelijk tot uitdrukking te brengen. Ik ben dan ook van oordeel, dat er geen vriendelijker methode kan worden gevonden, dan die, welke de heer Oud hier heeft gebruikt.

Hiermede heb ik mijn standpunt tegenover deze motie, zij het zeer beperkt en zeer beknopt, aangegeven.

Uit het Parlement

Dr. A. VEERMAN

Orakel.

Het moet wel een aantrekkelijk ambt geweest zijn in de oudheid om orakelpriester te wezen. Die lieden verkondigden aan de mensen hun orakelspreuken, zo maar, domweg. En dan zorgden die mensen wel, dat aan die spreuk een verklaring gegeven werd. Het hoorde nu juist niet bij je priesterfunctie om voor die betekenis te zorgen. Stel dat er in die tijd al kranten geweest waren, dan kon je gerust 's avonds je lijfblad openvouwen om daarin te lezen, wat voor gewichtige aanwijzingen je gegeven had.

Zo moet Mr Oud zich gevoeld hebben op de dag na zijn motie. Op zijn bureau lagen naast elkaar alle belangrijke dagbladen, die ons land heeft. Daarin wist men haarfijn te vertellen, wat de bedoeling van die motie was. Een hele staalkaart van verklaringen. Ieder politiek deskundige had

zijn mening. Wie het raadde, was de wijste. De V.V.D. heeft zich van nu voortaan tegenover het kabinet geplaatst, meende er een. Alleen maar partijpolitiek, terwille van de kiezers, haalde een ander de neus op. Vanwege moeilijkheden in eigen gelederen, wist weer een ander. Alleen maar een politieke fout, verkondigde een heel knappe; Mr Oud heeft zich verkeken. Aan die laatste heeft men de vraag gesteld, waarop Mr Oud zich verkeken heeft. Als men zich verkijkt, moet er in elk geval iets zijn, waarnaar men kijkt. Wat was dat? Het antwoord daarop hebben we nog niet gekregen. Blijkbaar vond die krant, dat bij een orakelachtige motie een orakelige verklaring past.

En het resultaat van dit alles? Dat men na een dag of wat nauwelijks meer over de motie praatte. In de politiek werkt men vandaag de dag niet meer met orakels. Die legt men bij de onbegre-

pen stukken. Eén ding is duidelijk: direct praktisch resultaat heeft de motie niet gehad. De zaak wordt op dezelfde voet voortgezet. Als van ouds.

Vuurwerk.

Als een echt orakelpriester heeft de heer Oud zelf over de betekenis van zijn motie heel weinig gezegd. Men kan zelfs zeggen, dat de heer Oud nauwelijks het initiatief had bij de hele gang van zaken. De V.V.D.-fractie-leider was erg gesteld op het behoud van het zelfbeschikkingsrecht, mag men aannemen. Maar niet hij was het, die de regering sommeerde zich uit te spreken. Dat was de heer Schouten, eind April.

Er is nog een merkwaardig feit, dat niet de heer Oud, maar de Regering raakt. Eind April vraagt de heer Schouten een verklaring van de Regering. Op 8 Mei, anderhalve week daarna, wordt — zo weten we thans — in de Ministerraad besloten een nota samen te stellen voor de regering van de R.I.S. en een voor de Unci. Is daar verband tussen, zo zou men willen vragen. Op de 11e Mei vraagt de heer Gerbrandy een interpellatie aan over deze kwestie. Op de 15e Mei wordt door de Regering de tekst van de nota's vastgesteld. Een week later volgt de verklaring van de Regering aan de Tweede Kamer, dat geëigende stappen ondernomen zijn.

Het is duidelijk, dat het initiatief in geen enkel opzicht bij Mr Oud lag, maar geheel bij onze fractie.

Men kan nog verder gaan. De verdediging van de motie door Mr Oud zelf was bepaald niet sterk. Zij onttaarde tot een felle aanklacht tegen iedereen. Tegen de minister, tegen Prof Romme, tegen de heer Tilanus, tegen de P. v. d. A.... Maar de meest gefundeerde, meest positieve verdediging van de gedachten, die in de motie waren neergelegd was zonder enige twijfel die van onze fractie-leider.

Hoe kon het ook anders. Mr Oud stond tegenover zijn vroegere medestanders, met wie hij in December de wet op de Souvereiniteits-overdracht er door hielp. De heer Schouten behoefde zich zelf over „het jongste verleden” geen verwijten te maken en behoefde dus ook dit zelfverwijt niet af te reageren op anderen.

De V.V.D.-leider zorgde voor veel knaleffecten, voor een hoop politiek vuurwerk. Maar als de sterretjes uitgesist zijn en het vuur is gedoofd, dan is er van dat alles niets over.

Anders gezegd: een schip ging voorbij. In de mist. Zonder roer.

Parlementaire manoeuvre.

Toen de zettters van het vorige nummer van N. G. bezig waren, zat de Tweede Kamer nog midden in het wetsontwerp over de afschaffing van de ondernemingsbelasting. Dat was n.l. een langdurige geschiedenis. De man die voor deze lange duur zorgde was de heer Hofstra, de man, die vindt, dat een ondernemer best wat meer belasting mag betalen dan een ander, die evenveel verdient als hij.

De heer Hofstra, was dus tegen de afschaffing van

de ondernemingsbelasting. Hij stelde daarom een amendement voor op het wetsontwerp, waardoor deze belasting althans nog voor een deel zou blijven bestaan. Maar dat amendement werd verworpen. Wat nu? De heer Hofstra had zo verschrikkelijk veel lelijks gezegd over de volledige afschaffing van de ondernemingsbelasting, dat hij nu wel tegen het hele ontwerp moest stemmen.

Neen, lieve lezer, de heer Hofstra stemde er voor. Waarom eigenlijk? Wilde hij partijgenoot Lief-tinck toch niet in de steek laten? Was hij van meet af van plan desnoods voor het wetsontwerp te stemmen en had al zijn tam-tam alleen maar gediend om zijn medeleden te bezweren, hem toch ietwat tegemoet te komen? Had hij dus de boog te strak gespannen? Wie zal het zeggen; in elk geval stemde de heer Hofstra voor de wet, waar hij tegen was.

Dat ging niet zomaar. Om overstag te gaan is wat wind nodig. Voor die wind moest de heer Hofstra dus eerst zorgen. In de laatste jaren is deze manoeuvre — een bederf in de politiek! — een bekend verschijnsel.

Wij hebben het amendement-Tilanus gehad bij de jongste Grondwetherziening, toen het ging over de nieuwe rechtsorde. Dat amendement stelde de Kroon aan het hoofd van de Unie. Dat amendement betekende niets. Dat zei de Regering direct al en dat heeft de ontwikkeling bewezen. Maar voor de heer Tilanus was dit amendement de kwestie, waar alles om draaide. Dat amendement gaf hem de vrijheid te stemmen voor een wetsontwerp, waar hij op grond van zijn politiek van de voorafgaande jaren tegen had moeten zijn.

De heer Oud speelde hetzelfde spel bij het wetsontwerp inzake de Souvereiniteits-overdracht, in December 1949. Zijn amendement inzake het zelfbeschikkingsrecht was toen voor hem het schibboleth. De Regering kaatste die bal even vlot en even soepel terug als het gouden balletje van de Kroon aan de heer Tilanus in 1948. Ook dit amendement werd overgenomen en had vervolgens „seine Schuldigkeit getan” en kon dus gaan. Hier toonde de ontwikkeling nog vlotter wat het amendement in wezen waard was. Geen rooie cent.

En nu de heer Hofstra weer.

Kunstmatige storm.

De heer Hofstra blies om overstag te kunnen gaan zo hard in zijn eigen zeilen, dat zelfs een ervaren politieke schipper als voorzitter Kortenhorst zich van zijn stoel liet blazen.

Het amendement-Hofstra was verworpen. Een lange rede van de voorsteller volgde. Hij blies hoe langer hoe harder en tenslotte kwam het: een motie. Een motie, die in behandeling en in stemming zou moeten komen vóór men het wetsontwerp in stemming ging brengen. Een motie die de belasting verlagend (neen: de afschaffing van een ongemotiveerde ongelijkheid in de belasting) voor ondernemers aanvaardbaar moest maken, doordat ook andere groepen iets toegezegd kregen. De heer Hofstra had zich bescheidenlijk tot drie voorwaarden beperkt: Kinderbijslag voor kleine zelfstandigen, verbetering van pensioenen,

Een trouw man ging van ons heen

Enkele dagen na de herdenking van zijn zeventigsten verjaardag is Prof. J. W. Geels te Apeldoorn overleden. Prof. Geels was voor alles een kerkelijk man. Hij werd hoogleraar van de Theologische School der Chr. Geref. Kerken in de exegese, de canoniek en hermeneutiek in 1932. In 1933 kreeg hij als zodanig de historische vakken toegewezen. In 1947 ging hij met emeritaat.

Het hoogleraarschap aan de theologische school bracht hem nu niet direct in contact met de politiek. Maar dat was voor Prof. Geels geen reden om zich van de politiek afzijdig te houden. Integendeel, met warme hartelijke belangstelling leefde hij mee en werkte hij mee. Als vooraanstaand figuur in de Chr. Gereformeerde kring werd hij verkozen tot lid van het Centraal-Comité der Antirevolutionaire Partij. Dat zag hij ongetwijfeld als plicht. Maar het was een plicht die hij gaarne aanvaardde. Zelden ontbrak hij op de vergaderingen van het Centraal-Comité. In de latere jaren

---

handhaving van de subsidies op de levensmiddelen — dit laatste vooral terwille van de loontrekken, naar uit de toelichting bleek.

„Ik kan dit ontwerp tegenover onze arbeiders niet verdedigen”, had de heer Hofstra gezegd. Nu bleek, dat hij het wel zou kunnen verdedigen, wanneer minister Liefstinck hem wat surprises meegaf voor andere groepen.

De minister was daar direct toe bereid, maar... hij kreeg geen kans. De voorzitter vond de motie zo verstrekkend, dat hij heel de beraadslaging schorste tot enkele dagen later. Volkomen overbodig. De minister was immers gaarne bereid de verlangde toezeggingen te doen. Vage toezeggingen ten dele, vanzelfsprekend in menig opzicht. Maar voor de heer Hofstra op dat moment ineens van de allergrootste betekenis.

Neen, wij lusten deze politiek niet. Ook daar moet ons ja; ja en ons neen, neen zijn. Het is een gezond teken, dat zowel de Kroon van Tilanus als het roer van Oud weerstanden in eigen kring gewekt hebben.

liet zijn gezondheidstoestand het niet toe regelmatig aanwezig te zijn, maar als het slechts enigszins kon dan was hij op zijn post.

Prof. Geels was voor alles een trouw man. Maar men kan trouw zijn op verschillende manieren. Er zijn ook mannen in onze partij, wier trouw onverdeeld is, en op wien wij steeds kunnen rekenen, maar die overigens ook wel erg lastig kunnen zijn. Dat zijn van die markante strijdvaardige naturen, die wij niet gaarne zouden missen, juist om hun trouw. Maar Prof. Geels was een trouw hartig man in een anderen zin. Begrijpend en liefdevol deed hij zijn werk. Hij wist hoe moeilijk het was, vooral in de politiek, om leiding te geven. Tenslotte weet iedereen hoe het moet. Maar het maakt nog wel enig verschil op welke wijze die wetenschap onder woorden wordt gebracht. Welnu Prof. Geels had wat dat aangaat een geheel eigen manier van zeggen. Altijd was hij hartelijk en bij verschil van inzicht bleef hij de minzaamheid zelf. Die minzaamheid werd gekruid met diepen ernst, maar ook met levendigen humor. Het was niet zijn natuur om zonder noodzaak de dingen op den spits te drijven.

Zijn heengaan is voor de Antirevolutionaire Partij ongetwijfeld een ernstig verlies, want Prof. Geels representeerde in het Centraal Comité een bevolkingsgroep op wier medewerking door ons wordt prijs gesteld. Onwankelbaar trouw heeft Prof. Geels in onze partij meegeleefd. Man van de oude stempel aarzde hij nimmer voor zijn politieke overtuiging uit te komen en beleed hij gaarne een Antirevolutionair man te zijn. Daarom ook is zijn heengaan voor het Centraal-Comité een verlies. Zijn naam zal niet meer kunnen voorkomen op de lijst der dubbeltallen voor de leden van het Centraal-Comité, die door de Deputatenvergadering worden gekozen. God de Heere heeft hem tot zich geroepen. Zijn werkzaam leven op deze aarde is beëindigd. In hem heeft het Centraal Comité een trouw en beminlijk lid verloren, een man, die vele vrienden bezat, ook in de Antirevolutionaire partij.

Het herdenken van zijn heengaan moet ons nopen tot dankbaarheid jegens God de Heere voor de rijkdom, die wij ook als politieke partij in dezen man hebben ontvangen, want de trouwe toewijding van zulk een man is een kostelijk bezit.

Onze tijd leidt ertoe, dat steeds meer feitelijke macht en invloed komt in handen van de mensen van de techniek, van het vak, in handen van de deskundigen. De moderne samenleving is zo ingewikkeld geworden, de menselijke activiteit heeft zich zo breed en diep ontplooid en de behartiging van allerlei belangen eist een zo grote kennis van onderdelen, dat de problemen op velerlei gebied alleen nog kunnen worden beheerst en opgelost door specialisten, door mensen van het vak.

Zo is het ook in den staat, bij het staatsbestuur. Ook hier is voor de behartiging van allerlei publieke belangen een gespecialiseerde kennis nodig. Speciale deskundigen zijn voor vele takken van overheidsdienst onmisbaar. De bestuurders zijn bij de verzorging van bestuursaangelegenheden in velerlei opzicht volkomen afhankelijk van de technische medewerking van vakmensen, ingenieurs, juristen, bedrijfsdirecteuren, afdelingschefs, enz. En hoe gespecialiseerder het terrein der overheidsbemoeiing wordt, des te groter wordt de behoefte aan specialisten, des te groter wordt hun invloed en de afhankelijkheid van de bestuurders, des te meer kans is er, dat de publieke zaak op de deskundigen gaat drijven en dat deze in feite de leiding krijgen in den staat.

Daar komt in den modernen staat nog dit bij, dat de ontzaglijk toegenomen staatsbemoeiing met vrijwel alle onderdelen van het maatschappelijk leven een zodanige uitbreiding van het overheidsapparaat heeft nodig gemaakt, dat — om maar bij het rijk te blijven — weinig ministers nog het geheel van hun departementale diensten kunnen overzien, laat staan nagaan en controleren. Daardoor ontstaat, nog los van het verschijnsel van grote afhankelijkheid van de technici, het gevaar der bureaucratie, het beslissen in publieke aangelegenheden door ambtelijke bureaux buiten de verantwoordelijke regeerders om of zelfs tegen hen in.

De grote betekenis van deskundigheid, van vakmanschap dient in onze moderne gecompliceerde en gespecialiseerde wereld voluit te worden erkend. Er is vrijwel geen levensterrein waar een verdere ontplooiing van de menselijke samenleving en van het menselijk kunnen niet voor een groot deel afhankelijk is van het werk van specialisten. Ook in het staatsbestuur dient volledig rekening te worden gehouden met de omstandigheid, dat een

juiste vervulling van de uitgebreide en gevarieerde overheidstaak met betrekking tot een ingewikkelde maatschappij niet mogelijk is dan door medewerking op elk gebied van terzake kundige functionarissen. Hun positie in het staatsbestuur dient dan ook overeenkomstig haar betekenis voor een goede behartiging der publieke zaak te worden gehonoreerd.

Er dient in onze gerationaliseerde en gemechaniseerde wereld evenwel tegen gewaakt te worden, dat het vakmanschap het staatsbestuur zelf in handen neemt. Want daarin schuilt een gevaar.

Een regering door specialisten ligt trouwens ook niet in de lijn van ons staatsbestel. De in onzen democratischen staat geldende wijze van benoemen en samenstellen van de bestuursorganen in rijk, provincie en gemeente leidt er zeker niet toe, dat de bestuursmacht in bepaalde onderdelen der overheids werkzaamheid doorgaans in handen komt van specialisten. Ongetwijfeld wel eens tot ergernis van de specialisten zelf, die hun technisch perfecte plannen zien beoordeeld en soms verworpen door de „domheid” van niet deskundige bestuurders. En ook door anderen wordt wel geroepen, dat de vakmensen maar eens aan het bewind moeten.

Nu is het ook weer niet zo, dat deskundigen op een bepaald terrein vanwege het feit, dat zij terzake kundig zijn, uit een desbetreffende regerings- of bestuursfunctie moeten worden geweerd. Uiteraard niet. Het is voor ieder mens, die iets wil praesteren en vooral voor iemand die leiding moet geven, nuttig en vaak noodzakelijk, dat hij een vak beheerst, althans een grondige kennis van zaken heeft. Maar wel zal de vakman-bestuurder meer moeten zijn dan vakman, hij zal in de eerste plaats moeten zijn bestuurder.

De vakman-specialist is van nature eenzijdig. Hij moet dit ambtshalve of beroepshalve zijn. Het is zijn taak om een bepaald onderdeel zeer grondig te beheersen en voor de problemen op zijn terrein de technisch-beste oplossing te zoeken. En wanneer de door hem gevonden perfecte oplossing op grond van andere, buiten zijn terrein gelegen factoren moet worden afgewezen of veranderd, dan zal een zodanig afbreuk doen aan de perfectie hem veelal onjuist voorkomen. Dit geldt ook ten aanzien van de specialisten-overheidsdienaren.

Nu weet ik wel, dat de meeste vakmensen

voldoende realiteitsbesef en inzicht in het geheel hebben om ook de waarde van andere factoren te erkennen, maar toch zal er bij hen een neiging zijn — die sterker is al naar mate hun vak meer gespecialiseerd is en meer den gehelen mens vraagt — om de betekenis van hun onderdeel eenzijdig te beklemtonen en de juiste proporties niet te zien.

De overheid, de bestuurder echter moet juist in de eerste plaats de verhoudingen van het geheel en de delen en van de delen onderling goed voor ogen hebben. Een goed bestuursbeleid wordt gekenmerkt door een juist afwegen. Het komt hier op het beleid en op het evenwicht aan. Alle facetten van een rechtvaardig en evenwichtig staatsbestuur moeten in hun juiste proporties worden gezien. Een technisch volmaakte oplossing op een bepaald onderdeel kan voor het geheel niet aannemelijk zijn en daarom als onbruikbaar moeten worden afgewezen.

Te grote invloed of overheersing van het technisch element in het staatsbestuur wordt een gevaar voor de handhaving van het staatsbestel. De deskundigheid moet ten — onmisbaren — dienste staan van de overheid, zij moet niet de beslissing of het laatste woord hebben. De vakman zal voor zijn terrein van publieke zorg die beheers- en bestuursvorm de beste achten, die technisch de beste resultaten belooft, zonder dat hij steeds voldoende oog heeft voor de veel belangrijker kwestie, of deze vorm zich verdraagt met de grondbeginselen van het staatsbestel. Het zijn overigens niet alleen de specialisten-overheidsdienaren zelf die dit doen, maar evenzeer vele politieke leken niet-vakmensen. In het algemeen wordt nog veel te weinig beseft, hoe gevaarlijk het in wezen is de grondlijnen van het staatsbestel, om der wille van meer volmaakte resultaten op onderdelen, te doorbreken. Gelijk ik in een vorig artikel reeds opmerkte: het luistert hier nauw.

De Amerikaan James Burnham heeft tien jaar geleden een boek geschreven, dat sterk de aandacht heeft getrokken en dat handelt over de Machtsvorming der Bewindvoerders. Een geheel nieuwe heersende klasse in staat en maatschappij is bezig op te staan, de klasse der bewindvoerders, van hen die het zakenleven en de regering administreren en die de heerschappij in maatschappij en staat in handen zullen krijgen. Hij acht deze nieuwe maatschappijvorm onontkoombaar. Mede daarom meent hij zich van een waarderingsoordeel over de in gang zijnde ontwikkeling te kunnen onthouden.

Daarmede doet hij echter aan zijn menselijke roeping tekort. Alle zich voltrekkende wijzi-

gingen in de samenlevingsorde zijn tenslotte een gevolg van menselijke activiteit. Ook al zijn zij zo wereldomvattend, dat de enkele mens op den gang van zaken weinig invloed kan uitoefenen, toch draagt ieder daarvoor mede verantwoordelijkheid en ook de plicht om de ontwikkeling te toetsen aan de normen, die voor de samenleving gelden.

Hoezeer wij daarom ook moeten erkennen en aanvaarden, dat de techniek, het vakmanschap een steeds grotere plaats, ook in het staatsbestuur, moet gaan innemen, hoezeer wij ook moeten inzien, dat zich daardoor wellicht structurele veranderingen in de samenleving zullen voltrekken, toch zal het vakmanschap nimmer de samenleving mogen beheersen, evenmin als het kapitalisme of het proletariaat. Het zal er steeds weer om gaan het juiste evenwicht te zoeken, ook met de toegenomen betekenis der techniek. Daarom verdient het geschetste verschijnsel bij de voortgaande ontwikkeling van ons staatsbestel alle aandacht.

J. A. J. JANSEN MANENSCHIJN

70 jaar

A. R. DE KWAADSTENIET

Zondag 4 Juni j.l. vierde de heer J. A. J. Jansen Manenschiijn zijn 70ste verjaardag.

Er is reden voor hem in ons orgaan met het bereiken van de leeftijd der sterken geluk te wensen.

De thans 70-jarige heeft onze partij vele jaren gediend en.. hij dient haar nog. Met grote trouw en toewijding. Zijn organisatorische arbeid mag gezien worden.

We zullen niet proberen de vele functies op te sommen, welke hij heeft bekleed en nog bekleedt. Slechts enkele functies willen we memoreren.

Zijn politieke loopbaan begon hij in Dordrecht, alwaar hij October 1918 lid van de Gemeenteraad werd, terwijl hij op 10 Januari 1922 werd gekozen tot wethouder, in welke functie hij „financiën” voor zijn rekening kreeg. Op 27 Mei 1929 stak hij de Merwede over om in Zwijndrecht het burgemeestersambt te aanvaarden, welk ambt hij bekleedde tot hij 65 jaar geworden was.

Intussen was hij ook reeds op 3 Juli 1923 lid geworden van de Provinciale Staten van Zuid-Holland en.. hij is het nu nog. Ja, zelfs werd hij in 1946 nog gekozen tot lid van het College van Ge-deputeerde Staten. In de afgelopen vier jaar is wel gebleken, dat hij voor het daaraan verbonden werk ten volle berekend was, hetgeen niemand verwonderen zal, die er getuige van geweest is met welk een nauwgezetheid hij vóór de oorlog het Statenlidmaatschap opvatte.

Straks zal de thans 70-jarige, zelfs nog een nieu-

we periode als Statenlid ingaan. Er zullen er zijn, die bedenkelijk het hoofd schudden en opmerken, dat hij zijn plaats nu maar eens aan een jongere had moeten afstaan. Die opmerking is te begrij-

pen. De heer Jansen heeft voor de candidaatstelling echter te kennen gegeven, dat hij er toe bereid was om zijn plaats af te staan, maar op advies van het Provinciaal Comité is hij toch opnieuw door de Kiesverenigingen candidaat gesteld en vervolgens ook gekozen. Heeft men in de verschillende plaatsen, waar hij voor de verkiezingen gesproken heeft, zich er een ogenblik rekenschap van gegeven, dat die vurige spreker bijna 70 jaar was? Zeker niet.

En nu zou er nog heel veel te schrijven zijn over talloos vele functies, die door hem zijn bekleed, over B.V.L. en „Steun Wettig gezag”, over de werkverschaffing, enz. We doen dat maar niet.

Wel willen we er nog aan herinneren, dat de heer Jansen van 4 Mei 1942 tot 20 December 1943 als gijzelaar vertoefd heeft in het kamp „Beekvliet” te St. Michielsgestel. En daar heeft hij ook niet stil gezeten. Onder zijn voorzitterschap werd de Burgemeesterskring gevormd, die regelmatig bijeen kwam ter bespreking van verschillende onderwerpen. En daarnaast was er dan nog de Anti-Revolutionaire kring, waaraan hij mede leiding gaf.

Met dankbaarheid mag de partij gedenken het vele, dat Jansen gedurende tientallen jaren gedaan heeft voor de propagering van de Anti-Revolutionaire beginselen en daarbij rijst dan de bede, dat onze God hem nog vele jaren sparen moge en hem ook verder bekwamen wil tot zijn arbeid in Gods Koninkrijk.

EEN GRAPJE

H. D. W. Boven

van Dr A. A. VAN RHIJN

Niet alleen wij van „Nederlandsche Gedachten” houden van een „grapje”, ook Dr A. A. van Rhijn, de bekende doorbraakman, houdt daar blijkbaar van.

In „Doorbraak”, het orgaan van de Protestants-Christelijke Werkgemeenschap in de Partij van den Arbeid, vonden wij van hem de volgende „grappige” ontboezeming: „Ik wil hiermede maar zeggen, dat er met het ge-roep om vrijheid dikwijls een eigenaardig spel wordt gespeeld. Christenen zijn daarbij dikwijls weinig consequent. Zij veroordelen terecht een „vrije” liefde en een „vrij” huwelijk en zij wantrouwen een „vrije” kunst en een „vrije” wetenschap. Maar velen hunner zijn heel inconsequent warm voor een „vrije” economie”.

Waarom wij deze ontboezeming „grappig” vinden? Wel omdat wij ons niet kunnen voorstellen dat Mr Dr A. A. van Rhijn, een man van erkende reputatie in ons land, een man, die op een van onze departementen van bestuur onmiddellijk onder den minister één der twee hoogste posten bekleedt, een man dus

met hoge kwaliteiten, haar ernstig zou hebben gemeend.

Want van de hele redenering deugt niets. De feiten, die erin vermeld worden, zijn onjuist en de bewijsvoering, die aan de hand van de (vermeende) feiten wordt geleverd rammelt aan alle kanten.

Zij demonstreert onvoldoende onderscheidingsvermogen. Zaken die niets met elkaar uitstaande hebben, tenminste in het kader van het artikel, worden met elkaar vergeleken, en op grond van deze volkomen ongeoorloofde vergelijking worden conclusies getrokken. Van een man als Dr Van Rhijn mocht een meer verantwoorde voorlichting verwacht worden.

In het kader van Dr Van Rhijns artikel is onjuist de uitspraak: „Zij (de christenen) wantrouwen een „vrije” kunst en een „vrije” wetenschap”.

In het algemeen bedoeld is deze uitspraak wel juist. Iedere kunst, iedere wetenschap die zich „vrij” proclameert, vrij van iedere binding, vrij van iedere norm wordt door christenen

gewantrouwd, sterker iedere wetenschap en/of kunst die dat doet, moet door iedere christen worden veroordeeld. Maar datzelfde geldt voor de economie, wanneer zij zich vrij maakt van de eisen door God in Zijn Woord te haren aanzien gesteld.

Dr Van Rhijn bedoelt het woordje „vrij” dan ook niet in den zin van: los van de normen Gods.

Het gaat in zijn artikel over de taak der overheid. Met de redenering in het citaat weergegeven wil hij aantonen, dat het inconsequent van christenen is, wanneer zij zich teweestellen tegen overheidsbemoeienis met het economisch leven.

Maar wat bedoelt Dr Van Rhijn nu met die overheidsbemoeienis. Uit het hierbedoelde artikel blijkt dat niet duidelijk. Er zijn slechts 2 mogelijkheden, hij bedoelt of geleide economie in dezen zin, dat de **leiding** van het gehele economische leven principiëel en praktisch geheel bij de overheid berust of geleide economie in den oneigenlijken zin van het woord n.l. dat de overheid wel bemoeienis met het economisch leven, heeft, maar slechts dan, (en daar) wanneer (en waar) dat met het oog op haar specifieke taak, n.l. handhaving der publieke rechtsorde, noodzakelijk is.

Bedoelt Dr Van Rhijn het pleit te voeren voor geleide economie in den eerst hierboven weergegeven zin, dan klopt er toch duidelijk iets niet in zijn betoog. Want even fel als de hier door hem bedoelde Christenen — op naar

hun inzichten Schriftuurlijke gronden — gekant zijn tegen „geleide economie” zijn ze het tegen door de overheid geleide wetenschap en kunst. Slechts het laatste zinnetje is dan juist, n.l. dat deze christenen warm lopen voor een niet door de overheid geleide economie.

En bedoelt hij het in den tweeden hierboven weergegeven zin, dan wordt het al niet veel beter. Want dan wordt juist dat laatste zinnetje pertinent onwaar! Daar ligt de parlementaire geschiedenis van bijkans een eeuw om te bewijzen dat Antirevolutionairen en Christelijk-Historischen (de door Dr v. Rhijn bedoelde Christenen) een open oog hebben gehad voor de gevaren, welke een volkomen „vrije” maatschappelijke orde met zich bracht, en ook steeds het pleit hebben gevoerd voor overheidsingrijpen waar en wanneer dat nodig was ter bescherming van de belangen van een groep van staatsburgers.

Hebt U met ons 't onjuiste en 't onlogische in den gedachtengang van Dr Van Rhijn geconstateerd? En nu hebben wij 't nog niet eens gehad over het noemen in één adem van „vrije” liefde en „vrije” economie. Dat doet ons denken aan een man die geen „blonde” aardappels lust en daarom ook afkerig is van alle „blonde” meisjes.

Kijk, wij kunnen ons nu moeilijk voorstellen dat Dr Van Rhijn van al het hierboven opgemerkte volkomen onkundig is en daarom houden wij het er maar voor, dat zijn artikel in het nummer van „Doorbraak” d.d. Mei 1950 als grapje bedoeld is geweest.

De maatschappelijke organisatie van den middenstand

H. VAN EISDEN

De ondernemers in het midden- en kleinbedrijf hebben tal van belangen, welke zij individueel niet of niet voldoende kunnen behartigen en waarvoor samenwerking een gebiedende eis is. Het is gebruikelijk deze belangenbehartiging nader te onderscheiden.

Vooreerst die, welke betrekking heeft op eigen branche of vak, waarbij men dus de aanduiding vakbelangen zou kunnen gebruiken. Voorts die belangen, welke zich boven het vakbelang verheffen, welke dus betrekking hebben op de zelfstandige ondernemers in het midden- en kleinbedrijf in het algemeen. In het laatste geval pleegt men van standsbelangen te spreken.

Onder deze laatste rubriek zouden wij willen rangschikken onderwerpen als fiscale politiek, winkelsluiting, middenstandscrediet

enz. De organisatievorm sluit zich hierbij aan. Voor de specifieke vakbelangen bestaan afzonderlijke vakorganisaties van ondernemers, veelal landelijk opgezet, met vertakkingen over het gehele land. Voor de algemene belangen van al deze ondernemers treden de middenstandsbonden op, welke zich in toenemende mate ontplooiën als vakcentrales voor de vakorganisaties. In feite is thans de toestand zo, dat de vakorganisaties van ondernemers de middenstandsbonden vormen, welke laatste overigens nog plaatselijke afdelingen kennen, waarin alle ondernemers, afgezien van hun vak of branche, een plaats kunnen vinden.

Op deze wijze is inderdaad een goede samenwerking mogelijk. Moeilijkheden, welke de vakorganisaties op hun weg ontmoeten, wel-

ke echter niet alleen op eigen vak betrekking hebben, worden doorgegeven aan de vakcentrale, opdat deze op een breder niveau kunnen worden gezien. Dit is de moderne ontwikkeling van het vakorganisatiewezen, zoals deze ook bij de werknemers en andere ondernemersgroepen wordt aangetroffen. Alleen moet geconstateerd worden, dat de ontwikkeling in den middenstandskring ten achter staat bij die van andere groepen, een gevolg van het feit dat in dezen kring nog tal van weerstanden (individualisme, kortzichtigheid, concurrentievrees e.d.) te overwinnen zijn.

Hier raken wij ook een zwak punt van de middenstands-organisatie in het algemeen.

Enerzijds is er de klacht dat de belangen van deze groep in de sociaal-economische en fiscale politiek niet in voldoende mate worden ontzien; anderzijds is er het gebrek bij den middenstand zelf om door voldoende organisatie op krachtige wijze voor eigen belangen op te komen en om duidelijk en klaar zijn bezwaren en wensen te formuleren. Het kan niet worden ontkend dat tussen deze beide een wisselwerking bestaat, sterker nog, het een is het gevolg van het andere.

In onze huidige maatschappelijke constellatie zien wij heel dikwijls dat de groepsbelangen naar voren treden langs den organisatorischen weg. Duidelijk is dat b.v. ten aanzien van werknemersorganisaties, die bij bepaalde gebeurtenissen zorgvuldig de consequenties voor de werknemers nagaan en dan aan regering en/of volksvertegenwoordiging laten weten, welke maatregelen zij in het belang van de gehele werknemersgroep achten. Het is de taak van regering en volksvertegenwoordiging om deze desiderata te beoordelen tegen den achtergrond van het belang van het gehele volk en op eigen verantwoordelijkheid tot bepaalde beslissingen te geraken. Dezelfde gebeurtenissen, welke de werknemersorganisaties tot het uitspreken van bepaalde wensen nopen, hebben echter ook hun invloed en betekenis voor de grote groep van zelfstandige ondernemers in het klein- en middenbedrijf.

Het zou dus volkomen logisch zijn, dat ook hunnerzijds elke situatie ernstig wordt bestudeerd en nagegaan wordt, welke consequenties daaruit voortvloeien voor den middenstand, naar aanleiding waarvan eveneens bepaalde wensen kunnen worden uitgesproken. Geconstateerd kan worden dat dit den laatsten tijd ook inderdaad gebeurt, al zijn de middenstandsbonden in dit opzicht veel later op gang gekomen dan de werknemers. Dit is een gevolg van organisatorische zwakte, welke blijkbaar slechts geleidelijk kan worden overwonnen.

Het is echter duidelijk dat alleen langs den weg van een goede maatschappelijke organisatie invloed, ook in de politieke sfeer, kan worden uitgeoefend. Daaronder moge ook worden gerekend het rechtstreeks adresseren van de Regering over onderwerpen, waarvoor bepaalde voorzieningen wenselijk worden geacht en het onderhouden van een regelmatig contact met de leden der volksvertegenwoordiging.

Wil echter deze benadering van Regering en volksvertegenwoordiging op verantwoorde wijze geschieden, dan is hiervoor nodig een goed apparaat, dat over de middelen beschikt om de vereiste gegevens te verwerven en over krachten om uit deze gegevens de juiste conclusies te trekken. Dit maakt een opbouw van de organisatie, vooral bij de middenstandsbonden in hun typische taak als vakcentrales, noodzakelijk, welke ook financiële consequenties medebrengt.

Het ligt voor de hand dat bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, welke thans in ons land staat ingevoerd te worden, de betekenis van de vakorganisaties en hun centrales bijzonder relief krijgen. Het zijn immers deze organisaties die, door het contact dat zij met de bedrijfsgenoten hebben, telkens zullen moeten nagaan, welke moeilijkheden er zijn, welke wensen er leven; de vakorganisaties en hun centrales zijn bij wijze van spreken de kanalen, waardoor de te behandelen en eventueel te regelen zaken aan de bedrijfsorganen zullen toevloeien.

Het werk der bedrijfsorganen zal des te meer vruchten kunnen afwerpen, naar mate in de sfeer der vrije organisaties op verantwoorde wijze de gedachtenvorming heeft plaatsgevonden en er naar gestreefd is oplossingen te vinden, welke inderdaad tot verbetering van bepaalde toestanden kunnen leiden.

Duidelijk moge hierbij op den voorgrond worden gesteld dat zowel in de huidige periode, als in die, waarin de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie een grote rol gaat spelen, de zelfwerkzaamheid der bedrijfsgenoten bevorderd zal moeten worden. De ontwikkeling van het eigen initiatief zal vooral bij de zelfstandige ondernemers de voorkeur moeten hebben boven het maken van allerlei regelingen van dwingend aard, hetzij opgelegd door de overheid of door bedrijfsorganen. Vandaar dat naar onze mening de stelling kan worden verdedigd dat het voor de politieke partijen van het grootste belang is, dat er een krachtige organisatiedrang, in maatschappelijk verband, onder de werkgevers en werknemers bestaat, mits niet eenzijdig geprononceerde groepsbelangen naar voren worden geschoven, doch de bereidheid bestaat

om alle zaken te plaatsen in het kader van de behoefte van het ganse volk. Vanuit dit gezichtspunt is het ook voor de A.R. partij van betekenis, dat de tot haar leden en aanhangers behorende ondernemers in het midden- en kleinbedrijf zich krachtig organiseren in de voor hen in aanmerking komende maatschappelijke verenigingen. Voor zover de in deze verenigingen te behandelen vraagstukken mede in de politieke sfeer liggen, zullen de vertegenwoordigers van A.R. richting in staten en raden het op prijs moeten stellen ernstig kennis te nemen van de inzichten, welke via deze maatschappelijke verenigingen, onder hun aandacht worden gebracht. Hier naderen wij een belangrijk punt.

De A.R. partij, welke op het standpunt staat dat Gods woord het richtsnoer is voor het gehele leven, hetgeen dus consequenties medebrengt ten aanzien van staatkundige aangelegenheden, zal uiteraard bij voorkeur te maken hebben met maatschappelijke organisaties, ook op het gebied van den middenstand, welke van hetzelfde beginsel uitgaan. Er is dan eenheid in uitgangspunt, omdat gehoorzaamheid aan de goddelijke ordinantiën, zowel voor het staatkundige als voor het maatschappelijke leven, op den voorgrond staat.

Het is bekend dat de Christelijke Middenstandsbond en de daarbij behorende Christelijke vakorganisaties op het gebied van detailhandel, ambacht, vervoer enz. een zwaren strijd te voeren hebben voor de noodzakelijkheid van Christelijke organisaties.

In eigen kring zijn de tegenstellingen gelukkig overwonnen. Geleidelijk is het inzicht doorgedrongen dat niet alleen voor den middenstandsbond (gezien als standsorganisatie) maar dat ook voor de vakverenigingen, als constituërende onderdelen van den middenstandsbond, een principiële basis noodzakelijk is. Door den Christelijken Middenstandsbond is, met name na de bevrijding, deze gedachtegang met kracht verdedigd.

Deze opvatting krijgt versterking door de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, welke op de vrije organisaties wordt gebouwd en waarin de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf een rol zullen moeten spelen, willen zij niet in de klem komen. Het is naief te veronderstellen, dat daarin de principiële vragen niet naar voren zullen komen, integendeel, die zullen daarin een belangrijke rol spelen. De betekenis van onzen invloed als Christelijk volksdeel wordt nog versterkt, wanneer men er op let, dat de getalsverhoudingen dikwijls invloed uitoefenen op het aantal zetels dat een bepaalde groep kan bezetten. Bij de samenstelling van den Sociaal-Economischen Raad is

dit duidelijk gebleken, al kan het een gelukkige omstandigheid heten, dat de Christelijke Middenstandsbond voor een eigen zetel in aanmerking kwam. Bij de vorming van bedrijfschappen enz. is het daarom van het grootste belang dat zo krachtig mogelijke Christelijke organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf naar voren treden. Daarom is te hopen dat in eigen kring het dualisme kan worden overwonnen.

Teveel heerst nog de opvatting, zelfs bij mensen waarvan men anders kon verwachten, dat voor de maatschappelijke belangenbehartiging met algemene zgn. neutrale organisaties kan worden volstaan. Zolang dit dualisme niet overwonnen wordt, dragen deze „outsiders” een grote verantwoordelijkheid. In de eerste plaats omdat zij hun eigen steun onthouden aan de Christelijke vakorganisaties, waarin zij eigenlijk thuishoren en voorts omdat zij mede de schuld dragen dat deze Christelijke vakorganisaties niet die plaats krijgen in de bedrijfschappen enz., waarop zij aanspraak zouden kunnen maken, wanneer allen, die lid zouden moeten zijn, ook inderdaad aangesloten waren.

Hetzelfde verwijt treft hen, die zich tot heden geheel afzijdig hebben gehouden en daardoor, meestal in verband met de betrekkelijk geringe offers van contributie-betaling, de voortgang van dezen belangrijken arbeid stuiten.

Daarom zullen zij, die in A.R. kring steeds krachtige voorstanders waren van principiël optreden op staatkundig terrein, maar die in hun maatschappelijke organisatie-keuze nog steeds van de zgn. neutraliteit uitgaan, of in hun isolement volharden, zich ernstig hebben te bezinnen op de vraag of zich hierdoor geen inconsequentie manifesteert, welke op den duur steeds hopelozener wordt en die de verbreiding van de Christelijke beginselen op maatschappelijk terrein in den weg staat.

De persoonlijke relatie met een niet te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

ISOLEMENT OF DOORBRAAK

Drs G. TONKENS

De personeelsverenigingen in geding

Het leven kenmerkt zich door ontwikkeling. We zien dat bij het opgroeien van het kind, dat zich ontwikkelt tot een zelfstandig, verantwoordelijkheid dragend deelgenoot in de samenleving. We zien dat ook bij die samenleving zelf in al haar sectoren en verbanden. Bij het voortgaan dezer ontwikkeling worden we geplaagd door wisselende en elkaar opvolgende vragen, die dwingen tot bezinning op de stand van zaken van het ogenblik. Zo stonden we in de laatste decennien van de vorige eeuw nog voor de vraag, hoe de werkende mens uit de boeien van een afmattende arbeidsslavernij moest worden verlost. Hoe hem een in geestelijk en stoffelijk opzicht menswaardig bestaan te garanderen. Een reeks van sociale wetten heeft in deze toestand in de loop der jaren verandering en verbetering gebracht, o.m. met betrekking tot de arbeidstijd: 8-urige werkdag, vrije Zaterdagmiddag, vacantieregeling enz. Al is dit naar veler oordeel nog niet genoeg, door deze ontwikkeling is het toch mogelijk geworden, dat de arbeider, en wij doelen daarbij met name op de loonarbeider in ruime zin, na volbrachte dagtaak kan deelnemen aan het maatschappelijk verkeer in zijn vele schakeringen van culturele, sociale en andere aard. Hij heeft nu de kans zijn persoonlijkheid te ontwikkelen in een richting, die bij zijn aanleg en karakter past.

Dit stelt ons echter voor een nieuwe vraag, die van de vrije tijdsbesteding. Een vraag, die ook in protestants-christelijke kring actueel is, en opnieuw accent gekregen heeft door een recent besluit van het Hoogwaardig Episcopaat der R.K. Kerk met betrekking tot de in het bedrijfsleven bestaande personeelsverenigingen. De bisschoppen zijn van mening, dat de voordelen, die aan personeelsverenigingen kunnen zijn verbonden, niet opwegen tegen de reële nadelen, die deze met zich brengen en dat derhalve deelname aan of bevordering van personeelsverenigingen ten sterkste dient te worden ontraden.

De Katholieke Arbeidersbeweging heeft deze uitspraak tot de hare gemaakt en overwoog daarbij, dat het onjuist is de vrije tijdsbesteding aan de onderneming te koppelen. Daardoor ontstaat het gevaar, dat de persoonlijke vrijheid wordt belemmerd en het economisch deel van het arbeidersbestaan te zeer het centrum van het leven wordt.

Voorts wordt gesteld, dat tegen het samenbrengen van personen van verschillende leeftijd en sekse, van gehuwden en ongehuwden op dansavonden, bij toneel- en filmvoorstellingen, in zwemclubs en bij vakantiebesteding vooral in de streken met een gemengde bevolking, uit godsdienstig en zedelijk oogpunt ernstige bezwaren bestaan.

Hoe hebben wij in protestants-christelijke kring hier nu tegenover te staan? Wij kennen er erkennen geen dwingende macht van een kerk. Wij kennen en erkennen echter wel normen, beginselen,

die hun bestaansgrond vinden in de Bijbel. En die beginselen zullen onze gedragslijn in dezen hebben te bepalen, individueel en collectief. Overeenkomstig deze beginselen propageren wij de vrijheid, maar een vrijheid in gebondenheid aan de wet Gods. Zonder deze binding denatureert de vrijheid tot willekeur en normloosheid. Dan slaan de ankers los en raakt het schip van ons leven op drift. Het relativiseren, het betrekkelijk maken van deze binding is in diepste zin oorzaak van tal van „problemen” waarop wij met name bij de jongere generatie tegenwoordig stuiten. En deze binding heeft ook te maken met de personeelsverenigingen, waarvan veelal personen van zeer gevarieerde religieuze, politieke en maatschappelijke overtuiging lid zijn. Dat betekent, dat deze verenigingen, die als regel niet meer dan gezelligheid, ontspanning en mogelijk enige culturele ontwikkeling beogen, zich bij voorbaat moeten onthouden van activiteiten, die met de geestelijk-zedelijke overtuiging der leden of een deel daarvan in botsing zouden komen. Een opgave, die evenwel, naar de ervaring leert, niet te volbrengen is, om de eenvoudige reden, dat voor een Christen geen terrein van het leven kan worden los gemaakt uit de binding aan de wet Gods, die ook voor de ontspanning en de ontwikkeling zijn normen stelt.

Ongetwijfeld zijn er gebieden, waarop men zich zonder bezwaar gezamenlijk kan bewegen, maar het ontbreken van een gemeenschappelijke geestelijke basis, zal voor en na oorzaak zijn van een gespletenheid, die afbreuk doet aan de saamhorigheid. Blijkt die gespletenheid niet, dan kan men in 9 van de 10 gevallen zeggen, dat er met de beleving van de vrijheid bij een deel der leden iets niet in orde is. We denken bijv. aan de eerbiediging van de Zondag als rustdag bij het organiseren van sportwedstrijden, aan het organiseren van dansavonden enz. In feite gaat het hier als elders om de vraag of we kiezen voor het isolement of voor de doorbraak. En dan kiezen we het eerste, voorzover het verenigingen betreft, welker leden in geestelijk-zedelijk opzicht geen gemeenschappelijke basis hebben. Wij voegen er aanstonds aan toe, dat dit isolement niet mag leiden tot nihilisme, maar dat men in eigen kring de krachten mobiel dient te maken voor datgene, wat de Christelijke arbeider behoeft aan ontspanning en ontwikkeling. En dan is er ongetwijfeld ruimte voor de vraag, of er hier en daar niet wat heilige huisjes moeten worden opgeruimd en een zeker conservatisme moet worden overwonnen, om een grond verwijt van negativisme te ontgaan. Wij zijn bereid die vraag bevestigend te beantwoorden.

Het bezwaar van R.K. zijde naar voren gebracht, dat door de personeelsverenigingen de vrije tijdsbesteding te zeer aan de onderneming wordt gekoppeld, achten wij niet van doorslaggevend betekenis. Op het credit dezer verenigingen zouden wij veeleer schrijven, dat de ontspanning door middel van bijv. het spel, in welke vorm ook beoefend,

Vijf Jaren

T. CNOSSEN

„Het blosje op wangen”

Bij de herdenking van de bevrijding van ons land en de beschrijving van het herstel, troffen ons twee zeer uiteenlopende opvattingen.

De ene was van een theoloog, **Prof. Dr. G. v. d. Leeuw**, oud-minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de andere van een financieel deskundige **Prof. Dr. F. A. G. Keesing**.

Prof. De Leeuw is teleurgesteld.

Hij doelt op het Nederlandse volk en schrijft in de Verenigde Noord-Hollandse dagbladen van 4 Mei j.l., dat wij stonden voor een geestelijk failliete boedel. Ons volk heeft na vijf jaar — zo meent hij — de bevrijdingstaak nog nauwelijks aangevat, nauwelijks zelfs aanvaard.

„Wij waren van een trotse natie, die van een Nederlands Imperium sprak, geworden tot een klein stukje West-Europa, zonder eigen weg in de wereld, en het was een schrale troost, dat het met Engeland zeer spoedig dezelfde kant uit zou gaan.”

De financiële commentator is heel wat optimistischer.

Prof. Keesing begint zijn overzicht met: „Op financieel gebied is in vijf jaren tijds veel bereikt — dit mag met voldoening worden vastgesteld.”

Toch ziet ook hij de zwakke stee wel en constateert hij: „Nu is er nog een zeer belangrijke factor, die in ons land teveel verwaarloosd wordt: Nederland heeft — in tegenstelling met de situatie voor de oorlog — vrijwel geen reserves. Nederland ziet er weer goed uit, vijf jaar na de bevrijding. Goed gekleed, behoorlijk gevoed, met een blosje op de wangen — maar een „licht griepje” kan nu dezelfde uitwerking hebben als een „longontsteking” voor de oorlog.”

Zijn advies luidt: harder werken, meer produceren. Bij prof. De Leeuw komt kennelijk de teleurstelling over het mislukken van de doorbraak om de

hoek kijken en — het zou voor hem pleiten — een beetje hartepijn over de Indië-politiek, waarvoor hij mede verantwoordelijk is, als minister in het kabinet-Schermerhorn en als prominent lid van de Partij van de Arbeid.

Bij de financieel-economische beschouwingen verlieze men niet uit het oog, dat de meeste schrijvers medewerkers of discipelen van prof. Lieftinck zijn en „de blosjes op de wangen” wel eens een weinig extra worden aangezet. De critiek en bedenkingen, we denken aan het jaarverslag van de Nederlandse Bank, wegen dan ook te zwaar, en het is goed er alle aandacht aan te schenken en immuun te blijven van de socialistische fanfares.

Natuurlijk maakt Nederland op de buitenlander een gunstige indruk. Niet alleen nu doch ook voor de oorlog. Dit is voor een deel te verklaren uit de orde, regelmaat, woningvoorziening, arbeidslust en andere factoren, die de vreemdeling het besef geven van een algemene welstand.

De Marshall-hulp bood Nederland in sommige opzichten meer soulaas dan andere landen, omdat zij aanvulde, wat wij reël te kort kwamen, n.l. voedingsmiddelen en kapitaalgoederen.

Er is ook reden om met dankbaarheid terug te zien op de prestaties van ons volk, waarvan het totaal resultaat op een grotere geestelijke kracht wijst, dan prof. De Leeuw aanwezig acht. Echter is het de vraag, of dit resultaat in de eerste plaats te danken is aan het financieel-economisch beleid der opeenvolgende Regeringen sinds de bevrijding, dan wel ondanks die politiek bereikt werd?

Er zijn diverse belangrijke graadmeters, die aangewend worden bij de bepaling van de economische vooruitgang, o.m. het nationaal inkomen, de handels- en betalingsbalans, de industriële productie en de omvang der werkloosheid. Ongetwijfeld wijzen deze bemoedigende resultaten aan.

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek steeg ons nationaal inkomen gedurende de laatste vier jaar als volgt:

1946:	f 9.928 miljoen.
1947:	f 12.066 miljoen.
1948:	f 14.021 miljoen.
1949:	f 16.010 miljoen.

Dit is natuurlijk niet enkel „gezonde” groei. De verhoging is mede een gevolg van de stijging van de prijzen en dus van de mindere koopkracht van de gulden.

Het is dus geen werkelijke vooruitgang van onze rijkdom.

Elimineert men de invloed van de prijzen, dan ontstaat volgens de zelfde bron het volgende beeld, waarbij de cijfers van 1949 geraamd zijn.

hier veel meer het karakter van ontspanning en spel vermag te houden, dan blijkens de ervaring het geval in de organisatie van tal van sportverenigingen. Immers hier wordt het geen publieke vermakelijkheid, maar een vermakelijkheid door en voor de leden. De sportverdwazing zal in en door de personeelsverenigingen geen kans krijgen. Een dergelijke vereniging mag natuurlijk nooit zoveel beslag op haar leden leggen, dat er geen tijd zou overschieten voor deelname aan andere verbanden. Vrees daarvoor vindt naar wij menen ook geen enkele grond in de ervaring. Tegen het bestaan van personeelsverenigingen als zodanig gaat ons bezwaar dan ook niet. Wij willen geen isolement om het isolement, maar wij willen staan in de vrijheid. Kan dit niet binnen de grenzen van een vereniging, dan moet het in het isolement.

Reëel nationaal inkomen:

1938	1946	1947	1948	1949
100	91	104	114	124

Bevolkingsindex:

100	108	111	113	114
-----	-----	-----	-----	-----

Reëel nationaal inkomen per hoofd:

100	84	94	101	109
-----	----	----	-----	-----

Men zij ook bij deze cijfers nog voorzichtig met het trekken van conclusies, aangezien men, om tot een goed oordeel te komen, zou moeten weten hoe de samenstelling en verdeling van dit inkomen is ten opzichte van de verschillende categorieën van de bevolking.

Wat de handelsbalans betreft, gaf 1949 een belangrijke verbetering te zien vergeleken bij de voorafgaande jaren. In het eerste kwartaal van 1950 nam het totaal der handelsbeweging nog toe, doch werd de verhouding in- en uitvoer weer ongunstiger ten opzichte van ons land.

Een vergelijking tussen Engeland, Frankrijk en Nederland biedt het volgende resultaat:

	Uitv.	Inv.	Inv. oversch.
	(in mill. dollars)		
Engeland:			
1947	4828	7193	2365
1948	6645	8414	1769
1949	6739	8376	1637
Frankrijk:			
1947	1755	2856	1101
1948	1988	3352	1354
1949	2711	3181	470
Nederland:			
1947	713	1616	903
1948	1023	1868	845
1949	1296	1827	531

Hieruit blijkt, dat Engeland bij een vijfvoudige handelsbeweging vergeleken bij ons land slechts een drievoudig invoersaldo heeft. Voor Frankrijk ligt het nog gunstiger.

Ons betalingsbalanstekort bedroeg volgens het verslag van de Ned. Bank:

	begroot 1)	werkelijk 2)
1947:	1.440 miljoen	1.570 miljoen
1948:	630 miljoen	950 miljoen
1949:	10 miljoen	240 miljoen

Ook hier is onmiskenbaar een goede vooruitgang te constateren al biedt een vergelijking van het volume en gewicht van de in- en uitvoer een geheel ander beeld dan die van de waarde. De industriële productie in Nederland is evenzeer stijgende, hoewel de arbeidsproductiviteit nog belangrijk achterblijft bij het vooroorlogse peil.

1) in prijzen van 1947,
2) werkelijke prijzen.

Zowel in de ons omringende landen als in ons land blijft de stijging van de prijzen een voortdurend gevaar voor een goede gang van zaken. Toch zijn er in dit opzicht in de verschillende landen nog merkwaardige verschillen.

De kosten van het levensonderhoud bedroegen in Engeland in December 1949: 182 (1937: 100), tegen 226 in Nederland. Toch was daar de stijging van de groothandelsprijzen na de devaluatie nog hoger dan bij ons.

Enerzijds ziet men nu door het teruglopen van de koopkracht een verscherping van de concurrentie, een incidentele prijsverlaging, anderzijds nog een steeds hoger klimmen van de groothandelsprijzen.

Daardoor wordt de basis van het economisch leven steeds zwakker.

De roep om productieverhoging is goed. Het kan! Doch, en nu spreken de psychologische factoren van de Regeringspolitiek wel mee, naar veler mening wordt het initiatief en de energie van het volk onvoldoende aangemoedigd en beloond.

De staatshuishouding vraagt een te groot deel van het nationaal inkomen, de belastingdruk is veel te zwaar, de vrijheid van beweging wordt te sterk geremd door allerlei voorschriften, de Staten blijven het zoeken in bilaterale regelingen in plaats van in een werkelijke bevordering van het ruilverkeer.

Wat ons land betreft kan men zich moeilijk onttrekken aan het idee, dat de Regering zich vergaapt aan het hoge geldverkeer en bevreemd is, om tot een geleidelijke aanpassing te komen.

De bekende expert op de belastingpolitiek, prof. dr. P. J. A. Adriani heeft onlangs nog eens duidelijk er de aandacht op gevestigd, hoe de fiscus in de ons omringende landen veel soepeler is en het bedrijfsleven stimuleert. Het A.R. kamerlid de heer Van den Heuvel, laat geen gelegenheid onbenut om in de Tweede Kamer op het zelfde euvel te wijzen, doch als geheel blijft het Parlement op twee gedachten hinken.

En zelfs als de Regering oog begint te krijgen voor de noodzakelijkheid om de lasten te verlagen en de Staatshuishouding in te krimpen, al blijft ook prof. Lieftinck daarbij de schone schijn van een bredere inkomstenverdeling tegenover de arbeidersbevolking ophouden, de ambtelijke octopus laat zo vlug niet zijn prooi los.

Sterker en krachtiger moet het verzet tegen deze politiek gevoerd worden.

Men moge nog zo verheugd zijn, over de werkelijke en vermeende vooruitgang, de gang van zaken in tal van landen nopen tot een gezond maken van de basis onzer nationale welvaart.

Het „blosje op de wangen” kan ook iets anders betekenen dan gezondheid.

Een „licht griepje” treedt hier en daar reeds op. Prof. De Leeuw vraagt: „Geloven wij in Nederland en zijn taak, ons door God opgelegd?”

Ons volk is, naar onze mening, nog niet zo decadent en dromerig, dat men die vraag ontkennend moet beantwoorden.

Echter ga de Overheid daarbij voor met waarachtige nationale politiek, die de vervulling van die taak niet nodeloos verzwaart.

ONZE HOUDING IN DEZE WERELD

L. A. LEVER-BROUWER

Onlangs was ik bij een gesprek tussen enkele mensen, die zelf zeer actief zijn op maatschappelijk en politiek gebied.

Zij klaagden.

Zij klaagden over een vergadering van een kiesvereniging, waar een uitstekend spreker een gehoor had van twintig mensen, over ouderavonden van onze scholen, waar met alle moeite enkele echtparen heengezogen werden,

over onderwijzers, die voor een ouderavond geen vin wensten te verroeren,

over dominees, die je nooit ergens zag — ouderlingen die geen lid van een partij waren — jonge mensen, die wel onze grote voetballers, maar niet onze voormannen van kerk en staat wisten thuis te brengen..... en zo maar voort.....

Eén klacht over het manco van onzen tijd: gebrek aan belangstelling en medeleven.

En hun grote vraag was: hoe komt het en wat is er tegen te doen?

Hoe het komt? Er zijn een massa oorzaken te noemen: het leven is druk — er is zoveel, dat de belangstelling opeist — onze christelijke volksgroep heeft nu niet direct de wind in de zeilen — de verdeeldheid overal werkt zo remmend — de oorzaken liggen voor 't grijpen.

Alleen: is dit alles niet een beetje er om heen praten? Zijn deze oorzaken geen **verontschuldigingen** en willen zij, die zich achter deze omstandigheden verschuilen, op deze manier hun eigen straatje niet schoonvegen?

Het leven is druk — dat is waar — maar hadden de mannen en vrouwen die bij de geboorte van onze christelijke partijen, scholen en stichtingen van barmhartigheid al hun krachten gaven, dan niets anders te doen?

En is het niet een feit, dat iemand, die veel doet er meestal nog wel iets bij kan nemen? Ook is het waar, dat er veel is dat de belangstelling opeist.

Maar worden de dingen dan wel in de rechte verhoudingen gezien? Er zijn nog uitverkochte zalen in ons vaderland..... luister maar naar de verslagen van de N.C.R.V.-steravonden. Er is nog belangstelling bij ons volk..... op Donderdagavond voor de familiecompetitie.....zelfs zóveel dat school- en kiesverenigingen **dien** avond als werkvond maar uitschakelen. Dan komt er helemaal geen mens.

We gunnen onze N.C.R.V. van harte haar dui-zenden luisteraars, maar we zouden tòch kunnen vragen: is de belangstelling op deze manier niet naar één kant scheefgetrokken?

Onze christelijke volksgroep heeft nu niet di-

rect de wind in de zeilen. Dit is óók waar — wij horen bij een verdeelde minderheid. Die verdeeldheid is verschrikkelijk, maar van die minderheid hoeven we toch niet te schrikken. Er ligt voor christenen altijd een **roeping** — succes of geen succes. En een christen is toch wel gewend, zijn interesse en al zijn krachten te geven aan een zaak, die **verloren schijnt**. Och, zijn al die z.g. oorzaken eigenlijk geen camouflage van iets dat heel erg is — camouflage van geestelijke lauwheid, halfheid, ingezonkenheid?

En als we vragen, wat er aan te doen is, hoe de belangstelling van onze mensen weer op te voeren is, dan is 't maar het beste, niet te gaan dokteren met hulpmiddelen.

In Amerika zijn kerken, waar koffie geserveerd wordt en die koffie heeft dan eventjes succes.

Zúlke methoden voelen we toch als onwaardig en onnut. Het kwaad moet in zijn wortels worden aangetast — wortels die in de mensen-ziel liggen.

In de onze en in die van onze kinderen.

Dáár — in ons geestelijk leven — moet het anders worden.

Want heel de zegen van ons christelijk onderwijs, de sociale voorzieningen, welke uit het houden van Gods gebod: den naaste lief te hebben, voortvloeien, en al die zegeningen, die wij **vanzelfsprekend** zijn gaan vinden, zullen wij verspelen als wij er met heel ons hart en onze ziel niet weer achter gaan staan.

Juist onze vrouwen kunnen hier zo stimulerend werken. Zij kunnen op veel gebied tegenwoordig actief meedoen..... zij kunnen ook door haar man en jongens te bezielen zo onnoemelijk veel invloed hebben.

En dan is een eerste vereiste, dat we weer gaan **voelen** waar het om gaat. Dat is voelen wát er in de wereld om ons heen gebeurt — en vragen hoe onze houding in deze wereld zijn moet, vooral door kennismening van dát wat ons voorgeslacht bezielde.

Onze christenhouding. En dan de grote dingen groot en de kleine klein zien.

Niet leven voor brood en spelen alleen. Dát zijn de **kleine** dingen. De geestelijke goederen zijn onnoemelijk veel meer waard — laten we ons bestaan maar eens leggen naast dat van hen achter 't ijzeren gordijn, dan zien we 't wel!

God gaf ons zoveel..... Laten we, óók als vrouwen, toch oppassen, dat we niet door **eigen schuld** zouden moeten zien — misschien wanhopend zien — hoe ons dit alles ontnomen wordt!

„TENZIJ”

Dr. J. MEULINK

Een der voormannen van het Ger. Pol. Verbond, de heer A. Zijlstra, heeft een dik boek geschreven over de Schriftuurlijke beginselen voor het staatsleven, getiteld „Tenzij.” Van de zijde van het G.P.V. is wel veel critiek verschenen, hoofdzakelijk op beginsel en practijk der A.R.-partij, maar positieve lectuur is van die kant nog weinig geproduceerd.

De heer Zijlstra was jarenlang een der voormannen van onze partij en lid van de Tweede Kamer. Hij is ook een zeer belesen man. De verschijning van een werk over de Schriftuurlijke politieke beginselen van zijn hand wekt daarom verwachting.

En inderdaad getuigt zijn werk van grote belesenheid. Het grootste deel van zijn werk is historisch georiënteerd. Interessant is vooral zijn samenvatting van de critiek op de gemene-gratie opvatting en de invloed daarvan op de staatkundige beginselen.

Een groot deel van hetgeen de heer Zijlstra schrijft zal elke goede A.R. kunnen onderschrijven.

Pas in het laatste gedeelte van zijn boek laat hij iets meer zien van het specifieke van het G.P.V. De door de heer Zijlstra aangegeven lijnen blijven echter vaag en komen nog wel eens met elkaar in strijd.

Bij lezing krijgt men ondanks al het voortreffelijke, dat soms te lezen valt, dikwijls het gevoel in een dwaaltuin verzeild te raken. De ene bladzijde bevat een Schriftuurlijk A.R.-betoog, om dan plotseling op de volgende pagina een zwenking te maken, die het voorafgaande disputabel stelt.

Bovendien botst de heer Zijlstra meermalen met pertinente uitspraken van andere G.P.V.-leiders. Ja, soms bestrijdt de schrijver zich zelf.

Na lezing van dit werk vraagt men zich af: wat willen de voormannen van het G.P.V. nu eigenlijk?

Ja, op welk compas vaart deze partij?

Op het ene goede compas, zegt de heer Zijlstra: **Schrift en belijdenis.**

Juist deze naast elkaar stelling van Schrift en belijdenis wekt toch wel enige bezorgdheid. Schrijver dezès onderschrijft van harte de geref. belijdenis, maar juist daarom weigert hij Schrift en belijdenis op één lijn te plaatsen, want juist de belijdenis (art. 7 N.G.B.) waarschuwt tegen elke gelijkstelling van de H. Schrift met menselijke geschriften, conciliën of decreten. Dus ook de belijdenis mag krachtens haar eigen uitspraak nimmer met Gods Woord gelijk worden gesteld. De heer Zijlstra geeft meermalen blijk deze grens, welke de belijdenis zelf zo duidelijk aangeeft, niet voldoende in het oog te houden.

Reeds in het voorwoord schrijft hij over de **onwankelbare** grondslag, waaronder hij blijkens het voorafgaande verstaat de Schrift en.... de belijdenis.

Ik hoopte aanvankelijk, dat dit een minder gelukkige wijze van uitdrukken was, maar het gaat in zijn gehele boek in die lijn voort. Heel duidelijk b.v. op blz. 408, waar de heer Zijlstra tegenover menselijke programma's stelt de bron, n.l. Schrift en belijdenis.

De heer Zijlstra schrijft hier in de lijn van den 2en voorzitter van het G.P.V., ds Francke, die op de laatste jaarvergadering van deze partij zeide, dat de Heer der kerk Woord en belijdenis heeft samengevoegd en nu scheidt geen kerkmens wat God samengevoegd heeft.

Wanneer men deze woorden beluistert, vraagt men zich af, of de leiders van het G.P.V. zich wel voldoende bewust zijn, dat de belijdenis een gedeeltelijke, maar ook slechts een menselijke weergave is van wat de Schrift zegt en dus voor herziening vatbaar is.

De heer Zijlstra c.s. willen als grondslag zowel voor de kerk als de partij de **onwankelbare** grondslag van Schrift en belijdenis hebben.

Op blz. 410 e.v. pleit de heer Zijlstra echter voor weder-invoering van de door de geref. kerken geschrapte 21 woorden van art. 36 der N.G.B. Dat begrijp ik nu niet erg goed, want in feite is dit een pleidooi voor wijziging van de door hem onwankelbaar geachte grondslag.

De heer Zijlstra bestrijdt zichzelf. Kort geleden verschenen in „De Reformatie” vele artikelen van de hand van den heer Zijlstra (Marnix) over de noodzaak van Schrift en belijdenis als grondslag der partij. Voortdurend beriep hij zich hiervoor op Groen van Prinsterer, die een zelfde mening heette te zijn toegedaan.

In zijn boek blz. 376 deelt hij echter doodleuk mede, dat Groen de belijdenis voor een chr. samenwerking op pol. gebied niet helemaal nodig vond, doch een vasthouden aan de hoofdwaarheden voldoende achtte. Ik meen, dat „Tenzij-Zijlstra” hier de historie juistert weergeeft dan de „Marnix-Zijlstra”.

Toen schrijver dezès in „Kerk en politiek” ongeveer de zelfde stelling poneerde, stond in het partijblad van de G.P.V. te lezen „Wie geeft dr Meulink het recht hier een deel van zijn voor God en Zijn gemeente voor leven en sterven bezworen belijdenis op zij te zetten?” Waarom dit nu eens ook niet gezegd van de door de G.P.V.-ers zoveel (en vaak zo onjuist) geciteerde Groen van Prinsterer?

De heer Zijlstra bestrijdt echter niet alleen zich zelf, maar ook andere voormannen van zijn partij. Ds Francke becritiseerde zeer scherp in „Ons Politeuma” het feit, dat de A.R.-partij wel de goede vruchten der Franse Revolutie aanvaardde wilde. Hij meent n.l., dat de Franse Revolutie geen goede vruchten had!

De heer Zijlstra betoont zich hier echter een betere A.R. Hij wijst op het feit (en blijkbaar met instemming), dat Groen het goede der revolutie wel aanvaardde wilde. Immers al vaagde de

Fransche Revolutie veel goeds weg, daarnaast werd ook veel kwaads weggevaagd. En wie zou dat kwade terug willen? (blz. 372).

Het betoog van de heer Zijlstra staat ook in vrij scherp contrast met het „Vrij politiek tractaat” van dr Verbrugh, eveneens lid van het G.P.V. Terwijl deze een vrij scherp omlinjende christelijke staatsopvatting en systeem verdedigt, welke hij theocratisch noemt, toont de heer Zijlstra tegen elk systeem, (blz. 371, 372, 402).

Dit is trouwens een tegenstelling, welke men in het G.P.V. geregeld aantreft. Er is één richting, welke weer gewone politieke organisaties wil en ook een eigen politiek program, terwijl een ander deel eigenlijk niets voelt voor een organisatie en van een program en beginsel niet weten wil. Bij die groep is de leus: als we maar getuigen. En dit getuigen wordt dan blijkbaar gebruikt in Dopersen, niet-Calvinistischen zin.

Bevreemdend is ook de wijze, waarop de heer Zijlstra het ontstaan van de A.R.-partij verklaart, n.l. uit de reformatie van de kerk (afscheiding en doleantie). Hij blijft echter in gebreke deze stelling welke, gezien het feit, dat de vader van onze partij noch tot de afgescheidenen, noch tot de dolerenden behoorde, toch min of meer vreemd lijkt, aannemelijk te maken.

Bovendien is zijn betoog hier wat historisch. **Op grond van de historie** poneert hij de stelling, dat verval in de kerk moet leiden tot staatkundig verval en reformatie der kerk tot reformatie in de politiek, (blz. 339). Na deze stelling geponeerd te hebben, tracht hij heel het historisch beeld nu ook in dit schema te wringen. Het doet eigenaardig aan, van een lid van het G.P.V., welke partij aan ons steeds historisme verwijt, dit betoog te horen.

Wanneer het geoorloofd is op deze wijze een norm uit de historie af te leiden, zou veel juister zijn de volgende conclusie:

Het feit, dat Groen van Prinsterer de vader was van onze politieke reformatie, terwijl deze noch meeging met de afscheiding, noch met de doleantie (welke voor schrijver dezès reformatie der kerk betekenen), doet mij zien, dat een politieke reformator nog helemaal niet een kerkelijke reformator behoeft te zijn en ook deformatie in de kerk niet per sé behoeft te leiden tot deformatie in de politiek. Mij dunkt echter, dat dergelijke historische betogen toch wat al te simpel en te weinig Schriftuurlijk gefundeerd zijn.

De Schrift leert nauwe samenhang tussèn kerkelijk en politiek leven, maar leert ook, dat wij zondige mensen geen mensen van één stuk zijn en zo b.v. kerkelijk goed staande toch politiek kunnen déralleren en omgekeerd.

Op zonderlinge wijze wordt soms de Schrift gebruikt door den heer Zijlstra. Op blz. 372 lezen we, dat een Overheid er niet is om aan de burgers levensonderhoud te schenken. Accoord, dat zal ook een A.R. onderschrijven. Maar hoe verdedigt de heer Zijlstra dat? „Want die burgers moeten bidden: Onze Vader, die in de Hemelen zijt, geef ons heden ons dagelijks brood. Ieder mens ontvangt dat brood van de Almachtige God” (blz. 372).

Maar als dat het argument is, behoeven de ouders

ook niet voor het levensonderhoud van hun kinderen te zorgen en de man niet voor dat van zijn vrouw, want ook vrouw en kinderen ontvangen van hun God levensonderhoud.

Tegenover de A.R.-partij is de heer Zijlstra soms zeer onbillijk. De A.R.-partij is volgens hem gedeformeerd, omdat ze het reformatorisch fundament, dat is bij de heer Zijlstra Schrift en belijdenis, niet meer handhaaft (blz. 378). Wat dit betreft is de grondslag der partij echter steeds dezelfde gebleven, n.l. het Woord Gods. Het is jammer, dat de heer Zijlstra hier zoals bijna overal niet aangeeft, waaruit hij citeert. In zijn meer dan 400 bladzijden tellende boek was toch waarlijk wel ruimte geweest om eens met citaten zijn stelling te bewijzen.

Ook tegenover dr Kuyper wordt de rechtvaardigheid nog al eens uit het oog verloren. Kuyper heeft, aldus de heer Zijlstra op blz. 378, zelfs in zijn kostelijke werk „Pro Rege” niet van Christus durven te spreken als Koning der Koningen, Overste van alle Koningen der aarde.

Deze gedachte kan men echter in „Pro Rege”, deel I b.v. regelmatig wel terug vinden. Men neme maar kennis van blz. 245, 246, 275, 276, 356, 359, 370, 374.

Op blz. 413 poneert de heer Zijlstra de stelling (zich beroepend op art. 36 N.G.B.), dat de eerste taak der Overheid is de hand te houden aan den heiligen kerkdienst. Dit is echter bepaald in strijd met art. 36, want daarin staat, dat het niet **alleen** de taak der Overheid is te waken over de politie, maar ook de hand te houden aan den heiligen kerkdienst. Dus de Overheid moet eerst waken over de politie en in de tweede plaats de hand houden aan den heiligen kerkdienst.

Over die overheidstaak schrijft de heer Zijlstra toch wonderlijk. Op blz. 424 schrijft hij, dat het tweede gebod de Overheid verplicht de ware kerk van de valse te onderkennen en voor haar vrijheid te zorgen. Daar begrijp ik niet veel van. Waar staat dat in het tweede gebod?

Op blz. 422 staat te lezen (en nu gaat de schrijver weer een geheel andere richting uit), dat de Overheid de wet van God niet te handhaven heeft, een bewering, weer volkomen in strijd met hetgeen andere G.P.V.-voormannen gezegd en geschreven hebben.

Ik meen, dat ook achter deze uitspraak een vraagteken moet staan. Zeer zeker, de handhaving van de Wet Gods door de Overheid gaat niet zover als de absolute eis van Gods Wet (zie Zondag 42 van de H. Cat.). De stelling echter, dat de Overheid de wet van God niet te handhaven heeft, zou ik niet gaarne onderschrijven.

Veel spreekt de heer Zijlstra over de kerk. Op zich zelf is dat zeer prijzenswaardig, maar toch doet de wijze waarop hij er over spreekt vrezèn, dat hij de verhouding van kerk en staat niet juist ziet. Op blz. 273 b.v. staat te lezen, dat de ware kerk de absolute staat brak en dat de kerk aan de Overheden haar taak leert. Stelt de heer Zijlstra hier niet de kerk in plaats van het Woord van God? Identificeert hij op andere plaatsen ook niet kerk en koninkrijk Gods? Deze vragen rijzen vanzelf, wanneer men zijn betoog leest.

Juist in de kringen der Geref. Kiesver. hoort men

geregeld uitlatingen, die wijzen op een terugval tot het oude Roomse schema van natuur en genade.

Eens bij een debat met een lid van de Geref. Kiesver. werd mij tegengeworpen: De kerk is het fundament; staat, gezin en partij zijn de muren, die daarop gebouwd worden. De kerk is kapot, het fundament is dus vernield en derhalve ook de muren. Primair is de kerk, ondergeschikt daar aan de staat. Daar hebt ge nu met huid en haar weer ingevoerd het oude verfoeilijke Roomse schema natuur-genade, door onze Calvinistische voorvaderen zo krachtig bestreden.

Helaas ademt het boek van de heer Zijlstra een zelfde geest.

Volgens het Schriftuurlijk beginsel is echter niet de kerk, maar alleen het Woord Gods het fundament, is de Overheid geen dienaar van de kerk, maar van Christus, en is de Overheid gebonden niet aan de kerk, maar aan de Schrift.

Deze enkele opmerkingen over „Tenzij” doen wel

zien, dat de heer Zijlstra ons meermalen in een dwaaltuin verzeild doet raken. Wil de heer Zijlstra de A.R.-beginselen verdedigen? Zijn boek geeft op deze vraag geen duidelijk antwoord. Op blz. 397 zegt hij te hopen, dat de A.R.-partij door de voorgenomen wijziging van haar grondslag weer op goede basis zal komen. Maar waarom heeft de heer Zijlstra dan al voordien de A.R.-partij verlaten?

Waarom heeft de heer Zijlstra hier niet aan meegewerkt?

Waarom heeft de heer Zijlstra zijn grote belezenheid en ervaring hieraan niet dienstbaar gesteld?

En waarom worden in het blad van zijn partij „Ons Politeuma” steeds weer felle onbillijke aanvallen gedaan op die vrijgemaakt-geref., welke om des gewetens wille menen niet te mogen breken met de A.R.-partij en overtuigd zijn, dat de weg, welke het G.P.V. bewandelt, niet is de weg, welke God van hen vraagt?

Antirevolutionaire zetelwinst en zetelverlies bij de Gemeenteraadsverkiezingen van 1949

door Mr K. GROEN en Mr C. J. VERPLANKE

Het is reeds weer ruim een jaar geleden, dat de verkiezingen voor de gemeenteraden plaats vonden. De heer Gosker wijdde aan den uitslag een beschouwing in Nederlandsche Gedachten van 28 Mei 1949. Reeds voordien was in samenwerking tussen het bureau van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen en het Verbond van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders een onderzoek ter hand genomen naar de aantallen antirevolutionaire zetels in den ouden en in den nieuwen raad in alle gemeenten in Nederland. En de bedoeling was, omtrent de resultaten van dat onderzoek in het najaar van 1949 enige mededelingen te doen in Nederlandsche Gedachten. Jammer genoeg is de aan de kiesverenigingen gevraagde medewerking niet in die mate verleend, dat dat toen reeds (!) mogelijk zou zijn geweest. Eerst onlangs was de verzameling en bewerking der gegevens zover voltooid, dat enkele resultaten kunnen worden medegedeeld.

Wil men bij verkiezingen behaalde winst en geleden verlies vaststellen, dan is de meest zuivere methode natuurlijk, de behaalde percentages bij deze en vorige verkiezingen te berekenen en te vergelijken. Absolute aantallen zeggen weinig, omdat daarbij de aanwezig van het kiezerscorps niet voldoende in rekening kan worden gebracht.

Tussen beide in staat de berekening van ze-

tel-winst en -verlies. Wel moet men er daarbij rekening mee houden, dat een partij soms „geluk kan hebben” door met een klein overschot nog een zetel meer te verkrijgen, of „pech” — met name in die gemeenten, waar het stelsel der grootste gemiddelden geldt voor de verdeling der restzetels (gemeenten met meer dan 20.000 inwoners) — door ondanks een vrij groot overschot toch geen restzetel te verwerven. En verder moet men in het oog houden, dat in sommige gemeenten het aantal raadszetels tengevolge van de bevolkingsaanwas is uitgebreid. Maar als men dat alles bedenkt, dan is uit de cijfers van zetelwinst en -verlies bij de gemeenteraadsverkiezingen toch wel een algemeen beeld te verkrijgen.

* * *

Het hiernavolgende is grotendeels gebaseerd op opgaven der kiesverenigingen. Er werden dan ook geen opgaven aangaande alle gemeenten verkregen. Maar men mag wel aannemen, dat in gemeenten, waar geen A.R. kiesvereniging bestaat, zelden antirevolutionaire raadsleden zullen worden gevonden.

Voor de juistheid der verkregen gegevens kan niet worden ingestaan, al zullen ze in het algemeen wel kloppen, zodat eventuele fouten in de getrokken conclusies niet groot kunnen zijn. Intussen geven de opgaven een juist beeld van de uitslagen der gemeenteraadsverkiezingen dan die, gepubliceerd in het

Statistisch overzicht verkiezingen 1949 van het Centraal Bureau voor de Statistiek, omdat in geval van gezamenlijke lijsten door het C.B.S. in het algemeen slechts het totaal aantal op die lijsten verkregen zetels kon worden opgegeven, terwijl de gegevens, die in onderstaand overzicht zijn verwerkt, uitsluitend betrekking hebben op de aantallen **antirevolutionaire** raadsleden.

Met inachtneming van het bovenstaande werden de volgende resultaten berekend.

1. Rijk en provinciën.

	1946	Aantal zetels		A.R. netto
		1949	winst verlies	
Provincie				
Groningen	153	155	9 7	+ 2
Friesland	140	142	4 2	+ 2
Drenthe	72	77	7 2	+ 5
Overijssel	94	92	7 9	- 2
Gelderland	128	129	9 8	+ 1
Utrecht	109	108	6 7	- 1
Noordholland	117	128	16 5	+11
Zuidholland	383	403	31 11	+20
Zeeland	129	124	4 9	- 5
<hr/>				
Boven den Moerdijk	1325	1358	93 60	+33
Noordbrabant	62	55	1 8	- 7
Limburg	1	5	4 -	+ 4
<hr/>				
Rijk	1388	1418	98 68	+30

2. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.

	totaal	Aantal zetels		A.R. winst of verlies
		A.R. 1946	A.R. 1949	
Gemeenten				
Amsterdam	45	2	3	+1
Rotterdam	45	5	6	+1
's Gravenhage	45	5	6	+1
Utrecht	39	4	5	+1
Haarlem	39	3	3	-
Eindhoven	39	1	1	-
Groningen	39	6	5	-1
Tilburg	39	-	-	-
Nijmegen	39	1	1	-
Enschede	39(*)	3	4	+1
Arnhem	39(*)	2	2	-
<hr/>				
Totaal	447(**)	32	36	+4

Voor het Rijk bedraagt het percentage A.R. raadszetels in deze groep gemeenten dus bijna 8, voor het Rijk boven den Moerdijk zelfs bijna 9,5. Wanneer, gelijk vroeger het geval was, bij de benoeming der

(*) = In 1946: 37.

(**) = In 1946: 443.

burgemeesters van de grotere en grootste gemeenten een zekere evenredigheid ten aanzien van de sterkte der partijen zou worden betracht, zouden de antirevolutionairen dan ook aanspraak hebben op bezetting van een der 11 (boven den Moerdijk 9) burgemeestersplaatsen in de groep der gemeenten boven 100.000 zielen. Thans bedraagt dit aantal, gelijk bekend, niet alleen in de gemeenten boven 100.000, maar ook in die van 50.000—100.000 inwoners: 0,0.

3. Gemeenten van 20.000 tot 100.000 inwoners.

Kolom:

- (1) = Aantal gemeenten in deze categorie.
- (2) = Totaal aantal raadszetels in 1946.
- (3) = Aantal A.R. zetels in 1946.
- (4) = Totaal aantal raadszetels in 1949.
- (5) = Aantal A.R. zetels in 1949.
- (6) = Aantal gewonnen zetels.
- (7) = Aantal verloren zetels.
- (8) = Netto zetelwinst (+) of -verlies (-).

Provincie	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Groningen	1	19	4	19	4	-	-	-
Friesland	3	73	13	73	13	1	1	-
Drenthe	3	57	16	59	18	2	-	+ 2
Overijssel	6	146	19	148	17	-	2	- 2
Gelderland	8	180	22	182	23	2	1	+ 1
Utrecht	4	94	14	96	14	-	-	-
N.-Holland	11	259	28	265	32	4	-	+ 4
Z.-Holland	11	281	39	289	43	4	-	+ 4
Zeeland	2	38	7	38	7	-	-	-

Boven den Moerdijk	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Moerdijk	49	1147	162	1169	171	13	4	+ 9
N.-Brabant	7	169	4	173	2	-	2	- 2
Limburg	9	209	1	211	4	3	-	+ 3
<hr/>								
Rijk	65	1525	167	1553	177	16	6	+10

Verschenen:

JA, TENZIJ . . . . !

door Prof. Dr S. U. ZUIDEMA.

Critische beschouwing over de politieke gedachten van het **Geref. Politiek Verbond**, zoals die zijn neergelegd in het boek van A. Zijlstra, onder de titel: „Tenzij”.

32 pag. Prijs 40 cent.

Verkrijgbaar in de boekhandel of bij:

Uitgeverij Jan Haan, Groningen

In eenvoudiger uitvoering, voor verspreiding: 100 ex. à 30 ct.; 250 ex. à 27½ ct.; 500 ex. à 25 ct.; 1000 ex. à 20 ct. Hogere aantallen op aanvraag.

UIT DE **PERS**

Mr C. J. VERPLANKE

Broertje en zusje.

Wie nog in de mening mocht verkeren, dat de socialisten zich hebben afgewend van de communisten en dat zij geen onderlinge verwantschap meer hebben, moge uit dien droom worden geholpen door het hoofdartikel over de uitslagen der Statenverkiezingen in Vrij Nederland („onafhankelijk” weekblad) d.d. 29 April, waarin de volgende passage voorkomt:

Met alleen maar vreugde over communistische achteruitgang zijn wij er niet. Neem Enschedé als voorbeeld. Vergeleken met 1946 liep in dat fabriekscentrum de communistische aanhang terug van 12.487 op 8.164 stemmen. De P. v. d. A. kreeg 15.806 stemmen, tegen 16.291 in 1946. Op het oog geen onbevredigende getallen. Maar zij komen ook hierop neer: dat in 1946 bijkans 29.000 stemmen op de twee — hoezeer ook aan elkaar vijandige, maar dáárin toch identieke — anti-kapitalistische partijen werden uitgebracht en dat dit aantal stemmen thans, met bijkans 24.000, dus vijfduizend minder bedraagt.

En het artikel eindigt aldus:

Wensen wij de regering-Drees, die over het „opinie-onderzoek” van Woensdag niet ontevreden mag zijn, een politieke activiteit toe, die niet slechts zakelijk-verantwoord, doch daarnaast zo spectaculair-progressief is, dat 1952 getuigenis zal kunnen afleggen van een gestuute verschuiving naar rechts en een vóórtgezette doorbraak van de P. v. d. A. uit naar links.

Nu de doorbraak vanuit de rechtse partijen naar de P. v. d. A. mislukt is, vindt men het blijkbaar wenselijk, dat de P. v. d. A. doorbreekt naar (nog verder) links. Je moet maar met een doorbraak-complex behept zijn!

De illegale Waarheid.

In het Vrije Volk (P. v. d. A.) heeft Prof. Mr Dr G. van den Bergh een uitgave van de Sovjet-academie van Wetenschappen, gewijd aan economie en recht, onder de loupe genomen. Hij concludeerde, dat het een herhaling was „van dezelfde platte phrases, gespeend van elk wetenschappelijk inzicht”, die hij dagelijks ook in De Waarheid aantreft. De Waarheid (C.P.N.) d.d. 20 Mei plaatste nu

een „tweetal van de verontwaardigde commentaren, die het van verscheidene zijden uit de wetenschappelijke wereld had ontvangen”. Het zal wel aan de (on)waarde van deze commentaren hebben gelegen, dat de volgende verbluffende mededeling voorafging:

Onze lezers zullen begrijpen, dat het beter is in „het vrije land van professor G. van den Bergh”, waar het schadelijk voor geleerden is om onder hun eigen naam hun mening te zeggen, de antwoorden van de twee wetenschappelijke werkers anoniem op te nemen. Het feit overigens, dat zij verplicht zijn „onbekend” te blijven, verhoogt de waarde van de conclusie in hun bijdragen, dat niet in de Sowjet-Unie, maar in Nederland de wetenschap geprostitueerd wordt.

In het vrije Rusland is het natuurlijk helemaal niet schadelijk om onder zijn eigen naam zijn mening te zeggen. Maar in Nederland wordt daardoor „de waarde van de conclusie” verlaagd.

Tenzij... Zijlstra zich herziet.

In enkele uitmuntende hoofdartikelen in de Nieuwe Provinciale Groninger Courant d.d. 19, 20, 22, 23, 24, 25 en 26 Mei heeft Prof. Dr S. U. Zuidema het boek „Tenzij” van den heer A. Zijlstra (voorheen A.R., thans G.P.V.) besproken. Hij meent,

den schrijver en het geschrift geen onrecht te doen, wanneer ik stel, dat de belangrijkste ideeën, waaromtrent z.i. verschil van visie bestaat tussen hem en ons, en welke z.i. de formatie van een eigen partij wettigen, met de volgende vragen samenhangen:

1. Wat te verstaan onder het Koningschap van Christus in verband met staat en politiek?
2. Welke is de plaats van de Kerk?
3. Welke is de plaats van de Belijdenis?
4. Wat te zeggen van Kuyper's idee der Gemeene Gratie?
5. Hoe te oordelen over het isolement der christgelovigen?

Prof. Zuidema eindigt zijn artikelenreeks als volgt:

Zo is de verschijning van dit werk een symptoom van een betreurenswaardig verschijnsel: van den neergang van het Calvinisme, van z'n inzinking, van z'n zelfverminking, en dat in een tijd, waarin juist het echte, het waar-

achtige Calvinisme broodnodig is, en het staatkundige leven in elk geval niet gebaat is bij een vals kerkisme en een even vals negativisme, bij een christendom, dat zichzelf isoleert.

Vergeetachtigheid.

Zelfs Het Vrije Volk (P. v. d. A.) krijgt in de gaten, dat er in Indonesië — laten we het maar mild zeggen — iets mis is. In het nummer van 6 Mei lezen we in een hoofdartikel o.m.:

Het is gedaan met de Verenigde Staten van Indonesië. Het federalisme heeft het moeten afleggen tegen de eenheidsstaat. Nu de regering van Oost-Indonesië is afgetreden en enige ministers zijn gearresteerd, is het ook met de grootste en krachtigste deelstaat gedaan. Het verzet op Ambon kan niet duurzaam zijn. Deze ontwikkeling zien wij met bezorgdheid aan. Wij kunnen in de afbraak van de federatie nog geen uiting van de volkswil bespeuren. Een volksstemming is er niet geweest. Misschien zal er nog een komen als de unificatie in kannen en kruiken is en misschien zullen de volken van Indonesië zich dan neerleggen bij de bestaande toestand. Maar daarmee zal dan niet zijn uitgemaakt, dat zij de unificatie verkiezen boven het federalisme en daarmee is de garantie nog niet gegeven voor de beste, dat is de rustigste en, uit sociaal, economisch en bestuursogpunt, meest doelmatige oplossing.

Elseviers Weekblad d.d. 13 Mei reageerde als volgt:

Wij leven en denken snel. Maar het gemak, waarmede groepen en personen in Nederland in een tijdsverloop van zes maanden van inzicht veranderen, is ook voor een snellelevende tijd waarlijk opmerkelijk.

Het officiële orgaan van de P.v.d.A. in Nederland slaat thans met bezorgdheid de gang van zaken in Indonesië gade en schrijft doordruchtig, dat Moskou ook in Indonesië zijn tijd afwacht, dat er van een uiting van de volkswil in Indonesië niets te bespeuren is, en dat het maar te hopen is, dat men in Indonesië in de toekomst zal inzien, dat de hulp van Nederland voorshands niet kan worden gemist.

Wanneer men nu bedenkt, dat deze krant nog geen half jaar geleden het bestaan van al deze gevaren ontkende, dan kan men weliswaar dankbaar zijn voor dit gewonnen inzicht, maar men moet toch betreuren, dat het niet wat eerder is gekomen.

En indien in de staatkunde tot de eerste vereisten en de grote deugden behoort een duidelijk inzicht in de stand van zaken in de wereld, dan kan men niet zeggen, dat men daar in de P.v.d.A.-kringen erg sterk in is.

Berouw tonen valt niet mee. Het Vrije Volk

d.d. 20 Mei was dan ook over deze reactie danig in zijn wiek geschoten:

En dat terwijl wij nimmer nagelaten hebben te waarschuwen tegen de gevaren, die steeds de overeenstemming in de weg stonden, die iedere regeling kunnen vernietigen en die ons nu tot bezorgdheid stemmen: de militaire aanvoorders in de republiek van Djocja, die in hun streven naar overheersing een constructieve oplossing in de weg stonden, de koloniale bothed in Nederland en onder de Nederlanders in Indonesië, waarvan Elsevier de spreektrumpet was, het communisme, dat steeds geprobeerd heeft in troebel water te vissen.

Het geheugen van Het Vrije Volk schiet hier echter jammerlijk te kort — overigens een typisch progressieve eigenschap. Op 3 Dec. 1949, aan den vooravond van de behandeling van het wetsontwerp inzake de soevereiniteitsoverdracht, schreef Prof. Schermerhorn in dit blad:

Vóór de terugkeer van Soekarno en Hatta in Djokja voorspelde men van de zijde van den heer Welter bloedbaden, in het bijzonder onder de bevolking, die met ons had samengewerkt. Tienduizenden heeft men uit Djokja geëvacueerd. Wat is er gebeurd? Absoluut niets. Er was rust in Djokja. De paniekzaaiers van die maanden zwijgen daar echter vandaag over. Nu wil ik geenszins zeggen, dat dit zich letterlijk zal herhalen. Er zal zeker tegen ordeloze en extreme elementen moeten worden opgetreden. (tegen die lastige deelstaten bijv.; C.J.V.). Dat is geen nieuwe gedachte. Of het echter dat algemene bloedbad zal worden, die mateloze terreur, die de heer Welter voorspelt, waag ik te betwijfelen. In ieder geval staat het vast, dat een regering-Hatta het voornemen heeft daartegen krachtig op te treden(!).

Tegenover de twijfel van Schermerhorn stond de zekerheid van Welter. Is het teveel gezegd, dat de P. v. d. A. nog geen half jaar geleden geen „duidelijk inzicht in de stand van zaken” had?

Gereformeerde Rooms.

De verkiezingswoede van het Gereformeerd Politiek Verbond heeft, gelijk bekend, tot resultaat gehad, dat het zegge en schrijve één zetel heeft behaald (in Groningen) en bovendien de K.V.P. ten koste van de A.R. heeft verrijkt met een zetel in Overijssel, in Utrecht en in Zeeland. Het G.P.V. verbeeldt zich daarmee te hebben gehandeld in den geest van Groen van Prinsterer, die in 1871 aan eigen kandidaten de voorkeur gaf boven conservatieven of liberalen. Dat er toen een districtenstelsel bestond en dat de keus tussen

conservatief en liberaal minder voor de hand liggend was dan de huidige keus tussen A.R. of K.V.P., is slechts een bijkomstigheid, waar het G.P.V. luchtig over heen dartelt. Het doel van deze verkiezingen wordt ons op heldere wijze uiteengezet in het vrijgemaakte Calvinistisch Jongelingsblad d.d. 5 Mei:

Er zijn gelukkig ook kiezers geweest, die onafhankelijk van de vraag naar succes, als Gereformeerden eenvoudig Gereformeerd gestemd hebben. In de meeste delen van ons land kon dat, doordat er lijsten van het G.P.V. waren ingediend. In totaal behaalden deze lijsten 28.721 stemmen. Slechts een enkele zetel werd verkregen, maar een groot deel van ons volk is, ook door de verspreide verkiezingsmanifesten, die een geheel ander geluid lieten horen dan de A.R. strooibiljetten, dan toch geconfronteerd met het Woord des Heeren, zoals dat ook in het politieke leven moet worden uitgedragen.

Misschien willen de heren de volgende gelegenheid niet alleen benutten voor confrontatie met het Woord des Heeren, maar bovendien voor de verkiezing van overheidspersonen. En dan liefst van niet-Roomsen huize. Maar daarvoor zal men toch eerst tot Schrift en belijdenis moeten terugkeren en menselijke systemen en constructies moeten laten varen. Dan zal men eerst met de dwaling van de verkerkelijking der politiek en van de overschatting van de kerk moeten breken.

Staatkundig-Gereformeerde communisten.

Bij de S.G.P. kon men dezelfde verblinding waarnemen als bij het G.P.V. In De Banier, het orgaan der S.G.P., d.d. 4 Mei lazen wij:

dat er bovendien nog drie provincies waren, waarin wel 'n lijst werd ingediend, maar waar van te voren vaststond, dat op de in die provincies ingediende lijsten geen zetel zou worden toegekend. Dit was het geval met de provincies Noord-Holland, Noord-Brabant en Friesland.

Het gevolg was dan ook, dat in Noordbrabant de K.V.P. een zetel won ten koste van de A.R. en dat in Noordholland, mede dank zij het Verbond van Gereformeerde „Politici”, de communisten een zetel kregen, die anders aan de A.R. was toegevallen.

Een ogenblik sprekende namens Roomsen en communisten, zeggen wij S.G.P. en G.P.V. hartelijk dank voor hun intensieve medewerking aan de verzwakking van de Protestants-Christelijke vertegenwoordiging in de Provinciale Staten en voor hun daadwerkelijken

steun aan de partijen, die zij voorgeven te bestrijden.

Bravoure.

Om iets opgewekter te kunnen eindigen nemen wij tenslotte het volgende over uit het Friesch Dagblad d.d. 8 Mei:

Mr. Stikker is bemiddelaar, politiek bemiddelaar van de O.E.E.S.

Wij hebben aanvankelijk gevreesd, dat men hem had genomen, omdat hij een compromisfiguur was.

Wij gaan nu begrijpen, dat men hem genomen heeft om zijn bravoure.

In de Eerste Kamer werd gevraagd, of Mr. Stikker nog wel voldoende tijd had voor zijn werk als MINISTER. Daar hoorde ook bij, zo werd opgemerkt, het overleg met de volksvertegenwoordiging. Als er voor dat overleg geen voldoende ruimte meer is, dan vervreemdt de Regering van het volk.

Geen tijd? zei de Minister. Geen tijd? De volgende week zal ik al weer met de Tweede Kamer een discussie hebben over het Duitslandprobleem. ALS DE KAMER tenminste de tijd heeft.

Dat is kranig, zei de heer Van Heuven Goedhart. Er was een beetje ironie in zijn stem. Had den we maar meer zulke ministers, dan konden we misschien met 5 volstaan, al hebben we 12 departementen.

Een paar dagen later.

In de Tweede Kamer protesteert de heer Schouten tegen de rare regeling van werkzaamheden, die de voorzitter voorstelt.

Het kan niet anders, zei Mr. Kortenhorst. Want Minister Stikker heeft precies deze twee dagen beschikbaar en dan gaat hij weer een maand naar het buitenland.....

Zie, dat noem ik bravoure.

Doen, alsof je een zee van tijd hebt, terwijl je nog precies twee dagen beschikbaar hebt.

Er is een ballade: Het varken van de Wildenborch. De Wildenborch werd belegerd en het voedsel raakte op. Er was nog een varken. Toen heeft de bezetting van het kasteel een hele morgen met dat varken rondgedraafd, het heen en weer gerukt, het aan het schreeuwen gebracht, met ijselijk misbaar.

En in het kamp van de belegeraars hoorde men „het slachten van varkens zonder tal”. Uit het geschreeuw maakten ze op, dat er „als maar” varkens werden geslacht. En door die bravoure van de belegerden werd de vijand van eigen machteloosheid overtuigd.

Mr. Stikker is ook een man van zulke tactiek. Hij weet iemand met zijn bravoure te overtroeven. Niet ten onrechte schreef een der R.K. bladen, dat hij de Kamer een beetje voor de gek hield.

En dus zal hij het als bemiddelaar wel klaren. Hij heeft „lef”. Wij wensen hem veel succes.

Als mr. Kortenhorst nu verder zijn mond maar houdt....

Zijn wij eenzijdig?

A. R. DE KWAADSTENIET

„Mensen, die „aan politiek doen”, zijn maar al te vaak erg eenzijdig. Zij moesten zich ook eens aan andere arbeid geven, bijvoorbeeld aan de Evangelisatie.”

Die opmerking kreeg ik te horen, midden in de actie voor de Statenverkiezingen. En ik wil eerlijk bekennen, dat ik me daar toch wel even kwaad over gemaakt heb. Maar het ging gauw over, want de man, die de — goedbedoelde — opmerking maakte, gaf spoedig toe, dat hetgeen hij gezegd had, wel enigszins misplaatst was.

Op zichzelf schuilt er wel enige waarheid in de opmerking. Er zijn mensen, die zich aan het politieke werk geven en geen tijd overhouden om zich met enige andere arbeid bezig te houden. En het is maar gelukkig, dat er zulke mensen zijn, want anders zou er van het politieke werk helemaal niet veel terecht komen.

Er zijn mensen, die er een eer in stellen, dat zij „zich niet met de politiek bemoeien”. Politiek zien zij als iets, dat eigenlijk minderwaardig is, waardoor men naar beneden gehaald wordt.

Tegen zulk een opvatting kan niet krachtig genoeg stelling genomen worden. Zeker in Anti-Revolutionairen kring. Want als Anti-Revolutionairen hebben wij de arbeid op politiek terrein te zien als een onderdeel van het werk in Gods Koninkrijk. En als we het zo zien — en zo moeten wij het toch zien — dan mag die arbeid niet beschouwd worden als een liefhebberij of als een stokpaardje van enkele mensen, maar als een taak, waarvoor een ieder geplaatst wordt, die er van overtuigd is, dat het Koningschap van Jezus Christus onbeperkt is en van betekenis is niet alleen voor de Kerk, doch evenzeer voor staat en maatschappij.

Die arbeid op politiek terrein is veelomvattend en beperkt zich niet tot het bezoeken van enkele vergaderingen van kiesverenigingen, of het verspreiden van wat lectuur in verkiezingstijd. En wat zien wij nu?

Voor het werk van de Kerk wordt door tallozen week in, week uit, jaar in, jaar uit, wekelijks zeker een tweetal avonden gereserveerd. In steden als Amsterdam, Rotterdam en 's Gravenhage kan men er zeker van zijn, dat méér dan duizend A.R.-mannen als ouderling, diaken of als werker voor de Evangelisatie twee of drie avonden per week van huis zijn.

Voor het werk van de Christelijke vakbeweging zijn — behalve de vrijgestelden — wekelijks vele honderden mannen in touw.

En hoeveel mannen zullen er nu zijn, die regelmatig, het gehele jaar door, één avond of twee avonden per week bezig zijn met de politieke arbeid. Ik heb aan de man, die de „politici” verweet, dat zij eenzijdig waren, gevraagd, of hij in staat was in Rotterdam tien namen te noemen van mannen, die zoveel tijd aan dit werk besteden, maar hij kon het niet. Ik ook niet. O zeker, in een stad als Rotterdam met zijn 24 kiesverenigingen en ongeveer 150 bestuursleden, zijn er velen, die de noodzakelijkheid van het politieke werk inzien,

maar zij zijn er toch niet zo intens en regelmatig mee bezig als de ouderlingen in de Kerk.

Toch zou het zo moeten zijn. Politieke „ouderlingen” en evenzo politieke Evangelisatie-arbeiders. Ja, dat in het bijzonder. Want wij zullen dat politieke werk ook moeten zien als Evangelisatie-arbeid.

Is het dan nu zo verwonderlijk, dat die weinige mensen, die wél inzien, dat de arbeid op politiek terrein voortdurend moet worden verricht, zo overbeladen zijn met werk, dat zij geen gelegenheid hebben zich aan ander werk te geven, dat zij dus „eenzijdig” worden, tegen wil en dank, omdat de nood hun is opgelegd.

Overigens zal het in het algemeen met die „eenzijdigheid” nog wel los lopen. Vooral in de kleinere plaatsen is het vaak zo, dat het werk in de kiesverenigingen ook nog gedaan moet worden door degenen, die op kerkelijk en sociaal terrein eveneens een functie bekleden.

En voorts moest een ieder, die van oordeel is, dat degenen, die zich met de politieke arbeid bezig houden, eenzijdig worden, er maar eens aan medewerken, dat in deze tijd de predikanten zich weer eens wat meer met de politieke vraagstukken gaan bezig houden, wat meer predikanten ook hun medewerking aan de politieke organisatie gaan verlenen. In dit opzicht kunnen Anti-Revolutionaire predikanten wel eens een voorbeeld nemen aan predikanten, die tot andere partijen behoren.

Verschillende predikanten, die lid zijn van de Partij van de Arbeid geven daarvan op verschillende wijze meer dan eens getuigenis. Christelijk-Historische predikanten voeren vaak op vergaderingen van hun kiesverenigingen het woord. In de Staatkundig-Gereformeerde Partij geven tal van predikanten leiding en bij het Gereformeerd Politiek Verbond geven predikanten de toon aan. Dat laatste nu willen we niet bepleiten, doch wel zouden wij er op willen aandringen dat ook in onze kring de predikanten méér dan de laatste tientallen jaren het geval is geweest, zich gaan interesseren voor en hun medewerking verlenen aan het werk van onze partij. Ongetwijfeld zal hun medeleven stimulerend werken op hun gemeenteleden.

Onvoorziene omstandigheden voorbehouden kan er op gerekend worden, dat het volgende jaar geen verkiezingen worden gehouden. Laten we er voor zorgen, dat we niet in slaap vallen, om eerst in 1952, als de Kamerverkiezingen voor de deur staan, weer wakker te worden, doch de „rustige” periode benutten om de partij-organisatie onder de loupe te nemen. En dan zal het gewenst zijn, dat alle krachten worden ingeschakeld.

Want evenzeer als het verkeerd is, dat degenen, die zich met de politieke organisatie bezig houden, te weinig aandacht schenken aan het kerkelijk en sociaal gebeuren, evenzeer is het te laken als degenen, die op kerkelijk en maatschappelijk gebied tot leiding geven geroepen zijn, de politieke arbeid gering achten en verwaarlozen.

De jongeren Studieclubs

Dr. J. SCHELHAAS Jzn.

Gezag en Vrijheid De Overheidstaak

Inleiding

Als iemand in dienst staat van een ander, dan mag hij als knecht niet alles doen, wat zijn meester doen mag. Als hij zo iets proberen zou, dan was dat aanmatiging. De knecht mag slechts doen, wat zijn meester hem opgedragen heeft.

De Overheid is Gods dienaar. Ze moet Christus dienen, den Koning der koningen. Dit betekent ongetwijfeld, dat de Overheid dus haar taak heeft met het oog op den bouw van de Kerk en de komst van des Heeren Koninkrijk. Welke nu echter die taak is, kan niet maar willekeurig door die Overheid zelf worden uitgemaakt. Ze moet er zich terdege rekenschap van geven, wat naar Zijn geopenbaarden wil de Heere van haar verwacht. Ze moet zich aan haar opdracht houden.

Vergeet de Overheid haar opdracht, dan wordt dit voor de onderdanen harde dwinglandij of ze worden overgegeven aan willekeur en terreur.

I Gezag en Vrijheid

Men meent wel eens, dat, als we het hebben over gezag en vrijheid, dat we dan spreken over begrippen, die tegengesteld aan elkander zijn.

Dit nu is niet zo. Deze twee, gezag en vrijheid, behoren juist bij elkaar.

Als er geen gezag is, dan doet een ieder, wat goed is in zijn ogen (Richt. 17-20).

Dat is geen vrijheid, maar dat is ongebondenheid, bandeloosheid. Dat betekent: het is een chaos.

Dan is de veiligheid weg. Dan staat men bloot aan rooverij en moordpartijen. Dan heersen schrik en vrees (Richt. 5 : 6). Dan wordt het maatschappelijk en economisch leven stil gelegd. Het was en is duidelijk te zien in bepaalde gedeelten van Indië.

Gods gezag is absoluut. Het gaat over alles (Psalm 95 : 3-7).

Toen de mens dit volledig erkende, in het Paradijs, toen had die mens daardoor de hoogste vrijheid. Hij kon leven naar zijn aard. Als Gods beeldrager kon hij zonder dwang zich naar alle kanten heen vrij bewegen. Hij was in zijn element. En het botste niet.

Een slaaf werd de mens, toen hij Gods gezag niet meer erkennen wilde en hij de gehoorzaamheid aan zijn Schepper opzegde. Een slaaf van de zonde, van den duivel, van zijn eigen verkeerde overleggingen en begeerten, en daardoor ook van allerlei machten in de wereld.

Pas als door Gods ingrijpen in wedergeboorte en bekering, door de genade van Christus, door de kracht van Woord en Geest, een zondig mens God weer erkent als zijn God, en voor Christus zich buigt als zijn Koning, pas dan weer zijn de slavenboeien geslaakt.

Dan leeft de Christen weer in de vrijheid der kinderen Gods.

Welnu, als de Overheid haar gezag zo oefent, als ze het van God en Zijn Christus gekregen heeft, en als het volk gewillig en gehoorzaam zo dit Overheidsgezag aanvaardt, dan is er voor dat volk een leven in vrijheid. Dan kunnen personen, groepen en verbanden levensontplooiing en levensontwikkeling hebben naar hun aard.

De vraag is dus nu: wat is de Overheidstaak?

II Wat zeggen anderen over de Overheidstaak?

Het heeft altijd veel moeilijkheden opgeleverd, te komen tot een goede omschrijving van de Overheidstaak en de juiste begrenzing van die taak aan te geven.

Er is wel gepoogd hier een oplossing te geven met behulp van allerlei onderscheidingen.

Die taak zou allereerst (primair) **rechtsbedelend** wezen, en in de tweede plaats (secundair) **aanvullend**, als n.l. het maatschappelijk leven te kort schiet. Ook spreekt men wel van de **eigenlijke** en de **oneigenlijke** Overheidstaak.

Deze onderscheidingen hebben echter iets onbevredigends. Het gevaar is ook groot, dat men met beroep op de secundaire, aanvullende, oneigenlijke taak de Overheid maar van alles wil laten doen, wat ze toch niet doen kan of doen moet.

De **liberalen** hebben zeer zeker de bevoegdheid der Overheid als een beperkte gezien, maar zij waren kinderen der Franse revolutie. Ze bouwden hun staatstheorie op de menselijke rede. Ze gingen uit van de hoogheid van elk mens individueel. Op gezag van de rede leerden ze o.m., dat het individu, elk mens, bepaalde grondrechten had, welke onaantastbaar waren (vrijheid van drukpers, van vereniging en vergadering, bedrijfsvrijheid). Dit bracht met zich mee: de staat mag nooit ingrijpen in het maatschappelijk en economisch leven.

Natuurlijk, als de rede het uitmaken moet, dan loopt het uit op menselijke willekeur. Dat hebben we in Nederland ondervonden. De rede maakte o.m. ook uit, dat de Kerk niets anders dan een gewone vereniging is. Het eigen recht der Kerk werd geloofchend. Zo is de vrijheid van de Kerk weg.

Door het verkeerde vrijheidsbegrip en ten gevolge van het onjuiste uitgangspunt werden de ouders niet vrijgelaten ten aanzien van het onderwijs hunner kinderen. En in het maatschappelijk leven bleef men de rationalistische vrijheid loven, ook al kwamen de maatschappelijk zwakkeren er bij om.

De **socialisten** denken over de Overheidstaak lang niet gelijk. Er is nog al wat schakering in het socialisme. De communist en de nationaal-socialist gaat verder dan de democratische en de personalistische socialist.

De laatsten willen nog op allerlei manier het staatsingrijpen beperken. Om godsdienstige of om praktische redenen. Ze huiveren ook nog terug voor de totalitaire staat.

Als het er op aan komt, hebben evenwel deze laatsten toch geen voldoende principiële verweer. Want alle socialisten gaan er van uit, dat binnen het volksverband de Overheid de natuurlijke leiding heeft in heel de samenleving.

Het staatsbestuur, zo meent men, moet er voor zorgen, dat alle personen en groepen in den staat hun taak goed vervullen met het oog op het algemeen welzijn.

Als men eenmaal op dit standpunt staat, dan is het hek van den dam. Dan mag in den grond van de zaak de staat alles, wat het algemeen welzijn naar het inzicht van de Overheid vordert.

Dan zijn er geen grenzen meer. Niemand kan dan ten slotte de staats-albemoeiing keren.

De **Rooms-Katholieken** sluiten zich aan bij de gedachten van den Grieksen wijsgeer Aristoteles. De staat is het geheel. En daarvan maken de personen en de verschillende levensverbanden een deel uit. Behalve dan de

Kerk, welke een eigen recht, een zelfstandig bestaan heeft en feitelijk boven den staat gesteld is.

De staat vindt zijn doel in het algemeen welzijn en heeft het recht, dat doel in het oog gevat, alles te regelen, voorzover nodig. Hier ligt de weg dus ook open naar algehele staats-overheersing, naar den totalitaireren staat.

Wel huldigen de Rooms-Katholieken het zgn. subsidiariteitsbeginsel: d.w.z. de staat laat veel over aan de delen, aan personen en verbanden in het maatschappelijk leven, maar neemt de taak van die personen en verbanden over, als dat beter lijkt met het oog op het algemeen belang.

Zo kan de staat toch nog weer alles aan zich trekken. Als de Overheid van oordeel is, dat het algemeen belang dit gewenst maakt. Ook hier vindt men dus geen afdoenden tegenstand tegen den totalitaireren staat.

Bij **Hoedemaker** en zijn geestverwanten wordt ook de verhouding van de maatschappij tot den staat gezien als die van de delen tot het geheel (Kersten, Lingbeek, Van Ruler).

Prof. Dr A. A. van Ruler (Prot. Unie) zegt: „staat en maatschappij zijn niet te scheiden, zij gaan a.h.w. in elkaar op, het maatschappelijk leven is organisch opgebouwd en eindigt organisatorisch in de staat”.

Verder kunnen allen, die zakelijk van de souvereiniteit in eigen kring niet willen weten, evenmin ontkomen aan het uitwissen van de grenzen tussen staat en maatschappij.

III Begrenzing van de Overheidstaak

We keren weer tot ons uitgangspunt terug, dat is tot de Heilige Schrift. Dan slechts ontkomen we aan het gevaar van den totalitaireren staat, als we die Schrift laten beslissen over de taak der Overheid.

God heeft op de verschillende terreinen Zijn bepaalde gezagsopdracht gegeven. Daaraan moet elke gezagsdrager zich houden.

„Sovereiniteit in eigen kring” leren betekent niet: het leven in aparte hokjes verdeelen. Het wil alleen zeggen: de onderscheidingen eerbiedigen, welke God gegeven heeft tussen den staat en de maatschappij en de onderscheiden maatschappelijke verbanden. Het is: uitgaan van de vrijheid der maatschappij, d.i. van de eigen, vrije zelfverantwoordelijke roeping en taak van een ieder in de samenleving.

En nu is het de Goddelijke opdracht aan de Overheid, er voor te zorgen, dat er gerechtigheid in de samenleving is. Regeren is volgens de Schrift: gerechtigheid stellen (Spr. 8 :

15). Zie ook Deut. 1 : 16-18 en Psalm 72.

Wij moeten bidden voor koningen, enz., „opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid” (1 Tim. 2 : 1 en 2).

De Overheid moet er dus voor waken, dat we onze levenstaak vervullen kunnen, zonder dat mensen of machten ons hinderpalen in den weg leggen. Ze moet de beletselens opruimen, waardoor de onderscheiden levensverbanden zich niet zouden kunnen ontplooiën naar hun aard.

Ze is er om zulk een publieke rechtsgemeenschap en publiek rechtsverband te scheppen en in stand te houden, dat er voor personen en kringen levens- en ontwikkelingsmogelijkheid is.

De bedoeling is natuurlijk, dat die personen en kringen zich zullen ontplooiën en ontwikkelen in gehoorzaamheid aan Gods gebod tot Zijn eer. Maar daartoe kan de Overheid niet dwingen. De verantwoordelijkheid is voor die personen, groepen en kringen zelf.

De Overheid zal ook niet altijd en overal hetzelfde hebben te doen. Nederland is dicht bevolkt. Dat brengt vanzelf de noodzaak met zich mee van veel meer wettelijke maatregelen dan in een dun bevolkt gebied.

De omstandigheden spreken een woord mee. Denk aan de distributie, aan de positie van den gulden, aan de noodzakelijkheid van evenwicht tussen in- en uitvoer.

In een wereld als de onze en in dezen tijd is de Overheid soms genoopt ook inzake maatschappelijke verhoudingen een woordje mee te spreken.

De Overheidstaak is een beperkte taak. Toch kan de openbare gerechtigheid, welke de Overheid handhaven moet bij tal van gelegenheden zijn betrokken, (A.R. Staatkunde Juni 1949, blz. 219).

Als maar verstaan wordt, dat de Overheid niet de leidster is van het maatschappelijk leven en dat ze zich slechts er mee bemoeit, in zover op het publieke terrein anders het recht ernstig zou worden geschonden.

Conservatisme of behoudzucht wil vaak de overheidsbemoeiing remmen. Progressiviteit of vooruitstrevendheid wil tot die overheidsbemoeiing krachtig aansporen.

Dit moet niet. De Overheid heeft zich slechts af te vragen, wat eis der gerechtigheid is. Die eis der publieke gerechtigheid moet haar houding bepalen.

Litteratuur:

H. de Wilde, De A.R. Partij en haar program van beginselen, 4e dr., blz. 120-124.

Verder:

Dr W. P. Berghuis, De begrenzing der Overheidstaak.

Dr H. Dooijeweerd, De Christelijke Staatsidee.

J. Schelhaas Jzn., De oude grondslag, blz. 97, 98, 109-104.

H. Algra, De Calvinistische Reformatie en onze principiële politiek.

Opstel van Prof. Mr A. Anema in „De fascistische leuze van een corporatieve Staat” over Gezag en Vrijheid.

Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Bezinning en Uitzicht.

Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman, Gezag en Vrijheid.

Provinciaal Verband Groningen

Op Zaterdag 6 Mei hield het Provinciaal Bestuur van de Arjos een vergadering met afgevaardigde leden van de aangesloten clubs. De tweede voorzitter, de heer F. Omta, leidde de vergadering wegens verhindering van den heer Van Ruller.

In het Jaarverslag kon de secretaris gewagen van dankbaarheid voor de vooruitgang in het afgelopen jaar. Het Bestuur heeft zich op de hoogte kunnen stellen omtrent hetgeen er leeft en niet leeft bij de clubs. Het district Westerkwartier maakt een goeden indruk; in Zuid-Oost Groningen kunnen nog veel meer clubs worden opgericht. Thans staan er ingeschreven 37 clubs met ongeveer 480 leden.

Het financiële overzicht van den penningmeester kon gunstig genoemd worden; helaas niet tengevolge van het vlot binnenkomen van de contributies van de clubs. Het batige saldo is er tengevolge van de subsidie van het Provinciaal Comité en de goede uitkomst van de toogdag. De penningmeester wordt onder dank gedéchargeerd.

Bij de verkiezingen wordt de heer Van Ruller herkozen als voorzitter, terwijl de heer Omta het Provinciaal Verband zal blijven vertegenwoordigen in de Nationale Organisatie. De secretaris en penningmeester menen zich, wegens drukke werkzaamheden niet meer ter beschikking te kunnen stellen.

Besloten wordt de provincie in te delen in de volgende districten: Hunsingo, Fivelingo, Westerkwartier, Centrum, Winschoten en Veenkoloniën. Voor elk der districten nemen twee leden zitting in het bestuur.

In een korte bestuursvergadering, volgende op de algemene vergadering werd na gehouden stemming het moderamen als volgt vastgesteld:

E. Van Ruller, Floresplein 8, Groningen, voorzitter.

R. Middel, Jonkerslaan, Grijskerk, secretaris.

R. Ruiter, Schoolstraat, Baflo, penningmeester.

F. Omta, Lellensterweg, Stedum, alg. adjunct.

Sociaal-Economische Politiek

De A.R. Propaganda-Commissie in Friesland liet vorig jaar door een drietal inleiders enkele onderwerpen behandelen in den vorm van een cursus. Deze voordrachten werden stenografisch opgenomen en vervolgens in druk uitgegeven.

Onder den titel: „Beginselpolitiek nu” werden drie voordrachten uitgegeven van Prof. Dr S. U. Zuidema: Beginselpolitiek onder kruisvuur, Beginselpolitiek gehandhaafd en Beginselpolitiek gelouterd. In Ned. Ged. d.d. 23 Febr. 1950 werden daaraan op blz. 83 enige aanbevelende woorden gewijd.

Als „Actuele politieke vraagstukken op staatsrechtelijk gebied” zagen in brochurevorm het licht drie voordrachten van Prof. Mr A. M. Donner, handelende over: De verhouding tusschen Regering en parlement, Het probleem van de vrijheidsrechten en Decentralisatie en Federalisme. Een korte weergave van den inhoud werd gegeven in Ned. Ged. d.d. 23 Maart 1950 op blz. 118.

De derde door de A.R.P.C.-Friesland uitgegeven brochure bevat de drie voordrachten van den Heer C. Smeenk over Antirevolutionaire sociaal-economische politiek.

De eerste voorlezing handelt over **Het verleden**. In een beknopte uiteenzetting geeft de Heer Smeenk een schets van de ontwikkeling van het maatschappelijk leven ten tijde van Israël, in den tijd van de eerste Christenen, tijdens de Middeleeuwen met hun gildewezen en in het tijdperk van het mercantilisme. Vervolgens wordt de opkomst der verschillende economische scholen getekend, als ook het ontstaan van het socialisme (Marxisme). Met een analyse van den socialen geest der 19de eeuw wordt deze leerzame voordracht beëindigd.

De sociale wetgeving komt in de tweede voordracht aan de orde. Allereerst wordt het wezen van het kapitalisme aangeduid en vervolgens wordt de toestand van de arbeidende klasse in Nederland in de eerste helft van de 19de eeuw belicht. De gehele arbeidswetgeving in Nederland, die voor een zeer belangrijk deel is tot stand gekomen onder A. R. leiding, althans met royale steun van de A.R., wordt voorts onder ogen gezien. Gewezen wordt op de opkomst der Christelijke vakbeweging en op de felle strijd, die is gevoerd over de sociale wetgeving van Talma: de Bakkerswet, de Steenhouderswet, de Stuwadoorswet, de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, de Ziektewet, de Armenwet en de werkloosheidsverzekering. Tenslotte wordt stilgestaan bij den legislatieven arbeid van minister Aalberse.

In de derde voordracht wordt gehandeld over **De periode-Colijn** en het **Perspectief**. Na een uiteenzetting van het crisis-verschijnsel in het algemeen wordt ingegaan op de crisis van 1929 en op de omstandigheden, waaronder het kabinet-Colijn van 1933 optrad. Het beleid van dat kabinet vindt

uitvoerige bespreking, waarna nog wordt gewezen op de weinige sociale voorzieningen, die na den oorlog zijn getroffen. De bezwaren tegen geleide economie en socialisatie, alsmede een uiteenzetting over de taak der Overheid, die ook door den Heer Smeenk in een primaire en een secundaire wordt onderscheiden, vinden voorts een plaats in deze voordracht. De Heer Smeenk besluit met het geven van zijn visie op de taken, die in de naaste toekomst moeten worden verricht.

Ook deze actuele cyclus kan voor één gulden worden besteld bij den penningmeester van de A.R.P.C.-Friesland, Lekkumerweg 41 zw., Leeuwarden, gironummer 533800. Tien exemplaren tezamen kosten slechts f 8.—.

Voor drie gulden is men in het bezit van de brochures van Prof. Zuidema, van Prof. Donner en van den Heer Smeenk. Is het verantwoord om dit drietal nog langer te missen?

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Wettigheid der Overheid.

De „Arjos” te D. (Gld.) vraagt: „Moeten wij een Overheid die **macht** over ons heeft ook aanvaarden als onze **wettige** Overheid?” Kan een onwettige overheid in de loop der geschiedenis wettige Overheid worden en zo ja, welke termijn moet daarvoor gesteld worden?

* * *

Het bezitten van de feitelijke macht maakt een Overheid nog niet wettig. Groen van Prinsterer schreef in zijn „Ongeloof en Revolutie”: Macht is niet synoniem van overmacht en geweld. Ik weet dat, toen Paulus schreef, Nero het bewind had: ik weet dat de christen niet altijd wordt geroepen zich in geschillen over de wettigheid der bestaande machten te mengen: de uitdrukking „ook den harden” van meesters over slaven, wil ik bij analogie van de ongerechtigheid der Overheid doen gelden, doch ik wil geen uitlegging onderschrijven, welke ons verplichten zou den booswicht, die het moordtuig voorhoudt, gehoorzaam te zijn, of den gekroonden roover, die gisteren den wettigen Vorst verjaagd heeft, heden als eene van God verordineerde macht te beschouwen.”

Zeer concreet zijn wij wel met dit probleem in aanraking gekomen door de inval van de Duitsers in ons land op 10 Mei 1940. Na enkele dagen moest Nederland voor de overmacht en het geweld zwichten, nadat de regering zich naar Engeland had verplaatst, om daar de strijd voor de handhaving van het **Koninkrijk** waaronder begrepen Oost- en West-Indië voort te zetten.

De Duitsers hadden nu in het bezette gebied de feitelijke macht, doch waren geen wettige Overheid.

De wettige Overheid, waaraan we naar Romeinen 13 gehoorzaamheid verschuldigd waren, was in de onmogelijkheid geraakt haar ambt in het bezette gebied uit te oefenen. De bezettende macht had bevoegdheden binnen de grenzen van het Landoorlogsreglement, maar was geen wettige Overheid. Gehoorzaamheid aan de bezettende macht, binnen de grenzen van dat reglement, was geen ongehoorzaamheid aan onze wettige Overheid. Integendeel: We waren dit verplicht, omdat de wettige Overheid zich tot naleving van dat reglement had verbonden. Om misverstand te voorkomen zijn opgemerkt, dat door het bewust niet nakomen door de ene partij van de bepalingen van dat reglement ook de andere partij niet meer gebonden kon zijn tot naleving.

Nu rijst de vraag, wanneer wordt nu de bezettende macht, wettige Overheid? Stel, dat Duitsland niet verslagen was, wanneer zouden we, met smart in het hart, toch om Gods wil, de plicht gehad hebben tot erkenning van een andere Overheid en tot gehoorzaamheid van de door haar gestelde wetten etc. Naar mijn mening dan, wanneer de status van bezetting op wettige wijze overgaat in een definitieve toestand van grensvaststelling, dus bij een Vredesverdrag. Bij dat verdrag wordt het grondgebied definitief vastgesteld en de bewoners zullen dan aan die erkende Overheid gehoorzaamheid verschuldigd zijn. De erkenning van die feitelijke toestand houdt niet in dat de nieuwe gebiedsvaststelling de toetsing aan het recht kan doorstaan. Een ongeoorloofde inval wordt ook door een verdrag niet rechtvaardig. De onderdanen hebben zich echter te onderwerpen aan de door de Overheden gesloten overeenkomsten en regelingen. Daarom is het van zulk een grote waarde dat ons internationale recht wordt uitgebouwd. Wanneer een „geannexeerd” gebied bezwaren tegen inlijving heeft en houdt, dan zal het langs geoorloofde weg voor zijn idealen mogen opkomen. Men blijft echter aan die Overheid gehoorzaamheid verschuldigd. Anders wordt de weg voor de revolutie gebaad.

Men zie ook A. R. Staatskunde Maart 1950. Verzet tegen den buitenlandsen occupator.

Afwezigheid van A.R. bij Souvereiniteitsoverdracht.

J. H. te Semarang (Indonesië) vraagt of het juist is, dat onze kamerfractie niet aanwezig was bij de Souvereiniteitsoverdracht in het Paleis te Amsterdam. Mogen wij onze opvattingen als de enig juiste beschouwen en wegblijven wanneer een met meerderheid van stemmen genomen besluit, ook al is dit o.i. onjuist, wordt uitgevoerd?

***

Inderdaad is het juist dat onze Kamerfractie, met uitzondering van de heer Meijerink, ontbrak bij de overdracht der Souvereiniteit aan Indonesië. De volksvertegenwoordiging had bij deze „plechtigheid” geen enkele taak te vervullen. Het wets-

ontwerp was door haar goedgekeurd en de regering besloot tot de uitvoering daarvan. Als A.R. maken we een principieel onderscheid tussen regering en volksvertegenwoordiging. Het laatste orgaan is geen deel van de regering. De aanwezigheid der volksvertegenwoordiging bij de overdracht was dus alleen om daaraan luister bij te zetten. Naar onze innige overtuiging was de overdracht een verzaken van de verantwoordelijkheid, die Nederland droeg. De ontwikkeling in Indonesië bewijst helaas almeer de juistheid van dit standpunt. Het lag dus geheel in de lijn van het door ons gevoerde beleid door aanwezigheid niet de schijn te wekken de overdracht niet zo onjuist te vinden. Het bewijzen van hoffelijkheid kan ook te ver gaan.

Inderdaad moeten we als A.R. durven zeggen, dat onze opvattingen alleen juist waren. Dit heeft niers te maken met geestelijke hoogmoed. Wanneer de lijn van het regeringsbeleid afwijkt van de taak der Overheid, zoals we die uit de Heilige Schrift verstaan, dan moeten we in die overtuiging palstaan. We moeten openstaan voor de argumenten van anderen, maar wie reeds van tevoren aanvaardt, dat ook zijn principiële tegenstanders gelijk kunnen hebben is reeds een gebroken strijder. We dienen eerst na rijp beraad ons standpunt te bepalen, maar daarna hebben we met alle kracht die overtuiging te verdedigen.

Onjuist zou de beschuldiging zijn, dat A.R. zich bij een met meerderheid genomen besluit niet zouden kunnen neerleggen. Juist A.R. zijn steeds een correcte oppositie geweest. De Voorzitters der Kamerfracties, de heren Schouten en Anema hebben in alle fasen van het regeringsbeleid inzake Indonesië zich gesteld op de basis wat wettig genomen besluiten. Zelfs toen de Souvereiniteitsoverdracht een feit was hebben zij gezegd, dat Nederland een zedelijke roeping jegens Indonesië houdt door bekwame krachten, die Indonesië kunnen dienen, beschikbaar te stellen.

De vraag mag zelfs gesteld worden of dit laatste gehandhaafd kan worden in verband met de ontwikkeling in Indonesië.

Wij zijn Anti-Revolutionair en niet Contra-Revolutionair. We verwerpen de beginselen der Revolutie, doch gaan niet zover, dat wij ook ieder gevolg verwerpen.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan de Heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

Doet mee

Werft een abonné

2

Als het kan

STAATSINRICHTING v

H. D. W. BOVEN

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS II

In dit artikel willen wij het hebben over de taak van het college van B. en W.

De bevoegdheden van dit college liggen evenals die van den raad op het gebied der autonomie en op dat van het medebewind.

A. Op het gebied der autonomie

We hebben er reeds op gewezen (Staatsinrichting III), dat op dit gebied de raad in de eerste plaats bevoegd is.

Het college heeft (resp. kan krijgen) op dit gebied pas dan een bestuurs- of regelgevende bevoegdheid, wanneer een wet het college die bevoegdheid verleent of den raad vrijheid laat bepaalde op dit terrein liggende bevoegdheden aan B. en W. over te dragen (te delegeren).

1. Het bestuur van de huishouding der gemeente

Het belangrijkste deel van de taak van het college van B. en W. is uiteraard het aan dat college opgedragen deel van het dagelijks bestuur der gemeente.

Dat omvat heel wat. Artikel 209 van de Gemeentewet somt in een aantal punten a t/m u de werkzaamheden op, welke het college in dit kader behoort te verrichten.

Tot die werkzaamheden behoren o.m.: het behoorlijk voorbereiden, zover het niet aan anderen is opgedragen, van al hetgeen in den raad ter overweging en beslissing moet worden gebracht, het uitvoeren der besluiten van den raad, het beheer der financiën, het toezien op het beheer en onderhoud van alle plaatselijke werken en eigendommen, de zorg, zover van hen afhangt, voor de instandhouding, bruikbaarheid, vrijheid en veiligheid der publieke wegen enz. enz.

Voorts is art. 212 der Gemeentewet in dit verband van belang. Dit bepaalt n.l. dat B. en W. bevoegd zijn enkele bevoegdheden, welke in een aantal andere artikelen van de Gemeentewet aan den raad zijn opgedragen, uit te oefenen, zo de raad daartoe besluit. Daaronder vallen onder meer de volgende handelingen: het kopen, ruilen, vervreemden, bezwaren of verpanden van gemeente-eigendommen, het bevelen van het aanleggen of verbeteren van gemeentewegen, waterleidingen enz.

2. De regeling van de huishouding der gemeente

Het college van B. en W. heeft ook regelgevende bevoegdheid, zij het dan dat deze weer verleend moet worden door den raad. Art. 168 1) Gemeentewet

1) De Staatsinrichting III is onder B 1 b in de eerste alinea abusievelijk: (artikel 169) gedrukt. Lees: (artikel 168).

draagt den raad het maken van verordeningen op welke de huishouding der gemeente betreffen. In aansluiting daarop bepaalt art. 169 dat de raad B. en W. bevoegd verklaren kan nadere regels te stellen nopens bepaalde, in die verordeningen aangewezen, onderwerpen.

We zullen dit aan de hand van een voorbeeld toelichten.

De raad heeft een politieverordening vastgesteld op het venten binnen de gemeente. In die verordening wordt het venten verboden behoudens vergunning van B. en W. In die verordening kunnen nu B. en W. bevoegd verklaard worden nadere voorwaarden vast te stellen waaraan men moet voldoen om voor een vergunning in aanmerking te komen. Als voorwaarden kunnen B. en W. dan b.v. stellen, dat aanvrager een bepaalden leeftijd moet hebben bereikt, een zekeren tijd in de gemeente woonachtig moet zijn geweest en dgl. meer.

B. Op het gebied van het medebewind

Zoals reeds in ons artikel Staatsinrichting III is medegedeeld is het college van B. en W. het gemeentelijk bestuursorgaan, dat op dit terrein moet optreden. Dat blijkt duidelijk uit art. 151 van de Gemeentewet.

1. Bestuur

Als voorbeelden van bestuurshandelingen die van hogerhand aan B. en W. worden opgelegd willen we noemen:

het beslissen op een verzoek om ondersteuning ingevolge art. 30 Armenwet;

het al of niet verlenen van een vergunning om sterke drank in het klein te verkopen ingevolge art. 3 lid 1 van de Drankwet;

het verlenen van een vergunning tot het oprichten van een inrichting die gevaar, schade of hinder kan veroorzaken (art. 1 Hinderwet).

2. Regeling

Ingevolge art. 3 van de loterijwet kunnen B. en W. vergunning verlenen tot het aanleggen en houden van een loterij. Zij kunnen aan het verlenen van die vergunning bepaalde voorwaarden verbinden (art. 4 lid 1 en 2 loterijwet).

In de wet autovervoer personen wordt B. en W. de bevoegdheid gegeven vergunning te verlenen tot het uitoefenen van een taxibedrijf (art. 46). Ook bij het verlenen van een zodanige vergunning kunnen B. en W. zekere voorwaarden stellen (art. 51 lid 3).

De taak van B. en W. is in dezen niet zo omvangrijk. Wanneer U de verschillende administratieve wetten eens nasuffelt zult U wel zien dat op het terrein van het medebewind de taak van B. en W. vooral op bestuursgebied ligt.

In ons volgend artikel zal worden gehandeld over den burgemeester.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Het *Roer* moet om

J. SCHOUTEN

Woord en daad

In het vorig no. werd toegezegd, dat over de politieke gedragslijn van den heer Oud nader zou worden gehandeld. Daarmede is uiteraard bedoeld de gedragslijn van den heer Oud en zijn politieke vrienden met betrekking tot het Regeringsbeleid ten opzichte van Indonesië. Ter voldoening aan die toezegging dient het volgende.

De Kamerleden van de Partij van de Vrijheid hebben tot in het voorjaar van 1948 steeds de politiek van de Regering ten aanzien van Indonesië afgekeurd. Zij mochten voor hun afkeuring van deze politiek in meer dan één opzicht andere gronden aanvoeren dan de A.R., hun conclusie was gelijk aan die waartoe de A.R., en ook de Christelijk-Historische en de Staatkundig Gereformeerden, telkens weer opnieuw kwamen.

Bij de behandeling van de Grondwetsherziening in 1948 kwam een opvallende en ingrijpende verandering van de verhoudingen aan het licht. De leden van de Partij van de Vrijheid en van de Christelijk-Historische Unie gingen met het wetsontwerp tot herziening van de Grondwet, dat betrekking had op de verhouding tussen Nederland en de Rijksdelen over zee, met name op Indonesië, accoord, terwijl de A.R. en de Staatkundig Gereformeerden, op grond van den inhoud van dit ontwerp en van het beleid van de

Regering, geheel in overeenstemming met de houding welke zij steeds hadden aangenomen, daartegen overwegende bezwaren inbrachten en er hun stem aan onthielden.

Door dezen loop van zaken werd de oppositie op dit hoogst gewichtige punt ernstig verzwakt en gesmaldeeld. De leden van de Partij van de Vrijheid en van de Christelijk-Historische Unie namen daartoe het initiatief. Zij wendden het roer van hun scheepje, en gingen feitelijk den koers varen van het Regeringsschip.

Zij erkenden dit echter niet. Zij maakten een o.i. onjuist onderscheid tussen het Regeringsbeleid en den inhoud van het vermelde wetsontwerp tot herziening van de Grondwet.

Den inhoud van dit ontwerp achtten zij aanvaardbaar, maar tegen het toenmalige Regeringsbeleid ten aanzien van Indonesië behielden zij ernstige bedenkingen. Vandaar dat zij zeiden: wij stemmen vóór dit ontwerp bij eerste lezing, maar daarmede verbinden wij ons niet tot vóór stemmen bij de tweede lezing. Of wij dit doen zal afhangen van het Regeringsbeleid met betrekking tot Indonesië, dat na de verkiezingen zal worden gevolgd. Zijn wij straks van oordeel, dat dit beleid bevredigend is, dan gaan wij bij de tweede lezing mee. Is dit niet het geval, dan behouden wij ons de vrijheid voor, en verklaren dit nu reeds, bij die gelegenheid tegen

het ontwerp te stemmen. Zo stelden zij de zaak.

De onjuistheid en de zwakte van dit standpunt blijven thans buiten bespreking. Nu is het er ons verder alleen om te doen de politieke gedragslijn van den heer Oud en de zijnen te schetsen.

* * *

Aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1948 nam de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie voor het eerst deel. Deze partij was inmiddels opgericht, en in haar was de Partij van de Vrijheid opgegaan. De heren Stikker en Oud hadden elkander gevonden.

Het belangrijkste verkiezingsbiljet van deze partij — en tevens het meest officiële, omdat het was voorzien van de woorden: „Goedgekeurd door Hoofdbestuur V.V.D.” — bevatte op de voorpagina een foto van Soekarno, waaronder met grote letters stond: „De Republiek Indonesië” en voorts de vraag: „Hebt u er ook genoeg van?”

Op de verdere pagina's van dit biljet werd een beschouwing gegeven over Indonesië, onder de koppen: „Het Indië-beleid dezer Regering”, „Chaos, verval, ondergang”, „Tenzij aan drie voorwaarden voldaan wordt”. Nadat een en ander was opgemerkt over de republiek Indonesië, volgde dan letterlijk:

„En hier ligt nu de kern van de situatie waarin Indië en het Koninkrijk zich thans bevinden.

Tusschen de zekerheid van welvaart, veiligheid en vrijheid van die Indonesische volken en de kans op hun terugval in chaos en hun zekere ondergang, staat slechts één macht, staat slechts de macht der boze krachten van de Republiek.

Deze waarheid, deze vaststaande, bewezen en onwrikbare waarheid — dat slechts de kwade geesten dezer Republiek de kans op Indië's gezonde groei bedreigen — behoort het Indische beleid te bepalen. Deze zekerheid leidt tot drie conclusies.

1. Wat het buitenland betreft tot de conclusie, dat de verdere gang van zaken in Indië nu een zuiver-binnenlandsche aangelegenheid geworden is, zodat noch voor bemoeiingen van den Veiligheidsraad, noch voor de aanwezigheid van de Commissie voor Goede Diensten meer enige aanleiding bestaat.

2. Wat Indië betreft luidt de conclusie, dat men thans tot de regering der Republiek kan zeggen: het is welletjes geweest. Gij kunt trachten U in Uw gebied nog enigen tijd — zij het door dwang en geweld — te handhaven; wij zullen zorgen, dat uw agi-

tatie zich tot dat gebied beperkt. Van overleg kan pas dan sprake zijn, indien in dat gebied het communisme overwonnen, de haat verbannen en de terreur door redelijkheid vervangen zouden zijn.

3. Wat Nederland betreft, is de conclusie, dat elke samenwerking aan de Grondwetsherziening zeer nadrukkelijk gebonden blijft aan de voorwaarde, dat men zich volle vrijheid van handelen voorbehoudt, zodra blijken mocht, dat een nieuwe Nederlandse Regering het heilloos pad van haar voorgangster verder zou willen vervolgen. Zo duidelijk, zo luid en zo verstaanbaar, dat gans het volk het hoort, zal men moeten verklaren: goed, wij zullen constitutioneel een ontwikkeling mogelijk maken, welke Nederland met de Verenigde Staten van Indonesië tot een Unie verenigt. Doch zodra blijken mocht, dat een Nederlandse Regering hetzij in die Verenigde Staten van Indonesië de weg vrijlaat voor ontbindende krachten der Republiek Djocja, hetzij van die Unie niet meer dan een wankele façade maakt, zullen wij met alle kracht er naar streven Indië en Nederland voor die rampen te behoeden.”

„Dit zijn drie waarheden, waarmede men aanstonds voor het Nederlandse volk kan treden. Voor het volk, dat niet denkt aan een „koloniale overheersing”, die dan ook sinds het begin van deze eeuw niet heeft bestaan. Voor het volk, dat niets liever wil dan met de vrije volken van Indonesië hecht en stevig samen te werken. Voor het volk, dat, met de beste gevoelens beziel, nochtans instinctief begrijpt hoezeer het behoud dier stevige en hechte banden een levensvoorwaarde is voor Indië en Nederland beide. Voor dat Nederlandse volk kan men treden en zeggen: ziet, daar werd door slecht Nederlands beleid in Indië veel verknoeid en veel bedorven. Daar werd in Indië de laatste jaren veel vernield. Roekeloos en nodeloos vernield. Maar nog is niet alles verloren. Geeft ons uw vertrouwen, zo kan men tot dit bedreigde volk zeggen, en wij zullen er onze beste krachten aan geven om alles wat in Nederland en Indië gezond en sterk en levenskrachtig is te verenigen en te behoeden voor verval en ondergang. Want dat is wat de volken van Nederland en van Indië door het berusten in de chicanes en de intrigues dezer Republiek Djocja thans bedreigt. Ondanks onze goede wil. Ondanks de samenwerking van Nederland en goedwillende Indonesiërs. Ondanks fraaie staatkundige constructies, die als verlichte

kermistinten te midden van ruïnes staan, zolang men er de stevige basis aan onthoudt. Wordt aan die drieledige voorwaarde — jegens het buitenland, in Indië en in Nederland — te langen leste niet voldaan, dan zullen voor het dan uiteengespatte Koninkrijk de gevolgen onafwendbaar zijn: chaos, verval en ondergang.”

Er is nog een geschrift, waaraan voor de juiste belichting van de politieke gedragslijn van den heer Oud en de zijnen moet worden herinnerd. Het was een „periodiek met politieken inslag”, onder den titel „Kijk uit”, waarin de kandidaten van de V.V.D. werden aanbevolen. Daarin schreef Mr Oud een artikel onder het opschrift: „Grondwetsherziening, Rijkseenheid en Indië”. Daaruit moge het volgende worden geciteerd:

„De verkiezingen ontleen haar betekenis in de eerste plaats aan het Indische vraagstuk. Dat het Indische beleid door de Regering gedurende de laatste jaren gevoerd onze partij in geen enkel opzicht heeft voldaan. behoeven wij niet te zeggen. Onze Kamerleden hebben daarvan telkens doen blijken.

Wij achten het derhalve volstrekt noodzakelijk. dat het na de verkiezingen optredend Kabinet het roer zal wenden.

Een der beste middelen om dat te bereiken is een flinke versterking bij de stembus van het aantal Kamerleden der Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

De mogelijkheid, dat het Indische beleid zal worden omgebogen, wordt in sterke mate vergroot, doordat de Regering een voorstel heeft gedaan tot herziening der Grondwet. ....”

„.....Wat men wel moet doen is de Grondwetsherziening alleen aannemen, wanneer men de nodige waarborgen heeft, dat de uitvoering op de juiste wijze zal geschieden. Die waarborgen moeten worden verkregen bij de vorming van een nieuw Ministerie na de verkiezingen. Dat Ministerie moet en door de personen der Ministers en door zijn Regeringsprogram de zekerheid verschaffen, dat het in Indië anders zal gaan dan tot dusver.

Nu is de kans, dat dit zal gelukken, groot, doordat voor de aanneming der Grondwetswijziging een meerderheid van twee derden der Kamers nodig is. Het slechte beleid der laatste jaren is gevoerd door een Regering, die alleen steunde op de Partij van den Arbeid en de Katholieke Volkspartij. Deze partijen hebben wel een meerderheid in de beide Kamers, maar geen meerderheid van twee derden.

Zij hebben om de Grondwetsherziening aangenomen te krijgen dus de hulp van anderen nodig. Het is duidelijk, dat die anderen daardoor in een sterke positie komen. Zij kunnen de voorwaarden stellen, die ingewilligd moeten worden, zullen zij bereid zijn hun steun te verlenen. Hun positie is nog extra sterk, omdat er in de K.V.P. velen zijn, wien het beleid der Regering ook weinig heeft voldaan. Die zullen gaarne de hulp van anderen aanvaarden om het overwicht van de Partij van den Arbeid te breken.”

Zo sprak de V.V.D. Zo spraken met name Mr Stikker en Mr Oud, destijds respectievelijk Voorzitter en Onder-Voorzitter van de V.V.D. Zo wilde men aannemelijk maken, dat aanvaarding van het ontwerp tot Grondwetsherziening in eerste lezing niet betekende, dat men het roer had gewend, maar dat men bleef volharden in de bevordering van een radicaal ander. een juist Regeringsbeleid. Het roer der Regering moest om. Daarvoor zette de V.V.D. zich in. Zij ging uit van drie voorwaarden, drie waarheden, waaruit zij drie conclusies trok: 1e. dat de verdere gang van zaken in Indonesië een zuivere binnenlandsche aangelegenheid was geworden, zodat er voor enige inneming van buiten — Veiligheidsraad en Commissie voor Goede Diensten — geen enkele aanleiding meer was; 2e. dat tot de republiek Indonesië moest worden gezegd: het is welletjes geweest; van overleg met u kan, zolang de toestand niet fundamenteel is gewijzigd, geen sprake meer zijn; 3e. dat aan de totstandkoming van de Grondwetsherziening in tweede lezing alleen zou kunnen worden medegewerkt, wanneer voldoende was gewaarborgd, dat het nieuwe Kabinet op het heilloos pad van zijn voorgangers niet zou voortgaan. Voor zulk een politiek met betrekking tot het Indonesië-beleid riep zij de kiezers op. Deze konden op haar staat maken, en in haar vertrouwen stellen.

* * *

De heer Stikker heeft zitting genomen in het Kabinet Van Schaik-Drees, dat na de verkiezingen in 1948 is geformeerd. De heer Oud heeft hem geadviseerd dit te doen. Men zou dus hebben mogen verwachten, dat de zaak in orde was, en dat de voorwaarden, welke de V.V.D. in haar verkiezingslectuur voor medewerking en steunverlening zo duidelijk had gesteld, door het Kabinet in genoegzame mate waren aanvaard.

Op 12 Augustus 1948 heeft de heer Drees als Minister-President een verklaring afge-

legd in de Tweede Kamer. Uit deze verklaring bleek niets van een principiëel ander beleid aanzien van Indonesië. Het nieuwe Kabinet bleef, als zijn voorganger, de inmenging van het buitenland, in casu van de Commissie voor Goede Diensten, dulden. Het bleef, als zijn voorganger, zich richten op voortzetting van het overleg met de republiek Indonesië (Djoedja). Het bleef het heilloos pad van zijn voorgangers vervolgen. Het zette het door de V.V.D. zo scherp veroordeelde beleid voort, ... met medewerking van de heren Stikker en Oud. Het roer van de Regering moet om, zo zeide de V.V.D. in den verkiezingsstrijd. Het roer ging om, echter niet dat van de Regering, maar dat van de V.V.D.

Zulk een omgaan in een zo gewichtige aanleggenheid is, gelukkig, zeldzaam in de Nederlandse politiek. De heren Stikker en Oud hebben medegewerkt aan hetgeen zij in den verkiezingsstijd volstrekt verwerpelijk achtten. Zij hebben in strijd met hun woorden en beloften gehandeld. Zij hebben hun partij gestuurd in een richting, tegenovergesteld aan die, welke in haar verkiezingslectuur was bepaald en in uitzicht gesteld. Zij hebben vele duizenden hiermede diep teleurgesteld en feitelijk om den tuin geleid.

Strikt genomen heeft de heer Oud zelfs niet een poging gedaan om dezen reuzenzwaai te motiveren. Op 13 en 17 Augustus 1948 heeft de Tweede Kamer beraadslaagd over de Regeringsverklaring, afgelegd bij monde van Minister Drees. Deze gelegenheid heeft de heer Oud niet benut om aan te tonen, dat er overeenstemming was tusschen het zitting nemen van den heer Stikker in het Kabinet, zijn advies aan den heer Stikker om dit te doen, zijn steunverlening aan het beleid van het nieuwe Kabinet inzake Indonesië, en de uitspraken, welke de V.V.D. tijdens de verkiezingscampagne onder zijn leiding had gedaan. Zelfs heeft hij niet getracht de genoemde daden in het licht van die uitspraken op enigerlei wijze aannemelijk te maken. Hij is daartoe als het ware uitgenodigd. De bovengegeven citaten zijn hem in de Kamer voorgehouden, maar hij is daarop niet ingegaan. Later heeft hij wel eens gezegd, dat het roer van de Regering toch wel was omgegaan. Dit zou dan zijn gebleken uit de tweede politieke actie in Indonesië. Inderdaad heeft het beleid van de Regering toen tijdelijk een ander karakter gedragen, maar dit is zeker niet te danken geweest aan de aanwezigheid van Minister Stikker in het Kabinet. Het verschil of conflict tusschen Minister Stikker en Minister Sassen wijst in een geheel andere richting. Er is voorts geen enkel bewijs voor de stelling, dat het beleid van Mi-

nister Stikker in overeenstemming is geweest met de woorden, onder zijn verantwoordelijkheid in den verkiezingsstijd gesproken.

* * *

Wie het vorenstaande nog eens met enige nauwkeurigheid overweegt, kan o.i. over de politieke gedragslijn, welke de heer Oud heeft gevolgd, alleen een veroordelend vonnis strijken. De gebeurtenissen, tijdens en rondom de Kabinetsformatie van 1948, zijn voor wat het aandeel der heeren Stikker en Oud daarin betreft, volledig in tegenspraak met de stembusleuze van de V.V.D., met de politiek, welke zij bij de verkiezingen heeft bepleit, en met de verwachtingen, welke zij heeft gewekt.

Ook na-dien is het zo gebleven. Steeds heeft de heer Oud nagelaten te doen, wat hij had behooren te doen, om zijn woorden van 1948 waar te maken. Hij heeft het Kabinet Van Schaik-Drees in de gelegenheid gesteld het „heilloos pad” verder te vervolgen. En wanneer hij critiek oefende, verbond hij daaraan zijnerzijds geen enkel gevolg van enige betekenis. Zo draagt hij mede de verantwoordelijkheid voor en de schuld aan den loop van zaken, welke hij, volgens zijn uitspraken van 1948, met inspanning van alle krachten wenste te helpen voorkomen.

„Het roer moet om”. Dit was de leuze van den heer Oud in 1948. Daaraan is hij al spoedig ontrouw geworden, en dit is hij veel te lang gebleven.

Zijn motie, waarover op 26 Mei j.l. is beslist, was wat inhoud en strekking aangaat juist. Daarom kon zij van onze zijde zonder enige reserve worden verdedigd. Zij was in het wezen van de zaak echter tevens een motie, waarin de politieke gedragslijn van hem die haar indiende, n.l. de heer Oud, volstrekt werd afgekeurd.

Men vergeete dit niet.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

1. Doctor Honoris Causa.

Ongetwijfeld hebben alle antirevolutionaire mannen en vrouwen in ons land met grote voldoening kennis genomen van het bericht, dat de Senaat van de Vrije Universiteit besloten heeft aan den voorzitter van het Centraal-Comité, den heer J. Schouten, het ere-doctoraat te verlenen. Met grote voldoening, want daarin mag worden gezien een openlijke erkenning van de verdiensten, die onze partijvoorzitter ook heeft voor het wetenschappelijk terrein van het leven. Dat de Antirevolutionaire Partij een voorzitter heeft wien deze eer te beurt valt is ook voor haar een reden om hem hartelijk geluk te wensen. Uit de aard der zaak komen wij later nog op deze aangelegenheid terug, wanneer de officiële plechtigheid heeft plaats gevonden.

2. De voorstellen van het Centraal-Comité.

De voorstellen van het Centraal-Comité, waarvan wij reeds meermalen een en ander hebben verteld, zij het in een sfeer van geheimzinnigheid, zijn thans aan de besturen der kiesverenigingen toegezonden. De penningmeesters hebben dus reeds kennis kunnen nemen van het feit dat het Centraal-Comité voorstelt de jaarlijkse contributie te verhogen van f 0.50 per lid tot f 1.25 per lid. Nu is het gelukkig zomer, en de kiesverenigingen plegen dan niet te vergaderen. Dat heeft het voordeel dat de besturen enige tijd hebben om zich te bezinnen en te beraden over deze voorstellen. Het Centraal-Comité pleegt niet over één nacht ijs te gaan, althans niet in de hondsdagen. En dus moeten het wel dringende redenen zijn, welke het ertoe nopen met een zo diep-ingrijpend voorstel te komen. Die dringende redenen zijn er dan ook inderdaad en in de voorstellen worden allerlei argumenten opgesomd. Het voorstel is trouwens oorspronkelijk ingediend door de Propaganda-Centrale en is goeddeels vrucht van de besprekingen, die indertijd op de conferentie te Oosterbeek zijn gevoerd. Het Centraal-Comité heeft zich daarmee in hoofdzaak kunnen verenigen en thans worden zij aan de kiesverenigingen toegezonden.

3. Contact-orgaan.

Hoevele argumenten overigens voor de contributie-
verhoging worden aangevoerd er is er één die van doorslaggevende betekenis is. Want het ligt in de bedoeling dat tenminste zes maal per jaar aan al onze leden een partij-orgaan wordt toegezonden ter verbetering van het regelmatig contact tussen de leden en de partij-organisatie. Het is nu eenmaal zo, dat lang niet al onze leden de vergaderingen der kiesverenigingen bijwonen. Op dit punt is er wel reden tot klacht. Maar daardoor raken die leden ook vervreemd van de partij. En nu is het de bedoeling om aan ieder, die lid is van een plaatselijke kiesvereniging, zes maal per jaar een goed verzorgd en aantrekkelijk blad te doen toekomen. Dat wordt

niet een courant in de vorm van de Antirevolutionaire Stem. Dat wordt een belangrijk tijdschrift in iets groter formaat dan thans Nederlandsche Gedachten. Daaraan wordt grote zorg besteed. Het advies van de Propaganda-Centrale is geweest, wanneer ge op dit terrein iets doet, doe het dan goed. Want alleen door een behoorlijk tijdschrift dat gelezen wordt en waarvan men kennis neemt kunt ge het doel bereiken. Welnu — de kosten van dat blad zijn hoog. Dat kan een ieder U bevestigen die maar iets van drukwerk afweet. De kosten komen per abonné ongeveer op f 0.60, zodat de helft van het nieuwe contributiebedrag daarmede gemoeid is.

4. Beraden.

De besturen der kiesverenigingen moeten zich nu maar eens rustig op deze voorstellen beraden. In hun vergaderingen moeten zij daarover spreken en de aangevoerde argumenten toetsen. En dan moeten zij tevens de vraag onder de ogen zien op welke wijze de kiesvereniging in staat zal zijn haar nieuwe financiële verplichtingen tegenover het Centraal-Comité na te komen. In vele gevallen zal daarom nodig zijn dat de contributie ter plaatse wordt verhoogd. Dat brengt veel werk mee. Deze voorstellen kunnen alleen worden aangenomen en de plannen kunnen alleen worden uitgevoerd, wanneer hetzij door de bestuursleden hetzij door de leden der propagandacommissies in den komenden herfst alle leden der kiesvereniging worden bezocht, en met hen wordt gesproken over hun politiek meeleven, over de betekenis der politieke activiteit en over de waarde die het heeft om op het terrein der staatkunde de Christelijke actie te voeren. Dan zal het blijken, dat onze leden ook bereid zijn aan de uitvoering dezer plannen mede te werken. Maar wanneer onze besturen van plan zijn rustig thuis te blijven zitten en er geen vin voor te verroeren, ja, dan zal er niet veel van terecht komen.

Trouwens het is geen overdreven eis, dat voor een plattelandskiesvereniging de gemiddelde contributie wordt opgevoerd tot f 3,— per lid en voor de steden tot f 5,— per lid. Let wel de gemiddelde contributie. En daarop moet worden aangestuurd. Moge geheel ons kader geestdriftig en met kracht haar schouders zetten onder dit werk.

5. Buitengewone Deputatenvergadering.

Ditmaal vragen wij wel de aandacht der penning-
onze kiesverenigingen worden behandeld. Waarschijnlijk zullen de Provinciale Comité's en de Kamerkieskringcentrales ook wel een vergadering aan deze voorstellen wijden. Maar de beslissing ligt uiteindelijk bij de Deputatenvergadering. Deze moet uitmaken of de plannen zullen worden uitgevoerd. Daartoe zal de Buitengewone Deputatenvergadering worden bijeengeroepen op Woensdag 18 October in Tivoli te Utrecht. Nadere mededelingen daaromtrent kunnen worden tegemoetgezien. Men notere reeds den datum.

6. De penningmeesters.

Ditmaal vragen wij wel de aandacht der penning-
meesters. Het bureau van het Centraal-Comité heeft thans de nota's in orde gemaakt waarop de bedra-

Symbolische actie

De hulp van Nederland aan de republiek Zuid-Korea is meer symbolisch dan materieel. Dat kan ook moeilijk anders. En als het op Oorlog en Marine zo door gaat, zullen we het wel nooit verder brengen, dan tot symbolische militaire operaties. Platonische verklaringen en symbolische daden hebben wij van de na-oorlogse kabinetten wel meer beleefd.

Maar laten we niet afdwalen, 't ging over Korea. Onze symbolische torpedobootjager bracht de communisten volkomen overstuur. De machtigste onder hen, de Groot zelf, kwam ervoor naar de Tweede Kamer, twee, drie maal in één week (dat is even vaak als tot nog toe gedurende de gehele zitting, sinds September 1949) en hij hilde tranen met tuiten. Hij riep de Kamer op tot bezinning. Hij maande de Regering, alles te doen om het conflict te localiseren. Want anders... de heer de Groot moest er niet aan denken.

Maar de Kamer sprak duidelijke taal en Dr Bruins Slot zei het op de hem eigen wijze wel het meest rondweg. De communisten volgen precies dezelfde tactiek als de nazies: één voor één. Ze willen de strijd inderdaad localiseren, maar niet ter wille van de vrede, doch om de een na de ander te nemen en telkens een gezamenlijke prooi te hebben.

Tegenover de oproep van de communisten stelde Dr Bruins Slot de waarschuwing tot de westelijke machten, samen sterk te staan tegenover de dreiging van het totalitarisme.

„Een provocatorische rede”, noemde de communist deze woorden, „een oproep tot de ideologische oorlog tegen het communisme”. En hij waarschuwde Dr Bruins Slot, dat hij op deze wijze met het hoofd tegen de muur zou lopen. Tja, dat is een onbezonnen en uitzichtsloze bezigheid, zou men zo zeggen. Maar niettemin — ons volk moet deze weg toch maar gaan, niet symbolisch, maar werke-

---

gen zijn vermeld die de kiesverenigingen nog schuldig zijn uit hoofde van contributies of krachtens gedane leveranties. Mocht nu, hetgeen gebeuren kan, bezwaar bestaan tegen het in te vorderen bedrag, laat men daar dan tijdig over schrijven. Een fout kan bij een zo grote administratie altijd worden gemaakt. Laat men in de tweede plaats, als dit slechts enigszins kan, het bedrag per giro betalen en wel vóór 15 September a.s. Het laten incasseren over de posterijen is voor een moderne organisatie een ouderwetse methode. Dat raakt langzamerhand uit de tijd. Betaling per giro bespaart veel kosten, bespaart ook veel administratieve arbeid en dus, laten de penningmeesters er aan medewerken dat een en ander vlot verloopt.

lijk, geestelijk weerbaar en materieel zo sterk als het maar kan.

De zuivere Waarheid

Wat de communisten het meest dol maakte, dat was een citaat uit... de Waarheid. En wel uit een illegale Waarheid, uit 1944, die Dr Bruins Slot op een gegeven moment voor den dag haalde. In zijn rede vergeleek hij de communistische methoden met die van Hitler. „Als het aan jullie lag, zat Hitler nog op zijn plek” schreeuwde een der rode „vredepropagandisten”. In antwoord daarop las Dr Bruins Slot uit de Waarheid zelf voor, wat de communisten altijd weer ontkennen, dat voor de communisten de strijd tegen Hitler pas begon, toen deze Rusland aanviel. „Er zijn twee oorlogen tegen Hitler geweest, de eerste begon 10 Mei 1940 en eindigde 15 Mei 1940. Daaraan hebben de communisten niet meegeedaan...” Verder kwam het citaat niet. De hele communistische fractie stond op zijn kop. Een geschreeuw als een oordeel.

Nu was er eindelijk in de „Waarheid” eens een waarheid ontdekt en de „vrienden van de Waarheid” — zoals de communisten zich in 1945 bij wijze van camouflage noemden — waarden dat nog niet eens.

Want wáár is het. Ook ditmaal traden de Stalinisten in onze Staten-Generaal op als de advocaten van de zaak van Stalin. Rusland propageert in het Westen de vrede. De communistische tactiek is die van de camouflage. Op verkiezingsborden spelen zij geen open kaart; de naam van de partij staat er niet op. De kern-leden van de partij hadden geen verkiezingsreclame op hun huizen; zij moeten onbekend blijven.

Het communisme wil niet de strijd met open vizier. Het vecht onder allerlei schone vermommingen. Maar als het gewonnen heeft, trekt het het masker af. Dan kijkt Roodkapje vol schrik in de grijnzende muil van de wolf.

Kortzichtigheid

Jammer was het, dat alle niet-communisten in de Kamer niet zij aan zij stonden. De Staatskundig Gereformeerden en de heer Welter stelden zich terzijde van de anderen op en deden niet mee. Jammer, want in den strijd tegen het communisme kunnen wij ons geen zwakke plekken veroorloven. Bij de Staatskundig Gereformeerden zal deze „neutraliteit” wel voortvloeien uit hun geestgesteldheid. Zij zouden het liefst volharden in de vroegere neutraliteitspolitiek, en niets beters weten dan een politiek van lijdelijkheid tegenover alles wat er in „de grote wereld” gebeurt. Zij willen Nederland blijven zien als het eiland, van de andere landen afgescheiden. Korea is trouwens

heel verweg. De jaren '40—'45 hebben voor Ds Zandt en Ir. van Dis blijkbaar nog niet duidelijk genoeg gesproken.

Bij de heer Welter proefde men de wrok om wat in Indonesië gebeurd is. Daar is de deur opengezet voor het communisme. Nu zal men het elders gaan bestrijden. Laten zij, die ons toen in de steek lieten, het nu maar maar zelf opknappen....

Maar Dr Bruins Slot wees de heer Welter zeer terecht op zijn fout. De kritiek op het Indonesisch beleid erkende hij veelszins als juist. Maar dat men toen gefaald heeft, mag er niet toe leiden dat ook nu weer de bus gemist wordt. Laten we blij zijn, dat naar het schijnt eindelijk de ogen open gegaan zijn. Als het nog maar niet te laat is. De rode vloedgolf gaat over Azië. Is er nog een dam op te werpen? Een ding is zeker: het moet geprobeerd.

Bij vaders stoel blijven

Ze zijn met vakantie aan zee. Vader en moeder hebben een paar strandstoelen gehuurd. Daarin zitten ze te zitten, terwijl de kinderen erom heen spelen. Deze hebben de opdracht: in de buurt blijven. Niet weglopen, hoor! Maar soms is er een verdwenen, ongemerkt achter zijn eigen spel aanlopend. Dan staat vader op van achter zijn krant en zijn sigaar en loopt hij naar de kleine booswicht: „Wat had vader nou gezegd?”

Zo zit prof. Romme achter zijn fractie. Laat ze maar spelen, denkt hij. Maar soms staat hij op en komt hij naar voren, bij het spreekgestoelte, om een van zijn een en dertig bengels terug te halen.

Want ook voor een Kamerlid dreigt het gevaar, dat hij, achter zijn eigen spel aanlopend, zover van honk raakt, dat hij de weg terug niet meer vinden kan. Achter zijn spel aan....., als we onvriendelijk zouden zijn, zouden we zeggen, dat zo een te veel achter zijn kiezers aanloopt. Het is verbazend moeilijk in de politieke arena de juiste maat te houden.

Een vorige keer hadden wij het geval-Hofstra; die had de afschaffing van de ondernemingsbelasting met zoveel geweld bestreden, dat hij er wel tegen moest stemmen.

Wie 's mans redevoeringen nog eens naleest en de argumenten ziet, ziet geen andere mogelijkheid. Die afschaffing is tegenover de arbeiders niet te verdedigen, meende de heer Hofstra. Zij is volkomen onverantwoord.

Tegen, tegen..... neen, de heer Hofstra stemde uiteindelijk toch voor. Maar vraag niet, tot welke geforceerde acties de heer Hofstra komen moest, om zijn nee in een ja om te kunnen zetten.

Bij de huurwet was het de heer van Vliet (k.v.p.), die te hard van stapel liep. Hij kon zelfs niet meer alleen thuis komen en moest door vader Romme teruggehaald worden.

Te veel geëist

Het ging bij de huurwet vooral om twee punten: het percentage van de huurverhoging en de compensaties. Twee punten, die samenhangen. De

verhouding tussen inkomsten en uitgaven is bij het gros van de mensen immers zo, dat nieuwe lasten vrijwel niet meer te dragen zijn. Als er huurverhoging komt, een nieuwe last dus, moet er een verlaging tegenover staan. De enige verlaging die men heeft kunnen vinden is belastingvermindering. Eenvoudig gezegd: de Nederlandse schatkist betaalt de huurverhoging; of liever: de druk, die de schatkist op ons volk legt is zo zwaar, dat er geen speling meer is en elke nieuwe last noodzakelijkerwijze moet gepaard gaan met verlaging van de belastingdruk. En daarnaast is de spanning in de gezinnen, waar practisch geen belasting betaald wordt zo groot, dat daar de huurverhoging opgevangen zal moeten worden door toeslagen van de overheid. Ons volk is gevangen in een web van zilveren koorden, die de bewegingsvrijheid aan alle zijden belemmeren.

Wat wilde nu de heer van Vliet? Het percentage van de huurverhoging was hem te laag. Niet 15, maar 20 moest dat zijn. Dat is een eis, die in roomse bladen met kracht is gesteld. Maar tevens waren de compensaties z.i. onvoldoende, zozeer, dat hij betwijfelde, of zijn fractie zonder verbetering van die compensaties haar stem wel aan het ontwerp zou kunnen geven. Ieder kreeg dus zijn deel in dit betoog: de huiseigenaren meer huur, de huurders meer compensaties.

Er kwam evenwel niets van. Prof Romme moest er aan te pas komen, om de terugtocht te dekken. Hij deed dit knap, dat moet gezegd, met veel woorden, waardoor hij de schijn redde. Met het zoethoudertje, dat men in November of December er nog wel eens over praten zal, nam de K.V.P. genoegen. Zij stemde zonder meer voor de wet.

Wat is echter het gevaar van deze wijze van doen? Dat men de communisten wind in de zeilen blaast. Zij nemen de eisen, die gesteld worden, over. Zij beroepen zich op de „burgerlijke” fracties. Het enig verschil is, dat zij volhouden en doorzetten, wanneer die burgerlijke fracties retireren en overstag gaan.

De fout

De heer Stapelkamp wees aan, waar de fout zat in de regeringspolitiek. Want dat die fout geweest is, behoeft nauwelijks gezegd. De huiseigenaren hebben al veel te lang de last moeten dragen. Terwijl alle prijzen gestegen zijn, staan de huren nog op een peil van tien jaar geleden. Vijftien procent is zeker niet voldoende, om de zaak weer gelijk te krijgen.

De Regering, zo merkte de heer Stapelkamp op, heeft met deze maatregel veel te lang gewacht. Het beleid van de na-oorlogse kabinetten was en is de weg van de minste weerstand. Hoewel de Regering zelf in 1947 al de huurverhoging aankondigde, heeft zij de zaak telkens maar weer uitgesteld. De huren lagen vast en bleven vast. Maar als de Regering van meet af dit probleem mee ter hand genomen had, dan was er de mogelijkheid geweest, de huurverhoging te verdisconteren in de diverse „ronden”, die wij gehad hebben.

Nu zit de zaak muurvast. Lonen en prijzen zijn

onderling zo onelastisch geworden, dat er geen speling meer is.

Het wordt tijd, dat degenen, die de fouten van de vooroorlogse economische en financiële politiek zo precies weten aan te wijzen, hun aandacht ook eens gaan wijden aan de fouten van het naoorlogs beleid.

Een wispelturige minister

We stappen nog even over naar de Eerste Kamer. Die heeft omstreeks deze tijd altijd de begroting erdoor. Ook dit jaar, behalve dan, dat de ministers van Maarseveen en Schokking het van 't jaar zonder begroting doen. We zullen ze daarover niet te zeer lastig vallen. Bijzonder veel verschil maakt het n.l. niet. Ook al is er een begroting, dan gaat men vaak toch maar zijn gang. Als de uitgaven al lang gedaan zijn, komt er een aanvullende begroting en de zaak is weer gezond. Het aantal aanvullende begrotingsontwerpen van na de oorlog is nauwelijks meer te tellen.

Met de „normale” begrotingen is de Eerste Kamer als gebruikelijk voor 1 Juli gereed gekomen. Onderwijs sloot de rij. Dat krijgt in de Eerste Kamer altijd een extra-goede beurt. Het is wellicht de grondige wijze, waarop Prof. Woltjer onderwijszaken behandelt, die de andere leden aanspoort deze dingen niet minder degelijk te verwerken.

Minister Rutten zat daar — voor de eerste maal vergezeld van zijn schildknaap mr Cals — zo rustig en zeker achter de groene tafel, dat men het nauwelijks voor mogelijk zou houden, dat hem door Prof. Woltjer verweten werd, dat zijn beleid zo ongedurig, zo springerig is. En toch gebeurde dat.

Vandaag zegt minister Rutten, dat hij nog geen behoefte heeft aan een staatssecretaris en morgen leest men in de dagbladen dat er op zijn departement zo'n functionaris benoemd is. Hij belooft tegemoetkomingen voor leraren, die willen promoveren en als zich tweehonderd gegadigden aanmelden, gaat het niet door, omdat het zoveel kost. En — om niet meer te noemen — geheel onverwacht en zonder dat de normale colleges geraadpleegd zijn, wordt voorgeschreven, dat op het eindexamen Gymnasium bij bepaalde onderdelen woordenboeken gebruikt mogen worden. Ja, vooral dat laatste zat prof. Woltjes hoog. Kom hem niet aan de klassieke opleiding. Er is trouwens geen Kamerredevoering van deze hoogleraar, waarin niet op de een of andere wijze die klassieke oudheid bij wijze van voorbeeld of hoe dan ook wordt aangehaald.

Maar genoeg. Er zou uit deze debatten nog veel te vertellen zijn. Maar uit de handenvol die gestrooid worden, moeten we nu eenmaal volstaan met een enkele maiskorrel.

Vermenging van Overheid en Maatschappij

Dr W. P. BERGHUIS

Een ander verschijnsel waarop wij in verband met de ontwikkeling van ons staatsbestel moeten letten, is het toenemende streven om op allerlei maatschappelijk terrein, waarmede de overheid bemoeiingen heeft, staat en maatschappij min of meer in elkander te doen opgaan, althans de grenzen tussen beide te doen vervagen.

Dit verschijnsel openbaart zich in het streven om op allerlei gebied samenwerkingsvormen tussen overheid en particulier initiatief te scheppen. Dit speelt bijv. ten aanzien van de samenwerking van gemeenten en particuliere maatschappelijke organisaties. In het vorige jaar is ter gelegenheid van de studiedagen van het Instituut voor Bestuurswetenschappen een pleidooi gevoerd voor de privaatrechtelijke vorm bij samenwerking van gemeenten en anderen, omdat in de huidige maatschappelijke ontwikkeling overheid en particulier dezelfde taak en hetzelfde belang hebben.

Iets dergelijks doet zich voor in de organisatie en werking van verschillende der na-oorlogse provinciale opbouwverenigingen en -stichtin-

gen. Overheid en particulier verenigen zich, vaak met financiële en personeel overwicht der overheid, in een gemeenschappelijke organisatie ter gezamenlijke behartiging van culturele en sociale belangen. Een stuk overheidszorg en een stuk particuliere zorg smelten samen om in het vervolg naar buiten te treden als een gemeenschappelijke zorg.

Ook in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie willen velen gaarne een dergelijke ontwikkeling in de samenwerking van overheid en maatschappij zien. M.i. ten onrechte, omdat tenslotte de publiekrechtelijke bedrijfsorganen qua publieke organen geen gemengde organen zijn, maar, hoe overigens hun samenstelling ook is, evenals bijv. de waterschapsbesturen, uitsluitend overheidsorganen. Maar toch zal de veel gehuldigde opvatting ten aanzien van hun karakter de huidige neiging om overheid en particulier initiatief in beider belangenbehartiging zich te doen verstrengelen in de hand werken.

Het streven om staat en maatschappij te vermengen vloeit voor velen voort uit de opvatting, dat principiële grenzen tussen beide niet

bestaan, dat beide niet wezenlijk kunnen worden onderscheiden, dat beide dezelfde taak hebben: het dienen der gemeenschap, waarbij de staat dan is de exponent dier gemeenschap. Echter ook op niet-principiële gronden wordt in veel breder kring de bedoelde ontwikkeling toegejuicht. De ontzaglijk toegenomen publieke zorg wil men nog zoveel mogelijk onttrekken aan directe staatsbemoeiing en het is niet zonder reden, dat deze vormen speciaal worden gezocht met betrekking tot culturele en sociale aangelegenheden, waar directe overheidszorg door het merendeel der bevolking veel moeilijker wordt geaccepteerd dan op ander terrein.

Men vergist zich echter wanneer men meent langs deze weg het toegroeien naar de totalitaire staat te kunnen keren. Integendeel, in de huidige omstandigheden, mede in verband met de zuigkracht van niet principiële-antitotalitaire staatsopvattingen, schuilt in de vermenging van overheid en maatschappij een groot gevaar. En dat gevaar is des te groter naarmate men het niet als een gevaar onderkent.

Nu is het niet zo, dat samenwerking van overheid en particulier initiatief, eventueel in gemeenschappelijk organisatorisch verband, ter behartiging van bepaalde belangen op zichzelf altijd moet worden afgekeurd. Deze samenwerking is een veel voorkomend verschijnsel, zowel vroeger als nu. Vooral in zaken, waarin de staat in zekere zin op dezelfde voet aan het rechtsverkeer deelneemt als de particulier, kan een gemengde organisatie aannemelijk zijn, bijv. ter exploitatie van een vervoersbedrijf, of een ander bedrijf van openbaar nut. Ook hier liggen bezwaren en de praktijk leert dan ook, dat deze samenwerking op de duur uitloopt op terugdringen van het particulier initiatief en op overheids-exploitatie. Maar in elk geval, bij dergelijke vormen, is het gevaar voor vermenging van de overheid in haar **functie** en de maatschappij in haar **functie** niet zo groot. En ook de in de aanvang genoemde samenwerkingsvormen behoeven op zichzelf niet steeds onaanvaardbaar te zijn. Het grote gevaar van vermenging van overheid en maatschappij, van allerlei semi-publiekrechtelijke organen, schuilt echter hierin, dat de functie der overheid op de duur in de praktijk niet meer is te onderscheiden, dat de overheid als zodanig niet meer duidelijk zichtbaar blijft, dat niet meer is te zien of een bepaald lichaam of orgaan overheid dan wel particulier is.

Men zegt nu wel, dat in onze tijd van sterk toenemende overheidsbemoeiing de gemengde vormen nog het particulier initiatief ingeschakeld houden en directe staatsbemoeiing

tegenaan. Maar men vergeet, dat het andere gevolg zal kunnen zijn de geleidelijke verstatelijking van het leven; het gevolg, dat de staat min of meer ongemerkt het gehele leven doortrekt. Deze vervaging der grenzen is een geruisloze en zachte methode, waardoor het vrije leven door de staat wordt ingemaakt.

Teneinde de totalitaire staat te kunnen keren, is van belang dat wij de overheid en haar optreden duidelijk als zodanig kunnen onderkennen, dat ook ons staatsbestel zo is ingericht en ons staatsbestuur zo werkt, dat zichtbaar is, waar wij met de overheid te maken hebben.

In de gemengde organen van overheid en particulier initiatief is de overheid gecamoufleerd. Er wordt een stuk overheidszorg behartigd, maar het valt niet zo op. En niets is voor de maatschappij en voor het vrije leven zo gevaarlijk als camouflage van de overheid. Dit mogen degenen, die in de publiekrechtelijke bedrijfsorganen niet in de eerste plaats overheid menen te moeten zien, wel bedenken. Het is veel beter, ook voor de maatschappij, deze organen te zien voor wat ze zijn: overheid. Dan blijven de verhoudingen zuiver. Daarbij komt nog, dat de overheid daar, waar zij terecht optreedt, bijv. in het bedrijfsleven met bedrijfsorganen, moet worden gezien niet als een onding, maar als een genadegave Gods. En overigens moge ik met nadruk opmerken, dat het erkennen van het overheidskarakter dezer organen met hun organisatie-vorm en samenstelling niets te maken heeft.

Wij moeten goed in het oog houden, dat een niet meer voldoende onderscheiden en een vervagen van de grenzen tussen overheid en maatschappij in de kaart speelt van het socialisme en eventueel de samenleving formeel rijp maakt voor een totalitaire machtsgreep en voor gelijkschakeling. Vooral in tijden van sterk toenemende overheidsbemoeiing moeten wij op dit gevaar bedacht zijn. Daarom is op dit punt thans scherper opmerkzaamheid nodig, dan wellicht in andere omstandigheden vereist zou zijn.

Ook moeten wij goed begrijpen, dat tengevolge van een steeds verder gaande vermenging van overheid en maatschappij hij, die de overheidsmacht in handen heeft, des te gemakkelijker beslag kan leggen op de maatschappij.

En tenslotte is er nog dit. Het optreden van allerlei wat de functies betreft gemengde organen betekent ook, dat veelal niemand voor de behartiging van een stuk overheidszorg, die door deze organen plaats vindt, op de normale, in ons parlementair-democratisch

De sociale verzekering in de **B**randing

J. Schipper

Het was in Maart 1950 twee jaar geleden dat een gemengde commissie, onder leiding van Dr van Rhijn, het belangrijke rapport inzake herziening van de Sociale Verzekering uitbracht.

Deze gemengde commissie werd gevormd door hoge ambtenaren van het Departement van Sociale Zaken en vertegenwoordigers van de patroons- en werknemerscentralen, die samen de Stichting van den Arbeid vormen.

In dit rapport werden uitvoerige mededelingen gedaan omtrent de conclusies waarover de gemengde commissie het eens geworden was. De hoofdgedachten waren samengevat in een viertal paragrafen handelend over: a. de kring der verzekerden; b. de omvang der te treffen voorzieningen; c. de uitvoering der verzekering; d. het opbrengen der middelen. Met betrekking tot het onder b. genoemde handelde de commissie over de voorzieningen bij ziekte, ongeval, invaliditeit en ouderdom; voorts voor weduwen en wezen en inzake kinderbijslag.

Dit rapport werd door allerlei instanties in het sociale leven onder de loupe genomen, o.a. ook door de werkgeverscentralen en de werknemersvakcentralen. Er bleek toen dat deze instanties op verschillende punten het oneens waren met de conclusies van het rapport, zodat het zelfs in de Stichting van den Arbeid niet mogelijk bleek tot een eensluidend advies te komen.

Toch werd het overleg opnieuw voortgezet en kwamen de vertegenwoordigers der organisaties uit de Stichting van den Arbeid met de ambtelijke leden van de reeds eerder genoemde commissie tot een eensluidend rapport. Op onderdelen was er afwijking van het oorspronkelijke rapport der commissie-Van Rhijn, maar op de hoofdlijnen bleef het ongewijzigd, zodat met de uitwerking van de verschillende maatregelen een aanvang kon worden gemaakt.

De Noodwet-Drees was toen reeds tot stand gekomen en bij de behandeling van dit wetsontwerp in de Staten-Generaal had de Minister uitdrukkelijk medegedeeld dat bij de definitieve regeling van de Ouderdomsvoorziening tot het beginsel der verzekeringsgedachte zou worden teruggekeerd. Op grond van deze verklaring verenigden de voorstanders van sociale verzekering zich met dit wetsontwerp. Bij de behandeling van de Noodwet-Drees in de Eerste Kamer heb ik er mijn teleurstelling over uitgesproken dat er geen overleg met de Stichting van den Arbeid had plaats gehad en de Minister ditmaal slechts met een mededeling aan dit college had volstaan. Terwijl ik voorts betoogde dat het,

staatsbestel passende, wijze in het openbaar en ten overstaan van de vertegenwoordiging des volks, ter verantwoording kan worden geroepen. En daarom zal deze vermenging ook het democratisch karakter van ons staatsbestel kunnen ondermijnen.

wille van het behoud van de verzekeringsgedachte, doeltreffender geweest ware indien deze materie in twee wetsontwerpen was geregeld, n.l. één voor de verzekerden krachtens de wet en één voor hen die, door welke oorzaak ook, niet of niet meer onder de wet vielen. Over deze materie had de Stichting van den Arbeid een advies verstrekt, waarbij werd aangegeven wat gedaan moest worden om de verzekerden te helpen op de grondslag van de bestaande wet. Daardoor zouden de rechten gehandhaafd blijven en niet, zoals bij de Noodwet-Drees, inkomsten worden afgetrokken uit de bronnen van de invaliditeitsverzekering en de bedrijfspensioenfondsen.

Ook nu moet nog worden betreurd dat de kabinetten, die voor 1940 verantwoordelijk waren voor het beleid op het gebied der sociale verzekeringswetgeving, niet de nodige maatregelen hebben genomen om zowel de premies als de uitkeringen te verhogen. Terwijl het niet doorbetalen van de bijdrage van het Rijk voor het Ouderdoms- en Invaliditeitsfonds, mede oorzaak werd van de moeilijke situatie waarin de sociale verzekering reeds voor 1940 verkeerde en welke thans, zij het ten onrechte, aanleiding geeft om te pleiten voor het geheel prijsgeven van de verzekeringsgedachte voor de ouderdomsvoorziening. Reeds in de dertiger jaren heeft het Christelijk Nationaal Vakverbond op dit gevaar de aandacht gevestigd. Niemand minder dan Dr van Bruggen berekende indertijd dat een tekort van meer dan een milliard in dit fonds ontstaan was, terwijl hij ook de weg aanwees waarlangs dit tekort ongedaan gemaakt kon worden.

Hoe ernstig het gevaar is waarin thans de verzekeringsregeling verkeert heeft Prof. Molenaar tot twee keer toe in de Eerste Kamer uiteengezet. Het is voor de lezers van Nederlandse Gedachten, die de verslagen van de Staten-Generaal niet onder ogen krijgen, wel gewenst de cijfers door Prof. Molenaar genoemd weer te geven.

De volgende berekening werd gegeven.

Een gehuwde man met 2 kinderen, die 10 jaar verzekerd en invalide is en voor wiens verzekering regelmatig een premie van 60 cts. is betaald, wordt een invaliditeitsrente toegekend volgens de formule:

$$260 \times f 313,80 + 0,112 \times f 313,80 = f 191,16$$

523	
per jaar of	f 15,93 per maand
Op deze rente ontvangt hij een grondtoeslag van 100 % =	f 15,93 " "
Aannemende, dat hij geen ongevulsrente geniet, een gezins- toeslag van	f 35,— " "
een kinderbijslag van	f 22,— " "

Totaal	f 88,86 " "
Hierbij komt eerstdaags nog een toeslag van 5 % = ...	f 4,45 " "
Totaal	f 93,31 " "

Een gehuwde man met 2 kinderen, die 30 jaar verzekerd en invalide is en voor wiens verzekering regelmatig een premie van 60 cts. is betaald, wordt een invaliditeitsrente toegekend volgens de formule:

$$\frac{260 \times f 939,60}{1566} + 0,112 \times f 939,60 = f 261,24$$

per jaar of	f 21,77	per maand
Op deze rente ontvangt hij een grondtoeslag van 100 % =	f 21,77	„ „
Aannemende, dat hij geen ongevalseerde rente geniet, een gezinstoeslag van	f 35,—	„ „
een kinderbijslag van	f 22,—	„ „
Totaal	f 100,54	„ „
Hierbij komt eerstdaags nog een toeslag van 5 % = ...	f 5,03	„ „
Totaal	f 105,57	„ „

Uit bovenstaande berekeningen blijkt dat de eerstgenoemde verzekerde krachtens die verzekering een uitkering geniet van f 15,93 per maand, uit anderen hoofde, n.l. uit 's Rijks kas, nog f 77,38 ontvangt en per maand moet leven van f 93,31. De man die 30 jaar verzekerd was ontvangt als verzekerde f 21,77 per maand en een toeslag van f 83,80 of een maanduitkering van f 105,57.

Indien men uitsluitend let op het bedrag dat deze personen ontvangen krachtens de Invaliditeitswet, dan zou Prof. Molenaar gelijk hebben toen hij in de Kamer zeide: „Ik heb op deze gronden reden om mij

aan te sluiten bij het denkbeeld dat verleden jaar door de Heer Vixseboxse bij de pensioenfondsen is geuit, toen hij, zij het zonder cijfers te noemen, heeft aangetoond, dat er van de verzekeringsgedachte niet zo heel veel meer over is en gezegd heeft: begin met een bodempensioen dat gezien wordt als een gemeenschapsdaad en bouw daarop uw pensioenverzekering, terwijl de kleine zelfstandigen daarop hun individuele extra-voorzieningen kunnen bouwen. Dat was het advies van iemand die in de praktijk van het leven staat. Ik heb dit een volkomen juiste conclusie in verband met de ontwikkeling van de feiten gevonden en ik zou de Minister toch wel zeer ernstig willen vragen om nu die verzekeringsgedachte, waarop nog wel iets meer af te dingen is, zo sterk ondermijnd is, niet aan die verzekeringsgedachte vast te houden.” Tot zover prof. Molenaar.

De sociale verzekering is in de branding. Wat zal straks uit die bruisende branding tevoorschijn komen, nu niet alleen prof. Molenaar en de Heer Vixseboxse maar ook anderen in dezelfde richting stuwen? En daaruit blijkt ook hoe gevaarlijk het is critiek te oefenen op de sociale verzekering, welke, bedoeld of onbedoeld, de grondgedachte van de verzekering met betrekking tot de ouderdomsvoorziening ondergraaft. Ik mocht daarop in een vroeger artikel reeds wijzen.

In een volgend nummer hoop ik nader op deze vragen in te gaan. Doch thans kan ik wel zeggen dat de hoofdgedachte: „pensioen in uitgesteld loon” door degenen die voor opheffing van de sociale verzekering pleiten, in wezen wordt losgelaten.

NIET POLITIEK GEDACHT

H. ALGRA

Op een conferentie van Ned. Hervormde predikanten heeft Ds Moulijn gesproken over het front tegen Rome. Zijn Eerwaarde heeft er ook de politiek bij gehaald.

Maar op een vreemde manier.

Hij vroeg, waarom de A.R. en C.H. niet streven naar samenwerking met de P.v.d.A., om zo samen sterker te staan tegen Rome.

Dat is zeer onpolitiek gedacht. Dat is een bewijs van grote onkunde betreffende de politieke situatie. Er zullen toch op de conferentie genoeg leden aanwezig geweest zijn, die tot de P.v.d.A. behoren. Dr Banning b.v. Wij nemen aan, dat Ds Moulijn zelf niets met die P.v.d.A. te maken heeft en niet weet, wat voor partij dat eigenlijk is. Anders zou hij niet op deze wijze hebben gesproken.

Wanneer hij lid was van de P.v.d.A., of zonder lid te zijn, de situatie in die partij kende, zou hij immers onmiddellijk hebben bedacht, dat deze partij de pretentie voert, ook de partij

te zijn voor den progressieven Rooms-Katholiek. En dat is geen blote theorie. Dat is de praktijk. Mannen als Dr Brongersma en Geert Ruygers zijn vooraanstaande figuren in de P.v.d.A. En zij zijn tegelijk overtuigende Rooms-Katholieken. Zij bepaalden mee de politiek van die partij. Zij zorgen er natuurlijk voor, dat de P.v.d.A. ieder ogenblik bedenkt, dat zij géén Protestantse partij is. Dat zij nóóit als partij één woord mag spreken, dat herkend en gewaardeerd mag worden als een geluid, waarin krachten, beginselen of zelfs tradities van de Reformatie in Nederland worden opgemerkt.

Dat kan de P.v.d.A. niet. Dat wil zij ook niet. Wanneer men op politiek terrein tegen den politieken invloed van Rome een principieel verzet wil bieden, dan is dat alleen mogelijk door een partij, die principieel uit de beginselen der Reformatie wil leven. Een partij, die in haar beginselprogramma zegt, dat zij met

dankbaarheid zich herinnert, dat Hervorming voor Nederland heeft betekend vrijheid, zelfstandigheid, nationale kracht.

Van al deze dingen is bij de P.v.d.A. geen sprake. Daar zitten Rooms-Katholieken in het bestuur.

Daar vormen onkerkelijken en principiële humanisten, die verklaren en propageren, dat het Christendom voor dezen tijd geen boodschap meer heeft, een sterk element. Hoe zal zo'n partij ooit positie kunnen kiezen tegen wat Rome uit kracht van haar beginselen, op grond van haar belijdenis, in de politiek tracht te verwezenlijken?

Een combinatie van Protestants-Christelijke

partijen met een partij, waar Rooms en Humanisten mee de leiding hebben, een combinatie, die zou proberen, den invloed van het Rooms-Katholicisme in de politiek te bestrijden, dat is een dwaze combinatie. Het is best mogelijk, dat er tijden komen, dat de Prot. Chr. partijen in den een of anderen vorm samen met de P.v.d.A. bepaalde Regeringsverantwoordelijkheden zullen moeten dragen. Maar dat kan nooit iets anders zijn dan een samenwerking op concrete punten van Regeringspolitiek. Principieel is er voor die samenwerking geen basis aanwezig. En wel het allerminst, wanneer het zou gaan met de bedoeling, samen principieel zich te stellen tegen Rome en haar politieke beginselen.

UIT DE **PERS**

Mr C. J. VERPLANKE

Werkelijkheidszin

In het „onafhankelijk” weekblad De Groene Amsterdammer (nog „onafhankelijker”, d.w.z. nog meer links dan Vrij Nederland) kon men op 3 Juni een artikel lezen van A. Alberts, getiteld „In de Indonesische kwestie blijve de eer aan ons”. Voor den lezer, die zich afvraagt, welke eer wij in de Indonesische kwestie nog zouden kunnen behouden, worde het volgende geciteerd:

Nu zou men van Nederlandse zijde twee dingen kunnen doen. Men kan de motie-Romme (U weet wel: die over het „voortgang vinden” van de bevordering van het zelfbeschikkingsrecht; C.J.V.) volgen en zonder enige kans op succes zich bezorgd blijven maken om het recht van een paar kleine groepen der Indonesische bevolking er een eigen staatje op na te mogen houden. Men kan het dan binnen niet al te lange tijd beleven, dat deze zelfde Unie door Indonesië aan de kant wordt gezet, weggesmeten als een oude schoen.

Men zou ten slotte ook eindelijk eens enige werkelijkheidszin kunnen tonen, gepaard aan een zeker gevoel voor eigen waardigheid. Men zou de Unie, die zo kennelijk niet door de andere partij wordt gewild, zelf, uit eigen beweging kunnen opzeggen. Op die wijze zou Nederland eens in zijn ware gedaante tegenover Indonesië komen te staan. Misschien zal de andere partij dan eindelijk eens een op eerbied gebaseerde waardering voor ons krijgen.

Men zou ook den weg kunnen bewandelen, door den heer Schouten aangewezen op 26 Mei tijdens de Kamerdebatten over de motie-Oud (Handd. II K. 1949/1950, blz. 1912):

Wanneer het over een zo belangrijke aangelegenheid gaat als de onderhavige, wanneer het lot van vele mensen daarbij is betrokken, wanneer met overeenkomsten tenslotte wordt te werk gegaan op een wijze, volledig in strijd met het overeengekomene, zelfs bij de meest milde uitlegging, welke men daaraan geeft ten behoeve van de andere partij, moet men met ernst en duidelijkheid spreken. Daaraan heeft het leven behoefte; daaraan heeft ook het Nederlandse volk behoefte. Dit volk worstelt op dit moment met name hiermede: Wat is onze plicht tegenover de bevolking van de Zuid-Molukken? Tenslotte sluit zich het vraagstuk daarin niet op. Neen, er zijn nog miljoenen zielen in Indonesië, die bij deze aangelegenheid in het wezen van de zaak betrokken zijn. Daarom te meer zeg ik: Hier zij trouw aan het overeengekomene en hier zij beslistheid in alle arbeid, welke wordt verricht ter bevordering van de verwezenlijking van dat overeengekomene.

In alle bescheidenheid geloven wij, dat opvolging van dit laatste advies meer blijk zou geven van „een zeker gevoel voor eigen waardigheid”.

De C.H.U. aan den buitenkant

Onverstoorbaar babbelt H. P. van Sinderen in Koningin en Vaderland (C.H.) voort over de C.H. stijl. In het nummer van 2 Juni doet hij dat onder den bescheiden titel „Dat heeft alleen de C.H.U.” Let op:

Edoch, er is toch iets, dat de C.H. onderscheidt van de andere partijen. Wanneer een partij enkel en alleen haar bestaansrecht ontleent aan bepaalde zeer dogmatisch gestelde grondgedachten zal zij altijd iets kunstmatigs hebben in haar sfeer, alsook in haar optreden. Vandaar die kunstmatige indruk, gewekt

door partijen, welke ontstaan zijn uitsluitend uit een of ander gespecialiseerd dogma.

Dat kunstmatige manifesteert zich doorgaans in een krampachtig partij-politiek streven. Van de C.H.U. kunnen we echter niet zeggen, dat ze in haar uitingen blijk geeft van een geprononceerde partij-politieke inslag, zoals b.v. bij de P.v.d.A. en de A.R., wel het geval is.

In 't algemeen zijn de CH. voormannen ook niet, wat men noemt „felle partijmannekes” en als er al eens één zo is, dan waardeert men zijn houding geenszins als echt Chr. Historisch. Dat geeft aan de C.H. mens een bepaalde politieke stijl en aan zijn activiteit het karakter van rustige bezonkenheid, welke niet betekent een gezapige rust en reactionaire instelling, maar welke integendeel inhoudt, dat men met scherpe blik de feiten waarneemt en met voortvarende wijsheid zijn houding bepaalt, daarbij de geconstateerde realiteit niet negerend.

Hoed af voor den „C.H. mens”!

Dat betekent ook, dat de C.H. mens zich niet als een fox-terrier vastbijt in een onderdeel der politiek en zodoende het geheel in de waagschaal stelt.

Even doorslikken!

Het betekent ook, dat hij, wars van de gedachte, dat de geijkte verhoudingen het karakter dragen van het door God gewilde, met fris élan die verhoudingen durft doorbreken en andere, geheel nieuwe verhoudingen bewerkstelligt.

Vandaar dus het met fris élan en met C.H. medewerking tot stand gekomen „vrij” Indonesië. Misschien heeft H. P. van Sinderen wel eens van Groen van Prinsterer gehoord. Hij moet dan bepaald eens lezen, wat deze schrijft over „Er staat geschreven” en „Er is geschied.”

De C.H.U. aan den binnenkant

Intussen vertoont de Unie, waarin de Christelijk-Historischen verenigd zijn, ondanks H. P. van Sinderen, in hechtheid en eensgezindheid een treffende gelijkenis met die tussen Nederland en Indonesië. Elseviers Weekblad d.d. 3 Juni merkte, handelend over Oud's idee van een „derde macht”, op, dat het geen twijfel lijdt,

dat de heer Oud met de Christelijke partijen wel een afzonderlijk politiek conglomeraat wil gaan vormen, dat als min of meer gelijkwaardig blok met de Katholieken en de sociaal-democraten kan onderhandelen.

Zulk een conglomeraat bestaat de facto al min of meer, maar erg eensgezind is men in dat conglomeraat nog niet. En er moeten nog heel wat stoerheid en geestkracht in de Christelijk-Historische fractie varen, wil zulk een conglomeraat tot een eigen politiek en een eigen gestalte geraken.

Het C.H. weekblad Koningin en Vaderland

d.d.2 Juni begint zich dan ook ongerust te maken over de tweespalt in de C.H. Kamerfractie:

Het lijkt er op, dat Rooms-Rood, gesteund zelfs door enkele C.H.-ers, de goede wil tot samenwerking (met Indonesië) wil kopen tegen elke prijs en tegen dit soort defaitisme komen we met klem op.

De C.H.-fractie stemde (over de moties-Romme en -Oud) zeer gevariëerd. Er zijn nu „palstaanders”, „weglopers” en „meelopers”. Wij zeggen dit waarlijk niet spottend en geloven aan de ernst van ieders standpunt binnen het raam van het Christelijk-Historisch denken. Toch bezinne ook de fractie zich met ernst op deze divergentie.

Men is zelfs al zover, dat in Koningin en Vaderland „met genoeg en enige ruimte beschikbaar wordt gesteld om het „gesprek” te openen, dat van zo groot belang is voor het denken in de Uniekring.” In het nummer van 30 Juni lezen we:

Om op gang te komen vroegen we de heer v. d. Wetering zijn standpunt over de „onthouden stem” (de heer v. d. W. onttrok zich nl. aan de stemming over de motie-Oud en behoort dus tot de „weglopers”; C.J.V.) eens kenbaar te maken.

Zijn houding zal in de Unie wel het minst begrepen zijn en we mogen als christenen toch van elkander verwachten, dat ook hij zijn motieven daarvoor had. Gelukkig dat ook de heer v. d. W. zijn nadere verklaring niet als een oratio pro domo beschouwde. De eerste reactie op zijn artikel is van de hand van de heer Dominicus en was meer een persoonlijke aanval.

We zonden dit dan ook prompt op aan ons Kamerlid en vandaag kunnen onze lezers kennis nemen van het ingezonden schrijven met het naschrift.

Een tweede schrijven, dat we ontvingen, heeft een zo geladen inhoud, dat we het onmogelijk kunnen opnemen.

En toch willen we het „gesprek” graag op gang helpen, omdat we het een levensbelang van onze C.H.U. achten.

Het is momenteel zo, dat een groot deel der Unie ontevreden is over de houding van de minderheid der Tweede Kamerfractie, op grond van de beginselen van ons Program.

Er is een ander o.i. kleiner deel, dat de visie van onze Unievoorzitter, de heer Tilanus, deelt.

Is het nu niet mogelijk in eigen pers op breed standpunt deze zaken te bespreken?

Zal het echter vruchtbaar zijn, dan dient men daarbij enige richtlijnen in het oog te houden.

- 1e. Moeten we de historiebeschouwing van Groen loslaten?
- 2e. Behoren we om economische redenen onze Unie-partner tot elke prijs te ontzien?
- 3e. Heeft de minderheid der fractie het amendement-Tilanus en daarmee de Grondwet op zij gezet?
- 4e. Moeten we een kabinet, waaraan we part noch deel hebben, door dik en dun steunen?

Het aantal vragen is te vermeederen, maar deze kernvragen behoort men in het gesprek primair te stellen.

Roer recht

Elseviers Weekblad, dat het regeringsbeleid in zake Ind(ones)ie terecht steeds heeft becritiseerd, schreef in het nummer van 3 Juni onder den titel „Roer om”:

De heer Oud en zijn liberalen zijn zich aan het distancieren van het kabinet. De heer Oud heeft zelfs tijdens de jongste debatten over Indonesië een motie van wantrouwen tegen de heer Van Maarseveen ingediend en deze motie niet ingetrokken, toen het gehele kabinet daar een portefeuillekwestie aan verbond. Er is niet weinig gespeculeerd over de diepere bedoelingen van deze zet van de heer Oud, maar wij geloven, dat diens bedoelingen niet zo diep zijn geweest. Wij geloven veeleer, dat de liberalen niet weinig verontrust zijn over de gang van zaken in Indonesië en inzien, dat het daar toch niet zo loopt als de regering ter Ronde Tafel Conferentie verwachtte of hoopte. En dat zij zich aan het losmaken zijn van het huidige regeringsbeleid. Helaas staat er in de politiek weinig beloning op dit „ten halve keren”. Nog enkele maanden en ieder, wiens handtekening onder het R.T.C.-acckoord staat, zal zich weinig gelukkig prijzen. Daar helpt geen lieve vader of motie aan. En geen nieuw „roer om”.

Maar ge moet niet denken, dat Elseviers Weekblad ooit de antirevolutionairen is bijgevallen. Het houdt zich liever op de vlakte. En is dus niet alleen wars van „roer om”, maar ook van „roer recht”.

Voorlichting

Vrij Nederland heeft een „onparlementaire medewerker”, die zich bijwijlen te buiten gaat aan parlementaire verslagen. Zo schrijft hij in het nummer van 10 Juni naar aanleiding van het laatste Indonesië-debat over ons Tweede Kamerlid, Prof. Gerbrandy, het volgende:

In de Handelingen troffen wij ook weer de rede van de oud-minister-president Gerbrandy, fel, onverzoenlijk, onjuist en in ongezouten taal geformuleerd. Pieter Sjoerd heeft vijf jaren geleden zijn standpunt ten opzichte van de nationalistten in Indonesië bepaald. Daar is hij geen stap meer van afgeweken. Opportuniteit, voorzichtigheid, betrekkelijkheid, en al dat soort dingen, waarmede een politicus gemeenlijk terdege rekening pleegt te houden, zijn bij hem uit de parlementaire gebruiksregels geschrapt. Hij geselt de regering en zijn overige tegenstanders in de meest ongebruikelijke termen, zodat vrijwel altijd de voorzitter van de Kamer hem de les moet lezen. Onvruchtbaar in hoge mate. En als men het hoort en overleest, vraagt men zich onwillekeurig altijd weer af, hoe ter wereld het bestaanbaar is dat een man, die zó onbehouwen door de politieke porceleinkast banjert, zonder naar rede te willen luisteren, vijf jaar aan het hoofd van een Nederlandse regering heeft kunnen staan, in de

moelijkste jaren, waaraan ooit een Nederlandse regering het hoofd heeft moeten bieden. Enfant terrible in het huidige politieke Nederland.

Als men dit overleest, vraagt men zich onwillekeurig ook af, hoe ter wereld het bestaanbaar is dat een blad, dat zó onbehouwen door den rechtsstaat banjert, zonder naar rede te willen luisteren, vijf jaar heeft kunnen bestaan. In ieder geval zien we nu bevestigd, dat „opportuniteit, voorzichtigheid en betrekkelijkheid” de „goede” eigenschappen van de Nederlandse politiek zijn.

De Christelijk-Historische schaapskooi

In De Nederlander (onafhankelijk C.H.) d.d. 27 Juni worden de resultaten van de verkiezingen voor de Provinciale Staten besproken. De Christelijk-Historische stemmenwinst wordt als volgt verklaard:

Onder de stemmers op de lijsten der C.H.U. zijn er altoos geweest, die dat niet doen uit positieve liefde voor onze politieke beginselen, die ze meestal niet kennen, maar om allerlei negatieve redenen van vaak kerkelijke aard, zoals „hekel aan de dolerenden”, e.d. Voorts een groot aantal in de grond der zaak politicophobe mensen van goede wille, maar die niet recht weten wat ze politiek moeten willen, en die, gedwongen te stemmen, door hun stem de partij waarop zij stemmen karakteriseren.

Deze groep is, na lang te hebben gedommeld in de lauwe schaapskooi der Unie, bij de bevrijding, toen de grote doorbraak ook een bres sloeg in de lemen wanden dier kooi, het daardoor binnenstromend Nieuwe Licht tegemoet gedraafd. Maar de weg naar het licht bleek een lange weg; hij werd al spoedig verduisterd door de optrekkende donderwolven der progressiviteit; zodat de arme schapen maar fluks rechtsomkeert maakten en in de oude kooi voor de losbarstende hagelbui een vertrouwd onderkomen zochten.

Deze terugkeer was reeds bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer begonnen; de uitslag der jongste stemming bewijst alleen dat de richting van ontwikkeling sedert niet veranderd is. Uit deze „terugkeer” met „Koningin en Vaderland” afleiden, dat dit „volksdeel zich bij het Chr. Hist. beginsel veilig voelt”, schijnt ons niet gerechtvaardigd. Door hun vlucht na de bevrijding hebben de uitgebrokenen immers duidelijk bewezen, dat ze ons Chr. Hist. beginsel niet aanhangen; anders waren zij niet weggevloden. Eer is hun terugkeer te verklaren uit hun indruk, dat het bij de Unie met het handhaven der beginselen zo'n vaart niet loopt, zodat er ook voor hen nog wel plaats is.

De Chr. Hist. Unie wordt door de omstandigheid, dat ze nu voortaan steunt op een kiezersgroep, die voor een aanzienlijk deel bestaat uit politiek halven en zwakken dus niet versterkt, maar eer verzwakt; want het gevaar is allerminst denkbeeldig, dat een weinig beginselvaste leiding die groep naar het hart en de mond gaat praten, om de van hun blijvende steun te verwachten twee extra zetels bij de volgende Kamerverkiezingen te incasseren.

Doorbraakraad en Borrelpraat!

R. GOSKER

In het maandblad „Doorbraak”, het orgaan van de Protestants-Christelijke Werkgemeenschap in de Partij van den Arbeid, wordt voortdurend met ons gepolemiseerd. In het laatste nummer, Juli 1950, wordt aan een „Antirevolutionaire progressieve jongeling” aangeraden: „Weet je wat je doen moet? Leg het program van de Antirevolutionaire partij naast dat van de P. v. d. A. en je plakt op artikel 1 van de A.R.P. een papiertje. Lees en vergelijk beide programs en neem in geloof een beslissing, een Christelijke beslissing, getoetst aan het Evangelie van Jezus Christus. Dan is het mogelijk, dat je keuze valt op de Partij van den Arbeid, God zegen je in je beslissing”.

* * *

In de „Volkskrant” van 27 Juni j.l., het dagblad van Prof. Romme, komt zo regelmatig voor de rubriek „Tussen Plein en Binnenhof”. Die rubriek bevat steeds de piquante gesprekken van een paar borrelende oude heren, t.w. een oud journalist, een oud minister, een kamerlid een professor en een wijs man, die de vrijmoedige genoemd wordt. Dit illustre gezelschap zat weer eens achter de bittertafel. Vanuit de hoge ramen hunner sociëteit hadden zij uitzicht op het standbeeld van Willem de Zwijger en „in overdrachtelijken zin” legden zij een krans aan de voeten van den stichter van hun „Alma Mater”.

Nu moet U weten, dat deze oude heren in hun jonge jaren aan de Leidse Hogeschool hebben gestudeerd. En nu hebben zij ter gelegenheid van het 75ste lustrum dezer Universiteit met hun academische vrienden uitbundig feest gevierd. Dat zij dit op gepaste wijze hebben gedaan blijkt uit de niet overbodige mededeling, dat zij nu thuis waren: „rustig, ingetogen, deftig en bespiegelend”.

Met de napret nog in hun benen mijmeren deze oude Roomse heren over die dagen van pret en jool en over hun — Alma Mater.

De professor maakte de opmerking, dat zij aan Willem de Zwijger allen veel te danken hadden. Daar waren de heren het mee eens.

Maar.....!

Dan volgt een opmerking.

Maar niet minder aan Graaf Dirk I van Holland, want het was nu ongeveer 1000 jaar geleden, dat deze de Regale Abdij van Egmond had gesticht. Tot dusver was de borrel deze oude heren nog niet naar het hoofd gestegen. De generaal snapte van deze opmerking dan ook niet veel. Dat moest hem worden uitgelegd. En dit gebeurde.

„In 1573 heeft Sonoy, ondanks het verbod van Willem de Zwijger, de historische Abdij van Egmond geplunderd en verbrand en haar bezittingen tot goede prijs verklaard. Welnu met de opbrengst daarvan werd de Leidse Universiteit in 1575 gesticht”.

Vandaar het borrelinitiatief om een nationaal monument op te richten voor de graven van Holland.

Wij hebben de moeite niet genomen om na te gaan of de beschuldiging inderdaad juist is. Eerlijk gezegd interesseert het ons ook maar matig.

Onze belangstelling gaat n.l. meer uit naar het lijden van de stad Leiden dan naar de plundering van de Abdij van Egmond door een handvol woedende watergeuzen tegen de opdracht van den Prins in. Dat laatste is maar een gebeurtenis van bijkomstigen aard — wil men — een droeve historie. Zo is het trouwens ook met het verraad van Rennenberg een paar jaar later. Een droeve historie, maar..... bijkomstig.

De Leidse Universiteit.

Gebouwd uit de puinhopen van Egmond's Regale Abdij.

Daarom een nationaal monument voor de graven van Holland.

Dit is Roomse visie aan de borreltafel.

* * *

Onze historiebeschouwing is iets anders.

De Leidse Universiteit, gesticht, vooral om aan de Kerk een kweekschool van kundige en waardige leraars te bezorgen, loon van der voorouders dapperheid, „waarom die van Leiden” zoals de Regering het in 1586 uitdrukt, „de universiteit houden en achten lief en waard, en voor hun beste parel, en zich liever alles dan haar zouden laten ontnemen”. De Leidse academie, opgericht op de lijken der verhongerden in een beleg dat tot tweemaal toe de val der stad beoogde.

De Leidse academie: „de beloning voor de dapperheid van Van der Does, Van Hout en Van de Werff. Van de 16.000 inwoners stierven 6000 à 8000 aan de pest. „De mannen zo machteloos, dat zij kwalijk ter wacht konden gaan, vonden dikwijls thuiskomende vrouw en kind dood”.

Toen heel de stad nog rouw droeg over het verlies der honderden en nog niet bekomen was van de doorstane ellende, werd met het bouwen der universiteit begonnen.

Die Leidse Universiteit zou worden de Calvinistische Hogeschool, gebouwd op de plaats waar terwille van de vrijheid van het geweten zo ontzettend veel leed was geleden en zo veel bloed was vergoten.

Die Leidse Universiteit is niet Calvinistisch meer. Zij is modern geworden.

Over het aandeel dat de Roomsens daarin hebben gehad zwijgen wij.

Nooit zal een Antirevolutionair man door Leidens straten gaan of het doet hem pijn, dat dit nationale monument hem door het modernisme is ontnomen. Maar dat nu ook nog een aantal oude Roomse heren naar aanleiding van het 75ste lustrum dezer academie, van achter hun borreltafel, een zo belangrijk initiatief lanceren alleen omdat Sonoy de Abdij van Egmond heeft verwoest, zie dat is ons wat al te gortig.

Maar ach, deze borrelpraat is nog het ergste niet. Wij hebben de Vrijmoedige zelf nog niet horen spreken. Luister dan.

„Ons geloof (het Roomse) is gedurende vele eeuwen in ons lieve verdraagzame vaderland, op even geraffineerde wijze achtervolgd als thans achter het ijzeren gordijn gebeurt”.

Zie — dit is taal van een vrijmoedige!

Het is niet zo kies, niet zo fijngevoeld, niet zo bescheiden als dat nationaal monument voor de Graven van Holland.

Het is wat duidelijker en onomwonden.

Wij laten de vergelijking nu maar voor wat ze is en verspillen er geen woord aan.

Wij voelen wel iets voor een andere vergelijking en wijzen er op dat de Roomse terreur tegen de Hugenoten in Frankrijk, en tegen de Calvinisten in Vlaanderen geen eeuwen nodig gehad hebben om ze allen uit te roeien.

Het feit alleen dat thans nog steeds 40 % van ons volk behoort tot de Rooms Katholieke Kerk is precies als in 1572 toen ook ongeveer 40 % van ons volk Rooms was.

Ons vaderland is dus toch inderdaad lief en verdraagzaam geweest. Of willen de heren van deze borreltafel ons verlokken tot de verzuchting, dat we te weinig Sonoy's hebben gehad?

En dan mummelen deze oude heertjes ook nog iets over antipapisme!

* * *

Zie, als er onder onze lezers wellicht enige, en ik hoop vele „progressieve Antirevolutionaire jongelingen”, zijn die de raad van „Doorbraak” zouden opvolgen en het A.R. program en dat van de P. v. d. A. naast elkaar leggen, dan zouden wij hen willen zeggen, doe dat gerust, maar neem er dan enig com-

mentaar bij, want dat conservatieve program van de P. v. d. A. heeft daar wel behoefte aan.

En dan moogt ge, wat mij betreft, ook rustig een papiertje leggen over artikel 1 van ons program. Want dit kunnen wij den geachten schrijver van „Doorbraak” wel verzekeren — dat artikel staat gegrift in ieder geuzenhart, ook in het geuzenhart van onze jonge progressieve Antirevolutionairen.

Of denkt ge dat zij dat niet kennen uit hun hoofd? „De Antirevolutionaire of Christelijk Historische richting vertegenwoordigt voorzoveel ons volk aangaat den grondtoon van ons volkskarakter, gelijk dit door Willem van Oranje geleid onder invloed der Hervorming zijn stempel ontving”.

Ik verzeker U, dat velen onder hen ook weten, dat Kuyper eerst geschreven heeft „onder invloed van het Calvinisme”.

Ik verzeker U, dat er tegen de redactie van dit artikel bezwaren bestaan, ook in den eigen kring, maar dat ondanks die bezwaren artikel 1 gehandhaafd blijft — wellicht gewijzigd — liefst ongewijzigd, de bezwaren op den koop toenemend.

Want ondanks den machtigen invloed van het Ultramontanisme, dat thans een nationaal monument vraagt voor de graven van Holland en door de Regale Abdij van Egmond de luister van de Leidse Academie verdonkeren wil;

en ondanks de groeiende kracht van het humanistisch modernisme, dat de Leidse Universiteit van zijn eigenlijke nationale glorie heeft beroofd;

desondanks, tegen beter weten in, op hoop tegen hoop, in naam der historie van ons vaderland, in naam van het ketterbloed, dat vergoten is door Roomse tyrannie, houden wij vol, dat het Calvinisme vertegenwoordigt den grondtoon van ons volkskarakter. En dit geloof houden wij vast, op politiek terrein strijdend om de ziel van ons volk.

Mr C. J. VERPLANKE

M*IJ*L*P*A*A*L 1950

Gij weet, dat wij een warm voorstander zijn van het huidige regeringsbeleid. Een enkele kleinigheid natuurlijk daargelaten.

Voor al het punt van de financiën kunnen wij bijwijlen zulk een diepe bewondering koesteren voor de bekwaamheid van ons kabinet. Men denke slechts aan de 2½ miljoen gulden, die voor de Ronde Tafelconferentie werden uitgegeven. Wij persoonlijk zouden daarvoor wel 10 miljoen hebben nodig gehad. Maar onze zuinige regering is met 2½ miljoen al rondgekomen. Wat toch waarlijk niet te veel is, wanneer men bedenkt, dat wij daarvoor het voorrecht konden genieten aan een geknechte kolonie de vrijheid te hergeven.

Thans hebben wij echter het oog op een ander toonbeeld van wijs beleid: „Mijlpaal 1950”.

In de prachtige Arnhemse parken Sonsbeek en Zypendaal wordt door de Nederlandse Regering een — let wel! — Nationale tentoonstelling gehouden van wat in vijf jaar wederopbouw werd bereikt. De gemeente Arnhem stelde ruim een half miljoen gul-

den en de beide parken beschikbaar en nam het optrekken van de tentoonstellingsgebouwen voor haar rekening. Het Rijk betaalde een kwart miljoen, op voorwaarde echter — ja, wat dacht U anders? — dat de Regering voor den inhoud van de gebouwen zou zorgen.

Nu de duur van de tentoonstelling al voor meer dan de helft verstreken is, zijn er nog slechts een kleine 100.000 toegangskarten à f 1,— verkocht. Het bezoek van een miljoen mensen zou eerst de kosten dekken. Misschien, dat we het er dus met een tekort van 800.000 gulden afbrengen. Maar dat mag dan ook geen naam hebben.

Waarom is nu dit initiatief van onze Regering zo zeer te prijzen?

Te lang heeft het Nederlandse volk in een verderfelijke schotjesgeest voortgeleefd. Te weinig worden de zegeningen van het Rooms-rode verbond gewaardeerd. Te zelden spreekt onze Regering rechtstreeks met het volk. Dat ouderwetse gedoe met een volksvertegenwoordiging haalt immers niets uit! Nu houdt

de Regering zelf haar prestaties in een Nationale tentoonstelling den volke voor!

Wanneer men het eerste paviljoen, „Onze staat”, betreedt, wordt men terstond voor de vraag gesteld, „wat de vereniging Nederland voor haar leden doet”. Jo Spier heeft daarop in een aantal tekeningen het antwoord gegeven. De vereniging legt wegen aan, geeft onderwijs, zorgt voor ouderdomsverzekering, enz. De contributie wordt naar draagkracht voorgesteld (dat het bestuur der vereniging die draagkracht nogal overschat, doet niets ter zake). En aan het einde van de serie tekeningen zegt Jo Spier: „Stel U eens voor, dat U zelf voor Uw eigen brandweer zou moeten zorgen of voor de weg. Dat zou U heel wat meer kosten! Een lijfarts is nu eenmaal een stuk duurder dan een ziekenfonds. Reken het maar eens uit! Dan laat U het wel uit Uw hoofd om voor Uzelf een staat te beginnen”.

Ja, dat laten wij zeker uit ons hoofd. 't Is toch bovendien veel makkelijker, als de staat voor ons zorgt. Ademhalen, werken en belasting betalen — dat is alles wat een burger behoort te doen. De staat zorgt voor de rest. En dan geen gebazel meer over zelfwerkzaamheid en zo.

In hetzelfde paviljoen hangen afbeeldingen van onze grote staatslieden. Onze onsterfelijke staatsman Van Maarsseveen hangt er weliswaar niet bij, maar dat komt, omdat hij nog leeft. Alleen gestorven staatslieden krijgen een plaatsje: Kuyper, Talma, Schaepman, enz. Colijn niet, vraagt U? Nee, die niet. Als iemand president is geweest van slechts vijf ministeries, dan loont dat toch de moeite niet? Bovendien moest er voor Troelstra ook een plaatsje openblijven. Vergeven en vergeten, nietwaar?

Het tweede paviljoen tekent „Onze levensweg”. Vóór den ingang rijst een machtige hand uit het grasveld op, symboliserend de hand van vaders Staat, waaronder de jonggeborene, de volwassene en de oude van dagen bescherming hebben gezocht. Binnen kunt U nagaan, hoe uitstekend de Staat (wij zouden het niet meer met een kleine letter durven schrijven) voor zijn burgers zorgt. Het begint met moederschapszorg en kraamhulp, gepaard met diverse uitkeringen. Daarna volgt het overheids-onderwijs, de schoolarts- en schooltandartsdienst en het overheidsberoepskeuzebureau. Gesteund door talloze uitkeringen worden vervolgens ongeluk, ziekte, invaliditeit en werkloosheid bestreden. En wanneer de burger op deze wijze door den Staat door het leven is gedragen, wacht hem aan het eind van het paviljoen het standbeeld van vaders Staat, die heeft voorkomen, dat men zelf moest sparen, en op staatskosten een onbezorgden ouden dag heeft mogelijk gemaakt.

U ziet, dat wij een pracht Regering hebben. Alles gedaan van 1945 tot 1950.

Het derde paviljoen geeft „Ons bestaan” weer. Veel zullen wij er niet over zeggen. Alleen moge worden gewezen op de afbeelding van een drietal figuren, voorstellende de eendrachtige samenwerking tussen arbeid, kapitaal en ondernemingsgeest. Treffend juist is het kapitaal weergegeven door een volledig geperforeerde figuur en wordt in de personificatie van den ondernemingsgeest door een groot gat de plaats aangeduid, waar het hart behoort te zitten.

Zo gaat het door in de andere paviljoens. Om het echt nationale van deze tentoonstelling te typeren zijn in het paviljoen „Kunst” de na-oorlogse geschriften van Theur de Vries, Vestdijk, Aafjes, Anna Blaman e.a. geëtaleerd. Naar Protestants-Christelijke werken zult U tevergeefs zoeken.

Het nationale element vindt ge ook terug in het paviljoen van het Marshallplan, waar onder grote afbeeldingen van Kupers, den oud-voorzitter van het N.V.V., en van Oosterhuis, den voorzitter van het N.V.V., hunlieder wijze uitspraken over de Marshallhulp zijn opgehangen. En als de mannen van de vakbeweging zoiets zeggen, is dat toch meer dan voldoende, nietwaar?

Met ons Tweede Kamerlid, den Heer Chr. v. d. Heuvel, die onlangs op de jaarvergadering van den C.B.T.B. de hele Mijlpaal 1950 ramde, kunt U tenslotte gaan zoeken naar het paviljoen, waarin de Nederlander tot op zijn hemd staat uitgetekend tengevolge van de toegenomen belastingdruk, die intussen een enormen groei van onze staatsschuld niet heeft kunnen voorkomen, en naar het paviljoen, waar wordt getoond, hoe ons Koninkrijk is ingeschrompeld.

U moet dan wel heel lang zoeken. In een foldertje wordt immers gezegd: „Deze tentoonstelling is niet zozeer een expositie, doch een probleemstelling, waaraan alle ministeries medewerking verlenen”. Nu weet U dus, waar het probleem ligt.

Wij juichen het initiatief van onze Regering bijzonder toe. Nu weten we tenminste, waartoe de Rooms-rode politiek leidt.

Ambtsgebeden

Met veler medewerking is het mogelijk gebleken een volledige documentatie samen te stellen van het voorkomen en den inhoud van ambtsgebeden bij openbare lichamen en colleges in Nederland, samengevat in een overzicht van den volgende inhoud:

Omvang en tijdstip van het onderzoek. Onderwerp van het onderzoek. Schrijfwijze. Legenda. „Gebedenfamilies”. Verwante gebeden en varianten. Vrije gebeden. De Christelijke groet. Het kerkelijk goedgekeurde gebed. Het gebed in den naam van Jezus Christus.

De volgende paragrafen behandelen het gebed in de Hoge Colleges van Staat: Ministerraad. Raad van State. Algemene Rekenkamer. Staten-Generaal (van 1795 af).

De volgende paragrafen hebben betrekking op de provinciën: Tabellarische opgave betreffende het in gebruik zijn van openings- resp. van sluitingsgebeden in de Staten resp. in Gedeputeerde Staten van elke provincie, met opgave van het jaar van invoering resp. van afschaffing. Enkele gegevens van historischen aard nopens het ambtsgebed per provincie. Gebed in commissie-vergaderingen. Wie het gebed uitspreekt. Datum van invoering van het huidige formulier. Texten der formuliergebeden.

De jongeren Studieclubs

De J. SCHELHAAS Jzn.

Het probleem van den Christelijken Staat

Inleiding.

Telkens weer komt men de bewering tegen, dat de antirevolutionaire partij zou voorstaan de neutrale staat. Deze bewering is natuurlijk met de waarheid in strijd.

Ieder kan ook wel beter weten. Als wij uitspreken in artikel 3 van ons program, dat het staatsgezag gebonden is aan de eeuwige beginselen, die ons in Gods Woord geopenbaard zijn, dan is dit een duidelijke belijdenis.

Ook zeggen de artikelen 4 en 5 van datzelfde program het helder en klaar: de Overheid is dienaressen Gods, is gehouden tot verheerlijking van Gods Naam, regeert bij de gratie Gods, enz.

Van een neutralen staat willen we niets weten.

Er is trouwens niets in de wereld, wat neutraal wezen mag of kan. Alles moet zich in

dienst stellen van Christus en Zijn Koninkrijk. Dit geldt ook den Staat.

I Op welke manier moet de Staat Christus' Koninkrijk bevorderen?

Om de vraag te beantwoorden, op welke manier de Staat Christus' Koninkrijk moet bevorderen, moeten we ons weer ons uitgangspunt herinneren, n.l. Gods openbaring in de Heilige Schrift.

Er moet opgepast voor een oppervlakkige oplossing van het probleem. Men kan heel gemakkelijk zeggen: Christus is de Koning, ook van de Overheden, dus moeten die Overheden alles doen, wat naar hun inzicht Christus' rijk ten goede komen zal. Zo is het echter niet. Want dat is aan de Overheden niet van Boven opgedragen.

Karel de Groote mocht menen Gode een dienst te doen, door met geweld heidenen te dwingen tot de Christelijke Doop, zoiets is niet naar Gods wil.

Als dienaressen van God, als onderworpenen aan onzen Heere Jezus Christus is de Overheid verplicht, zich rekenschap te geven van de instructie, haar door het Woord gegeven.

En die instructie is immers: het recht bestellen, rechtsvorming en rechtshandhaving (Spr. 8 : 15; 1 Tim. 2 : 1 en 2; 1 Petrus 2 : 13-17).

De volgende paragrafen hebben betrekking op de gemeenten. Provinciegewijs worden in telkens twee paragrafen

a. tabellarisch overeenkomstige gegevens voor raad en college van B. en W. verschaft als ten aanzien van de provinciën;

b. voor zover beschikbaar nadere gegevens per gemeente vermeld.

Daarna volgt omtrent de gemeenten nog: Gebed in commissievergaderingen. Wie de gebeden uitspreekt. Houding tijdens het gebed. Bijzonderheden. Formulieren der openingsgebeden (gerangschikt naar frequentie, en met vermelding der gemeenten, waar ze in gebruik zijn). Formulieren der sluitingsgebeden (idem). Vrij gebed. Overzicht van het tijdstip van invoering van enkele veel voorkomende formulieren. Beknopte literaturopgave.

Afgedrukt worden, wat de gemeenten betreft, ± 230 formulieren van openings- en ± 120 van sluitingsgebeden, in gebruik bij ± 600 gemeenten.

Uit deze mededeling en uit de opgave van den inhoud kan blijken, dat dit werk van belang is voor de openbare lichamen en colleges zelf, voor degenen, die van die colleges deel uitmaken of bij haar werk zijn betrokken,

voor alle andere politiek belangstellenden, leden van kiesverenigingen enz.,

voor theologen en theologisch geïnteresseerden.

Daar het op te veel moeilijkheden stuitte, het overzicht gedrukt uit te geven en de verkoopprijs dan ook te hoog zou zijn uitgevallen, wordt thans een keurig gestencilde en gebrocheerde uitgave overwogen. De omvang wordt geschat op ruim 125 vel folio. De prijs daarvan is gesteld op f 3.50. De uitgave tegen dien prijs zal echter slechts mogelijk zijn, als een voldoende aantal bestellingen binnenkomt. Met het oog op het voornemen, de zomermaanden voor het stencillen te benutten, wordt dringend verzocht, bestelling in te zenden **vóór 30 Juli 1950**, aan: Mr K. Groen, Dr Kuyperstraat 5, 's-Gravenhage. Men zende nog geen geld

II Artikel 36 Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Er is veel strijd geweest over dit artikel, dat handelt over de instelling en de roeping van de Overheid.

De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben in 1905 een en twintig woorden uit dit artikel uitgelicht, n.l. de volgende: „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst en het rijk des antichrists te gronde te werpen”.

Andere Gereformeerden, b.v. Gereformeerden in de Ned. Hervormde Kerk, Christelijke Gereformeerden en nog wel meer, willen genoemde woorden laten staan, omdat ze menen, dat hier van de Overheid niet gevraagd wordt, met geweld afgoderij en valse godsdienst uit het midden van het volksleven te verdelen.

In elk geval, welke uitlegging verschillende antirevolutionairen ook mogen hebben van artikel 36, met name van de befaamde een en twintig woorden, — wel vast staat dit, dat de antirevolutionaire partij de Overheidstaak niet zó ziet, alsof die Overheid door middel van dwang den tegenstand tegen Christus' Kerk en Koninkrijk zou hebben te breken.

III De vaders

De Rooms-Katholieke Kerk kan geen godsdienstvrijheid dulden. Ze meent alleen recht te hebben.

Maar in de meeste landen kan ze natuurlijk haar wil niet doordrijven. Daarom lijkt haar het beste, meestal de godsdienstvrijheid te aanvaarden in de praktijk, hoewel ze daar principiëel tegen moet wezen.

Na de Kerkhervorming voerden de Lutherse de gedachte door, dat de landvorst beslist over de godsdienst der onderdanen.

De Calvinisten hebben zich ook nog niet terstond kunnen ontworstelen aan het denkbeeld, dat de Overheid met haar macht aan de Gereformeerde Kerk de heerschappij moest brengen.

Uit Calvijns schriftuurlijke leer van de absolute souvereiniteit van God volgde, dat alle souvereiniteit onder mensen afgeleide souvereiniteit is en dat daarom deze souvereiniteit ook beperkt is.

Met name hebben Kerk en Staat een eigen zelfstandig recht, zodat niet de Kerk aan den Staat en ook niet de Staat aan de Kerk ondergeschikt is.

Toch hebben Calvijn en onze Gereformeerde vaders zich niet geheel kunnen losmaken van de voorstelling, alsof de Overheid de enige ware Kerk in haar land moest aanwijzen, zich met haar moest verbinden, en zoveel mogelijk

de uitoefening van andere erediensten of godsdiensten moest tegengaan.

Men heeft het terrein van Staat en Kerk verward.

Toch hebben onze vaders nooit gewetensdwang toegepast. Bij de Unie van Utrecht (1579) werd uitdrukkelijk bepaald, dat een ieder bij zijn godsdienst ongemoeid zou mogen blijven, dat niemand wegens zijn geloof onderzocht of gestraft zou worden.

In den huiselijken kring liet men niet-Gereformeerden vrijelijk hun godsdienst oefenen.

Het was natuurlijk inconsequent, dat men wel gewetensvrijheid wilde toestaan, maar geen vrijheid van publieke godsdienstoefening wilde veroorloven.

Godsdienst moet zich publiek laten gelden.

Toch is het, vergeleken bij de praktijk in de Rooms-Katholieke landen, al winst, dat hier in de Nederlanden tijdens de republiek niemand om zijn geloof vervolgd werd, en dat men oogluikend ook wel godsdienstoefeningen toeliet, welke eigenlijk verboden waren.

IV Petrus Datheen

De figuur van Petrus Datheen, vooraanstaand predikant in de Kerk der Reformatie, voorzitter van meer dan één Synode, vraagt even bijzondere aandacht.

Intimere, toen prins Willem van Oranje er op uit was, om al de Nederlandse gewesten van Spanje te bevrijden, is zijn pogen mislukt, omdat met name Datheen hem fel tegenstond. Oranje wilde godsdienstvrijheid. De vader des vaderlands zag het toen al goed.

Hartstochtelijk heeft Datheen, die van 1578-1584 predikant te Gent was, in bond met den volksmenner Hembyze zich tegen de politiek van Willem van Oranje verzet. De Prins heeft het niet kunnen winnen.

De Zuidelijke gewesten hebben zich van de Noordelijke afgewend. Terwille van hun Rooms-Katholieke godsdienst zijn ze Spaans gebleven.

Tenslotte is Petrus Datheen geheel in Doperse wateren verzeild geraakt. Hij heeft zich zelfs gevoegd bij de sekte der David-Joristen. Vlak vóór zijn dood is hij tot inkeer gekomen. Hembyze, de volksmenner, die met Datheen de Gentenaren opzweepte, is naar den vijand overgelopen.

V. Hoedemaker

Datheen is op het laatst van zijn leven tot de belijdenis gekomen: „Ik heb vroeger te veel de voorbeelden van Gideon, Jozua en David gebruikt, om den burgeroorlog (tegen Oranje, in Vlaanderen) te verontschuldigen.

Thans heb is ingezien, dat zulks niet de ware weg is, om den godsdienst voort te planten en dat onze martelaren anders gehandeld hebben. Ook heb ik voormaals te veel aan uiterlijke ceremonieën gehecht en de hoofdzaak verzuimd, om mijn gemeenteleden de ware bekering des harten te prediken”.

Evenwel werken de gedachten, door Datheen voorgestaan, nog tot vandaag toe in ons volksleven door.

Volgens **Hoedemaker** moet de Overheid zich richten op de rechtstreekse bevordering van het Koninkrijk Gods. De Kerk moet eigenlijk aan de Overheid, althans wat de beginselen betreft, de wet voorschrijven. De Overheid moet afgoderij en valse godsdiensten weren en uitroeien. De Staat heeft de belijdenis (de Hervormde = de Gereformeerde) niet alleen publiek te erkennen en openlijk te belijden, maar ook uit te voeren.

Vertegenwoordigers van deze Hoedemakeraanse richting zijn later: Kersten, Lingbeek. En vandaag vooral professor Dr. A. A. van Ruler (Prot. Unie).

Deze richting verklaart eigenlijk, wat voor Israël gold onder het Oude Testament, ook thans nog van toepassing. Ze spreekt ook nu nog van een theocratie, een Godsregering.

Men vergeet, dat bij Israël volk en kerk één waren. Daarom was de taak van de Israëlitische Overheid een andere dan die van onze regering.

Toch hebben de koningen van Israël nooit in onderworpen landen als Moab en Edom met het zwaard den heidensen godsdienst uitgeroeid en den dienst des Heeren ingevoerd. Dat was hun ook niet geboden. Daniël deed het ook niet in Babel en Perzië.

De Overheid, ingesteld om der zonde wil, moet burgerlijk recht doen. Als ze doet, wat haar dienaangaande voorgeschreven is, dan doet ze naar Gods openbaring genoeg voor de Kerk en het Koninkrijk des Heeren.

Kerk en Koninkrijk hebben immers een geestelijken strijd. Daarvoor moet ruimte wezen. Om die Kerk en om dat Koninkrijk gaat het in de wereld.

Maar dan brengt dit met zich mee, dat er ook ruimte is voor de bestrijders van Kerk en Koninkrijk; als ze de rechtsorde maar niet verbreken! We moeten niet wijzer zijn dan God.

VI De Overheid onderworpen aan Gods wet

Alle mensen zijn gehouden zich te buigen voor God den Heere en Zijn bevelen. Dat geldt ook de Overheidspersonen.

Ook in hun functie.

De Christelijke Overheid onthoudt zich van elke rechtstreekse bemoeiing met de godsdienstige ontwikkeling der natie (artikel 4 van ons program). De Christelijke Overheid laat tot op zekere hoogte het ongelooft vrij. Ze doet dat niet uit persoonlijke overwegingen, maar omdat dit de wil des Heeren is. De Overheid zelf evenwel belijde des Heeren Naam!

Bij wat ze spreekt en doet, late ze zich leiden door gehoorzaamheid aan God en aan Zijn Christus.

Ze wake er voor, dat de rechtsorde niet worde aangetast. Ze bestraffe de bozen en bescherm de goeden (in burgerlijken zin), en zorge, dat alles in het publieke leven naar goede ordinantiën toega.

Litteratuur:

Dr H. Colijn, Saevis Tranquillus in Undis, blz. 88-106.

Mr P. A. Diepenhorst, Ons Isolement, blz. 34-41.

Verder:

H. de Wilde, De A.R. Partij en haar program van beginselen, 4e druk, blz. 113-120.

Schrift en Historie, blz. 65-70.

J. Schelhaas Jzn., De oude grondslag, blz. 80-82, 90-114.

A. Janse, Burgerlijke of Kerkelijke Politiek.

H. Algra, De Calvinistische Reformatie en onze principiële politiek.

Prof. Dr H. Dooyeweerd, De Christelijke Staatsidee (Arja-referaat 1936).

Prof. Mr D. P. D. Fabius, De Christelijke Staat.

Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Bezinning en Uitzicht.

Samenstelling Bestuur

NATIONALE ORGANISATIE

Zoals bekend hebben ingeolge een desbetreffend voorschrift van onze statuten ook twee leden van het Centraal Comité van Antirevolutionaire Kiesverenigingen zitting in het bestuur der Nationale Organisatie.

Na de vele wijzigingen, die de laatste tijd in de samenstelling van het bestuur N.O. zijn opgetreden, is thans ook wijziging gekomen in de delegatie van het Centraal Comité.

Tot voor kort traden als gedelegeerden op de heren Mr Dr E. P. Verkerk en J. Smallenbroek. Eerstgenoemde heeft enige maanden geleden bedankt als lid van ons bestuur. In zijn plaats treedt nu op de tweede voorzitter van het Centraal Comité, de heer Mr A. B. Roosjen, die wij op deze plaats van harte welkom heten als, naar ancienniteit, op één na het jongste lid van ons bestuur.

Ja, op één na het jongste lid, want na de benoe-

ming van Mr Roosjen is al weer een wijziging in de samenstelling opgetreden.

Daarvoor heeft het stedelijk verband Amsterdam gezorgd. Als onderdeel van een algehele reorganisatie van dat verband is een andere uit Amsterdam benoemd tot lid van het hoofdbestuur. Voorheen was dat de heer J. H. van der Schaaf, die in een moeilijke tijd en op een moeilijke post veel werk voor onze organisatie heeft verricht. Een eresaluut aan dezen nu afgetreden functionaris is ook hier zeker op zijn plaats.

Het verheugt ons zeer, dat Amsterdam voor den heer Van der Schaaf niet een plaatsvervanger, maar een plaatsvervangster heeft aangewezen, t.w. Mej. T. van Oosten, die zich in Amsterdam in onze organisatie reeds zeer actief betoond heeft. Daarmee is dan een wens vervuld, die eigenlijk van den beginne af aan in het bestuur heeft geleefd.

En daarmee is nu tevens een einde gekomen aan de eigenlijk onbevredigende toestand, dat in het hoofdbestuur onze organisatie het vrouwelijk element geheel ontbrak, terwijl dat element in onze clubs vrij sterk aanwezig is.

AMSTERDAM

Onder het motto: „Al 't kermen is onnut: men moet de handen roeren” (Gijsbrecht van Aemstel) is in Amsterdam een kleine bent met élan en energie aan 't werk getogen. En resultaten zijn niet uitgebleven.

Het gelukte op 27 April vertegenwoordigers van alle te Amsterdam bestaande clubs in een verga-

dering bij elkander te krijgen. In die vergadering werd een nieuw bestuur van het stedelijk verband gevormd.

Voorzitter werd de heer Mr J. P. van Alten; de heer P. W. Omta, Lanseloetstraat 15 hs, Amsterdam (W.) werd gekozen als secretaris-penningmeester.

Nadien zijn in een tweede vergadering richtlijnen voor de propaganda-actie uitgestippeld. Elke club heeft een rayon ter bewerking toegewezen gekregen. Gehoopt wordt door deze werkwijze een aantal nieuwe clubs in het leven te roepen. Officieus hoorden wij, dat de eerste successen reeds geboekt zijn.

Met grote belangstelling wachten wij nadere berichten uit Amsterdam af.

UTRECHT

Ook van het front stad-Utrecht kunnen gunstige berichten worden gemeld. Een stoottroep is er in geslaagd in vijandig gebied een bruggenhoofd te vestigen.

Zaterdag 3 Juni zijn acht jongelui erin geslaagd in de stad Utrecht weer een Arjos op te richten. Zoals bekend bestond aldaar geen enkele club meer. De nieuwe club draagt de veelzeggende naam „De Stoottroep”; zij staat onder leiding van den heer W. Bill, secretaris is de heer R. van Bruggen, Joh. de Bekastraat 29bis te Utrecht (W.). De stoottroep moge gevolgd worden door vele legercorpsen en het bruggenhoofd moge worden uitgebreid tot gans het gebied der Domstad!

GROEN VAN PRINSTERER

over de Souvereiniteit van het Huis van Oranje

Mr B. D. van Raay

Nu in deze tijd en vooral in het afgelopen jaar 1949 de souvereiniteit van het Huis van Oranje in het middelpunt van de politieke belangstelling van het Nederlandse volk heeft gestaan, is het alleszins interessant eens te vernemen, wat Groen van Prinsterer over de souvereiniteit van het Oranjehuis heeft geschreven.

In 1850 verscheen van zijn hand een werkje „Verscheidenheden over staatsregt en politiek”. En het is in dit boekwerkje, dat Groen zich vooral over de souvereiniteit heeft uitgelaten.

Op blz. 73 wordt gezegd, dat de souvereiniteit van het Huis van Oranje volgens de hoogleraren Thorbecke en Vreede in de Grondwet ten enenmale onbekend was. Slechts Groen zelf zou opwerpen, dat deze souvereiniteit in de Grondwet zou zijn neergelegd.

Prof. Vreede, een liberaal geleerde, was vooral een aanhanger van de gedachte der volkssovereiniteit.

Groen toont dan aan met een beroep op de historie, dat de volkssovereiniteit niet ligt in het Wilhelmus:

Voor God wil ik belijden
En Zijner groote macht,
Dat ik tot geen en tijd,
Den Koning heb veracht.

Evenmin kan men deze volkssovereiniteit aantreffen in de ontboezemingen van de Prins van Oranje b.v. omstreeks 1580.

Prof. Vreede meent, dat de Grondwet, door de Koning en de leden der Staten-Generaal bezworen, de leer der volkssovereiniteit belijdt. Zij zou zwijgen van de souvereiniteit door Groen gepredikt en zij zou geen gewag maken van de souvereiniteit des Konings.

Groen wil dan aantonen, dat deze bovenstaande beweringen niet juist zijn. Volgens hem vergeet Prof. Vreede twee dingen:

- 1) de natuur van onze Grondwet en
- 2) de aard van hetgeen bij de Grondwetsherziening geschied is.

Reeds in 1829 had Groen op de voorgrond gesteld, dat een Grondwet, hoe voortreffelijk ook,

niets meer is dan een vorm, die gebogen en verbogen kan worden. De uitdrukkingen in deze wet gebezigd, zijn vatbaar voor allerlei uitleg. Iedereen verbeeldt zich, dat de mening, die hij verdedigt, door elk verstandig man kan (en dus ook moet) worden omhelsd. Ten onrechte, aldus Groen. Ook hij heeft als volksvertegenwoordiger de eed op de Grondwet afgelegd, maar door die eed heeft hij niet zonder meer alle verkeerde denkbeelden, die sommigen aan de Grondwet hechten, overgenomen. Hij neemt slechts het resultaat der Grondwetsherziening aan. De herziene Grondwet kan alleen beschermd worden door hen, die in de heiligheid van het gezag een onveranderlijk steunpunt hebben, zulks tegen de ontwikkeling der beginselen, waarmede men in 1848 de Grondwetsherziening doorgedreven heeft. Groen houdt dus staande, dat de volkssouvereiniteit niet in de Grondwet is erkend. Hij ontkent, dat de Grondwet de souvereiniteit des Konings niet zou erkennen.

In welk artikel der Grondwet zou die Volkssouvereiniteit staan? Ook in 1848 is die leer niet in de Grondwet gebracht.

Groen citeert vervolgens enige woordvoerders bij de beraadslagingen bij de Grondwetsherziening in 1848, die alle ontkennen, dat de volkssouvereiniteit in de Grondwet zou zijn uitgedrukt. De Bosch Kemper zei b.v.: „Ik noem de volkssouvereiniteit een onding, dat niet bestaan kan”.... Ik zie dat beginsel niet in de Grondwet geschreven integendeel, ik vind het buitengesloten”.

En de tweede stelling van Prof. Vreede was dan, dat de Grondwet van de souvereiniteit des Konings geen gewag zou maken. Ook Thorbecke betoogde, dat vorengemelde souvereiniteit aan het Nederlandse staatsrecht vreemd en geenszins in de Grondwet erkend zou zijn.

De enige vraag is nu: wat staat in de Grondwet? Het toenmalige artikel luidde: De Kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit Willem Frederik, Prins van Oranje-Nassau....

Volgens Groen betekent Kroon Souvereiniteit. Hij gaat de historische betekenis van het woord Kroon na. Als wij nu de Grondwet van 1815 in artikel 12 raadplegen, zien wij, dat dit het oude

artikel 1 van de Grondwet van 1814 is. Het woord Kroon is in de plaats van het woord souvereiniteit gesteld.

In 1815 is het grondgebied der Nederlandse Staat vergroot met België.

De mogendheden zeiden:

„La Hollande, placée sous la **Souveraineté** de la Maison d'Oranje, recevra un accroissement de territoire” (vertaald betekent dit: Nederland, geplaatst onder de souvereiniteit van het huis van Oranje, zal een gebiedsuitbreiding ontvangen).

De Koning betoogde:

„De Staat wordt onder mijne **Souvereiniteit** vergroot”.

De Staten-Generaal:

„De **Souvereiniteit** is in het Huis van Oranje gevestigd en bevestigd door een verdrag met geheel Europa”.

Zo ooit en ergens, dan was hier in de lande in 1813 de opdracht der Souvereiniteit nationaal.

Koning was voortaan de titel van de Souvereine Vorst.

Kroon werd in de Grondwet gesteld, niet omdat de Souvereine Vorst geen Souverein bleef, maar omdat hij, tengevolge van het aanvaarden der Kroon, onder de gekroonde hoofden van Europa plaats genomen had.

Volgens Groen is en blijft dit een historisch feit. In latere jaren is ook door liberale staatslieden eveneens betoogd, dat het Huis van Oranje Souvereiniteit bezat.

Groen komt er tegen op, dat plotseling én door Opzoomer én door Prof. Vreede én door Thorbecke de souvereiniteit wordt ontkend.

Het is de hoeksteen van onze Grondwet.

Er staat in het artikel van de Grondwet: De Kroon is en blijft opgedragen; dat wijst op de onveranderlijke souvereiniteit. Die is zeker niet in 1815, kort nadat deze formulering in de eerste Grondwet was neergelegd, plotseling verdwenen. Het bleef een ook voor de toekomst voldongen feit.

Zo sprak Groen van Prinsterer in 1850. Honderd jaar geleden en ook heden ten dage, is dit actueel.

Wij als A.R. hebben vast te houden aan de onveranderlijke souvereiniteit van het Huis van Oranje over Nederland, als zijnde een historisch feit.

Gaf U reeds een nieuwe abonné op voor

„**NEDERLANDSCHE
GEDACHTEN**” ?

Het administratieadres is: DRUKKERIJ LIBERTAS, DRIFT 13, UTRECHT

DE BURGEMEESTER

Reeds in een der vroegere artikelen over Staatsinrichting werd opgemerkt, dat het bestuur van iedere gemeente bestaat uit een raad, een college van burgemeester en wethouders en een burgemeester.

Over den raad handelden de artikelen II en III (Ned. Ged. 6e jg. nos 2 en 3) en over het college van b. en w. de artikelen IV en V (Ned. Ged. 6e jg. nos 4 en 7). Thans is het derde gemeentelijke bestuursorgaan aan de orde, de burgemeester.

De raad staat, zoals we zagen, aan het hoofd der gemeente. Hij wordt door de burgerij gekozen. De wethouders worden gekozen uit en door den raad en vormen met den burgemeester het dagelijks bestuur der gemeente.

De burgemeester daarentegen staat los van de burgerij. Hij wordt door de Kroon benoemd.

Voor de benoembaarheid tot het burgemeestersambt gelden dezelfde eisen als voor de uitoefening van het kiesrecht met dit verschil, dat de leeftijdsgrens niet op 23, maar op 25 jaren is gesteld. Voorts mag de burgemeester niet vervullen de betrekkingen, die met het wethouderschap onverenigbaar zijn (zie Staatsinrichting IV), en evenmin de betrekking van ambtenaar bij de Rijksbelastingen, ambtenaar van den waterstaat, practiserend arts, notaris of procureur.

De burgemeester wordt benoemd voor 6 jaren. Hij vormt de schakel tussen het Rijk en de gemeente, omdat hij door de Kroon wordt benoemd, maar zijn werkzaamheden verricht ten dienste van de gemeente. Zijn salaris wordt dan ook door de gemeente betaald.

De burgemeester heeft een taak binnen den raad en een taak, die los staat van den raad.

Wat zijn taak binnen den raad betreft, hij is voorzitter en heeft als zodanig adviserende, geen beslissende stem. In het college van burgemeester en wethouders, waarvan hij ook voorzitter is, heeft hij echter wel stemrecht. Zelfs geeft zijn stem in dat college in vele gevallen den doorslag, indien de stemmen staken.

Voorts zorgt de burgemeester voor de uitvoering der besluiten van den raad en van het college van b. en w., behalve wanneer hij meent, dat deze in strijd zijn met de wet of het algemeen belang. In dat geval geeft hij van zijn mening binnen 24 uren na het nemen van het besluit kennis aan Gedeputeerde Staten. Krijgt hij binnen 30 dagen daarna geen bericht, dat het besluit door de Kroon wordt geschorst of vernietigd, dan moet hij het ten uitvoer brengen.

Tenslotte vertegenwoordigt de burgemeester de gemeente in alle rechtsgedingen.

Wat zijn taak buiten den raad betreft, hij is belast met de handhaving der openbare orde, d.w.z. hij is het hoofd van de politie ter plaatse, hij heeft het opperbevel bij brand, hij houdt toezicht op alle openbare samenkomsten en vermakelijkheden. Zelfs kan hij in geval van oproer („relletjes" bijv.) militaire hulp inroepen.

Hiermede is het overzicht van de inrichting en de werkzaamheden der drie gemeentelijke bestuursorganen geëindigd. In het volgende artikel zal nog worden nagegaan, in hoeverre van hogere hand (door provincie of Rijk) toezicht wordt gehouden op de gemeenten. Daarna zal de provincie aan de orde komen.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Wereldtaal en spraakverwarring.

J. J. v. D. „Arjos" te M. (Z.H.) wenst een antwoord op de vraag of het streven naar een wereldtaal is goed te keuren. In de discussie op de vergadering, waarin geen overeenstemming werd bereikt, werd betoogd dat taalverschil een beletsel vormt voor oorlog, terwijl het mislukken van de invoering van een wereldtaal mede een bewijs kan zijn, dat God één taal niet wil.

De geschiedenis der spraakverwarring lezen we in Genesis 11 : 1—9. God had aan de mensen de opdracht gegeven: Zijt vruchtbaar, vermenigvuldigt en vervult de aarde (9 : 1). De mensen bouwden zich een stad met een toren, opdat zij niet misschien over de ganse aarde verstrooid zouden worden. Zij weigerden Gods wereldplan te volvoeren. Daarom verwarde de Here de enerlei spraak en woorden, waardoor zij wel over de ganse aarde verstrooid werden. Onderscheid moet gemaakt worden tussen doel en middel. God gebruikte de spraakverwarring als middel om zijn doel, het vervullen der aarde, te verwezenlijken.

Ondanks de verscheidenheid der volken heeft God de eenheid van het menselijk geslacht gehandhaafd. De opdracht heel de schepping tot ont-plooiing te brengen gaf Hij aan de gehele mensheid. Daartoe is nodig het onderling verkeer der volken, ten behoeve van het recht, het economische en sociale leven enz. Men kan daarbij gebruik maken van één der moderne talen, het is ook denkbaar zich te bedienen van een wereldhulptaal. In het verleden is wel gestreefd de nationale talen te vervangen door één wereldtaal. Dit is echter mislukt. De wereldhulptaal beoogt slechts hulpmiddel te zijn in het internationale verkeer, waardoor het aanleren van vele talen onnodig wordt.

De spraakverwarring, ons in de Heilige Schrift

beschreven heeft nimmer een blijvende vervreemding der volken ten doel gehad. Met handhaving van het goede volkseigene, hebben we juist als Christenen te streven naar internationale samenwerking. De aarde is des Heren, mitsgaders hare volheid, de wereld, en die daarin wonen. We hebben alles te bevorderen, wat de dienende taak der volken in het uitwisselen van stoffelijke en geestelijke goederen, kan bevorderen.

Het komt mij voor, dat het taalverschil, in tegenstelling met de mening van de vragensteller, geen beletsel vormt voor de oorlog. Immers worden toch alle conferenties tussen de volken, gevoerd door middel van moderne talen. Wanneer we het recht stellen boven de macht, dan is het slechts toe te juichen, dat volken met een eigen taal, toch tezamen kunnen overleggen. Ten overvloede moge ik nog opmerken, dat de wereldhulptaal Esperanto ook in dienst gesteld wordt van de verbreiding van het Evangelie.

Overheid en straatjeugd.

De Arjos te M. (Z.H.) Secr. H. A. J. v. D. vraagt: Heeft de Overheid een taak ten aanzien van de z.g. straatjeugd of ligt hier alleen een taak voor de Kerk?

* * *

Bij het zoeken naar een antwoord op de vraag, hebben we niet alleen de Overheidstaak te bezien, maar ook die van andere verbanden, waarin de jeugd is of kan zijn opgenomen. Zij behoort als regel allereerst tot een gezin. Daarop moet de nadruk vallen. Het gezin is naar Bavincks woord de eerste en de beste school van opvoeding, welke er op aarde bestaat. Kinderen zijn een gave en een opgave van God. Zij zijn een rijk bezit der ouders, doch dit bezit eist het dragen van verantwoordelijkheid. De ouders hebben tot taak hun kinderen op te voeden, te leiden, op te kweken, opdat zij eens in staat zullen zijn, hun taak als mens te vervullen. Bij het opvoeden moet het goede worden gesteund, gevoed, en het kwade moet worden beschermd.

De jeugd is voor een zeer groot gedeelte ook zaad der kerk. Zij draagt het teken en zegel des Ver-

bonds. De ambtelijke taak der Kerk strekt zich dus ook uit tot de jeugd. Een kerk, die werkelijk kerk wil zijn moet dit zwaar op het hart liggen. De jeugd is ook lid der maatschappij, van de samenleving. In die samenleving bestaat er ook verantwoordelijkheid jegens elkander.

Uit het vorenstaande moge reeds duidelijk zijn, dat de Overheid niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats een taak heeft. Alleen in die erkenning ligt de vrijheid besloten.

De taak van de Overheid is het recht tussen en onder de mensen te bestellen. Deze taak is uitgebreider naarmate de zelfstandige levensverbanden als gezin, kerk, maatschappij hun taak niet verstaan. De taak der Overheid is beperkt en toch breed.

Niet te ontkennen valt, dat er in vele gemeenten, zeker in de grote gemeenten een „straatjeugd” is. Zij is ontzonken aan allerlei levensnormen en wordt een gevaar voor de toekomst van ons volk. De uitwassen worden zichtbaar in allerlei strafbare feiten en misdrijven, verval der zeden enz. Redding voor deze jeugd ligt alleen in het brengen van Jezus Christus en het treden in Zijn dienst. Dit moet de diepe ondergrond van alle maatschappelijk werk zijn. De Overheid is daartoe onbekwaam. Daarom moet de Overheid hier slechts indirect optreden. De directe arbeid dient uit te gaan van de kerk en van allerlei maatschappelijke organisaties. Van de Overheid kan een sterke stimulans uitgaan. Zij kan velen bijeenbrengen tot samenwerken, hen de nood laten zien, opwekken tot daadwerkelijke arbeid en indien nodig dit werk ook financieel steunen. Hier zijn zulke grote belangen bij betrokken, dat de Overheid niet werkeloos kan toezien. Als A.R. hebben we te waken tegen de uitbreidende Overheidszorg, die de taak der zelfstandige levenskringen miskent. Vooral de kerk heeft door huisbezoek en prediking te wijzen op de nood in velerlei gezinnen en vooral voor de Ned. Hervormde Kerk, die pretendeert de volkskerk te zijn, ligt hier een geweldig terrein braak.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De revolutie

J. SCHOUTEN

IN BELGIË

De recente gebeurtenissen in België verdienen de aandacht. Ook in Nederland. Ook van ons. „Moeten wij dan de „Koningskwestie” gaan behandelen, en ons daarover een definitief oordeel trachten te vormen?”

Dit is ons advies niet. Daarvoor is er in deze zaak veel te veel, dat ons onbekend is. Zij draagt, althans voor buitenstaanders, in menig opzicht een raadselachtig karakter.

Waarom is deze „kwestie” niet in 1945, uiterlijk in 1946, tot oplossing gebracht? Waarom heeft men haar zo lang laten slepen, en er zo mede gesold? Vooral een koningskwestie moet snel uit den weg worden geruimd. Dit is noodzakelijk voor de dynastie, voor het volk en voor het constitutionele leven. Dit is niet minder noodzakelijk met het oog op de nationale eer en waardigheid, want deze zijn er in zeer sterke mate mede gemoeid.

Wat is eigenlijk de kern van de zaak? Welke is, als het puntje bij paaltje komt, de oorzaak, waardoor de terugkeer van den Koning een zo fel omstreden kwestie is geworden?

Wat heeft zich telkens weer opnieuw achter de schermen afgespeeld?

Wat is er besproken, en afgesproken, tussen ministers en leidslieden van politieke partijen, en tussen hen en den Koning in de vele conferenties, welke met hem zijn gehouden in Zwitserland?

Dit zijn enige van de vele vragen, waarop wel antwoorden zijn gegeven, maar antwoorden, welke in elk geval onvoldoende opheldering hebben gebracht. Rechtsvragen en politieke vragen en opvattingen zijn op een zonderlinge en wonderlijke wijze dooreengemengd. Dientengevolge heeft de zaak een verwarring wekkend en mysterieus karakter gekregen; is zij tot een drama geworden, en uitgelopen in een treurspel.

* * *

De gebeurtenissen verdienen in het bijzonder de aandacht, om de redenen welke tot de bekende ontkenning hebben geleid.

Er zijn verkiezingen gehouden in België. Deze waren vergelijkenderwijze gunstig voor de Rooms-Katholieken, die den terugkeer van den Koning voorstonden. Daarna is er met betrekking tot dien terugkeer besloten het volk te raadplegen. Deze raadpleging zou wel niet beslissend zijn voor de oplossing van de Koningskwestie, maar zij zou daarvoor uiteraard van belangrijke betekenis moeten worden geacht. De volksraadpleging had tot resultaat, dat de meerderheid van het volk zich vóór den terugkeer van den Koning uitsprak. Die meerderheid was wel niet zeer sterk, maar niettemin duidelijk. Na veel geharrewar zijn er opnieuw verkiezingen gehouden. Deze be-

vestigden den gunstigen uitslag van de vorige verkiezingen voor de Rooms-Katholieken, en brachten voor hen nog enige verdere versterking. De oplossing van de Koningskwestie kwam nu weer in de Volksvertegenwoordiging aan de orde. De behandeling daarvan, welke door het toedoen van de socialisten op een laag peil belandde en tot onwaardige tonelen voerde, resulteerde in het besluit, dat de redenen, welke den terugkeer van den Koning hadden verhinderd, waren vervallen. De oppositie, welke van alle middelen — o.i. ook ongeoorloofde — gebruik heeft gemaakt, kon dit besluit niet voorkomen. Zij leed de nederlaag. De Koning kon nu terugkomen. Hij zou, zo mocht men verwachten, hersteld worden in zijn koninklijke en constitutionele waardigheid. De oppositie bestond immers uit democraten. Haar leiders hadden herhaaldelijk verklaard vurige voorstanders van de democratie te zijn, en naar de wetten daarvan te zullen handelen. En al was hiervan, van socialistische zijde althans, gedurende de weken, welke aan het vermelde besluit voorafgingen, niets gebleken, tenslotte zou de oppositie zich wel gedragen naar de regels van de parlementaire democratie, aangezien zij de wettigheid en geldigheid van de genomen beslissingen niet kon ontkennen.

* * *

Het is gans anders gegaan. Spaak en de zijnen, aan wie men het — ook al is men tegenstander van hun gevoelen — op hun standpunt niet euvel zou hebben kunnen duiden, als zij er met behulp van parlementaire middelen in geslaagd waren een spaak in het wiel te steken en de terugkomst van den Koning te verhinderen, zijn het land op stelten gaan zetten. Zij hebben een geweldige agitatie ontketend, politieke werkstakingen geproclameerd, intimidatie en terreur in gang gezet, wanorde gesticht, een omvangrijke ontwrichting veroorzaakt, en maakten alle waarden ondergeschikt aan den wil door geweld en revolutie de wezenlijke uitvoering van het wettig genomen besluit te beletten. En zij zijn daarin — op een afstand gevolgd door de liberalen — geslaagd. Het Belgische Kabinet heeft gebogen voor de tirannie, en de Koning is tot abdicatie gedwongen. Zwarte dagen heeft België beleefd, en niemand kan thans zeggen waartoe deze loop van zaken binnenlands nog kan voeren. Onwillekeurig moet men denken aan 1789 en 1830. Bij alle verschil in toestanden en omstandigheden tussen toen en nu, is er samenhang, want België heeft een revolutie beleefd, welke in haar diepere drijfkrachten veel overeenkomst vertoont met die van 1789 en 1830.

Het revolutie-beginsel heeft getriomfeerd, en de grondwet der democratie is terzijde gesteld door democraten, nu zij er langs democratischen weg niet in konden slagen hun opvattingen te doen zegevieren.

* * *

Die gebeurtenissen zijn echter niet alleen voor België van groot belang. Zij zijn evenzeer van belangrijke betekenis voor Nederland, voor West-Europa en voor het Westen van de wereld.

Het kan Nederland niet onverschillig laten, hoe het in België toegaat. Denk b.v. aan de Benelux.

Het kan West-Europa en het Westen van de wereld niet onverschillig zijn, hoe het met de democratie gaat in een of meer landen, welke daartoe behoren, in het bijzonder niet in dezen tijd van noodzakelijken, gemeenschappelijken strijd tegen het dictatoriale geweld-regime.

De weerstand tegen dit regime verzwakt, wanneer het wezen van het democratisch stelsel wordt verloochend door democraten, zodra het beleid op een voor hen aangelegen punt een ander is dan zij voorstaan. Als het democratisch-socialisme in Europa blijk geeft van vatbaarheid voor het verlaten van den democratischen weg, is dit een zeer bedenkelijk verschijnsel en op zichzelf en voor de samenwerking van het Westen van de wereld tegen de bedreigingen van de Russische totalitaire macht des gewelds.

* * *

Voorshands moet, helaas, worden gezegd, dat het socialisme in ons land niet een sterken weerstand vertoont tegen de verleiding: revolutionaire wegen in te slaan. Inplaats van ronduit daarover zijn afkeuring uit te spreken, heeft „Het Vrije Volk” de zijde van Spaak en de zijnen gekozen. Waar blijft zo zijn democratisch karakter? Als de democratie wordt gehuldigd, wanneer men met haar op genoegzame wijze kan bereiken wat men nastreeft, maar wordt onthald, wanneer men kans ziet langs den weg van geweld te dicteren wat men wil, ziet het er met de democratie slecht uit. Men is dan democraat uit opportuniteit, en niet uit beginsel. Daarmede is ten principale de democratie verloochend.

„Vrij Nederland”, „onafhankelijk weekblad”, maar van uitgesproken socialistische richting, maakt het nog ietwat erger. Het schrijft in zijn nummer van 5 Augustus j.l., geheel in strijd met zijn oorsprong en aanvankelijk karakter, o.m.:

„In België — dit om te beginnen aan het adres van „De Tijd” — hebben de socialistische en liberale opposanten de democratie niet met voeten getreden. Democra-

tisch handelt een meerderheid, die van haar meerderheid gebruik maakt om de rechten..... der minderheid te ontzien. Dit nu hebben de politici van de Belgische C.V.P. bepaaldelijk niet gedaan. Constitutioneel regeert een vorst, die weigert zijn lot te verbinden aan dat van één partij. Dit nu heeft Leopold, slecht geadviseerd, bepaaldelijk evenmin gedaan.

Democratie is méér dan het befaamde reken-sommetje van de helft plus een. Zij is geen democratie meer, wanneer zij dictatoriaal wordt gehanteerd. Tegen die dictatoriale hantering hebben Spaak en de zijnen zich verzet. Zij verdedigden aldus het recht van een minderheid, maar het recht van een machtige minderheid. En: het recht daarvan."

Zó worden de dingen op hun kop gezet. Hierin worden, principieel revolutionair, de begrippen en de orde omgekeerd, in hun tegendeel omgezet. Waar blijft zo de weerstand tegen de zgn. „volksdemocratie”, en de waarde van het democratisch staatsbestel?

Treffend juist is, voor wat de hoofdstrekking aangaat, een beschouwing van den heer F. Schurer, lid van den redactieraad van de „Heerenveensche Koerier”, „onafhankelijk dagblad” van beslist socialistische richting. Deze schrijft in genoemd blad, nummer van 1 Augustus j.l., o.a.:

„De Belgische socialisten hebben hun land en Europa een slechte dienst bewezen, door te tonen, dat zij in dagen van politieke hoogspanning niet in staat waren de spelregels der democratie te handhaven en door de middelen van terreur en intimidatie, ons uit de achterliggende jaren zo goed bekend, weer te introduceren als acceptabele strijdmiddelen. Zij hebben weer een stijl ingevoerd, die zich binnen afzienbare dagen kan keren tegen het socialisme zelf en tegen alle democratie. Het is toch moeilijk vol te houden, dat bedreiging, mishandeling en vernieling alleen zijn af te keuren, wanneer ze door de tegenstander worden gebruikt. Ze zijn niet alleen immoreel, maar ook ondoelmatig, zoals alles wat immoreel is achteraf ondoelmatig blijkt. De democratie verschaft tenslotte de middelen om zich tegen ongewenste besluiten op wettige wijze te verzetten, en wanneer een parlementaire oppositie niet tot het doel voerde, dan had nog altijd de weg der non-coöperatie opengestaan.”

Hierin wordt de spijker op den kop geslagen.

* * *

De recente gebeurtenissen in België, en het-

Een WOORD op zijn PAS

De Raad van Europa is weder te Straatsburg bijeen gekomen.

In de eerste vergadering moest een Voorzitter worden benoemd.

De vorige maal (verleden jaar) is daarvoor de heer Spaak aangewezen. Hij is een uitstekend Voorzitter gebleken en zou, als er zich niet iets bijzonders had voorgedaan, ongetwij-

Dr J. A. H. J. S. BRUINS SLOT

feld met algemene instemming opnieuw zijn verkozen tot Voorzitter van den Raad.

Er had zich echter wél iets bijzonders voorgedaan.

De heer Spaak had in België, toen de meerderheid van de Volksvertegenwoordiging zijn standpunt inzake de Koningskwestie niet deelde, de leiding genomen van een revolutionnaire beweging. Hij had zich tegen de

geen zich rondom deze heeft afgespeeld, zijn rijk aan lering.

Zij doen zien hoe zwak het socialisme is, hoe vatbaar het is, juist als het er op aankomt, voor verloochening van de democratie.

Zij doen zien, dat revolutionnaire beginselen het wezen en de vastheid aan het democratisch staatsbestel ontroven.

Zij doen verstaan, dat de democratie haar waarde en vastheid ontleent aan de gehoorzaamheid aan Gods ordinantiën.

En zij roepen op tot getrouwe beleving in denken en handelen van het woord: Tegen de Revolutie het Evangelie.

tenuitvoerlegging van een rechtsgeldig genomen besluit met de middelen van het geweld verzet, en aan de democratie den rug toegekeerd.

Dit bracht de vraag aan de orde: kan een man, die zó welbewust, zó principeel en bevestigd positie heeft gekozen tegen de democratische staatsorde, die de uitvoering van wetten genomen besluiten met revolutionaire middelen heeft willen verhinderen, wel worden bekleed met het voorzitterschap van den Raad van Europa, welke in het leven is geroepen om de democratie van Europa te handhaven en haar verdere ontwikkeling te bevorderen?

Zijn standpunt inzake de Koningskwesie in België was hier niet in het geding, maar zijn optreden, in woord en daad, tegen de grondregels van de democratische staatsorde.

Die vraag heeft de heer Bruins Slot in de vergadering van den Raad besproken, en zijn antwoord daarop luidde: neen. Kort en

kernachtig heeft hij dit neen gemotiveerd. Wij zijn het geheel eens met den heer Bruins Slot. Ook naar onze mening past op deze vraag maar één antwoord, n.l. dit: zulk een man kan, hoe voortreffelijk zijn kwaliteiten voor het voorzitterschap van de Europese Assemblée ook overigens zijn, niet op den voorzitterstoel van dit lichaam worden geplaatst.

Wij verheugen ons over dit optreden van den heer Bruins Slot. Hij heeft even openhartig als serieus getuigenis gegeven van het Anti-revolutionaire inzicht met betrekking tot het gezag, het recht en de democratie. De grote meerderheid van den Raad stelde zich, tot ons leedwezen, niet aan zijn zijde. Maar dit doet niets af van de waarde en de betekenis van zijn principieel anti-revolutionaire woord, gesproken in dit Europese hoge gezelschap. Het was daar, vooral in de gegeven omstandigheden, op zijn plaats.

Een woord op zijn pas.

Uit het Parlement

Dr. A. VEERMAN

Uitverkoop

Voorzitter Kortenhorst was niet helemaal tevreden. Wanneer de Kamer met vacantie gaat, moet men bij het weggaan het gevoel hebben, dat de zaken aan kant zijn. En — nee, dat gevoel kan men nu bepaald niet hebben. Er ligt nog een heleboel, dat klaar had moeten komen, maar dat nog niet af is. Juist om schoon schip te maken, organiseert de voorzitter de laatste weken voor het zomerreces een soort uitverkoop. Alles wat, naar het lijkt, klaar zou kunnen komen, wordt naar voren gehaald. Kamer en ministers krijgen een seintje, de laatsten om een memorie van antwoord of een nota, waarop nog gewacht wordt, wat te bespoedigen, de Kamerleden om vlug hun verlossende laatste woord te spreken: „dat de openbare beraadslaging van het voorstel genoegzaam is voorbereid”.

Nu zijn er inderdaad in de laatste weken wel flinke zaken gemaakt. Maar toch is er ook heel wat blijven liggen. De stapel nog te behandelen stukken van de Tweede Kamer neemt jaar op jaar toe. Dit jaar zal het zelfs nodig zijn, dat de leden vóór de derde Dinsdag in September — het begin van de nieuwe zitting — weer bijeenkomen en direct na Prinsjesdag een paar weken ervoor nemen om die stapel wat te dunnen.

De begrotingen voor Oorlog en Marine liggen er nog (de Regering heeft dus nog volop gelegenheid haar defensiebeleid nog enige malen te wijzigen), de belastingontwerpen moeten nog aan de orde komen, over Nieuw-Guinea moet nog gedebatteerd

worden (wat de Regering nauwelijks beletten zal om toch haar gang te gaan). Men ziet het: er is nog werk aan den parlementairen winkel. Maar daarnaast is ook waar, dat er het een en ander gebeurd is. Daarover thans.

Voorzichtig, maar duidelijk

We beginnen met de mooie rede van den heer Meyerink naar aanleiding van het wetsontwerp interimregeling voor de Nederlandse Antillen.

Over die regeling en haar voorgeschiedenis zou heel wat te vertellen zijn. In 1947 hebben de Staten van onze West-Indische gebiedsdelen een grote verruiming van hun bevoegdheid gekregen. Een verruiming zover als men onder de toen geldende Grondwet maar geven kon. Reeds toen was echter de bedoeling verder te gaan, zodra de Grondwet gewijzigd zou zijn. De opzet was, dan terstond een tijdelijke overgangsregeling in te voeren, teneinde daarna rustig de definitieve bestuursvorm — gebaseerd op het beginsel van volledige autonomie — tot stand te kunnen brengen. Zo zou het gaan, zowel in de Oost als in de West. Men weet het, in Indonesië is er van deze opzet niets terecht gekomen en is men — nog wel op Nederlands initiatief — bruisk over de interimregeling heen gesprongen. In Suriname en in de Antillen gaat het echter volgens de plannen. Maar ook in het laatste gebied gaat het niet zonder pijn. Dat blijkt wel uit het feit, dat de interimregeling voor Suriname een jaar geleden al in de Kamer behandeld werd, terwijl

de gelijksoortige regeling voor de Antillen eerst thans aan de orde kwam.

De oorzaak van deze vertraging is vooral dat in de Staten van de Antillen zwaar aan politiek gedaan wordt. Politiek, waarbij de Staten soms lamgelegd worden, waarbij handtastelijkheden niet geheel ongebruikelijk zijn. Kortom, het is er wel eens zo gegaan, dat men kennelijk minder lette op de zaken, die er gedaan moesten worden, dan op de politiek. De heer Meyerink sprak daar niet over. Hij zette echter uiteen, waarin naar zijn inzicht het kenmerk van de democratie gelegen is. Democratie, zo zei hij, kan men niet ergens bij de wet importeren, men kan het niet als een gave van boven af geven. Dat zien we in de staten van Midden- en Oost-Europa. Daar werden democratische instellingen gecreëerd, terwijl het fundament daarvoor in het volksleven nog niet bestond. Men had er niet gekend de inspraak van het volk in lagere gemeenschappen, er was geen geleidelijke groei geweest. Zo konden de nieuwe instellingen geen vasten voet krijgen. Ze zijn dan ook alle weggevaagd.

De democratische vormgeving van een Staat is een proces, waarmee jaren gemoeid zijn. Zij moet rusten op een innerlijke gesteldheid van het volk. Er moet zijn enerzijds een besef van persoonlijke verantwoordelijkheid van de enkeling voor het geheel, anderzijds een respect voor de eerbare overtuiging van andersdenkenden. Alleen dan kan er zijn een vreedzame ontmoeting van de overtuigingen in de politieke arena en een staatkundig bestel, waarin een juist evenwicht bestaat tussen rechten en plichten, tussen gezag en vrijheid.

Een nuchter Nederlands woord, dat verkoelend kan werken op warme Antiliaanse hoofden.

Politiek zonder vastheid

Van de Antillen naar Ambon, van de West naar de Oost. Daar is sinds December onze soevereiniteit voor het grootste deel (Nieuw-Guinea is alleen uitgezonderd) geëindigd. Wij hebben daar dus niets meer over den gang van zaken te vertellen. Maar onze verantwoordelijkheid is niet geheel weg. De overeenkomst waarbij de soevereiniteit werd overgedragen, laat wel degelijk nog verantwoordelijkheid aan de Nederlandse Regering.

Daarom is Ambon maar niet een louter Indonesische zaak. Prof. Gerbrandy was het, die de regering duidelijk haar verantwoordelijkheid daarvoor op het hart bond.

't Was bij de behandeling van de begroting voor het jaar 1950 van minister Van Maarseveens ministerie. Daar was men dus niet bepaald vroeg mee. Integendeel. En er moest zelfs van A.R. zijde nog flink getrokken worden; anders zaten we wellicht nu nog op deze begroting te wachten.

Wat zei de heer Gerbrandy? Hij hield de Regering voor, wat een staatsman in moeilijke omstandigheden behoort te doen. In zulk een situatie is het nodig een principiële houding vast te stellen. Met woorden, ja, maar dan ook — en wel tegelijkertijd — met de daad. Wij leven in een wereld van onstandvastigheid en onveiligheid. Er is maar één middel, waardoor er vastheid kan komen, n.l. wanneer men opziet naar Hem, die de bron is van alle recht en wanneer men daarom ook in de politiek het recht laat overheersen.

Maar de regering kijkt angstvallig naar haar Unie-partner. Zij duldt het een na het ander, om die partner maar tevreden te stellen.

Prof. Gerbrandy zei tot den minister: Met zo'n politiek zult ge alles verliezen. Ambon wordt daaraan opgeofferd. Straks gaat het met Nieuw-Guinea ook mis.

De Ambonnezen hebben het recht aan hun zijde. Daaraan kan niemand twijfelen. Ook de vereniging voor internationaal recht kwam tot die conclusie. Maar niet alleen de juristen zeggen dat. Het rechtsgevoel van heel ons volk komt in verzet, wanneer men ziet wat daar gebeurt. Maar de Regering zit met gekruiste armen. Zij zond een nota aan de R.I.S., zij zond een nota aan de U.N.C.I. Zij kreeg daarop antwoorden, zoals men verwachten kon: niet bruto afwijzend, maar beleefd ontwijkend. Dat was het wat minister Van Maarseveen verlangde. Hij kan nu rustig voortgaan met niets-doen, met zijn politiek van den minsten weerstand.

De lof van het onrecht

Ook de P.v.d.A. sprak haar woord. De heer Stufkens en de heer De Kadt — de vroegere communist, later O.S.P.-er — hadden de koek verdeeld en de laatste gaf zijn oordeel over Ambon. Dat oordeel was in een paar woorden: Het pleit is beslecht!

Dat is socialistische politiek. In België, in Nederland en waar ook.

In België is de koning op wettige wijze op de troon hersteld. Maar de socialisten hebben maling aan recht en constitutie. Zij nemen de leiding van een „buitenparlementaire actie” op zich. Het woord is aan de straat. Dat woord wordt gesproken met keien, met bommen. En als dan de straat zijn wil doordrijft, dan zegt men: Wat praat je nog? Het pleit is beslecht.

En de Nederlandse socialisten, die zoveel bezwaar hadden tegen een buitenparlementaire actie in ons land, een actie inzake het Indonesische twistpunt, een actie, die zich geheel hield aan geoorloofde, democratische middelen, diezelfde Nederlandse socialisten keuren een revolutionaire actie in België goed. Natuurlijk! Want is hun houding hier anders? De plechtig bezworen overeenkomsten der R.T.C. worden met voeten getreden. Volken, die niet anders willen dan rust en vrijheid, worden door terreur en geweld geknoeid en onder den voet gelopen. En dan zegt de P.v.d.A.: Praat niet langer. Het pleit is beslecht. Dat zegt de socialist De Kadt. Zoals eens de communist De Kadt hetzelfde zei, nadat de revolutie in Rusland zich voltrokken had.

Schade en Schande

Al doende leert men. De socialisten hebben in ons land een halve eeuw lang politiek bedreven, zonder regeringsverantwoordelijkheid te moeten — en deels ook zonder die te willen dragen. Dat heeft natuurlijk invloed — op de politieke houding en op de politieke stijl.

Nu zijn de bordjes verhangen. Nu hebben de socialisten de kans gekregen hun politiek te verwezenlijken. Eilieve, wat is daar van terecht gekomen! De een na den ander is tot het inzicht gekomen, dat het in de practijk toch niet zo eenvoudig is, als het op papier leek. Door schade en schande wordt men

wijs. Die schade is voor het Nederlandse volk, dat de rekening moet betalen voor de lessen, die de socialistten gekregen hebben.

Men ziet het voor ogen. Minister Lieftinck, die aanvankelijk geen goed woord over had voor een „orthodoxe” financiële politiek, wordt tegenwoordig hoe langer hoe orthodoxer. Minister Mansholt heeft al lang geleden hulde gebracht aan het particuliere initiatief en de particuliere verantwoordelijkheid. Minister In 't Veld gaat nu ook dat pad op. De particuliere woningbouw krijgt nu weer kansen, die het na de oorlog nog niet gehad heeft.

Natuurlijk leert niet ieder even gemakkelijk. Ir Vos heeft het veld van de praktische politiek al weer moeten ruimen. En in de fractie zijn er zeer veel, die niets liever willen, dan aan de oude leer vasthouden. Zij begrijpen blijkbaar niet, dat hun ministers dat ook wel zouden willen, als de werkelijkheid zich maar niet zo weerbarstig tegen die theorieën verzette.

Oud cavalerie-paard

De heer Van Sleen is ook zo'n oude rot, die de kruitdamp van den socialistischen strijd nog geproefd heeft. En als een oud cavaleriepaard (de heer Van Sleen vergeve ons de vergelijking; wij erkennen nederig dat zij misplaatst is; de heer Van Sleen was in die jaren niet zo militaristisch) als een oude warmbloed staat hij te trappelen in de Ridderzaal, wanneer hij weer de oude klanke hoort. Ja, wanneer men den heer Van Sleen hoort, dan denkt men steeds, dat zijn partij volledig in de oppositie is. Het ging over de pensioenen. Dat is een oude kwestie, die we niet zullen ophalen. Er is ook in deze rubriek al vaker over geschreven.

De oude pensioenen van voor den oorlog lijken na den oorlog nergens meer op, dat kan men zonder meer wel begrijpen. Zij zijn dan ook al eens verhoogd,

maar de Kamer vond die verhoging aan den schrielen kant. Na veel geharrewar lag er nu een wetsontwerp, dat een toegift van f 90.— per jaar wilde geven.

Niet veel, zal men zeggen. Dat zei de hele Kamer ook. Tijdens het vooroverleg heeft men de regering het vuur na aan de schenen gelegd. Met sterken nadruk heeft men gevraagd om een grotere tegemoetkoming. Maar de Regering hield voet bij stuk. Minister Lieftinck weet nu, dat men een gulden maar één keer uit kan geven. Daarom was en bleef het: neen. En de Regering gaf heel duidelijk te verstaan, dat — wanneer de Kamer een amendement zou aannemen, om zo den toeslag toch nog te vergroten — het hele wetsontwerp teruggenomen zou worden. Dat zou betekenen, dat de gepensioneerden, die toch al enige jaren op dit ontwerp gewacht hebben, nog weer langer geduld zouden moeten hebben. Tot wanneer, zou men niet eens kunnen zeggen. Wat te doen? De heer Stapélkamp vertolkte het gevoelen van ongetwijfeld verreweg de meeste gepensioneerden: Beter een half ei, dan een lege dop. Niet aldus de heer Van Sleen. Hij vocht door. Hij diende een amendement in. Een amendement, dat als het aangenomen werd, het hele wetsontwerp zou doen kelderen. Een lege dop. Ongetwijfeld zal hij die aan de mensen voorzetten: kijk eens wat een mooi ei ik voor jullie had! Maar als deze mensen dat ei nader bekijken zullen ze zien, dat..... er niets in zit.

Gelukkig, de mensen krijgen nu dan nog een half ei. Daar zorgde de rechterzijde voor. Die heeft vanouds verantwoordelijkheidsbesef genoeg om zakelijke resultaten hoger te stellen dan politieke schijn. Wat vertelden wij ook weer van den heer Meyerink? Diens „Kort begrip der democratie” was waarlijk niet alleen nuttig voor Antiliaanse oren. Ook de Van Slenen kunnen er nog wat van leren.

Geen keus

G. C. VAN DAM

Had U gedacht dat de eenheid van Europa een kwestie van één jaar zou zijn? Dan moet U toch wel erg teleurgesteld uitkomen. Maar Uw verwachtingen waren dan ook veel te stout en Uw inzicht in de internationale verhoudingen ook weinig op de werkelijkheid afgestemd. En nu zit U waarschijnlijk in de put en denkt, dat er wel niets van komen zal. Dan bent U nu even ver als zij, die er direct al niet in geloofden.

De data voor Straatsburg zijn vastgesteld. Straatsburg is als Europees begrip al ingeburgerd en een door haar korthed bruikbare aanduiding voor den daar zetelenden Raad van Europa met zijn comité van ministers en zijn raadgevende vergadering. Speciaal deze laatste, waarin de Westeuropese volken zijn vertegenwoordigd, wordt bedoeld, wanneer van Straatsburg gesproken wordt.

Evenals verleden jaar zal die Raadgevende

vergadering in Augustus te Straatsburg bijeenkomen. Denk niet, dat er in het tussenliggende jaar niets is gedaan! Haar commissies en sub-commissies, verleden jaar uit haar midden gevormd, hebben zich inmiddels beraden op de uitkomsten van de vorige vergadering en treffen de voorbereidingen voor de eerstvolgende. Zo gemakkelijk gaat dit alles echter niet, omdat het nog zo nieuw en ongevoen is. De Raad van Europa is een figuur, die in het internationale politieke leven zijn voorganger niet heeft gehad; hij is een volkomen vreemde en nog onbetreden weg, waarlangs getracht wordt tot inter-statelijke samenwerking te komen. Is het dan verwonderlijk, dat alles eerst wat stroef loopt en nog gezocht moet worden naar een eigen plaats? Immers, voor de goede orde moet er een afgrenzing gevonden worden tegenover de samenwerking op ander gebied, zoals de Organi-

satie voor Europese Economische Samenwerking (O.E.E.S.), die zich bezig houdt met de verdeling van de Marshall-hulp, en het samengaan van Engeland, Frankrijk en de Benelux-landen in het West-Atlantisch Pact, dat allereerst op de defensie is gericht.

Toch helpen deze verontschuldiggende verklaringen voor den tragen gang van ons werelddeel op den weg naar zijn eenheid door middel van den Raad van Europa U wellicht niet van Uw twijfel omtrent het einddoel af. Die twijfel is U, wanneer men let op de feiten, ook niet euvel te duiden. De samenwerking op militair en economisch gebied boekt al zo weinig vorderingen; zou het politiek dan veel beter kunnen gaan? Veel is er, dat juist op het tegendeel van samenwerking wijst: de meningen over Duitslands lot zijn nog niet eensluitend; uit wat Frankrijk met het Saargebied deed bleek al even weinig van een innige verstandhouding tussen de Westeuropese landen

als uit de Nederlandse erkenning van het rode China.

En toch — de feiten wegen ons nooit het zwaarst! Raadpleeg de geschiedenis! Europa — dus ook Nederland — wordt bedreigd in zijn zelfstandig bestaan. Dit is geen kwestie van angst; voor Amerikaanse dollars behoeven wij niet beangst te zijn zoals wij dat waren voor de Duitse knoet.....

Het gaat om onze **verantwoordelijkheid** — als volksdeel, als volk en als continent; deze drie hangen in hun bestaan van elkander af; alle drie bergen, ieder op eigen wijze, nog krachten in zich, die voor de wereld onschatbare waarde hebben.

Zijn wij voor God verantwoord, wanneer wij deze krachten, moedeloos op de feiten ziende, verloren laten gaan?

Het werk ligt gereed en wij hebben nog een kans. Dan is er geen keus!

Stand Millioenplan

Ingekomen na vorige opgave: Totaal afgedragen:

Kieskring Amsterdam	f 27.716.—
Kieskring Arnhem en Nijmegen	f 57.444.35
De Glind f 9.50; Westervoort f 346.08; Zuilichem f 7.50; Westervoort f 25.—; Gec. K.V. Apeldoorn f 354.40; Nijmegen f 6.—; Aaltdorp f 24.—; Gec. K.V. Apeldoorn f 93.74; Lobith f 45.—; Zwartebroek f 17.50.	
Kieskring Assen: (aanslag voldaan ..	f 41.000.—
Kieskring Dordrecht:	f 84.329.82
Delft f 1333.05; Oostendam f 6.11; Streefkerk f 26.77; Vlaardingen f 2.32.	
Kieskring 's-Gravenhage:	f 32.907.50
Kieskring Groningen:	f 70.318.68
Uithuizen f 1236.50; Groningen-stad f 1422.36; Middelstum f 220.—; Arjos distr. Baflo f 50; Leek f 700.—; Grootegast f 8.83; Veendam f 7.86; Zoutkamp f 15.99; Zuidhorn f 15.—; Ulrum f 16.50.	
Kieskring Haarlem:	f 35.824.17
Haarlem f 60.—	
Kieskring Den Helder:	f 30.003.79
Landsmeer f 3.79.	
Kieskring 's-Hertogenbosch:	f 12.064.83
Eindhoven f 1500.—; Eindhoven f 183.48.	
Kieskring Leeuwarden:	f 79.095.23
Aalsum f 1.75; Haulerwijk f 4.95; Wijnjeterp f 9.08; Leeuwarderadeel f 2.25; Ameland f 41.15; Barra-deel f 41.98; Het Bildt f 278.—;	

Bolsward f 33.55; Ferwerderadeel f 226.90; Harlingen f 210.—; Hem. Oldeph. en N. f 205.10; Kollumerland f 500.—; Franekeradeel f 150.—;	
Kieskring Leiden:	f 56.943.25
Zoeterwoude f 100.—; Hillegom f 1.15; Centrale f 650.—.	
Kieskring Maastricht:	f 2.999.32
Geleen f 35.—; Heerlen f 140.94; Roermond f 24.09.	
Kieskring Middelburg:	f 27.757.74
Meliskerke f 132.—; Zaamslag f 7.50; Noordgouwe f 10.—; Baarland f 1.22; Goes f 31.46; Heinkenszand f 5.60; Terneuzen f 11.37.	
Kieskring Rotterdam:	f 67.500.—
Kieskring Tilburg:	f 8.694.25
Centrale f 399.75.	
Kieskring Utrecht:	f 35.586.62
Centr. K.V. Utrecht f 55.50; Oudenrijn f 39.—; Zeist f 500.—; Baambrugge f 240.—; Zeist f 652.57; part. gift f 10.—; Centrale f 98.—; Zeist f 47.63; Oudenrijn f 7.97; Kockengen f 75.—.	
Kieskring Zwolle:	f 39.801.23
Wilsum f 25.—; Nijverdal f 443.60; Zwolle f 371.25; Hasselt f 36.—; Enschede f 3.85; Lutten a.d. Dedemsvaart f 15.05; Enschede f 84.90; Zwill.kerspel f 11.—; Dedemsvaart f 50.30.	
Diversen	f 24.82

TOTAAL f 709.471.65

PENSIOEN *uitgesteld loon*

J. SCHIPPER

Wie de litteratuur van anti-revolutionaire zijde raadpleegt over het vraagstuk: „staatspensioen — sociale verzekering”, zal telkens ontdekken dat sociale verzekering werd bepleit op grond van de gedachte: pensioen is uitgesteld loon.

Die gedachte vindt grond in de christelijk-sociale overtuiging dat een arbeider zijn loon waard is. Niet slechts het loon waarmede elke week de eindjes aan elkaar geknoopt worden, maar ook het loon, waarvan hij en zijn gezin moeten leven als er niet gewerkt kan worden tengevolge van ziekte, invaliditeit en ouderdom.

De voorstanders van de opvatting „arbeid is koopwaar” stelden zich practisch op het standpunt dat iemand, zodra hij niet in staat was de bedongen arbeid te leveren, geen loon meer ontving. Wel wilden goedwillende patroons de arbeider en zijn gezin helpen door hulp te bieden gedurende zekeren tijd, maar niet op grond van het rechtsbeginsel dat het loon toereikend moest wezen om ook in dagen van ziekte, ongeval of ouderdom te kunnen leven!

Deze on-sociale opvatting wordt niet meer verdedigd, ook al zullen er in ons land nog wel mensen zijn die in hun hart deze idee blijven koesteren. Maar verdedigen doet niemand dit meer.

Ik stel daarbij uitdrukkelijk op den voorgrond, dat mannen als Molenaar en Vixseboxse, die ik in het vorige artikel met name noemde, niet op één lijn gesteld mogen worden met hen die in hun hart de sociale gedachte „het loon moet toereikend zijn als de arbeider niet meer werken kan”, in wezen verwerpen.

Hoe was de situatie met het arbeidsloon in de periode toen het vraagstuk van de sociale verzekering aan de orde kwam? Kon men toen van het inkomen uit arbeid zodanig sparen, dat de kwade dag met enig vertrouwen tegemoet kon worden gezien? Niets van dit alles. Er waren slechts weinigen die konden sparen. Ook al was het gros van de arbeiders in staat geweest te sparen, dan zou het nog niet mogelijk geweest zijn het risico van ziekte, invaliditeit en ouderdom persoonlijk te dragen. Niemand kon bij benadering dit risico bepalen, zodat naar collectief dragen van het risico moest worden gestreefd.

Toen dan ook Talma met zijn stelsel van sociale verzekering kwam, ging hij van de gedachte uit dat dit risico gemeenschappelijk moest worden gedragen. Deze gedachte was toen niet gloednieuw meer, want bij de invoering van de ongevallenwet werd het risico voor arbeiders en ondernemers over allen omgeslagen, ook al werd de mogelijkheid geopend om het bedrijfsleven de gelegenheid te bieden een deel van dit risico zelf te dragen buiten het overheidslichaam om, dat de ongevallenwet zou uitvoeren. Bij het totstandkomen van de wetten van Talma werd een premie geheven en krachtens deze premieheffing een uitkering vastgesteld, die een redelijk verband hield met het loon dat in die tijd werd verdiend. Er is wel gesmaald op die rijksdaalder voor een dooie, maar wie naar billijke maatstaf de wet

beoordeelde, moest erkennen dat het begin goed was en, naar mate het bedrijfsleven hogere kosten kon betalen, perspectieven opende voor de toekomst.

Hierbij zij opgemerkt dat de werkgever de premie zou betalen, een bijdrage die als bedrijfskosten werd aangemerkt, doch die tegelijkertijd in wezen en in feite verhoging van het werkelijke loon betekende. Bij de invoering van de wet werd door sommigen wel gevreesd dat de patroons door verlaging van het loon, de kosten voor de verzekering op de arbeiders zouden verhalen, maar deze vrees is niet bewaarheid.

In hoge mate moet wel worden betreurd dat bij verhoging van de nominale lonen (waarbij ik de koopkracht van het verdiende loon buiten beschouwing laat), de premie voor de invaliditeitsverzekering dezelfde bleef. Daardoor daalde de waarde van de uitkering in niet geringe mate met de gevolgen, welke zich niet slechts vóór 1940 maar nog meer na de bevrijding openbaarden, zoals die in het staatje in het vorige artikel opgenomen, duidelijk werden gedemonstreerd.

Op het verminderen en later geheel stopzetten van de bijdrage voor het invaliditeitsfonds door de overheid, heb ik de vorige keer reeds de aandacht gevestigd.

Is er nu, gelet op deze twee ernstige verschijnselen, aanleiding, zoals prof. Molenaar deed in de Eerste Kamer, om op grond daarvan de grondgedachte van de sociale verzekering los te laten?

Naar mijn overtuiging niet. Al erken ik onmiddellijk dat het thans wel heel moeilijk wordt langs de weg van premieverhoging voor de sociale verzekering weer op het oude spoor terug te keren.

Er zijn gelukkig ook nog andere, belangrijke personen en groepen in het bedrijfsleven, die, hoezeer zij wellicht in de toepassing van het stelsel andere wegen willen inslaan, toch onverzwakt vasthouden aan de grondgedachte van de verzekering.

In het begin van dit jaar is een belangrijk en lezenswaardig rapport verschenen van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken (het orgaan van de samenwerkende werkgevers-centralen) waarin het vraagstuk van de sociale verzekering uitvoerig wordt behandeld. Daarin wordt stelling genomen tegen de idee van staatspensioen of staatsverzorging en onverkort vastgehouden aan de verzekeringsgedachte.

Over dit onderwerp sprak ook de Heer H. J. Kuiper, vroeger secretaris van de Rooms-Katholieke vakbeweging, thans een van de leden van het bestuur der Rijksverzekeringsbank. Hij sprak deze behartigenswaardige woorden:

„Sociaal-paedagogisch, maar vooral ook sociaal-economisch, is het voor Nederland en voor het Nederlandse volk van de allergrootste betekenis om in het gehele complex van onze verzekeringswetten vast te houden aan de verzekeringsgedachte, aan, wat ik zou willen noemen, hét individueel verantwoordelijkheidsgevoel, het individueel plichtsgevoel van elke burger, onverschillig of hij arbeider of zelfstandige is. In deze zeer belangrijke zaak zou men

Vervorming

van het begrip *Democratie*

DR W. P. BERGHUIS

Onder de algemene verschijnselen, die bij de komende ontwikkeling van ons staatsbestel onze aandacht moeten hebben, zou ik tenslotte nog willen wijzen op de veranderingen, die de inhoud van het begrip democratie bezig is te ondergaan en op de gevaren, die daarin voor ons staatsbestel en staatsbestuur liggen.

Onze staat is een democratische staat, waarin de burgers in vrijheid en gelijkheid steeds de gelegenheid hebben het regeerbeleid mede te bepalen en te beïnvloeden en waarin het regeren in openbaarheid ten overstaan van het volk — niet in onderworpenheid aan het volk — geschiedt. De democratie is de regeermethode, de regeringsvorm, die de bescherming van de rechten en vrijheden der onderdanen en de handhaving van den rechtsstaat het best garandeert. Als zodanig is de democratie een der allerbelangrijkste grondslagen van ons staatsbestel, en een der meest fundamentele zuilen waardoor dat staatsbestel

---

een verkeerde weg inslaan, wanneer men met betrekking tot deze materie de verzekeringsgedachte zou loslaten". (Eerste Kamerverslag pag. 654).

De Minister van Sociale Zaken, de Heer Joekes, daarop antwoordende zeide o.m.:

„Toch wil ik niet nalaten om, in aansluiting aan de opmerkingen van de Heer Kuiper er op te wijzen, dat de noodwet-Drees bezwaarlijk kan worden gehanteerd als een argument voor een stelsel van sociale voorzieningen voor ouden van dagen, dat niet op de verzekeringsgedachte zou zijn gebaseerd. Immers, de noodwet-Drees zegt in de considerans met zoveel woorden: dat het wenselijk is een voorlopige regeling te treffen ter voorziening in de nood van ouden van dagen **in afwachting van de totstandkoming ener definitieve voorziening door middel van verplichte verzekering**”*) Deze wet bevestigt dus, dat de definitieve ouderdomsvoorziening op de verzekeringsgedachte moet berusten.”

Tot zover de Minister van Sociale Zaken. Sinds deze uitspraak is het wetsontwerp 1679 verschenen. Eigenlijk zijn het drie ontwerpen van wet, n.l. a. de herziening van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering; b. wijziging van de ziektewet; c. wijziging van de Kinderbijslagwet (herziening uitvoeringsorganisatie.).

Met deze drie ontwerpen van wet is nog maar ten dele de sociale verzekeringswetgeving op de helling gebracht. De invaliditeitswet, de ongevallenwet en de ouderdomsverzekering ontbreken nog.

Over deze wetsontwerpen hoop ik in de volgende nummers van dit blad beschouwingen te geven.

*) Vetgedrukte van mij. Sch.

wordt gedragen. En voor het behoud van dezen regeringsvorm zullen de burgers, van welke staatkundige overtuiging ook, tot het uiterste moeten strijden, niet alleen omdat in onze huidige samenleving de democratie een juist overheidsbeleid het meest mogelijk maakt, maar vooral omdat allen hier vechten voor een vorm, die ieder voor zich nodig heeft om een leven naar zijn overtuiging en een vervullen van zijn roeping zo goed mogelijk in vrijheid te zien gewaarborgd.

Het begrip democratie heeft echter in onzen tijd voor velen een veel brederen inhoud gekregen. Wordt niet in ruimen kring de vooruitgang op allerlei gebied in onze moderne maatschappij opgehangen aan de democratie? Wordt niet de sociale, culturele en andere ontwikkeling in onze nationale samenleving, worden niet de breed ontplooidde mogelijkheden van vrijwel de gehele bevolking, op naam gesteld van de democratie? En niet alleen op haar naam gesteld, maar met haar vereenzelvigd? De verworvenheden van de laatste eeuw, dat is de democratie, zo zeg men.

Zo mogen wij de zaak echter niet stellen. De maatschappelijke vooruitgang is het resultaat van vele samenwerkende factoren. Ook de democratie heeft bevruchtend gewerkt op deze ontwikkeling. Ongetwijfeld. Maar daar staat tegenover, dat de opbloei en de uitbouw van de democratie zelf weer afhankelijk zijn geweest van en mogelijk zijn geworden door de ontwikkeling van het vrije volksleven zelf in al zijn aspecten door particuliere activiteit en buiten het staatsbestel om. Hier is een doorlopende wisselwerking.

De opbloei van volks- en arbeids- en maatschappelijk leven, dat is niet de democratie zelf. De democratie is een staatkundig begrip, waarbij toch altijd van den staat uit wordt gedacht. En wij aanvaardden niet, dat onze maatschappelijke vooruitgang uit den staat is geboren.

En niet alleen is de democratie in onzen tijd het thema van den lofzang op de bloei en de mogelijkheden van onze samenleving, zij is voor velen ook een politiek program voor de toekomst, in dien zin dat naast de politieke en sociale gelijkheid nu ook de economische en culturele gelijkheid dient te worden verwezenlijkt. Een politiek program. Dus door den staat, door de overheid te

realiseren. Dat is de democratie, dat is ons democratisch streven, zo zegt men. De verwerkelijking van den socialistischen staat.

Indien men in het begrip democratie legt een program voor verdergaande, voor ons als zodanig niet aanvaardbare staatsbemoeiing, indien men tracht de democratie voor een bepaalde politieke richting te annexeren, dan krijgen wij ruzie over de democratie, terwijl het juist van zo grote betekenis is, dat wij gezamenlijk, van welke politieke overtuiging ook, strijden voor het behoud van de democratie zoals wij die thans kennen als een van de fundamenteën van ons staatsbestel.

Anders zal door misverstanden en door denaturering van het begrip democratie het behoud van ons democratische staatsbestel in gevaar worden gebracht.

Maar daar komt nog iets bij. Niet alleen wordt in onzen tijd in het begrip democratie ingeschoven een bepaalde staatsbeschouwing en een bepaalde opvatting van de overheids-taak, men gaat daarnaast het met een valse inhoud opge vulde begrip ook nog verabsoluteren, absoluut stellen in den staat. Wat democratisch en wat on-democratisch is wordt naar dit begrip democratie afgemeten. En — vanwege de verabsolutering — ook wat in den staat en door de overheid geduld moet worden en wat niet geduld moet worden.

Hierdoor moet gevaar ontstaan voor de vrijheid en de politieke gelijkheid, ter bescherming waarvan juist de ware democratie zo'n sterke garantie moet bieden. Een symptoom van de verwarring der geesten en ook van de gevaren op dit punt was in de vorige zomer de bekende philippica van den secretaris van het N.V.V., den heer Vermeulen, op de internationale arbeidsconferentie te Genève tegen de Rooms-Katholieke Kerk en geestelijkheid over het verbod voor R.K. arbeiders om lid van het N.V.V. te zijn. Dit verbod werd in strijd geoordeeld met de democratie en deze toestand een democratisch land onwaardig, in strijd ook met de rechten van de mens.

Men beseft niet meer, dat het juist de essentiële betekenis is van de democratie, dat zij garandeert, dat de R.K. Kerk de vrijheid heeft om intern voor haar leden als kerkleden (hetgeen zij van overheidswege niet behoeven te zijn) leefregelen te stellen, zonder daarin van staatswege te worden gehinderd en zonder dat zij daardoor staatkundig mag worden gediscussieerd, mits zij niet de feitelijke macht van de overheid inroept of niet-kerkelijke midelen toepast om de naleving

F. P. Vermeulen, 80 jaar

Het was wel een merkwaardige gebeurtenis in de Staten van Noordholland toen de Commissaris der Koningin de aandacht vroeg voor het 80-jarige Statenlid, de heer F. P. Vermeulen. Toch werd deze, in de dienst ver-grijsde Antirevolutionair bij de jongste verkiezingen opnieuw gecandidateerd en herkozen. Een merkwaardige figuur. Nog altijd fit. Hij heeft in de verkiezingen van 1888 reeds medegewerkt, waarop het eerste Christelijk Kabinet Mackay volgde. Lange jaren was hij lid van de Raad van IJmuiden en wethouder van publieke werken. Sedert 1932 maakt hij deel uit van de Provinciale Staten van Noordholland.

En nog altijd vol bruisend leven. Wat een heerlijke gave om zo oud te mogen worden en toch bewust midden in het leven te mogen blijven staan, mee te mogen blijven werken. Aan weinigen is dit gegeven. De Heer Vermeulen was het eerste Antirevolutionaire lid van de gemeenteraad in IJmuiden, toen hij in 1900 zijn intrede deed in dit college en hij is dat gebleven tot 1946 toe.

Een vurig strijder voor de Antirevolutionaire beginselen, in veel opzichten een beschamend voorbeeld voor vele anderen.

---

van die leefregels door haar leden te bewerkstelligen.

In deze aangelegenheden zijn de staatkundige vrijheden in het geding. De vervorming en de verabsolutering van het begrip democratie bergen grote gevaren in zich, weshalve wij in de strijd om ons staatsbestel ook op deze verschijnselen nauwlettend hebben acht te geven.

De socialisten

H. ALGRA

en de Monarchie

Het was in deze dagen heel leerzaam, Het Vrije Volk te lezen.

Wanneer het socialistische blad spreekt over de Belgische konigskwestie, dan blijkt niet het minste besef voor de betekenis van het wettig gezag. En evenmin voor de democratie.

België heeft algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen. Dat ook de vrouwen het stemrecht hebben, is nog maar korten tijd zo. Daar hebben de socialisten zich lang tegen verzet, niet op principiële gronden, maar alleen, omdat zij vreesden, dat de vrouwen Rooms zouden stemmen.

In dit democratische België wilde de *meerderheid* van het volk, dat de grondwettige koning zou terugkeren. De op wettige en democratische wijze gekozen volksvertegenwoordiging besloot, om den koning uit te nodigen, terug te keren. De koning kwam terug. De socialisten, die samen met de liberalen en de communisten de *minderheid* vormen, vinden, dat de koning moet aftreden, omdat die minderheid hem niet wenst. Dat is niet democratisch.

Wil de koning niet vrijwillig zijn biezen pakken, dan kan er wel eens een opstand komen, zo schrijft Het Vrije Volk, waardoor de koning wordt weggevaagd.

De minderheid zal dan dus door revolutionair geweld den wettigen koning, wiens gezag steunt op de wet, weggagen. Het is zuiver revolutionair.

Dit heeft niets te maken met de vraag, of de koning zich een staatsman heeft getoond in deze gehele kwestie. En nog minder met de vraag, of deze verdeeldheid in België niet had kunnen voorkomen worden. Wij kunnen ons best indenken, dat sommigen in België een overheersing van het clericalisme vrezen. Al deze overwegingen doen hier niet ter zake, als het gaat om de vraag, of de koning op wettige wijze op de troon is teruggekeerd.

Deze vraag wordt door Het Vrije Volk *angstvallig vermeden*.

Maar wel wordt openlijk uitgesproken, dat deze koning zal worden *weggejaagd*, als hij niet vrijwillig vertrekt.

In 1848 heeft in ons land een *liberaal* blad, dat in Arnhem verscheen, op gelijke wijze geschreven. Het had het over een koning

Melliw, die verdreven werd omdat hij niet de hervormingen wilde invoeren, die de liberalen wensten. En Melliw is de omkering van Willem.

In 1918 hebben de socialisten in ons land duidelijk laten merken, dat zij in een democratisch land, waar de volksvertegenwoordiging volgens algemeen kiesrecht werd gekozen, toch desnoods de wettige regering door geweld wilden verwijderen.

Liberalen en socialisten kunnen *samen* verklaren, dat dreigementen, als nu in België worden geuit, hun bekend in de oren klinken. In België hangt het gemeentebestuur van Luik de vlag halfstok, als de wettige koning in het land terugkeert.

In Grouw besloot vóór 1940 de rode gemeenteraad, de vlag niet meer uit te steken als de wettige koningin jarig was.

In Nederland bleven alle socialisten uit de Volksvertegenwoordiging weg, als de koningin kwam, om de troonrede uit te spreken. Zij demonstreerden periodiek tegen het koningschap. Mannen als Dr Drees (thans minister-president) en Ir Albarda, (thans lid van de Raad van State) moesten niets van het koningschap hebben, en toonden dat demonstratief, door weg te blijven, als de koningin haar grondwettelijke plichten op correcte wijze vervulde.

Deze feiten maken het *verstaanbaar*, dat de socialistische pers ten onzent zich *volkomen solidair* toont met de actie van de minderheid in België *tegen den wettigen koning*.

De socialisten blijven in hun hart revolutionair. Als zij zelf in het ministerie zitten, dan zijn zij er als de kippen bij, om anderen te leren, dat men het gezag moet eren. Maar anders? — Zie naar België!

Natuurlijk wil dat niet zeggen, dat men geen recht heeft het beleid van de overheid te toetsen aan zijn beginselen en zijn critiek openlijk te doen horen.

Dat hebben ook Prot. Chr. figuren gedaan. In den schoolstrijd hebben zij herhaaldelijk zich tot den koning gericht om hem aan zijn plicht als beschermer van zijn onderdanen te herinneren.

Maar zij waren zich bewust, dat in Romeinen XIII nadrukkelijk werd gevraagd, de Overheid te eren.

En zij hebben ook in hun critiek, dat voor ogen gehouden.

Mr C. J. VERPLANKE

Critiek in en op de K.V.P.

Gedurende het weekend van 23 Juli heeft de K.V.P. in Weert zijn Kaderdagen gehouden. Ondanks de bekende Roomse zelfgenoegzaamheid heeft het ditmaal aan zelfcritiek niet ontbroken. Voor wie mocht menen, dat de K.V.P. een bloeiend partijleven te zien geeft, moge het volgende citaat uit het persverslag in De Maasbode d.d. 24 Juli ter overdenking strekken:

Er zijn harde en zelfs zeer harde noten gekraakt. Zo gaf men toe, dat de band tussen partijraad en kiezers als gevolg van het systeem van getrapte verkiezingen te slap is; met het gevolg, dat dit orgaan niet voldoende onder de leden leeft. De samenwerking met de intellectuelen laat te wensen over, want vooral de academisch gevormden nemen over het algemeen veel te weinig aan het politieke leven, deel. Bij de grote massa der leden valt een bedenkelijk gemis aan belangstelling, geestdrift, bezieling en enthousiasme om iets groots tot stand te brengen, te constateren; een fout, die voor de partij veel ernstiger is dan een slechte organisatie.

Dit tekort aan politiek interesse kan ongetwijfeld ten dele op rekening worden gezet van de gebrekkige voorlichting en propaganda, welke over het algemeen weinig spectaculair zijn. Het „Staatkundig Maandblad” telt te weinig abonnementen en de inhoud van „De Opmars” is te tam en te weinig strijdvaardig.

Over de medewerking van de pers mocht men niet ontevreden zijn, doch over de radio moest men zich in dit opzicht minder waarderend uitlaten. Prof. mr dr D. Beaufort O.F.M. wees er op, dat het contact, dat de K.V.P. met de katholieke zusterpartijen in het buitenland onderhoudt, niet op het peil staat, dat men daarvan zou mogen verwachten. Ook was hij van mening, dat te weinig deskundigen op het gebied van de internationale politiek in onze kamerfracties zitting hebben.

Critiek in en op de A.R.

Dr Diemer wijdde aan de Kaderdagen der K.V.P. een hoofdartikel in De Rotterdammer d.d. 31 Juli. Hij constateerde een belangrijk tekort aan kadervorming ook in de A.R.-partij:

Bezinning was dus eis voor de K.V.P. Maar bezinning kan ook voor andere partijen geboden zijn. En dat wel op een aangelegenheid, welke op de kaderdagen der K.V.P. eveneens nadrukkelijk aan de orde kwam. Het gold namelijk de vraag of de politieke partij wel gereed is en gereed blijft om de nieuwe taken, welke zich telkens weer voordoen aan te vatten.

Er is allerwege ingezonkenheid voor wat betreft de politieke belangstelling. In scherpe tegenstelling hiermede staat de ontzaglijke arbeid welke hier behoorde te worden verricht. Er is heel wat voor nodig, wil die arbeid goed worden aangevat. De arbeid is er wel; zijn de mensen er ook?

Men denke, om een heel belangrijk ding te noemen aan de intensivering van het buitenlandse werk, voor verscheidene politieke partijen eigenlijk een volkomen nieuw terrein, maar een terrein dat bezig is het leeuwendeel van de aandacht te vergen.

Politiek is minder dan voorheen een bezigheid, waarvoor men geschikt is, omdat men geacht kan worden in een bepaalde volksgroep een vertrouwenspositie in te nemen. Zeker, vrouwen blijft hoog nodig, maar daarnaast ook bekwaamheid, technische bekwaamheid.

Een partij, welke de eisen die hier liggen niet of onvoldoende onderkent, raakt achterop. Daarom is ook op dit punt bezinning geen weelde. Wat doet men in dit opzicht aan kadervorming? Wat doet men aan de vorming van toekomstige politici? Volgens onze indruk bij de Prot. Chr. partijen toch niets. Maar dan is ook elke stap vooruit een verbetering.

Mogen de beslissingen op de komende Deputatenvergadering mede aan de intensivering van het buitenlandse werk ten goede komen. Het is niet beslist noodzakelijk, dat de A.R.-Partij te dien aanzien helemaal achteraan komt.

Verbrokkelende coalitie?

De jongste gebeurtenissen in België hebben de revolutionair-Marxistische fundamenteën van het socialisme blootgelegd. Mogelijk zal ook de K.V.P. nu enigszins kritisch gaan staan tegenover de beginselen van haar regeringspartner, de P.v.d.A. Bij het lekendom in de K.V.P. kan men deze houding reeds enigszins waarnemen. Zo is in de Volkskrant d.d. 5 Augustus in de rubriek „Geachte redactie”, waarin de lezers aan het woord worden gelaten, een brief opgenomen, die de volgende vragen bevat:

Kan Nederland nog met België als partner in de Benelux samenwerken, waar een groot deel der Belgen zich tijdens optochten en dergelijke gedraagt als of zij op het Rode Plein in Moskou zijn?

Is Spaak nog steeds voorzitter van de Raad van Europa? Zo ja, is het dan niet wenselijk spoedig een nieuwe voorzitter te kiezen?

Kan de K.V.P. nog langer in de Nederlandse regering samenwerken met een partij, waar-

van de organen blijk geven zich niet aan de democratische beginselen te willen storen?

De Arjos en de Politieke Jongeren

Contactraad

Zoals men weet, heeft de Arjos indertijd als enige jongerenorganisatie besloten, niet tot den Politieken Jongeren Contactraad toe te treden, omdat in dezen Raad de principiële zelfstandigheid der aangesloten organisaties niet was gewaarborgd. Dat de vrees voor vervaging der scheidslijnen niet ongegrond was, is inmiddels uit de werkzaamheden van dezen door Minister In 't Veld geprotegeerden Raad wel gebleken.

De C.H.-jongeren hebben zich helaas wèl op sleeptouw laten nemen. In „De Nederlander” d.d. 20 Juli — het enige C.H.-orgaan, dat ons verlangen naar samenwerking met de Chr. Historischen vermag levendig te houden — wordt in een hoofdartikel, getiteld „Om het beginsel. Bezinning of verzinning?”, de C.H.-politiek onder de loupe genomen en wordt geconstateerd, dat

wij hebben verleerd Chr. historisch te denken en door en voort te denken.

Indien men b.v. ziet, dat de leider van onze jeugdbeweging, unisono met principiële anti-christenen, aan de Koningin instemming beuigt met de beginselen der Koninklijke rede te Parijs, dan beseffen wij, dat het Chr. hist. zout wel zéér smakeloos is geworden.

Mogen ook de C.H.-jongeren dat gaan inzien!

Begrip voor de P.v.d.A.-politiek

De Nederlandse militairen, die uit Indonesië zijn teruggekeerd, ontvangen van de Partij van den Arbeid een „welkomstbrief”, waarin de partij voor haar noodlottige politiek „enig begrip” tracht te wekken.

Zij doet dat in dezen brief intussen wel op zeer bijzondere wijze. Men oordele zelf:

In de overeenkomst van Linggadjati was vastgelegd, dat daar zou zijn: vrijheid voor de volkeren van Indonesië en samenwerking tussen deze volkeren en dat van Nederland.

Deze beide punten zijn nu verwezenlijkt.

Men kan niet zeggen, dat hier blijk wordt gegeven van veel respect voor de intelligentie der gerepatrieerde militairen. Op de „verwezenlijking van de vrijheid voor de volkeren van Indonesië” hebben zij waarschijnlijk een anderen kijk.

De P.v.d.A. vindt het verder in dezen brief „gelukkig”, dat „het buitenland grote belangstelling had voor het verloop van het conflict”:

Waar zou het in onze wereld heen moeten als andere staten geen belangstelling zouden heb-

ben voor het wel en wee van landen en volken, die in moeilijkheden verkeren? In Azië is een communistische dreiging. Daartegen moet een dam worden opgeworpen en dus hadden met Nederland bevriende regeringen de plicht om zich te interesseren voor de toekomstige verhouding tussen Nederland en Indonesië.

U ziet, op welke wijze „begrip” wordt gewekt.

En tenslotte wordt den gerepatrieerden militairen in het gezicht geslingerd, dat hun offers toch eigenlijk tevergeefs zijn geweest:

Wij hebben een terugkerende soldaat eens horen zeggen, dat hij het gevoel had, dat alle opoffering tevergeefs was geweest. „We zijn immers Indië toch kwijt”. Dat hoort men dikwijls betogen. Laat ons vaststellen, dat, indien de offers door Nederland in de laatste jaren gebracht, hebben bijgedragen tot het scheppen van een zodanige orde en rust, dat nu de Verenigde Staten van Indonesië zich kunnen onwikkelen, geen offer tevergeefs is geweest.

Ja,..... indien! Maar nu dat niet zo is, moeten we er het tegendeel wel uit concluderen.

De Antirevolutionairen en de nieuwe psalmberijming

Ondanks alles blijven wij hopen op nauwere samenwerking met de S.G.P. Dat het bijwijlen moeilijk is in deze hoop te volharden, blijk uit het volgende citaat uit De Banier, het partijorgaan der S.G.P., d.d. 20 Juli, waarin een verslag wordt gegeven van een vergadering der Staatkundig Gereformeerde kiesvereniging in Dordrecht.

Dinsdagavond 11 April sprak voor de kiesvereniging alhier ds du Marchie van Voorthuizen van Sliedrecht. Na gesproken te hebben over de wachters bij Christus' graf en over hun leugen, waarmede zij bij de overpriesters kwamen aandragen, welke door hen en de ouderlingen te baat werd genomen om Christus' opstanding te loochenen bepaalde spreker zijn gehoor in 't bijzonder bij de verminking van het oude artikel 36.

Zo is dan die leugen van de satan verbreid geworden; en dat is niet zo zeer de schuld geweest van de wachters, want dat waren maar domme mensen; maar het is de schuld geweest van de ouderlingen. Wij mogen nooit vergeten, dat het niet de bakker en de kruidenier zijn geweest, die artikel 36 onzer belijdenis hebben verminkt, het pit en het merg hebben weggenomen. Die belijdenis, waarmede de martelaren op de brandstapel zijn gegaan, o mensen, wie hebben dat artikel zo jammerlijk verminkt? De communisten soms? Of heb je ooit een communist over art. 36 gehoord? Of de Partij van den Arbeid of de Liberalen? Neen, het zijn de ouderlingen geweest, de Synode der Geref. Kerken, die dr Kuyper gevolgd zijn, die het Antirevolutionaire beginselprogramma

reeds op de leest van het verminkte art. 36 geschoeid had. Dat heeft dr. Kuyper gedaan, die een vervloekte verbondsbeschouwing in de kerk heeft ingedragen; dat zijn zij, die nu een nieuwe Bijbelvertaling en psalmberijming moeten hebben met rhythmisch zingen. O mensen, ziet, dat ge nooit uw stem uitbrengt op zulk een partij, die dat doet.

Artikel 36 opnieuw berijmd door de A.R.-partij! Die conclusie ontbreekt hier nog. En toch houden wij moed. Want Ds Du Marchie geeft zelf toe, dat hij er eigenlijk niets van af weet:

Ik geloof, dat ik in mijn hele leven nooit zoveel over staatkunde heb gesproken als vanavond, doch dat mocht wat, dat is niet erg, anders zeggen de vijanden weer: Hij brengt alleen maar een preek.

En nu zeggen de „vijanden”: bracht hij alleen maar een preek!

Geen „ZENDING” onder Partijgenoten

J. SCHIPPER

In „Paraat”, het weekblad van de Partij van den Arbeid is een discussie gaande over de betekenis der dusgenaamde Werkgemeenschappen in deze partij.

De kern van deze discussie handelt over de vraag: „mag bijv. de protestants-christelijke werk-gemeenschap zich ook richten tot anderen dan eigen geloofsgenoten in de partij?”

Tot goed begrip diene dat er in de Partij van den Arbeid drie werk-gemeenschappen zijn, n.l. de protestants-christelijke, de rooms-katholieke en de humanistische.

In het nummer van 30 Juni j.l. wordt nu met nadruk betoogd dat de P.C.W.G. en de R.K.W.G. zich zullen onthouden van enige „zending” of „missie” onder de partijgenoten. Zij wendden, zo heet het in het artikel van Kees Jongkind, zich niet tot „de buitenkerkelijken”, doch richten zich speciaal tot hun geloofsgenoten in en buiten de partij.

Tot nu toe werd vanuit de P.C.W.G. dit standpunt niet weersproken. En het maakt toch wel een wat vreemde indruk dat zij die, omdat zij oprecht overtuigd waren dat zij in de P.v.d.A. moesten gaan om daar te getuigen van hun geloof, nu in een bepaald „hokje” geplaatst worden. Zij mogen alleen getuigen tegen geloofsgenoten in en buiten de partij. Het getuigen tegen geloofsgenoten in de partij zal stellig overbodig zijn. Zij zijn dus, vanuit de werk-gemeenschap in de partij, uitsluitend de propagandisten tegenover geloofsgenoten die buiten de partij staan.

Ik kan me niet voorstellen dat ernstige protestantse christenen, die van oordeel waren dat zij

geen lid moesten worden van een Christelijke politieke partij maar tot een socialistische partij dienden toe te treden, met deze positie genoegen nemen. Heel hun gedachte van de doorbraak wordt dan verschoven naar de geloofsgenoten buiten de partij.

Maar het merkwaardige komt nog. De Humanistische Werk-gemeenschap (H.W.G.) richt zich wél tot de „buiten-kerkelijken” en niet tot de gelijken in levensovertuiging. Wat dus de P.C.W.G. niet mag doen, geschiedt door de H.W.G. wél.

Onder de „buiten-kerkelijke” leden van de partij zijn er velen die behoren of behoorden tot een Christelijke Kerk, schrijft Jongkind. Van degenen die tot een Kerk behoorden neem ik dit onmiddellijk aan. Maar van die „buitenkerkelijken” die tot een Christelijke Kerk behoren, begrijp ik niets. De conclusie van Kees Jongkind is „Het samen in één verband blijven komt in gevaar, wanneer niet alle delen van de partij zich onthouden van beïnvloeding van de partijgenoten in de richting van een of andere levensbeschouwing”.

Dat wil dus zeggen voor de protestantse christenen, die ook met hun levensbeginsel willen doorbreken tot hen die niet luisteren naar het Woord van God dat dit ontoelaatbaar is, omdat de partij in gevaar komt.

Onzerzijds is juist daarop gewezen en gepleit voor eigen christelijke politieke-partij-formatie, met de uitdrukkelijke bedoeling dat men zowel individueel als collectief diende mede te werken aan de doorwerking van het Evangelie in het politieke leven.

In de „Partij van den Arbeid” kan dit niet, want dan komt deze in gevaar. De maatstaf van wat behoort is dus de partij en niet het hoge beginsel dat drijven moet naar geestelijke beïnvloeding van partijgenoten.

Over deze kwestie zou het partijbestuur met de hoofdbesturen der drie werk-gemeenschappen besprekingen houden. Ik ben benieuwd te lezen wat daar werd besloten.

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING

Bij de Doctor Abraham Kuypers-tichting kan in September a.s., wegens huwelijk der tegenwoordige, een

STENO-TYPISTE

van antirevolutionaire gezindheid worden geplaatst. Vereist is een zodanige ervaring, dat ook uitvoerige stenogrammen vlot kunnen worden opgenomen en uitgewerkt.

Tevens wordt voor onmiddellijke indienst-treding gevraagd een

JONGSTE BEDIENDE

Voor beide vacatures eigenhandig geschreven sollicitaties aan den directeur der stichting, Dr. Kuypersstraat 5, 's-Gravenhage. Bezoek alleen na oproeping.

De jongeren Studieclubs

Vergaderingen Bestuur Nationale Organisatie

Op 13 April en 15 Juli j.l. is het bestuur der Nationale Organisatie in vergadering bijeen geweest.

Dit zijn belangrijke vergaderingen geweest. De gevoerde discussies doen duidelijk zien dat we met onze organisatie in een nieuw stadium zijn gekomen. Uit dat van de opbouw en de consolidatie, in dat van de verdere uitbouw. Het bestuur is thans zoekende naar richtlijnen waarlangs die verdere uitbouw kan geschieden.

Verschillende kwesties dringen zich dan aan de aandacht op.

In de eerste plaats is daar de kwestie van de financiën, die om voorziening vraagt. Een gezonde financiële basis is immers een eerste vereiste om tot vruchtdragende arbeid te komen.

In de tweede plaats is daar de kwestie van de organisatie zelf. Voldoet die organisatie aan de eisen, die de moderne tijd stelt?

Er is een aantal leden in het bestuur dat deze vraag beslist ontkennend meent te moeten beantwoorden en terzake met diep ingrijpende, maar nog niet volledig uitgewerkt wijzigingsplannen rondloopt.

Voorts is daar de kwestie van de jeugdtribune in Nederlandsche Gedachten. Het bestuur heeft niet de indruk, dat men daar in brede kringen veel critiek op heeft, maar het is toch wel van oordeel dat het peil dezer rubriek nog belangrijk kan worden opgevoerd, in ieder geval meer dienstbaar kan worden gemaakt aan het werk onzer clubs.

Een zeer belangrijk vraagstuk waarvoor het bestuur staat is dat van de propaganda. Hoe krijgen wij vat op de brede massa van onze jongeren? Hoe krijgen we alle daarvoor in aanmerking komende calvinistische jongeren op onze clubs? Op deze vragen zal de enquête, die binnenkort zal worden ingesteld, een antwoord moeten geven.

Dan is daar het vraagstuk van het leggen en onderhouden van contact met jonge geestverwanten in het buitenland. Een kwestie die zeker in de moderne tijd ten volle aandacht verdient. Een nieuwe taak, die wij niet mogen veronachtzamen. Dan zijn daar de kwesties, rakende de tot op heden gevolgde werkwijze. Moet het bestuur voortgaan met het jaarlijks organiseren van één studieconferentie of is het misschien beter jaarlijks een aantal regionale vergaderingen te beleggen, zodat het mogelijk wordt een groter aantal jongeren te bereiken en op ruimer schaal actuele stof ter overdenking en uitdraging in de clubs te bieden.

Ook is in het bestuur een stem opgegaan om één maal per jaar het nuttige met het aangename te verenigen. Dat zou dan kunnen geschieden in een kampweek, in 't bijzonder is gedacht aan een zeilkamp in Friesland.

Uiteraard heeft ook de bearbeiding der studentenwereld in beide vergaderingen de volle aandacht gehad. 't Belang van het houden van conferenties speciaal voor studenten wordt door alle betrokken groepen ingezien. Door de studenten zelf (in een studentenblad lezen we als reflex op onze eerste onlangs gehouden studentenconferentie de volgende conclusie: Een conferentie als deze is het ideale ontmoetingspunt tussen de „bonzen" en ons), door het Centraal Comité en door het bestuur der Nationale Organisatie. Tenslotte kan nog worden meegedeeld, dat in de vergadering van 15 Juli een geheel programma voor het komende werkseizoen is uitgestippeld. Door middel van een circulaire, die in de loop van Augustus zal worden verzonden, zullen de clubs met de punten van dit programma op de hoogte worden gesteld.

Hieronder zullen wij op enkele hierboven aangesneden kwesties nog wat nader ingaan.

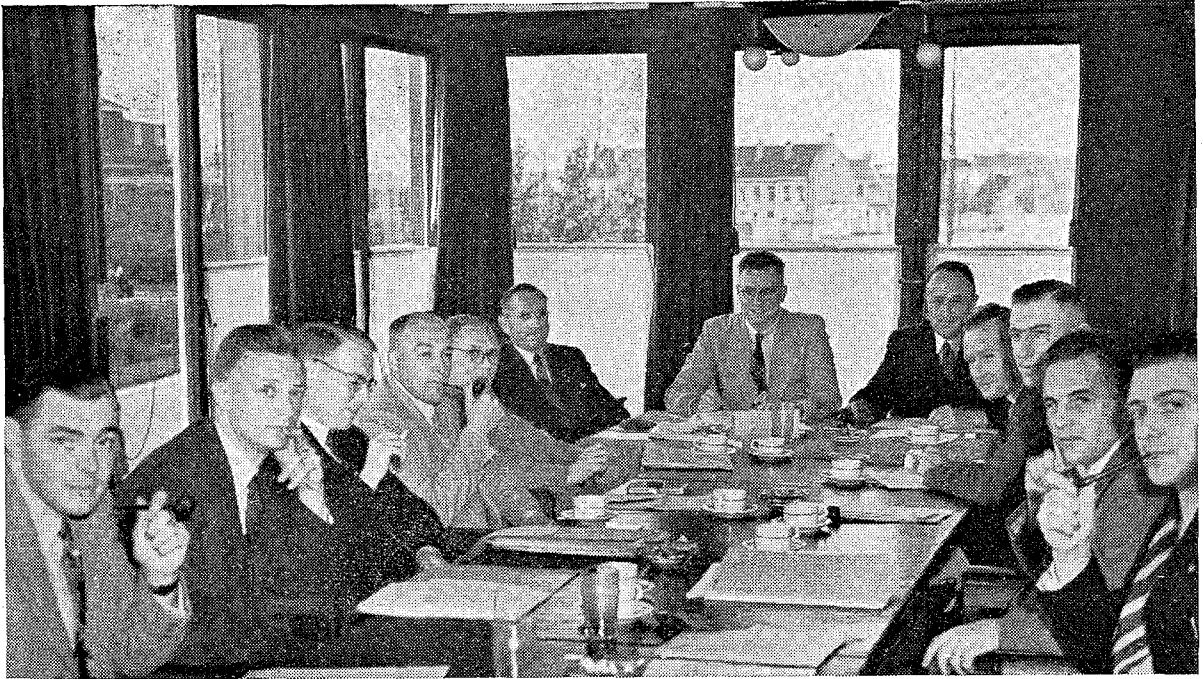
De Financiën

Tot op heden is het zo, dat ons bestuur eigenlijk zonder begroting werkt. Een gedeelte van de uitgaven kon worden bestreden uit de normale inkomsten, de contributies der clubs, maar een ander belangrijk gedeelte kwam, zonder dat er verder over gesproken werd, voor rekening van het Centraal Comité.

In de tijd van opbouw, die achter ons ligt, ontmoette dit geen bezwaar en was het ook wel verantwoord. Zo langzamerhand is echter het ogenblik gekomen, dat zekere regels worden gesteld waarnaar in de toekomst kan worden gehandeld. Er zal jaarlijks een begroting moeten komen, waarnaar het bestuur zijn beleid kan en moet richten.

In zekeren zin betekent dat natuurlijk voor het bestuur een verzwaring van zijn taak. Het zal ieder jaar weer met een bepaald bedrag moeten zien rond te komen, het wordt in zijn optreden financieel meer gebonden. Maar tevens wordt daardoor toch zijn taak mooier: de verantwoordelijkheid voor ieder besluit wordt meer geladen. En wat betekent dit voor de clubs?

Wij hopen, dat hierdoor ook de belangstelling der clubbesturen meer op de financiën zal worden gericht. Dat zij met meer energie zullen streven naar een gezonde financiële basis voor de eigen clubs, dat zij met meer plichtsbetrachting hun verplichtingen t.o.v. provinciaal verband en nationale organisatie zullen nakomen en tenslotte dat hun intensiever arbeid te dezen aanzien het

Wat een ernst! Gewichtig zijn de onderwerpen die worden behandeld. Het hoofdbestuur vergadert.

het bestuur der nationale organisatie zal mogelijk maken de vleugels breder uit te slaan.

Een „Vrijgestelde”?

Met name het bestuur van het provinciaal verband Zuidholland is niet geheel tevreden over de gang van zaken in onze organisatie.

In de laatstgehouden bestuursvergadering heeft het bij monde van zijn voorzitter bepaalde suggesties gedaan. De belangrijkste van deze suggesties was wel die betreffende de aanstelling van een „vrijgestelde”, een jongeman, die als een profeet het land zal moeten doortrekken om het antirevolutionaire vuur overal waar dat nog slechts gloeit of zelfs geheel uit is, aan te wakkeren resp. weer te ontsteken.

Dat aan de aanstelling van een dergelijke kracht belangrijke financiële consequenties zouden vastzitten is zonder meer duidelijk. Het bestuur kon dan ook terzake geen beslissing nemen en het heeft de kwestie, zoals te doen gebruikelijk is, commissoriaal gemaakt. We zullen er t.z.t. wel meer van horen.

De Enquête

Over de enquête, die binnenkort zal worden gehouden, hebben we op deze plaats al een enkele opmerking gemaakt. (blz. 178 van de lopende jaargang.)

Thans zijn de plannen tot uitvoering van deze enquête gereed en door het bestuur goedgekeurd. In September zullen de plannen tot uitvoering worden gebracht. Het zal daarna nog een omvangrijke en tijdrovende taak zijn het binnengekomen materiaal te bewerken en daaruit conclusies te trekken ten aanzien van de eventuele

euvelen waaraan onze organisatie, onze werkwijze en onze propaganda mank gaan en ten aanzien van de middelen, die moeten worden aangewend om deze euvelen weg te werken c.q. te bestrijden.

De bedoeling is dat ruim 500 jongeren door onze eigen Arjos-leden zullen worden ondervraagd: 160 uit de grote steden met meer dan 100.000 inwoners, 128 uit de steden welke inwonersaantal ligt tussen 40.000 en 100.000, 64 uit de steden welke inwonersaantal ligt tussen 20.000 en 40.000 en 208 jongeren van het platteland.

Voor de ondervraging zal de medewerking van een 35-tal clubs worden gevraagd. Dat is opzettelijk zo geregeld. Daar zit de bedoeling achter dat mede door het verlenen van medewerking aan de uitvoering der enquête het normale werk der betrokken clubs zal worden gestimuleerd en dat werk plaatselijk wat meer bekendheid gaat genieten. Het wordt dan ook een rapport van onszelf.

Elk van deze clubs zal een tweetal enquêteurs moeten leveren, die ieder een zorgvuldig geselecteerd aantal van 8 jongeren moeten ondervragen aan de hand van een daarvoor opgesteld vragenformulier.

Ook de keuze der enquêteurs door de clubbesturen zal met grote zorgvuldigheid moeten geschieden. Met het werk van deze mensen staat of valt de gehele enquête.

Ook op deze plaats willen wij nu alvast de clubbesturen, die straks een verzoek tot medewerking zullen ontvangen, dringend verzoeken de gevraagde medewerking van harte en met voortvarendheid en bekwaamheid te verlenen.

Internationaal contact

Het is een mode geworden te streven naar contacten met geestverwanten in het buitenland. Een mode echter, die naar het oordeel van het bestuur der Nationale Organisatie, door ons als degelijke Calvinisten niet als wuft of speels of onnodig behoort te worden afgewezen, maar die ook wij van ganser harte en met energie moeten volgen.

De ontwikkeling op internationaal staatkundig en economisch gebied, met name de voorgenomen integratie van West-Europa, vordert dat. Evenzeer wordt dat geëist ter bevestiging en ter versterking van de positie van het Calvinisme in de wereld.

Met het aanvaarden van dit standpunt heeft het bestuur der nationale organisatie in principe een zeer moeilijke taak op zich genomen. Een taak die het bestuur ook nog niet duidelijk voor ogen staat.

Om een begin te maken heeft het bestuur in zijn vergadering d.d. 13 April een kleine commissie ingesteld, welke commissie tot taak heeft gekregen met geestverwanten in het buitenland contact te zoeken en te onderhouden en indien nodig het bestuur terzake van advies te dienen of bepaalde voorstellen te doen.

Op uitnodiging van het bestuur hebben in deze commissie zitting genomen de heren Dr M. C. Smit, bibliothecaris der Dr Abr. Kuypersstichting te 's-Gravenhage, Mr M. W. Dirksen te Arnhem, G. C. van Dam te Bleskensgraaf en H. D. W. Boven te Delft.

De voornaamste bezigheid dezer commissie zal zijn het voeren van correspondentie met Calvinistische jongeren in Amerika, in Engeland, in Frankrijk, in Zwitserland en in Duitsland.

Dat dat geen gemakkelijke taak zal zijn is zonder meer duidelijk.

De commissie beschikt reeds over enkele contactpunten. In Zwitserland is dat Dr O. Hürlimann, de secretaris van de Evangelische Volkspartei. In Amerika is dat een groep Calvinistische studenten (The Youth and Calvinism Group) in Grand Rapids Michigan.

Van deze groep ontving de commissie een verklaring van haar streven, voor welke verklaring ongetwijfeld vele van onze Arjos-leden belangstelling zullen hebben. Wij laten deze daarom hieronder in Nederlandse vertaling volgen:

„Het losraken van onze Westerse samenleving van haar Christelijke basis heeft een besef van crisis, een gevoel van verval doen ontstaan. In deze situatie gevoelen wij als jonge Christenen ons verplicht twee dingen te doen.

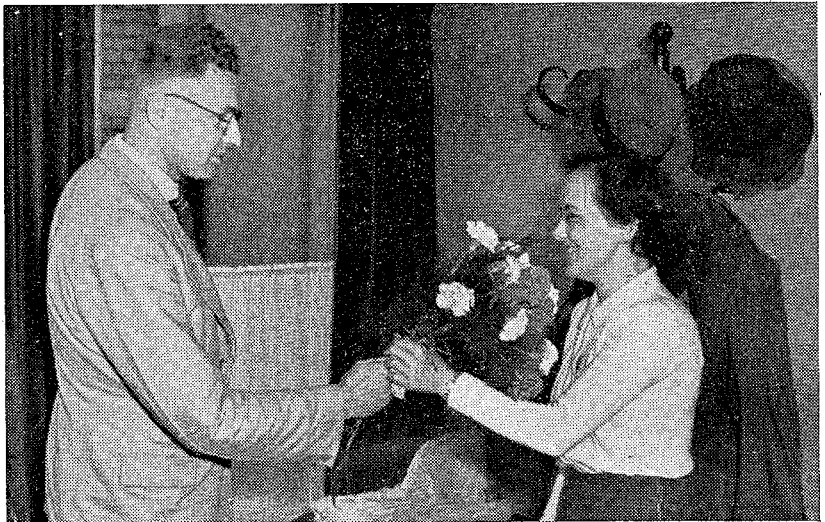
In het geloof dat het Calvinisme de meest bruik-

bare levens- en wereldbeschouwing is, achten wij het in de eerste plaats noodzakelijk, dat de Calvinistische opvattingen opnieuw worden onderzocht in het licht van de moderne problemen en noden. En omdat wij geloven, dat de wereld ten dode is opgeschreven, wanneer de Christenheid niet komt tot eenheid van opvatting, achten wij het in de tweede plaats noodzakelijk onze Christelijke beginselen in zulk een vorm en op zodanige wijze te propageren, dat zij in de eerste plaats antwoord kunnen geven op vragen betreffende hedendaagse kwesties en wegen kunnen aangeven voor de voorziening in de noden van de dag.

De „Youth and Calvinism Group” is actief op de hierboven aangegeven punten. Aangezien de groep momenteel hoofdzakelijk uit studenten is samengesteld is zij vanzelfsprekend het meest actief ten opzichte van de eerste hierboven genoemde plicht. De organisatie der groep is zeer los: de huidige werkzaamheden der leden zijn, in volgorde van haar belangrijkheid: studie, discussie, het onderhouden van contact met gelijkgezinde personen, en incidenteel het publiceren van artikelen. In de toekomst hopen wij meer te gaan publiceren over de vruchten van onze studie met het doel op deze wijze een gunstige invloed uit te oefenen op een wereld, die in een crisis verkeert.”

De correspondentie met deze groep Amerikaanse studenten zal niet zo gemakkelijk zijn. Ten aanzien van de Antirevolutionaire Partij en haar beleid schijnt zij zich reeds een bepaald beeld te hebben gevormd. Ter illustratie nemen wij nog één alinia over uit een brief van de heer Dirk Jellema, die de correspondentie voor de groep voert.

„To answer your questions. I referred to the

Het nieuwe hoofdbestuur lid mej. T. van Oosten werd wel op hartelijke wijze verwelkomd, zoals uit bovenstaande foto blijkt.

„left” only in that vague meaning that the term has here in the U.S.A.; I meant, young men, who are concerned about the „kleine luyden” and the „sociale vraagstuk” as Kuyper and Talma were.

There is an impression here in this country (it may be mistaken) that the Antirevolutionnaires have lost that concern, to some extent; that the party has become a party concerned not about the „kleine luyden” but about the big business men”.

Vrij vertaald betekent dit het volgende:

De groep wil graag contact opnemen met jonge mensen, die zich het lot der „kleine luyden” aantrekken en die zich bezighouden met sociale vraagstukken, zoals Kuyper en Talma dat deden. Men heeft in Amerika de indruk (men wil niet uitsluiten, dat die indruk verkeerd is) dat de Antirevolutionnaires in meerdere of mindere mate minder sociaalvoelend zijn geworden; dat de partij niet langer is de partij der „kleine luyden” maar dat zij is geworden de partij der grote zakenlieden.

* * *

Dergelijke uitlatingen gaven te denken. Het is duidelijk dat deze verkeerde voorstelling van zaken, gegeven door de velen die de A.R. partij afwijzen, reeds tot in Amerika is doorgedrongen. Hier is werk voor onze Nederlandse jonge Calvinisten. Uitwisseling van gedachten kan zeer vruchtbaar zijn voor deze studenten in het jonge Amerika, maar niet minder voor ons in het oude werelddeel.

De Studieconferentie

De studieconferentie zal dit jaar worden gehouden van 5 t/m 7 October in het conferentieoord „De Pietersberg” te Oosterbeek.

Volledige gegevens omtrent deze conferentie kunnen nog niet worden verstrekt. Slechts zij nu reeds medegedeeld, dat het hoofdonderwerp zal worden ingeleid door Dr A. Veerman, parlementair redacteur van het dagblad „Trouw”. De titel van zijn referaat zal luiden: „De politieke partijen en derzelver samenspel”.

Dit onderwerp zal ongetwijfeld uitermate interessant zijn. Vele actuele kwesties zullen aan de orde worden gesteld. Wij zijn er zeker van dat de clubs deze winter van het onderwerp zullen smullen. Indien het enigszins mogelijk is komt het referaat vooraf in druk.

Algemene Vergadering en Toogdag

Ook hierover kunnen nog geen volledige gegevens worden verstrekt. Wij volstaan er dus hier en nu mee, mede te delen wanneer en waar deze belangrijke gebeurtenissen zullen plaats vinden.

De algemene vergadering zal worden gehouden op Vrijdagavond 10 November in één der zalen van de Stadsschouwburg te Utrecht.

De toogdag zal op Zaterdag 11 November plaats vinden, eveneens te Utrecht in de grote zaal van de Stadsschouwburg.

POLITIEK

Ds J. Schelhaas Jzn. en HISTORIE

Inleiding

Een mens stelt zich wel eens aan, alsof de wereld en het leven bij hem begonnen zijn.

Of: er was wel wat. Doch wat er was, dat was allemaal verkeerd. Het is nog nooit goed gegaan. Dat ze daar toch niet eerder aan gedacht hebben. Wij moeten vandaag weer van voren af aan beginnen. We moeten de hele zaak nieuw opzetten.

Natuurlijk brengt zulk pogen de grootste teleurstelling. Wij kunnen niet doen, alsof wij de eerste mensen zijn en alsof de loop van het mensenleven pas vandaag een aanvang neemt.

De wereld, de mensheid, land en volk, de staatkunde hebben een geschiedenis. En wij vallen daar midden in, in die geschiedenis. Daarom moeten we ons ook rekenschap geven van het onderwerp: Politiek en Historie.

I Wat Historie is

Eerst vragen we: wat is historie? Men zegt wel: historie is alles, wat tot het verleden behoort. Maar deze bewering deugt niet.

Gisteren kocht ik een nieuw pak. Dat is gebeurd. Het is echter geen historie. Het is immers niet van betekenis voor den loop van wereld- en mensenleven, voor de toekomst van volk of Kerk.

Maar zo tegen 7 Januari 1937 werd er een pracht van een bruidsjapon gemaakt. Dat was een zaak van groot gewicht.

Hierbij ging het namelijk over het huwelijk van onze tegenwoordige Koningin. En dus over het voortbestaan van ons Vorstenhuis. Over de bestendiging van den zegenrijken band tussen Nederland en Oranje.

Zullen we dus van historie, van geschiedenis spreken, dan moet er sprake wezen van iets,

---

Natuurlijk kan het programma nog niet gepubliceerd worden. Maar als het kan worden uitgevoerd zoals het bestuur het heeft opgesteld, dan zal deze toogdag de beste worden van de toogdagen, die na de oorlog zijn belegd. Tenminste wat het gebodene betreft.

Voor het slagen ener toogdag spreekt echter ook het aantal aanwezige jongeren mee. En dat aantal heeft het bestuur niet in zijn hand. Dat zal afhangen van het enthousiasme en het meelevan van de antirevolutionaire jeugd in het land.

Mogen dat enthousiasme en dat meelevan groot zijn.

BOVEN.

wat invloed heeft, wat het leven vorm en richting geeft.

Daarom is er alleen sprake van historie daar, waar denkende mensen wonen en werken. Mensen, die in staat zijn tot het verrichten van verantwoordelijke daden, met een doel voor ogen.

Dieren kunnen geen geschiedenis vormen. De zwaluw bouwt zijn nest nog precies als voor duizend jaar.

Ook buiten mensen om is er wel allerlei wis-seling in de wereld: sneeuw valt en sneeuw verdwijnt, water bevriest en ijs smelt, planten en dieren komen op en sterven weg.

Maar dat is geen geschiedenis. Daar wordt de wereld niet anders van. Daarin zit geen ontwikkeling. Daarmee wordt niet genaderd tot een bepaald einddoel.

Ook is er onderscheid tussen mensen en men-sen. Zeker, alle mensen, ook, die op een vrij-wel onbekend plekje staan, hebben enigen invloed.

Ieder is ingeschakeld in het grote proces van de levens- en wereldontplooiing. Maar als we onzen tuin wieden en onze paden harken, daar wordt het in de wereld, in het volksleven, in de Kerk niet zoveel anders van.

Geschiedenis wordt vooral gemaakt door per-sonen, die vooraan staan, die leiding geven, vooral door hen, die op een voorname plaats en begiftigd met grote gaven en bezielde door een beginsel, de teugels in handen nemen.

Vanzelfsprekend: als er leiders zijn, zijn er ook, die geleid worden. En zo werken dege-nen, die geleid worden, voor hun kleine deel ook nog weer mee aan de vorming der histo-rie.

II De Historie is niet normatief

Groen van Prinsterer heeft met groten nadruk ons ingeprent, dat we letten moeten, ook in de staatkunde, op deze twee dingen: **daar staat geschreven, en daar is geschied.**

Dit woord wordt ons telkens nog weer voor-gehouden. Toch moeten wij er voorzichtig-tig mee wezen.

Er is nooit bedoeld, dat die twee, n.l. Schrift en Historie, op één lijn moeten worden ge-plaatst. De Schrift staat altijd bovenaan.

We moeten nooit vergeten, dat we maar één uitgangspunt hebben, één norm, één richt-snoer voor heel ons leven op elk gebied, n.l. het Woord van God. De Historie komt dus pas in de tweede plaats.

Dus moeten we er van doordrongen zijn, dat we nooit tevreden moeten wezen met de be-wering, alsof iets goed zou zijn, omdat het er is, omdat het historisch zo geworden is.

Alles, wat bestaat en wat in den weg der ge-schiedenis tot ons komt, moet worden ge-toetst aan de wet van God.

Het is zondig conservatisme, als iemand zegt: och, het is wel niet goed, maar het is al zo lang zo geweest, het is zo van zelf zo geko-men, laten we het maar zo laten.

Reformatorisch is het, als we ook de geschie-denissen confronteren met den geopenbaarden wil van God en als we dienovereenkomstig pogen, de zaak in goede richting te veranderen.

Het gevaar is er altijd weer, dat we de ge-schiedenis normatief willen maken.

Via Groen van Prinsterer is van groten in-vloed op de antirevolutionaire richting hier te lande geweest de Duitse rechtsgeleerde **F. J. Stahl** (1802-1861). Deze Stahl ont-kwam echter ook niet geheel aan het zo pas genoemde gevaar.

Hij zag de leiding van God in de geschiedenis soms te veel aan als een gebod van God.

Wij weten, wat gewoonte-recht is. Een rech-ter houdt niet alleen rekening met geschreven wetsbepalingen, maar hij vraagt ook bij kwesties inzake huur en verhuur, handel enz. naar de gewoonten, welke er in een bepaal-de landstreek of onder een bepaalde volks-groep bestaan.

Welnu, zulk gewoonterecht wordt door Stahl hoog verheven, omdat het buiten 's mensen toedoen uit de historische ontwikkeling door de leiding Gods zo is gegroeid. Dit gewoonte-recht zou volgens hem veel meer waarde heb-ben dan het „mensenmaakwerk”, dat we hebben in de gewone wetten.

Dit is een verkeerde gedachte. De wil van Gods besluit, de leiding Gods kan nooit voor ons de betekenis hebben van een bevel: zo moet het.

De broers verkochten Jozef. Zo moest het niet. Het was groot kwaad. Maar Gods lei-ding maakte er wat goeds van: Egypte, Is-raël wordt in het leven behouden.

Gods leiding is altijd goed. Maar de wereld, de geschiedenis is vol zonde. En daartegen moet gestreden. Ook tegen de politieke zon-den.

Gods Woord geeft ons het juiste onderricht aangaande goed en kwaad. Wij moeten altijd weer naar ons uitgangspunt terug, naar de Heilige Schrift.

III Er zijn historische normen

Bij het licht van het Woord zien we, dat er in de geschiedenis toch normen te ontdekken zijn. Neen, niet wat is, is goed, omdat het is. Maar wel heeft God voor de geschiedenis re-gels vastgelegd, waar niet tegenin mag wor-den gegaan.

De historie is niet maar worden en vergaan, niet maar een stroom, welke alle gebeuren in zich opneemt en weer doet verdwijnen. De geschiedenis heeft zin. De geschiedenis is van gewicht. Er is een uitgangspunt, er loopt een lijn in, er is een doel, er zal vrucht wezen. Er is een God der geschiedenis. De geschiedenis moet Hem dienen en zal Hem resultaat brengen.

Er zijn dus van den God der normen ook normen voor de historie, welke normen wij niet straffeloos kunnen negeren.

God geeft ons de roeping, om de aarde in cultuur te brengen, om de krachten van Zijn Schepping te beheersen en aan te wenden, om heel den rijkdom van Gods wereld tot ontplooiing te doen komen en zo als Zijn beeldrager alles te helpen heenleiden naar het heerlijk einde, dat Hij bedoeld heeft. En hierbij moeten ook tot hun recht komen de verschillende aanleg en geaardheid van personen, groepen en volken.

In deze zondige wereld wordt meer dan eens tegen de historische normen ingegaan.

Verkeerd is b.v.b. de houding van **reactie of repristinatie**. Men wil de klok terugzetten. Dat kan niet en dat mag niet.

Men kan wel een loflied zingen op den goeden ouden tijd, we kunnen niet weer opnieuw beginnen.

Dat kan de breister wel, als het gebreide haar niet aanstaat. Ze trekt het weer uit en zet het opnieuw op.

Zo kan het in de historie niet. Zo kan het in de politiek niet. Na de Franse revolutie konden men niet meer naar den toestand van vóór die revolutie terug. Na den oorlog konden we niet zeggen: nu doen we net alsof het nog vóór 10 Mei 1940 is.

De doorbraakmensen willen naar iets terug in de geschiedenis, wat we al lang achter den rug hebben.

We moeten niet achteruit, maar we moeten vooruit. We moeten verder op de lijn, welke er tot vandaag toe in de politieke geschiedenis loopt.

IV We moeten aansluiten bij de historie

Fout was de gedachte der Duitsers, die ons in 1940 wilden leren: al het oude heeft afgedaan, we hebben nu totaal wat nieuws. Fout was het denkbeeld van zeer velen bij en na de bevrijding: we krijgen nu de totale vernieuwing. Fout is de mening van hen, die met hun critiek op de Antirevolutionaire politiek enz. zo ver gaan, dat ze alles wegwerpen en dat ze zeggen: we moeten helemaal een nieuw begin hebben.

Het resultaat der historische ontwikkeling van tot nog toe is door onze God ons in han-

den gesteld. Dat moeten we aanvaarden. En daarmee moeten we verder. Ook met datgene, wat we graag anders hadden willen hebben. Neem b.v. de Indische kwestie. We kunnen vandaag niet doen alsof we nog in 1945 waren. De zaak is bedorven door schuld van mensen.

Wat gebeurd is, kunnen wij niet meer ongedaan maken, al is het ook nog zo erg. We moeten er rekening mee houden. En met de gegevens die we hebben moeten we doen wat onze hand vindt om te doen. We moeten er altijd weer op inwerken naar de eis van Gods geopenbaarde wil.

Dat zullen we toch weer niet zó doen, alsof wij alles naar onze hand kunnen zetten. Wij kunnen geen ijzer met handen breken. Wij kunnen de historische ontwikkeling niet dwingen.

Wij moeten rekening houden met wat er is, met wat gebeurd is en met wat gebeurt. Ook met de zonde, met de gebrokenheid van het leven.

Mozes hield ten aanzien van de echtscheiding rekening met de hardigheid des harten.

De Overheid kan b.v. ten opzichte van de Zondagsrust meer bereiken daar waar de historie en de volksovertuiging in deze banen geleid zijn dan op een plaats, waar dat niet zo is.

Hier is plaats voor het compromis. Als wij persoonlijk voor Gods eis gesteld worden, dan is alle compromis met onze zondige natuur uit den boze. Maar de Overheid moet soms naar Gods inzetting komen tot een compromis. Ze moet de omstandigheden, de historie, de situatie in acht nemen.

„Het valt buiten de competentie der Overheid iets te willen doorzetten, dat gans geen aansluiting vindt bij wat onder het volk leeft”. (S. G. de Graaf, Christus en de wereld).

In de lijn der historie moeten we verder. Al het oude opeens weg en alles opeens nieuw opzetten, dat is revolutie. Maar reformatie laat de kracht van het Woord werken, strijdend tegen het kwade en vragend ook in de politiek: Wat wilt Gij o Heere, dat wij doen zullen?

In deze weg zijn we rijk gezegend als we terugzien. Als we met Nederland en Oranje ons houden aan het Woord, dan is er ook een zegen voor de toekomst.

Literatuur:

Dr H. Colijn, Saevis Tranquillus in Undis, blz. 20, 21.

H. de Wilde, De A.R. Partij en haar program van beginselen, 4e dr. blz. 58—62.

J. Schelhaas Jzn, De oude grondslag, blz. 35—38, 112.

Hoe staat het
met onze

Jongeren?

A. R. DE KWAADSTENIET

Het was wel heel „toevallig”.

Op één avond las ik twee beschouwingen, waarin geklaagd werd over de jongeren. En de lezing daarvan bracht mij tot het stellen van de vraag: „Hoe staat het met onze jongeren?”

Het eerste wat ik las was het verslag van een vergadering, waar de Rooms-Katholieke wet- houder van Rotterdam, na hulde gebracht te hebben aan de voortrekkers in het verenigingsleven, opmerkte:

„Maar nu. Nu moeten de oude vechtjassen hun plaats inruimen voor jeugdige opvolgers. Maar zullen die jongeren diezelfde prachtige mentaliteit blijken te bezitten? Spr. vreesde van niet. Want de jeugd kijkt wel kritisch toe bij al wat de ouderen doen, de jeugd zegt wel dat de ouderen dit en dat verkeerd deden en doen, maar de jeugd doet zelf zo weinig! De ouderen vroegen niet of er naar hen werd gekeken, de ouderen deden hun werk en vochten hun strijd, En dat moet de jeugd ook doen: minder kritisch toekijken, maar meer zelf doen!”

Nauwelijks had ik dit gelezen, of mijn aandacht werd gevestigd op een artikel, voorkomende in het weekblad „Het Kompas”, getiteld: „Waar blijven de leiders der toekomst?”

Een enkel citaat volgt hier:

„Smalend spreekt men (de jeugd) wel van een bestuur als over een verzameling oude heren, die niet weet, wat er heden ten dage te koop is, maar zelf aanpakken, kijk, dat is er niet bij. Die „ouwe heren” blijven heus niet zo graag op hun stoel zitten als men wel denkt. Er zijn er zeer velen, die hun taak o zo graag zouden overdragen, nadat ze 25 jaar of meer hun functie hebben vervuld, maar..... er zijn géén plaatsvervangers. In arren moede blijven zij dan maar op hun post, hun (zekere) verantwoording bewust.”

En ook nog:

„En waarom willen zij (de jongeren) geen functies?..... Men heeft ondanks de achturige arbeidsdag te weinig tijd beschikbaar.. Maar die tijd hebben zij wel, wanneer er een of ander pretje is te beleven.....”

De vraag is nu, hoe het met onze, Anti-Revolutionaire, jongeren staat.

Is met het bovenstaande ook hun beeld getekend?

Het is altijd verkeerd om te generaliseren. Zo ook hier.

Vooropgesteld moet worden, dat er — gelukkig in onzen kring, in de stad en op het platteland, jongeren gevonden worden, die hun plicht verstaan, die hartelijk en flink meewerken en die dan ook vanzelf op hun plaats in onze partij of in de jongeren-organisatie terecht komen.

Maar daarnaast zijn er — helaas — veel — al te veel — jongeren, die vol zitten met critiek op de partij, haar beginselen, haar politiek, haar leiders, doch die zelf verzuimen de handen uit de mouwen te steken. Onbegrijpelijke jeugd.

Niet, dat het onbegrijpelijk is, dat de jeugd critiek heeft. Helemaal niet. Critiekloze jonge mensen zouden vroegrijpe oude mannen zijn. Jeugd en critiek behoren bij elkaar.

Doch dan moet die jeugd, die zoveel critiek heeft, niet gaan zitten zuchten, maar gaan vechten.

En aan die echte, ouderwetse strijdlust ontbreekt het de jeugd van vandaag maar al te vaak.

* * *

Critiseer er maar op los. Maar vergeet dan niet om zelf tegelijk aan te pakken.

Wijs de fouten in de organisatie maar aan. Maar sta dan ook zelf klaar om het nodige werk te doen.

Zitten er in het bestuur der kiesvereniging slapende bestuursleden, rammel ze wakker, rammel ze er desnoods — maar natuurlijk op een behoorlijke manier — uit.

Voorzichtigheid is hier echter geboden.

Er was eens een kiesvereniging met negen bestuursleden. Voorzitter, secretaris en penningmeester gaven geen reden tot klacht. Maar, zo zeiden enkele jongeren, vernieuwing is toch nodig. Laten we nu van die zes overige bestuursleden er eerst die twee oudsten maar eens „uitstemmen”. En..... die twee oudsten waren juist de trouwste werkers van de zes overige bestuursleden. In stilte deden zij hun werk. Week in, week uit, jaar in jaar uit, trokken zij er samen op uit en zij zorgden er voor, dat het ledental der kies-

vereniging ondanks de „bedankjes”, op peil bleef. En overigens waren juist die twee, oude bestuursleden het eerst bereid hun plaats aan jongeren af te staan.

Strijd lust en..... volharding hebben onze jongeren nodig. En daaraan ontbreekt wel wat.

Mijn woorden zullen wel in twijfel getrokken worden. In een vorig nummer werd ik aangeduid als „vertegenwoordiger der pessimisten”. Ik ontken, dat deze kwalificatie juist is. Maar ik heb een afkeer van struisvogelpolitiek. Toogdagen zijn prachtig en nuttig en nodig. Doch ik acht het verkeerd het enthousiasme van onze jongeren voor de politieke zaak te beoordelen naar het applaus op een massavergadering. Juister is het de jongeren te beoordelen naar hun activiteit in de plaats hunner inwoning, in de club of op de kiesvereniging.

Men versta mij niet verkeerd. Ik houd wel van applaus en van bezielende redevoeringen. Ik heb de Bondsdagen van de Geref. Jongelingsbond onder Ds Vonkenberg nog meegemaakt en ik geniet nog als ik daaraan terugdenk.

Maar als toogdagen niet bewerken, dat de jongeren aanpakken, dan mankeert er wat aan die jongeren.

Pessimist!? Neen zeker niet. Ik weet wel, hoe in Amsterdam onder leiding van jeugdige professoren een aantal jongeren gewerkt heeft bij de verkiezingen. Met blijdschap heb ik er kennis van genomen, dat in de Residentie de „Mobiël”-geest weer vaardig is geworden bij verschillende jongeren. In Rotterdam is, onder leiding van een man met een naam van slechts drie letters weer aardig wat werk verzet.

Maar als het gaat over „de” jongeren, dan moet geconstateerd worden, dat het ook bij ons niet is zoals het wezen moet.

En dan kunnen de jongeren heel veel verontschuldigen aanvoeren, dan kunnen zij wijzen op tekortkomingen van ouderen, maar dan meen ik toch altijd nog, dat de jeugd zich daardoor niet moet laten weerhouden om aan te pakken, om te strijden, om vol te houden.

Uit haar werken zal de jeugd haar geloof hebben te tonen.

Het toezicht van hogerhand

H. D. W. BOVEN

OP DE GEMEENTEBESTUREN

I. Waarom toezicht

Zowel ten aanzien van de werkzaamheden der Gemeentebesturen in het kader van het medebewind als ten aanzien van die als uitingen der autonomie wordt van hogerhand toezicht uitgeoefend.

Voor eerstgenoemde werkzaamheden ligt de rechtsgrond voor dat toezicht voor de hand. Bij de staatsrechtelijke figuur van het medebewind immers treden de gemeentebesturen op als uitvoerders van opdrachten van hogerhand: Rijk of provincie. Ieder zal het onmiddellijk goed vinden, dat van hogerhand toezicht wordt geoefend op de wijze, waarop de gemeentebesturen zich van de hun opgedragen taken kwijten.

Op het eerste gezicht lijkt dat toezicht bij de uitoefening der autonome bevoegdheden minder goed te verdedigen. Toch is dat maar schijn. Wanneer men maar goed in het oog houdt wat autonomie eigenlijk is: dat het in ieder geval geen souveriniteit is. (Zie hiervoor blz. 364 vorige Jaargang). Voorts dient men te bedenken, dat onze gemeenten onderdelen zijn van een eenheidsstaat, zij 't dan een gedecentraliseerde eenheidsstaat.

Zonder enig toezicht op de werkzaamheden van gemeentebesturen in het kader der autonomie zou de eenheid moeilijk te handhaven zijn. Bovendien zou ongetwijfeld de uitoefening van het gezag door de landsoverheid en door de provinciale overheid bemoeilijkt kunnen worden. Ook op het terrein der

autonomie kan het toezicht van hogerhand dus niet gemist worden. We kennen twee vormen van toezicht: het goedkeuringsrecht en het vernietigingsrecht van hogerhand.

De eerste vorm werkt preventief; de tweede repressief.

II. Het preventieve toezicht

Deze vorm van toezicht wordt geoefend door hogere organen door gebruikmaking van hun recht tot goedkeuring van bepaalde besluiten der gemeentebesturen. Zonder deze goedkeuring kunnen deze besluiten geen rechtskracht verkrijgen.

De hogere organen met deze vorm van toezicht belast zijn de Kroon en de colleges van Gedeputeerde Staten. Goedkeuring van de Kroon (van „Ons”, zoals in de Gemeentewet staat) is vereist voor alle belastingverordeningen (art. 149 Grondwet) en voor de verordeningen, die de organisatie van de politie regelen (art. 223 Gemeentewet).

Met name Gedeputeerde Staten spelen een belangrijke rol in het oefenen van preventief toezicht op de handelingen der gemeentebesturen.

In de Gemeentewet komt zelfs een afzonderlijke titel (titel III van de Tweede Afdeling) voor, waarin dit toezicht is geregeld: „Van de besluiten der gemeentebesturen aan de goedkeuring der Gedeputeerde Staten te onderwerpen”. (Art. 228—237). O.m. worden in deze titel de volgende besluiten aan

de goedkeuring van Gedeputeerde Staten onderworpen, die betreffende het aangaan van geldleningen, de verzekering van gemeentegelden, het kopen, ruilen, enz. van onroerend goed, het onderhands verhuren, verpachten, enz. van gemeente-eigendommen, het onderhands aanbesteden van werken en leverantiën, de instelling, afschaffing of verandering van jaarmarkten of gewone marktdagen.

Maar niet alleen in de artt. 228 t./m. 237 komen bepalingen voor die Gedeputeerde Staten het recht van goedkeuring verlenen, ook elders in de Gemeentewet komen zodanige bepalingen voor.

Zeer belangrijk in dit verband is b.v. art. 242, waarin wordt bepaald dat de gemeentelijke begroting van inkomsten en uitgaven om te kunnen werken de goedkeuring behoeft van Gedeputeerde Staten. Het toezicht kan zelfs nog verder gaan dan enkel maar het verlenen of het onthouden van de goedkeuring aan de gemeentebegroting. In bepaalde gevallen kunnen Gedeputeerde Staten zelf posten op de begroting brengen of daarvan afvoeren, **zulks om deze sluitend te krijgen** (art. 247).

Tenslotte willen wij nog vermelden, dat krachtens artikel 135 Gemeentewet ook een regeling tussen twee of meer gemeenten ter gemeenschappelijke behartiging van bepaalde belangen de goedkeuring van Gedeputeerde Staten behoeft. Liggen de Gemeenten in verschillende provincies, dan is goedkeuring door de Kroon vereist.

III. Het repressieve toezicht

Het repressieve toezicht strekt zich uit over alle besluiten (besluiten in engeren zin, zowel als verordeningen) en wordt uitgeoefend door de Kroon, d.i. de constitutionele koning. (Zie art. 147 Grondwet en de artt. 185 en 193 Gemeentewet).

Op grond van deze artikelen is de Kroon gerechtigd besluiten van de raad en van burgemeester en wethouders te vernietigen of te schorsen die in strijd zijn met de wetten of het algemeen belang of die treden in hetgeen van algemeen Rijks- of provinciaal belang is.

De schorsing of de vernietiging dient te worden bevolen bij een met redenen omkleed besluit, dat in het Staatsblad moet worden geplaatst. In geval van schorsing wordt tevens de duur der schorsing bepaald. De schorsing kan echter niet langer dan een jaar duren. In geval van vernietiging is de Kroon verplicht vooraf advies in te winnen bij de Raad van State.

Om het toezicht daadwerkelijk te kunnen doorvoeren is in art. 76 (Gemeentewet) de burgemeester opgedragen besluiten van de raad of van het college van b. en w., die naar zijn oordeel als strijdig met de wet of met het algemeen belang, in aanmerking komen voor schorsing of vernietiging, niet uit te voeren. Hij moet dan het college van Gedeputeerde Staten op de hoogste stellen, dat op zijn beurt verplicht is terzake verslag aan de Kroon uit te brengen. Komt binnen een bepaalde periode geen schorsing of vernietiging af, dan is de burgemeester verplicht het besluit toch uit te voeren. (Zie blz. 235 lopende jaargang).

Met hetzelfde doel (effectuering van het toezicht) zijn ook bepalingen opgenomen, die de gemeentebesturen verplichten de genomen besluiten mee te

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Taak leden en buitengewone leden van Gedeputeerde Staten

W. B. te 's Gr. (Z.-H.) vraagt naar het onderscheid in werkzaamheden tussen de gewone en de buitengewone leden van Gedeputeerde Staten.

De samenstelling en macht van de Provinciale Staten zijn omschreven in de Provinciale Wet, welke dit jaar honderd jaar bestond. Gedeputeerde Staten, die uit en door de Provinciale Staten gekozen worden en in elke provincie zes leden tellen zijn belast met de dagelijkse leiding en uitvoering van zaken en zulks of de Staten zijn vergaderd of niet (art. 149). De Commissaris der Koningin is ambtshalve voorzitter. Als regel doen zij dus alle voorstellen met betrekking tot het provinciale huishouden en voeren de besluiten van de Staten uit. De medewerking der Staten wordt ook gevraagd bij de uitvoering van wetten en algemene maatregelen van bestuur. Deze uitvoering geschiedt door Gedeputeerde Staten, voorzover de wet of de algemene maatregel van bestuur niet bepaaldelijk de medewerking der Staten vordert (art. 127 en 128). Hieruit blijkt, dat de taak van G. S. een zeer omvangrijke is, temeer waar de Provinciale Staten slechts als regel mogen vergaderen tussen 16 April en 16 Juni en tussen 1 October en 31 December. Een volledige opsomming van de werkzaamheden van G.S. is moeilijk te geven. De Provincie Zuid-Holland heeft b.v. ruim 600 personen in dienst, waarvan bijna 400 man bij de Prov. Waterstaat werkzaam zijn. De zorg voor de wegen te water en te land is van groot belang voor de volkswelvaart. Niet minder van betekenis is het toezicht op de gemeentebesturen en waterschappen enz. De bemoeiingen van het Provinciaal Bestuur zijn vele. Ik doe slechts een greep. De provinciale en gemeentelijke financiën, de strafverordeningen, Woningwet o.a. streek- en uitbreidings-

---

delen aan Gedeputeerde Staten: art. 198 schrijft voor, dat **alle strafverordeningen** binnen acht dagen aan Gedeputeerde Staten moeten worden meegegeeld.

Voor de overige besluiten zijn de gemeentebesturen daartoe verplicht, wanneer Gedeputeerde Staten erom vragen.

IV. Tenslotte nog een enkele opmerking over de wettelijke voorzieningen met het oog op schromelijke verwaarlozing van hun taak door de gemeentebesturen. Artikel 146 der Grondwet schrijft voor, dat wanneer de regeling en het bestuur ener gemeente grovelijk worden verwaarloosd, een wet de wijze kan bepalen, waarop in het bestuur dezer gemeente wordt voorzien. Bij verwaarlozing der autonomie is dus een regeling bij een speciale wet vereist.

De gemeentewet heeft in artikel 156 ingevolge hetzelfde artikel van de grondwet de commissaris der Koningin aangewezen als het gezag dat het gemeentebestuur vervangt, wanneer dit bestuur in gebreke blijft zijn taken in het kader van het medebewind uit te voeren.

plannen, onderwijs, monumentenzorg, veren, landschapsschoon, woonruimtetwet, verdeling bouwvolumen, gas-, water- en electriciteitsbedrijven, krankzinnigenzorg, volksgezondheid. Gedeputeerde Staten zijn ook administratief-rechterlijk orgaan. Het College treedt op als rechter in bestuursgeschillen. Tal van wetten bieden de gelegenheid tegen besluiten van lagere organen bij Gedeputeerde Staten in beroep te gaan.

In het College van Gedeputeerde Staten vindt een werkverdeling plaats. Ieder lid is speciaal met een aantal onderwerpen belast. Het College in zijn geheel is echter verantwoordelijk voor de gang van zaken. Formeel dienen alle beslissingen dan ook in de vergaderingen van het College genomen te worden. Uit het vorenstaande blijkt, dat de werkzaamheden van het College van Gedeputeerde Staten en van elk dier leden afzonderlijk zeer omvangrijk zijn. In meerdere provinciën is dit ambt vrijwel uitgegroeid tot een volledige dagtaak.

De functie van buitengewoon lid van Gedeputeerde Staten is van geringe betekenis. Art. 89 der Provinciale wet eist de verkiezing van zulk een lid in de eerste gewone zitting van elk jaar. Zijn of haar taak is in gevallen waarin een beslissing volstrekt wordt gevorderd en de stemmen staken, het verlossende woord te spreken. Dit lid wordt daartoe in de vergadering geroepen en heeft daarin stem uitsluitend voor de zaak, die tot een beslissing moet worden gebracht. Wanneer men in aanmerking neemt, dat alle colleges een oneven getal leden tellen, bij afwezigheid van een der leden als regel de zaak tot een volgende vergadering kan worden aangehouden, dan zal wel duidelijk zijn, dat het buitengewoon lid van Gedeputeerde Staten zelden, om niet te spreken van nooit, wordt opgeroepen.

Prijsgewen A.R. zetel in het College van Ged. Staten van Noord-Holland

W. B. te 's-Gr. (Z.H.) vraagt, waarom de gekozen A.R. gedeputeerde Mr Bruch bedankte en in zijn plaats een C.H. werd benoemd.

Bij de verkiezing van Gedeputeerden en Wethouders spelen allerlei factoren een rol, o.a. de politieke samenstelling, de samenwerking tussen verschillende partijen, herkiesbaarstelling van aftredende leden etc. Alle overwegingen lenen zich niet altijd voor publicatie.

Ongetwijfeld hebben meerderen vreemd opgekeken toen men de uitslag in Noord-Holland las en daarom mag een enkel woord daarover wel geschreven worden.

In 1946 werden de nieuwe Provinciale Staten gekozen. Uit en door de Staten moesten toen Gedeputeerde Staten aangewezen worden.

De samenstelling der Staten was aldus: 24 P.v.d.A.; 18 Communisten; 19 K.V.P.; 7 A.R.; 4 C.H.; 5 V.V.D. De P.v.d.A. eiste toen een G.S. college van 3 P.v.d.A.; 1 Communist en 2 K.V.P. Alle partijen, uitgezonderd P.v.d.A. en Communisten wensten geen Communist, doch de A.R. Bruch, die sedert 1928 lid was. Socialist en Communisten, die de meerderheid hadden, zetten hun wil door. Na eerst te hebben bedankt, hebben de K.V.P.-ers tenslotte de

benoeming aangenomen, omdat Noord-Holland toch bestuurd moest worden. De heer Bruch, die bijna 20 jaar de bedrijven had bestuurd, moest op beslissing van de P.v.d.A. zijn plaats in het College ruimen voor een Communist.

In Noord-Holland bestaat de dagelijkse leiding der Prov. bedrijven uit drie man, t.w. de Gedeputeerde, de Directeur en een gedelegeerde voor de bedrijven, benoemd door en uit de Prov. Staten. De bezoldiging van laatstgenoemde is vrijwel gelijk aan die van G.S. Als gedelegeerde werd, mede op grond van zijn grote verdiensten en bekwaamheid de heer Bruch gekozen. Deze kon dus de belangen van de bedrijven blijven behartigen.

De Statenverkiezingen van dit jaar brachten een rode minderheid t.w. 24 P.v.d.A. en 13 Communisten tegen 19 K.V.P.; 8 A.R.; 5 C.H. en 8 V.V.D. Gezien deze uitslag en de verwijdering tussen P.v.d.A. en Communisten na 1946, was wijziging van het College te verwachten. Na overleg tussen de fracties bleek overeenstemming over de volgende samenstelling: 3 P.v.d.A.; 2 K.V.P.; 1 Prot. Christelijk. De regel is dan dat de verschillende fracties elkanders kandidaat of kandidaten niet keuren.

A.R. en C.H., die in Noord-Holland één fractie vormen, stelden Mr Bruch kandidaat. De verdeling der portefeuilles is een zaak van het College in zijn nieuwe samenstelling. Voor de verkiezing bleek dat dit in hoofdzaak reeds had plaats gehad. De heer Bruch zou de bedrijven, die hij zo lang had beheerd als eerherstel niet terugkrijgen en zelfs als gedelegeerde moeten bedanken omdat deze functie met die van Gedeputeerde niet verenigbaar is. Daardoor zou hij geheel los van de bedrijven komen staan, waaraan hij sedert 1928 zo nauw verbonden was. De Prot. Chr. Statenfractie besloot daarop de candidatuur Mr Bruch te vervangen door die van den heer Rustige, oud-wethouder van Amsterdam. Toen kwam de stemming. Bij de uitslag bleek, dat tegen de afspraak in, men de kandidaat wel had gekeurd en niet de heer Rustige, doch Mr Bruch had gekozen. Terecht heerste er bij de Prot. Chr. Statenfractie grote ontstemming. Formeel kon Mr Bruch zijn benoeming aannemen en bij gemis aan overeenstemming inzake de portefeuilleverdeling later ontslag nemen. Aangezien de verdeling een zaak van het nieuwe College is, zou dit het zuiverst geweest zijn. Toen echter bleek dat de herkozen leden geen morele toezegging wilden doen in afwijking van hetgeen men reeds kenbaar had gemaakt, bedankte Mr Bruch voor zijn benoeming.

De Prot. Chr. fractie stelde opnieuw de heer Rustige kandidaat, waarmede de P.v.d.A. zich verenigde. De K.V.P. pleegde ontrouw, door thans op een eigen kandidaat te stemmen, waardoor de samenstelling 3 P.v.d.A. en 3 K.V.P. zou zijn geworden. De houding der K.V.P. was dan ook zeer te laken. Tenslotte werd de heer Rustige met 42 stemmen van de 71 stemmen gekozen, zodat thans weer een Gedeputeerde uit de Prot. Chr. Statenfractie in het College zitting heeft, terwijl Mr Bruch de bedrijfsbelangen, die de liefde van zijn hart hebben, kan blijven behartigen.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 134, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

R. GOSKER

DE WINTERACTIE 1950

De vacaties zijn ten einde. De nieuwe wintercampagne vangt aan. In deze wintercampagne is er voor onze kiesverenigingen veel werk aan de winkel. Voor dit maal zijn er geen verkiezingen in het uitzicht. Maar daarom is er wel verband. Want in deze wintercampagne moet de organisatorische grondslag worden gelegd voor de komende kamerverkiezingen in 1952. Die kamerverkiezingen zullen ongetwijfeld van grote betekenis zijn en dan zal onze Antirevolutionaire Partij zich met inzet van al haar kracht en met al haar geestdrift moeten geven. Dan wordt opnieuw de strijd aangeboden met de Rooms-Rode coalitie.

Zal onze partij dat kunnen dan moet zij zich reeds deze wintercampagne daarop voorbereiden door haar organisatie te verbeteren. En wat dat aangaat is er heel veel werk te doen.

Daar ligt in de eerste plaats het voorstel van het Centraal-Comité om een partijorgaan in het leven te roepen dat aan ieder lid der kiesvereniging over de post wordt toegezonden. Het is niet veel. Slechts zes maal per jaar. Maar het wordt een goed verzorgde periodiek, een aantrekkelijk geschrift en daardoor wordt een band gelegd ook met hen die niet regelmatig de vergaderingen onzer kiesverenigingen bezoeken en dat is van grote beteke-

nis. Dat brengt met zich een contributieverhoging voor de kiesverenigingen. Daarover zal de komende Deputaten-vergadering moeten beslissen.

Maar niet alleen daarover. Ook het aantal abonnementen van ons Kaderorgaan „Nederlandsche Gedachten” moet omhoog evenals dat van „Antirevolutionaire Staatskunde”. Ook daaromtrent zullen op de Deputaten-vergadering spijkers met koppen geslagen moeten worden. Want zoals de toestand nu is kan en mag het niet blijven. Daar moet verandering en verbetering in komen.

In de derde plaats doet de brochure-dienst een beroep op de medewerking der kiesverenigingen. Ook wat dat aangaat moet er meer voor worden gedaan dan tot nog toe. En dit alles moet worden tot stand gebracht zonder dat het ledental van onze partij achteruit gaat. Wij hebben nog steeds 100.000 leden en beneden dat aantal mogen wij niet dalen.

Kan dit alles?

Het kan — onder één voorwaarde.

Dat de bestuursleden onzer kiesverenigingen inzien dat dit alles inderdaad noodzakelijk is als onmisbare voorwaarde voor de organisatorische versterking der Antirevolutionaire Partij ter voorbereiding van de belangrijke Kamerverkiezingen 1952.

De Antirevolutionaire Partij staat en valt met de principiële scholing van haar leden. Met verkiezingsleuzen gericht op de massa komt zij er nooit. Zij moet het hebben van haar kader. Niet alleen van haar bestuursleden. Dat is slechts een groep van 5.000 man.

Neen, het gaat om het kader in ruimere zin. Al onze 100.000 leden moeten worden wakker geschud. Zij moeten geestdriftig antirevolutionair worden, zodat al onze leden propagandisten zijn. Daar ligt de kracht van onze partij. En dan is de propaganda onder de massa zeer zeker niet zonder betekenis. Ook daarop moeten wij ons deugdelijk voorbereiden. Maar wat in deze wintercampagne eerst moet worden gedaan, dat is de belangstelling wekken van al onze leden, hun medeleven stimuleren, hun principiële scholing bevorderen. En op dit terrein ligt ontzaglijk veel werk. Dit vergt veel krachtsinspanning van ons actief bestuurskader. Maar dat kader moet één ding goed verstaan. Het heeft de taak om bij anderen de belangstelling zodanig te wekken dat niet alle werkzaamheid wordt gelegd op de schouders van enkelen, maar dat meerderen aan de actie gaan meedoen. In onze dorpen en steden is het steeds koekoek één zang. Gebrek aan werkend, aan actief kader. En alle activiteit van de wintercampagne is daarop gericht, dat enerzijds het kader, waarover wij de beschikking hebben, principieel wordt gebouwd en anderzijds dat dat kader wordt uitgebreid. Het is dus niet zo dat nu er in 1951 geen verkiezingen op de agenda staan, we een rustige wintercampagne tegemoet zien, waarin we het nu wel op onze slofjes afkunnen. Neen — deze wintercampagne staat reeds in het teken van de komende kamerverkiezingen in 1952. Nu reeds gaan wij ons op die verkiezingen voorbereiden en rusteloos gaan we daaraan arbeiden.

De zomer is voorbij.

De winteractie staat voor de deur.

Het eerst nodige is dat al onze besturen nu zo spoedig mogelijk bijeenkomen om de komende wintercampagne voor te bereiden en op de agenda sta overal:

1. Bespreking van het voorstel van het voorstel van het Centraal Comité.
2. Ledenwerving.
3. Vermeerdering van het aantal abonnementen op „Nederlandsche Gedachten” en „Antirevolutionaire Staatkunde”.
4. Verhoging der gemiddelde contributie.
5. Verkoop der brochures.
6. Huisbezoek aan alle leden.

Voor al dat laatste punt is van belang.

In de kleine kiesverenigingen moeten de bestuursleden man voor man op pad om hun

leden te bezoeken. In de grote kiesverenigingen moeten de propagandaclubs worden ingeschakeld en moet het werk worden verdeeld maar ook daar moet ieder lid der kiesvereniging worden bezocht. Want al onze leden moeten worden wakker geschud en geactiveerd.

Het komt dus op onze besturen aan.

Dat die besturen deze taak dan ook aanvaarten.

Want ons volk bevindt zich ook nu in een gevaarlijke crisis.

De wereldsituatie is donker en dreigend.

Is de economische toestand moeilijk — de beslissingen vallen op het politiek terrein. Daar spitst zich de strijd toe. En het is vreemd, maar juist op dit terrein is de belangstelling tanend. Het schijnt wel of de mensen van mening zijn, dat er toch niets aan te doen is. Het is alles zo wanhopig moeilijk en zo schijnbaar onoplosbaar dat wij het maar moeten laten komen als het komt. Keren kunnen wij het toch niet. Vandaar een geest van dof pessimisme en van lijdelijke zwaarmoedigheid.

Het is ook zo.

Wij antirevolutionairen, met onze christelijke politiek, wij kunnen het niet veranderen en verbeteren. Wij kunnen een derde wereldoorlog niet voorkomen, wij kunnen de economische toestand niet verbeteren. Wij, wanneer wij zien op ons eigen tekort en onze zonden, op ons ongelof en onze ontrouw — wij kunnen het niet. En wij laten het wel uit ons hoofd om tegenover ons volk te zeggen: „Geef ons de macht en wij zullen U eens laten zien wat de antirevolutionaire politiek kan”. Maar daar tegenover sta, dat wij ook in deze wintercampagne aan het werk gaan — in ootmoedig christelijk geloof dat in onze zwakheid Gods kracht wordt volbracht. God gaat Zijn weg met Nederland, met West-Europa, met de wereld.

Wij mensen veranderen dat niet.

Als een derde wereldoorlog komt, — het is Gods wil.

Als de strijd met het Communistisch Rusland losbreekt — het is Gods wil.

Als de economische moeilijkheden groter worden — het is Gods wil.

Neen, wij veranderen dat niet.

Maar in dat alles vraagt God wel iets van ons.

Hij vraagt van ons, dat wij ook op politiek terrein zullen doen wat onze hand vindt om te doen. Dat wij Christelijk politiek moeten bezig zijn. Want al wordt onze politieke invloed gereduceerd tot nul, al zou niets van de antirevolutionaire beginselen kunnen worden verwezenlijkt — dan blijft toch altijd

1. Partijconferentie

Het Centraal Comité besloot in samenwerking met de Kamerkieskringbesturen in de loop van dit jaar opnieuw een viertal partijconferenties te organiseren. De daarvoor noodzakelijke voorbesprekingen worden reeds gearrangeerd. Zoveel mogelijk wordt getracht rekening te houden met de wensen en verlangens in een bepaalde streek. Maar het Centraal Comité adviseert — ja dringt er op aan dat in ieder geval een tweetal onderwerpen op deze regionale conferenties aan de orde worden gesteld. En wel in de eerste plaats: „De Antirevolutionaire Partij en de middenstand”. Als inleider is daarvoor aangezocht de heer H. van Eysden — een bekend figuur in de organisatie van de Christelijke Middenstanders, een man die op dit punt volkomen ter zake kundig is. In de tweede plaats is het Centraal Comité van mening dat een historisch onderwerp aan de orde moet worden gesteld, dit om de band aan het verleden te versterken. Als inleider heeft het een beroep gedaan op de heer H. Algra. Deze is inmiddels reeds doende met zijn gedachten op schrift te zetten. De titel is „Onder de schijnwerper der historie”. Evenals de vorige maal ligt het in de bedoeling om een partijconferentie te beleggen in het Noorden voor de provincies Groningen, Friesland en Drente. In het Oosten voor de provincies Overijssel, Gelderland en Utrecht. Eén in het Zuiden voor de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg en een voor de provincies Noord- en Zuid-Holland.

2. Brochuredienst

Friesland zit vol durf en initiatief. Daar heeft men het vorig jaar reeds een politieke kadercursus ge-

de principiële roeping om tegenover ons volk de belijdenis van Gods souvereiniteit te prediken — dan blijft altijd de roeping om tot ons volk te zeggen ook in politieke taal: „Geloof en bekeert U, want God laat niet met zich spotten. Hij vraagt en eist gehoorzaamheid aan Zijn wet”.

Onze arbeid is arbeid in Gods Koninkrijk. Dat is de bron van onze geestkracht en van onze geestdrift.

Dat staalt ons in ons werk — om ook waar alles tegen is — te volharden bij het ideaal en voort te gaan op de weg.

Want al is de Christelijke staat in deze wereld een onmogelijkheid, het ideaal van de Christelijke staat brandt in ons hart.

Gaan wij allen, met dit geloof — met deze gelouterde bezieling deze wintercampagne in — dan geeft God op Zijn wijze — daarop Zijn zegen en dan is onze arbeid niet tevergeefs in de Here.

organiseerd, die zeer de belangstelling getrokken heeft ook buiten deze provincie, zodat in deze wintercampagne meerdere provincies het voornemen hebben dit voorbeeld te volgen, maar ook werd door Friesland het initiatief genomen om te komen tot een zelfstandige stichting, welke zich ten doel stellen zou tegen lage prijs goede brochures te verstrekken voor de principiële voorlichting van ons antirevolutionaire volk. Deze plannen zijn in het Centraal Comité uitvoerig besproken. Daarbij bleek, dat er tegen het oprichten van een zelfstandige stichting nogal wat bezwaren werden ingebracht maar de zaak zelf had de volledige instemming van het Centraal Comité. Het resultaat van deze besprekingen is geweest, dat in deze wintercampagne een vijftal brochures zullen worden uitgegeven, in een aantrekkelijke vorm. Dit is een belangrijk besluit. Het gaat er nu alleen maar om deze brochures ook aan de man te brengen. Het is niet voldoende om ze regelmatig aan te kondigen in ons kaderorgaan. Brochures moeten worden gecolporteerd. De mensen nemen nu eenmaal de moeite niet om een briefkaart te schrijven, of een giroformulier in te vullen. Bovendien, men leest alleen de titel maar, wat voor brochure het is weet men niet. Dat moet men maar afwachten. Wij hebben er in deze rubriek al eens op aangedrongen dat onze kiesverenigingen een aantal van deze brochures in voorraad zouden nemen om ze aan de eigen leden te verkopen. Maar ook daar kwam niet veel van terecht. Daarom zouden wij wel eens een andere proef willen nemen. Van iedere brochure, die in deze winter uitkomt, zouden wij een vijftal exemplaren willen toezenden aan de secretarissen en hen willen verzoeken deze vijf exemplaren op de ledenvergadering te verkopen. Dat is toch niet teveel gevergd. Op deze wijze konden wij de voorlichting van ons volk dienen en dan zouden wij er tevens zeker van zijn dat deze brochures komen in alle delen van ons land. Iedere kiesvereniging is toch wel in staat om een vijftal brochures te verkopen in de eigen kring. Ons volk moet immers worden voorgelicht.

Tegen deze methode zouden echter allerlei bezwaren worden ingebracht. Maar laten de kiesverenigingen dan zelf het initiatief nemen. Het Bureau Centraal Comité draagt er gaarne zorg voor dat de brochures worden toegezonden. Iedere kiesvereniging neme 5 brochures voor haar rekening. En in deze winter wordt geen vergadering gehouden, waar deze brochures niet worden gecolporteerd. Is dat afgesproken?

3. Welke brochures?

Er komen vijf brochures. De titels zijn nog niet alle bekend. Maar de schrijvers zijn reeds aangezocht en hebben zich reeds beschikbaar gesteld. De eerste brochure is reeds ter perse en wel: „Christen en Politiek” van de hand van Prof. S. U. Zuidema. Titel en schrijver zijn een aanbeveling voor zichzelf. In deze serie verschijnen ook de voordrachten van de heren H. van Eysden „De Antirevolutionaire Partij en de middenstand” en H. Algra „Onder de schijnwerper der historie”. Voorts is aan Prof. G. v. d. Molen verzocht een brochure samen te stellen over de internationale politiek en daarin te behandelen de Uno, het Atlantisch Pact en het Europees federalisme. De vijfde brochure handelt ten slotte

over het socialisme in zijn moderne verschijning en zal worden gepubliceerd onder de titel „De tragiek van de Partij van de Arbeid”. Als schrijver is aangezocht de heer R. Gosker. Het zijn dus wel actuele onderwerpen, die worden behandeld. Twee van deze brochures worden voor de partijconferentie aanbevolen. De andere brochures zijn zeer geschikt voor een cusus. Bovendien heeft men dan een serie goede onderwerpen voor de komende wintervergaderingen. De inleiders kunnen zich goed voorbereiden.

4. Het jaarboekje

Het nieuwe jaarboekje is thans aan de kiesverenigingen toegezonden. De kosten daarvan bedragen f 1.75. Aan de penningmeesters wordt verzocht dit bedrag over te schrijven op het gironummer van de Antirevolutionaire Partijstichting. De gegevens zijn voorzover aan de administratie bekend, geheel bijgewerkt. Opgenomen is voorts een verkiezingsstatistiek, met een systematische vergelijking van de uitslagen der kamerverkiezingen vanaf 1918 tot 1948. Deze systematische vergelijking is zeer leerzaam en geeft een goed inzicht in het verloop der stemmingen. Voorts zijn opgenomen de statuten van „De Antirevolutionaire Partij Stichting” en de samenvatting van het „College van Advies”.

5. De Deputatenvergadering

De Deputatenvergadering zal plaats hebben op Woensdag 18 October a.s. Het voorstel — want practisch is het één voorstel — is aan de kiesverenigingen reeds toegezonden en voorts wordt het in dit nummer afgedrukt zodat heel ons kader op de hoogte is. Het ligt in de bedoeling dat op de Deputatenvergadering der gewoonte getrouw door de Voorzitter van het Centraal Comité een deputatenrede wordt uitgesproken. Dat zal in de morgenvergadering geschieden. Daarna vangt de discussie over het voorstel aan. Vermoedelijk wordt nog een spreker aangezocht voor een slotwoord. Intussen — nog niet alle kiesverenigingen hebben hun contributie over 1949 voldaan. Het aantal is wel niet groot. Krachtens de statuten zullen deze kiesverenigingen dus geen afgevaardigden kunnen zenden. Willen de penningmeesters van deze kiesverenigingen daar wel aan denken en er voor zorg dragen, dat zij vóór 1 October a.s. het verschuldigde bedrag hebben overgemaakt? Dan zal er nog voor worden gezorgd dat alsnog de toegangskaarten worden toegezonden. De statuten moeten nu eenmaal worden nageleefd. De vorige malen is hieraan niet streng de hand gehouden in verband met de reorganisatie der kiesverenigingen direct na de oorlog. Maar nu zijn de verhoudingen langzamerhand toch normaal en voor ditmaal mag men daarop geen beroep doen. Het gaat dus over de contributie over 1949. Men lette wel op het jaartal.

6. Gemiddelde contributie omhoog.

De voorstellen van het Centraal Comité brengen mede, dat vele kiesverenigingen zich moeten beraden over de financiële toestand. In de meeste gevallen zal het nodig zijn dat de gemiddelde contributie met rond een gulden wordt verhoogd. In veel kiesverenigingen is het usance dat voor allen één con-

tributie geldt, b.v. f 2.— of f 2.50 per jaar. Dit is niet goed. Dat bedrag moet men nemen als minimum contributie. De gemiddelde contributie moet echter worden opgevoerd tot f 4.— à f 5.— per jaar. Dat kan men bereiken langs twee wegen.

In de eerste plaats door de contributie te innen per maand. Het is gemakkelijker om f 0.25 per maand te betalen, dan f 2.— per jaar. Dit moet men organiseren. Met een paar mensen kan men dit regelen. In de tweede plaats zijn er ook onder ons nog heel wat mensen, die wel f 0.50 per maand — en meer — kunnen en willen betalen. Maar dat moet aan die mensen worden duidelijk gemaakt dat het ook nodig is. En daarom zullen de besturen der kiesverenigingen er op uit moeten. In deze wintercampagne moet ieder lid der kiesvereniging worden bezocht om met hem te spreken over de betekenis der politiek. Zo kan het. Mits men slechts bereid is de zaak aan te pakken. Mits men slechts inziet dat deze dingen nodig zijn.

7. Geen lid ga verloren

Ongetwijfeld zal men bij het huisbezoek leden ontmoeten die niet bereid zijn hun contributie te verhogen. Dan moet men die leden niet schrappen. Want ongetwijfeld zal men er in slagen de gemiddelde contributie wel te verbeteren. Onze penningmeesters moeten er op rekenen dat gemiddeld f 2.— per lid nodig is voor de hogere organen van Staten-Centrale, Provinciaal- en Centraal Comité samen. Wanneer er nu leden zijn die niet bereid zijn om f 3.— per jaar contributie te betalen, maar met f 2.— per jaar willen volstaan, dan is het inderdaad zo dat de plaatselijke kiesvereniging geen geldelijk voordeel heeft van deze leden. Maar dan moet en dan mag men niet vergeten dat er ook leden zijn die f 5.— en f 10.— per jaar betalen, en die maken dus goed wat men op de andere tekort komt. Bovendien komt daar nu nog iets bij. Wanneer men die leden niet opgeeft ontvangen zij ook niet het partijorgaan. Dat is straks een belangrijk argument. Want als die leden een jaar, twee jaar dat partijorgaan hebben ontvangen, dan kan men hen nog eens aanspreken met een stevig argument. Wij zullen ons best doen dat contactorgaan zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Wat we willen toezenden moet goed zijn en populair. Maar dat contactorgaan dient juist om de weinig medewerkende leden de belangstelling te prikkelen. Juist voor hen is dat contactorgaan bedoeld. En daarom is er zoveel aan gelegen dat met name deze leden niet worden afgevoerd.

Dat brengt dan in de aanvang wellicht wat moeilijkheden mee voor de kiesverenigingen, maar op de duur wordt dat beter.

Want wanneer de leden zien dat zij voor hun contributie iets ontvangen dan wordt ook de bereidheid groter om voor die partij iets te doen. En daarom — geen lid mag verloren gaan.

Men moet doorzetten. En vergeet het dan ook niet. De contributie van het Centraal Comité wordt f 1.25 — maar f 0.60 daarvan is nodig voor het contactorgaan — en f 0.15 is nodig voor het verkiezingsfonds — zodat het Centraal Comité evenals tot nu toe f 0.50 per jaar blijft ontvangen voor zijn normale uitgaven.

Deputatenvergadering

Het Centraal Comité heeft zich in de laatste jaren o.m. herhaaldelijk moeten bezig houden met een tweetal zaken, waarvoor het thans meent Uw aandacht en medewerking te mogen vragen.

De eerste betreft de schriftelijke voorlichting omtrent en de propaganda voor de Antirevolutionaire politiek. De tweede, overigens met de eerste samenhangende, raakt de voorziening in de geldmiddelen, welke de partij nodig heeft om haar taak ten aanzien van voorlichting en propaganda enigszins naar behoren te kunnen vervullen.

Een politieke partij als de onze, welke, gelet op de tegenwoordige omstandigheden, wat haar organisatie en werkzaamheid betreft, wil beantwoorden aan normale eisen, dient ten minste te beschikken over een drietal periodieken, welke ieder een eigen karakter hebben en een eigen lezerskring bereiken.

Antirevolutionaire Staatkunde

In de eerste plaats is er behoefte aan een populair wetenschappelijk tijdschrift, waarin de staatkundige vragen principieel en praktisch op zodanige wijze worden behandeld, dat er het licht der beginselen op valt en diepere bezinning inzake die vragen en de politieke strijd wordt bevorderd. Voor dit doel is in het leven geroepen het maandschrift „Anti-Revolutionaire Staatkunde”, dat wordt uitgegeven door de Dr A. Kuyperstichting. Dit maandschrift voldoet in het algemeen aan de voorwaarden, welke daaraan redelijkerwijze mogen worden gesteld. **Alleen moet, niettegenstaande de abonnementsprijs bijzonder laag is, worden verklaard, dat het nog steeds door een te gering aantal mensen uit onze kring wordt gelezen. Zo zijn b.v. nog lang niet alle kiesverenigingen daarop geabonneerd, hoewel dit toch zeker een minimum eis mag worden genoemd.**

Nederlandsche Gedachten

In de tweede plaats is nodig een orgaan dat dient voor het kader van de partij, dit begrip in brede zin genomen. In dit orgaan behoort voorlichting te worden gegeven over de vraagstukken van de dag, over de strijd, welke zich op staatkundig gebied afspeelt en over de werkzaamheid van de partij. Met het oog daarop heeft het Centraal Comité na de bevrijding van ons land besloten „Nederlandsche Gedachten” opnieuw uit te geven. Deze periodiek voldoet, naar uit verschillende mededelingen is gebleken, wel ongeveer aan de eisen, al blijkt af en toe, dat er lezers zijn, die sommige artikelen te zwaar vinden. **Deze uitgave bedruipt zich, maar zij zou veel beter doel treffen, wanneer het aantal abonné's belangrijk hoger was. Dit is thans ongeveer 10.000, maar zou ten minste 15.000, om niet te zeggen 20.000 moeten zijn. Het abonnementsgeld bedraagt slechts f 3.— per jaar. Daarvoor ontvangt men 350 à 400 pa-**

gina's lectuur. Wanneer de bestuursleden van alle kiesverenigingen en van de verdere organen der partij daarop waren geabonneerd — en dit behoorde zo te zijn — zou het getal abonné's spoedig oplopen tot 15.000, waardoor tevens deze uitgave technisch beter zou kunnen worden verzorgd.

Contactorgaan

In de derde plaats dient te kunnen worden beschikt over een periodiek, welke op vaste tijden wordt toegezonden aan alle leden van de partij, door middel waarvan op eenvoudige wijze kan worden gezorgd voor voorlichting en scholing van de leden en tevens het contact tussen hen en de partij kan worden verbeterd.

Over zulk een periodiek beschikt onze partij nog niet.

De Antirevolutionaire Stem

Daarnaast bestaat behoefte aan een blaadje of pamfletten, waarin op zeer populaire wijze de betekenis van de Antirevolutionaire beginselen wordt uiteengezet voor hen, die, alhoewel geen lid van een kiesvereniging, tot onze geestverwanten kunnen worden gerekend, en waarin de partij zich op daarvoor passende momenten kan richten tot ons gehele volk. Met het oog op deze doeleinden is overgegaan tot de uitgave van „De Antirevolutionaire Stem”. De practijk heeft geleerd, dat dit blaadje voor 65 à 70 % wordt gebruikt om het contact met de leden van de kiesverenigingen te onderhouden en slechts voor 30 à 35 % dienst doet voor verspreiding onder geestverwante niet-leden. Voor massapropaganda werd het alleen in verkiezingstijden gebruikt. Hoezeer een en ander van betekenis kan worden geacht, toch worden er dikwijls bezwaren tegen dit blaadje geopperd. Het draagt een min of meer tweeslachtig karakter en vraagt telkenjare een belangrijk bedrag uit de kas van het Centraal Comité, namelijk rond f 10.000.—, omdat bij de huidige stand van papierprijzen en drukkosten de exploitatie van zulk een blaadje eenvoudig niet sluitend kan worden gemaakt. Dit bracht mee, dat telkens de vraag aan de orde kwam: hoe kan te dezer zake een meer bevredigende toestand worden tot stand gebracht.

Advies van de Propaganda-Centrale

De Propaganda-Centrale heeft zich hierover ernstig beraden en is tot de conclusie gekomen, dat alleen ingrijpende maatregelen zouden kunnen leiden tot verbetering. Zij is van mening, dat het zeer noodzakelijk is het contact met de leden van de partij te versterken en te verdiepen. Daarvoor kan „De A.R. Stem” niet of slechts zeer onvoldoende dienen. Voor dit doel is een contact-orgaan nodig met een inhoud, welke daarop in het bij-

zonder is gericht. Zo kwam zij er toe aan ons Comité in overweging te geven „De A.R. Stem” aan het einde van dit jaar op te heffen en met ingang van 1951 in combinatie met het kaderorgaan een blad uit te geven, dat aan alle leden van de partij wordt toegezonden. Concreet kwamen haar voorstellen hierop neer, dat „Nederlandsche Gedachten” 9 maal per jaar zal verschijnen in een omvang van 32 pagina’s tegen dezelfde abonnementsprijs als thans, f 3.— per jaar, en dat, onder een eigen naam, 6 maal per jaar in een omvang van 16 pagina’s zal uitkomen een contact-orgaan, dat gratis aan alle leden van de kiesvereniging wordt toegezonden. Het formaat zou zij iets groter wensen dan het tegenwoordige, opdat in de uitgave verschillende typografische verbeteringen zullen kunnen worden aangebracht.

Vanzelfsprekend gaat uitvoering van dit plan gepaard met een belangrijke stijging van de uitgaven van het Centraal Comité. Weliswaar vervalt dan het tekort op „De A.R. Stem” ad f 10.000.— per jaar, maar daartegenover staat een veel hoger bedrag aan kosten, tengevolge van de uitgifte en verzending van het contact-orgaan (6 maal per jaar) aan alle leden van de bij het Centraal Comité aangesloten kiesverenigingen.

Een Contact-orgaan is dringend nodig

Het Centraal Comité heeft de voorstellen van de Propaganda-Centrale rijpelijk overwogen en besloten deze, wat de hoofdzaken betreft, tot de zijne te maken. Het kwam daartoe op de volgende gronden. Voor de handhaving en de versterking van de band tussen de leden en de partij is een blad noodzakelijk, omdat de ervaring leert, dat deze band niet kan worden in stand gehouden, noch op genoegzame wijze kan worden versterkt, uitsluitend door vergaderingen van de plaatselijke kiesverenigingen. De leden weten nu dikwijls te weinig van de werkzaamheid van de partij in het algemeen, en van die in andere plaatsen en streken van ons land. Daarom is het in hoge mate wenselijk, dat zij daarover periodiek schriftelijk inlichtingen ontvangen. Er is grote behoefte aan voorlichting omtrent de vragen van de dag, welke op eenvoudige wijze wordt gegeven, en waarin met name deze vragen en de strijd, welke daarvoor wordt gevoerd, worden gezien bij het licht van de Heilige Schrift, en met in acht neming van de lessen der geschiedenis. Van deze inlichtingen en voorlichting dienen de leden van onze partij rustig thuis kennis te kunnen nemen, met het oog op de vervulling van hun persoonlijke roeping en hun medewerking aan de arbeid van onze partij. Voor aanvaarding en ten uitvoerlegging van deze voorstellen is echter de medewerking van alle organen der partij en haar gehele kader onmisbaar.

Versterking der financiën

Eerst moge op de financiële kant van de zaak nader worden ingegaan. De kosten verbonden aan de uitgave van het contact-orgaan (drukken, verzenden en administratie) worden begroot op rond

f 60.000.— per jaar. De normale inkomsten van het Centraal Comité bedragen jaarlijks rond f 50.000.— en deze inkomsten zijn ongeveer nodig voor de financiering van de tegenwoordige uitgaven. Daarvoor wordt U verwezen naar de bijlage, waarin de uitgaven van het Centraal Comité over de jaren 1947—1949 zijn opgenomen. Deze inkomsten zijn dus nog te gering om een reserve te kunnen kweken voor de bijzondere uitgaven, welke moeten worden gedaan in een jaar van verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Weliswaar zal bij aanvaarding van vorengenoemde voorstellen het subsidie voor „De A.R. Stem” komen te vervallen, maar het bedrag daarvoor is tenminste telkenjare nodig voor de vorming van een reserve ter bestrijding van deze bijzondere kosten. **Het Centraal Comité is n.l. van oordeel, dat de gewone inkomsten van de partij toereikend moeten zijn voor de dekking van de gewone uitgaven en van de genoemde verkiezingskosten. Het meent daarom, dat het mogelijke behoort te worden gedaan om voor de toekomst te voorkomen, dat in een verkiezingsjaar speciale bijdragen van de kiesverenigingen moeten worden gevraagd.**

Contributieverhoging

Met het oog op een en ander dienen de inkomsten van het Centraal Comité alzo te stijgen met ten minste f 60.000.—, en bovendien tengevolge van het wegvallen van „De A.R. Stem” met een bedrag voor schriftelijke propaganda onder onze geestverwanten in de ruime zin en onder ons gehele volk. **Daarom dient de bijdrage aan het Centraal Comité, welke thans f 0.50 per lid en per jaar bedraagt, te worden gebracht op f 1.25 per lid en per jaar.**

Waarom contributieverhoging?

Het Centraal comité ontveinst zich niet, dat dit een belangrijke verhoging is, maar het heeft, gelet op het doel, volle vrijmoedigheid Uw medewerking te vragen voor het tot stand brengen van deze verhoging en zulks op grond van de volgende overwegingen:

1e. Voor de tweede wereldoorlog was de bijdrage aan het Centraal Comité veel te gering; men mag deze niet als basis nemen bij de beoordeling van hetgeen thans wordt voorgesteld;

2e. Zijn de contributies in de meeste plaatsen, in verband met de daling van de koopkracht van het geld, te weinig verhoogd;

3e. Zijn de uitgaven, welke de partij moet doen om haar taak naar behoren te kunnen verrichten, sterk gestegen, en zullen deze, zelfs bij betrachting van alle soberheid nog verder stijgen;

4e. Bij vergelijking met hetgeen door andere partijen van de leden wordt gevraagd, blijkt ons voorstel zeer laag;

5e. Wordt bedacht dat alle leden van de kiesverenigingen voortaan, tegen een voor hen betrekkelijk geringe verhoging van de contributie, gratis en per post het contact-orgaan ontvangen, biedende in 6 nummers per jaar 96 pagina’s lectuur.

Dit laatste is, zoals wij reeds te kennen gaven,

van grote betekenis voor het verband tussen de partij en haar leden, voor de bevordering van de belangstelling en het meeleven op politiek gebied van onze georganiseerde geestverwanten en voor de verlevendiging en de verhoging van hun werkzaamheid op staatkundig terrein. **Onze partij behoort krachtens onze roeping te zijn een bouwende en strijdende partij, welke naar het Woord des Heeren trouw, opgewekt, en volhardend werkzaam is ten bate van ons volk en ten gunste van een christelijke nationale en internationale staatkunde.**

Het voorstel

Daarom roept het Centraal Comité Uw aller medewerking in:

- 1e. voor de verhoging van het aantal abonné's op het maandschrift „Anti-Revolutionaire Staatkunde”;
- 2e. voor de toeneming van het aantal abonné's op ons kaderorgaan „Nederlandsche Gedachten”;
- 3e. voor de aanvaarding van zijn voorstel tot verhoging van de afdracht der kiesverenigingen aan het Centraal Comité van f 0.50 tot f 1.25 per lid en per jaar met ingang van 1 Januari 1951, waartegenover het Centraal Comité zich verplicht aan alle leden van de kiesverenigin-

gen zesmaal per jaar het contact-orgaan te zenden in een omvang van 16 pagina's per nummer.

In verband daarmee wordt voorgesteld het eerste lid van artikel 20 der Statuten als volgt te wijzigen: „Elke aangesloten kiesvereniging kwijt telkenjare aan het Centraal Comité een contributie van f 1.25 voor elk harer leden”.

Voor de vaststelling van de naam van het contact-orgaan worden gaarne adviezen omtrent de keuze van die naam ingewacht vóór 1 October a.s. op het bureau Centraal Comité.

Buitengewone Deputatenvergadering

Voor de behandeling van dit voorstel zal D.V. een buitengewone Deputatenvergadering worden belegd op Woensdag 18 October te Utrecht.

U opwekkend tot hartelijke medewerking aan de tot standkoming van het voorgestelde en het slagen van de plannen, verblijven wij,

met hoogachting en beleefde groeten,
Voor het Centraal Comité van
Antirevolutionaire Kiesverenigingen,
J. SCHOUTEN, Voorzitter.
R. GOSKER, Adjunct-Secretaris.

Invoering van de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering vertraagd

J. SCHIPPER

Bij de openbare behandeling van het wetsontwerp inzake de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering in de Eerste Kamer heeft de Minister, nadat vanuit de Kamer verzocht was zo spoedig mogelijk tot invoering over te gaan, medegedeeld dat dit, naar hij hoopte, op 1 Juli 1950 mogelijk zou zijn.

De aandrang uit de Kamer, om dit wetsontwerp spoedig in te voeren, kwam voort uit twee overwegingen.

De eerste was de wenselijkheid om daarmee de overbruggingsuitkering, die sinds de bevrijding de te loorgegane werkloosheidsverzekering verving, te doen beëindigen. De overbruggingsuitkering droeg min of meer het karakter van sociale bijstand van overheidswege, terwijl de werkloosheidsverzekering het zelf-doen en het verkrijgen van rechten op de voorgrond plaatste. De arbeidersvakvereniging was, tot aan de ontbinding der organisaties in bezettingstijd, het orgaan geweest dat de werkloosheidsverzekering droeg en uitvoerde en het lag voor de hand dat deze vakverenigingen, al zou de uitvoering van de wet in handen worden gelegd van vak-bedrijfsverenigingen, op spoedige uitvoering gesteld waren met het oog op de toekenning van rechten aan de verzekerden. Daarmede werd een stuk overheidszorg, hoe waardevol overigens ook door het ontbreken van werkloosheidsverzekering, teruggenomen en het bedrijfsleven de kans hergeven om de verzeke-

ring tegen de gevolgen van werkloosheid weer in eigen hand te nemen.

De andere overweging gold de toen reeds waar te nemen tendenz naar stijgende werkloosheid. Later bleek, helaas, dat die stijging van werkloosheid reeds in vrij ernstige mate aanwezig was. Daarbij kwam bovendien nog in het geding dat door snelle invoering van de wet, n.l. premie-betaling door patroons en arbeiders, reserve kon worden gevormd. Een reserve die van de allergrootste betekenis is voor de uitvoering van de werkloosheidsverzekering.

Op 30 Maart j.l. verklaarde Minister Joekes in de Eerste Kamer dat hij geen kans zag de Werkloosheidswet per 1 Juli 1950 in werking te doen treden.1) Wanneer dit wel zou kunnen geschieden heeft de Minister niet medegedeeld. Wel dringen er geruchten door uit het departement dat dit eerst per 1 April 1951 het geval zal kunnen zijn.

Wat is de oorzaak van deze jammerlijke vertraging? Minister Joekes heeft daarover een en ander in de Eerste Kamer medegedeeld. Het rapport inzake de herziening van de sociale verzekering in Maart 1948 uitgebracht, heeft de reorganisatie van de uitvoeringsorganen opnieuw aan de orde gesteld. Na overleg met de Stichting van den Arbeid is nu een ontwerp van wet inzake de reorganisatie van de uitvoeringsorganen om advies naar den Raad van

State gezonden en kwam enkele weken geleden bij de Tweede Kamer in.

Bij de behandeling van de denkbeelden inzake de reorganisatie van de uitvoeringsorganen is de stichting van een Centraal Administratiekantoor aan de orde gekomen, waarvan de praktische betekenis zal zijn dat, op een enkele uitzondering na, alle te stichten bedrijfsverenigingen hun administratie aan dit Centraal Administratiekantoor zullen toevertrouwen. In de wet op de werkloosheidsverzekering is wel de mogelijkheid van een Centraal Administratiekantoor geopend, maar naar de algemene opvatting zouden de meeste Bedrijfsverenigingen de Werkloosheidswet zelfstandig, ook wat de administratie betreft, uitvoeren.

Er was reeds een schema opgesteld in welke bedrijfstakken bedrijfsverenigingen zouden worden gesticht, n.l. in elke bedrijfstak één (in tegenstelling tot de uitvoering van de ziekte- en kinderbijslagwet waarvoor in verschillende bedrijfstakken drie of meer bedrijfsverenigingen bestonden), met de bedoeling dat deze nieuwe bedrijfsverenigingen eerlang ook de ziekte- en kinderbijslagwet zouden uitvoeren. Hoewel voor de Werkloosheidswet het C.A.K. geen belangrijke rol zou spelen, stelde de Minister, die de statuten voor de nieuwe bedrijfsverenigingen moest goedkeuren, zich op het standpunt dat zij zich dienden te gedragen naar de opvattingen die in het voorlopige ontwerp, inzake de reorganisatie der uitvoeringsorganen van de sociale verzekeringswetten, waren neergelegd, speciaal voor wat het C.A.K. betreft.

„De Mededelingen” van het Centraal Sociaal Werkgeversverbond van 1 Mei j.l. onthult nu dat „het georganiseerde bedrijfsleven weigerde de Minister te volgen in zijn suggesties om bij de opbouw van de uitvoeringsorganen der werkloosheidsverzekering zich te gedragen alsof de plannen tot reorganisatie van de uitvoering van de overige sociale verzekeringen, reeds door het Parlement waren aangevaard”.

De Minister van Sociale Zaken heeft, zijn beleid verdedigend in de Eerste Kamer op 30 Maart j.l., betoogd dat hij van oordeel is dat de 26 bedrijfsverenigingen die er, voor hetzelfde aantal bedrijfstakken, zouden komen, niet ieder een eigen technische administratie zouden opbouwen, indien die administratie ook door een centraal administratiekantoor, eventueel met districtskantoren, zou kunnen worden uitgevoerd.

Wat heeft de Minister nu verder voor argumenten aangevoerd die leiden tot uitstel van de invoering van de Werkloosheidswet, buiten die inzake het C.A.K.?

- 1e. Het minder vlotte verloop van de instelling der nieuwe bedrijfsverenigingen;

- 2e. De bijzondere voorbereiding die nodig is voor de invoering van deze wet voor de landbouw.

- 3e. Dat er nog geen voldoende inzicht bestaat inzake de premieën, die voor de wachtgeldfondsen en voor het Algemeen Werkloosheidsfonds moeten worden betaald.

Het Centraal Werkgeversverbond antwoordt op deze twee argumenten: de oorzaak voor het eerste bezwaar ligt in het beleid van het Ministerie zelf. Terwijl ten aanzien van het tweede argument opgemerkt wordt: dit wist men ook voor de indiening van het wetsontwerp in Januari 1948.

Het zal inderdaad voor de nieuwe bedrijfsverenigingen wel moeilijk zijn de premieën nauwkeurig te berekenen. Dit hangt voor een belangrijk deel af van welk werkloosheidspercentage voor de betreffende bedrijfstak men uitgaat. Dit verschil kwam ook reeds te voorschijn in de berekening die de gemengde commissie bij het opstellen van het wetsontwerp heeft gemaakt en de becijfering die door de Minister bij de indiening van het wetsontwerp aan de Staten Generaal werd overgelegd. Indien men over het uitgangspunt der werkloosheidscijfers voor de berekening der premieën een eensluidende opvatting heeft verkregen, zal daarmee voor een belangrijk deel dit bezwaar weggenomen zijn.

Blijft dus over de kwestie van het Centraal Administratiekantoor. Dit is m.i. het punt waarom de kwestie bij de invoering van de Werkloosheidsverzekering draait.

Het moet de Minister toch wat te zeggen hebben dat het georganiseerde bedrijfsleven niet bereid is hem op die weg, voor wat de werkloosheidswet betreft, te volgen.

Na de bevrijding heeft de Regering het georganiseerde bedrijfsleven, in casu de Stichting van den Arbeid, als adviescollege aanvaard. Het komt in de laatste tijd verschillende malen voor dat het Kabinet op belangrijke punten afwijkt van het gegeven advies. Ik noem in dit verband drie dingen: de verandering van de doelstelling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, het afzonderlijk indienen van het wetsontwerp inzake regelen voor Ondernemersraden en nu het verplichtend willen stellen van het C.A.K. voor de Werkloosheidswet.²⁾

Wij gaan thans op het vraagstuk van het C.A.K. niet in, omdat dit straks bij beschouwingen over de reorganisatie der uitvoeringsorganen van de sociale verzekeringswetgeving, wel aan de orde komt.

Wil het zelf-doen van het georganiseerde bedrijfsleven tot zijn recht komen, dan zal het nodig zijn dat elke bedrijfstak zijn eigen uitvoeringsorgaan heeft. Voor de wijze waarop de administratie-bezwaren kunnen worden opgevangen, moet het m.i. mogelijk zijn een oplossing te vinden. Evengoed als de wenselijkheid van decentralisatie in de verschillende landsdelen.

„Herstel”, het orgaan van de Kath. Arbeidersbeweging, schrijft, m.i. terecht, dat het ergste van dit alles is, dat de arbeider van dit alles de dupe is. Het gevolg van deze gang van zaken is ook dat degenen, die de uitvoeringsapparatuur van de Werkloosheidswet moeten opbouwen, niet meer weten waar ze aan toe zijn. Intussen ligt het opbouwwerk stil met alle funeste gevolgen daarvan.

’t Is wel teleurstellend.

---

1) Op 20 Mei 1950 heeft de Minister op vragen van het Tweede Kamerlid, de Heer Andriessen, nog uitvoerig uiteengezet welke redenen tot verschuiving van de invoering der Werkloosheidswet hebben geleid. (Zie aanhangsel „Handelingen”, pag. 145.)

2) Wij laten nu nog buiten beschouwing dat inzake de Noodwet Ouderdomsvoorziening geen overleg met de St. v. d. Arbeid plaats had en dit college wel een mededeling over deze materie ontving. Terwijl de opzet van een regeling door de Stichting voor de verzekerden bij de Minister bekend was.

UIT DE **PERS**

Mr C. J. VERPLANKE

Onder coalitiegenoten (I)

Steeds meer ontwaakt de K.V.P. uit haar socialistische dommel. In de rubriek „Geachte redactie” in de Volkskrant (K.V.P.) d.d. 12 Augustus werd wederom een brief opgenomen van een teleurgestelde K.V.P.-stemmer, die zich afvraagt, hoe lang de samenwerking met de P.v.d.A. nog duren moet:

Hoe lang zal het nog duren voor het partijbestuur van de K.V.P. er van doordrongen is, dat men in een democratische rechtsstaat niet kan en mag samenwerken met een partij, welke volledig achter de Belgische rebellen staat? In België is gebleken, dat de partij geestelijk verdoold is en in wezen zeer weinig verschilt met hen, die hysterisch om vrijheid roepen, maar aan de tegenstander de vrijheid ontnemen, er een politieke mening op na te houden, welke niet is afgestemd op de hunne. Het wordt tijd, dat ook de katholieke en protestantse arbeiders, die menen dat er geen principiële bezwaren zijn tegen het lidmaatschap van de Partij van de Arbeid of van de socialistische vakbonden inzien, dat deze laatste slechts instrumenten zijn in handen van de politiek-gevaarlijke organisaties.

Onder coalitiegenoten (II)

Doch ook in de hogere regionen der K.V.P. dringt het besef door, dat men zich bij de P.v.d.A. in revolutionair gezelschap bevindt. Bij de opening van het Vormingscentrum der K.V.P. te Baarn op 1 September nam de voorzitter der K.V.P., de heer W. J. Andriessen, volgens het verslag in de Volkskrant d.d. 2 September de gelegenheid te baat enige niet bepaald malse kritiek op de P.v.d.A. ten gehore te brengen.

Gebeurtenissen van de laatste tijd doen ons zien, welke opvattingen van democratie bij de socialisten aanwezig zijn. De gebeurtenissen in België bewijzen, dat, volgens hen, de inhoud van het begrip democratie een veelzijdige inhoud heeft en dat men daarmee op een gruwelijke wijze kan experimenteren. Dat men van socialistische zijde in Nederland er geen bezwaar in ziet dit experimenteren goed te praten, kan niet anders dan tot ernstige ongerustheid stemmen. Het moet een weldadig gevoel van veiligheid geven, daartegen in eigen partijverband stelling te kunnen nemen.

Wanneer men bedenkt, dat een en ander op de voorpagina van de Volkskrant werd gepubliceerd onder de vette kop „Veilig gevoel,

dat K.V.P. in Nederland van zich af kan bijten”, dan blijkt wel, dat er eigenaardige vereisten voor een coalitievorming kunnen zijn. De Heer Andriessen, eenmaal op dreef zijnde, zette volgens het verslag zijn aanval op de P.v.d.A. als volgt voort:

De heer Andriessen herhaalde vervolgens precies wat hij op de kaderdagen in Weert had gezegd en waaruit over de doorbraakgedachte heel andere dingen zijn gedistilleerd dan er in werkelijkheid naar voren zijn gebracht. Dit is ook gebeurd in „Het Vrije Volk”, waarin tevens voor de zoveelste keer blijkt, hoe men van die zijde over de partij denkt. Het Vrije Volk schreef onder meer:

„Als emancipatie-bewegingen hebben de confessionele partijen in ons land een historische rol vervuld. Maar die taak is volbracht. Wat er op het ogenblik nog rest, dat is confessionele „Prinzipienreiterie” en confessionele machtspolitiek”.

„Dit is duidelijke taal”, zei de heer Andriessen „en voor geen tweeërlei uitleg vatbaar. Wij weten nu nog eens weer opnieuw, hoe „Het Vrije Volk” — het blad staat niet helemaal los van de P.v.d.A. — over onze eigen partijformatie denkt en wat het ons in de schoenen schuift. En dit alles na een onjuiste interpretatie van een uitspraak mijnerzijds.

Voor wat het oordeel over ons aangaat: het blad zal moeten bedenken, dat dergelijke oordelen niet bijster geschikt zijn om de onderlinge verhoudingen gunstig te beïnvloeden. Wanneer men een volksgroep, omdat hij zich uit een diep gewortelde overtuiging in een eigen partij organiseert en door middel daarvan in het staatkundig leven van Nederland optreedt, „Prinzipienreiterie” en confessionele machtspolitiek verwijt, dan hapert er iets aan een juiste instelling en dan is dat voor die volksgroep pijnlijk. Dan zegt men in feite dat het algemeen welzijn bij deze groep en haar partij niet veilig is. Ernstiger beschuldiging is voor een politieke partij moeilijk denkbaar.

Wij betreuren uitspraken, als zo juist geciteerd, in hoge mate. Bij alle meningsverschillen moet men steeds als uitgangspunt handhaven — tenzij het tegendeel evident blijkt — dat men de bedoelingen en intenties van de ander intact laat. Verlaat men deze weg, dan is het hek van de dam en vruchtbare samenwerking uitgesloten. Het scheen mij niet ongepast deze opmerkingen te maken. Hopelijk zullen ze verhelderend werken en tot het inzicht voeren, dat de Katholieke Volks Partij dergelijke aantijgingen niet over haar kant zal laten gaan. Dit is ook een der vruchten van de emancipatie”.

Ziet, wij hadden nooit kunnen denken, dat het Vormingscentrum reeds bij zijn opening dergelijke resultaten af zou werpen. Men „vorme” in deze geest maar rustig verder.

Protestantse verdraagzaamheid

Aan de taak van het Vormingscentrum der K.V.P. heeft ook de schrijver van de rubriek „Tussen Plein en Binnenhof” in de Volkskrant d.d. 5 September één zijner instructieve artikelen gewijd. In een gesprek met een Kamerlid, een Vrijmoedige en een Kapelaan heeft hij zich bezig gehouden met de vraag, wat de Rooms en zouden doen, indien ze niet 32, maar 51 Kamerleden zouden hebben. Het onderwerp der verdraagzaamheid in het algemeen leek hem geschikt om aan een gemengde werkgroep voor te leggen. Hij merkte op:

Het Centrum beperkt de kring van zijn medewerkers niet tot de Katholieken alleen; het kan in gemengd gezelschap bepaalde problemen aan een discussie onderwerpen. Welnu het congressthema lijkt mij bij uitstek geschikt om het voor te leggen aan zo'n gemengde werkgroep. Haal de dr. Kuyper- en de Wiardi Beckmanstichtingen ergerust bij en pak het vraagstuk der tolerantie breed aan, dat zal zijn op voet van wederkerigheid. Laten de socialisten en de protestanten ook over de brug komen met hun eigen opvattingen over verdraagzaamheid en democratie. De instelling van zo'n gevarieerde praatgroep is op zich al een uiting van verdraagzaamheid.

De laatste opmerking zou de S.G.P., gesteld dat zij een Ds Kersten-stichting had, weerhouden om mee te doen.

Het communisme onder groene vlag

De Groene Amsterdammer („onafhankelijk” weekblad) schuift langzamerhand in communistische richting. Inderdaad, van socialisme naar communisme, ce n'est qu'un pas. Het blad is thans de krypto-communistische faze binnengetreden. In het nummer van 5 Augustus luidt het in een artikel getiteld „Om heel Azië gaat het”:

De belangrijker zaken, die men had moeten zien, zijn de voldongen feiten in Azië. De belangrijker taken, die men had moeten verrichten, zijn saam te vatten in dit begrip: de erkenning van die voldongen feiten en het daarna handelen. En waarom ziet men de dingen niet en handelt men er niet naar? Omdat ze niet passen in een star Westers schema. Verblind door angst voor het communisme ziet men niet, dat in dit tijdsgewricht het accent in Azië veel meer valt op nationale strevingen dan op sociale tegenstellingen. Wat Azië ver-

eent is, nu nog, veel machtiger dan wat het verdeelt. En wat de Aziaten thans vereent is dit: Zij willen geen vechtende Westelingen meer zien in Aziatische landen — geen Franse soldaten meer in Vietnam, geen Britse soldaten meer in Malakka, en ook geen Amerikaanse soldaten in Korea.

De Groene oordeelt dus, dat men beter heel Azië kan laten bezetten door de vredelievende communistische soldaten.

Al is de Reformatie nog zo snel . . .

In de Kerkbode Zuid-Holland-Zuid schreef de (vrijgemaakt) Geref. Ds. Joh. Francke:

Wij hebben indertijd in deze Kerkbode geschreven; dat Ds B. A. Bos reeds in 1946 met een program voor een nieuwe politieke partij in z'n actetas liep. Ds Bos ontkende dat. En nu is ons gebleken, dat hij daarin gelijk had; doch verzweg, dat hij in Nov. '46 had bedankt voor het lidmaatschap van de a.r. kiesvereniging in Voorburg en zich ook van de a.r. partij had losgemaakt.

Dat blijkt uit een stuk, dat hij in Nov. '46 aan die a.r. kiesvereniging heeft gezonden en dat hij ook in Voorburg heeft verspreid. Wij zijn in het bezit van bedoeld stuk en laten het hier in extenso volgen. Het is een zeer ernstig en degelijk stuk, dat de overweging waard is en ook in 1950 nog van actueel belang.

Uiteraard nam K. S. (Prof. Dr. K. Schilder) in de nummers van 5 en 12 Augustus van het (vrijgemaakt) Geref. weekblad „De Reformatie” deze brief van „Ds Bos” met graagte over. In deze brief schrijft „Ds Bos” immers:

Het doet mij hartelijk leed, dat ik na veel be raad tot de overtuiging moest komen, dat de antirevolutionaire partij tegen deze ontredring, die catastrofaal is, geen dam opwerpt of kan opwerpen, want zelf wordt deze partij meegeleurd in de val van het liberalisme. Al voert ze in haar vaan ook de naam van Christus, de oude beginselkracht is blijkbaar van haar geweken en steeds meer heeft zij zichzelf met het liberale denken verzoend, met als gevolg dat zij tot waarlijke reformatie niet bereid blijkt te zijn en de geestelijke kracht mist om het vacuum te vullen.

Dit moet Prof. Schilder als muziek in de oren hebben geklonken. Al verwijt hij de A.R.-partij meer een varen niet in liberale, maar in socialistische wateren, „Ds Bos” geeft de anti-revolutionairen ook een kostelijke trap. Het slot van de brief van „Ds Bos” aan de A.R. kiesvereniging te Voorburg was wel ten zeerste geschikt voor overneming in De Reformatie:

Antirevolutionair hoop ik te blijven, maar dan

Ons Program

I

A. R. DE KWAADSTENIET

OP DE HELLING?

Het vorige jaar heeft het Centraal Comité een commissie ingesteld, welke taak het is de bezwaren, welke hier en daar zijn ingebracht tegen de artikelen 1 tot en met 5 van het Program van beginselen der Anti-Revolutionaire Partij in overweging te nemen, na te gaan of wijziging van een of meer der vermelde artikelen aanbeveling verdient en omtrent het een en ander aan het Centraal Comité te rapporteren.

Tot welk resultaat de commissie zal komen, is natuurlijk niet te voorspellen, maar wel kan verwacht worden, dat zij niet tot de conclusie zal komen, dat generlei wijziging van de eerste vijf artikelen van het beginsel-program nodig is.

Binnen afzienbare tijd zal dus het A.R. beginsel-program wel op de helling moeten.

Maar dan zal het gewenst zijn, dat niet alleen de artikelen 1 tot en met 5 onder de loupe genomen worden, doch dat tegelijkertijd nagegaan wordt of ook de andere artikelen wijziging behoeven.

Om dat te onderzoeken, zal dan nog een commissie ingesteld moeten worden, want de commissie, die thans aan het werk is zal met de haar toegewezen taak toch de handen

---

in de geest van Groen en niet in die van U. Aan Uw leiding meen ik mij te moeten onttrekken evenals aan Uw vereniging.

Maar wat zal de inkt van Prof. Schilder gebloosd hebben, toen hij — overigens zonder enig commentaar — in De Reformatie d.d. 19 Augustus moest schrijven:

Ds B. A. Bos verklaart in „De Roeper“:

- dat ik nimmer een brief, van welke inhoud dan ook, naar een Kiesvereniging in Voorburg geschreven heb.
- dat ik nimmer als lid van de A.R.-kiesvereniging bedankt heb.
- dat ik mij nimmer van de A.R.-partij heb losgemaakt;
- dat ik nimmer een stuk verspreid heb, noch in Voorburg, noch ergens elders.

De ondeugende vraag rijst, uit welke duim Ds Francke deze brief nu gezogen heeft. Prof. Schilder zal zich in ieder geval wel hoeden, voor hij weer aan andermans duim meezuigt.

al vol hebben. Teneinde niet te veel tijd verloren te laten gaan, zou het wellicht aanbeveling verdienen, dat spoedig een beslissing genomen wordt en tot benoeming van een commissie wordt overgegaan.

Is het noodzakelijk, dat een dergelijke commissie door de Deputatenvergadering wordt benoemd, dan biedt de vergadering van 18 October a.s. daartoe de gelegenheid.

* * *

Het is allerminst de bedoeling in dit artikel aan te geven, welke wijzigingen in het beginsel-program in concreto gewenst zijn. Maar wel wordt hiermede beoogd de vraag aan de orde te stellen, of de opzet van het A.R.-beginsel-program niet belangrijk gewijzigd dient te worden. Daartoe is als uitgangspunt gekozen de inleiding, welke Dr A. Kuyper in 1878 geschreven heeft op „Ons Program“.

In die inleiding onderscheidt hij tussen een Stembus-program, een Regerings-program, een Program van Actie en een Program van beginselen.

Handelende over een program van beginselen, merkt dr Kuyper dan op, dat er daarvoor vooreerst moet zijn een *moedergedachte*, een *grondbegrip*, een *worteldenkbeeld*, dat in het ooglopend verschilt van het worteldenkbeeld, waaruit anderen leven.

Van dat worteldenkbeeld moet dan in de tweede plaats aangetoond, dat het op onmiddellijke wijze aansluit aan de diepste *levensgrond* van het volk en in de *historie* van dat volk zijn waarmerk vindt.

Ten derde moeten alsdan uit dat worteldenkbeeld de *afgeleide denkbeelden* worden losgewikkeld, die doen zien, waarom men op juridisch, financieel terrein enz., indien men logisch en aan zijn beginsel trouw blijft, aldus en niet anders kan oordelen.

Terwijl eindelijk, ten vierde, voor die zeer enkele questiën, waaromtrent reeds genoegzame overeenstemming van inzichten verkregen werd, dat *resultaat* in algemene vorm mag geboekt.

Uit het bovenstaande moest dan, volgens dr Kuyper, volgen, dat een program van beginselen van tamelijk wijde omvang kan wezen en minder op korthed dan op volledigheid van betoog bedacht behoort te zijn. Moest ook volgen, dat het minder met de

bestaande overtuigingen dan met de logica van het beginsel rekent, en niet slechts de reeds gerijpte vruchten, maar ook de nog nauwelijks gezaaide planten meetelt.

Moest evenzeer volgen, dat het niet bestemd is voor de grote menigte, die op resultaat afgaat en om geen oorzakelijk verband zich bekommert, maar voor de *leidslieden des volks*, voor hen die tot zelfstandig optreden geroepen worden.

* * *

In korte trekken willen we thans ook nog weergeven, welke de aard is van de andere hierboven genoemde programs.

Een *Stembus*-program, aldus dr Kuyper, heeft geen ander doel, dan om bij een aanstaande verkiezing leuze van vereniging of slagboom ter afwering te zijn.

Een stembus-program behoort zo kort en beperkt van omvang te zijn, als slechts even doenlijk is. Liefst één enkel woord, dat ieder onthoudt en in de mond houdt. Een Shibboleth!

Moet het zijn, dan een *volzin*. Desnoods een *zinsneê*. Kan het niet anders, dan een *trits* van zinsneden. Maar ook dan nog elk woord scherp getekend; elke *volzin* streng gekozen; elke *zinsneê* doorzichtig als glas.

Van een politieke geloofsbelijdenis is bij zulk een program geen sprake. Om een klank die weerklinken, om een kreet die door merg en been kan dringen, is het te doen; om verstandhouding, niet op alle, zelfs niet op de meeste, maar uitsluitend op die punten, wier beslissing elk ander belang op dat ogenblik overschaduwet.

Een vluchtig, hoogetherisch verschijnsel, dat slechts door geestelijke traagheid bij twee verkiezingen of meer zichzelf gelijk kan blijven.

* * *

Van geheel ander kaliber, aldus dr Kuyper, is een *Regerings*-program; reeds in zijn naam aanduidend, dat het alleen voor staatslieden en niet voor het volk, en onder de staatslieden nog alleen voor dezulken bestemd is, die voor de moeilijke regeringstaak aan hun talent een zedelijke ernst paren die correctief kan zijn voor hun anders zondige ambitie.

Doel van een *regerings*-program — alweer volgens dr Kuyper — kan of zijn de verovering, of, kwam men er bij verrassing in, de inbezithouding van het regeerkasteel.

Het strekt om vertrouwen te winnen, om aanhang te werven, om verdeelde groepen te verenigen, maar dat alles steeds onder uit-

zicht op het zeer nuchtere en praktische resultaat, dat de opstellers ministers mochten worden en de toezeggers in de artikelen de uitvoerders van het program.

Zulk een ministeriële agenda behoeft geen luidklinkende woorden of kreten voor het hart in te houden, maar wel een juist afgebakende, scherpbelijnde oplossing aan te bieden voor de questiën, die men belooft aan te zullen vatten en tegelijk het onderling accorderen van deze oplossingen te doen uitkomen.

Lang behoeft het *regerings*-program niet te leven, maar het heeft, krachtens zijn oorsprong, toch op zovóél jaren levens recht, als nodig zijn om zijn opstellers in het kabinet en door dat kabinet hun voorstellen tot parlementaire afdoening te brengen.

* * *

Een middenvorm tussen het *stembus*program en het *Regerings*program is — volgens dr Kuyper — het *Program van Actie*.

Doelt het *Stembus*-program uitsluitend op de kiezers, en kan een *Regerings*-program alleen door hen, die als ministers optreden, of in de Raad der kroon staan geroepen te worden, als leidraad voor eigen handelingen bij het gemeen overleg met de Staten-Generaal, worden opgesteld, een *Program van Actie* daarentegen is van gemengd karakter. Het wordt noodzakelijk zodra een staatkundige partij de electorale veldslag tegemoet gaat met de mogelijkheid in het verschiet, dat de door haar gekozen geestverwanten, of bij de *stembus* gesteunde bondgenoten, in de Tweede Kamer tot de meerderheid zullen behoren, en derhalve enkele staatslieden van haar eigen richting kunnen geroepen worden, om een deel der verantwoordelijkheid te dragen voor het *regerings*beleid.

In zulk een geval is er nog geen *Regerings*program, dat, uitgaande van de eigen beginselen der partij, de gezindheid der kiezers bepalen kon; en toch is het eis van zulk een toestand, dat de mannen, die naar het parlement gaan, ook over de vragen van practisch staatsbeleid, die aan de orde staan te komen, een eensgezinde overtuiging bezitten, en dat zij, die in de Raad der Kroon worden geroepen, vooraf weten, voor welke maatregelen ze op de steun van zulk een partij in het parlement kunnen rekenen.

Het *Program van Actie* — aldus dr Kuyper — is en moet blijven een program, dat in de eerste plaats met de gezindheid der kiezers rekent, en dus in zijn bepalingen niet verder gaat dan het politiek besef der kiezers gedooft. In zijn omschrijving drage het steeds

een meer algemeen karakter en de nadere begripsbepaling worde, evenals de regeling der uitvoering, steeds overgelaten aan het Regerings-program, dat, zo men slaagt, vanzelf op het Program van Actie moet volgen. Niet een zo kort mogelijke opsomming van wat onverwijld en strikt nodig is, zodat het een agendum zou zijn voor wat aanstonds, in de aangewezen volgorde, ter hand ware te nemen; maar veeleer omgekeerd een enigszins brede opsomming van wat aan de orde kan komen.

Het ligt wel in de aard van zulk een program, dat het wel bijna nimmer na afloop van een parlementaire periode door de wetten, die

in het Staatsblad kwamen, zal zijn uitgeput.

* * *

In het bovenstaande is, zoveel mogelijk met de eigen woorden van dr Kuyper, aangegeven hoe deze zich uitgangspunt en omvang, inhoud en doel van de verschillende programma's voorstelde.

En eerst nu achten wij het mogelijk de vraag aan de orde te stellen of ons Program van Beginselen in opzet gewijzigd dient te worden en zo ja hoe wij ons zulk een program — mede in verhouding tot de andere programs — denken.

Socialistische Logica

H. D. W. BOVEN

De socialistische pogingen om het revolutionaire optreden der Belgische socialistten inzake de Koningskwesitie goed te praten, zouden lachwekkend zijn, wanneer zich in deze pogingen niet openbaarde een zeer ernstig kankergezwell in onze eigen democratische staatsorde.

In „Het Vrije Volk” d.d. 15 Aug. j.l. trof ons b.v. de volgende ontboezeming over de „Libre Belgique”, het blad der „extremistische” Leopoldisten.

„Dit blad, doldriftig over de nederlaag, die de C.V.P. heeft geleden, staart zich blind op maar één oplossing, die natuurlijk geen oplossing is: tegenover het zogenaamde geweld van de socialistten het geweld van de katholieke regering met haar kleine meerderheid van een paar stemmen. Met zulke fanatici is geen vruchtbaar gesprek mogelijk.”

We hebben het woord „zogenaamde” vet doen drukken om de aandacht erop te vestigen. De scribent in „Het Vrije Volk” is blijkbaar van oordeel, dat het revolutionaire optreden van Spaak en de zijnen, het opblazen van spoorwegen, het vernielen van mijnen, het molesteren van werkwilligen, kortom het gewelddadig ondermijnen van de Belgische economie — geen geweld is geweest.

't Was maar zogenaamd geweld. En voor de valse betiteling zijn natuurlijk de Rooms-Katholieken verantwoordelijk.

Maar wanneer de wettige overheid tegenover dat „zogenaamde” geweld met haar, haar door God verleende, zwaarmacht zou zijn opgetreden om recht en orde te herstellen

en te handhaven, dan zou dat wel geweld zijn geweest, geweld in de meest ordinare zin van het woord.

'n Pracht staal van socialistische redenering, d.w.z. van revolutionaire redenering.

Het krachtadig neerslaan door de daartoe bevoegde overheid van het onwettige verzet tegen de uitvoering van wettig genomen besluiten zou geen oplossing zijn geweest, maar wel het verbeteren niets ontziende revolutionaire verzet door 't volkomen onbevoegde gepeupel van de straat.

De voorstanders van de eerste oplossing worden fanatici genoemd, met wie niet te praten valt. De voorstanders, aanstichters, opruiers en uitvoerders van de tweede zogenaamde oplossing zijn blijkbaar geen fanatici, maar oubollige lobbesen, met wie het goed kersen eten is.

* * *

Men staat verbaasd, dat dergelijk fraais in ernst wordt opgedist. Men zou er om kunnen lachen. Maar daarvoor is de zaak toch te ernstig. Want eigenlijk wordt hier de Revolutie gepredikt. Wat recht is, wordt krom gepraat, en wat krom is wordt gerechtvaardigd. De overheid mag niet doen wat naar recht haar plicht is, dat zou geen oplossing zijn, maar wel mag het gepeupel van de straat de meerderheid des volks onder zijn juk laten doorgaan. Hier wordt de Revolutie in optima forma goedgepraat.

Te ernstiger is dit wijl dit goedpraten gebeurt door leidinggevendende mannen uit de Partij van de Arbeid. Koos Vorrink, de voorzitter van deze partij, en K. Voskuil, de hoofdredacteur van het democratisch-socialistische dagblad

Critiek op de Koning

H. ALGRA

De grondwet bepaalt, dat de Koning onschendbaar is en de ministers verantwoordelijk zijn.

Elke Regeringsdaad wordt door een Minister tegenover de volksvertegenwoordiging gedeckt. Als dus de Staten-Generaal een bepaalde daad van de Regering wraakt, dan blijft de Koning buiten de discussie. Alleen de Minister heeft zich de critiek aan te trekken.

Het moeilijkst wordt deze constructie voor de practijk, wanneer het betreft het aanwijzen van een kabinetsformateur. Als een ministerie ontslag heeft gevraagd en gekregen, gaat de Koning overleg plegen met verschillende politieke figuren en verleent daarna aan een politicus de opdracht, een nieuw ministerie te vormen. Soms staat in de opdracht, wat voor ministerie het moet zijn, soms ook niet. Bij de keuze van zulk een formateur kan de Koning formeel in volle vrijheid handelen. Hij doet niets tegen de letter der grondwet, als hij de opdracht tot kabinetsformatie geeft aan een lakei. Want volgens de grondwet benoemt en ontslaat de Koning de ministers naar welgevallen.

Herhaaldelijk is ons de vraag gesteld: hoe kon Koningin Wilhelmina in 1945 toch de opdracht tot kabinetsformatie verlenen aan het duo Schermerhorn—Drees, twee socia-

listen, twee exponenten van éénzelfde politieke minderheid in ons volk? Dat die vraag gesteld werd, spreekt haast vanzelf. Want het door dit tweetal geformeerde kabinet heeft met de democratie gespeeld. Wij herinneren maar aan het meest bekende voorbeeld: Prof. Van der Leeuw, daarbij krachtig gesteund door den heer Schermerhorn, heeft geprobeerd de Nederlandse radioverenigingen, die wortelden in het volksinitiatief om zeep te brengen. Het was duidelijk, dat dit kabinet bij een dergelijke politiek niet gesteund werd door de volksvertuiging. En het was geen wonder, dat het kabinet Schermerhorn—Drees, door uitstel van de verkiezingen, zo lang mogelijk getracht heeft de volksvertuiging het spreken te beletten. Het is een slechte dag voor de Nederlandse zaak geweest, toen Koningin Wilhelmina aan dit duumviraat de opdracht verleende.

Maar nergens zal men in de Handelingen der Staten-Generaal één woord critiek lezen op het verlenen van deze opdracht. Wel op het aanvaarden daarvan. Wel op de wijze, waarop de opdracht is uitgevoerd. Wel over het program van het Ministerie. Al deze critiek richt zich tot de verantwoordelijke Ministers. De Koningin blijft onschendbaar. In de discussie tussen Regering en volksvertegenwoordiging blijft de Koning buiten spel. De volksvertegenwoordigers mogen hem niet in de discussie betrekken. Maar ook de Ministers niet. Zij mogen niet zeggen: deze of die regeringsdaad is verricht, omdat de Koning het zo wilde. Zij mogen zich nooit achter den Koning verschuilen. Kort geleden verklaarde de Belgische Minister-president, dat het Ministerie de volle verantwoordelijkheid aanvaardde voor elke politieke daad van den Koning, dus ook voor zijn radiotoespraak bij zijn terugkeer. Dat is constitutioneel volkomen juist.

Dit stelsel klopt als een bus.

Het wordt evenwel bedreigd door één gevaar, dat men n.l. de verantwoordelijkheid van den Koning persoonlijk volkomen gaat uitschakelen. Dat men den Koning maakt tot een marionet. Dat het koningschap wordt verlaagd tot een formele functie. De Koning, zo is van liberale zijde vroeger gezegd, is het vliegwiél, dat de stoommachine over de dode punten heenhelpt. Het koningschap wordt dan niet anders dan de verpersoonlijking van de inertie in ons staatsbestel.

„Het Vrije Volk” dekken deze omkering van democratische begrippen en waarden met hun handtekening.

Geen wonder dat de vraag opkomt: Hoe staat de Partij van de Arbeid hier tegenover?

Met betrekking tot deze vraag is klaarheid ten zeerste gewenst. En met het oog op de penibele internationale situatie dient deze klaarheid spoedig te worden verschaft. Opdat regering en volk, coalitiegenoten en oppositie, niet-leden en leden der partij weten wat ze aan de Partij van de Arbeid hebben. Opdat voorts blijken moge dat artikel 20 van het Beginselprogram der partij („Zij erkent de eigen waarde van het gezag als een waarborg voor het recht en de vrijheid der burgers. Aan de plicht der Overheid tot verantwoording aan het volk is onverbreekelijk verbonden de verantwoordelijkheid der burgers voor het gebruik hunner democratische rechten.”) òf is een leuze zonder meer òf werkelijk is een beginsel der partij.

Wie belijdt, dat de Koning *regeert* bij de gratie Gods, wie den Koning ziet als het schild van de vrijheden des volks, die kan nooit ontkennen, dat de Koning een eigen zware zedelijke verantwoordelijkheid draagt. En die erkenning brengt onvermijdelijk mee, dat óók wordt erkend het recht van het volk, om zich met zijn bezwaren rechtstreeks tot den Koning te wenden. Toen in 1878 door de Kamers een wetsvoorstel van Kappeyne werd aangenomen, dat een dodelijk gevaar betekende voor en een grievend onrecht jegens het Christelijk onderwijs, toen hebben de Christenouders zich rechtstreeks tot den Koning gewend. Met een smeekschrift. Maar een smeekschrift, waarin zij duidelijk en nadrukkelijk en zonder omwegen den Koning zeiden, welk onrecht er dreigde en hem vroegen, aan dat onrecht niet mede te werken. In het volkspetitionnement wordt den Koning gezegd, dat de ouders bij den Koning komen pleiten „op grond van het onvervreemdbaar en onschendbaar recht zelf, dat elke vader bezit, om te spreken, vrij uit te spreken, zelfs bij den Koning te spreken, zoudra het heilig recht van zijn kroost wordt bedreigd”. Daarom werd aan den Koning zelf de vraag voorgelegd: „Sire, zal het goed zijn voor uw land en volk, zal het goed zijn voor de nationale toekomst, of (waarom het niet uitgesproken) — zal het goed voor God zijn, indien men in Nederland, op den klassieken bodem der gewetensvrijheid, voortaan, de rijkere uitgezonderd, geen school met den Bijbel meer voor zijn kinderen zal kunnen hebben?”

„Daarom dan, geëerbiedigde Koning, neemt een deel van Uw volk ootmoediglich, maar ook met stil vertrouwen, zijn toevlucht tot

Uwer Majesteits troon, om het op Uw koninklijk hart te binden, of het toch Uwe Majesteit believen mocht, Hare hoge medewerking tot zulk een verergering van het ons aangedane onrecht nimmer te verlenen, en U alzo te smeken: Plaats Sire onder zulk een wetsvoordracht Uw koninklijke handtekening nooit!”

Maar menigeen vroeg zich af: als de Koning het nu tóch doet? Als hij zijn handtekening zet onder zulk een wet vol onderdrukking? Schaepman gaf het antwoord:

„Dan blijven wij volharden in eerbied, trouw en gehoorzaamheid aan den Koning. Dan blijven wij volharden in den strijd voor onze school”.

Dat is het grote verschil.

Maar wij herinneren ons de revolutionnaire aanvallen op het Koningschap, ook ten onzent, door liberalen en socialisten. Aanvallen, die het begrijpelijk maken, waarom hun Belgische geestverwanten zich tegen grondwet en wet in, verbinden, om den Koning te negeren en desnoods weg te jagen. Het is goed, wanneer een Koning weet, hoe zijn volk denkt over het beleid van zijn regering. Het is goed, dat een Koning weet, wat het volk van hem als het vervullen van zijn persoonlijke roeping verwacht. Daarom zal het volk hebben te spreken, ook tot den Koning.

Maar met inachtneming van het apostolisch woord van Romeinen XIII. En niet op den toon, die *misschien* een directeur past jegens zijn procuratiehouder, maar in elk geval zondig is, wanneer de onderdanen spreken tot den Koning, „door wien het Gode belijft ons te regeren”.

HET ESSENTIËLE

Mr Dr J. POSTMUS

in de parlementaire geschiedenis

Mr P. J. Oud heeft twee werken over parlementaire geschiedenis het licht doen zien, 1) waarin ook voor ons, die zijn geestverwanten niet zijn, zeer belangwekkende opmerkingen gemaakt worden. Zo zegt de schrijver in het voorwoord van het eerste deel van zijn **Het jongste verleden** het volgende:

„...het is naar deze onpartijdigheid, dat ik oprecht heb gestreefd. Verloochening van eigen politieke overtuiging betekent een zodanige onpartijdigheid allerminst... Als schrijver van dit boek heb ik de gebeurtenissen beoordeeld in het licht van mijn overtuiging als vrijzinnig-democraat. Want al is de vrijzinnig-democratische partij als zodanig op-

geheven, de beginselen, die zij beleed, zijn de mijne gebleven.”

Het is goed recht van Mr Oud, de Parlementaire geschiedenis van zijn gezichtspunt uit te beschrijven. Het eert hem, dat hij zijn standpunt zo duidelijk doet uitkomen. Dat is veel lofwaardiger dan te stellen, dat men zogenaamd „neutrale wetenschap” beoefent, terwijl men inderdaad een partijstandpunt inneemt. Welke politieke richting in de 19e eeuw op dergelijke wijze ageerde, mag als bekend worden verondersteld!

Toch brengt het uitgangspunt van den schrijver hem tot niet aanvaardbare conclusies: in deel IV, blz.

387 van **Het jongste verleden** geeft de schrijver als zijn mening te kennen, dat de rechterzijde is uitge-regeerd. Ter adstructie wordt aangevoerd het veel-vuldig voorkomen van kabinetcrises in de periode 1918 tot 1933. Maar waarom dan in het derde hoofdstuk van zijn **Honderd jaren** het tijdvak, liggende tussen het eerste en het tweede Ministerie Thorbecke slechts betiteld als „Politiek zonder gestadigheid”? Waren de toenmalige partijen niet uitgeregeerd? En dan zou de conclusie voor de hand liggen, dat in Nederland nog nooit een betere regering zou hebben bestaan dan de huidige. Want van 1945 tot 1950 kwam geen enkele kabinetcrisis voor. Wij kunnen deze conclusie niet als juist aanvaarden!

Op blz. 119 van zijn zoeven aangehaald werk dis-qualificeert de schrijver terecht het optreden van de liberalen in de schoolquaestie. Het is echter te be-treuren, dat de schrijver dan het ontstaan van de coalitie tussen A.R. en R.K. verklaart uit de schoolstrijd. Toe te geven valt, dat de schoolstrijd de **concrete aanleiding tot** genoemde coalitie is geweest, doch de diepste grond is toch een andere.

In 1939 was de kernvraag niet, of Danzig Duits zou zijn, of niet. Het ging om de vraag, of de wereld zou ondergaan in een nacht van tyrannie. Zo moet men ook bij het ontstaan van de coalitie onderscheiden tussen aanleiding en oorzaak: het ging om het be-houd van de geestelijke goederen van het Neder-landse volk, welke in de handen van het heersende liberalisme niet veilig gebleken waren.

De kleine Nederlandse parlementaire geschiedenis is, evenals de grote wereldgeschiedenis, een strijd der geesten. Nu wordt dat ook van Christelijke zijde, zowel van Protestantse als van Rooms-Ka-tholieke, niet altijd beseft, maar dat doet aan de waarheid van het hier geponeerde niets af. En deze waarheid is het essentiële in de parlementaire ge-schiedenis.

Mr O u d schrijft in het Voorwoord van zijn **Honderd jaren**, hoe het hem in de jaren 1940 tot 1945 trof, „hoe menigeen, die staatkundige hervormingen voor de toekomst bepleitte, niet zo bijster goed op de hoogte was van de staatkundige verhoudingen in het verleden”. Ook dit is een belangrijke opmerking. Wij moeten erkennen, dat kennis van het verleden, ook van het parlementaire verleden in onze kring wel te vinden is. Doch kennis en belangstelling zijn niet zo intensief als een 30 jaar terug. Zoals na Josefs dood een koning opstond over Egypte, die Josef niet gekend had, zo komt langzamerhand in Nederland een geslacht op, dat niet meer uit eigen ervaring de tijd kent, waarin de Anti-Revolu-tionaire partij in het brandpunt van de parlemen-taire strijd stond.

Kuyper, Lohman en andere groten van geest zijn reeds meer dan een kwart eeuw geleden van ons gegaan, en de nevel der tijden vervaagt hun beeld voor het jongere geslacht. Hierin ligt allerminst een verwijt; het is het onvermijdelijke in 's werelds verloop: voor Hogendorp was Koning Willem I van meer realiteit dan deze vorst voor ons is. Maar de geestelijke waarden, waarover in de Staten-Ge-neraal de strijd gaat, zijn dezelfde als in 1850 of 1900. Alleen: wat in 1850 voorviel ervoeren de toen levenden uit eigen ervaring, maar moet aan het

huidige geslacht bijgebracht worden. En dat is dringend nodig, anders verzwakt het geestelijk ver-weer.

Daar komt nog iets bij. Voor vele naieve zielen is het begrip „politiek” identiek aan iets gemeens. „Ik houd mij niet op met die „vuile politiek”, is een klacht, die in veler mond bestorven ligt. Het we-derwoord: die politiek bemoeit zich wél met U, is meer dan een doodoener, het is een **realiteit**. Zo deed Nederland van de Vrede van Utrecht af, in 1713, tot 1940 niet aan wereldpolitiek, en plukte daarvan 10 Mei 1940 de vruchten.

Het is echter duidelijk dat een dergelijke geestelijke instelling de belangstelling voor parlementaire ge-schiedenis tot nul terugbrengt. En dan zijn de na-ieve zielen verbaasd, indien gebeurtenissen plaats vinden, welke zij geenszins wensen, doch die uit een niet te stuiten gang van zaken voortvloeien. Want gevaarlijker dan de aanval van gene zijde is gebrek aan kennis van de waarheid en apathie aan onze zijde. Apathie — een oude kwaal, die Groen deed klagen, dat de strijd met zijn tegenstanders minder zwaar was dan de strijd, die hij te voeren had om zijn vrienden tot activiteit te bren-gen.

Alzo kan van een juist voorgedragen parlementaire geschiedenis grote kracht uitgaan.

Zijn verkiezingen op komst, dan wordt in alle toon-aarden verkondigd, dat het goede, dat het Neder-landse volk geniet, vrucht is van den arbeid der zich noemende progressieve partijen, terwijl de „reactionairen” (lees in de eerste plaats: Anti-Re-volutionairen) er de schuld van zijn, dat er nog onvervulde wensen bestaan. Wilde niet genoemde partij ten opzichte van Indië een koloniaal bewind voortzetten, met voorbijzien van de belangen der inlandse bevolking? Hoe schril steekt deze politiek af tegen de menslievendheid der „progressieve” partijen!

Aldus tracht men het Nederlandse volk wijs te ma-ken.

Wat is echter de waarheid? Wie nam voor het eerst de ontvoogding van Indië in het partijprogram op?

In deel VI van de **Staatkundige geschiedenis van Nederland in onze tijd** door J. A. de Bruyne en Dr N. Japikse — schrijvers, die in geen enkel opzicht van sympathieën in Anti-Revolutionaire richting verdacht kunnen worden — schrijft eerst-genoemde schrijver op blz. 419 als volgt:

„De Anti-Revolutionaire partij, die in haar pro-gram van 1878 een voor dien tijd vrij uitvoerige pa-ragraaf aan de koloniale politiek gewijd had, waar zij o.a. zich verklaarde tegen de baatzuchtige nei-ging van onze staatkunde, om de koloniën voor de kas van de Staat of van den particulier te exploi-teren, en voor een staatkunde van zedelijke ver-plichting, breidde deze paragraaf in haar herzien program van 1917 heel wat uit.”

Uit het program van 1917 citeren wij:

„Deze zedelijke roeping leidde er de Regering steeds meer toe, om tegelijk met de deger verzorging der stoffelijke welvaarten de verbetering van de sociale verhoudingen, ook de autonomsche ontwikkeling der inlandsche bevolking te bevorderen.”

Het program van de Chr. Hist. Unie van 1912 is van gelijke strekking.

De pretentie, dat eerst de „progressieve” partijen met het belang van de inheemse rekening zijn gaan houden is niets anders dan een leugen.

Nu wordt onzerzijds deze wijze van ageren wel doorzien. De voorzitter van de C.B.T.B., de heer Chr. van den Heuvel sprak in zijn rede voor deze Bond over Het ontbrekende paviljoen ter tentoonstelling Mijlpaal 1950. Op deze tentoonstelling, aldus spreker, wordt een misleidend beeld gegeven — misleidend, omdat de indruk gewekt wordt, dat alle verbetering sedert 1945 door een bepaalde politiek is tot stand gekomen. Men leze het verslag van deze vergadering in Trouw van 28 Juni 1950.

De Anti-Revolutionaire partij wordt zoveel mogelijk gedoodverfd als een partij van beter gesitueerden, en dus blind voor de noden van de minder goeden. Progressieve sociale politiek zou zij dus niet voorstaan. Wat onzerzijds op sociaal terrein is verricht, wordt verzwegen en op eigen credit geboekt. Namen als Talma en vele anderen worden stilziggend voorbijgegaan.

Kuyper zeide in 1878, dat Kappeyne het Christelijk onderwijs op barbaarse wijze van de stoep wilde afdringen. Sedert dien is niets veranderd, en wil men

in de huidige tijd nog steeds de Christelijke politiek van de stoep afdringen.

Ten einde in deze strijd sterker te staan is nodig een systematisch geschreven parlementaire geschiedenis; wetenschappelijk verantwoord, van ons gezichtspunt uit geschreven, de oude gegevens in moderne vorm verwerkend, een arsenaal van strijdmiddelen ter weerlegging van onjuiste voorstellingen van zaken, dus de objectieve waarheid dienende. Pionierswerk is verricht door Prof. Mr P. A. Diepenhorst door zijn tweedelig werk **Onze strijd in de Staten-Generaal**, doch in dit werk wordt alleen behandeld hetgeen zich in de Staten-Generaal afspeelde met betrekking tot het Onderwijs, het Kiesrecht en de Koloniën en strekt zich niet uit tot de huidige dag. Als onderwerpen, die een behandeling meer dan waard zijn, kunnen terstond reeds genoemd worden: de sociale politiek en de doorbraakgedachte.

Ondanks dreigende wolken, welke zich boven de wereld samenpakken, ondanks lauwheid en flauwheid, ondanks de gevaren van lieflijk lokkende leugen dient de hand aan den ploeg geslagen, het volk ten baat!

1) Honderd jaren. Hoofdzaken der Nederlandsche Staatkundige Geschiedenis, 1840—1940. Verschenen 1946. Het Jongste Verleden. Parlementaire Geschiedenis van Nederland, 1918—1940, van 1948 tot 1950, vier delen verschenen.

BOEKBESPREKING

R. GOSKER

Kerk en Communisme in Rusland

Wij zouden terugkomen op het boek van Prof. I. A. Diepenhorst „Kerk en Communisme in Rusland”. Prof. Diepenhorst, dat is nu zo langzamerhand wel gebleken, is een man van de studeerkamer. Het nu verschenen boek is zeer omvangrijk. Het telt rond 500 pagina's. Eindelijk dus een breedvoerige behandeling van het wonderlijke raadsel, waarvoor het Rusland van vóór en ná de revolutie van 1917 ons plaatst. Aan een zodanige behandeling was dringend behoefte. Niet omdat er in het algemeen onvoldoende voorlichting zou zijn. De brede literatuurlijsten, die Prof. Diepenhorst aan ieder hoofdstuk heeft toegevoegd, zeggen het wel anders. Maar aan protestantse voorlichting ontbrak nog wel een en ander. In die leemte tracht dit werk te voldoen. En daarom is er aanleiding om over dit werk enkele opmerkingen te maken.

Men moet respect hebben voor de werkelijk ontstellende hoeveelheid feitenmateriaal, die Prof. Diepenhorst in deze slechts 500 pagina's heeft samengeperst. De inhoud van dit boek wordt dan ook niet door de titel gedeckt. Het boek geeft veel meer en de opzet is veel breder. Het handelt niet alleen over „Kerk en Communisme in Rusland”. De titel zou kunnen doen vermoeden, dat het jaar 1917 als uitgangspunt genomen wordt, maar in feite wordt de

geschiedenis van Rusland behandeld vanaf de vroegste tijden. Daardoor is het boek een compendium geworden. Het is een opeenstapeling van feiten, gebeurtenissen, jaartallen, namen, titels, cijfers en statistische gegevens. De geografie van het land en de bodemsorten worden evenzeer behandeld als de loop en de samenstelling der bevolking. De politieke ontwikkeling wordt geschetst vanaf het begin, en aan de staatsinrichting van vroeger en nu wordt aandacht gegeven. Het wijde terrein der cultuur, bouwkunst, wetenschap, dichtkunst, schilderkunst (ikonen) ja, de danseressen van het beroemde Russische Ballet worden niet vergeten. Alle Czaren passeren zo ongeveer de revue geflankeerd door patriarchen en kerkvorsten. De maatschappelijke verhoudingen blijven niet onbesproken en aan de geestelijke ontwikkeling wordt aandacht geschonken. En dat alles in een zeer gecomprimeerde vorm.

Voor de belangstellende leek, die enigmatische thuis is in de materie, en die het gevoel heeft te zullen gaan verdrinken in de oceaan van buitenlandse literatuur, die over het eeuwige Rusland verschenen is, biedt dit boek werkelijk een uitkomst. Des te meer moet het worden betreurd dat aan dit boek niet een zaken- en personenregister is toegevoegd. Zulk een register zou vele pagina's tellen, maar de bruikbaarheid van het boek zou er ongetwijfeld door zijn verhoogd.

En het merkwaardige is dat het geheel zich aangenaam lezen laat. Het is wel niet zo spannend als

een roman, maar het is toch vlot geschreven en het boeit. Veel arbeid is met het schrijven van dit boek gemoeid geweest. Wie alleen maar vluchtig kennis neemt van de uitgebreide literatuurlijsten die aan ieder hoofdstuk zijn toegevoegd moet wel respect hebben voor de werkkraft van de auteur.

Het werk is dus breed opgezet. De schrijver was daartoe wel genoodzaakt om de lezer toch vooral het besef bij te brengen dat voor de beoordeling van Russische toestanden andere maatstaven moeten worden aangelegd dan voor Nederland en West-Europa. „Wie zich tot Rusland wendt moet zich van de vaderlandse verhoudingen geheel los maken”. Daarin is de schrijver wel geslaagd. Maar die brede opzet heeft ook zijn nadelen. Een van die nadelen is dat het voor de auteur niet mogelijk was op de onderdelen nader in te gaan. Dit heeft echter ook tengevolge, dat de lezer telkens op de gedachte komt, dat hij over een bepaalde kwestie wel wat meer zou willen weten. Dan breekt het betoog echter abrupt af en gaat de schrijver tot een ander onderwerp over. Wanneer dit nu alleen détailkwesties en bijzaken betrof was het zo erg niet, maar het betreft ook de hoofdzaken, de cardinale problemen. De werkelijke strijdpunten, waar het bij de beoordeling van de ontwikkeling van Rusland en van het Russische Communisme om gaat worden wel aangevoerd en behandeld, maar toch niet zo, dat er een duidelijk antwoord gegeven wordt op de vele vragen, die al lezende worden gesteld. Er is in dit boek, om het zo eens uit te drukken, geen rangorde van waarden. Onbedoeld wordt de indruk gewekt alsof alles even belangrijk is. De opeenstapeling van feitenmateriaal werkt dit in de hand. Door de bomen ziet de lezer het bos niet meer. Wat zijn nu de „bottle necks” in de Russische geschiedenis? Op welke punten komt het nu aan? Natuurlijk hangt alles met alles samen. Maar toch zijn er enkele kernproblemen die van beslissende betekenis zijn. Welke dat echter zijn wordt niet recht duidelijk. Niet omdat zij niet worden genoemd, maar zij gaan verloren in de rest. Een tweede bezwaar is dat de auteur tot moe wordens toe zijn beoordeling van verhoudingen, problemen, feiten, personen, vastlegt in het stellen van vragen, waarbij dan laconiek het antwoord aan de niet deskundige lezers wordt overgelaten. Is het niet een hachelijke onderneming om.....? Waartoe die aansluiting, die.....? Is het gewaagd om.....? Wil dit zeggen, dat.....? Is het vreemd, dat.....? Is het daarmee uitgesloten, dat.....?

Daarbij valt het op dat de schrijver wel zeer gestreefd heeft naar een hoge mate van voorzichtigheid en beschrijvende objectiviteit. Steeds is het een ijverig schetsen van licht en schaduw. Voordelen worden met pijnlijke nauwgezetheid afgewogen tegen nadelen. Het kan voor een Nederlander wellicht moeilijk anders. Positie nemen in typische Russische vraagstukken is voor een West-Europeaan buitengewoon moeilijk. Voorzichtigheid in beoordeling en veroordeling is daarom nodig. Maar ook wanneer men daarmede rekening houdt, kan men zich niet onttrekken aan de algemene indruk, dat de objectieve weergave toch wel zeer vlak gehouden is.

Natuurlijk wordt in dit boek het Communisme gewogen en te licht bevonden. Aan scherpe veroordeling ontkomt het niet. En toch de sfeer, het klimaat,

waarin dit oordeel wordt uitgesproken, geven de indruk dat die veroordeling wordt geremd. Al lezende kan men zich niet ontworstelen aan het gevoel, dat de bitterheid en de wrangheid aan het oordeel worden ontnomen. Natuurlijk, het communisme wordt gevonnist. Maar het geschiedt zo overwogen, zo evenwichtig, zo wetenschappelijk beheerst, dat een warmbloedige natuur er wat kregelig onder wordt. Wij geven enkele voorbeelden.

„Wat het eerste vijfjarenplan aangaat, zal iemand licht de vraag stellen, of vijf miljoen koelakken, die in gehoorzaamheid aan geldende regels zich een behoorlijk bestaan hadden verworven, als klasse mocht worden uitgeroepd, zelfs indien hun weigering om koren te leveren zeer bedenkelijk was. Het verweer, dat voor het maken van een ommelet de eieren eenmaal gebroken moeten worden, overtuigt niet.”

„Insgelijks is er plaats voor twijfel of een volk welbewust gedeeltelijk aan de honger, ja aan de hongerdood mag worden prijsgegeven, alleen om deviezen te verwerven voor de aankoop van machines, die de industrialisatie mogelijk maken.”

„Is het geoorloofd de dwangarbeid steeds uit te breiden, om zodoende zich voldoende goedkope arbeidskracht te verschaffen.” Staat het vrij door.....?

Het klinkt alles zo nuchter, zo laconiek en nu en dan een beetje komiek. Het is de betoogtrant, die het doet. Maar die betoogtrant kan ook aanleiding geven tot onnodige misverstanden. Waar blijven bij deze betoogtrant de ontroering en de bewogenheid? Het is nog al iets om een klasse van vijf miljoen mensen eenvoudig te liquideren na al hetgeen daarvoor gebeurd was, want de adel en de bourgeoisie waren reeds op meedogenloze wijze uitgeroeid. Hier overheerst de bezonnenheid van het oordeel teveel, komt het gekrenkte rechtgevoel te weinig tot zijn recht en blijkt van verontwaardiging maar weinig.

Nogmaals het kan misschien moeilijk anders, want de taak is niet eenvoudig. Maar in dit opzicht brengt het boek ons inderdaad weinig verder. Er is een stroom van literatuur over Rusland. Het meeste uit de aard der zaak sympathiserend, geheel of half. Daarnaast een aantal vooral Amerikaanse boeken, die nuchter beoordelen of de toepassing van de communistische methoden inderdaad de productie omhoog brengt en de industrialisatie doet gelukken. Die boeken werden geschreven met een zakelijke inslag. Het Russisch communisme is een experiment. Slaagt het? Dat wordt in dollars berekend. En voorts zijn er enkele boeken, die fel — uitermate fel veroordelen en die niet anders zijn dan één bewogen aanklacht tegen het bitter onrecht dat in Rusland wordt en werd gepleegd. Verheerlijking dus en verгуizing en daartussen in de puur zakelijke beschouwing. Waar wij echter behoefte aan hebben is een beoordeling van uit Antirevolutionair gezichtspunt en die beoordeling wordt in het werk van Prof. Diepenhorst ternauwernood gegeven. Het onderscheid met de andere werken is dat meer aandacht gegeven wordt aan de verhouding tussen kerk en staat. Er worden dus veel meer bijzonderheden medegedeeld over de positie en de inrichting van de Russisch Orthodoxe kerk dan anders veelal het geval is. En dit is dan de verdienste van dit werk.

De Nationalisatie en de Partij van de Arbeid

Het vorig jaar heb ik in een artikel van Nederlandsche Gedachten eens geponeerd, dat er uit het oogpunt van beginselvastheid eigenlijk geen partij in Nederland was, die zo beneden de maat bleef als de Partij van de Arbeid. Toen wees ik er op, dat er in het socialisme eigenlijk een ontzaglijk brok menselijke tragiek schuilt, want alleen daaruit is de fundamentele koerswijziging en de radicale frontverandering van het Socialisme te verklaren. De Partij van de Arbeid is in wezen een conservatieve partij geworden. Over die ontwikkeling verheugen wij ons, want geplaatst voor de keuze is conservatief altijd beter dan revolutionair. Maar die blijdschap is niet onvermengd. Want hetzelfde euvel van de S.D.A.P. doet zich voor in de conservatieve Partij van de Arbeid. Zij mist vastheid van overtuiging. En dat is ook voor een conservatieve partij een gevaar.

In haar beginselprogramma stelt zij als doel de verwezenlijking van een democratisch-socialistische maatschappij en daaronder verstaat zij o.a. dat de voornaamste productiemiddelen op de gebieden van industrie, bankwezen en transport moeten worden gesocialiseerd. Dit is dan nog de zwakke echo van luide fanfares van het Socialisatie-rapport van 1921. De conclusies van dat zeer uitvoerige rapport lieten aan duidelijkheid niets te wensen over. Daarin werd gesproken over de „onduldzaamheid van het zich steeds sterker concentrerende kapitalisme”. Socialisatie werd genoemd „de doelbewuste vermaatschappelijking der voortbrenging” en zij was noodzakelijk „ter beperking van het arbeidsloze inkomen, dat op de maatschappij parasiteert”. Fors waren die conclusies. Het mes moest er diep worden ingezet. Voor de bodem werd geen uitzondering gemaakt. „Slechts het brengen van den grondeigendom aan de gemeenschap waarborgt de grootste, meest doeltreffende en stelselmatige productie”. Ook de middenstand werd toen bedreigd. De gemeente of geconcentreerde verbruikscoöperaties zouden de detailhandel verzorgen.

Dat waren de eisen van 30 jaar geleden. Het huidig beginselprogramma volstaat met de voorwaarde, dat de voornaamste productiemiddelen op de gebieden van industrie, bankwezen en transport zijn gesocialiseerd.

Nu is verschenen „De les van de naoorlogse nationalisaties”. Wederom een uitgave van de Dr Wiardi Beckmanstichting in de serie „Socialisme in overgangstijd”. Het is een korte, overzichtelijke brochure. Over de resultaten in Nederland wordt merkwaardig genoeg geen woord gesproken. De aandacht wordt gevraagd vooral wat in Engeland en Frankrijk is geschied. In Engeland zijn genationaliseerd de kolenmijnen, de electriciteitscentrales, het verkeerswezen, t.w. de spoorwegen, de kanaalondernemingen en het wegvervoer over lange afstand, de gasfabrieken en de Bank van Engeland. Over die nationalisaties is heel wat te doen geweest. Maar in ons land behoeven wij ons daar niet zo druk over te maken.

In Frankrijk is men na de oorlog nog iets verder gegaan. Daar werden genationaliseerd de Banque de France en de vier belangrijkste commerciële banken, de voornaamste verzekeringsmaatschappijen, de kolenmijnen, de electriciteits- en gasbedrijven, de burgerluchtvaart, de vliegtuigfabrieken, enige belangrijke autofabrieken en drukkerijen. En wat zijn nu de resultaten van dit onderzoek? Wij vatten enkele conclusies samen.

De genationaliseerde sector blijft volgens commerciële principes werken en moet dat doen. De nationalisatie slaagt **alleen** wanneer zoveel mogelijk wordt aangehaakt aan de spelregels van het commerciële verkeer. De principes van de concurrentie, de verhouding tot de arbeiders, de functie van de leiding ondergaan, **als het goed is** geen essentiële wijziging. Waar dit, zoals ten dele wel in Frankrijk, wel wordt getracht, is het succes twijfelachtig.

„Dit alles brengt mede, dat in de Westerse maatschappij voorlopig de particuliere eigendom der productiemiddelen nog wel het normale geval zal blijven. Waar dermate diepgaand overheidsingrijpen in het economisch leven nodig is, dat orde-ning tekort schiet en waar de te bestrijden misstanden speciaal met de particuliere eigendom samenhangen, is nationalisatie geboden. Bij toepassing van dit criterium blijft nationalisatie een uitzonderingsgeval. Het bestaan van een beperkte genationaliseerde sector binnen een zich overigens in particuliere handen bevindende productie-apparaat maakt, dat het spelregelprobleem veel gemakkelijker op te lossen is dan bij een overwegend genationaliseerde economie. Er kan in het eerste geval namelijk aangehaakt worden aan het concurrentie- en machtsmechanisme dat bij de ruilverkeershuishouding behoort”.

Wanneer men dit leest dan wrijft men zich toch even de ogen uit en vraagt men zich in gemoede af: „In wat voor wereld leven we toch?” Mocht dit inderdaad het standpunt zijn van de Partij van de Arbeid dan is er toch wel wat water gedaan in de wijn van het beginselprogramma. Over socialisme praten wij in dit verband maar niet meer.

Er worden verder nog wel meer nuchtere en behartenswaardige opmerkingen gemaakt in dit zeer rustige rapport.

Nationalisatie is niet meer een eis van principe. Veel is een kwestie van omstandigheden. Zij schept overigens ook „geen betere maatschappijvorm” „Zij brengt bovendien nog „nieuwe problemen mee, die niet vanzelf tot een oplossing komen”. „Daarom is het onbegonnen werk in een Westerse maatschappij tot een integrale nationalisatie te willen komen”. „Zo gezien kan van het socialisme geen doctrinaire houding verwacht worden”. Slechts één zin ontsiert het rapport.

„Het doctrinarisme moet veeleer worden gezocht bij hen, die principieel van geen nationalisatie willen weten of die haar als uiterste middel zo ver naar de achtergrond willen schuiven dat zij in de praktijk niet aan het bod komt”.

Die laatste zin vonden wij niet aardig.

Tenslotte hebben wij in Nederland grosso modo alles gesocialiseerd wat de Labour partij in Enge-

land gedaan heeft, zonder dat er socialisten aan te pas komen. In Nederland werd bovendien socialisatie nooit als een eis van principe gesteld, maar eenvoudig een kwestie van doelmatigheid, dus precies zoals het rapport nu verlangt. In Nederland stonden de burgerlijke partijen dus reeds sedert lang op het standpunt, dat nu eindelijk door de Partij van de Arbeid zo nuchter en zakelijk wordt ingenomen, met de aanvaarding van de „ruilverkeersmaatschappij” er bij. Nu, wij hebben ook een hekel aan het woord kapitalisme, en dat men dat woord vermijdt door een ander te gebruiken, vinden wij sympathiek.

Als wij lid waren van de Partij van de Arbeid zouden wij op grond van dit rapport moeten voorstellen het beginselprogramma te wijzigen en wel als volgt. In plaats van: „de voornaamste productiemiddelen op de gebieden van industrie, bankwezen en transport zijn gesocialiseerd” te lezen: „sommige productiemiddelen op de gebieden van industrie, bankwezen en transport, wanneer de omstandigheden dit vereisen, zijn gesocialiseerd, met dien verstande, dat zij op dezelfde wijze worden georganiseerd, gefinancierd en beheerd als de particuliere bedrijven”.

Als antirevolutionair zouden wij tegen dit laatste nog wel enig bezwaar hebben, want wij voelen er niet veel voor, dat overheidsbedrijven zoveel winst maken. Dat in Engeland de prijzen voor de consument direct omhoog gingen toen de bedrijven waren genationaliseerd, vinden wij niet fair, noch tegenover de vroegere ondernemers noch tegenover de consument. En zeker mogen de tarieven niet worden gebruikt als een dekmantel voor indirecte belastingen. Maar goed, wij zijn tenslotte Antirevolutionair en niet conservatief.

Groen's „Ongeloof en Revolutie”

In de loop van dit jaar is verschenen „Groen's ongeloof en revolutie” als de vijfde lustrumuitgave van de Vereniging van Christelijke historici. Het is nog bedoeld als een herinnering aan het feit, dat honderd jaar geleden „Ongeloof en Revolutie” verscheen. Op zichzelf is het al een merkwaardig feit, dat aan het boek van Groen van Prinsterer zoveel aandacht wordt gegeven en dat niet minder dan zeven historici van professie en van naam er zich toe hebben gezet om Groen's werk nog eens te beoordelen en te onderwerpen aan een stevig kritisch onderzoek. Dit is op zich zelf reeds een bewijs, dat aan Groen's werk nog steeds een grote betekenis wordt toegekend.

Overigens is de kritiek niet mals. Het schijnt wel of er van Groen niet zo bar veel overeind blijft staan. Prof. Smitskamp opent de aanval, want naar zijn mening draagt Ongeloof en Revolutie min of meer een tweeslachtig, een hybridisch karakter, is Groen niet geheel vrij te pleiten van negativisme en ontbreekt het hem als polemist aan thetisch constructieve gedachten.

Dr Smit neemt Groen's visie op de praerevolutionaire staatsvormen onderhanden en hij betoogt

dat de auteur van „Ongeloof en Revolutie” die staatsvormen te mooi heeft geschetst. Neen, ook voor de Franse Revolutie kwam er van de Christelijke Staat niet veel terecht en Groen heeft zich daar wel een beetje op verkeken. Dr de Pater valt Groen aan, omdat deze te weinig waarde heeft toegekend aan de economische omstandigheden, waarin Frankrijk verkeerde aan de vooravond van de Fransche Revolutie. Die omstandigheden zijn voor een groot deel mee oorzaak geweest, dat het tot een uitbarsting kwam en daaraan heeft Groen te weinig betekenis gehecht. Prof. Dooyeweerd hernieuwt zijn verwijt, dat Groen, kind van zijn tijd, teveel beïnvloed is geweest door het historicisme van de Historische School en Prof. Donner eindigt met een kritiek op de identificatie van ongeloof en revolutie.

Daarna volgt nog een bijdrage van Prof. Sneller, maar deze gaat niet zozeer kritisch op Groen's werk in.

Wie nu geroepen is om voor een kiesvereniging iets te vertellen over het werk van Groen van Prinsterer moet wel kennis genomen hebben van deze bundel gedegen critieken. Duidelijk blijkt daaruit immers, dat sedert 1850 het wetenschappelijk onderzoek niet heeft stilgestaan. Toch blijven er nog wel vragen over.

Ons blad is niet geschikt om uitvoerig in te gaan op het werk van deze zeven historici. Wel is er plaats voor een algemene opmerking.

Groen van Prinsterer is de grondlegger van de Antirevolutionaire Partij. Hij heeft, ongerust geworden temidden van een gezapig conservatisme dat de gevaren van het opstuwend liberalisme niet voldoende onderkende, de antirevolutionaire gedachte gegrepen en getracht deze te formuleren. Op wie kon hij daarbij steunen? Bilderdijk was hem daarbij voorgegaan, maar, en terecht, van Bilderdijk, de contra-revolutionair, maakte hij zich los. Hij wilde antirevolutionair zijn.

Het merkwaardige van „Ongeloof en Revolutie” is dan ook niet, dat er aan dit werk wetenschappelijk zoveel bezwaren kleven — het merkwaardige is omgekeerd, dat Groen, volop kind van zijn tijd, zich losmaakte van de gedachten die in zijn tijd de heersende waren en dat hij het tegen de publieke opinie van zijn dagen durfde opnemen, dat hij evenals Bilderdijk, als het er op aankwam alleen durfde staan.

Dat Groen in veel opzichten een kind van zijn tijd is geweest, moet hem niet kwalijk worden genomen. Als Groen aan de Vrije Universiteit bij Prof. Dooyeweerd college had gelopen, en hij zou daarna „Ongeloof en Revolutie” schrijven, dan kunnen wij veilig aannemen, dat hij het anders zou doen dan in 1845—1846. Veeleer moeten wij er ook dankbaar voor zijn, dat Groen, kind van zijn tijd zijnde, het „nemine me mancipavi” in zijn blazoen geschreven had om de strijd tegen de tijdgeest aan te binden.

Als wij dan ook tegen het nu verschenen boek een bezwaar mogen inbrengen, dan is het niet, dat er zoveel kritiek op Groen wordt uitgeoefend, want dat is na een eeuw historisch onderzoek en wetenschappelijke ontwikkeling vanzelfsprekend,

maar dan is het dit, dat te weinig blijkt de oprechte verwondering over het nieuwe dat Groen bracht. Het bezwaar is niet dat veel nutteloos steen wordt vergruizeld van het erts, dat Groen naar boven bracht, maar dat te weinig flonkerend goud wordt verzameld dat in dit erts aanwezig is. En om het goud van Groen's beginselen is het tenslotte te doen. Het accent in de beoordeling van Groen's werk had enigszins anders kunnen worden gelegd.

Het was ongeveer in dezelfde tijd, waarin Groen van Prinsterer schreef, dat Carlisle zijn lezingen hield over „Helden en heldenverering”. In zijn eerste lezing betoogde hij: „In deze eeuw wordt het bestaan van grote mannen als het ware ont-

kend”. Toon onze keurmeesters een groot man, dan beginnen zij met wat zij noemen hem te „verklaren”, niet hem te vereren, maar de maat van hem te nemen, en stellen hem aan het licht als een nietig soort van man! Hij was het voortbrengsel van zijn tijd, zeggen zij; de Tijd riep hem te voorschijn, de Tijd deed alles, hij niets, dan hetgeen wij kleine keurmeesters ook hadden kunnen doen! Dit verklaren schijnt mij maar naar-geestig werk.”

Het is niet de bedoeling dit citaat aan te wenden ter karakterisering van dit boek. Daarvoor is het ongetwijfeld te scherp. Maar dat in dit boek van Groen „de maat genomen werd” is juist.

De jongeren Studieclubs

Te wapen

E. VAN RULLER.

Stellig ben ik in hoge mate actueel als ik U, de leden van de A.R.J.O.S., aan het begin van de wintercampagne tot activiteit roep onder de kreet: Te Wapen!

De gehele wereld staat in het teken van de oorlog en van de bewapening. Op Korea kruisen de legers van de Verenigde Naties de diegens met de Communisten en deze strijd legt beslag op de geesten in alle landen. Het „te wapen” is heus geen overbodige roep. Ook in ons land is deze roep verstaan, want zowel regering als volk, voor het overgrote deel, zijn overtuigd dat bewapening een dringende zaak is.

Toch wil ik jullie zeggen dat de bewapening een volledig waardeloos ding is, als de morele defensie niet de achtergrond ervan vormt. De geestkracht van het volk is even belangrijk als de sterke legers die georganiseerd worden. De zwakke plek in Nederland is, dat er twijfel bestaat of het tegen het opdringend Communisme de geestelijke krachten voor de strijd zal kunnen opbrengen. Het „te wapen!” voor de versterking van de geestkracht, voor de morele defensie, voor de vorming van de publieke geest is schier nog dringender nodig dan het „te wapen!” voor de defensie. Ziehier, leden van de A.R.J.O.S., waar jullie roeping ligt.

De winter is er weer, wij gaan weer aan het werk.

Wij schrijven in het beginselprogram nog

altijd dat de A.R.-gedachte de grondtoon van ons volkskarakter vertolkt. Welnu, dan zal deze gedachte, als het zover zou komen, ook de geestelijke basis van onze afweerstrijd tegen het communisme moeten zijn.

De roeping daartoe ligt mede op jullie.

Zorgt dan dat je die gedachte kent.

Gaat daartoe met energie aan het werk!

Mededelingen

De Enquête

Alle op de enquête betrekking hebbende bescheiden zijn thans vanuit Den Haag aan de secretarissen der provinciale verbanden verzonden. Deze secretarissen moeten nu zorgdragen voor de doorzending aan de clubs.

Wij hopen dat allen, die tot medewerking aan de uitvoering van deze enquête zullen worden geroepen, die medewerking met enthousiasme en met inzet van hun beste krachten zullen verlenen.

Want wanneer deze enquête slecht wordt uitgevoerd zal het resultaat ervan vrijwel waardeloos zijn, maar wordt ze goed uitgevoerd dan zal ongetwijfeld het straks uitgebrachte verslag belangrijke aanwijzingen geven voor onze werkwijze in de toekomst.

De grondleggende arbeid is het selecteren der te ondervragen personen. Er zullen ongeveer 560 ('t aantal is iets verhoogd) personen ondervraagd worden. Dat aantal is gering. Hier zal de kwaliteit van het onderzoeksmateriaal moeten goed maken wat het in kwantiteit te kort schiet.

Het gaat er immers om een beeld te krijgen van datgene wat er woelt en werkt in de antirevolutionaire jongerengroep. De 560 proefpersonen zullen gezamenlijk een zo getrouw mogelijke afspiegeling moeten zijn van die jongerengroep.

Dat betekent dat deze kleine geselecteerde groep diverse schakeringen moet vertonen, en wel dezelfde schakeringen als ook voorkomen in de gehele groep.

Hoe beter we daarin slagen, des te beter zal het resultaat zijn en met des te meer recht mogen uit dat resultaat conclusies worden getrokken welke betrekking hebben op de gehele antirevolutionaire jeugd.

De Schetsenbundel

Eindelijk is de schetsenbundel ter perse.

De verschijning zal nu dus met enkele weken plaats hebben. De prijs van het boekwerkje van ongeveer 150 bladzijden zal ongeveer f 1.60 bedragen.

Wij hopen en rekenen er op dat iedere club een aantal exemplaren zal afnemen. Eerstens omdat daaruit zou blijken dat er gestudeerd wordt, maar in de tweede plaats toch ook omdat slechts dan de kosten, die aan de vervaardiging van de bundel zijn besteed, er weer uit komen.

De Studieconferentie

Als aanvulling op de mededelingen die ten aanzien van de studieconferentie in het vorig nummer van „Nederlandsch Gedachten” (blz. 254) zijn gedaan, kan thans nog worden gemeld, dat de heer A. Stapelkamp te Utrecht, het Tweede Kamerlid, op de Zaterdagmorgen zal spreken over de actuele politiek.

De Algemene Vergadering

Zoals bekend heeft iedere bij de Nationale Organisatie aangesloten club het recht een stemhebbende afgevaardigde naar onze vergadering te zenden. Natuurlijk zijn de overige leden onze clubs ook van harte welkom.

Het bestuur is voornemens een wijziging van artikel 13 onzer Statuten voor te stellen, n.l. dit artikel aldus te doen luiden:

Het bestuur bestaat uit:

- 1e. Een voorzitter in functie gekozen door de algemene vergadering uit een groslijst, welke wordt samengesteld:
  - a) uit een door het bestuur te stellen tweetal;
  - b) aangevuld met kandidaten, die door tenminste vijf aangesloten studieclubs worden voorgesteld.
- 2e. Een secretaris, benoemd door het bestuur.
- 3e. Zoveel leden als er ingevolge artikel 34 dezer Statuten provinciale en stedelijke verbanden zijn; elk verband wijst één lid aan.
- 4e. Twee leden, op dezelfde wijze gekozen als de voorzitter. Deze leden moeten lid zijn van een bij de Nationale Organisatie aangesloten studieclub.
- 5e. Twee leden, aangewezen door het Centraal Comité.

De voorzitter en de onder 4e. bedoelde leden worden gekozen voor een periode van vijf jaar en zijn slechts éénmaal herkiesbaar.

In geval de algemene vergadering deze wijziging aanvaardt hoopt het bestuur over te gaan tot de verkiezing van de twee leden bedoeld onder 4e. en daarvoor de volgende tweetallen te stellen:

Mej. J. Duker te Sexbierum tegenover Mej. E. G. Lijesen te Barneyeld en de heer L. van Dam te De Bilt tegenover de heer S. Meijers te Utrecht.

Behalve de behandeling van het bovenstaande wijzigingsvoorstel en eventueel de verkiezing van twee bestuursleden, vermeldt het programma een causerie van een der bestuursleden over een onderwerp, betrekking hebbende op de werkwijze onze clubs.

Voorts kunnen vragen worden gesteld over onze organisatie en over de werkwijze.

Zit een club of zit een clublid met een belangrijke vraag, laat zij (hij) die dan tevoren schriftelijk indienen bij het secretariaat.

De Toogdag

Ook over de toogdag kunnen nadere mededelingen worden verstrekt.

Onder de algemene titel: „De lijn onze politiek” zullen in de morgen- en middagvergadering vijf redevoeringen worden gehouden.

’s Morgens: „Colijns exempel” (het algemeen aspect) door E. van Ruller.

„De vaste Grondslag” (het principiële aspect) door Prof. Dr K. Dijk.

’s Middags: „Neêrlands politiek geestesmerk” (het nationale aspect) door Prof. Mr L. W. G. Scholten.

„Om ’s Lands Behoud” (het sociaal-economische aspect) door R. Gosker.

„Decentralisatie in Staatsverband” (het Indische aspect) door H. Algra.

De middagvergadering zal worden opgeluisterd met muziek, zang en declamatie. De toegangsprijs is gesteld op f 0.75.

Richtlijnen

In de circulaire die wij in begin September aan de clubs deden uitgaan hebben wij enkele richtlijnen uitgestippeld voor de besturen der clubs. Het komt ons gewenst voor deze richtlijnen ook hier op te nemen.

- a) Zorgt ervoor tijdig een rooster klaar te hebben.
- b) Begint onmiddellijk in September en houdt U aan de rooster.
- c) Doet alles wat mogelijk is om het werk van Uw club zo vruchtdragend en efficiënt mogelijk te doen zijn.
- d) Verhoogt het aantal leden Uwer club.
- c) Besteedt de nodige aandacht aan de financiën.
- f) Komt Uw financiële verplichtingen nauwgezet na
  - 1e. ten opzichte van het provinciaal (stedelijk) verband;
  - 2e. ten opzichte van de Nationale Organisatie;
  - 3e. ten opzichte van sprekers van buitenaf (denkt er aan reiskosten bezoeker in kader nazorg studieconferentie te vergoeden);
  - 4e. ten opzichte van al Uw overige schuldeisers.
- g) Versterkt de band met stedelijke, provinciale en nationale organisatie door:

- 1e. geregelde lezing van „Nederlandsche Gedachten”;
  - 2e. door één of meer afgevaardigden te zenden naar huishoudelijke vergadering en toogdag van stedelijk verband, provinciaal verband en nationale organisatie.
  - 3e. iedere mutatie in het bestuur der club onmiddellijk door te geven aan de secretaris van genoemde verbanden en organisatie;
  - 4e. een deelnemer der studieconferentie als inleider te laten optreden in één Uwer vergaderingen.
- h) Neemt contact op met de geestverwante uit Indonesië teruggekeerde militairen en trachten bij het werk der club te betrekken.

De Contributie

In Augustus hebben wij een circulaire aan de penningmeesters der clubs doen uitgaan met het verzoek de verschuldigde contributie zodra mogelijk op de girorekening van de Antirevolutionaire Partijstichting te storten. Een aantal penningmeesters heeft aan dit verzoek voldaan. Ruim f 650.— is nu binnen.

Dat ziet er gunstiger uit dan het vorig jaar. Jammer dat toch nog zo veel penningmeesters het laten aankomen op de aanbieding van een kwitantie. Dat brengt weer incassokosten en andere onkosten met zich mede.

Wij rekenen er op dat alle penningmeesters, die niets van zich hebben laten horen, de straks aangeboden kwitantie zullen accepteren. B.

DE ARJOS EN HET JEUGDPARLEMENT

SJOERD JONKER

Jeugdparlementen en jeugdgemeenteraden schieten de laatste jaren als paddestoelen uit de grond. Het Zwitserse voorbeeld heeft snel navolging gevonden en in vele landen in West-Europa kwamen de jongeren uit verschillende richtingen bijeen om actuele of principiële problemen te bespreken. Zo ook in Nederland. Reeds in verschillende plaatsen is men overgegaan tot de oprichting van een jeugdparlement of een jeugdgemeenteraad en het einde van deze rage is nog steeds niet in zicht. Nog steeds bereiken Antirevolutionaire Jongeren Studieclubs de vraag of zij aan een dergelijke instelling willen medewerken.

Daarom is het goed, dat wij ons eens met dit probleem bezig houden en dat wij onze houding gaan bepalen. Mogen wij aan deze instellingen medewerken of niet? Dit is de vraag waarmee verschillende studieclubs reeds hebben geworsteld en waarop de één bevestigend en de ander ontkenkend heeft geantwoord. Wij geloven niet, dat men er met een boud ja of neen van af is. Deze kwestie heeft verschillende aspecten. Als we voor de vraag komen te staan — zij komt meestal uit de socialistische hoek! — dan zullen de Arjosleden zich allereerst moeten afvragen of het gaat om een jeugdgemeenteraad of om een jeugdparlement. Zo op het eerste gezicht schijnt het, dat er tussen die twee niet zoveel verschil bestaat. Maar dat is toch wel degelijk het geval. Een jeugdgemeenteraad stelt zich veelal ten doel om de stukken die ook aan de raad worden voorgelegd te bespreken en een jeugdparlement is een verzameling jonge mensen, die tezamen over problemen spreken, in het politieke vlak liggend.

Geen jeugdgemeenteraad

Ons standpunt ten opzichte van de jeugdgemeenteraad kan bondig zijn. Wij moeten aan zulk een instelling, zoals bijv. thans in Zaltbommel bestaat niet meewerken om de doodeenvoudige reden dat een dergelijke openbare schertsvertoning niet bevorderlijk is voor de standing van de Gemeenteraad. Een intense belangstelling voor de ge-

meentepolitiek wijzen wij niet af, maar men moet in een openbare vergadering van jongeren geen uitspraak doen over voorstellen van B. en W. Dat is de taak van de raad. Op zo'n manier denatureert men de hoogheid van dit college om nog maar niet te spreken van het denkbeeldige geval dat door kwaadwilligen de ouderen tegen de jongeren, en omgekeerd, worden uitgespeeld. Voor de jeugdgemeenteraad is er voor de Arjos dan ook geen plaats.

Het jeugdparlement

Iets anders ligt het echter met het Jeugdparlement. Wij moeten beginnen met op te merken, dat het woord „parlement” misleidend is. Wij hebben daartegen wezenlijke bezwaren. Men kan aan dit woord twee betekenissen geven, n.l.: volksvertegenwoordiging of gepraat, rumoerig gesprek. Noch het één, noch het ander wenst het jeugdparlement te zijn. Beter zou men kunnen spreken van een interpolitieke debat club. Maar het zijn steeds weer de socialistische die hier niets voor voelen en die over al deze bezwaren heen stappen omdat zij vinden, dat het jeugdparlement in wezen een instelling moet zijn, die zich tot de Overheid kan richten. En hier raken we het cardinale punt. Wat is de taak van het jeugdparlement en op welke wijze mogen Antirevolutionaire jongeren daaraan medewerken?

De taak kan niet anders zijn, dan dat wij als Nederlander bereid zijn om met andersdenkenden te spreken teneinde de blik te verruimen, waarbij de Antirevolutionairen het getuigende element niet mogen vergeten.

Standpunt van het bestuur

Het bestuur van de Arjos heeft geruime tijd over deze problemen nagedacht.

Het is tot een uitspraak gekomen die de moeite waard is om haar geheel weer te geven.

„Het bestuur van de Nationale Organisatie van de A.R.J.O.S.

overwegende, dat van verschillende zijden, met-

name in de grote steden, door jongeren uit andere dan antirevolutionaire politieke partij-organisaties, met de Arjosclubs contact wordt gezocht, ten-einde met elkander een gespreksgemeenschap te verkrijgen,

overwegende dat het gewenst is, dat door het bestuur een gedragslijn wordt vastgesteld, opdat alzo eenheid van handelen bij diverse clubs wordt verkregen,

overwegende, dat het zoeken van zulk een gespreksgemeenschap door art. 4 van de statuten der N.O. noch geboden, noch verboden wordt; spreekt uit:

dat het zoeken en voeren van zulk een gesprek niet tot de taak van de Arjosclubs of haar N.O. behoort te worden gerekend;

dat evenwel, indien door andere organisaties om dit gesprek wordt gevraagd en indien het voeren daarvan de studietaak van de Arjos niet in de weg staat, dit gesprek niet behoeft te worden geweigerd, mits daarbij de volgende voorwaarden in acht worden genomen:

- a. het aanvaarden van een gemeenschappelijke grondslag met niet-christelijke organisaties om principiële redenen wordt verworpen;
- b. het aangegane contact tot het voeren van een gesprek blijft beperkt en elk gemeenschappelijk optreden naar buiten, waardoor een eenheid in denken zou worden gesuggereerd, wordt geweigerd".

Dit is een reële uitspraak, die niet a priori elk contact met andersdenkenden uitsluit. Het is een ruim standpunt dat het bestuur van de Arjos heeft ingenomen. Maar desondanks heeft het kans gezien twee beprekingen aan te brengen — genoemd in a. en b. —, beperkingen die voor ons allen vanzelfsprekend moeten zijn. Wat het gestelde onder a. betreft: daarover zal wel geen verschil van mening bestaan. Het tweede punt daarentegen is moeilijker. Wellicht is het daarom goed eens na te gaan welke praktische moeilijkheden zich in een jeugdparlement kunnen voordoen en hoe onze houding daar tegenover moet zijn.

De houding van de Arjos

De ervaring leert dat als een Arjos zich eenmaal bereid heeft verklaard om deel te nemen aan een Jeugdparlement, zonder een gemeenschappelijke basis te hebben aanvaard, dat dan nog een weg vol moeilijkheden open ligt, moeilijkheden van praktisch aard. Steeds weer zullen vnl. de socialistische pogen om uitgebreide verslagen in de pers te krijgen en — wat erger is — zij zullen proberen moties aangenomen te krijgen, die dan naar de bevoegde instanties moeten worden verzonden. Kortom: zij zullen speculeren op de stem der jeugd. Wij behoeven niet te zeggen, dat het geen taak van het jeugdparlement is om zich te wenden tot overheidsinstanties. Het heeft geen andere taak dan een gespreks- en een studiecetrum te zijn. Het is dan ook beslist noodzakelijk — om erger dingen te voorkomen — dat de Arjos haar meedoen aan het jeugdparlement afhankelijk stelt van de bereidverklaring van andere fracties — die alle even groot moeten zijn — om geen moties naar buiten

te zenden. Krijgt men die verzekering niet, weiger dan beslist om mee te doen.

De vraag of ook de communisten van het parlement deel uit moeten maken, is vrij eenvoudig. Ook hier heeft de ervaring weer geleerd, dat de communisten in feite niet bereid zijn om het spel mee te spelen, en dat zij het jeugdparlement zullen gebruiken voor andere doeleinden. Wij moeten ons dan ook niet te lang bezig houden met de vraag of het nog wel een jeugdparlement is of niet als de trawanten van Moskou niet deelnemen. Om louter praktische redenen kunnen we die deelneming al afwijzen. Voor de Arjos is het ook niet moeilijk om dit om principiële redenen te doen. Als men toetreedt tot het Jeugdparlement is het vooral zaak dat men de beste mensen daarvoor gebruikt. Dat moet men niet uit het oog verliezen, omdat de a.r. meestal van alle zijden worden aangevochten. Dat is helemaal niet erg, als men er maar voor gezorgd heeft, dat men de goede fractie heeft gevormd.

Dit waren zo enkele opmerkingen over Jeugdparlementen. Natuurlijk zal de situatie in iedere streek van het land anders liggen. Dat is begrijpelijk. Maar daarom moeten we toch trachten om als Arjos eenzelfde houding aan te nemen. Het moet niet zo zijn, dat de Anti-Revolutionaire Jongeren in Holland een standpunt innemen totaal verschillend van dat van hun vrienden in een andere provincie. Uiteraard kunnen er altijd verschillen zijn. Over de hoofdzaken zullen we het eens moeten zijn. En daarom is het goed, dat onze secretaris, de Heer Boven, precies weet waar jeugdparlementen worden opgericht en onder welke voorwaarden de Arjos daaraan heeft deelgenomen. Door de adviezen die hij dan zal uitbrengen kunnen wij wellicht bereiken dat de Arjos in het gehele land ten opzichte van dit actuele vraagstuk één lijn trekt.

RECTIFICATIE

In ons artikel „Het Toezicht van hogerhand op de gemeentebesturen” opgenomen in het vorig nummer van „Nederlandsche Gedachten” hebben wij op blz. 259, eerste kolom geschreven, „dat krachtens artikel 135 Gemeentewet ook een regeling tussen twee of meer gemeenten ter gemeenschappelijke behartiging van bepaalde belangen de goedkeuring van Gedeputeerde Staten behoeft”. Dit is niet meer juist.

Op 1 April j.l. is een wet (Wet gemeenschappelijke regelingen) in het staatsblad verschenen, waarbij nadere voorzieningen zijn getroffen inzake gemeenschappelijke regelingen tussen bepaalde openbare lichamen onderling en tussen die lichamen en andere rechtspersonen.

In die wet wordt in artikel 6 bepaald, dat een gemeenschappelijke regeling tussen een of meer gemeenten ter behartiging van bepaalde belangen dier gemeenten de goedkeuring behoeft van de Gedeputeerde Staten.

Artikel 135 (en nog een aantal andere artikelen) der Gemeentewet is krachtens deze wet vervallen. Een belangstellende lezer maakte ons op de onjuistheid attent.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Ons Program

II

OP DE HELLING?

A. R. DE KWAADSTENIET

In zijn inleiding op „Ons Program” onderscheidt dr A. Kuyper — zoals we een vorig maal opmerkten — vierderlei soort van programs: een *stembus*-program, een *regerings*-program, een *program van actie* en een program van *beginselen*.

Het *regerings*-program kan buiten beschouwing blijven, omdat het niet behoort tot de taak van de *partij* om zulk een program samen te stellen.

Blijven dus over het *stembus*program, het program van actie en het program van *beginselen*.

Wie nu nagaat, wat dr Kuyper schrijft over de beide eerstgenoemde programs, zal bemerken, dat het onderscheid niet zeer duidelijk is aangegeven. Het *stembus*program wil hij zo kort mogelijk hebben, het program van actie ruimer.

De praktijk in onze partij is — zeker in de na-oorlogse jaren — geweest, dat *stembus*program en program van actie samenvallen. In elk geval kende onze partij in 1946 en 1948 niet een afzonderlijk *stembus*program naast een program van actie. Maar het *program van actie* van 1948 voldeed zeker niet aan de eisen, welke dr Kuyper aan een *stem-*

*bus*program stelde. Het was méér dan één enkel woord, méér dan een volzin, méér dan een zinsnee, ook méér dan een trits van zinsneden. Op de inleiding volgden niet minder dan negentien paragrafen, terwijl er bovendien nog een bijlage aan toegevoegd was.

Het program van actie voor de verkiezingen van 1948 doet zien, dat er behoefte bestaat aan een andere onderscheiding van de verschillende soorten programs. En dan zal aandacht geschonken moeten worden aan hetgeen dr H. Colijn daarover geschreven heeft in „Saevis Tranquillus in Undis”.

Natuurlijk moet er zijn een program van *beginselen*.

Daarnaast ook een *stembus*program, kort, helder, scherp omljnd, slechts die punten naar voren brengend, die door de politieke situatie van het moment de aandacht van het land hebben en die de politieke consciëntie van het volk weten te roeren. Daarbij zorgend voor een omschrijving, die ook binnen het begrip van de eenvoudigen valt. Aldus dr Colijn.

Maar tussen dat program van *beginselen* en dat *stembus*program zou er dan ruimte zijn voor een program, dat dr Colijn zou willen

noemen *algemeen werkprogram*, doch dat wij zouden willen betitelen als *Richtlijnen voor het praktisch staatsbeleid*, een program, dat allermint gericht zou moeten zijn op afwerking in een korte spanne tijds, doch veeleer de *lijn* aangeeft, die men over een verloop van verscheidene jaren gevolgd zou wensen te zien. Een program dus, dat niet bij *elke* stembus wordt opgesteld, doch bestemd is gedurende enige tijd van kracht te blijven en nu en dan, los van een bepaalde stembusactie, aan herziening onderworpen zou kunnen worden.

Wie nu het program van actie voor de verkiezingen van 1948 nog eens naleest, zal tot de ontdekking komen, dat dit program tal van elementen bevat, die veel meer op hun plaats zouden zijn in de hierboven bedoelde *Richtlijnen*, dan in een stembusprogram. In dat program komen zelfs passages voor, welke in een program van beginselen thuisbehoren.

* * *

Over het stembusprogram willen we nu niet verder handelen. We bepalen ons thans tot het program van beginselen en het algemeen werkprogram, dat onze partij nog niet kent, doch waarvan we de noodzakelijkheid willen trachten aan te tonen.

Een *beginsel*program, waarin de grondgedachten, waarvan men in het politieke leven uitgaat, zijn neergelegd, is voor een partij als de Anti-Revolutionaire onontbeerlijk. De politieke verhoudingen in ons land worden sedert het midden van de vorige eeuw beheerst door principiële tegenstellingen. Wel wordt tegenwoordig betoogd, dat de politieke scheidslijnen onvruchtbaar zijn, doch ook nu is nog duidelijk, dat er een diepgaande tegenstelling is tussen de staatkundige partijen, die de Goddelijke openbaring aanvaarden als grondslag voor staatkundige gedachten, en zulke, die met die openbaring op staatkundig terrein niet wensen te rekenen.

Een program van beginselen moge onbekend zijn in de Verenigde Staten van Amerika, in Frankrijk, zelfs in Engeland, in ons land kan een partij het niet zonder zulk een program stellen en zeker niet de Anti-Revolutionaire Partij.

Een vorig maal hebben we weergegeven de vier eisen, waaraan volgens dr. Kuyper een beginselprogram moet voldoen.

De vraag is nu, of dr. Kuyper juist gegrepen heeft, toen hij zich zette aan de opstelling van het A.R. beginselprogram. Daarbij dient dan bedacht te worden, dat hij ook hier een pionier was. Geen enkele politieke partij in ons land kende destijds zulk een program. En

naar het woord van dr. Kuyper was door Groen van Prinsterer zulk een program alleen dáárom nooit gegeven, dewijl het eerst *door zijn sterven* noodzakelijk werd.

Kuyper wist ook wel, dat zijn werk niet volmaakt was. Het blijkt duidelijk uit de woorden:

„Een program van beginselen is de aanleg van een jong en nieuw plantsoen, waarvan, als pas de stekken zijn uitgezet, nog slechts de kenner zien kan wat er uit worden zal; waarin, als het opgroeit, nog heel wat te besnoeien, bij te poten en in te boeten zal vallen; en waarvan eerst een volgend geslacht de vrucht zal genieten, als het in zijn dreven omwandelt of zich verkwikt in zijn schaduw, — maar dat niettemin, wijl plichtsbeseft en niet utiliteit ons de weg afpaalt, reeds nu moet worden afgewerkt.”

Maar dan ligt het ook in Kuyper's lijn, indien wij ons in het jaar 1950 bezinnen op de vraag, of er in het plantsoen wat „ingeboet, gesnoeid of bijgepoot” moet worden.

Welnu, met dr. Colijn, zijn wij van oordeel, dat ons program van beginselen besnoeid moet worden en dat er ook wel wat bijgepoot moet worden.

Volkomen kan worden onderschreven, dat er voor een program van beginselen allereerst moet zijn een *moedergedachte*, een wortel-denkbild, dat in het oog lopend verschilt van het wortel-denkbild, waaruit anderen leven. Maar als dr. Kuyper als derde eis voor een beginselprogram stelt, dat uit dat wortel-denkbild de afgeleide denkbeelden moeten worden losgewikkeld, die doen zien, waarom men op juridisch, financieel terrein enz., indien men logisch en aan zijn beginsel trouw blijft, aldus en niet anders kan oordelen, dan ziet hij op dat moment niet in, dat daardoor het beginselprogram telkens weer aan herziening zal moeten worden onderworpen. Zeer terecht merkte dr. Colijn dan ook op, dat het beginselprogram zich tot grondgedachten behoort te beperken. En wel om meer dan één reden.

Het beginselprogram, zo betoogt dr. Colijn, moet duurzaam zijn, zo weinig mogelijk aan wijziging onderworpen worden en het moet een volstrekt *bindend* karakter dragen. Maar dan mag er in zulk een beginselprogram niets voorkomen wat slechts zeer tijdelijk van betekenis zou zijn of wat tot de „middelmatige” dingen behoort, waaromtrent onder ons verschil van opvatting niet slechts geduld kan worden, doch zelfs als geheel redelijk mag worden aanvaard.

Dr. Colijn wijst er dan op, dat een beginselprogram zo weinig mogelijk aan wijziging onderworpen moet worden, omdat niets ge-

STILSTAND IS TERUGGANG

Er is een bekend spreekwoord, dat zegt: „Stilstand is teruggang”. Deze waarheid doet zich op alle levensterrein kennen; in het kerkelijke, zowel als in het maatschappelijke leven, óók op het politieke terrein. Het funeste is daarbij, dat men bij stilstand de teruggang niet bemerkt. Daarom moet het dode punt gemeden worden.

De Antirevolutionaire partij heeft hier waakzaam te zijn. Zij heeft haar organisatie uit te bouwen, om daardoor tot versterking van positie en invloed te geraken. Doch deze uitbouw moet dan niet geschieden in het wilde weg, maar organisatorisch.

L. F. Duijmaer van Twist

Stilstand is teruggang

Er is een bekend spreekwoord, dat zegt: „Stilstand is teruggang”. Deze waarheid doet zich op alle levensterrein kennen; in het kerkelijke, zowel als in het maatschappelijke leven, óók op het politieke terrein. Het funeste is daarbij, dat men bij stilstand de teruggang niet bemerkt. Daarom moet het dode punt gemeden worden.

De Antirevolutionaire partij heeft hier waakzaam te zijn

Zij heeft haar organisatie uit te bouwen, om daardoor tot versterking van positie en invloed te geraken. Doch deze uitbouw moet dan niet geschieden in het wilde weg, maar organisatorisch.

Duijmaer van Twist

vaarlijker is, dan vandaag op zij te zetten, wat gisteren of eergisteren als levensbeginsel werd geproclameerd. Zulke handelingen ondermijnen de invloed der beginselen op het leven, roepen het gevaar voor afwijking van of zelfs ontrouw aan die beginselen in het leven, drijven ook de oprechtheid en eerlijkheid in het politieke leven wel eens in de engte.

Een beginselprogramma moet een bindend karakter hebben, en kandidaten voor Kamers, Staten en Raden moeten dat program van heler harte onderschrijven. Maar dan is het, aldus dr. Colijn, ook duidelijk, dat in het beginselprogramma niets behoort voor te komen, wat er metterdaad niet in hoort. Dan kan men er b.v. wel in opnemen, dat de overheid de roeping heeft om de drankzonde te bestrijden, maar dan zou men niet de

„plaatselijke keuze” mogen aanprijzen als het middel, door ons beginsel geboden.

Maar zulk een beperkt beginselprogramma zou aanleiding geven tot de klacht, dat het te vaag is, om ook als richtlijn te dienen voor het practisch handelen van de gekozenen. Het huidige beginselprogramma, dat ruimer is dan naar onze mening, wenselijk is, laat een gevoel van onbevredigdheid achter, indien men daarin gezocht heeft naar het standpunt, dat de partij ten aanzien van bepaalde vraagstukken inneemt.

En daarom zal het nodig zijn, dat de partij besluit om over te gaan tot de opstelling van een „algemeen werkprogramma” of van „Richtlijnen”, waardoor duidelijker dan thans het geval is het streven van de A.R. Partij naar buiten kan worden uitgedragen en verdeeld.

26 OCTOBER 1950

In de pers is medegedeeld, dat de datum van de Deputatenvergadering is gewijzigd. De Antirevolutionaire Partij komt nu op **Donderdag 26 October** te Utrecht in vergadering bijeen en niet op Woensdag 18 October, zoals op de toegangskaarten en op de uitnodiging is vermeld. Deze verandering is aangebracht in verband met de omstandigheid dat de erepromotie van de Heer J. Schouten, de voorzitter van het Centraal Comité op 20 October plaats vindt. Nu was de datum van de Deputatenvergadering reeds lang te voren bepaald. Maar achteraf bleek dat de „regie” toch eigenlijk niet in orde was. Zeer velen zullen ongetwijfeld de erepromotie van de Heer J. Schouten te Amsterdam bijwonen. Maar de kiesverenigingen zijn niet in de gelegenheid een afgevaardigde te zenden. Toch wil de partij ook van haar blijdschap doen blijken. En daarom werd de datum van de Deputatenvergadering verschoven naar Donderdag 26 October. Laat nu niemand zich vergissen. Het is in de pers medegedeeld. Het is bij circulaire aan de secretarissen der Kiesverenigingen medegedeeld. Ongetwijfeld is er nu een grote belangstelling voor de Deputatenvergadering. Wanneer men plaatselijk dus niet alle toegezonden kaarten benut, laat men deze dan alsnog direct naar het bureau terugzenden, zodat anderen in de gelegenheid kunnen worden gesteld deze buitengewone Deputatenvergadering mee te maken.

2. Deputatenrede

De voorzitter van het Centraal Comité zal zijn best doen om de Deputatenrede zo tijdig gereed te hebben, dat zij na afloop der vergadering in gedrukte vorm verkrijgbaar is. Maar nu moeten de deputaten één ding goed begrijpen. De deputatenrede is niet alleen voor hen bestemd. Die deputatenrede moet onder ons volk worden gebracht. Wij laten er dan ook een groot aantal van drukken, en verzoeken aan iedere deputaat om bij de uitgang een tiental, een vijftal exemplaren van deze rede te kopen. Teneinde in eigen kring deze rede weer aan andere belangstellenden tegen de kostende prijs over te doen. Dat brengt haast geen moeite mee. Er zo komt het woord van onze partijvoorzitter op gemakkelijke wijze onder ons volk. De prijs is f 0.50. Laat men dit nu niet vergeten. Dit is uitstekende propaganda ter versterking van het eigen kader.

3. Brochuredienst

Aan de kiesverenigingen is een circulaire verzonden waarin de medewerking werd gevraagd voor de brochuredienst. Het Centraal Comité laat 5 brochures verschijnen in een oplage van 5000 stuks. Dit is dus voor ons werkend kader. Hoe komen die brochures nu onder ons volk? Wel daar

moeten de kiesverenigingen mee werken. Wanneer iedere kiesvereniging 10 exemplaren van iedere brochure onder zijn leden verkoopt dan zouden wij ruim 8000 stuks nodig hebben. Het moet dus mogelijk zijn om 5000 brochures zonder veel moeite te plaatsen. Dit werk kan men in deze winter toch wel doen. En de prijs van deze brochures is niet hoog n.l. f 0.65 voor 65 pagina's druk. Winstoogmerk zit niet voor. In de boekhandel gebracht zouden deze brochures zeker f 1.50 kosten. Laat men deze verspreiding van goede lectuur dus mogelijk maken. Het zijn belangrijke onderwerpen die worden behandeld. Alle onderwerpen lenen zich uitstekend voor de vergadering onzer kiesverenigingen. Zo bouwen wij aan ons kader en verzorgen wij de principiële en zakelijke voorlichting. Geen kiesvereniging blijve achter. Help mede goede lectuur te brengen onder ons volk.

Ter Deputatenvergadering wordt men voorts in de gelegenheid gesteld kennis te nemen van alle uitgaven der Antirevolutionaire Partij. Wanneer nu het bestuur der kiesvereniging nog geen beslissing genomen heeft in deze zaak laat men dit dan doen op eigen initiatief. Neem enkele brochures mede en verkoop deze in eigen kring. Daar is geen bestuursbesluit voor nodig. Dat kan men ook zelf doen. En heus, het is aardig werk. Meermalen heb ik op één avond, sprekend voor een kiesvereniging, voor f 20.— aan brochures verkocht. Maar wanneer 1000 man dat gaan doen is het veel eenvoudiger. En dit is **zo uitstekende** propaganda.

4. Regeling Deputatenvergadering

Over de regeling behoeft niet veel te worden gezegd. Stemmingen zijn er niet, want het is een buitengewone deputatenvergadering. Een bepaalde procedure voor de behandeling der voorstellen is niet voorgeschreven. Thans zijn er nog al wat brieven met voorstellen en amendementen ingekomen. Een enkele kiesvereniging verzocht haar amendement aan alle kiesverenigingen kenbaar te maken. Dat gaat evenwel niet. Ter Deputatenvergadering wordt op de inhoud der brieven nader ingegaan. Voor het overige moet men wel verstaan, dat het voorstel betrekking heeft op een zakelijke aangelegenheid. De propagandacentrale is niet over één nacht ijs gegaan. Het Centraal Comité evenmin. Alle mogelijkheden zijn onderzocht en tegen elkaar afgewogen. Daarover zou een boek te schrijven zijn, alleen reeds wat de technische zijde van de kwestie betreft. Maar waar het op aankomt is dit, dat de sfeer in onze kiesverenigingen een beetje verandert. Wij moeten niet langer tegen deze dingen als tegen een berg opzien. Wij moeten iets gaan doen. De zaak aan pakken. Eerst in eigen kring en straks bij de Kamerverkiezingen onder ons gehele volk. Te lang reeds gaan vele kiesverenigingen gebogen onder de druk der omstandigheden. Wij zijn toch een levende, een actieve, een bezielende partij. En dus gaan wij aan het werk. Eerst op de Deputatenvergadering, dan onder onze eigen mensen, straks onder ons volk.

5. In de pauze

Ter Deputatenvergadering is er gelegenheid gedurende de middagpauze koffie te drinken. Broodjes zijn verkrijgbaar tegen de normale prijs van f 0.30 per stuk. Dat is dus anders dan bij de vorige Deputatenvergaderingen. Dit werd met de directie van Tivoli overeengekomen. Wij menen er goed aan te doen hiervan mededeling te doen.

6. Partijconferenties

De voorbereidingen voor de partijconferenties zijn reeds getroffen. De data zijn bepaald en de sprekers uitgenodigd. Aangezien alle kiesverenigingen worden uitgenodigd één afgevaardigde naar deze partijconferentie te zenden geven wij hier een overzicht.

I. Breda, voor Limburg, Noord Brabant en Zeeland.

Vrijdag 3 November. Spreker H. Algra „Onder de schijnwerper der historie” en 's avonds H. van Eijsden „De Antirevolutionaire Partij en de Mid-stand”. Zaterdag 4 November 's morgens. Spreker W. Rip „De Internationale politiek”.

II. Amsterdam, voor Noordholland, de Kamerkieskringen Amsterdam, den Helder en Haarlem Woensdag 8 November. Een eendaagse conferentie. Hier spreken de Heren Algra en Van Eijsden over de reeds genoemde onderwerpen, terwijl in de avondvergadering de Heer Mr A. B. Roosjen allerlei vragen zal beantwoorden, met name betrekking hebbende op partijaangelegenheden.

III. Paterswolde, voor Groningen, Friesland en Drente, op Dinsdag 14 en Woensdag 15 November. Sprekers zijn de heren Algra en Van Eijsden en tevens de Heer Bruins Slot, die handelen zal over de internationale politiek.

IV. Apeldoorn, voor Overijssel, Gelderland en Utrecht. Op Vrijdag 17 en Zaterdag 18 November. Sprekers eveneens de Heren Algra en Van Eijsden, terwijl de Heer Mr A. B. Roosjen vragen beantwoordt.

V. Rotterdam, voor Zuid-Holland, de Kamerkieskring Rotterdam, Den Haag, Dordrecht en Leiden, op Woensdag 22 November. Een eendaagse conferentie dus. Sprekers zijn de Heren Algra en Van Eijsden. De derde spreker is nog niet bekend.

Voor de kiesverenigingen zijn aan deze conferenties geen kosten verbonden. Alleen de reiskosten der afgevaardigden komen voor hun rekening. Wel moet iedere afgevaardigde er voor zorgen dat hij kennis genomen heeft van de brochure van de Heren Algra en Van Eijsden. De prijs dezer brochures is eveneens f 0.65. En voorts dienen deze conferenties tot versterking van de onderlinge samenwerking in regionaal verband. De kosten van een en ander zijn vrij hoog. Maar wanneer de activiteit der kiesverenigingen er door wordt bevorderd zijn zij niet te hoog. Iedere kiesvereniging zij dus present.

Sommige mensen hebben het ontzettend druk. Tot die groep behoort ook Mr Dr E. P. Verkerk. Hij was zozeer met werkzaamheden bezet, dat hij geen tijd heeft kunnen vinden om in enkele regels zijn standpunt te kennen te geven met betrekking tot de voorstellen van het Centraal-Comité. Nu is de Heer Verkerk tevens penningmeester. Niemand is zo goed met de financiën van de partij op de hoogte als hij. Daarom vragen wij ons af of het wel helemaal waar is dat hij door zijn vele werkzaamheden verhinderd was in enkele regels een aanbeveling te schrijven. Het vermoeden ligt voor de hand, dat onze penningmeester heeft overwogen dat deze voorstellen de financiën van het Centraal-Comité ternauwernood verbeteren. Zou hij daarom verstek hebben laten gaan? Als dat waar is, dan is het goed dat we zijn foto toch maar opnemen. De Deputatenvergadering weet dat de Heer Verkerk de contributie tot f 2.50 had willen verhogen. Maar daar heeft het Centraal-Comité een stokje voor gestoken. Onze minister van Financiën kreeg geen kans de belasting-schroef nog verder aan te draaien. Hij zal het met de huidige begroting moeten doen.

De eindjes aan elkaar

In een goed Hollands huisgezin is het eenmaal per jaar schoonmaak; dat is oud nieuws. Maar in een heel goed, kortom een degelijk Hollands gezin is er nòg iets van die aard. Als de zomer voorbij is en het leven gaat „de nachtschuit weer in”, dan wordt nogmaals de geest vaardig over de Huisvrouw (met grote H), dan gaat nog eens alles van zijn plaats. Dat is de „uithaal”.

En nu was er eens een vrouw, die in grote moeilijkheden verkeerde. Wat was het geval? Zij moest met de uithaal beginnen — en de schoonmaak was nog niet klaar. Wanneer deze huisvrouw de taal van de huidige magistratuur zou spreken, zou zij zeggen, dat de beide reinigingsprocedures elkaar overlaptten.

Dat overlappen is een kwaal van deze tijd. Ook het parlement lijdt er aan. De Tweede Kamer was nog druk bezig met de begroting voor het jaar 1950, toen minister Lieftinck al weer met het traditionele koffertje kwam aandragen (dit maal in letterlijke zin, vanwege de film; andere jaren liet hij het dragen; maar als een mens een lens op zich gericht ziet, doet hij allerlei bijzondere dingen; dan neemt de ene minister een schop in de hand, de ander gaat op een tractor zitten als een heuse boer, en weer een ander torst een koffer). Ja, op deze wijze weet men tegenwoordig de eindjes aan elkaar te knopen. De nieuwe begroting komt terwijl de oude nog niet eens aangenomen is. Maar twee belangrijker eindjes, die van inkomsten en uitgaven, weet minister Lieftinck, hoe hard hij ook trekt, niet bij elkaar te krijgen.

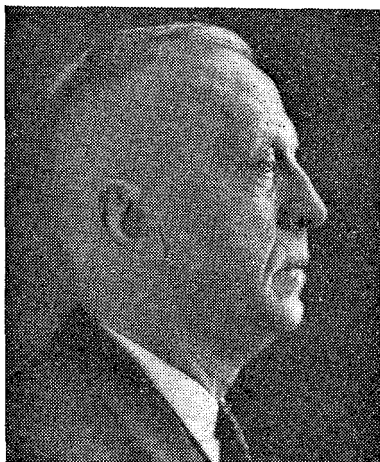
Proppenschieter-leger.

De overjarige begrotingen, waar de Kamer nog mee zit, waren o.m. de militaire hoofdstukken en eigenlijk ook gedeelten van O.K.W., zoals bijvoorbeeld de Kunst. Daarover debatteerde de Kamer voor en na Prinsjesdag.

Onze defensie. Minister Schokking zag bijna alle fracties tegenover zich, met geschut van allerlei kaliber. Hij kon daar nauwelijks meer dan een proppenschieter tegenover plaatsen; heel vriendelijk was zijn antwoord, zeker, maar een krachtig antwoord zou de Kamer beter bevallen zijn.

Zoals het met de minister in de Kamer was, zo is het ten naaste bij ook met onze strijdmacht. Wanneer vandaag de dag een vijandelijke macht voor onze grenzen zou verschijnen, zij zouden er weinig meer tegenover kunnen stellen dan wat generaal en lagere officieren, bewapend met proppenschieters. Dat was het, wat de Kamer begrijpelijker wijze ontstemde. Er worden millioenen uitgegeven. Was daar nu werkelijk niets van te maken geweest?

Nu weet men wel, dat er grote moeilijkheden zijn. Indonesië heeft veel van onze krachten gevegd. De opbouw van een leger kost geld, kost deviezen. Daar is de minister van Financiën niet scheutig mee. Allemaal waar. Maar de Kamerleden noemden met gemak een hele rij beslissingen, waar de minister naderhand weer op terug moest komen. In 1948, kort na het optreden van minister Schokking, werd een nieuwe organisatie van de legerleiding tot stand gebracht, volgens het schema-Kruls. Nu, in 1950, keert men op zijn

Heeft de Antirevolutionaire partij nog een taak?

Zo neen, ontbindt haar dan. En doet het haastig.

Maar zo ja, dan zullen wij het haar mogelijk moeten maken, die taak ook te vervullen.

Daartoe dienen de voorstellen van het Centraal Comité, die wij op de Deputatenvergadering gaan behandelen.

Een grote organisatie kan het zich niet veroorloven, dat haar leden niets van haar horen, dan een convocatie voor een vergadering, of het aanbieden van een quitantie voor de contributie.

Versterking naar binnen: dat hopen wij te bereiken.

Dit zal tot gevolg hebben: een algemene en krachtiger aanpak van onze taak.

J. WILSCHUT.

schreden terug. In Maart 1950 werd de lichter 1949 II met groot verlof naar huis gezonden. Na-jaar 1950 worden de jongens weer opgeroepen. In 1949 heet het, dat de uit Indonesië gerepatrieerde troepen niet kunnen dienen als basis voor onze krijgsmacht in West-Europa. In 1950 vernemen we, dat zij juist de kern zullen vormen van de drie divisies, die nu in een jaar tijd opgebouwd zullen worden.

Er zijn voor dit alles natuurlijk wel verklaringen, verontschuldigen, verdedigingen aan te voeren. Maar al zulke woorden konden toch in de Kamer niet de twijfel wegnemen, of de leiding van onze defensie wel in goede handen is.

Die twijfel was er bij mr Roosjen, die overigens zachtkenis wenste te handelen met de man, die in de Amsterdamse Raad weleer zijn fractiegenoot was. Die twijfel was er bij Dr Bruins Slot, die de portie critiek van mr Roosjen dan maar bij de zijne voegde. En — om niet meer te noemen — ook de heer Fens (K.V.P.) zat boordevol. Deze wilde de minister nog drie maanden tijd geven, om zijn leven te beteren. Een her-examen, noemden sommigen dat. Dat ultimatum nam de minister niet. Toen legde de heer Fens gauw een rookgordijn voor zijn geschutopstelling. En de minister deed net of het geschut weg was. Maar in wezen handhaafde de K.V.P. er zijn dreigement. Het geschut bleef, het ultimatum werd niet teruggenomen.

Op de ketting

Minister Schokking kan zich natuurlijk verontschuldigen. Zijn verantwoordelijkheid is maar betrekkelijk en zij is maar ten dele vast te stellen. Hij is deel van het kabinet en onze defensie is een zaak van heel de Regering. Bovendien is hij gebonden aan internationale verhoudingen; wij staan niet alleen, maar werken met anderen samen.

Maar van een goed defensie-minister mag verwacht worden, dat hij in het kabinet op de ketting springt, als er getornd wordt aan wat z.i. bepaald nodig is. En in internationale omgeving moet hij namens het kabinet, namens ons land op de ketting springen, wanneer geen rekening gehouden wordt met onze positie en met onze behoeften.

Het griezelige is nu, dat wat naar buiten treedt van het defensiebeleid een beeld geeft van wisselvalligheid en besluiteloosheid. En ook in zijn antwoord aan de Kamer omzeilde de minister de vragen en nam hij geen duidelijk standpunt in. Dat kneust het vertrouwen. Maar omdat onder de huidige omstandigheden zoveel aan de minister overgelaten moet worden, is dat vertrouwen meer dan ooit onmisbaar.

Dr Bruins Slot wierp op dit alles de felste schijnwerpers, waarover hij beschikt. In het licht daarvan bleef er van het beleid van de minister weinig over.

Als voorbeeld besprak de heer Bruins Slot de positie van onze vloot in het internationale verband. De heren aan de overzijde van de Noordzee vinden het volkomen overbodig dat Nederland er een — zij het bescheiden — zelfstandige oorlogs-

Gaarne en van harte beveel ik de voorstellen van het Centraal Comité bij de leden der Deputaten-vergadering aan. De aanneming der voorstellen zal een aanmerkelijke verbetering betekenen voor de partij, zowel in geestelijke als in stoffelijke zin. En meer dan ooit is in deze tijd een krachtige actie der partij naar binnen en naar buiten onmisbaar.
Prof. Mr A. ANEMA.

vloot op na houdt. Brittannië heerst over de golven. Laat Nederland een leger opbouwen, dan zal Engeland wel voor de vloot zorgen.

Dat is de houding die Engeland in de Westerse samenwerking voortdurend aanneemt. Dat is zo in Straatsburg en in Parijs, tegenover het Plan-Schuman en de Europese economische samenwerking. Het is bereid tot samenwerking, maar niet zodra dit de Britse zelfstandigheid ook maar enigermate zou aantasten.

In de militaire samenwerking komt dat hierop neer, dat Engeland deel wil uitmaken van de Atlantische verdediging. Maar deze Atlantische defensie zal dan het Britse defensie-apparaat, zoals de Britten dat willen, met huid en haar moeten slikken. De andere West-Europese landen zullen dan het ontbrekende moeten aanvullen en wat Engeland al heeft moeten loslaten.

Bij dit laatste behoort onze vloot. In de stukken vindt men — dat is het erge — inderdaad onzekerheid op dit punt. De opbouw van onze vloot gaat veel langzamer, dan was vastgesteld, en dat, terwijl de plannen toch al tot een minimum gereduceerd zijn.

Tegenover deze Britse aanmatiging zal onze Regering het been stijf moeten houden. Wij zijn een zeevarende natie. Onze zeelui zijn van de beste. Wij hebben het grootste belang bij de grote zee-routes. Wij hebben een zelfstandige taak in de

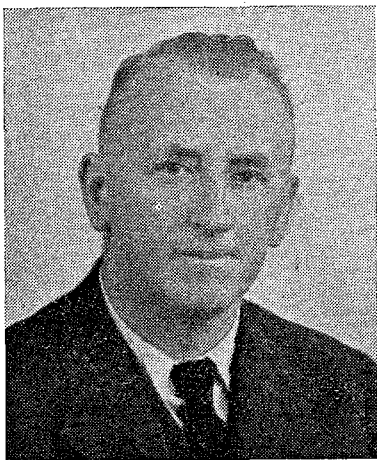
West-Indische wateren. Er mag geen sprake van zijn, dat wij dat alles aan anderen overlaten. Onze krachten mogen bescheiden zijn. wij zullen ook ter zee ons aandeel hebben.

Neen, daarover mag geen twijfel bestaan. Een duidelijk standpunt, van te voren openlijk ingenomen en krachtig gehandhaafd, is het enig juiste. Dat van zulk een standpunt bij minister Schokking niets te bemerken viel, dat was voor Dr Bruins Slot de reden, dat hij de minister het vertrouwen opzei.

De snoek

Minister Van de Brink heeft laten zien wat hij kan.

Hij heeft de politieke hengel vaardig gehanteerd. En hij heeft wat gevangen ook, een formidabele snoek, met het gewicht van de P.v.d.A. en het

IN STIJL

Het Centraal Comité vraagt van de Kiesverenigingen een verhoging van contributie van f 0.75 per lid en per jaar.

Dit staat gelijk met anderhalve cent per week en met één doosje van de goedkoopste sigaretten in het gehele jaar.

Ik verwacht niet anders of de kiesverenigingen zullen dit voorstel aanvaarden, gezien het geringe bedrag dat er mede gemoeid is en het doel dat met dit geld beoogd wordt.

Het is echter niet onverschillig op welke wijze wij dit doen. M.i. moeten wij dit doen in stijl. Niet in stijl zou zijn hier lang en breedvoerig en klagend over te spreken, maar wel in stijl zal zijn, wanneer wij in een gevoel van grote dankbaarheid dat wij het nu nog kunnen en mogen doen, met grote eensgezindheid en met enthousiasme hiertoe besluiten.

Nog is het dag in West-Europa, en dag waarin men werken kan en mag. In Oost-Europa is de nacht gevallen. Laten wij onze tijd verstaan en laat ons handelen „in stijl” zijn.

Mr ELING VISSER,
Arnhem.

N.V.V. samen. Die snoek was de heer Suurhof. Het geheim van snoeken is, volgens de mensen, die het weten: Langzaam aan, dan breekt het lijntje niet. Rustig laten spartelen en dan geleidelijkaan het beest op de kant krijgen.

Het ging over de prijzen. De Kamer was nog maar net terug van vacantie, of de heer Suurhof schoot — om bij het beeld te blijven — zo vinnig als hij maar kon naar het spreekgestoelte, om een interpellatie aan te vragen over de onmiddellijke afkondiging van de prijsstop. De Kamer moet over zulk een verzoek beslissen. De voorzitter ging eerst op informatie uit en kreeg van de minister te horen, dat op korte termijn een nota over de prijzenpolitiek aan de Kamer toegezonden zou worden. Daar zou men dan maar op wachten.

De nota kwam en de Kamer ging daarover debatteren. De heer Suurhof spartelde nog flink, het woord prijsstop beheerste nog zijn redevoering. Minister Van de Brink ging hem echter heel rustig college geven en hem vertellen, waarom dat beslist onmogelijk was. De minister gaf niet alleen publiek college, tussendoor zag men hem ook nog privaattlessen geven aan de socialistische afgevaardigden.

Nog weer een week later werd het debat voortgezet. Nog zei de heer Suurhof, dat hij bij zijn standpunt bleef. Maar hij diende een motie in, waarin niet om een prijsstop gevraagd werd, maar om: „de afkondiging van een samenstel van maatregelen” tot prijsbeheersing. Dat leek heel veel op wat de minister nu juist wel wilde; geen algemene prijsstop, maar waar nodig prijsbeheersing. Zijne Excellentie vond dan ook de motie niet onaanvaardbaar. Alleen dat afkondigen leek hem niet gelukkig; voor sommige maatregelen is een afkondiging-vooraf juist helemaal niet gewenst. En een ander bezwaar vond Prof. Van de Brink, dat een kwaadwillige lezer uit de motie zou kunnen opmaken, dat de Regering tot dusver nog niets gedaan had.

De heer Suurhof nam deze bedenkingen ter harte. Die afkondiging schrapte hij en verder maakte hij er van, dat de Regering voort moest gaan met haar maatregelen. Daarmee was de motie totaal overbodig geworden. Dat de Regering voort zou gaan, dat was „nogal wieses”. Maar de minister aanvaardde de motie als een ondersteuning van zijn beleid. En als zodanig werd zij door de Kamer aangenomen.

Wij weten niet of minister Van de Brink visserslatijn spreekt. Indien wel, zijn armen zouden niet ver genoeg reiken om te vertellen hoe 'n grote snoek hij gevangen heeft. Gelukkig heeft zijn staatssecretaris nogal flinke ledematen. Samen zullen ze het resultaat wel kunnen registreren.

Een doelpunt

De heer Van Sleen (arb.) moet in zijn jonge jaren wel veel aan sport gedaan hebben. Hij zal wel in een eerste zus-of-zoveel-tal gezeten hebben en daarin een zekere faam verworven hebben, omdat hij zijn tegenspeler zo goed dekte. Geen ogenblik liet hij die onbewaakt. Zo moet het geweest zijn. Want zo is het in de Kamer nog.

De heer Van Sleen houdt zich o.m. bezig met de pensioenen. Dat doet de heer Stapelkamp ook. En nu is de Heer Van Sleen altijd doodsbenuwd, dat de heer Stapelkamp hem een bal zal afsnoepen. Aan alles, wat er gebeurt, moet de naam Van Sleen verbonden zijn.

We hebben dat in het verleden wel vaker gezien. In de vorige zitting kreeg de heer Stapelkamp een keer verlof van de Kamer, de minister over die pensioenen mondeling enige vragen te stellen. Nauwelijks had de heer Van Sleen dat gehoord, of hij rende naar de voorzitter: „Ikke ook”. Zijn vragen waren echter in hoofdzaak een herhaling van wat de Stapelkamp al gevraagd had. Ook dat heeft de heer Van Sleen uit zijn voetbaltijd. Er zijn keepers, die, wanneer de bal al lang in het net zit, nog een mooie uitval maken, om hun figuur te redden.

Bij het debat over de lonen kwamen ook de pensioenen aan de orde. Natuurlijk. De jongste loonronde wordt door de Regering dringend nodig geacht. Zij heeft de vijf procent daarom verplicht gesteld. Maar dan spreekt wel vanzelf, dat de kamer de vraag zou stellen, of voor de pensioentrekking niet dezelfde urgentie aanwezig is. De heer Stapelkamp legde dit neer in een motie. Hij vroeg op korte termijn een zelfde maatregel ten aanzien van de pensioenen, als nu al ten opzichte van de lonen getroffen is.

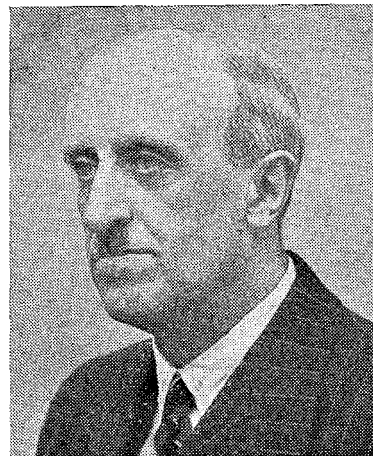
Na de heer Stapelkamp was het woord aan de heer Van Sleen. Natuurlijk ook met een motie, kon men wel voorspellen. Zo was het ook. Maar de nieuwe motie moest uiteraard de reeds ingediende motie overtreffen. De heer van Sleen had uit zijn geheugen al zijn oude wensen en grieven opgevest en die zonder uitzondering in de motie gezet. Dat bleek heel wat, maar het was juist mis.

Om te beginnen was het voor de Kamer onmogelijk al deze wensen zo vlug te beoordelen. Het lijkt meer op een wetsontwerp dan op een motie, merkte minister Joekes spottend op. Maar bovendien waren er bij die wensen ook, die ingingen tegen wat nog kort geleden door de wetgever zelf was bepaald. Zeker, toen had men wel bezwaren gehad, maar men had het aangenomen. Het was niet fraai, daar nu door middel van een motie op terug te komen.

Zo ging de motie-Van Sleen de weg van vele moties. Ze werd ingetrokken. Stapelkamp „stond vrij” — en „doelde”.

Duidelijke wenk

De Regering heeft in de motie-Stapelkamp een duidelijke aanwijzing gekregen. Deze, dat de Kamer het gezeur met de pensioenen moe is. Al drie, vier jaar lang is er wrijving over de pensioenen. De Regering volgt de weg van de minste weerstand. De gepensioneerden maken geen lawaai, zij verwekken geen onrust. Dus dat dringt niet zo. Dat schijnt de gedachte van de Regering. Want de wijze waarop de Regering haar vroegere ambtenaren behandelt is waarlijk niet fraai. Elke kleine tegemoetkoming moet door de Kamer vrijwel worden afdwongen.

Gelet op de strijd der geesten in onze tijd, nationaal en internationaal, is uitbouw onzer Partij en versterking der financiën dringend noodzakelijk. In vergelijking met andere partijen en organisaties is wat thans gevraagd wordt, het uiterste minimum, waarmede kan worden volstaan. In verband met de waardedaling onzer munt, zou bij een mindere verhoging of gelijk blijven der contributie, afbraak het gevolg zijn!

C. G. DE JONG.

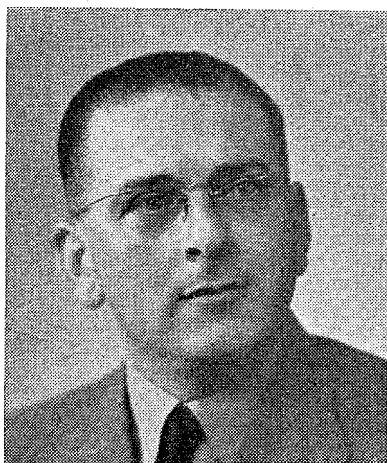
Vandaar, dat de heer Stapelkamp met zijn motie kwam. Wie dat wilde, kon er formeel wel wat tegen in brengen. De socialist Van der Goes zei, dat hij tegen zou stemmen, omdat minister Teulings niet aanwezig was. Die is immers de verantwoordelijke minister op dit punt. Dan had hij er echter maar moeten zijn. Iedereen kon vermoeden, dat men de pensioenen mede in de discussie betrekken zou. En afgezien daarvan betrof het een stuk kabinetspolitiek; en de minister-president was er wel.

De heer Andriessen (K.V.P.) zei, dat hij tegen zou stemmen, omdat de minister al had toegezegd, dat het kabinet zich over de pensioenen nog eens beraden zou. Daarop repliceerde de heer Stapelkamp, dat hij daarmee nu geen genoegen kon nemen. De Kamer heeft met de pensioenen genoeg beleefd, dan dat zij met een vage toezegging tevreden zou kunnen zijn.

De motie bleef op tafel. Zij kwam er met een stem meerderheid. Aanvankelijk werd meegedeeld, dat zij juist verworpen was. Maar hertelling van de stemmen wees uit, dat de beslissende stem juist andersom was.

Veel doet het er niet toe. Want men mag de tegenstemmers eigenlijk ook bij de voorstemmers tellen. Zakelijk waren ook de tegenstemmers het met de inhoud van de motie eens. De Regering kreeg dus van de hele Kamer de duidelijke wenk: Denk om de gepensioneerden.

Onder de voorstemmers bevonden zich vijf leden van de P. v. d. A., onder wie de heer Van Sleen. Een sportieve verliezer.

Gaarne betuig ik mijn instemming met de voorgestelde organisatorische uitbouw van onze Partij en dit te meer omdat ik als lid van de Propaganda Centrale de moeizame worsteling om tot een bevredigend voorstel te kunnen geraken heb meegemaakt.

Door het aannemen van de voorstellen zie ik de mogelijkheid geopend om reeds lang ge-coesterde wensen in vervulling te doen gaan.

C. A. VAN DRIMMELEN.

Lotgenoten

Meer dan in de Tweede Kamer spreekt in onze senaat de stem der Gewesten. De afgevaardigden zijn wel geen vertegenwoordigers van hun provincie, maar door de wijze van verkiezing of mis-schien alleen maar door toevallige omstandig-heden bespeurt men niet zelden een gewestelijke schakering. Daar zal het wel vandaan komen, dat de Eerste Kamer heel wat meer aandacht wijdde aan de controverse tussen de delen van de Nederlandse Antillen, tussen Curaçao en Aruba, dan de Tweede Kamer deed.

In 1948 is een nieuwe Staatsregeling vastgesteld voor de Antillen. Daarin was het vertegenwoor-digend lichaam, de Staten, opgebouwd op basis van de samenstellende delen. Curaçao en Aruba kregen elk 8 leden, Bonaire 2 en de drie eilanden boven de wind elk 1. Curaçao en Aruba stonden dus gelijk, hoewel Curaçao belangrijk groter is en meer inwoners heeft dan Aruba. De Rege-ring, van oordeel dat deze samenstelling niet goed gewerkt heeft, kwam nu met een nieuwe verde-ling: Curaçao 12, Aruba 8 zetels. En nu waren de poppen aan het dansen. Aruba stuurde telegram op telegram naar Holland, protest op protest.

Wat nu? De Tweede Kamer vond vrij algemeen de nieuwe zetelverdeling niet onbillijk. In de Eerste Kamer echter overheerste een ander geluid. Ener-zijds was er de verwijtende vraag aan de Rege-ring: Hoe kunnen wij nu hierover oordelen. Laten

de mensen in de West het proberen eens te wor-den. Wij, Nederlandse wetgever, moeten niet als scheidsrechter willen optreden.

De heer Algra echter nam het rondweg voor Aru-ba op. Ik begrijp er alles van, zei hij. Het is daar tussen de eilanden al net zo als hier tussen de provincies. Aruba is altijd op de tweede plaats gekomen. Alles draaide altijd om Curaçao. Dat is nu aan veranderen; de Arubanen nemen het niet langer. In deze gewijzigde zetelverdeling voelen ze een terugkeer tot de vroegere achter-stelling. Dat grieft ze evenzeer als het ons, Friezen, grieft, wanneer wij de mooie spoorwagens in het midden van het land zien rijden, terwijl wij in het Noorden het wel met de oude bakken kunnen doen.

Bovendien zijn de Arubanen en Curaçaoërs daar-om zo gauw geprikkeld tegen elkaar, omdat ze zo na aan elkaar verwant zijn. Wij, Friezen, heb-ben onze eigenaardigheden. Dat mag iedereen tegen ons zeggen. Alleen een Groninger niet. Van hem nemen we het niet, juist omdat hij ons zo heel na verwant is.

Zo is er lotsverbondenheid tussen Friesland en Aruba. Gelukkig is er ook verschil. De Friezen zijn iets minder ontvlambaar. Dat bespaart ons veel tumult in onze Staten-Generaal.

politiek!

Tenslotte wat politiek met een heel kleine p. Kleine politiek van twee grote partijen.

Aan het begin van het parlementaire jaar maakt de Tweede Kamer een voordracht voor de verkie-zing van een voorzitter. Drie keer moet er ge-stemd worden, om de drie namen voor de voor-dracht te krijgen. Het resultaat is dan, dat de Koningin de eerstgenoemde tot voorzitter be-noemt en dat de twee anderen tweede en derde voorzitter worden. Sinds enkele jaren zijn het resp. Dr Kortenhorst (K.V.P.), Mr Donker (Arb.) en Mr Terpstra. De fractie's plegen van te voren overleg; praktisch wijzen de drie grootste frac-tie's hun kandidaat aan en de anderen houden zich daaraan.

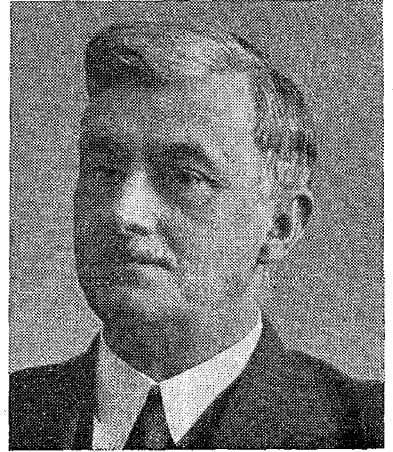
Maar sinds Dr Kortenhorst de roomse kandidaat is, blijken er bezwaren te bestaan. Die komen hierin tot uiting, dat deze niet alle of nagenoeg alle stemmen krijgt. Een aantal kamerleden wenst hem hun stem niet te geven. Zo geviel het vorig jaar, dat Mr Donker en Mr Terpstra voor hun plaats op de voordracht meer stemmen kregen dan Dr Kortenhorst voor de eerste.

Dit jaar was er onverwacht iets vreemds. Bij de stemming voor de tweede plaats hadden elf leden hun stem niet uitgebracht op Mr Donker, maar op Mr Terpstra. Verwondering in de rijen van de P. v. d. A. Elf stemmen, die moesten wel van de A.R. afkomstig zijn. Oog om oog, tand om tand. Mr Van der Goes gaf het parool door: voor de derde plaats niet op Mr Terpstra stemmen. Heel de fractie volgde dit consigne op. Sommigen stem-den blanco, anderen — wat men noemt grappen-makers — gaven hun stem aan Ds Zandt. Zo miste ook Mr Terpstra een aantal stemmen. Maar het was anders, dan de socialisten gedacht

BEGINNENDE
VAN

Jeruzalem

Mr G. VAN BAREN

De propaganda voor de A.R. beginselen heeft zich te richten op het gehele volk. Antirevolutionair en niet-Antirevolutionair. Niet alleen in dagen van verkiezingen maar ook in gewone tijden. We denken hier aan de schone dagen van weleer, toen we naast onze A.R. bladen ook hadden ons „Nederland Waakzaam”.

De A.R. bladen voerden het gesprek bijna dag in dag uit met onze eigen mensen en „Nederland Waakzaam” was voor de „massa”.

Intussen, de tijden zijn veranderd en de mensen ook. Hoe dankbaar we ook zijn voor de principiële en bekwame voorlichting die bijv. „Trouw” geeft, het dagelijks contact tussen onze voormannen en onze partij is niet meer zo als vroeger, terwijl aan de „massa” al heel weinig gedaan wordt. De tijden zijn dus wel veranderd, maar de mensen ook. Ons hele volk is lijdende aan apathie wat de politiek betreft. Dit is ontzettend. Want zó is Indië verloren gegaan. De massa staat koud en tegenover de beginselen en ook tegenover de praktijk der Staat-

kunde, behalve dan bijv. tegenover lonen en prijzen. Het is dus geen wonder, dat de leiding der A.R. Partij zich steeds weer bezig houdt met de vraag wat er aan de propaganda kan worden gedaan ter verlevendiging van de politieke belangstelling. Ook in de partij zelve komt telkens de vraag naar voren: hoe bereiken we de massa? Een zeer belangrijk punt dat voortdurend onder de aandacht moet blijven. Toch moeten we nuchter zijn en de werkelijkheid niet uit het oog verliezen. De eerste vraag die zich voordoet is hoe zullen de enorme sommen worden gevonden die met regelde massa-bearbeiding gepaard gaan. Daarbij een andere vraag nl.: is de massa heden ten dage **ontvankelijk** genoeg voor de propaganda der A.R. beginselen. Een vraag die niet gemakkelijk te beantwoorden is. **Maar wel staat vast dat er eerst iets anders gebeuren moet.** Ik bedoel dit: alvorens ons stelselmatig tot het gehele volk te richten moet er eerst iets in ons eigen partijleven veranderen. Ook in de partij is ingezonkenheid, is onkunde vanwege verminderde belangstelling. Zeker als de stembus roept zijn we present, maar overigens is er reden tot bezorgdheid. Onder ouderen en jongeren is niet die opgewektheid, die onmisbaar is voor bloeiend partijleven. In het nieuwe orgaan nu richt de leiding der Partij zich in de eerste plaats tot de partij-leden zelf. Deze moeten weer leren politiek mee te leven. Hartelijk hoop ik dat deze poging slagen moge. Als we een mee-levende partij hebben dan komt het op den duur met de massa-bearbeiding ook in orde. Maar eerst in eigen huis de zaken in orde, dan pas zijn we moreel gerechtigd om ook buitenshuis invloed te oefenen. God geve dat onder ons volk een andere gezindheid kome, maar Hij geve bovenal dit onze eigen mensen, de dodigheid afleggen en weer warm gaan meelevende. Dat is op dit ogenblik het eerste en ook het voornaamste. De rest volgt van zelf. Komt er onder onze eigen mensen weer gloed en bezieling, dan kan het niet uitblijven of straks wordt ons gehele volk toegesproken. Ook dit is immers broodnodig. Maar dit zal niet slagen als niet al de leden van onze Kiesverenigingen weer meelevende mensen worden. Actie naar buiten, onmisbaar, maar beginnende van Jeruzalem.

---

hadden. De A.R. hadden normaal gestemd, d.w.z. zich gehouden aan de afspraak. Vanwaar dan die elf stemmen voor Mr Terpstra?

De sleutel voor deze puzzle ligt..... bij de K.V.P. Het verdroot de roomsen vorig jaar, dat hun man niet bij iedereen persona grata was. Het verdroot hen, dat hij minder stemmen kreeg dan de beide anderen. En nu was blijkbaar ook daar althans aan sommigen een consigne gegeven: Voor de tweede plaats niet op Donker stemmen, maar op Terpstra. Dr Kortenhorst niet met alle stemmen op een of twee na..... dan Mr Donker ook niet. En toen de K.V.P. eenmaal gezorgd had, dat Mr Donker niet alle stemmen kreeg, zorgde de P. v. d. A. wel, dat Mr Terpstra ook niet zonder tegenstemmers op de voordracht kwam.

Ja, ja, zo voeren wij politiek. Groot in het kleine. N.B. Stemmingen over personen zijn geheim, in de Staten-Generaal zo goed als in iedere club. Je kunt er dus allerlei grapjes mee uithalen. Wie zal ooit iets bewijzen?

Zo luidt de titel waaronder het eerste ontwerp van wet met betrekking tot de herziening van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering op 14 Juni 1950 bij de Staten Generaal werd ingediend.

De beide andere ontwerpen van wet geven de wijzigingen aan in Ziekte- en Kinderbijslagwet, naar de beginselen neergelegd in het eerste wetsontwerp. Hierop moeten nu nog volgen wetsontwerpen omtrent de invaliditeits-, ongevallen- en ouderdomsverzekering en wellicht ook nog de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering.

Het is eigenlijk wel jammer dat die andere wetsontwerpen nog niet gereed zijn. Dat Ziektewet en Kinderbijslagwet nu reeds zijn aangeboden, ligt voor de hand omdat de bedrijfsverenigingen die door de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering worden ingesteld, reeds spoedig ook ziekte- en kinderbijslagwet zullen moeten gaan uitvoeren. Alvorens nu over te gaan tot de bespreking van het eerste wetsontwerp, verdient het aanbeveling om, op het voetspoor van de Memorie Toelichting aandacht te schenken aan de ontwikkelingsgang van de sociale wetgeving, omdat daaruit blijkt, hoe de uitvoering, die aanvankelijk uitsluitend aan staatsorganen was opgedragen, later aan beide instanties, n.l. overheids- en bedrijfsorganen, wordt toevertrouwd en thans, althans naar het schijnt, uitsluitend door bedrijfsorganen zal worden uitgevoerd.

Dat blijkt wel duidelijk uit de opsomming op pag. 17 van de M.v.T. De invaliditeitswet wordt door ambtelijke organen uitgevoerd. De ongevallenverzekering in hoofdzaak ambtelijk, terwijl de Land- en Tuinbouwongevallenwet in hoofdzaak door bedrijfsverenigingen in toepassing wordt gebracht. De ziektewet en de kinderbijslagwet hebben weer dubbele organen, echter in hoofdzaak niet-ambtelijke. Terwijl het voor ons liggende wetsontwerp de uitvoering van alle genoemde soorten sociale verzekering geheel door bedrijfsverenigingen (niet-ambtelijke organen) zal doen geschieden.

We verliezen daarbij niet uit het oog dat reeds bij de aanvaarding van de ongevallenwet door het amendement-Kuyper de mogelijkheid werd geopend het bedrijfsleven in te schakelen. Terwijl ik ook even de bepaling in art. 2 der wet, dat de bedrijfsverenigingen en de Sociale Verzekeringsraad belast zijn met de uitvoering der wetten, buiten beschouwing laat.

De ontwikkeling die de uitvoeringsorganen der sociale verzekeringswetten te zien geeft, is de weerslag van de ontplooiing van de vakorganisatie van werkgevers en werknemers. Toen Talma zijn grote sociale verzekeringswetten tot stand bracht, ontbrak een gefundeerde vakorganisatie. Het bedrijfsleven was nog ongeorganiseerd. Er moesten dus wel overheidsorganen komen om deze wetten uit te voeren. Naarmate het bedrijfsleven georga-

niseerd raakte, werd het besef levendig dat eigenlijk de bedrijfstak aansprakelijk was voor de uitvoering van deze sociale maatregelen. Naarmate dit zelfrespect en zelfbewustzijn toenam, groeide ook het verlangen tot het zelf-doen.

Deze ontwikkeling zou bijna doorbroken zijn door het eerste rapport van Rhijn (de zgn. Londense commissie) waarin de gehele uitvoering van de sociale verzekeringswetten in handen gelegd werd van sociale raden. Deze sociale raden zouden publiekrechtelijke organen worden, in verschillende delen des lands gevestigd, en bestaan uit overheidspersonen en vertegenwoordigers uit de belangrijkste en meest representatieve organisaties uit de kringen der belanghebbenden in de betrokken districten.

Deze instellingen zouden dus nog veel meer dan de Raden van Arbeid, overheidsorganen geworden zijn en berusten op territoriale indeling. De ontwikkelingsgang van de organisatie van de bedrijfstak, die nationaal geworden was, werd door deze opzet eigenlijk genegeerd.

De Stichting van de Arbeid heeft zich van meetaf tegen deze opzet verzet, zodat het tweede rapport over deze materie, opgesteld door een commissie, eveneens onder leiding van Dr van Rhijn, een gans andere strekking had. De Stichting formuleerde dit aldus: De organen van de belanghebbenden (patroons en arbeiders) hebben na vele jaren een zodanige ontwikkeling doorgemaakt, dat zij in staat geacht moeten worden de belangrijke taak van de sociale verzekering te vervullen. Indien de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie tot stand komt, dan zouden ook deze nieuwe organen de uitvoering der sociale wetgeving ter hand kunnen nemen. Bedrijfstaksgewijze uitvoering van particuliere, door werkgevers en werknemers gevormde, organen, zou derhalve nodig zijn.

De tweede commissie-Van Rhijn heeft deze hoofdgedachte in haar rapport, uitgekomen in Maart 1948, uitgewerkt. En in de Memorie van Toelichting verklaren de ondertekenende Ministers van Wetsontwerp no. 1679, dat de in dit rapport voorgestelde uitvoeringsorganisatie tot model geëind heeft.

Het is van belang, om dit te onderstrepen, omdat sinds de verschijning van dit rapport allerlei nieuwe denkbeelden zijn opgekomen en verdedigd, o.m. door de Stichting van de Arbeid, die zich aanvankelijk met de opzet van het tweede rapport van Rhijn had verenigd. In het vervolg komen wij daarop terug.

Die nieuwe denkbeelden houden ook verband met de kwestie van de ouderdomsverzekering. Uit de Memorie van Toelichting blijkt nu reeds dat het de bedoeling is om de oudedagsverzorging niet te beperken tot de verzekerde arbeiders, maar daarin ook te betrekken, op het voetspoor van de verlengde noodvoorziening-Drees, groepen van de bevolking die niet geacht kunnen worden tot het be-

De Partij weerbaar

De dagbladders vertelt ons dag aan dag dat West-Europa zich weerbaar heeft te maken in de strijd tegen het communisme.

Zij deelt ons ook dagelijks mede welke voorbereidingen daarvoor worden getroffen. En tenslotte, en dat is niet het minst belangrijke, wijst zij ons er op welke offers dit van ons werelddeel vergen zal.

Ook Nederland zal daarin zijn bijdrage moeten leveren. Ook wij zullen offers moeten brengen. Offers aan geld en offers in de vorm van persoonlijke dienstplicht. Laten wij ze mogen brengen in het diepe bewustzijn dat zij nog gering zijn in verhouding tot het leed dat een Russische overheersing ons zou brengen.

Maar laten wij ook mogen beseffen dat met militaire wapenen alleen het communisme niet is te verslaan. Misschien Rusland, maar niet het communisme. Want het is een geestelijke macht en kan ten principale alleen met geestelijke wapenen worden bestreden. Groen van Prinsterer heeft dit heel goed begrepen. Vandaar zijn adagium: „Tegen de Revolutie het Evangelie”. Het communisme is revolutie. Het wil de gewelddadige omverwerping van het bestaande. Het wil onze christelijke beschaving vernietigen. Het belaagt daarom alle vrijheid, de burgerlijke vrijheid zowel als de persoonlijke en geestelijke vrijheid.

Onze partij zou geen bestaansrecht meer hebben indien zij tegen deze vijand de strijd niet aanbond. Die strijd te voeren is haar roeping en plicht.

Dat zal van ons vragen persoonlijke offers en offers in geld. Want de strijd zal zwaar zijn. Velen ook in ons volk, zelfs onder geestverwanten, beseffen niet, of zeer onvoldoende welk een zware worsteling dit zal worden.

Zij kennen de satanische macht niet, die achter het communisme schuil gaat.

Wij moeten constateren een groot tekort aan kennis, bij ouderen en jongeren, in onze gelederen en daarbuiten. Van dit tekort aan kennis maakt het communisme gebruik om zijn zaad te zaaien.

Voorlichting is daarom broodnodig. Regelmatige voorlichting. Voorlichting door het gesproken en door het geschreven woord.

Dat vraagt persoonlijke activiteit onzer geestverwanten en het vraagt geld.

Er moet een apparaat zijn dat deze taak aan kan. De opbouw daarvoor kost alweer geld. De periodieke voorlichting van eigen leden alsmede van buitenstaanders eveneens. Dat geld moeten wij zelf bijeenbrengen. De afdracht aan de partijkas moet daarop berekend zijn. Wij hebben de overtuiging dat de komende Deputatenvergadering de noodzaak daarvan zal erkennen.

Adeldom verplicht! Het is ons een voorrecht anti-revolutionair te zijn. Wij gevoelen het als een roeping om het Evangelie van Jezus Christus op staatkundig terrein uit te dragen. De kleuren onzer partij zijn ons lief.

Welnu dan zullen wij ook niet aarzelen om de middelen bijeen te brengen die haar in staat stelt haar opdracht te vervullen.

En wanneer wij deze zaak hebben geregeld, begint de arbeid.

Dan vouwen wij vooraf onze handen en bidden God, dat Hij het werk onzer handen zegenen wil. Dan is onze weerbaarheid op peil.

A. STAPELKAMP

drijfs- en beroepsleven in strikte zin te behoren. Niettemin stellen de ontwerpers van de wet voor de uitvoering van de ouderdomsverzekering in handen te leggen van de bedrijfsverenigingen. Daarom wordt in de wet de mogelijkheid geopend om in de besturen van de bedrijfsverenigingen ook vertegenwoordigers van deze bevolkingsgroepen op te nemen.

Uit het voorgaande blijkt dat de Regering voornemens is op de o.i. onjuiste weg, die bij de noodvoorziening werd ingeslagen, voort te gaan.

De omstandigheid dat het ontwerp wettelijke ouderdomsverzekering nog niet werd ingediend, brengt mede dat het moeilijk is zich thans reeds

een voorstelling te vormen over de wijze waarop de ouderdomsverzekering zal worden geregeld. Zullen de groepen der bevolking die, in striktste zin genomen, niet tot het bedrijfs- en beroepsleven behoren ook verzekerd zijn, d.w.z. zal voor en door hen ook premie worden betaald? Of ontvangen zij ouderdomsuitkering uit de geldmiddelen van de Overheid?

Wanneer het laatste het geval mocht zijn, dan wordt met opname van personen uit de kringen die buiten het bedrijfsleven staan, een wonderlijke figuur in het bestuur van de bedrijfsverenigingen ingedragen.

Voor ditmaal genoeg.

Uitvoerings-apparatuur?

J. SCHIPPER

In het vorige artikel heb ik er reeds de aandacht op gevestigd dat er, sinds de verschijning van het rapport der tweede commissie van Rhijn, nieuwe denkbeelden gerezen zijn met betrekking tot de organen die de sociale verzekering zullen uitvoeren. Deze nieuwe denkbeelden komen uit de Stichting van de Arbeid en zijn, blijkens allerlei publicaties in Mei van dit jaar, onder de aandacht van de Minister van Sociale Zaken gebracht.

Deze nieuwe denkbeelden komen hierop neer dat de Stichting van de Arbeid voor de uitvoering van de Ouderdomsvoorziening (en mogelijk ook voor de Kinderbijslagwet), het beginsel van het zelf-doen door het georganiseerde bedrijfsleven loslaat en de uitvoering wil leggen in de handen van de bestaande Overheidsorganen voor de sociale verzekering, n.l. de Rijksverzekeringsbank en de Raden van Arbeid.

Geheel nieuw is dit denkbeeld niet. Want, zoals te lezen is in het rapport van 1948 en nu ook in de Memorie van Toelichting, het waren de Overheidsvertegenwoordigers in de Gemengde Commissie van Rhijn (plus één lid van de vertegenwoordigers van de „Stichting”) die een gaan in dezelfde richting hebben bepleit. Zij deden dit op grond van de overweging dat van Overheidswege gestreefd werd naar een ouderdomsverzorging, die de gehele bevolking zou omvatten en dus niet gebaseerd was op het oorspronkelijke beginsel der sociale verzekeringswetgeving, n.l. de verzekering van de loontrekkenden. In de gemengde commissie sprak de overgrote meerderheid van de vertegenwoordigers van de Stichting van de Arbeid uit, dat de zorg voor de ouden van dagen in beginsel beschouwd moet worden als een zaak van het bedrijfsleven zelf. De bedrijfsgenoten, aldus de Stichtingsleden der commissie, behoren niet slechts te zorgen voor de zieke, invalide of door een ongeval getroffen bedrijfsgenoten, doch evenzeer voor hen, die door ouderdom niet meer in staat zijn aan het arbeidsproces deel te nemen. Die zorg behoort zoveel mogelijk mede tot uitdrukking te komen in de apparatuur, welke men voor de uitvoering van de ouderdomsvoorziening beschikbaar heeft.

Deze overweging leidde tot de conclusie dat, evenals de overige takken van verzekering, ook de ouderdomsverzekering be-

drijfstakingwijze moest worden uitgevoerd. De vertegenwoordigers der „Stichting” (op één na), kwamen de overheidsvertegenwoordigers in de Gemengde Commissie, die ten aanzien van de uitvoeringsorganisatie van de ouderdomsverzorging andere denkbeelden hadden bepleit, op twee manieren tegemoet, ten einde een eensluidend advies te kunnen uitbrengen.

De eerste was dat zij bereid waren aan de Centrale Sociale Verzekeringsraad bij de ouderdomsverzekering een ruimere invloed toe te kennen dan bij de andere takken van verzekering. De tweede leidde er toe goed te vinden, dat in het restorgaan, de z.g.n. algemene bedrijfsvereniging, eventueel die groepen der bevolking, welke niet in een bepaalde bedrijfstak waren onder te brengen, verzekerd zouden kunnen zijn.

En nu bepleit de Stichting van de Arbeid niet meer het standpunt van haar vertegenwoordigers in de gemengde commissie van Rhijn, maar is volledig overgegaan op de lijn die de overheidsvertegenwoordigers hadden willen volgen. Voor de ouderdomsvoorziening wordt de stelling: „dat de zorg voor de ouden van dagen, evengoed als voor de zieken, invaliden of door ongeval getroffen een zaak van het bedrijfsleven zelf is”, losgelaten en koerst men in de richting van ouderdomsvoorziening door de Staat. De ouderdomsverzorging geen taak van het bedrijfsleven meer, maar een aangelegenheid die aan de Overheid moet worden overgelaten en door overheidsorganen moet worden behartigd. Eerst hebben de vertegenwoordigers van het georganiseerde bedrijfsleven het bedrijfseigene bepleit van de ouderdomsverzekering, thans zegt de Stichting van de Arbeid, dat de bedrijfseigene elementen in de ouderdomsverzekering niet domineren zoals in de invaliditeits-, ziekten- en ongevallenverzekering.

Op grond van welke argumenten koerst de Stichting in tegenovergestelde richting?

Het eerste argument is: de ziekenfondsverzekering zal niet in de nieuwe uitvoeringsorganisatie (bedrijfsverenigingen) worden opgenomen. Het tweede luidt: er zijn tegenstrijdige interpretaties ontstaan en grote moeilijkheden van organisatorische aard gerezen bij het samenbrengen van alle huidige uitvoeringsorganen in één groot ver-

band. Deze argumenten worden helaas niet nader uiteengezet, terwijl niettemin de conclusie is: „Wij streven naar een oplossing, die rekening houdt met de aard der sociale verzekering en met hetgeen op dit terrein historisch hier te lande is gegroeid”.

Deze conclusie lijkt mij onverklaarbaar. De ouderdomsvoorziening is historisch een taak die de verzekerde arbeiders aanbelangt en die juist daarom geacht werd tot de taak van het bedrijfsleven te behoren. Hoewel de uitvoering aanvankelijk geschiedde door dusgenaamde Overheidsorganen, heeft het georganiseerde bedrijfsleven, naar de ontwikkeling die in het vorig artikel werd gereleveerd, met klem van redenen betoogd dat dit bedrijfseigene element dusdanig groot was, dat het bedrijfsleven zelve de uitvoering van de ouderdomsverzekering diende ter hand te nemen.

Dit alles is nog meer onverklaarbaar als men bedenkt, dat het de Stichting van de Arbeid was die, toen Minister Drees de „noodvoorziening” op stapel zette, met grote nadruk gepleit heeft niet in deze richting te gaan, maar de uitkeringen, krachtens de invaliditeitswet te verhogen, teneinde daardoor het verzekeringselement, dat door allerlei omstandigheden vervlakt was, te versterken. Waardoor tegelijkertijd de op mars zijnde bedrijfspensioenfondsen niet in hun marsroute zouden worden belemmerd.

Het loslaten van het bedrijfseigene van de ouderdomsverzekering zal m.i. er toe leiden dat de ouderdomsverzekering het karakter van verzekering verliest en de verzorging van overheidswege plaats vindt met al de gevolgen die daaruit zullen voortspruiten. Daardoor, ik kan het nu nog niet anders zien, komt ook de bedrijfspensioengedachte nog meer in het gedrang. Want hoezeer de noodvoorziening-Drees voor vele niet-verzekerden goede diensten bewees, vast staat dat daarmee de voortgang van de bedrijfspensioenfondsen is geremd en de uitbouw der bestaande fondsen ernstig werd bemoeilijkt.

Niet minder vreemd is de suggestie van de Stichting van de Arbeid waar zij ook de Kinderbijslag aanmerkt als niet of althans in mindere mate, tot het bedrijfseigene te behoren en de uitvoering dezer regeling wil laten geschieden door de Rijksverzekeringbank en de Raden van Arbeid.

Vooropstellende dat de Kinderbijslag, in eigenlijke zin, geen verzekering is, doet het toch vreemd aan dat het bedrijfseigene geheel of gedeeltelijk wordt verloochend. Als er één zaak is die bedrijfseigen is, is het wel de Kinderbijslag, die, naar opzet en bedoeling van de wet-Romme, een herverde-

ling van de totale loonsom tot stand bracht, teneinde daardoor de behoefte-factor in de loonbepaling, naast die van de arbeidsprestatie, tot uitdrukking te brengen.

Op deze manier wordt het beginsel der Kinderbijslag in discrediet gebracht en gedenaatureerd, waardoor de weg gebaad wordt tot het geven van kinderbijslagen, zoals het wetsontwerp noodvoorziening kleine zelfstandigen van plan is te geven.

Het wetsontwerp „Herziening uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering” wil, blijkens de Memorie van Toelichting niet gaan in de richting van de suggesties van de Stichting van de Arbeid. Want op pag. 24 staat te lezen: „Niettemin hebben de ondergetekenden niet gearzeld ook de uitvoering der ouderdomsverzekering in handen van de bedrijfsverenigingen te leggen”.

Het is begrijpelijk dat de behandeling van dit wetsontwerp door de Staten-Generaal met spanning wordt tegemoetgezien.

Wij moeten nu nog aandacht schenken aan het begrip zelf-doen door de bedrijfsverenigingen. Daarbij komen aan de orde allerlei vragen die verband houden met de taak die aan de Sociale Verzekeringsraad wordt toebedeeld en of er plaats blijft voor de federatie van bedrijfsverenigingen. Terwijl het moeilijke vraagstuk inzake het centrale administratiekantoor ook nog onze bijzondere belangstelling verdient.

Cost voor de Baet!

Het beste voorstel, sinds jaren gedaan. Zo meen ik het voorstel te mogen bestempelen om aan elk lid der A.R. Partij regelmatig een orgaan der partij te doen toekomen, dat gedegen voorlichting geeft. Ongetwijfeld zal de organisatie der partij er door versterkt worden. Het grote voordeel dat iedere kiesvereniging van een dergelijke regelmatige voorlichting harer leden heeft, moet haar over de bezwaren tegen de verhoogde afdracht per lid heenhelpen. Men bedenke: De cost gaet voor de baet uyt!

A. B. ROOSJEN.

De Vrouw

en de

Politiek

Het is mogelijk, dat we met een zucht en een meewarig glimlachje dit opschrift lezen.

De vrouw en de politiek — ja en dan in dit speciale blad vullen we zelf in gedachten aan: dat is dan de **A.R. vrouw** en de **A.R. politiek**.

Vandaar misschien dat meewarig lachje. Want we gaan hoe langer hoe meer kijken naar de **wereldsituatie** — zien elk jaar duidelijker hoe onze landspolitiek eigenlijk maar een heel klein onderdeel is van de wereldpolitiek hoe ze dáár-op gericht en dáárdóór bepaald wordt.

We kennen uit onze geschiedenis de tijd waarin de politieke horizon van de massa samenviel met de stadsmuren — die horizon verwijdde zich langzamerhand en bereikte de landsgrenzen — verkeersmiddelen en technische apparaten deden de landen inkrimpen en vandaag denkt men in werelddelen.

Amerika — Indonesië — Rusland..... in dit verband de A.R. partij — en in die partij **de vrouw** te noemen — is het niet belachelijk? En worden we niet een beetje moedeloos, als we zien hoe zelfs in ons kleine Nederland in de landregering geen plaats is voor een A.R. vertegenwoordiger, terwijl de stem van onze kamerfractie is, als die van een roepende in de woestijn?

Is het nu een wonder, dat vele mannen bij een vergadering van zo'n nietig partijtje maar verstek laten gaan en waarom zouden wij, vrouwen, ons hiervoor nog een ogenblik druk maken?

Dit alles zijn maar geen rhetorische vragen — neen, dit alles **leeft** in veler harten, al spreekt men dit fatsoenshalve — men wil toch graag een meelevend mens heten — misschien nog niet openlijk uit.

Dit alles ligt op de achtergrond van het denken van veel jonge mensen en beïnvloedt de ouderen. Het is moedeloosheid, défaitisme, gebrek aan bezieling, een heu zijn van alles, omdat voor mensen met vastgewortelde beginselen toch geen plaats is in deze wereld en alles immers overspoeld wordt door communistendreiging en socialistenmeerderheid.

Wat zou nog een A.R. Partij en wat zou daarin een vrouw?

Misschien dat zelfs de dappersten onder ons zó wel eens denken en zo wel eens zuchten — zelfs Elia kende het uur waarop hij dacht **alléén** te staan.

Maar..... voor hen die **werkelijk** — en niet in naam alleen — uit diepe beginselen leven, zijn dit toch voorbijgaande perioden. **Ze weten beter**. Ze weten dat niet getal of meerderheid beslissend is.

Ze weten dat voor Hem onder Wiens regering zij leven **alle** volken druppels en stofjes zijn. Ze weten, dat moedeloosheid niet past voor één die zich kind weet van de Schepper der wereld. Ze weten, dat ze niet alléén staan — nooit alleen staan, maar dat om en in en achter hen **het Koninkrijk** is.

Ze weten dat ze maar stilletjes elke dag hun leven op alle terrein moeten leven in liefde naar de geboden van hun Heiland — niet op succes zien, maar alleen op hun **roeping**.

Hun roeping als A.R. man en A.R. vrouw.

Dát weten doet hen oprichten de trage handen en de slappe knieën — dát weten stort meer bezieling in hun hart.

Dát weten houdt onze partij staande, zodat ze niet overspoeld wordt door hoge wereldpolitieke golven.

En zo kon het gebeuren dat in Europees verband de stem van een A.R. man gehoord werd en men daar verbaasd zàg hoe er nog mensen zijn, die zich niet laten dringen en drijven door elke willekeurige situatie, maar die in die situatie een vaste grond hebben, waarop ze staan.

De grond van Gods geboden welke geboden gelden niet alleen voor Christelijke partij-formaties, maar voor de hele wereld.

Dát te doen zien in ons kleine kringetje en daarbuiten is Christenroeping.

Hieraan ontkomt geen man en geen vrouw.

Neen, ook geen vrouw.

Hoe langer hoe meer gaan we zien, dat ook de vrouw getrokken wordt in het politieke leven, hoe ze ook dáár zijn moet en mag **een hulpe**.

De toestand is zo geworden, dat **alle** krachten nodig zijn om staande te blijven dat Christenbelij-

ders elkaar de hand moeten geven om bij elkaar de steun te vinden die elk zo broodnodig heeft. We mogen niet langer alles maar aan de voor- mannen overlaten, aan de leiding, het Centraal Comité, of ons kiesverenigingsbestuur.

We moeten allen — ook wij vrouwen lid worden van onze kiesvereniging, anders kunnen we mis- schien wel **A.R. stemmen, maar zijn we géén lid van de A.R. partij.**

Dát is dus het eerste, dat we ons opgeven als lid van de plaatselijke kiesvereniging.

En dan — daartoe in staat gesteld door onze contributie — zorgt onze leiding dat we de voor- lichting krijgen die we nodig hebben, om intens te kunnen meeleven.

Die voorlichting kregen we vroeger door ons A.R. orgaan „De Standaard”.

Daar „Trouw” géén partijblad is, kàn dit blad ons niet geven wat voorheen „De Standaard” deed.

En toch is er grote behoefte aan contact met de leiding der partij en met onze medeleden.

Dat contact bezitten reeds de lezers van **Neder- landsche Gedachten**, het oriënterende blad dat voor f 3.— per jaar een fijne voorlichting geeft. Geen enkele meelevende A.R. kan dit missen. Maar lang niet alle leden lezen het. Daarom gaf de partij tot nu toe nóg een blaadje uit dat **gratis** verspreid werd: **De A.R. Stem.**

Maar die A.R. Stem is eigenlijk een dubbelhartig ding. Iets wat wij vrouwen in **manteltaal** een „dóórdrager” zouden noemen. Zo'n mantel die we kopen als we met een schrale beurs heel zuinig moeten zijn en dan ingaan op de suggestie van een winkeljuffrouw: „Neemt U deze dan, die kunt U 's zomers dragen en in de winter met een warme shawl er onder. 't Is een dóórdrager”.

En als we dan willens of onwillens zwichten, hebben we een mantel die 's zomers veel te warm is en waarin we 's winters half bevrozen.

Zó was de A.R. Stem: een dóórdrager, want ze moest dienen én voor de partijleden én tegelijk voor buitenstaanders. Voor partijleden gaf ze te weinig en voor buitenstaanders deugde ze eigen- lijk óók niet.

En daarom wil men nu komen tot het uitgeven van een partijorgaan dat alle leden gratis krijgen en dat de nodige voorlichting aan ieder hoopt te geven.

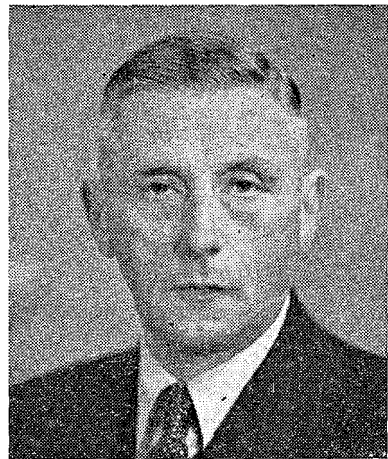
Ook voorlichting aan ons, vrouwen, om ons te steunen in de strijd der geesten tot welke strijd wij als vrouwen en als opvoedsters van onze kin- deren geroepen worden. En een eigen vrouwen- hoekje in dit orgaan kan ons op de hoogte houden van wat in onze partij speciaal de vrouw geldt en voor haar van belang is.

Wil de Antirevolutionaire Partij haar taak in het Nederlandse Volk naar behoren blijven vervullen, dan is noodzakelijk dat in de partij zelf, naast bezinning en studie, de gelederen opnieuw gevormd en versterkt worden.

Daarom juich ik het toe dat door middel van een contact-orgaan een poging zal worden gedaan om hierbij leiding te geven.

Dat kost naast geestelijke kracht ook finan- ciële offers. Maar beide zullen de Antirevo- lutionairen bereid moeten zijn op te brengen, gezien de opdracht die allen persoonlijk hebben om te werken met de talenten, hun geschonken ten bate niet alleen van zichzelf maar ook ten bate van de naaste en van het Nederlandse Volk, maar bovenal ter ere van Hem die de talenten (kennis, wijsheid, prac- tisch inzicht, geld) schonk.

Ik twijfel niet of de Antirevolutionairen in de provincie Groningen zullen, ondanks de on- gunst der tijden, bereid zijn mede te werken aan de totstandkoming der voorgenomen plannen.

Speciaal moge uit Groningen naar voren gebracht worden de wens dat het contact- orgaan ook dienstbaar ge- steld kan worden tot voor- lichting van de eigen proble- men in de diverse provinciën.

H. R. J. VAN DER VEEN.

Mr C. J. VERPLANKE

„Vader” Zandt

Bij de behandeling van het beginselprogram der S.G.P. in De Banier, het orgaan der S.G.P., had Ds Zandt reeds 21 artikelen gewijd aan het „aloude en onverminkte” art. 36 der Nederlandse Geloofsbelijdenis, voordat hij er toe overging uiteen te zetten, hoe dat artikel „in zijn onverminktheid” zou moeten worden uitgevoerd. Hij achtte dat zelf ook „een vraag, waarmede velen in onze dagen zich druk bezig houden en waarmede niet weinigen als een soort strikvraag personen van de S.G.P. zoeken af te houden”. Ziehier dan het door ons met stijgend verlangen tegemoet geziene antwoord in De Banier d.d. 7 September:

Wij antwoorden dan op de vraag, hoe het onverminkte artikel 36 uitgevoerd moet worden, in dezelfde geest als prof. A. van Velzen, de bekende docent van de Kamper Theologische School, in zijn brochure, welke hij inzake artikel 36 tegen dr. Kuyper schreef, het gesteld heeft. Terecht heeft hij daarin gesteld, dat de uitvoering van dat artikel een zaak is, welke bepaaldelijk de overheid aangaat. Zo hebben onze Gereformeerde vaders er ook over gedacht. Zij hebben in het oude artikel 36 het beginsel aangegeven, als het ware de overheid de leidraad aan de hand gedaan, waarnaar deze zich had te richten, wilde zij zich ten aanzien van de kerk, de waarheid en de zuivere religie naar Gods Woord en Wet gedragen.

Nu zou men verwachten, dat de S.G.P. als

politieke partij de Overheid richtlijnen gaf, hoe zij het haar door de Kerk voorgehouden beginsel heeft uit te voeren. Doch neen, Ds Zandt schrijft:

Hiermede is dan de vraag, hoe het onverminkte artikel 36 uitgevoerd moet worden, ten volle beantwoord. Onze vadersen zijn bij de vervaardiging van dat artikel niet in nadere bijzonderheden getreden en wij zullen dat ook niet doen, evenmin als zij van zins zijnde om in de rechten en bevoegdheden der overheid te treden.

Ds Zandt voelt zich blijkbaar meer kerkvader dan leider van een politieke partij met een voor verwezenlijking vatbaar staatkundig program. Maar de „strikvraag” naar de mogelijkheid tot uitvoering van art. 36 kan ook hij dus niet beantwoorden.

Ruzie achter de schermen?

Dr. Kortenhorst is wederom tot voorzitter der Tweede Kamer benoemd. Met op 14 na algemene stemmen werd hij op nummer één van de voordracht geplaatst. Deze 14 stemmen zijn waarschijnlijk (grotendeels) van de P. v. d. A. afkomstig. In Paraat, het weekblad van de P. v. d. A., d.d. 15 September kon men immers in de rubriek „Haagse Notities” het volgende lezen:

Intussen kan men dr. Kortenhorst niet ontzeggen, dat hij bij het leiden der vergaderingen in het algemeen beschikt over een mate van humor en vlotheid, die niet onwelkom zijn. Maar

Niet in een plannenmakende en overeenkomstig de tijdgeest inspirerende *leiding*, maar in *leden*, die de politieke roeping doorzien en in practijk brengen — gelovig, liefdevol en nuchter, — ligt de kracht van de Antirevolutionaire partij. Daarom is een blad, dat leiding en leden op elkaar trekt, noodzakelijk: tot voorlichting, aansporing en weldadige critiek. En dat wederzijds.

Ir. H. VAN RIESSEN.

er zijn ook schaduwzijden aan die vlotheid en men kan wel eens te geestig willen zijn. Wij hebben in het verleden zijn optreden dan ook niet altijd kunnen bewonderen. In de Kamer scheen men daarover evenmin altijd algemeen enthousiast.

En nu volgt iets, waaruit blijkt, dat de veronderstelling, die wij in de rubriek „Uit de Pers” in Nederlandsche Gedachten dd. 26 Mei 1950 als te onfatsoenlijk verwierpen, toch juist schijnt te zijn geweest:

Een van de bedenkingen berust op een publiek geheim: het optreden van de heer Kortenhorst, naar men zegt, als schrijver van de anonieme Haagse Brief in de Volkskrant. „Tussen Plein en Binnenhof” heet die rubriek; vaak interessante politieke kout, maar soms bedenkelijk, wanneer men de indruk heeft dat de positie van de schrijver een woordje meespreekt.

Over de 14 stemmen, die niet op Dr Kortenhorst werden uitgebracht, heeft de K.V.P. zich intussen gewroken. In het Kameroverzicht in het Haarlems Dagblad d.d. 20 September schreef de parlementaire redacteur Dr E. van Raalte:

In parlementaire kringen fluisterde men, dat prof. Romme vrij kort geleden had laten weten, dat, ingeval men van P. v. d. A.-zijde, gelijk een jaar geleden, tegen mr Kortenhorst als nummer één zou demonstreren, er wel eens een tegen-demonstratie met betrekking tot nummer twee, mr Donker, zou kunnen komen.

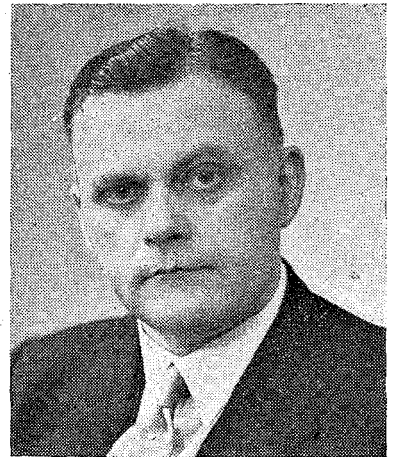
Mr Donker (P. v. d. A.) kreeg dan ook vrij wat stemmen minder dan verleden jaar. Zo gaat het dus bij coalitie-vrienden onder elkaar.

Nogmaals: de Arjos en de Politieke Jongeren Contactraad

In de rubriek „Uit de Pers” in Nederlandsche Gedachten d.d. 24 Augustus 1950 namen wij uit een hoofdartikel in het C.H. orgaan De Nederlander het volgende over:

Indien men b.v. ziet, dat de leider van onze jeugdbeweging, unisono met principiële antichristenen, aan de Koningin instemming betuigt met de beginselen der Koninklijke rede te Parijs, dan beseffen wij, dat het Chr. hist. zout wel zéér smakeloos is geworden.

Wij waren van mening, dat dit betrekking had op een uiting van de Politieke Jongeren Contactraad, bij welke „eenheidsbeweging” de Arjos zich indertijd terecht niet heeft aangesloten. Inmiddels blijkt, dat De Nederlander hier doelde op een telegram van de Beweging van Europese Federalisten, waarin de leider der C.H. jeugdbeweging ook al zitting heeft.

Het voorstel van het Centraal Comité tot verhoging der contributie moet worden aanvaard:

- a. omdat de thans geldende contributie van f 0.50 per lid het Centraal Comité niet in staat stelt om die uitgaven te doen, welke voor een behoorlijke vervulling van onze partij-taak nodig zijn;
- b. om de zó noodzakelijke organisatorische uitbouw van onze partij enigermate mogelijk te maken;
- c. ten behoeve van de regelmatige principieel-politieke scholing van de leden der kiesverenigingen;

Het voorstel kan worden aanvaard en zal bij uitvoering slagen:

- a. indien wordt beseft, dat ook de vervulling van onze politieke taak geld kost;
- b. indien wordt ingezien, dat de geldelijke bijdragen voor onze politieke actie veel te laag zijn en zich in geen enkel opzicht verhouden tot uitgaven voor andere doeleinden;
- c. indien bij de vaststelling van de contributiebedragen de draagkracht der leden in aanmerking wordt genomen;
- d. indien de verschuldigde contributie ter plaatse in termijnen wordt geïnd;
- e. indien alle organen der partij de nodige activiteit betrachten.

J. SMALLENBROEK,
Voorzitter Provinciaal Comité
van A.R. Kiesver. in Drenthe.

Het Vrije Volk voor de C.H.

De heer Buddingh, de bovenbedoelde leider der C.H. jeugdbeweging, was intussen zeer gegriefd door het verwijt, dat De Nederlander hem maakte. Hij stelde dan ook een antwoord op en liet dat plaats in.... Het Vrije Volk (P. v. d. A.) Onder de titel „Over smakeloos C.H.-zout en zonderlinge persmanieren” schreef hij in genoemd socialistisch orgaan d.d. 7 September o.m.:

Naar aanleiding van deze aanval (n.l. van De Nederlander) op mij heb ik direct van repliek

Als we spreken over de A.R. Partij, denken we allereerst aan ons beginsel en het zich daarop bezinnen.

Er is echter nog een andere taak; behalve grondslag is er ook een doel.

Het beginsel moet worden uitgedragen naar buiten, om daardoor de mogelijkheid te scheppen invloed te krijgen op politiek terrein en mede te werken om ons beginsel daar toe te passen in de practijk van het staatsleven. Daarvoor is nodig een goed functionerende organisatie. Dat is Gods opdracht voor ons.

De resultaten, door het volbrengen van deze taak, zijn in Gods hand; die zijn daar veilig.

J. H. VAN LONKHUIJZEN.

gediend en een artikel geschreven voor „Koningin en Vaderland”, het christelijk-historisch weekblad, dat juist enkele weken geleden beeerde zijn kolommen open te willen stellen voor het gesprek.

Hoewel het artikel vóór 28 Juli in het bezit was van de hoofdredacteur, is het tot nu toe (1 September) niet geplaatst en kreeg ik op mijn verzoeken om het te plaatsen of terug te sturen taal noch teken, zodat ik helaas moet concluderen, dat er op deze wijze van een gesprek al bitter weinig terecht kan komen.

Daar ik, ter wille van de waarheid, prijs stel op openbaarmaking van mijn gedachten hieromtrent, maak ik gaarne gebruik van de gastvrijheid, mij door de redactie van dit blad verleend. Een gastvrijheid, die ik zeer waardeer en waarvoor ik gaarne mijn erkentelijkheid uitspreek.

Wanneer men in Koningin en Vaderland geen plaatsruimte kan krijgen, dan moet men zich dus van Het Vrije Volk bedienen om het C.H. volk te bereiken!

Aan het slot van zijn artikel stelt de heer Buddingh nog enige vragen aan De Nederlander. Een dezer vragen luidt:

Is het vanuit chr.-hist. standpunt niet geoorloofd om in deze arbeid (nl. in die der federalisten) samen te werken met hen, die de „diesseitige” bestemming van de mens zien als een betrachten der naastenliefde en willen meehelpen de voorwaarde te scheppen om te leven in vrede, vrijheid en gerechtigheid, ook al zien zij de „jenseitige” bestemming des mensen anders?

Jhr W. de Savornin Lohman en Prof. Dr C. Gerretson, die in De Nederlander d.d. 29 September op de vragen van de heer Bud-

dingh een antwoord gaven — een antwoord, dat zij eerst naar Het Vrije Volk hadden toegezonden, maar dat tot op heden niet werd opgenomen —, stelden daarop terecht deze wedervraag:

Wat is eigenlijk het kenmerkende staatkundige verschil tussen de richting van de Heer Buddingh en die van de naar de Prot. Chr. Werkgemeenschap in de P. v. d. A. overgegangene christelijke progressieven? Wat is het essentiële onderscheid tussen deze progressieven en hem, dat hem het recht geeft de chr. hist. vlag te voeren?

Wij hopen, dat het antwoord niet van die aard zal zijn, dat het ook voor plaatsing in aanmerking komt.

.....De Roeper achterhaalt haar wel

In het vorige nummer van Nederlandsche Gedachten maakten wij onder de titel „Al is de Reformatie nog zo snel. . .” melding van een brief, die Ds B. A. Bos aan de A.R. kiesvereniging te Voorburg zou hebben geschreven en die door Ds Joh. Francke in de (vrijgemaakt) Geref. Kerkbode van Zuid-Holland-Zuid en daarna door Prof. Schilder in De Reformatie was overgenomen. Achteraf moest Prof. Schilder in De Reformatie mededelen, dat Ds Bos in De Roeper had verklaard nooit een brief naar een kiesvereniging in Voorburg te hebben geschreven, noch als lid van de A.R. kiesvereniging te hebben bedankt, noch ooit een stuk in Voorburg of ergens elders te hebben verspreid.

Wij vroegen ons daarbij af, uit welke duim

Ds Francke deze brief dan toch gezogen had. Ds Francke heeft inmiddels, zij het op ietwat ongewone wijze, in zijn kerkbode — welk artikel wederom werd overgenomen in De Reformatie — toegegeven, dat Ds Bos nooit een brief naar een kiesvereniging in Voorburg heeft geschreven. Ds Francke spreekt nu plotseling over een *concept*brief. Voorts geeft Ds Francke toe, dat Ds Bos inderdaad nooit als lid van de A.R. kiesvereniging heeft bedankt. Hij heeft het nu plotseling over het *voornemen* van Ds Bos om te bedanken. Blijft derhalve nog één bewering: Ds Bos zou een (dus niet verzonden) stuk hebben verspreid. Ds Francke zegt daarover blijkens De Reformatie d.d. 16 September het volgende:

Daarna heeft hij — gelijk mij uit Voorburg is geschreven — die brief in een aantal exemplaren gegeven aan een kring van broeders in de gemeente van Voorburg, die hem onder zijn leiding zouden bestuderen en bespreken. Er zou dan nader over vergaderd en beslist worden. Doch daar is niets van gekomen.

Ds Bos merkt daarover in De Roeper d.d. 16 September het volgende op:

Indertijd had ik — ik meen nog terecht — bezwaren tegen de wijze van propaganda van de A.R. Partij. Bij de eerste confrontatie van de A.R. Partij met het Nederlandse volk miste ik het positief Christelijke in de verkiezingsreclame. Dat heb ik nimmer onder stoelen en banken geschoven. Ik heb inderdaad *deze* zaak willen bespreken met enkele broeders. Ik gaf daartoe aan *één* broeder (zegge en schrijfve één) een concept-schrijven, waarachter ik zelf veel vraagtekens plaatste, en dat ik *daarom* eens graag bekeken wilde zien. Hiervan is echter nimmer iets gekomen, in onderlinge afspraak. *Maar het venijn is, dat NU, om mij ACHTERAF te treffen, deze brief door ANDEREN is vermenigvuldigd, zonder dat ik daarin ooit gekend ben, zonder dat ik controleren kan of IK die concept-brief gemaakt heb, of dat men er wijzigingen in heeft aangebracht — mijn enige exemplaar gaf ik af — en men gaat er nu mee leuren.* Wie geeft daartoe het recht? Wie geeft het recht een conceptbrief als definitief voor te stellen? Wie geeft het recht te lasteren dat deze brief verzonden is? Ze is zelfs **NOOIT** besproken. Wie geeft het recht een brief van een ander te vermenigvuldigen en tegen de schrijver te gebruiken, *zonder diens toestemming te hebben gevraagd?* Nogmaals, ik doorzie dit spelletje te goed. En ik zou graag mijn *handtekening* eens zien. Of is hier valsheid in geschrifte in het spel?

Drees junior

In de rubriek „Lezers spreken” werd in El-

seviërs Weekblad d.d. 16 September de volgende vraag gesteld:

Waar gaan wij heen als wij, nu in deze tijden waar juist de grootste behoefte is aan de geschikte man op de juiste plaats, een zo afschuwelijk feit kunnen waarnemen? Een 27-jarig jongmens gaat, alleen omdat hij de zoon is van een Minister-President, met voorbijgaan van alle tussenliggende rangen, in de hoogste departementale functie van Administrateur naar Indonesië — waar hij nooit geweest is en niets van weet.

De redactie antwoordde daarop:

De integriteit van premier dr W. Drees is boven alle twijfel verheven. De uitzending van zijn zoon in de rang van Administrateur naar Indonesië was een besluit van anderen. Een onverstandig besluit.

Aan de integriteit van Dr Drees twijfelen ook wij niet. Maar als het Dr Colijn was overkomen, zouden de socialistische bladen te klein zijn geweest.

In verband met het feit, dat slechts een klein percentage van onze leden de vergaderingen van de Kiesvereniging bezoekt, biedt dit nieuwe blad een goede kans om het contact met hen te leggen en te bewaren en hen tot activiteit te stimuleren.

Propaganda naar buiten — goed. Uitbouw en versteviging van onze organisatie — nog beter.

Het tweede zal het eerste tot gevolg hebben. Ik juich de voorstellen van het Centraal Comité van harte toe en hoop, dat ze door de Deputatenvergadering met grote meerderheid zullen worden aanvaard.

A. LEVER.

Pessimist of Optimist?

Ik ben een pessimist .

Tenminste..... dat heeft iemand eens van mij geschreven in „Nederlandsche Gedachten”.

En aangezien ik maar moeilijk kan aannemen, dat in het officiële orgaan van de Antirevolutionaire Partij onwaarheden vermeld worden, moet ik het zelf haast wel gaan geloven, dat ik een pessimist ben.

Dat is jammer, want ik wil het niet zijn. Maar een pessimist is men blijkbaar als men iets schrijft, wat de mensen liever niet horen.

En daarom begin ik maar eens iets te vertellen, wat de leden van de Antirevolutionaire Partij aangenam in de oren zal klinken.

Bij de Kamerverkiezingen van 1948 behaalde onze partij in totaal 651.610 stemmen. En het ledental van onze partij bedraagt ongeveer 100.000. Dat wil dus zeggen, dat ruim 15 % van degenen, die op de A.R. lijst stemmen, ook ingeschreven staan als lid. Bij diezelfde verkiezingen verkreeg de Partij van de Arbeid 1.263.058 stemmen. Thans is een actie aan de gang om het ledental van die partij, ter gelegenheid van het eerste lustrum, op 9 Februari 1951, te brengen op 125.000. Dat wil dus zeggen, dat nog geen 10 % van degenen, die hun stem op de P.v.d.A. hebben uitgebracht, lid zijn van die partij.

Er is dus voor de A.R. Partij met haar 15 % alle reden om tevreden te zijn.

Nu moet u niet zeggen, dat 15 % toch eigenlijk nog maar erg weinig is en dat — als het goed was — 100 % van de A.R. kiezers ook A.R. leden moesten zijn, want dan bent u een pessimist. En dat wilt u toch niet zijn, nietwaar?

* * *

Nu wil ik nog iets vertellen.

Na de Statenverkiezingen van dit jaar heeft de Partij van de Arbeid in Rotterdam er behoefte aan gevoeld de burgerij van Rotterdam te danken voor het vertrouwen, dat deze in haar stelt.

Kijk, dat vond ik heel aardig. Niet alleen vóór de verkiezingen de kiezers om hun stem vragen, maar ook na de verkiezingen bedanken voor het geschonken vertrouwen.

De A.R. Partij heeft dat niet gedaan. Kon dat ook niet doen. Want onze partij, die zo vaak gesmaad en gehoond wordt als de partij van de kapitalisten, heeft geen geld. En de Partij van de Arbeid, de partij van de kleine man, van Jan Boezeroen, zoals men zegt, heeft wél geld.

Onbegrijpelijk, zult ge zeggen.

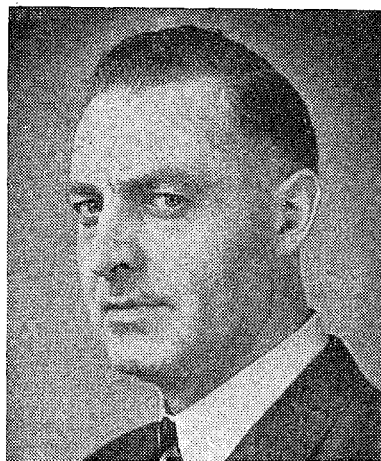
Neen, helemaal niet.

Want aan het bedankbriefje van de Partij van de Arbeid was een aanmeldingsformulier voor het lidmaatschap gehecht en daarop stond de contributieregeling vermeld.

Wilt u die regeling weten?

Welnu, deze is als volgt:

Bij een inkomen tot f 50.— per week, 15 cent per week plus 3 cent voor het strijdfonds; bij een inkomen van f 2600.— tot f 4000.— per jaar, 25 cent per week plus 5 cent voor het strijdfonds;

bij een inkomen boven f 4000.— per jaar 35 cent per week plus 10 cent strijdfonds.

Om het iets duidelijker voor u te maken: de laagste groep betaalt f 9.36 per jaar, de middengroep f 15.60 per jaar en de hoogste groep f 23.40 per jaar.

En als u dan bedenkt, dat de gemiddelde contributie bij de A.R. Partij zeker niet boven f 2.50 per jaar uitkomt en dat er zelfs hele streken zijn, waar men niet meer dan f 1.— à f 1.50 per jaar betaalt, dan is het niet onbegrijpelijk meer, dat de P.v.d.A. een rijke partij is en de A.R. Partij een arme.

En nu behoeft u mij niets te vertellen. Ik weet het ook wel, dat onze mensen nog zoveel moeten offeren voor Kerk en Zending en Evangelisatie en voor stichtingen van barmhartigheid en velen ook nog voor de Vrije Universiteit of voor een Theologische Hogeschool en voor de vakbeweging en voor.....

Ja, ga maar door. Maar de A.R. Partij kan toch ook niet behoorlijk functioneren als zij niet over geld beschikt.

Als we het nu eens zover konden krijgen, dat de Antirevolutionairen het derde deel gingen betalen van de contributie, welke de P.v.d.A. heeft.

Ja, als.....

Denk nu niet, dat ik weer pessimistisch ga worden. Want dat is heus niet het geval.

* * *

Op 26 October houden we D.V. een Buitengewone Deputatenvergadering.

Daar zullen belangrijke beslissingen genomen moeten worden.

De contributie-afdracht aan het Centraal Comité moet worden gebracht op f 1.25 per lid per jaar.

Dat is een hele sprong. Van f 0.50 naar f 1.25.

Maar er ligt nog een ander voorstel. En dat is, om — te beginnen met 1 Januari 1951 — aan al onze leden zes maal per jaar een tijdschrift te doen toekomen. Geen stroobiljetje. Geen eenvoudig krantje. Neen een tijdschrift.

In dat tijdschrift zal voorlichting gegeven worden over allerlei vraagstukken van politieke aard. Daar-in zullen ook partijmededelingen worden gedaan. De leden zullen op de hoogte blijven van hetgeen er in

De heer J. SCHOUTEN

ontmoet

Prof. C. JAARSMA (U.S.A.)

Prof. C. Jaarsma, hoogleraar aan het Calvin College te Grand Rapids (U.S.A.) vertoefte in Nederland en was het weekend van 1 October de gast van Dr P. Prins, Geref. Predikant te Groningen.

Het geval wilde dat op Maandag 2 October de heer J. Schouten te Groningen voor de A.R. Kiesvereniging in een grote vergadering spreken zou en de hooggeleerde, van Friese, dus Nederlandse, stam, greep deze gelegenheid aan om de heer Schouten te horen. Een echte ouderwetse politieke vergadering mee te maken, die hij zich herinnerde uit 1906, toen zijn vader hem naar Leeuwarden voerde om Dr Kuyper te horen, lokte hem aan.

Het is een ouderwetse vergadering geworden. De heer Schouten, sprekende over „Het perspectief van de A.R. politiek” was bijzonder op dreef. Met gloed en overtuiging boeide hij de stampvolle zaal en zo raakte hij ook het hart van de Amerikaan van Calvinistische levensovertuiging.

Uit de volheid van zijn hart vroeg deze het woord en hij sprak:

„Ik heb vanavond genoten,” zeide hij. „Het deed me weer denken aan 1906, toen mijn vader me als jongen van acht jaar bracht naar Leeuwarden waar Dr Kuyper sprak. Dat maakte een kolossale indruk op mij. Vader spoorde in Amerika mij aan zijn Gemene Gratie te lezen en ook A.R. staatkunde en Kuyper's meditaties in „De Heraut” te volgen. Kuyper is ook in Amerika bekend als theoloog en staatkundige.

---

de partij omgaat. Het medeleven zal daardoor worden aangemoedigd. De leden zullen gaan inzien, dat hun geld goed besteed wordt.

De plaatselijke kiesverenigingen — die hun eigen kosten moeten blijven dragen — zullen echter slechts in staat zijn om per lid en per jaar f 1.25 aan het Centraal Comité af te dragen, indien de gemiddelde contributie tenminste op f 4.— per jaar gesteld wordt. Er zullen er zijn voor wie dit bedrag te veel is, doch er zijn er ook, voor wie zulk een bedrag veel te weinig is. Maar het gemiddelde kan zeker niet lager gesteld worden. Het moet eerder nog hoger komen te liggen.

En nu zijn er natuurlijk weer pessimisten, die zeggen: Maar dat is niet te bereiken!

Tot die pessimisten behoor ik niet.

Het zal moeite kosten, het zal tijd vorderen, het vraagt deugdelijke voorlichting over het werk van de partij. Dat is allemaal waar. Maar mogelijk is het, vooral, indien er meer en meer toe wordt overgegaan de contributie per week of per maand te incasseren. Ook dat brengt natuurlijk weer moeite met zich mee. Het aantal werkers moet worden uitgebreid. Of liever gezegd: het werk moet beter worden verdeeld.

Dan komt het in orde. Ik twijfel er niet aan. Want: Ik ben een optimist!

A. R. DE KWAADSTENIET

Pas verscheen in het Engels zijn rede: Het Calvinisme en de sociale vraagstukken. Wij Hollandse Amerikanen denken nog aan Dr Kuyper terug als leider in de lijn van het Calvinistisch denken. Ik kan hier niet blijven, ik ga terug. U hebt hier iets dat wij niet bezitten. Wel zijn we bezig ook daar het Calvinisme uit te dragen, maar we zijn zo klein, zo heel klein. Ik ben op politieke vergaderingen geweest waar 30 à 40.000 mensen waren. Maar daar werden geen psalmen gezongen, daar werd niet de Naam des Heeren aangeroepen, daar werd niet uit de

Bijbel gelezen en gevraagd wat God wil, wat het gebod des Heeren voor vandaag is.

Wel werd daar gezegd: Dat willen wij en gevraagd: wat willen jullie. Dus juist het tegenovergestelde. Wij als Gereformeerden moeten hard werken om er onze zelfstandigheid te bewaren, om als Geref. niet door het politieke leven om ons heen neergetrokken te worden. Godsdienst, zegt men in Amerika, heeft niets te maken met het politieke leven. Dat hoort in de kerk thuis, niet in de politiek, niet in het congres. Dat is de geest van het Amerikaanse politieke leven. Dat betreuren wij. God heeft Amerika rijk gezegend en tot zegen gesteld eerst in de strijd tegen Hitler en nu tegen het communisme. Wij als christenen daar missen echter de erkenning van God in het politieke leven. We zouden niets liever wensen,

De voorstellen van het C.C. zullen met name van de besturen onze K.V.'s, grote activiteit vragen. Persoonlijk bezoek aan al de leden en aan degenen die voor het lidmaatschap in aanmerking komen, zal zeker nodig zijn tot versterking van onze partij-organisatie en om het medeleven van al de leden met de publieke zaak te bevorderen. Dat vraagt grote trouw en rusteloze arbeid van allen die plaatselijk mee leiding geven.

Sneek.

M. KNOL.

dan dat ook bij ons politieke vergaderingen waren, waar de Naam des Heeren werd aangeroepen. Wij zijn klein en het beste wat de Calvinist kan doen is zich aanpassend bij deze politieke wereld nog te doen wat hij kan. Positief christelijk actief te zijn is bijna onmogelijk. Ik heb genoten van de spreker. Ik heb opnieuw gezien de liefde voor het Calvinistisch denken en leven. Zoek ons op in Amerika, besloot spreker. We moeten beter elkander leren verstaan, want wij zijn één in het geloof, vooral als Gereformeerden van Hollands geslacht. Moge God u zegenen en tot zegen stellen. Dat is mijn wens en bede voor u."

Een warm applaus onderstepte de woorden van de Amerikaanse geestverwant. Gescheiden door wereldzeeën werd de geestverwantschap, geroepen tot één strijd, over en weer gevoeld.

De heer Schouten greep het moment aan en richtte zich tot Prof. Jaarsma.

„Prof. Jaarsma — zo antwoordde Schouten — het deed mij een groot genoegen u hier vanavond te mogen zien. Allen zullen het wel met mij eens zijn als ik zeg, dat we u hier graag willen hebben en houden. Wij komen altijd mensen tekort, die studeren en zien hoe wij principieel hebben te handelen voor deze tijd, en ons voorlichten om in gehoorzaamheid aan onze grondovertuiging voor de dingen van vandaag ons werk te doen. Maar we begrijpen dat u teruggaat. Daar ligt uw roeping, uw taak. Ik hoop, dat onder de leiding van Gods genade, de mannen en vrouwen

in Amerika, die daar vormen de Gereformeerde gezindte naar Groen's woord, nog zulk een invloed op het leven kunnen uitoefenen, dat de tegenstellingen tussen republikeins en democratisch worden verdiept en tegelijk geadeld, zodat het vrijheidsbesef der Amerikanen niet meer zal worden verwereldlijkt doch dit vrijheidsbesef dagelijks gevoed mag worden door het Woord des Heeren. De mensen, die hier wonen en leven zeggen wel eens dat het hier wat stil is bij ons, dat wij te slap zijn, doch door het woord van Prof. Jaarsma verstaan wij, wat wij nog bezitten, welke rijkdom dat is en wat wij met die rijkdom elke dag hebben te doen. Wij bidden u Gods zegen toe op uw arbeid en hopen, zij het uit de verte, te zien de ontplooiing van het leven der Geref. gezindte in Amerika."

Een prachtig moment in de geschiedenis onze partij deze ontmoeting, waarvan Groningen de primeur had.

De jongeren Studieclubs

H. D. W. BOVEN

Een enquête

Naar aanleiding van en met het oog op de door het bestuur van de Nationale Organisatie ingestelde enquête hebben wij eens kennis genomen van het verslag van een enquête die enige jaren geleden door het Sociologisch Instituut van „Kerk en Wereld” onder de jongeren van 18 tot 25 jaar is ingesteld. De inhoud van het rapport was voor ons om twee geheel verschillende redenen belangwekkend. In de eerste plaats hierom wijl het voor ons leerzaam was kennis te nemen van de gegevens, welke in het rapport liggen omtrent het houden van een enquête, de opzet en de uitwerking ervan en wat dies meer zij. En in de tweede plaats omdat in het kader van de hierbedoelde enquête ook een onderzoek was ingesteld naar de belangstelling der jeugd voor de politiek.

* * *

Het instellen van een onderzoek als door Kerk en Wereld is gebeurd en door ons nu zal gebeuren, dus het instellen van een onderzoek naar de gedragingen en/of het denken van een bepaalde bevolkingsgroep in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats behoort tot het terrein der sociografie, een onderdeel der sociologie. Dit is een nog betrekkelijk jonge wetenschap.

Kennismaking van het rapport van het Sociologisch Instituut van Kerk en Wereld heeft ons één ding duidelijk geleerd: dat het erg verleidelijk is voor een sociografisch onderzoeker de resultaten van het onderzoek te gebruiken als argumenten tot staving van een reeds vóór de instelling van het onderzoek bij de onderzoeker gevestigde overtuiging, of — om het wat meer wetenschappelijk en wat algemener te stellen — de sociografische onderzoeker vervalt gemakkelijk in de fout waarde-oordelen uit te spreken, die aar de zuivere wetenschap vreemd zijn.

Een enkele maal b.v. gebruikt de schrijver van het rapport de door hem verkrégen uitkomsten als grond om te bewijzen dat de Doorbraak gelukt is. O.i. op wetenschappelijk niet verantwoorde wijze.

Zoals reeds meegedeeld, is de enquête van het Sociologisch Instituut ingesteld onder jongeren van 18—25 jaar.

Bij eenzelfde onderzoek zijn dus betrokken geworden jongelui die in verschillende fasen verkeren van het psychisch rijpingsproces. Dat blijkt ook uit de protocollen, die in het rapport zijn opgenomen. Daarin komen jongelui aan 't woord, van wie met grote waarschijnlijkheid kan worden gezegd, dat zij nog

in de „Sturm- und Drangperiode” verkeren. Maar daarnaast vindt men in deze protocollen antwoorden, die wijzen op een evenwichtige levensovertuiging. O.i. is dit een belemmering voor het verkrijgen van een scherp beeld van het leven en denken der jeugd. Bij een onderzoek als dit, dat zo direct betrekking heeft op de diepste en innigste levensovertuiging van de proefpersonen had rekening gehouden moeten worden met het psychisch rijpingsproces. Een splitsing van de proefpersonen in twee groepen, naar de leeftijden, ware o.i. aanbevelenswaardig geweest. In dit verband moge worden opgemerkt, dat de door ons in te stellen enquête zal worden verricht onder jongeren van 24-jarige leeftijd. Slechts bij uitzondering zullen ook jongeren van 25 jaar mogen worden ingeschakeld.

Wij menen door deze opzet een belangrijke voorwaarde te hebben geschapen voor het verkrijgen van een juist en scherp beeld van het leven en denken onzer jeugd aan de vooravond van het psychisch volwassen zijn.

* * *

En nu de resultaten van de enquête van „Kerk en Wereld”, welke betrekking hebben op de relatie jeugd en politiek.

De schrijver begint het betreffende hoofdstuk uit het rapport met twee restricties. De eerste restrictie, welke voor de gehele enquête geldt, is deze: „het materiaal door de jeugdenquête verkregen, is ongetwijfeld belangrijk, maar mag in geen geval als representatief voor de Nederlandse jeugd worden beschouwd.” De tweede restrictie die de schrijver moet maken is een gevolg van de omstandigheid dat de gevolgde methode bij het onderzoek naar de politieke belangstelling niet aan het doel heeft beantwoord.

Het is dus wel zeer de vraag of het in het hoofdstuk Jeugd en Politiek door cijfers en conclusies geboden beeld een getrouwe afspiegeling is van het leven en denken van het totaal der Nederlandse jonge mannen en vrouwen.

Niettemin, de gegevens zijn belangwekkend. Wij aarzelen dan ook geen ogenblik om er op deze plaats enkele van door te geven.

De eerste vraag betrekking hebbende op het onderwerp politiek was deze: Doe je aan politiek? Ben je lid van een politieke partij of politieke jongerenorganisatie? Zo niet, waarom niet?

Het materiaal heeft de schrijver gerubriceerd naar een zevental beroepsgroepen, maar ook naar mannen en vrouwen.

Het resultaat is voor ons wel geen complete verrassing, zoals het dat voor de schrijver was, die de indruk had dat in de na-oorlogse periode de jongere generatie levendig belang stelde in politieke vraagstukken, maar toch nog wel wat slechter dan wij hadden verwacht. Slechts 37 % der onderzochte mannen blijkt enige belangstelling te hebben voor

Een dezer dagen las ik nog eens door Hoofdstuk XIII van Dr. A. Kuyper's Antirevolutionaire Staatskunde (deel I, pag. 486—588).

Dit hoofdstuk handelt over „Het Staatskundig Partijwezen” en heeft, gelijk zoveel wat Kuyper schreef, ook thans nog actuele betekenis.

Een uitlating die mij in verband met de aanhangige voorstellen van het Centraal Comité trof, moge ik hier citeren. Na gewezen te hebben op de onontbeerlijkheid van een krachtige partijorganisatie en op de noodzakelijkheid om „tot het volk uit te gaan” ook door middel van eigen Pers, roert Kuyper ook het met een en ander nauw verbonden kostenvraagstuk aan. De desbetreffende paragraaf 50 „De geldquaestie” geheten, eindigt als volgt:

„Een staatkundige partij, die voor het geldelijke offer terugdeinst, kwijnt in haar politieke armoede weg. De geldfactor kan het alleen niet doen; zelfs ontadelt het een staatkundige partij, zoo dit hoofdfactor gaat worden; maar meetellen als factor doet de financiële factor toch zeer stellig. Kreupel loopt de staatkundige partij, die dit politieke been sleepen laat.”

Haarlem.

Mr A. BRUCH.

vragen van staatkundige aard. En van de onderzochte vrouwen slechts 17 %.

In geen enkele beroepsgroep komt het percentage der belangstelling hebbende jongeren boven de 50 %. Wat de mannelijke proefpersonen betreft houdt de groep Nieuwe Middenstand zich nog het best (47 %). Tot deze groep worden gerekend: leraren, onderwijzers, boekhouders, kantoor- en winkelpersoneel enz.

Er is op het punt der belangstelling voor de politiek een groot verschil te constateren tussen mannen en vrouwen. Uit de hierboven genoemde getallen is dat reeds gebleken. Dit moge door nog een voorbeeld worden geïllustreerd: 19 % van de onderzochte mannen in beroepsgroep VI (ongeschoolde arbeiders) heeft nog wel enige belangstelling voor de politiek, maar van de vrouwen uit deze groep..... 0 %.

Dit zijn cijfers, die te denken geven.

Geen wonder dat Drs Saal in zijn nabeschouwing op dit onderdeel der enquête tot deze verzuchting komt: Welke basis heeft ons democratisch staatsbestel, wanneer het politiek bewustzijn van het opgroeiend geslacht zo weinig ontwikkeld is? Hoe gemakkelijk kan dan een volk niet ten prooi vallen aan de demagogie van de „sterke man”. Wie zal in staat zijn de krachten te keren, als de jongeren zich scharen achter één leider? Wat in Duitsland en Italië is gebeurd, kan ook in Nederland plaats grijpen, indien de verschraling van het politiek bewustzijn doorzet’.

* * *

De tweede vraag luidde aldus: „Zeg eens kort hoe je denkt over de antithese in het organisatieleven; dus: vind je, dat je je moet aansluiten bij verenigingen of organisaties van mensen van je eigen overtuiging: Protestants, Rooms-Katholiek,

Communisten of bij algemene verenigingen?” De vraag was onduidelijk, gedeeltelijk zelfs onjuist geformuleerd. ’t Behoefte dan ook niet te verbazen, dat de schrijver moet komen met de kritische aantekening: „De vraag betreffende de antithese in het organisatieleven is over het algemeen zeer slecht beantwoord, omdat veelal de kern van het probleem niet is begrepen.”

’t Was als gevolg daarvan de bewerker van het materiaal niet mogelijk het resultaat in een statistiek te laten „zien” (de statistische methode toepassen). ’t Enige wat hij kon doen was aan de hand van het materiaal een drietal groepen van jongeren, een drietal typen, aan te wijzen (de typologische methode toepassen).

De eerste groep omvat dan hen, die op grond van principiële overwegingen en/of godsdienstige motieven de antithese als noodwendig aanvaardden. Binnen deze groep maakt de schrijver nog een merkwaardige onderscheiding n.l. tussen hen die de antithese op alle terreinen des levens als essentiële voorwaarde zien en hen die de antithese op geestelijk-cultureel en politiek terrein als onvermijdelijk beschouwen, maar daarnaast een sector openlaten voor algemene samenwerking in organisatorisch verband.

(Schuift soms ook de schrijver Dr Kuyper het streven naar Gereformeerde geiten-fokverenigingen in de schoenen, zoals één der onderzochte personen dat doet?)

De tweede groep omvat hen, die op grond van principiële overwegingen en/of godsdienstige motieven de antithese verwerpen en in de derde groep worden die jongeren ondergebracht, die op grond van sociale en/of sociaal-ethische overwegingen de antithese afwijzen.

Wij zijn van oordeel, dat het niet gerechtvaardigd is op grond van de binnengekomen antwoorden tot

Mededelingen

De Studieconferentie

De studieconferentie heeft inmiddels plaats gevonden. In het volgend nummer hopen wij hierover 't een en ander mee te delen.

De Algemene Vergadering

In het vorige nummer van dit blad hebben wij reeds vrij uitvoerige mededelingen gedaan over de algemene vergadering, die D.V. op Vrijdag 10 November des avonds om 7 uur zal worden gehouden in één der zalen van het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 27 te Utrecht.

Afgevaardigden en belangstellenden die  n algemene vergadering  n toogdag willen bijwonen, kunnen zich voor logies wenden tot de heer K. van Deel Piepers, Willem van Noortstraat 36bis, Utrecht.

De Toogdag

Zaterdag 11 November a.s. Iedere meelevende Antirevolutionaire jongere is dan present in de grote zaal van de Stadsschouwburg te Utrecht (Lucas Bolwerk 24). Organiseert gezamenlijke tochten. En bestelt tijdig Uw toegangskarten, die ad f 0,75 per stuk verkrijgbaar zijn bij het bureau Centraal Comité. Bestellingen gaarne door overschrijving van het verschuldigde bedrag op girorekening nr 89673 t.n.v. de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.

Lectuurvoorziening

Het gaat sterk vooruit met onze lectuurvoorziening. Allereerst is daar de schetsenbundel, die op het moment dat wij dit schrijven bijna gereed is.

Dan krijgen wij in het referaat van Dr A. Veerman: „De politieke partijen en haar samenspel” de beschikking over een zeer interessante studiebron. Het bestuur der Nationale Organisatie heeft besloten duizend exemplaren van dit referaat in brochurevorm te doen vervaardigen. Wij hopen dat vele clubs  en of meer exemplaren zullen afnemen. En tenslotte: het bestuur hoopt tegen een zeer lage prijs een boekje beschikbaar te stellen inhoudende de vijf redevoeringen, welke D.V. op de a.s. Toogdag zullen worden uitgesproken. Uiteraard zal ook dat boekje waardevol studiemateriaal bevatten.

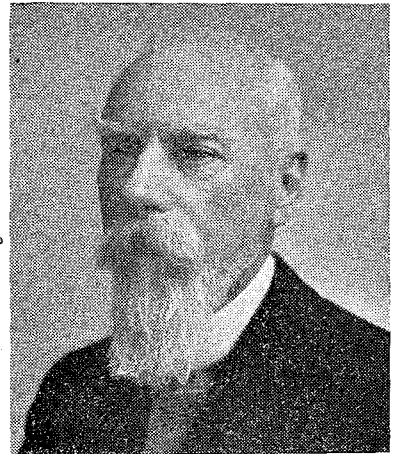
deze indeling te besluiten. In 't bijzonder geldt dit voor de ondervdeling van de eerste groep. De vraag is te weinig toegespitst om die ondervdeling te kunnen maken.

* * *

De derde en vierde vraag betroffen het socialisme en het communisme.

De antwoorden op deze vragen zijn weer verwerkt in een tabel, waarin als rubrieken zijn gekozen de onderscheiden kerkelijke gezindten.

Van de onderzochte leden der Gereformeerde Kerken, Christelijke Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Gemeenten (deze kerkelijke gezindten zijn in  en groep samengevoegd) is 15 % — om in de terminologie van Drs Saal te blijven — „progressief”, d.w.z. v or het socialisme, maar tegen het communisme, de rest (85 %) is zowel tegen het socialisme als tegen het communisme, en dus „conservatief”. Niemand uit deze groep is voor het communisme.

Prof. Dr. J. Severijn was door ziekte verhinderd aan de uitnodiging te voldoen tot het schrijven van een aanbeveling voor de voorstellen van het Centraal Comité. Toch mag zijn foto in de rij niet ontbreken, want ter vergadering heeft hij zich in warme bewoordingen een voorstander betoond van de plannen. Wij hopen dat Prof. Severijn spoedig zal zijn hersteld om zijn werkzaamheden als hoogleraar, maar ook zijn werkzaamheden ten behoeve van de Antirevolutionaire Partij te kunnen hervatten.

Voorts kunnen wij niet nalaten in dit verband te wijzen op de plannen van het Centraal Comité terzake van de lectuurvoorziening. Genoemd Comité hoopt de volgende brochures te doen verschijnen:

„De Christen en de politiek”, door Prof. Dr S. U. Zuidema (is reeds verschenen);

„Onder de schijnwerper der historie”, H. Algra;

„De Antirevolutionaire Partij en de Middenstand”, door H. van Eysden;

„De internationale Politiek”, door Prof. Dr G. H. J. van der Molen, en

„De Partij van de Arbeid”, door R. Gosker.

Dit en het feit dat onder de Rooms-Katholieken slechts  en zich voor het communisme heeft uitgesproken vindt de schrijver frappant. Ons frappeert dat niet. Moge de schrijver er de conclusie uit trekken dat tegen het communisme slechts  en kruid gewassen is: principieel verweer!

Dat blijkt ook duidelijk uit het feit dat de communistenvrienden vooral gevonden worden onder de onkerkelijke jeugd. 17 % van deze jongeren kiest voor het communisme.

* * *

Er zijn naar aanleiding van dit onderdeel van de enquête nog vele en velerlei opmerkingen te maken. Wij moeten nu echter besluiten. Men neme het rapport zelve ter hand: het geeft belangwekkend materiaal en laat zich vlot lezen. Critisch lezen is echter vereist. Dat is uit het bovenstaande genoegzaam gebleken.

De Arjos is bijna aan het einde van haar kleuterjaren. Na de bevrijding verschenen als de voortzetting van de voor-oorlogse Arja neemt zij thans een niet geringe plaats in het antirevolutionaire leven in. Niet omdat zij — zoals de socialistische jongeren dat na de bevrijding trachtten te doen — als organisatie een invloed heeft op ons partijleven. Maar wel omdat gebleken is, dat in verschillende oorden van ons land er behoefte bestaat aan een club, waar men rustig de politiek kan bestuderen en waar men zich kan voorbereiden op eventueel later werk in de kiesvereniging. Het staat onomstotelijk vast, dat de Arjos haar bestaansrecht en haar bestaansgrond heeft bewezen. Dat dit geen reden is voor de leden en bestuurders in onze organisatie — op welke plaats ook gesteld — om een zelfgenoegzame houding aan te nemen is volkomen duidelijk. En daarom is het goed als we ons bezig houden met de vraag op welke wijze de Arjos een steeds grotere plaats kan innemen. Niemand zal willen ontkennen, dat deze vraag van belang is. De tijd dat een adspirant Arjos lid vroeg: „hebben jullie ook wapens?” is lang voorbij. Het karakter van de Arjos is nu iedereen duidelijk: zij is een studieorganisatie, niets meer en niets minder.

Zonder ons op de borst te slaan kunnen we gevoegelijk vaststellen, dat onze organisatie de vergelijking met andere politieke jeugdorganisaties best kan doorstaan. En dat het een wijze stap is geweest om de Arjos in de partij te incorporeren. Het voorbeeld van de socialistische jeugdorganisatie „De Nieuwe Koers” is daarvan een bewijs. Los van de partij wilden de socialistische jongeren staan. Het is hun slecht bevallen. Ongetwijfeld is dat voor een deel hun eigen schuld. De socialistische jongeren wilden een eigen geluid laten horen en dat geluid klonk het partijbestuur van de P.v.d.A. niet zelden onaangenaam in de oren. Met het gevolg dat de medewerking die zij van het dagelijkse partijorgaan „Het Vrije Volk” ondervond van dezelfde onaangename aard was. „De Nieuwe Koers” heeft toen maar weer opnieuw partij gekozen en zij lieten zich incorporeren in de P.v.d.A. Nu is het natuurlijk vrijwel uitgesloten, dat een jeugdorganisatie van een partij die principieel gebaseerd is op belangrijke punten een afwijkende mening van haar partij ten beste geeft. Zulk een verschil van mening bestaat

niet licht. Het is daarom ook niet de bedoeling om aan de hand van dit socialistische voorbeeld te zeggen: wij hebben het pas goed bekeken, ons kan niets gebeuren!

De incorporatie in een partij legt verplichtingen op en als onderdeel zal men er op moeten letten dat men niet de standing van het geheel schaadt. Daarnaast blijft de eigen Arjos-taak bestaan. Die taak is bekend: het bevorderen van de kennis en van de liefde voor de beginselen en het doel der Antirevolutionaire Partij. „Het bevorderen”. Dat betekent, dat men moet zoeken naar de juiste organisatievorm. Dat betekent, dat men alle geëigende organisatorische middelen ter hand zal moeten nemen om het „bevorderen” te doen slagen. Over de vraag hoe dit op de beste wijze kan geschieden kan men van mening verschillen.

In „Nederlandsche Gedachten” heeft men kunnen lezen, dat juist onze organisatievorm op de laatste vergadering van het bestuur van de Nationale Organisatie aan een dispuut onderhevig is geweest. Daarover is men het met elkander niet geheel eens. Al kan men een afschuw hebben van onenigheid — een sterk woord voor deze goede zaak —, toch zal men moeten erkennen dat deze omstandigheid reden tot blijdschap geeft. Er blijkt tenminste uit, dat ons Hoofdbestuur deze zaak zeer ernstig neemt en dat het bereid is te zoeken naar de best mogelijke oplossing. Met welke organisatievorm zal de Arjos haar grootste werfkracht kunnen ontplooiën? Het antwoord daarop is beslist niet zonder meer te geven. Daarvoor is nodig, dat men alle problemen kent. Dat men de achtergronden van de zaken weet. En dat men in staat is om alle lofwaaardige ideeën te toetsen aan de financiële mogelijkheden.

De opmerking in „Nederlandsche Gedachten”, dat het bestuur niet zonder meer een beslissing kon nemen is dan ook alleszins begrijpelijk. Daarom werd deze zaak commissoriaal gemaakt. Een aantal leden van het bestuur — vertegenwoordigende de verschillende meningen — en enkele vooraanstaande personen uit onze partij hebben in deze commissie zitting genomen.

De oriënteringscommissie

De taak van deze commissie zal dus niet gemakkelijk zijn. Alvorens hierover enkele opmerkingen te maken spreken we de wens uit,

dat zij voortvarend zal werken, zich daarbij onderscheidende van zovele andere commissies, wier werk of nooit klaar komt, of in de doofpot verdwijnt. Het feit, dat het bestuur op het werk van deze heren wacht, wettigt reeds de overtuiging dat dit stellig niet het geval zal zijn.

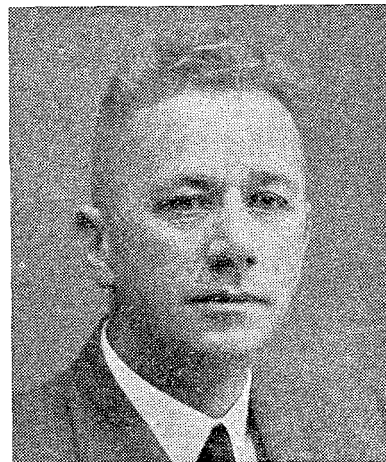
Het kan natuurlijk niet de bedoeling zijn om op dit moment de commissie in haar werk te gaan storen. Haar veelzijdige samenstelling staat er borg voor, dat zij alle problemen van verschillende kanten zal bestuderen. Toch is het misschien goed om enkele opmerkingen te maken. Niet wat de organisatorische opbouw van onze organisatie betreft, maar wel om te wijzen op enkele vraagstukken, die bij de bestudering van deze opbouw waard zijn overwogen te worden.

Daar is allereerst de leeftijdsgrens. Krachtens de statuten van onze organisatie kunnen personen tussen 18 en 35 jaar deel uitmaken van een Arjos. Nu kan men geen enkel bezwaar hebben tegen Arjos leden van 18 jaar en tegen Arjosleden van 35 jaar — hetgeen wij dan ook zeer zeker niet hebben — toch is dit leeftijdsverschil wellicht te groot om beide groepen in één organisatie onder te brengen. Het is een ieder bekend, dat het kader van de Arjos gevormd wordt door personen van om en nabij de 30 jaar. Dat is ook goed. En meestentijds is het geen bezwaar als de bestuursleden van de provinciale verbanden of van de nationale organisatie nog ouder zijn. Voor een club is een dergelijk leeftijdsverschil haast onoverkomelijk. Althans in de grote steden. Er zijn gevallen bekend van clubs, die bestaan uit oudere personen, veelal academici of bijna afgestudeerden. Daarnaast zijn er clubs wier leden gemiddeld 19 jaar zijn. Beide soorten clubs zijn ons even lief. En het is een feit, dat de club met de jeugdigste leden veelal de beste organisatorische prestatie levert. Zelden komt het echter voor, dat personen van omstreeks 30 jaar en ouder op een club gaan, die hoofdzakelijk uit jongeren bestaat. Beide soorten clubs hebben een eigen werkingssfeer. Veel zal daar niet aan te veranderen zijn. Het lijkt ons trouwens ook niet goed om zonder meer aan een bepaalde leeftijd vast te houden. Men moet een gegroeide situatie niet met een penstreek opheffen. Toch leert de praktijk, dat deze geheel verschillende clubs moeilijk in een kleiner verband — wij denken aan districten en stedelijke verbanden — zijn onder te brengen. De mentaliteit is nu eenmaal verschillend. En dat remt niet zelden het organisatieleven.

Verhouding met J.V. en M.V.

Een tweede moeilijkheid blijft nog altijd de

verhouding tot de J.V. en de M.V. Een ieder zal o.i. moeten erkennen, dat de algemene principiële vorming, die deze organisaties geven voorrang verdienen boven de Arjos. Maar met deze erkenning maken wij tevens onze eigen positie zwakker. Niet zelden wordt dit argument door een J.V.-er gebruikt om geen lid te worden van een Arjos. Dat achten we een bedenkelijke fout. Al is de ene organisatie primair, daarom is de ander nog niet onbelangrijk. Het contact tussen de J.V. en M.V. is plaatselijk geheel verschillend. Soms is er een prima samenwerking. Soms is er ook een slechte samenwerking. Hoe het zij: de afbakening Arjos—J.V. of M.V. is allerm minst ideaal te noemen. Weliswaar is

De vraag naar een eigen orgaan leeft al geruime tijd bij onze verschillende partij-instanties. Inzonderheid bij de meelevende leden van onze Kiesverenigingen wordt de behoefte gevoeld aan een blad, dat op geregelde tijden de vraagstukken van het politieke erf bespreekt en daaromtrent voorlichting geeft.

Nu vanwege het Centraal-Comité het initiatief wordt genomen om te geraken tot de oprichting van zulk een contact-orgaan, zal dit zeker algemene instemming vinden.

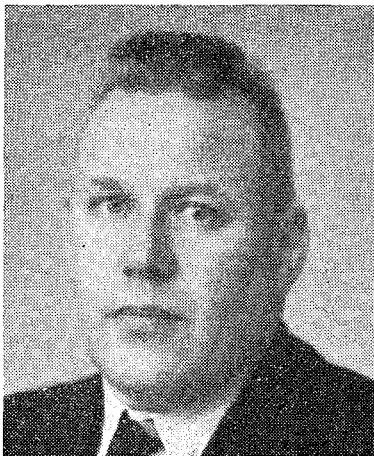
De kracht van onze partij heeft o.m. altijd bestaan in de sterke band onderling en aan de leiding der partij.

Moge, onder Gods zegen, nu de tijd daartoe zoveel sterker dringt, door ons nieuwe orgaan die band weer meer gaan trekken en zo weer de oude activiteit openbaar worden tot een krachtige uitbouw van ons A.R. partijleven.

B. KOEKKOEK,
Voorzitter Kieskring 's-Gravenhage.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Hartelijk hoop ik, dat het Contact-orgaan zal verschijnen.

Zoals de situatie thans is weten wij vrijwel niets af van de arbeid der kiesverenigingen in ons land, noch van hetgeen zich afspeelt in de Provinciale Staten en de Gemeenteraden.

Daarom vervreemden wij van elkaar. **DE ISOLATIE MOET DOORBROKEN WORDEN.**

Want in deze is het isolement niet onze kracht maar onze zwakheid.

J. J. G. Boot. Ede.

er reeds meer dan eens contact opgenomen, „op hoog niveau”, maar nimmer heeft dit tot een behoorlijk resultaat geleid. Beide organisaties zullen elkander niet als concurrenten moeten zien. Maar zij zullen er diep van doordrongen moeten zijn dat de leden veelal uit dezelfde kringen worden gerecrueteerd. En dan is samenwerking wellicht een gebiedende eis. Feit is in ieder geval, dat verschillende Arjos clubs in de praktijk last hebben van de houding der J.V. of M.V.

Deze opmerkingen zijn niet nieuw. Allerminst. Maar zij mogen niet in het vergeetboek raken. De oriënteringscommissie heeft met onderwerpen van deze aard — er zouden er nog wel meer te noemen zijn — rekening te houden. Men kan nu eenmaal niet met vrucht over de opbouw van onze organisatie spreken zonder dat men de bezwaren — die in de praktijk hoofdbezwaren blijken te zijn — onder de loupe neemt. Niet alleen de vraag: moet er een vrijgestelde komen?, of: hoe moeten de provinciale verbanden en het hoofdbstuur worden samengesteld, is beslissend, maar juist de achtergronden van de zaak. En daarom wachten we met spanning het antwoord van de commissie af.

Bedrijfspensioen of Algemene Pensioenfondsen

De Arjos Valkenbos te 's-Gr. (Z.H.) schrijft:

Op grond van de leer van de soevereiniteit in eigen kring is de Anti-Revolutionaire Partij van oordeel, dat de Staat op maatschappelijk terrein slechts een taak heeft, voor zover zij moet zorg dragen, dat er als gevolg van het vrije spel der economische krachten geen wan toestanden ontstaan. Dienovereenkomstig verklaren wij ons tegen algemeen staatspensioen, doch voor zogenaamd bedrijfspensioen. Nu zal echter het ene bedrijf aan de bedrijfspensioenering een veel betere uitvoering kunnen geven dan het andere. De zogenaamde beschutte bedrijven, die op de binnenlandse markt vrijwel een monopoliepositie hebben (bijv. Philips) zullen hun kosten op de consumeren kunnen verhalen. Dit is niet het geval met andere bedrijven, welke vaak met het buitenland moeten concurreren (bijv. de scheepvaart- en exportondernemingen). Een oplossing hiervan, welke ook in onze kringen algemeen aanvaardbaar wordt geacht is, dat de laatste categorie tot bedrijfspensioenering in staat moet worden gesteld door het op één of andere manier ontvangen van staatsubsidie (zoals onze tuinbouw in de crisisjaren ontving).

Afgezien van het bezwaar, dat de bovenomschreven doorvoering van bedrijfspensioen altijd een zekere ongelijkheid in het leven roept tussen de verschillende bedrijven, rijst hier de vraag of de indirecte staatspensioenering voor een deel der bedrijven noodzakelijk en principeel verantwoord is. De stichting van een maatschappelijk fonds, waarin alle bedrijven naar draagkracht verplicht zouden moeten bijdragen en waaruit alle bedrijfspensioenen zouden kunnen worden bekostigd, zou enerzijds de ongelijkheid doen verdwijnen en anderzijds de gedeeltelijke staatspensioenering overbodig maken.

Benadert een dergelijke regeling niet veel meer het Anti-Revolutionaire standpunt?

Hoe komt het, dat voor deze gedachte in onze kringen zo weinig propaganda wordt gemaakt?"

* * *

Op Schriftuurlijke gronden is arbeid het middel om in de behoeften van ons en de onzen te voorzien (Gen. 3:19). Wanneer de Heidelberger catechismus in Zondag 38 zegt wat God in het vierde gebod van ons eist, dan is het antwoord o.m.: Eerstelĳk, dat de Kerkedienst, of het predikambt en de scholen onderhouden worden en dat ik de armen christelijke handreiking zal doen. Het is duidelijk dat de vervulling van deze plicht slechts mogelijk is door inkomsten uit arbeid verkregen. De werknemer moet door arbeiden in staat zijn zodanige voorzieningen te treffen, dat hij en de zijnen in tijden van arbeidsongeschiktheid of ouderdom leven kunnen, terwijl dit ook moet gelden na zijn overlijden voor zijn gezin.

Door de arbeidersverzekering wordt het loon feitelijk gesplitst in twee delen. Eén gedeelte — het grootste natuurlijk — ontvangt de arbeider eens in de week of eenmaal in de maand. Een ander gedeelte wordt **gereserveerd**. Uit deze reservering wordt bij arbeidsongeschiktheid, bij invaliditeit en ouderdom geput. De premie is dus welbeschouwd, **loon**, dat later in de vorm van rente of pensioen wordt uitgekeerd. De vaststelling van de loon- en arbeidsvoorwaarden is allereerst een aangelegenheid van de bedrijfstak, de ondernemingen in een bepaalde bedrijfstak. De Overheid heeft de bevoegdheid, ter bescherming van het recht der bedrijfs-genoten voorwaarden te stellen, waaraan moet worden voldaan, de loonvorming dient in het bedrijf te worden geregeld. Daardoor zullen verschillen ontstaan tussen verschillende bedrijfstakken, maar deze ontstaan ook in de bedrijfstakken door juiste of onjuiste waardering van verschillende functies. Centralisatie, de practijk van het College van Rijksbemiddelaars heeft dit bewezen, bevredigt niet. De in Christelijke kring gegroeide gedachte van Bedrijfsorganisatie ziet de bedrijfstakken als gemeenschappen met bedrijfsorganen. Tot de competentie van deze organen behoren de sociale en economische belangen van deze bedrijfsgemeenschappen, uiteraard ook de zorg voor de oude dag. Zij dienen niet alleen de sociale opvattingen tot ontwikkeling te brengen, doch ook de uitvoering van allerlei maatregelen ter hand te nemen. Het karakter van een gemeenschap brengt mede, dat men de belangen der bedrijfs-genoten behartigt en verzorgt. De voorkeur verdient dan ook het vormen van bedrijfspensioenfondsen, ingesteld door alle ondernemingen in een bedrijfstak bijv. bouwnijverheid, bakkersbedrijf, boven de vorming van algemene pensioenfondsen. Noodzakelijk is echter het waarborgen van rechtszekerheid en de vorming van een reserve. Door een nauwe samenwerking tussen de bedrijfspensioenfondsen liggen hier grote mogelijkheden. Een bedrijfspensioenfonds zal ook meer tot de bedrijfs-genoten spreken, dan een algemeen pensioenfonds. Het is een monument van samenwerking in de bedrijfstak. Zo wordt het ook gevoeld in de takken, waarin reeds een fonds bestaat b.v. de typografie, de landbouw enz.

Wanneer pensioen gezien wordt als uitgesteld loon, dan dient niet de Overheid, doch het bedrijf dit op te brengen. De premien zijn normale personeelslasten. Het moet onjuist geacht worden, wanneer de Overheid het bedrijfsleven tot pensioenering in staat stelt, tenzij dit bedoeld wordt als overbruggingsmaatregel. Bij het inwerkintreden van een pensioenfonds zullen uitkeringen gedaan moeten worden aan arbeiders, waarvoor vrijwel nog geen premien zijn voldaan. Deze uitkeringen vormen een zware last voor het nieuwe fonds. Talma verdedigde daarom een tijdelijke staatsbijdrage, zuiver als inkoopson voor het thans levende geslacht, dat niet genoeg premie meer kan betalen. Het recht op pensioen kan de arbeider echter nimmer declareren bij de Overheid. Het bedrijfsleven is immers daarvoor aansprakelijk. Naar A.R.-opvatting heeft de Overheid zeker medewerking te verlenen om de opbouw

van pensioenregelingen op gang te brengen. Hoewel naar mijn bescheiden mening de voorkeur moet gegeven worden aan bedrijfspensioenfondsen moet men een open oog blijven hebben voor de practijk. Wanneer de tijd zou leren, dat deze fondsen op grote administratieve en andere moeilijkheden stuiten, mag de ontwikkeling tot een algemeen fonds niet tot een „beginsselstrijd” leiden. Centraliseren heeft, zeer terecht, in onze kringen weinig aantrekkingskracht gehad, omdat daardoor de volkskracht meestal wordt geschaad.

Lectuur: C. Smeenk, „Chr. Sociale Studiën”, deel II. Het Verzekeringswezen.

Dr H. Colijn: „Saevis Tranquillus in Undis”, Hoofdstuk XVI.

Dr C. Beekenkamp: „Bedrijfsorganisatie”.

Correspondentie voor deze rubriek aan de heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 28, Middelharnis.

HET MOET,

Iedere partij, die haar roeping t.o.v. haar leden en t.o.v. *het gehele volk* verstaat, kan met niet minder periodieken toe, dan het Centraal Comité in zijn voorstel aangeeft.

Daarom moeten we het aannemen.

Laat het voor ons allen een heilig moeten zijn. Dan komt het financieel ook in orde.

K. HUIZENGA.

Er wordt veel geklaagd over matheid in onze geleerden, en hoewel men ook in dit opzicht moet waken voor overdrijving, vrees ik dat deze klacht juist is.

Het is m.i. echter onjuist, als men de oorzaak van deze matheid, in de eerste plaats zoekt in bepaalde uitwendige omstandigheden. Maar al te dikwijls hoort men: We staan als A.R. aan de kant, hebben geen invloed meer, en tellen niet meer mee. Ook zijn er soms klachten over de Kamerfracties of de Partijleiding, waarvan niet voldoende bezieling zou uitgaan.

Als Groen van Prinsterer zo gedacht had, en zijn houding door dergelijke omstandigheden had laten bepalen, was er nooit een A.R. Partij ontstaan.

Maar Groen is, in geloof en in gehoorzaamheid zijn weg gegaan.

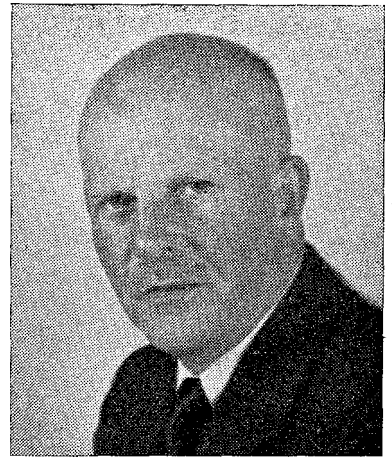
En wij weten hoe zeer God zijn werk heeft gezegend. Geloof en gehoorzaamheid.

Die hebben wij ook vandaag in de eerste plaats nodig om de heersende matheid te overwinnen.

En als we dan de omstandigheden, waaronder wij leven, vergelijken met die, waaronder Groen zijn eenzame strijd aanving, mogen we alleen maar God danken voor de mogelijkheden die Hij ons geeft. Maar die mogelijkheden moeten we dan ook aangrijpen en uitbuiten.

Is het eigenlijk niet beschamend als wij zien hoe veel, of laat ik liever zeggen, hoe weinig wij voor onze politieke actie betalen?

Weten onze mensen wel wat een Communist en een Socialist voor zijn politieke actie offert?

Ook na de voorgestelde contributieverhoging blijven onze bijdragen nog zeer bescheiden.

De banden die onze Partij aan de Chr. dagbladen verbinden zijn helaas veel losser dan vroeger. Een meelevend a.r. kan in zijn dagblad niet meer alles lezen waarin hij belang stelt en wat hij nodig heeft. Daarom kan een contactorgaan niet langer worden gemist.

Ik twijfel dan ook niet of de Deputatenvergadering zal met blijdschap aan het Centraal Comité geven, wat dit Comité nodig heeft om onze organisatie uit te bouwen, en zijn taak naar behoren te vervullen.

A. WARNAAR Jz.

De Communisten en Prinsjesdag

De communisten zijn in het politieke debat nu eenmaal geen redelijke wezens. Dat is langzamerhand wel bekend. Als goede afgezanten van Moskou nemen zij immer een anti-nationale houding aan. Maar zie: op Prinsjesdag verschenen zeven van de twaalf communistische afgevaardigden van de Eerste en Tweede Kamer in de stijlvol versierde Ridderzaal. Natuurlijk niet in een staatsiekleed en zelfs niet in een gekleed donker pak, zoals dat behoort bij dergelijke plechtige gelegenheden. Neen, zij kwamen aanzetten in een gewoon licht pakje. En om de tijd te doden had de één een krant en de ander een boek, terwijl de rest net rondkeek alsof zij al die pracht en praal toch eigenlijk maar afschuwelijk vond. Van de Tweede-Kamerfractie der communistische trawanten wordt wel eens gezegd,

dat de Heer Hoogcarspel de enige is, die tracht te argumenteren en te overtuigen. En inderdaad deze afgevaardigde, verkondigt op het spreekgestoelte heus niet alleen de communistische fraseologie, maar hij ziet kans om waardevolle opmerkingen te maken, die door de rest van de Kamer niet zelden met aandacht worden beluisterd. De Heer Hoogcarspel is ongetwijfeld de knapste van het stel. Hij is geen man die scheldt of die zichzelf opblaast. Hij tracht naar communistische begrippen een „Heer” te zijn. Eilaci, toen alle communisten — uit verbouwereerdheid of verlegenheid — zich aarzelend van hun zetels verhieven toen Prof. Kranenburg het „Leve de Koningin” uitriep bleef de Heer Hoogcarspel zitten. Toen het hoerageroep verstorven was en H.M. de Koningin plechtig de zaal uitschreed verhief ook de communist Hoogcarspel zich van zijn zetel. Ten bewijze, dat hij een „Heer” is . . . .

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: Dr J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

HET MOREEL DER *Partij* IS VERSTERKT

R. GOSKER

De Antirevolutionaire Partij is te Utrecht in Deputatenvergadering bijeen geweest. Het was in veel opzichten een goede Deputatenvergadering. Ongetwijfeld heeft daaraan medegewerkt de omstandigheid dat enige dagen te voren de voorzitter van het Centraal Comité tot doctor in de rechtsgeleerdheid was gepromoveerd en tot commandeur was verheven.

Velen hebben het als een behoefte gevoeld naar Utrecht te gaan om daardoor te kennen te geven hoezeer zij zich daarin verheugen. Het is geen huldebetoging geworden. Dat zal men ook wel niet hebben verwacht. Daar van de Heer Schouten de man niet naar en Doctor Schouten blijft daarin zich zelf gelijk.

Maar het was dan toch wel een indrukwekkend moment toen de nestor uit de Eerste Kamer, de vergrijsde professor Anema, gelegenheid ontving om in enkele woorden uitdrukking te geven aan de gevoelens, die er leefden in het antirevolutionaire volk. Het moet de Heer Schouten goed hebben gedaan dat het juist Prof. Anema was, die als vertolker van deze gevoelens optrad. De wijze, waarop Prof. Anema zich van zijn opdracht heeft gekweten, heeft niet nagelaten diepe indruk te maken. De band tusen de partij en doctor Schouten is er door versterkt.

En nu gaan wij weer over tot de orde van de dag.

De rede van Prof. Anema drukken wij in dit nummer af, zodat een ieder daarvan kan kennis nemen.

...

Het waren immers zeer zakelijke en nuchtere dingen waarvoor deze buitengewone Deputatenvergadering werd bijeengeroepen. Er was feitelijk slechts één voorstel op de agenda. Dat voorstel had betrekking op de contributieverhoging. De afdracht der kiesverenigingen moest worden verhoogd van f 0.50 per lid per jaar tot f 1.25 per lid per jaar. Daar tegenover stond, dat voortaan aan alle leden der partij tenminste 6 x per jaar een goed verzorgd blad zal worden toegezonden.

Over de voor- en nadelen van dit voorstel gaan wij niet uitwijden. Men is voor het indienen daarvan niet over een nacht ijs gegaan. Aan de voorbereiding gingen heel wat discussies vooraf.

Met dankbaarheid mag worden geconstateerd, dat de partij dit voorstel vrijwel eensgezind heeft aanvaard. Een 15-tal sprekers hebben allerlei bezwaren naar voren gebracht maar uiteindelijk verklaarde zich slechts een goede tiental deputaten tegen en de 1700 overige deputaten stonden als één

man op toen de voorstemmers aan de beurt waren. Trouwens, er zijn meer moedgevende verschijnselen.

Op Donderdag was de Deputatenvergadering. De Zaterdag daarop volgende was er een provinciale vergadering in Groningen, waartoe de afgevaardigden van de kiesverenigingen waren uitgenodigd. Ik mocht daar het woord voeren en ik ben er heengegaan met enige vrees dat de opkomst wel eens te wens zou overlaten zo vlak na de Deputatenvergadering. Maar dat pakte anders uit. De zaal was geheel gevuld en het werd een geslaagde bijeenkomst.

Bovendien in de maand November werden vijf partijconferenties gehouden. Deze conferenties slaagden alle. De opkomst der afgevaardigden voor de conferentie te Apeldoorn en Rotterdam was niet bevredigend. Het is moeilijk om uit te maken welke van deze conferenties nu de beste is geweest. Ik denk dat het Noorden nog met de erepalm gaat strijken. Daaraan was de goede organisatie niet vreemd en het voorbeeld zal straks in de overige gedeelten van het land moeten worden gevolgd. De stemming was daar uitstekend. Aan het einde was de atmosfeer zo ongeveer geladen. 160 man zijn daar de provincies ingegaan met het vaste voornemen om opnieuw te gaan werken voor de zaak van de Antirevolutionaire Partij.

Maar dit kan tenslotte van alle conferenties worden gezegd. En de man die daarvoor aansprakelijk was, was Algra.

Wij willen daarmee geen der andere sprekers te kort doen.

Maar voor dit maal was het de Heer Algra

die zijn hoorders helemaal onder beslag kreeg en die er in slaagde om het moreel van het kader op peil te brengen. Wij zijn hem er dankbaar voor.

* * *

In die enkele weken die achter ons liggen was er nog meer te doen. Scevar — de Antirevolutionaire vrouwenorganisatie is in landelijk verband bijeen geweest.

Het schijnt, dat daar tussen de bedrijven door een beetje gemopperd is over het feit, dat het rapport inzake het passieve vrouwenkiesrecht nog niet verschenen is. Nu, helemaal ten onrechte is dat „mopperen” niet. De Arjos liet zich inmiddels evenmin onbetuigd. Zij organiseerde een studieconferentie waar Dr Veerman sprak over „De politieke partijen en hun samenspel”. Bovendien was er een toogdag in Utrecht, waar door een aantal sprekers speciaal aandacht werd gegeven aan het werk van Dr Colijn.

* * *

Al met al was er dus nog al wat bedrijvigheid in de Antirevolutionaire Partij. En nu gaat voor de kiesverenigingen het gewone winterwerk beginnen. Nu moet dit alles worden verwerkt en verder worden uitgedragen. Nu moet allerwege de plaatselijke werkzaamheid met kracht worden aangevat. Want in de komende wintermaanden moet in alle steden en dorpen in de eerste plaats de financiële toestand zo nodig worden gesaneerd. Laat men nu daarmee niet wachten. Dit moet direct worden aangepakt. En dan moet men in het nieuwe jaar reeds vroeg beginnen met het incasseren der contributies. Want het Centraal Comité neemt door de uitgave van het

Leden van het Centraal Comité achter de bestuurstafel en genodigden op het podium

partijblad een grote financiële verplichting op zich. Straks komen de nota's die moeten worden betaald. Dan moet het geld er ook zijn. Het Centraal Comité kan niet wachten tot de kiesverenigingen in September of October of nog later hebben betaald. Dit kan een kind begrijpen. En daarom moeten wij hier allen aan meewerken.

* * *

Door al die activiteit is het moreel van het kader versterkt. Het kader heeft de moedeloosheid van zich geschud. Wij leven in een donkere wereld vol van angstige spanningen. Maar het was de Heer Algra, die ons heeft doen zien, dat het toch eigenlijk altijd zo is geweest en die ons heeft duidelijk gemaakt, dat het geheim van onze kracht nimmer ligt in de goede organisatie of in geniale leiders-

figuren, maar dat het geheim van onze kracht steeds lag bij de eenvoudige mannen en vrouwen, die aan het werk gingen in het gelovig vertrouwen, dat God hun arbeid zegenen zou. De Antirevolutionaire Partij bestaat nog altijd uit diezelfde eenvoudige mensen. Dit is het wat ons te doen staat!

Wij zijn geen wereldhervormers van professie.

Wij zijn geen hemelbestormers, die op slag de wereld kunnen veranderen. Wij willen weer eenvoudig aan het werk gaan. Ons bezinnen op de vragen van de dag. Doen wat onze hand vindt om te doen. En wij gaan dat doen met bezieling. Maar bovenal in een gelovig vertrouwen dat God ons zegenen kan en wil. Het moreel van onze partij is versterkt. Daar zijn wij dankbaar voor!

Een vrouw op een mannelijke samenkomst

L. A. LEVER—BROUWER

Als ik vandaag eens begon met twee spreekwijzen en wel dat het op mosterd na de maaltijd lijkt, wanneer ik nu nog ga schrijven over de deputatenvergadering van 26 October, maar ter verontschuldiging hiervan, dat ik er beter laat dan nooit mee aankomen kan.

't Is trouwens, nu ik dit schrijf, Vrijdag 27 October, maar doordat we in Trouw slechts een wekelijkse gastvrijheid genieten, vermoedelijk reeds November als ge dit leest.

Om 't even..... ik was op de deputatenvergadering. Een na-oorlogsverschijnsel: vrouwen op deze mannelijkste der mannelijke samenkomsten.

Op het podium zaten er welgeteld vijf, onder wie Dr Kuyper's dochter en natuurlijk „onze” prof. In de zaal was hier en daar een enkel vrouwenhoofd te zien.

Eerlijk gezegd lijkt me dat in de kerk beter verdeeld, waar 't zo ongeveer half om half is.

Maar politiek bedrijven is tot op vandaag een bij uitstek mannelijk privilege en er zullen nog heel wat deputatenvergaderingen door Tivoli moeten gaan, vóór de zaal een wat fleuriger, vrouwelijker aanzien krijgt, vermoed ik.

De A.R.-mannen zijn zéér voorkomend en hoffelijk tegen vrouwen, maar doen hun politieke was tot nu toe nog maar het liefst zelf.

Over het passieve vrouwenstemrecht heb ik op deze buitengewone deputatenvergadering nog niets gehoord. Dat kómt nog wel... of niet? We zullen maar moed houden... we dringen ons beslist niet op... we willen alleen maar *helpen* en wachten bescheiden, tot men deze hulp aanvaardt.

Méer nog dan anders stond de voorzitter, de jonge grijze doctor, in het middelpunt en was dit de dag, waarop het A.R.-volk toonde hoe het Dr Schouten zijn doctorsbul en 't commandeurskruis gunt. Al was het dáárom alleen geweest, had ik er méer vrouwen bij willen zien.

En dáárom ook wil ik beslist in ons vrouwenhoekje over de deputatenvergadering schrijven: Dr Schouten moet weten dat ook de A.R.-vrouwen hem van heler harte zijn onderscheidingen gunnen en hem er mee gelukwensen!

Daar stond hij dan weer, voor de zoveelste maal tussen zijn A.R.-mensen.

De deputatenrede las hij voor — zijn klaar, gedegen woord hebben we kunnen lezen of door de radio horen.

Dát was 's morgens en Dr Schouten zat noodgedwongen vast aan zijn papier. Dit ligt hem niet zo erg — hij is in zijn kracht wanneer hij zich kan laten gaan.

Dáárvóór kwam 's middags de kans, toen na de pauze een wazig rookgordijn over de duizenden mannen — en de páár vrouwenhoofden hing.

Toen zagen we Schouten — de máchtige.

Wat geen vrouw bij één man gedaan krijgt al brengt ze al haar pas-gewassen vitrages in 't vuur, lukte hem met één zinnetje.

„Wilt u niet meer roken — het wordt mij te mistig...” *Uit* was het... dát noem ik mácht! Toen kwamen de voorstellen van het Centraal Comité in behandeling. Deze voorstellen had het C.C. met Schouten aan het hoofd, bepraat, bekeken, betast en beargumenteerd van boven tot onder en van vóór naar achter. Toen ze eenmaal waren vastgesteld zaten ze als een muur — zéker in het hoofd van onze voorzitter.

Ze beoogden contributieverhoging ter wille van de nieuw te voeren propaganda en waar dubbeltjes in 't spel komen, ontstaat deining.

Brieven — protesten — tegenvoorstellen — waren binnengekomen en aan de orde van behandeling. Maar vóór die behandeling gaf de jonge doctor eerst een nummertje weg. Toen zat hij aan geen papier gebonden maar kon zich uit-spreken. — Hij dééd het! En hoe!...

L. F. DUYMAER VAN TWIST

Mr J. A. DE WILDE

Een merkwaardige figuur in onze Christelijke en, laten wij het gerust uitbreiden, in onze nationale samenleving, werd op 9 November 85 jaar. Het is de generaal L. F. Duymaer van Twist.

Toen ik, enige tientallen jaren geleden, voor het eerst kennis met hem maakte, dacht ik bij me zelf: Wat een wonderlijke man! Ik hoorde een paar korte uitroepen. Daarna een vrij onverstaanbaar gebrom, gevolgd door enige critische opmerkingen. Het duurde enige tijd eer ik aan z'n enigszins zonderlinge wijze van optreden gewoon was.

Maar toen mij het voorrecht te beurt viel deze man door een langjarige omgang goed te leren kennen, ben ik steeds meer van hem gaan houden. Ik kwam allengs tot de overtuiging, dat men op hem bouwen kon, dat men nooit bedrogen met hem zou uitkomen.

Hij is een wijs man, die zelfkennis heeft. Er zijn bepaalde terreinen, waarop hij zich be-

---

Voor geen geld had ik de éénvijfentwintig die Dr Schouten voor zijn partijkas vroeg... eiste... na deze machtswoorden in mijn zak gehouden. En toen de hele zaal diep onder de indruk was van de onmogelijkheid om deze rots te vermurwen, gaf hij het teken, dat de stormloop kon beginnen. Er waren dapperen, die het waagden... ik zag ze met meewarige bewondering aan. Een van te voren verloren strijd te aanvaarden eist moed.

Het was goed, dat ze zeiden wat leefde in hun hart en in dat van hun kiesverenigingen. Alle kiesverenigingen hebben leden die nóg niet weten dat principiële voorlichting in onze dagen nodiger is dan brood en zéker dan sigaren en koekjes. Schouten luisterde... schreef... hoorde aan... en verhef zich toen nog éénmaal.

— De partij heeft het nodig — dat woord benam de opposanten het laatste restje twijfelachtige hoop en deed de duizenden met daverend applaus de voorstellen aanvaarden.

De doctor glimlachte toen vriendelijk... de voorzitter der A.R.-partij is een beminnelijk man!

(Overgenomen uit „Trouw”)

weegt, waar hij een rol van betekenis speelt. Dat zijn terreinen, die hij kent. Op terreinen, die hij niet kent, komt hij niet dan noodgedwongen.

Hij werkte krachtig in de organisatie van Chr. militairen. Hij was altijd een man van invloed in de Gereformeerde Bond. Hij was onvermoeid als strijder voor de belangen der schippers en vissers. Twintig jaar lang was hij de grote man, de bezielde en bezielende leider in de Bijzondere Vrijwillige Landstorm. Daarvoor was — ik heb het van nabij kunnen waarnemen — grote tact, geduld en wijsheid nodig. Ik herinner mij nog, dat de bekende Mr Loder (deze was toen de tachtig al gepasseerd) tegen me zeide: Ik voel me veilig achter de 90.000 landstormers van Duymaer. Zo waren er nog enige belangen, waarvoor hij geregeld pal stond.

Daarbij was hij van 1901 af gedurende niet minder dan 45 jaren lid van de Tweede Kamer, en ook vele jaren lid van de Haagse gemeenteraad.

In die colleges was zijn positie uniek. Het ging zijn medeleden net als mijzelf: hoe langer zij hem kenden, hoe meer hij steeg in hun sympathie. Het eigene, het karakteristieke trekt altijd aan. Duymaer van Twist kon interumperen als geen ander. Soms was zelfs een olijk interrumperend kuchje van hem voldoende de hele Kamer in de lach te laten schieten. En dat dit zo was, kwam door zijn politieke flair. Hij kende de Kamer en haar leden door en door. Hij had ze allemaal gewogen. Zo was het ook in de Gemeenteraad. Wat ook op de duur respect afdwong was zijn uit een eerlijke overtuiging geboren vasthoudendheid. Hij liet niet gauw iets los. Als een zaak hem ter harte ging en hij meende, dat ze viel binnen het raam van zijn competentie, dan streed hij er voor tot het bittere einde toe. Het liet hem volkomen koud, als men in de Haagse Raad of in de Kamer hem trachtte te bespotten, omdat hij voor de tiende of twaalfde keer opkwam voor de handhaving van de Zondagswet, voor een leerstoel in de homoeopathie aan een onzer universiteiten, of voor de opheffing en vermindering van bruggelden ten behoeve van de schippers. Hij ging dóór. Stoorde zich aan geen kabaal. Deed, wat hij zijn plicht achtte. Juist door zijn vasthoudendheid had hij op de duur vaak

succes. Tegen veel werk zag hij nooit op. Zelfs nu nog gebeurt het, dat hij niet voor twee uur in de nacht zijn bed opzoekt. Hij voerde een formidabele correspondentie met allerlei mensen. Vooral voor militairen, die zijn hulp inriepen, deed hij — indien hij overtuigd was van hun goed recht — alles wat in zijn vermogen was om hen te helpen. Op het departement van Oorlog weet men, dat Duymaer nooit een zaak verdedigt, die hij niet in goede acht juist te zijn. Daarom was zijn invloed zo groot.

Met hart en ziel is deze man antirevolutionair. In de politiek (niet op kerkelijk gebied) was Dr Kuyper, zo lang deze leefde, zijn man. Met hem had hij ook veel persoonlijk contact. Hij woonde destijds slechts een paar huizen van hem verwijderd in de Kanaalstraat (nu Dr Kuyperstraat). Onder Colijn en Schouten bleef hij uit volle overtuiging de A.R. Partij trouw. Na een langdurige dienst als penningmeester, is hij sinds 1946 erelid van het Centraal Comité.

Ten slotte: Wat hem bij al zijn werkzaamheden de lust, de opgewektheid en de kracht gaf, die hij nodig had — en die hij nu dubbel nodig heeft, nu hij sinds een paar jaar door de dood van zijn meelevende echtgenote alleen is achtergebleven — dat was en is zijn op Gods Woord gegronde levensbeschouwing.

Deze man — die ik onder de meest uiteenlopende omstandigheden heb mogen gadeslaan — deze stoere man is een waarlijk vroom Christen. Hij leeft nauw bij zijn God en verloochent zijn beginsel nooit. Daarom voelt hij zich innig met Gods volk verbonden. Voor dat volk, onverschillig of het kerkelijk Hervormd, Gereformeerd of Luthers is, heeft hij alles over. Hij is een kerkelijk man, lid van de Ned. Hervormde Kerk, waarin hij naar de mate van zijn krachten voor de doorwerking der Geref. beginselen gewerkt en gebeden heeft. Maar alle kerkisme is hem vreemd.

Zijn invloed is niet gering geweest. Als hij a.s. Donderdag zijn 85ste verjaardag mag vieren, kan hij door Gods genade op een in vele opzichten rijk gezegend leven terugzien. Ik ben er van overtuigd, dat duizenden in den lande zich er in verheugen, dat deze krachtige en actieve figuur nog altijd op zijn hoge leeftijd in onze slagorde meestrijdt. Op 26 October had ik het voorrecht met hem de Deputatenvergadering te bezoeken en naast hem te zitten aan de maaltijd, die des avonds aan Dr Schouten werd aangeboden. Wat een belangstelling in de dingen van de dag! Welk een vitaliteit! De Heere zij met hem.

„En het zal geschieden, ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen”.

Uit de Partij

1. Het Schoutennummer

De bedoeling was op de Deputatenvergadering aan de bezoekers een exemplaar uit te reiken van het partijorgaan in zijn nieuwe vorm, opdat de Deputaten zouden weten hoe het nieuwe orgaan er uitziet. Het lag niet in het voornemen er iets bijzonders van te maken, maar de erepromotie van de Heer J. Schouten en de Koninklijke onderscheiding hem verleend, brachten een onverwachte verandering in de plannen. Het speciale nummer verkreeg daardoor tevens een speciale inhoud. Het vereiste ook extra kosten, want een groot aantal exclusieve foto's werden er in opgenomen. Vandaar dat besloten werd dit speciale nummer ter Deputatenvergadering te verkopen voor f 0.50 per stuk. Achteraf bleek een en ander toch minder juist te zijn. Vele lezers van Nederlandsche Gedachten rekenden er op ook dit nummer te ontvangen, en zouden derhalve worden teleurgesteld. Daarom werden maatregelen getroffen dat dit extra nummer ook aan de lezers werd toegezonden. Men weet nu hoe de zaak in elkaar zit. Intussen zullen de lezers hebben bemerkt dat het formaat groter is dan het gangbare. Wie dus dit nummer, waarvan ook de paginering en het omslag anders zijn, wil inbinden en bewaren, moet daarmee wachten tot de jaargang 1951 compleet is, want het volgend jaar verschijnt ons orgaan in dezelfde grootte. Voorts kunnen die abonnés, die een nummer hebben gekocht hun f 0.50 desgewenst terugontvangen. Te controleren is dat uit de aard der zaak niet, maar eerlijkheidshalve zijn wij daartoe bereid.

2. Het voorstel is aangenomen

Het voorstel van het Centraal-Comité is door de Buitengewone Deputatenvergadering aangenomen. Dat betekent dat de afdracht wordt verhoogd van f 0.50 per lid per jaar tot f 1.25 per lid per jaar en dat tevens aan alle leden 6 x per jaar een partijblad wordt toegezonden.

Het Centraal-Comité zal zich nog nader beraden over de vraag welke regeling getroffen moet worden voor de gehuwde vrouwen onder onze leden. Daaromtrent zullen te zijner tijd nadere mededelingen worden gedaan. Voorts zal het Centraal-Comité zich nog moeten bezinnen over de vraag op welke wijze aan de grote steden kan worden tegemoet gekomen in verband met de extra zware lasten waar deze voor staan.

Zeker, op de Deputatenvergadering ontbrak de waarschuwendende stem niet. Maar de overgrote meerderheid, waarmee het voorstel werd aangevaard, immers 1700 tegen 25, is een bewijs, dat men allerwege met kracht zijn schouders zetten zal onder het meerdere werk, dat nu moet worden verricht. In verschillende plaatsen is men daarmee trouwens reeds geheel gereed. Ongetwijfeld zal dit hier en daar moeilijkheden opleveren, maar

Leiden, dat toch nog al wat bezwaren had tegen de voorstellen, heeft ons geleerd, dat waar een wil is ook een weg gevonden wordt. Als het moet, dat is wel gebleken, dan komt zelfs daar het geld prompt op tafel. Zelfs voor dingen, die buiten de orde zijn, laat staan dan voor uitgaven, die binnen de orde zijn.

De voorstellen zijn aangenomen.

Nu moet het bewijs worden geleverd dat dit kan zonder ledenverlies. Beneden de 100.000 mogen wij niet dalen. Daaraan werken wij allen mee. 125.000 blijft het bereikbare doel.

3. De adreslijsten

Het is de bedoeling dat het partijorgaan van de drukkerij direct per post aan de leden wordt toegezonden. Dat betekent dus dat door de kiesverenigingen aan het bureau Centraal-Comité moet worden toegezonden een ledenlijst, bevattende de namen en adressen van hen aan wie het blad moet worden gestuurd. Maar het bureau kan onmogelijk 100.000 adressen tegelijk verwerken in een paar weken. Dat is technisch ondoenlijk. Daarom zullen de kiesverenigingen successievelijk worden gevraagd de adreslijst te zenden. Wel zal het eerste nummer in Januari verschijnen, maar dan zal voorshands aan de kiesverenigingen een voldoende aantal exemplaren gebundeld worden toegezonden. Willen de secretarissen er dan voor zorgen dat deze exemplaren aan de leden worden uitgereikt? Dit behoeft maximaal slechts drie maal te geschieden. Op die medewerking mag toch worden gerekend? Het is uitgesloten om in zes weken 100.000 adressen te verwerken. De opzet vordert enige tijd. Is de zaak voor elkaar dan loopt het verder vanzelf. Voorts houde men er toch rekening mede, dat het bureau de eerst volgende maanden overbezet is met werk. Ook in verband daarmee moge aan de kiesverenigingen worden verzocht zoveel mogelijk behulpzaam te zijn. Wanneer gevraagd wordt de adreslijsten getypt te zenden, laat men dat dan ook doen, want geschreven adreslijsten moeten, hoe mooi ook het handschrift is, toch altijd worden overgetypt — en geschreven adressen geven steeds aanleiding tot fouten en vergissingen.

4. De Partijconferenties

In November werden vijf partijconferenties gehouden. Terwijl wij dit schrijven hebben die te Breda, Amsterdam en Groningen reeds plaats gevonden.

Die conferenties zijn uitnemend geslaagd. In Breda heerste een even gemoedelijke en prettige stemming als twee jaar geleden. Het schijnen vooral de Zeeuwen te zijn die hun stempel drukken op deze conferenties in het Zuiden. Maar ook die te Amsterdam werd een succes. Met name de Heer Algra was daar buitengewoon op dreef. De Heer van Eysden, tot nog toe voor velen onbekend, kweet zich uitstekend van zijn taak, vooral door de helderheid van zijn betoog en de vlotheid, waarmee hij sprak. Dat deze conferenties zo goed worden bezocht, en dat direct na de Deputatenvergadering, is bemoedigend. Er is inder-

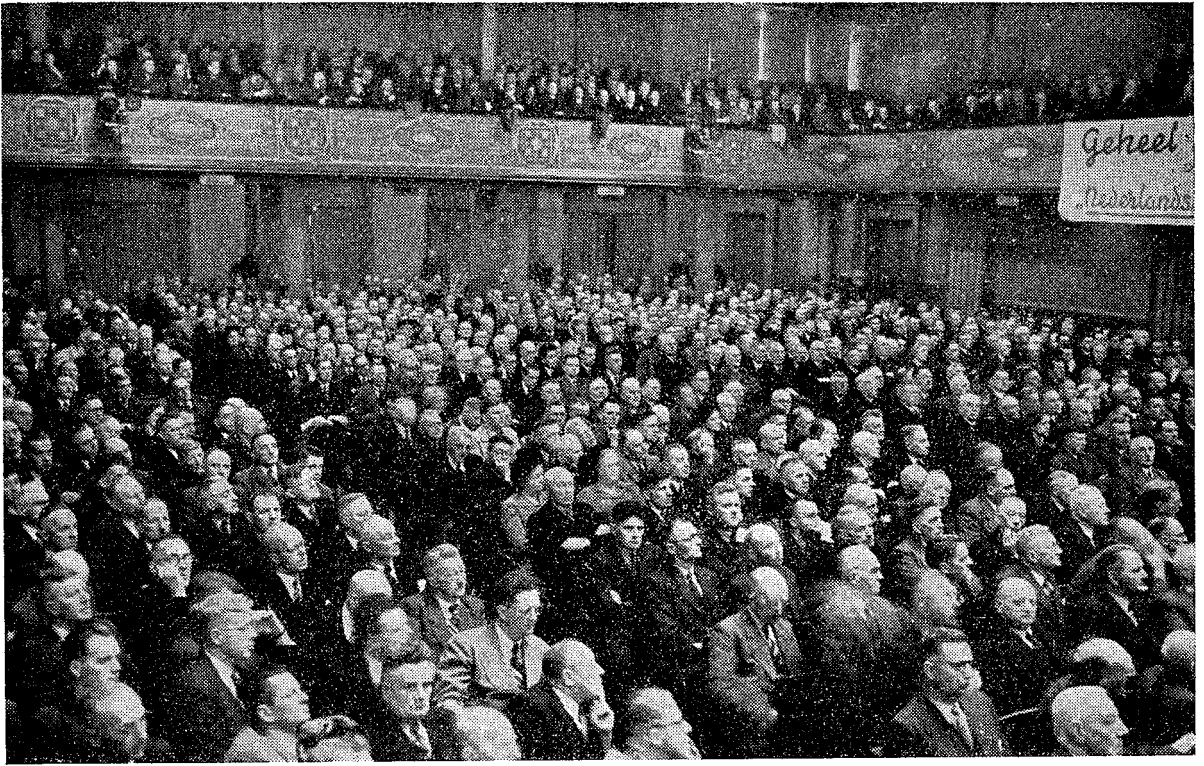
daad belangstelling voor de zaak. En deze partijconferenties werken er toe mede om belangstelling te prikkelen — hopelijk ook om de activiteit te bevorderen.

5. De brochures

Dat is een aparte zaak. Ook op dit terrein wordt een bemoedigende activiteit ontwikkeld. Goedkope lectuur moet onder ons volk worden gebracht en wie enigszins met de papierprijzen op de hoogte is weet dat dit materiaal geleverd wordt tegen uiterst lage prijzen. Nu, winst wordt er dan ook niet gemaakt. Er zijn alleen maar zorgen dat niet de gehele opslag wordt geplaatst en als dat niet het geval is draait het Centraal Comité voor de nadelige saldi op. Vele kiesverenigingen leggen een verblijdende activiteit aan de dag en zonden de bekende groene kaart terug met de mededeling: zendt ons 10 exemplaren, 15 exemplaren etc. van iedere brochure. Het is wat veel gevraagd om te verlangen dat alle kiesverenigingen aanstonds datzelfde enthousiasme opbrengen. Maar wij twifelen er niet aan of zij zullen volgen. Het is een experiment. Dit experiment moet slagen. Het doet immers een beroep op onze actieve kiesverenigingen die evenzeer als het Centraal-Comité van oordeel zijn dat ons brede kader moet worden gevormd en geschoold. Vandaar de verblijdende medewerking. Friesland neemt 500 stuks van iedere brochure af en stelt zich garant voor de verkoop in deze provincie. Dat is aanpakken van de zaak! Indien andere provincies dit voorbeeld willen volgen, kunnen zij zich in verbinding stellen met het bureau Centraal-Comité. Voor dergelijke transacties gelden natuurlijk speciale regelingen.

6. Het voorbehoud

In de nieuwe brochure is een clause opgenomen en wel deze dat de uitgave van de brochure door de Antirevolutionaire Partij stichting niet betekent dat het Centraal-Comité de inhoud voor zijn rekening neemt. Die clause wekt hier en daar misverstand. Toch is het een doodgewone zaak. Het is eenvoudig onmogelijk om een brochure aan alle leden van het Centraal-Comité ter beoordeling voor te leggen zodat al die leden zich woord voor woord met die brochure verenigen. Het Centraal-Comité verzoekt iemand een brochure te schrijven over een bepaald onderwerp in goed vertrouwen dat deze zich op behoorlijke wijze kwijten zal van zijn taak. Maar op welke wijze deze dat doet wordt aan hem overgelaten. Wat hij schrijft komt voor zijn rekening. En wordt hij deswege aangevallen dan moet de auteur zelf van repiek dienen. Dat heeft Prof. Zuidema reeds ondervonden. Diens brochure: „De Christen en de politiek” brengt nog al wat gemoederen in beweging. „Tijd en Taak” is er ietwat zenuwachtig van geworden en stelt zelfs de vraag of het Centraal Comité er maar niet toe over wil gaan deze brochure geheel terug te nemen. En het doet dat op een toon die eerder dictatoriale dan democratische gedachten wekt. Maar het Centraal Comité laat de verdediging rustig aan Prof. Zuidema over.

De zaal van Tivoli was geheel gevuld

Die kan zijn eigen boontjes wel doppen. Wel kunnen wij „Tijd en Taak” verzekeren, dat het Centraal-Comité de verschijning van deze brochure waardeert en haar ook heeft bevorderd. Het ligt voorts in de bedoeling om deze clause in alle brochures op te nemen. Voor rapporten etc. ligt de zaak anders. Maar ook de publicatie daarvan betekent niet, dat het Centraal-comité de verantwoordelijkheid aanvaardt. Eerst wanneer een rapport in het Centraal Comité is besproken — het Centraal Comité spreekt zich zelf uit — dan wordt het anders. Er steekt achter deze clause dus niets bijzonders. Zij onderstreept die persoonlijke verantwoordelijkheid der schrijvers. Van die schrijvers wordt aangenomen dat zij antirevolutionair zijn en daarvan doen blijken. Maar niet het Centraal-Comité kan aansprakelijk worden gesteld voor de inhoud.

7. Verblijvende activiteit

Inderdaad, er is sprake van een verblijvende activiteit. Een Buitengewone Deputaten vergadering. Niet minder dan vijf partij conferenties. Een behoorlijk aantal nieuwe brochures die het wel doen. Een toogdag van de jongeren. Nieuwe plannen voor het volgende jaar. Er wordt veel werk verzet. En het marcheert. Eén exemplaar van iedere brochure wordt iedere kiesvereniging toegezonden. Dat geeft de zekerheid dat in ieder dorp en ieder gehucht er kennis van genomen kan worden. Tevens worden daarbij gevoegd een vijftal folders,

dat zijn de folders, die ook ter Deputatenvergadering werden uitgereikt. Aan die folders zitten tevens een viertal kaarten, die zo ingevuld, franco kunnen worden verzonden. Eén kaart voor een abonnement op antirevolutionaire Staatkunde. Eén kaart voor een persoonlijk abonnement op alle brochures, die het Centraal Comité uitgeeft. Eén kaart voor een eigen abonnement op Nederlandse Gedachten en nog één kaart voor een ander abonnement. Die folders moeten worden uitgereikt aan bestuursleden en propagandisten. En deze moeten er nu voor zorgen dat alle vier kaarten worden ingevuld. Want het abonnementental op ons kaderorgaan is nog steeds niet op peil. Nog tal van plaatsen zijn er in ons land waar men aan dit onderdeel nog steeds te weinig aandacht geeft. Ook in dit opzicht mag de actie niet verslappen. Geen ogenblik! Wil men dat ons orgaan f 3.— blijft kosten, dan moeten er meer abonnementen komen. Die folders worden niet voor niets gezonden. De kaarten moeten ingevuld terug. Iedere kiesvereniging 8 nieuwe abonnementen, dan zijn wij er ineens 4000 rijker en dan begint het er op te lijken. De schouders er onder. U kent het doel, 2500 A.R. Staatkunde, 5000 brochures, 20.000 kaderorgaan, 125.000 leden.

8. Antwoord van de Koningin

In antwoord op het telegram dat ter Deputatenvergadering aan Hare Majesteit de Koningin werd verzonden, werd het volgende antwoord ontvangen.

Hare Majesteit de Koningin heeft mij verzocht U haar vriendelijke dank over te brengen voor het gewaardeerd telegram, Hare Majesteit namens de Anti-Revolutionaire Partij toegezonden ter gelegenheid van de te Utrecht gehouden buitengewone Deputatenvergadering.

De Particulier Secretaris van
H.M. de Koningin.
(W. J. Baron van Heeckeren
van Molecaten.)

9. Het college van Advies

Tot secretaris werd benoemd Mr W. Mak, Willem de Zwijgerlaan 27 te Schiedam, die met ingang van 15 Maart 1950 zijn werkzaamheden als zodanig aanving.

Ingesteld werden de volgende subcommissies (zie de opgave die hierna volgt).

Een groot deel dezer commissie is reeds met haar arbeid begonnen of hoopt dat binnen zeer korte tijd te doen. Wanneer het eerste rapport gereed zal zijn, kan thans echter nog niet worden gezegd.

In beginsel is besloten tot het in het leven roepen van nog vier commissies, die ook ieder een actueel politiek onderwerp zullen hebben te bestuderen en daarover rapport uit te brengen. Over de samenstelling daarvan wordt nog overleg gepleegd.

IA Commissie voor de bestudering van de sociale verzekering, in verband met de in voorbereiding zijnde plannen, met als onderdelen:

- a) Vaste uitkeringen of uitkeringen in verband met de koopkracht van het geld.
- b) De verhouding tussen bedrijfspensioenfondsen etc. en de verzekering krachtens wettelijke regeling.
- c) De organisatie van de uitvoering der sociale verzekering.
- d) Het financieringsprobleem, te weten:
het kapitaaldeckingsstelsel van aanspraken;
het rentedekingsstelsel;
het omslagstelsel.

IB Commissie ter bestudering van de vraag, of kleine zelfstandigen dienen te worden opgenomen in het systeem der sociale verzekering en zo ja, op welke gronden zulks dient te geschieden en op welke wijze.

In verband daarmee beantwoording van de vraag welke verzekering voor de kleine zelfstandigen van de meeste betekenis is (oudersverzekering, ziekteverzekering, kinderbijslagverzekering). Urgent is hierbij vooral de kinderbijslagverzekering voor de kleine zelfstandigen.

(Intussen zijn, gezien de nauwe verwantschap tussen deze onderwerpen, de commissies IA en IB samengevoegd tot een commissie I). Voorzitter: dhr C. SMEENK.

II Commissie ter bestudering van de wijzigingen in het belastingstelsel, welke moeten en

kunnen worden aangebracht. Voorzitter: vacature.

III Commissie voor de vraag of wijzigingen moeten worden aangebracht in de bestuursvormen voor het openbaar onderwijs. Voorzitter: Mr Th. G. DONNER.

IV Commissie voor de vraag hoe moet worden gedacht over de autonomie der openbare Universiteiten en der Hogescholen. Voorzitter: Prof. Dr L. W. G. SCHOLTEN.

V Commissie ter bestudering van de wenselijkheid van plaatsing van ter beschikking van de Regering gestelde jeugdige personen in de kampen voor de vorming buiten schoolverband. Voorzitter: Prof. Dr J. WATERINK.

VI Commissie voor de bestudering van de in werking stelling der wet P.B.O., meer in het bijzonder van de onderscheiding wetten en Algemene Maatregelen van Bestuur tot instelling van de individuele organisaties. Voorzitter: Mr J. VAN AARTSEN.

VII Commissie voor het bezien van de taak en plaats der Provincie in het Nederlandse Staatsbestel. Voorzitter: Dr W. P. BERGHUIS.

VIII Commissie ter bestudering van de in het licht der A.R.-opvattingen gewenste maatregelen tegen:

- a) de Communistische Partij;
- b) individuele communistische uitingen in openbare vergaderingen en in geschrifte;
- c) communistische leden van de ver-
tegenwoordigende colleges.

Voorzitter: Prof. Mr I. A. DIEPENHORST.

IX Studiegroep voor de internationale vraagstukken, in het bijzonder het vraagstuk van de Raad van Europa, de West-Europese Unie en het Atlantisch Pact. Voorzitter: Dr A. J. L. RUTGERS.

X Commissie voor de bespreking van het statuut voor het Koninkrijk nieuwe stijl (Nederland, Suriname en de Antillen). Voorzitter: Mr Dr J. DONNER.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

Toespraak

Prof. Dr A. Anema

op de

Deputatenvergadering

Hooggeschatte Dr Schouten!

Het is ons niet onbekend, dat het aanvankelijk uw besliste begeerte was, dat de Deputatenvergadering en het Centraal Comité van het feit uwer promotie generlei openbare notitie zouden nemen en haar met stilzwijgen zouden laten voorbijgaan. Gunstig voor een dergelijke gang van zaken was het feit, dat aanvankelijk de datum van onze vergadering was bepaald op de dag vóór die, waarop uw promotie zou plaats hebben; haar op die vergadering te memoreren zou dan metterdaad niet mogelijk zijn geweest. Maar de beslissing is gelukkig ten slotte in andere zin gevallen. Van alle zijden rees krachtig verzet tegen een regeling op die voet en zulks toch werkelijk wel op deugdelijke gronden. Uw promotie is niet een zaak, die alleen uw persoonlijk leven raakt en waarvoor wij als zodanig met gepaste schroom en bescheidenheid hebben terug te treden en waarbij wij ons van alle bemoeienis hebben te onthouden. Men heeft U willen eren niet uitsluitend om Uw persoonlijke kwaliteiten, maar tevens en vooral als een toon-gevende en belangrijke figuur in ons openbaar nationaal leven, als leidsman op staatkundig en maatschappelijk gebied van een constitutionele groep onzer volksgemeenschap. Wij onzerzijds vertegenwoordigen in deze vergadering die volksgroep en daarom is Uw promotie niet enkel en alleen een zaak, die U persoonlijk aangaat, maar zij raakt ook ons; zij is Uw zaak, maar zij is ook onze zaak. Wij hebben er een onbetwistbaar recht op om te doen blijken, hoe hoog wij de onderscheiding waarden die U, maar die ook ons te beurt viel en dat recht mogen en willen wij ons niet laten ontnemen. Niettemin — wij verstaan Uw aarzeling volkomen. Voor een zo bescheiden en eenvoudig man als gij zijt is een stroom van loftuiting niet een bron van rijk genot, maar veeleer een geestelijke marteling. Reeds wars van alle mensenverheerlijking in het algemeen verfoeit gij die in het veelvoud, als gij zelf in eigen persoon het voorwerp van die mensenverheerlijking zoudt dreigen te worden. Welnu — laat ik op dit punt U vol-

komen mogen geruststellen. Wij zijn niet voornemens U fraaie veren op de hoed te steken; wij zijn even wars van alle mensenverheerlijking als gij zelf; daarvoor is in onze gelederen eenvoudig geen plaats. Wij gaan U niet op een verheven voetstuk zetten; wij trekken U alleen maar uit Uw schuilhoek en plaatsen U op de begane grond midden in onze eigen kring, om U daar op sobere wijze de gevoelens te vertolken, waarmede Uw promotie ons vervult. Maar dan moet gij nu ook Uwerzijds verder alle aarzeling laten varen en ons aanhoren met een open oor en een toegankelijk hart, ook als ik daarbij enkele door ons warm gewaardeerde trekken in Uw persoon en Uw arbeid zal hebben te noemen. Met pluimstrijkerij heeft dat niets en nogmaals niets te maken. Het is niet anders en niet meer dan een dankbaar constateren van gegeven werkelijkheid, die door niemand wordt betwist. Een geopend oog voor de werkelijkheid ligt toch ook geheel in Uw eigen lijn, niet alleen wanneer die werkelijkheid somber en donker is, maar evenzeer als zij goede en gunstige aspecten vertoont.

Het ere-doctoraat, zoals U dat thans verleend is, heeft in de loop der jaren een zekere verandering van karakter ondergaan. Oorspronkelijk diende het enkel om wetenschappelijke verdiensten te eren; het droeg naar de geest van die tijd een zuiver verstandelijke stempel. Allengs echter is de sfeer van zijn werking uitgebreid tot de erkenning van algemene verdiensten met name op het gebied van het openbare leven in staat en maatschappij, al

is er steeds iets van het intellectueel element behouden gebleven. Welnu, die beide trekken, de oude en de nieuwe, de intellectuele en de sociale, tekenen zich af in het U toegekende doctoraat. Het heeft in de eerste plaats Uw verstandelijke gaven willen eren en zulks met alle recht. Wanneer men zelf over een zorgvuldig methodisch geschoold intellect beschikt en men slaat dan Uw werkzaamheden gade, dan staat men vaak verstoeld over het feit, dat wanneer men het, zoals gij, zonder zulk een scholing moet doen, het meestal even goed en soms zelfs beter gaat dan wanneer men wèl zulk een scholing heeft doorgemaakt. Met intuïtieve trefzekerheid weet gij in Uw logische betogen de hoofdzaak van de bijzaken te onderscheiden en beide behoorlijk uiteen te houden; in rechte lijn gaat gij op het beoogde doel af en komt zó tot een scherp omlijnde en deugdelijk gepronnde conclusie. Van vast bewuste beginselen uitgaande verliest gij niettemin de feitelijke werkelijkheid van het probleem, dat gij behandelt, geen ogenblik uit het oog en wijst gij zo de wegen aan, waarlangs het aanhangig vraagstuk naar Uw opvatting behoort te worden opgelost. Waarlijk geen wonder, dat de academische autoriteiten die aangeboren en door oefening geordende logische begaaftheid wensten te erkennen door U de formele graad te verlenen, die daar nu eenmaal onafscheidelijk bij behoort.

Maar het ere-doctoraat is, zoals ik reeds zeide, in onze tijd niet enkel meer een erkenning van bijzondere verstandelijke gaven; het is tevens en vooral een waardering geworden van de wijze, waarop en het doel, waarvóór die gaven worden gebruikt. Men kan ze aanwenden ten eigen nutte, om persoonlijke eerezucht te bevredigen, om stoffelijk bezit na te jagen of om zich een weelderig leven van genot te kunnen veroorloven. Maar het kan ook geheel anders. Men kan ook dat eigen nut met een toornend „vade retro”, met een minachtend „wijk van mij” naar de achtergrond bannen en al zijn gaven wijden aan de verwezenlijking van een hoger doel, aan het dienen van datgene, wat verre uitgaat boven alle eigen belang. Voor die keus gesteld hebt gij zelfs geen ogenblik van aarzeling gekend. Toen het tot U doordrong, dat gij tot wat meer in staat waart dan de meeste mensen kunnen bijbrengen, is het aanston'ds Uw begeerte geweest, om dat meer-vermogen te stellen in dienst van de beginselen, die gij zijt toegedaan, in dienst van de volkgroep, die dezelfde beginselen belijdt en in dienst van de nationale volksgemeenschap, waarvan die groep een onderdeel vormt. Sober en eenvoudig van persoon en levensop-

vatting koestert gij geen begeerte naar eer en aanzien; waar Uw leven ze vanzelf onvermijdelijk meebracht waren ze U eerder tot een last dan tot een genieting. Onbaatzuchtig hebt gij nooit meer stoffelijk bezit verlangd dan voor de richtige vervulling van Uw levenswerk volstrekt onmisbaar was. Zonder het te bedoelen zijt gij zo al doende uitgegroeid tot een figuur van betekenis niet alleen voor de volkgroep, waartoe gij behoort, maar tevens voor het vaderland, dat het Uwe is. Om duidelijk te laten uitkomen, dat gij niet enkel een groepsfiguur, maar vóór alles een nationale figuur zijt, hebben Koningin en Kabinet in constitutionele samenwerking U een hoge nationale onderscheiding verleend. Die verheugende feiten der werkelijkheid vonden thans in Uw promotie hun vlotte erkenning en onze hartelijke instemming met die erkenning is het, waarvoor wij op de vergadering van heden enkele ogenblikken Uw aandacht begeerden. En toch — het diepste motief van ons begeren was eigenlijk nog een ander. Wij wensten niet alleen Uw aandacht, maar ook en vooral Uw medewerking. Immers, op een hoogtepunt van het leven als dit is ziet de belijder van de Christus alle mensenwerk als eigen werk uit het oog verdwijnen en in het niet verzinken; hij hoort dan alleen maar meer het goddelijk woord, dat hem tegenklinkt: Ik de Heere, doe al deze dingen. Uw persoon, Uw arbeid, de banden tussen U en ons, die in de loop der jaren zo vast zijn gevormd, de onderscheiding, die thans U en daarmede ook de volkgroep, waarvan gij de leidsman zijt, ten deel viel — ze zijn alle weldaden van Zijn heilige hand en van Zijn genadigde gunst. Lof en dank behoren Hem daarvoor te worden gebracht, niet alleen door U afzonderlijk en niet alleen door ons afzonderlijk, maar ook eenstemmig door U en ons tezamen. Daartoe verzoeken wij thans Uwe medewerking en ik weet het — die medewerking is ons bij voorbaat verzekerd. Laten wij dan allen van onze zitplaatsen opstaan en de Heere onze God samen loven en danken door te zingen het eerste en het laatste vers van de 103de Psalm.

Loof, loof de Heer, mijn ziel, met alle krachten;
Verhef Zijn Naam, zo groot, zo heilig 't achten,
Och of nu al, wat in mij is, Hem prees!
Loof, loof mijn ziel, de Hoorder der gebeden;
Vergeet nooit één van Zijn weldadigheden,
Vergeet ze niet; 't is God, die z' u bewees.

Looft, looft de Heer, gij Zijne legerscharen,
Wier lust het is, op Zijne wenk te staren.
Dat hemel, aard' en zee, en berg' en dal,
Hoe ver men ook Zijn scepter ziet regeren,
Nu Zijne naam en grote deugden eren,
En gij, mijn ziel, loof gij Hem bovenal.

Dr A. VEERMAN

De patiënt

Het begon al op 18 October. Vanaf die datum heeft de Tweede Kamer vier weken lang zich bezig gehouden met de belastingen. Gedurende die weken zat en stond minister Lieftinck elke week een paar dagen achter de groene tafel.

Groene tafel? De fantasie van de heer v. d. Heuvel deed het groene kleed verdwijnen. Zij drapeerde om de bewindsman een witte jas. En daar stond bij: de chirurg aan de operatietafel. Het is duidelijk, wie er op die tafel lag. Het was het Nederlandse volk, dat onder het mes lag.

Minister Lieftinck is een gevaarlijk chirurg. Hij schijnt soms te denken, dat hij bezig is sectie toe te passen op een lijk. Daarom stak de heer v. d. Heuvel waarschuwend de vinger op: „Pas op, dokter, het is de bedoeling, dat de patiënt in leven blijft.” Zover zijn wij nu gekomen. Er is er geen, die niet erkent, dat de belastingdruk de grens heeft bereikt. Nog verder gaan zou betekenen, dat de patiënt inderdaad het begeven zou. De heer v. d. Heuvel waarschuwde, dat het nog erger is. Op sommige punten heeft de fiscus de grens van het toelaatbare al overschreden. Dat bemerkt men misschien niet op staande voet. Op de lange duur zal echter duidelijker worden, dat de Nederlandse volksgemeenschap in haar geheel schade heeft geleden, doordat in deze jaren teveel levenssappen zijn afgetapt.

Nu kon de heer v. d. Heuvel zijn bewering staven met een duidelijk bewijs. De sigaren zijn na de oorlog ontzettend zwaar belast. Het gevolg was, dat de omzetten terugliepen en grote werkloosheid optrad. Minister Lieftinck moest ingrijpen en de fiscale druk verlichten! Daar hebt ge het nu, hield de heer v. d. Heuvel de minister voor. Ook in andere sectoren wordt de welvaart gefnuikt door de loodzware belastingdruk.

Spijt

Een maand of wat geleden had minister Lieftinck blijkbaar een royale bui. Toen gaf hij ons volk pardoos een goede vijftig miljoen cadeau.

In September 1949 werden de belasting-ontwerpen, die nu aan de orde zijn, ingediend. Toen had de minister het zo uitgeplozen, dat de schatkist er praktisch niets bij inschoot. Aan de ene kant werden de loon- en inkomstenbelasting verlaagd, maar daartegenover werd de omzetbelasting verhoogd en nog enkele andere compensaties gevonden. De minister speelde zo net quitte.

Toen kwam de royale bui. Bij de memorie van antwoord waren een aantal nota's van wijzigingen gevoegd, in Juni van dit jaar, die hierin resulteerden, dat de fiscus rond 50 miljoen minder zou ontvangen. De rijksopcenten op de personele belasting zouden vervallen; er zouden wat meer vrijstellingen van de omzetbelastingen gegeven worden en zo nog wat. Kortom, minister Lieftinck schoot uit zijn slof.

Maar — zoals dat wel vaker gaat — het duurde niet lang of de minister kreeg spijt van zijn edel-

moedigheid. Dat leidde tot twee dingen. Een deel van die vijftig miljoen haalde hij weer terug. En daarnaast gaf hij de Kamer duidelijk te verstaan, dat er niet op te rekenen viel, dat hij nog tot enige tegemoetkoming te vermurwen zou zijn.

Dat was voor de Kamer een kwade zaak. Er leefden nog verscheidene wensen. Die zouden dus alleen in te willigen zijn, wanneer tegenover een verlaging hier een verhoging elders zou staan. Het slagwoord, dat de debatten ging beheersen, was: compensatie. De Kamer moest aan het krentenwegen. Hier een schepje af, daar een schepje bij.

Daar lag de oorzaak van het conflict Lieftinck—Lucas. Van een crisis was daarbij in wezen geen sprake. Men kon het alleen niet direct eens worden over de vakken, waaruit men scheppen moest.

Gewogen en ... te zwaar

De heer v. d. Heuvel wilde van compensatie, van tegen-elkaar-opwegen niet weten. Onze belastingen zijn gewogen en..... te zwaar bevonden, verklaarde hij. Waartoe leidt immers de compensatie?

Bijna ieder was het er over eens, dat de midden-groepen, de mensen met een inkomen zo tussen f 6000.— en f 15.000.— per jaar op zich genomen en ook in verhouding tot andere groepen te zwaar belast worden door het tarief, dat minister Lieftinck in 1947 invoerde. Daarin zijn al heel wat tekortkomingen aanwezig gebleken. In de wet-Belastingherziening 1950 is daar al aan gedokterd. Nu stond men nog weer voor de noodzakelijkheid, deze midden-groepen enige verlichting te geven.

Ook minister Lieftinck was daartoe wel bereid. Maar de compensatie meende men nu niet anders te kunnen vinden, dan door de omzetbelasting hier en daar te gaan verhogen. Dat wilde de heer v. d. Heuvel niet. De ambachtslieden, de kappers, de fietsmakers moeten er nu voor opdraaien. Dit is de oplossing niet, meende de heer v. d. Heuvel.

Wat dan wel? De minister moet de zaken net andersom gaan behandelen, dan hij het nu doet. Bij de huidige belastingdruk kan men niet beginnen met allerlei uitgaven, waarvan er veel inderdaad nuttig of gewenst zijn, te gaan vaststellen en vervolgens de belastingschroef zover aandraaien, dat de nodige middelen er komen. Nu moet het net andersom. De minister zal eerst de belastingen op een meer verantwoord niveau moeten brengen en dan bepalen, wat hij met de beschikbare middelen doen kan.

Minister Lieftinck had verklaard, dat terwille van de defensie-uitgaven het kapmes toch wel in de begroting zal moeten. In plaats van het veel-gesmaide domme potlood van Colijn krijgen we dus het domme kapmes van Lieftinck, prikde de heer v. d. Heuvel. Maar waarom begint de minister niet nu al met de beperkingen, die nodig zullen zijn?

Lastpost

Mr Jonkman, de oud-minister voor Overzeese Gebiedsdelen heeft goede qualiteiten als Kamerlid. Hij

is een lastpost voor de vele bewindslieden, die onze betrekkingen met de landen van overzee behartigen: de ministers van Maarsseveen, Götzen (voor de financiële en economische zaken) en van Schaik (voor de West) en de staatssecretaris Blom (voor het internationaal aspect). Hij maakt zich niet met een Jantje van Leiden van zijn parlementaire taak af, maar zet de puntjes op de i. Die puntjes kunnen soms venijnig prikken.

De heer Jonkman heeft daarbij het voordeel, dat hij goed weet, waar de schoen kan wringen. Hij heeft immers zelf met het bijltje gehakt of — om bij de leest te blijven — zelf met dat pekdraad genaaid. Hij laat zich nu niet zomaar afschepen.

Het is merkwaardig, de heer Jonkman nu over het Indonesische beleid te horen spreken. Laat Indonesië niet misverstaan, zo zei hij, dat de wijze waarop het thans tracht de kwestie-Ambon „op te lossen” allerm minst geschikt is om de vriendschappelijke verhouding tussen Nederland en Indonesië te bevorderen. En evenmin wordt de vriendschap bevorderd, als de voorstanders van samenwerking tussen beide staten in Indonesië als collaborateurs beschouwd worden. Verder tekende mr Jonkman ook ernstig protest aan tegen de manier waarop Indonesië de federatieve staat omgevormd heeft tot een eenheidsstaat.

En toen kwamen een paar vragen aan de Nederlandse Regering: Hoe denkt U nog iets te kunnen doen om het zelfbeschikkingsrecht te doen eerbiedigen? Denkt U nog zekerheid te hebben, dat afspraken, die gemaakt worden, in de toekomst nagekomen zullen worden?

Wat moet men daar nu van denken. Is mr Jonkman door schade en schande wijs geworden? Men is immers nooit te oud om te leren. Verloochent hij zijn beleid van '46 tot '48?

Neen. De P. v. d. A. komt niet terug op haar instemming met de resultaten van de R.T.C. De heer Jonkman komt niet terug op zijn beleid.

Maar wat moet men dan met een rede, zoals wij hier aanhaalden? Heeft mr Jonkman, na alles wat er in '46, '47, '48 — tijdens zijn bewind — gebeurd is, werkelijk tot voor kort gemeend, dat Indonesië afspraken — b.v. die van de R.T.C. — zou nakomen? Dat zou naïef wezen. Of heeft hij ook al eerder, ook bij de soevereiniteitsoverdracht, geweten dat er niets van de gemaakte afspraken terecht zou komen, doch maar net gedaan alsof hij vol vertrouwen was? Dat zou het tegengesteld van naïef wezen.

In elk geval — de boutades van mr Jonkman kunnen we het best aan onze laars lappen. Het is een aardig politiek spel, maar daar is het dan ook mee uit.

Uit het hart

Wie werkelijk begaan is met het lot van Ambon, kan het nauwelijks hebben, wanneer hij mr Jonkman daarover de Regering hoort kapittelen.

Er zijn er velen in ons land, die diep bewogen zijn door het lot van Ambon; die het verschrikkelijk vinden, dat een volk, dat zo nauw verbonden is met het onze, door ons zo schandelijk in de steek gelaten wordt.

Hun klacht, hun aanklacht klonk in de rede van de heer Algra. Bij hem, dat weten we, komt dit uit het hart. Het zijn Nederlanders, zo zei hij, die de Indonesiërs opleiden, welke tegen Ambon ingezet worden. Moet onze militaire missie daarmee door-

gaan? Wordt het geen tijd deze terug te roepen? Het zijn Nederlandse schepen, met een Nederlandse bemanning, die gedwongen worden de T.N.I. troepen naar de aangevallen eilanden te vervoeren. Voor welke gewetensconflicten komen deze mensen te staan!

Wij weten het: het heeft geen zin een beroep te doen op het eergevoel van de Nederlandse Regering. Zij zou, als antwoord daarop, immers gebruik kunnen maken van een formule, waarmee de heer Jonkman — zeer vindingrijk — als minister de smaad goedpraatte, eens aan Nederlandse autoriteiten aangedaan door de republikeinen: onze houding was eervol in oneervolle omstandigheden.

Het systeem of de mensen?

De begrotingsdebatten zijn weer begonnen, zoals gebruikelijk in de tweede week van November. De Tweede Kamer weet dus tot Kerstmis weer wat zij te doen heeft.

Tot Kerstmis? 't Mocht wat. Andere jaren vroeg men zich in November af, of men het zou klaar spelen alle begrotingshoofdstukken voor het Kerst-reces af te handelen. Dat is na 1945 nog maar één keer gelukt.

Dit jaar is het eigenlijk dwaas die vraag nog te stellen. Het is nu al wel duidelijk, dat men zeker niet klaar komt. Donderdag 23 November is men — na de Algemene Beschouwingen — met het eerste departement begonnen. Dat betekent, dat men nu al anderhalve week achterop is, bij andere jaren vergeleken.

De ironie van het geval is, dat men dit meemaakt, terwijl de Kamer voor het eerst een nieuwe werkwijze volgt, die de bedoeling heeft, de behandeling van de begroting te bespoedigen. Deze nieuwe werkwijze berust op een denkbeeld van de heer V. d. Goes van Naters, de voorzitter van de fractie der P.v.d.A. Zij bestaat hierin, dat men het afdelingsonderzoek — dat is dus de behandeling binnenskamers door de vijf afdelingen waarin de kamer door loting verdeeld wordt; het resultaat daarvan is het voorlopig verslag — heeft laten vervallen. In plaats daarvan wordt elk onderdeel van de begroting — elk departement — bestudeerd door een commissie van deskundigen. Deze stellen een verslag op en treden ter bespoediging van de zaak binnenskamers in overleg met de ministers. Dat is dus de grondgedachte: het openbare debat bekorten, door meer in de binnenkamer te doen. In die binnenkamer kunnen n.l. verscheidene commissies tegelijk werken.

Dr Schouten maakte destijds daartegen juist bezwaar. Het parlementaire debat behoort zoveel mogelijk in het openbaar. Van de wijziging verwachtte hij niet veel. Waarom niet? Het ligt niet aan het systeem, het ligt aan de mensen, meende dr Schouten. Het lijkt er nu al op, dat de feiten hem maar al te zeer in het gelijk stellen.

Voorposten verkenningen

De kern van de algemene beschouwingen van dit jaar was de discussie over de algemene politieke situatie en de verhoudingen der partijen. De verkiezingen van 1952 zijn nog wel een heel eind weg, maar toch begon men nu al met de verkenning van het terrein en met het kiezen en voorbereiden van de beste uitgangsstelling.

Voor mr Oud is dat „de derde macht”, de samenwerking van A.R., C.H., en V.V.D. De heren Schouten en Tilanus zeiden het duidelijk genoeg: Van een min of meer vaste verbintenis met de V.V.D. kan voor ons geen sprake zijn. Meer dan samenwerking wensen wij niet, samenwerking op zake-lijke basis. En de heer Schouten voegde daar aan toe, dat het streven naar een derde macht dan niet veel meer was dan „een open deur intrappen”. De A.R. wil met ieder samenwerken, waar dat voor haar, als beginselpartij, mogelijk is.

De heer Oud was daarmee echter al tevreden. De derde macht is voor hem niets anders dan een blok, dat aan de hegemonie van K.V.P. en P.v.d.A. een einde moet maken.

De heer Romme en V. d. Goes van Naters staan tegenover die derde macht geheel verschillend. V. d. Goes wil wel graag, dat ze tot stand komt. De P.v.d.A. zou graag tegenover zich zien een conservatieve partij. Zij, de progressieve, zou tegenover zich moeten hebben een conservatieve partij. En bij voorbaat noemde V. d. Goes deze derde macht de conservatieve concentratie. Daarmee samenwerken kan hij natuurlijk niet. Dus komt men bij een kabinet van K.V.P. en P.v.d.A., juist wat V. d. Goes graag wil.

Romme daarentegen wil deze smalle basis niet. Hij wil ook de C.H. en eventueel de V.V.D. in het kabinet. De A.R. niet; die heeft hij nodig als een balk, om zich er tegen af te zetten, als schuurpaal, als zich partijpolitieke kriebelingen voordoen. Prof. Romme was dan ook even onvriendelijk tegenover de A.R. als vriendelijk tegenover de C.H., waarvan hij zelfs het beschermheerschap op zich nam, door een zetel op te eisen voor een C.H. minister, hier en nu.

In dit gemanoeuvrere handhaafde dr Schouten rustig zijn standpunt: bereid tot samenwerking, bereid tot steun aan het kabinet, waar het dit mogelijk maakt. Met prof. Anema stak het kabinet de hand toe. Hij wekte het kabinet op tot krachtige, nationale politiek. Die nu meer nodig is dan ooit.

Bezuiniging

Een van de dingen, die elk jaar weer gezegd worden en gezegd moeten worden, dat is, dat er op de overheidsuitgaven heel wat bezuinigd moet worden en kan worden.

Dat is in deze tijd op rotsen ploegen. De socialistenvinden bezuinigen niet mogelijk. Zij zijn mensen, die alleen regeren kunnen als ze veel geld mogen uitgeven. Zij doen het „van de hoge boom”. De socialistische gemeentebesturen hebben daar in het verleden al staaltjes van gegeven en nu gaat het in de landsregering net zo. Nu, als je het geld maar voor het uitgeven hebt is het niet zo moeilijk een huishouden te besturen.

Prof. Lieftinck zit er maar mee. Als beheerder van de schatkist weet hij maar al te goed, dat het vandaag of morgen vast moet lopen. Als socialist vindt hij bezuinigen, versoberen maar een naar ding. Zo komt het, dat men hem nu eens zus, dan weer zo hoort spreken. Vorig jaar vond hij, dat er ook op de „gewone dienst”, de normale uitgaven bezuinigd moest worden. Dit jaar verklaarde hij, dat daar niets te halen viel. En nauwelijks had hij dat verklaard of hij kondigde aan, dat er rond 150 miljoen

bezuinigd moest worden, onder meer door beperkingen op de gewone dienst. Praat daar nu maar eens mee!

Op de oproep tot bezuiniging antwoordt de Regering steevast: „Zeg zelf maar waarop!” Daarbij verwijt zij de kamer telkens, dat zij wel steeds aandringt op bezuiniging, maar aan de andere kant bij iedere gelegenheid, die zich voordoet de regering poogt te bewegen nieuwe uitgaven te doen.

Wel een sterk bewijs van zwakte. Het is de taak van de Kamer te wijzen op alle behoeften, die er zijn. Maar het is de taak van de Regering, al die verlangens tegen elkaar af te wegen en te beoordelen, wat de meest dringende zijn. Daarom kan ook alleen de Regering uitmaken, op welke posten bezuinigd kan worden. Wanneer de regering duidelijk weet, wat ze wil, en wil, wat nodig is, dan zal ze ook de Kamer bereid vinden haar te steunen.

Alleen de socialistenvullen natuurlijk protesteren, dat zijn nu eenmaal mooi-weer-politici.

Gelijke ervaringen

Als er bezuinigd moet worden, dan geldt dat ook voor de defensie, zo betoogde dr Schouten. Niet, dat wij geen krachtige krijgsmacht moeten hebben, maar dat wil niet zeggen, dat er niet bezuinigd kan worden. Er wordt nog heel veel geld in ons leger ondoelmatig uitgegeven.

Op dit punt waren de heer Schouten en minister Lieftinck het roerend eens. De minister zat achter de tafel te knikken, dat zijn hoofd er bijna afrolde. Dr Schouten en prof. Lieftinck oordeelden beiden op grond van ervaring.

Dr Schouten vertelde, dat hij in de mobilisatie anderhalf jaar gediend heeft als soldaat bij de vestingartillerie. Hij lag op fort Spijkerboor, op Flakkee. Daar had hij de administratie van heel het onderdeel voor zijn rekening. En daar had hij de ervaring opgedaan dat er veel officieren zijn, die knappe militairen zijn, maar weinig verstand hebben van geld. Dat was 35 jaar geleden zo en dat zal nu nog wel zo zijn, onderstelde dr Schouten.

De gelijksoortige ervaring van prof. Lieftinck werd door hem zelf met smaak verteld op zijn college's. De heer Lieftinck was bij de veldartillerie. Hij ging met zijn troep schieten en constateerde daarbij, dat de manschappen elkaar voortdurend in de weg liepen. Men zou veel beter kunnen oefenen, wanneer men met minder mensen was. Derhalve liet luitenant Lieftinck de helft van zijn mannen thuis.

Juist toen kwam de generaal op inspectie. De luitenant zette zijn mannen in de houding en presenteerde de troep.

„Zijn dit alle manschappen?”

„Neen, generaal, de helft is in de kazerne gebleven”.

„Waarom, luitenant?”

„Het leek mij doelmatiger, economischer, generaal.

„Economischer, economischer... Wat weet U eigenlijk van economie af?”

„Niet zo veel, generaal”.

„Zo, wat doet U eigenlijk in de burgermaatschappij?”

„Hoogleraar in de economie, generaal!”

De generaal verdween. Maar minister Lieftinck weet nu het een en ander over de efficiëncie in het leger.

Rede Dr J. Schouten

In de Kamer zijn de Algemene Beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 gehouden. De heer Dr Schouten heeft de rij der sprekers geopend. Enkele gedeelten van deze belangrijke rede laten wij hier volgen. De rede kan met het oog op de plaatsruimte niet in haar geheel worden opgenomen.

In het eerste gedeelte van deze rede sprak de Heer Schouten over de financiën. Na enkele voorafgaande opmerkingen merkte hij op dat het tekort ad f 257.000.000,— naar zijn mening te hoog was geraamd, omdat enerzijds de belastingopbrengst hoger zou zijn dan in deze begroting werd aangenomen, terwijl anderzijds reeds uitgaven zijn opgenomen waarvan nog niet vaststaat dat zij inderdaad zullen worden gedaan. Voorts drong de Heer Schouten met klem aan op verlaging van de uitgaven, vroeg hij opnieuw nadere mededelingen over de besteding van de Amerikaanse hulp, waarop een deel wel aan de begroting ten goede zal komen, oefende hij critiek op het feit dat wel was toegezegd dat beperking der uitgaven zou worden verkregen door het afstoten van allerlei taken, maar dat daarvan niets terecht gekomen was. Hierbij wees hij er met name op, dat de uitgaven van de gewone dienst vrijwel even snel waren gestegen als de uitgaven voor aflopende doeleinden waren gedaald en dat er van de zo noodzakelijke verhoging der aflossing van schuld geen sprake was. Hij zeide verder:

„Verleden jaar verklaarde de Minister van Financiën, dat het peil van de uitgaven te hoog ligt. Hij erkent dit ook thans weer, maar hij zegt daarbij, dat dit peil niet kan worden verlaagd (blz. 27 en 30 van de Memorie van Antwoord). In die omstandigheden kan er dus weinig worden verwacht van een „critische herziening” van het financiële beleid, van „selectie” en „beperking” en wat dies meer zij. Hetgeen op blz. 26 van de Memorie van Antwoord voorkomt, is trouwens op dit punt ook niet hoopgevend”.

Gunstige conjunctuur

„Verscheidene leden hebben in het Voorlopig Verslag een samenvatting gegeven van de financiële toestand. Zij komt voor op blz. 34 van het Voorlopig Verslag, in een vijftal punten. In een van de punten van die samenvatting was gezegd, dat wij in een tijd van hoogconjunctuur leven. De Minister gaat op die samenvatting niet in, maar acht het nodig ons mede te delen, dat het beter is te spreken van een schijn-hoogconjunctuur. Niemand van ons heeft er behoefte aan daarover op dit moment te twisten. Wat heeft men willen aanwijzen? Dit, dat wij onder betrekkelijk gunstige omstandigheden voor het geschetste resultaat zijn komen te staan. Men zal toch niet kunnen ontkennen, dat wij te maken hebben gehad met een gunstige conjunctuur, zodat er bijna volledige werkgelegen-

heid is geweest, zodat er vergelijkenderwijze geringe werkloosheid is geweest. Dat kan toch ook de Minister van Financiën niet tegenspreken. Of nu dit verschijnsel is veroorzaakt door de inhaalvraag en of andere bijzondere omstandigheden daarop van invloed zijn geweest — het kan onder bepaalde omstandigheden uit de aard van de zaak interessant zijn daarover te discussiëren —, daarom ging het in die samenvatting niet. In de samenvatting van vijf punten in het Voorlopig Verslag ging het vooral hierom: het peil van de uitgaven is te hoog en de belastingdruk is globaal genomen te zwaar; niettegenstaande deze beide feiten zich voordoen, kunnen wij op de overweldigend hoge Staatsschuld niet aflossen wat wij daarop zouden moeten aflossen en in zulk een situatie verkeren wij nu in een periode — laat ik thans niet zeggen: van hoogconjunctuur — van gunstige conjunctuur. De Minister van Financiën moet in dit alles niet aanstonds kritiek zien. Het is wel mogelijk, dat er kritiek in ligt. Indien ik veel tijd had, zou ik te dezen aanzien ook wel met kritiek voor de dag komen. Maar het allereerst is nodig, dat er tussen Regering en Kamer met betrekking tot de betekenis en de strekking van de feiten zo enigszins mogelijk overeenstemming is en was nodig na te gaan of die overeenstemming er is. Daarvoor is die samenvatting in het Voorlopig Verslag gegeven. Ik neem nu aan, dat er op dit punt in het wezen van de zaak overeenstemming is, want het enige, dat de Minister heeft gemeend te moeten corrigeren, is het woord hoogconjunctuur. Dit moet zijns inziens zijn: schijn-hoogconjunctuur”.

Waarop bezuinigen?

Na enigszins satyrisch de tegenstelling geheeld te hebben tusschen het „domme potlood” en het „intelligente potlood”, drong de Heer Schouten aan op het doorvoeren van bezuinigingen:

„Nu kan men weer zeggen, ook tot mij: Waarop moet naar uw oordeel worden bezuinigd?”

Ik verklaar ronduit, dat het mij bij de huidige omvang van het Staatsapparaat onmogelijk is om op dit punt, behoudens enkele uitzonderingen, concrete bezuinigingsmaatregelen aan te geven, maar voeg er aan toe: niemand kan mij aan het verstand brengen, dat op een uitgavenbedrag van welhaast rond vier miljard geen beperking mogelijk zou zijn. Zij, die het standpunt innemen, dat degenen, die van oordeel zijn, dat men zich tot het uiterste moet inspannen om beperking van uitgaven tot stand te brengen, zelf moeten aanwijzen op welke groepen en posten van uitgaven die beperking

moet worden tot stand gebracht, stellen een volstrekt onredelijke eis. Het initiatief hiertoe moet in alle omstandigheden, wil het enige werkelijke waarde hebben, van de Regering uitgaan. Dan kunnen zich daarbij aangelegenheden voordoen, ten aanzien waarvan de Regering zegt: Wij willen op dit punt geen beslissing nemen zonder beraad gehad te hebben met de Kamer. Komt men tot zulk een beraad, dan zal natuurlijk wel blijken, dat het niet altijd even gemakkelijk is, want de zienswijzen lopen dikwijls uiteen, maar in ieder geval dient dit werk op zo serieus mogelijke wijze te worden aangepakt. Men kan van een Kamerlid, dat tenslotte moet trachten de stukken goed te kennen, niet eisen, dat het op zodanige wijze in de verschillende Departementen van bestuur en taken van dienst thuis is, dat het met reële kennis van zaken kan antwoorden op de vraag of hier op dit of ginds op dat zou kunnen worden bezuinigd. Elke reële Minister zal mij dat, dunkt mij, moeten toegeven, maar dit ontslaat noch de Ministers, noch de Kamer van de taak om aan deze kant van de zaak de vereiste aandacht te schenken”.

Voorts betoogde de Heer Schouten dat ook op de militaire uitgaven moet worden bezuinigd, en was hij van oordeel dat dit geen afbreuk behoefde te doen aan de kwaliteit van het leger:

„Ik ben voor een goed militair apparaat; ik ben altijd voor een goed militair apparaat geweest en ik ben het in deze omstandigheden, bij de tegenwoordige verhoudingen in de wereld, zeker meer dan ooit, maar ik ben er eveneens voor, dat men door een zorgvuldige organisatie en administratie, door vermindering van doublures, etc., niet meer uitgeeft dan noodzakelijk is”.

Aartsconservatief?

„Er is naar mijn mening in de algemene toestand, en volstrekt niet uitsluitend met het oog op het jaar 1951, een dringende noodzaak om daar, waar het kan, zonder de rechtvaardigheid te schaden, de uitgaven te verlagen. Mijnheer de Voorzitter, ik hoor nu zeggen: „o, toch”. Dat zeg ik er voor ieder bij. Dat ik dit zeg, heeft een verklaring. Hier zijn mensen gezeten, die, als ik over deze dingen spreek, klaar staan met de opmerking: daar hebt gij die aartsconservatief weer, daar hebt gij die man weer, die niets geen verstand van of inzicht in progressiviteit heeft, daar hebt gij hem weer, die de grote massa wil knauwen. Ik ken dat! Als ik het er dus bij zeg, is er reden voor, maar als de Minister van Financiën het er bij zegt, is er geen reden voor en als hij daarvoor wel reden heeft, zijn de verhoudingen ergens niet goed: dat „ergens” kan de Minister zelf wel bepalen”.

De rem er op!

„Naar mijn oordeel zou er reeds vrij wat zijn bereikt, als men in deze zin tot de methode van het verleden terugkeerde (ik erken, dat dit verleden vrij ver achter ons ligt), dat een groot deel van de posten op de begrotingen voor het lopende jaar en ook voor het komende jaar, niet voor verhoging in aanmerking komen, tenzij er nova zijn van zo

dringende aard, dat men voorzieningen heeft te treffen, welke de uitgaven doen stijgen. Ik weet, dat op een aantal Departementen in de loop van het jaar bijna niemand er meer aan denkt hoe het met de uitgaven staat, vergeleken met de begrotingsposten. Ik hoor ook weleens wat.

De heer *Vondeling*: Zegt u het dan!

De heer *Schouten*: Mijnheer de Voorzitter, ik zeg het u. De klem, die er vroeger op lag, is er af. Ik zeg niet, dat daarmee de mensen uitermate roekeloos zijn geworden, maar die klem is er succesievelijk verder afgegaan. Na de bevrijding zijn wij wel weer een stuk op de verkeerde mentaliteit ingelopen, maar wij zijn er nog lang niet. Alle ambtenaren, die iets te maken hebben met het doen van uitgaven, moeten er als regel van uitgaan, dat zij voor het gehele jaar moeten toekomen met het geraamde bedrag en dat er zeer bijzondere redenen moeten zijn, willen zij verhoging van de posten kunnen aanvragen. Men moet zelfs op dit punt voorzichtig zijn met de compensatie van de ene post met de andere.

In ieder geval acht ik het nodig dit onder de aandacht te brengen”.

Na enkele opmerkingen te hebben gemaakt over de onevenredige verhoging der hogere salarissen, waartegen de Heer Schouten ernstige bezwaren ontwikkelde, omdat daardoor allerlei bestaande verhoudingen worden scheefgetrokken, vervolgde hij zijn rede:

Oppositie

„Thans wens ik enige opmerkingen te maken over onze verhouding tot het Kabinet. Het is zo langzamerhand de gewoonte geworden om van de antirevolutionairen te spreken als van de oppositie. Ik schaam mij er niet voor, als de nood mij dat oplegt, oppositie te voeren en als opposant te worden aangesproken, maar in het algemeen schijnt mij die karakteristiek minder juist. Waar het kan, waar het mogelijk is, zijn de antirevolutionairen gouvernementeel. Misschien zijn wij op dat punt weleens wat te ver gegaan. En wij zijn zeker niet over de gehele lijn in de oppositie geweest. Soms openbaart zich meer oppositie bij de tegenwoordigers van de groepen, die zich niet tot de oppositie zouden willen zien gerekend, dan bij ons. Het is niet nodig voorbeelden te noemen. De heren hebben deze, zonder uitzondering, allen voor ogen.

Ik heb soms wel eens de indruk, dat sommige medeleden, met name van de Partij van de Arbeid, de verhouding tussen positie en oppositie zien als een vaste, als een volstreckte, als een universeel antithetische. Dat is geheel en al onjuist. Zelfs in Engeland, waar deze heren gaarne naar kijken, ligt de zaak niet zo. Churchill heeft met de zijnen het Labour-Kabinet op meer dan één punt, b.v. ten aanzien van de defensie en de buitenlandsche politiek, volledig gesteund. Hier doet dat verschijnsel zich ook meer dan éénmaal voor. Ik heb er geen bezwaar tegen, dat men ons tot de oppositie rekent, wanneer wij in oppositie zijn, maar ik heb er wel bezwaar tegen, dat men de verhouding tussen het Kabinet en de antirevolutionairen alleen en uitsluitend ziet als oppositioneel van de

zijde van de antirevolutionairen. De gehele gedachtegang, waaruit dit denkbeeld stamt, ligt mij niet en acht ik onjuist.

In dit verband wil ik voorts nog opmerken, dat m.i. de verhouding tussen Kabinet en Kamer de meest juiste is, wanneer de Kamer, noch in haar geheel, noch in haar meerderheid, aan het Kabinetsprogramma is gebonden. De zelfstandigheid van de Regering en de zelfstandigheid van de Kamer zijn m.i. twee grote goederen in ons gehele constitutionele Staatsbestel. In het geval, dat een Kabinet optreedt, zonder dat de meerderheid van de Kamer haar fiat heeft gegeven op het programma van dat Kabinet, zou naar mijn mening dat Kabinet een doodgewoon parlementair Kabinet kunnen worden genoemd, om de eenvoudige reden, dat voor mij een parlementair Kabinet is zulk een Kabinet, dat en door zijn samenstelling en door zijn programma geacht mag worden een zodanig politiek vertrouwen te genieten, dat het gemeen overleg van dat Kabinet met de Kamer, in het algemeen gesproken, kan slagen. Een Kabinet is voor mij dus niet een extra-parlementair, wanneer het niet het fiat op zijn programma van de meerderheid van de Kamer heeft verzocht. Een Kabinet is voor mij ook niet verwerpelijk, als en omdat er geen antirevolutionairen in zitten.

Uiteraard toetsen wij, zo goed als ieder ander, het Kabinetsbeleid aan onze beginselen en inzichten met betrekking tot het Regeringsbeleid, gegeven de nood en de behoeften, waarvoor men staat. Van die toetsing hangt het af, of wij het Kabinet kunnen steunen dan wel het in zijn beleid moeten bestrijden. Steun over de gehele linie of bestrijding over de gehele linie is meer een fictie dan een feit. De werkelijkheid bewijst zulks.

De rede van Anema

Men heeft gevraagd, hoe de antirevolutionairen in deze Kamer denken over de rede, welke prof. Anema op 14 Februari van dit jaar in de Eerste Kamer heeft gehouden. Ik moet daarover met een zekere reserve spreken, niet omdat ik tegenover prof. Anema met reserves sta, maar omdat ik van oordeel ben, dat wij, leden van de Tweede Kamer, er goed aan doen; zo enigszins mogelijk nooit en in ieder geval zo weinig als slechts even doenlijk is in deze Kamer te spreken over de leden van de Eerste Kamer. Het omgekeerde geldt naar mijn oordeel evenzeer: d.w.z. het geldt voor de Eerste Kamer zowel als voor de Tweede Kamer. Op de grondslag van die reserve wil ik gaarne iets over die rede van prof. Anema zeggen.

De betekenis en de strekking van die rede zijn in brede kring mistekend. Daartoe hebben vooral de koppen in vele bladen, ook in bladen, die mij wat richting betreft na staan, veel bijgedragen. Zo heeft prof. Anema met zijn woord „toegestoken hand” in geen enkel opzicht bedoeld te solliciteren naar één of meer plaatsen in het huidige Kabinet voor de antirevolutionairen. Wie hem kent, weet beter! Hij heeft daarmede alleen bedoeld uit te drukken: maak het zo, Kabinet, dat wij u kunnen steunen; wijs de steun, die wij u conditioneel aanbieden, met het oog op het landsbelang, niet af.

Hij heeft in zijn rede uiteengezet, om welke bijzondere redenen een nationale politiek meer dan ooit nodig is. Die bijzondere redenen werden als het ware samengevat in hetgeen hij heeft gezegd over de internationale ontwikkeling en de invloed daarvan op de positie van ons land.

Prof. Anema heeft gepleit voor een principiële politiek van nationaal karakter. Hij heeft gepleit tegen een principiële politiek van partijkarakter. In die zin moet ook zijn uitlating ten gunste van een compromissaire politiek worden verstaan. Zijn rede laat niet toe te dien aanzien een andere opvatting te huldigen. Hij heeft meer dan eenmaal gezegd: onze toetssteen is en blijft ons beginsel en onze principiële overtuiging. Laat ons beginsel het toe, maakt onze overtuiging het ons mogelijk, dan willen wij medewerken aan zakelijke oplossingen, ook al wijken deze oplossingen in meerdere of mindere mate af van hetgeen wij het meest juiste achten.

Ik meen, dat de antirevolutionairen in de Tweede Kamer geen andere houding hebben aangenomen en geen andere gedragslijn hebben gevolgd. Ik wil op twee voorbeelden wijzen: de wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en die op de ondernemingsraden. Wij hadden bepaalde inzichten met betrekking tot de structuur van de beide wetsontwerpen ter zake. In het bijzonder hadden wij bepaalde afwijkende inzichten ten aanzien van het wetsontwerp inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Wij meenden die inzichten niet te mogen laten overwegen, ook al was er overigens naar ons oordeel in veel te geringe mate aan tegemoet gekomen. De meerderheid van de Kamer heeft het ons onmogelijk gemaakt voor het wetsontwerp in zake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie te stemmen.

Wij achten het vandaag nog zo, dat deze houding van de meerderheid niet is ingegeven door het goede gezicht op het nationale belang. Die houding van de Partij van de Arbeid was nog te meer opvallend, omdat deze op dit punt in strijd met haar eigen programma van beginselen heeft gehandeld, want dit vraagt instelling van bedrijfsschappen bij de wet.

De heer *Vondeling*: Dat waren heel andere bedrijfsschappen.

De heer *Schouten*: Dat moet de geachte afgevaardigde mij dan eerst eens uitleggen. Dat zal voor hem wel niet zo eenvoudig zijn. Ik heb hier het programma-lijgen en ben, als ik er wat tijd bij kan krijgen, Mijnheer de Voorzitter, dadelijk bereid het op dit punt te parafraseren.

De *Voorzitter*: Na de vergadering.

De heer *Schouten*: Dat is te laat. Hoe dit ook zij, de Eerste Kamer heeft de houding van de Regering met betrekking tot ons grondwettig bezwaar en de houding van de meerderheid van deze Kamer ter zake moreel veroordeeld. In de Eerste Kamer is bij de behandeling van het wetsontwerp in zake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zowel van Rooms-Katholieke als van socialistische zijde verklaard, dat zij dit grondwettig bezwaar niet deelden, maar van oordeel waren, dat uit een oogpunt van goed beleid dat bezwaar had moeten worden ontzien. Ik zie daarin een zeer duidelijke

veroordeling van de gedragslijn, welke te dezen aanzien is gevolgd.

Prof. Anema heeft bij zijn rede voorts aangenomen, dat de Regering zich bij haar verdere beleid ten aanzien van Indonesië geheel zou houden, niet alleen passief, maar ook actief, aan de regelingen, welke ten grondslag zijn gelegd aan de overdracht van de souvereiniteit over Indonesië. De practijk heeft, helaas, nadien op dit punt sterke afwijkingen vertoond.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede op de vraag, aan ons gesteld met betrekking tot ons standpunt ten aanzien van de rede van prof. Anema, een duidelijk antwoord te hebben gegeven.

De derde macht

Er is ons ook gevraagd, hoe wij denken over de „derde macht”, welke de heer Oud heeft geïntroduceerd in de door hem uitgesproken rede op de laatste gehouden algemene vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Ik zou op dit punt kunnen volstaan met te herhalen wat de heer Tilanus daarover heeft gezegd in zijn rede, uitgesproken op de laatste algemene vergadering van de Christelijk-Historische Unie. Men kan dit vinden in het blad „Koningin en Vaderland” van 14 April van dit jaar. Uit die rede, welke in dat blad textueel is opgenomen, blijkt, dat de heer Tilanus heeft gezegd, dat er in de beschouwing van de heer Oud over de „derde macht” zeker iets zit om over na te denken, en dat, met behoud van eigen principiële visie, die driedeling niet aanstonds door hem werd afgewezen. De heer Tilanus zal de eerste zijn om te erkennen, dat dit positief nu niet zoveel bevat. Ik ben daarom bereid verder te gaan.

In de eerste plaats wil ik opmerken, dat het mij wil voorkomen, dat men met de term „macht” en ook met de term „grootmacht” in dit verband uitermate voorzichtig en uiterst spaarzaam moet omgaan. Ik erken, dat de heer Oud het goed heeft bedoeld, maar het is gevaarlijk om in deze zin het begrip macht te introduceren. Het introduceren, ook met betrekking tot de verhoudingen in deze Kamer, van twee „grootmachten”, waartegenover men zoveel mogelijk moet trachten een „derde macht” te plaatsen, tendert mijns inziens te veel in de richting van machtspolitiek. Dat tendert niet in die richting bij de heer Oud, maar bij vele anderen in de Kamer en in het land. Ik zou daaraan misschien nog niet gedacht hebben en er althans geen uiting aan hebben gegeven, Mijnheer de Voorzitter, ware het niet, dat de woorden „derde macht” mij hebben geroept te denken aan hetgeen in 1948 heeft plaats gehad tijdens de verkiezingsactie en bij de Kabinetsformatie. Ik heb geen tijd daarop nu opnieuw breed in te gaan, maar de heer Oud heeft in die verkiezingsactie het consigne uitgegeven: Men heeft voor het tot stand brengen van de Grondwetsherziening in tweede lezing een tweederde meerderheid nodig; de Rooms-Katholieken en de Partij van de Arbeid zullen te zamen over die tweederde meerderheid niet kunnen beschikken; wij kunnen een grote macht uitoefenen bij de gang van zaken, want wij hebben het in de hand, of die Grondwetsherziening zal tot stand komen,

ja dan neen. De heer Oud vergeve het mij, als ik het zo zeg, ik heb dat een principiële aberatie geacht, hoezeer ik ook begrijp, dat daarmee niet bedoeld is, dat alles in machtspolitiek moest overgaan. Het ging in ieder geval veel te veel in die richting.

Over het verdere verloop te dezen opzichte zal ik vanavond maar niet meer spreken.

In de tweede plaats heeft de heer Oud naar zijn eigen verklaring met zijn beschouwing over de „derde macht” geen aanzoek tot samenwerking of tot een coalitie bedoeld. Hij heeft slechts gewezen op de wenselijkheid van samenwerking dáár, waar die mogelijk bleek. Immers, hij erkent verschil in beginsel tussen de V.V.D., de Christelijk-Historische Unie en de Anti-Revolutionaire Partij, een verschil in beginselen, dat hem en zijn geestverwanten enerzijds, evenals de Christelijk-historischen en de Antirevolutionairen anderzijds, er toe noopt een eigen principiële partij in stand te houden. Zo verstaan, zijn echter naar mijn mening de uitspraken van de heer Oud op dit punt enigszins te vergelijken met het intrappen van een open deur, zowel naar de zijde van de Christelijk-historischen — als ik dit althans zeggen mag; de heer Tilanus vergeve mij dit — als naar die van de antirevolutionairen. Wij willen met ieder in 's lands belang samenwerken, voor zover en waar dit mogelijk is. Natuurlijk moeten ook wij die beperking aanbrengen, omdat onze partij, zo goed als andere partijen, een principiële partij is, welke de normen voor het toetsen van het beleid vindt in haar beginselen. Dat wij overigens met ieder, voor zover het mogelijk is willen samenwerken, hebben wij getoond, ook in de naoorlogse periode; dat hebben wij getoond in die paar jaar, toen de heer Oud nog niet in de Kamer was teruggekeerd, zo goed als wij dat hebben gedaan na de terugkeer van de heer Oud. Men denke slechts aan hetgeen heeft plaats gehad inzake het Indonesische beleid. Er is op dit punt gedurende een paar jaar samenwerking geweest tussen wat men toen noemde de liberalen en de antirevolutionairen. Niet dat zij het met betrekking tot dat Indonesische beleid in alle opzichten eens waren, maar omdat zij, wat de grote lijn betrof, omtrent het concrete beleid tot dezelfde conclusies waren gekomen. Het is voor mij nog altijd raadselachtig, waarom in de loop van 1948 op dit stuk de liberalen van inzicht zijn veranderd.

Ik herhaal, dat wij wensen samen te werken met allen, die een richting volgen met betrekking tot de algemene belangrijke staatkundige aangelegenheden of die dit doen op meer bepaalde aangelegenen punten, welke door ons in 's lands belang kan worden geacht. Hoe minder daarbij sprake is van machtsposities en van cultivering van politieke macht, hoe beter het naar mijn oordeel is, zowel voor de verhouding tussen Kabinet en Kamer als voor de verhoudingen tussen de partijen in de Kamer onderling. Het schijnt mij toe, dat dit antwoord op de ons gestelde vraag voldoende kan worden geacht.

De Koningskwestie

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet nu iets zeggen

over het optreden van de Belgische socialisten na de beslissing in de Belgische Koningszaak (de terugkeer van de Belgische Koning) en de reacties daarop in Nederland van een bepaalde zijde. Ik moet hier iets van zeggen, Mijnheer de Voorzitter omdat het voor de goede en duidelijke verhoudingen noodzakelijk schijnt.

Allereerst heb ik hier iets te zeggen aan het adres van het Kabinet. Dit heeft bij het samenstellen van de Memorie van Antwoord het standpunt ingenomen: in de gedachtenwisseling tussen de partijen treden we niet, daar blijven wij buiten. Ik heb daartegen in het algemeen geen bezwaar, maar op dit punt had, naar mijn mening, in verband met de beschouwingen en bezwaren, welke voorkomen op de blz. 10 en 11 van het Voorlopig Verslag, de Regering iets behoren te zeggen. Ik acht het een zeer voorname aangelegenheid te weten, hoe de Regering denkt over antiparlementaire acties met het doel wettig tot stand gekomen besluiten, wat de uitvoering betreft, te verhinderen. Het is van uitermate groot belang voor de beoordeling van het Regeringsbeleid en voor de verhouding tussen de Regering en de Kamer, dat men weet hoe de Regering staat tegenover politieke werkstakingen en tegenover daden van terreur en geweld, welke in het leven worden geroepen of verricht om de uitvoering van wettig tot stand gekomen besluiten op politiek gebied te verhinderen. Dat zijn m.i. politieke activiteiten, welke behoren tot de revolutionnaire en die niet kunnen worden gedoogd. Ik zou de Minister-President gaarne willen uitnodigen om in zijn antwoord op deze beide punten nader in te gaan en ons ook hieromtrent klare wijn te schenken".

Anti-parlementaire actie

In dit verband maakte de Heer Schouten enige opmerkingen over de „buitenparlementaire” actie in het algemeen en liet hij het verschil zien tussen de actie voor het volkspetitionnement en de actie der socialisten in België, die door de heer K. Vorink wordt goedgepraat.

Ambon

„Mijnheer de Voorzitter! Ik moet nu een enkel woord zeggen over Indonesië en over Ambon. Ik behoef er niet breed op in te gaan, onze mening is bekend. Ik kan het echter niet achterwege laten. De zaak van Ambon, zoals die is komen te staan, is een gevolg van de opheffing van de Staat Oost-Indonesië. Er heeft tegenover Ambon en de Ambonezen onrecht plaats gehad, en nog plaats. Onrecht over de gehele linie; onrecht met het oog op de overeenkomsten ter Rondetafelconferentie afgesloten; onrecht met het oog op het zelfbeschikingsrecht. Naar mijn oordeel is dat onrecht in schrikkelijke zin aan de dag getreden in de wijze, waarop de Regering van Indonesië tegenover Ambon en de Ambonezen is opgetreden. Men heeft de bevolking van Ambon uitgehongerd. Men heeft opzettelijk aan de bevolking de noodzakelijke medicijnen en verbandmiddelen onthouden. Men heeft opzettelijk het Internationale Rode Kruis verhinderd zijn vredelievend en menslievend werk ten behoeve van de Ambonezen te verrichten. Dit

alles kon mede geschieden ten gevolge van het gebruiken van middelen, welke Nederland aan de Regering van Indonesië had disponibel gesteld.

Ik erken, dat de Regering te dezen aanzien in de laatste tijd het een en ander heeft gedaan. Zij is daarmee echter te laat begonnen, veel te laat! Zij had veel eerder en krachtiger moeten optreden en ook veel meer in het openbaar moeten optreden. Zij had in het openbaar herhaaldelijk duidelijk moeten doen worden, dat Nederland zich verplicht achtte, zich te verzetten tegen een rechtskrenking als hier heeft plaats gehad, met alle daaruit voortvloeiende schrikkelijke gevolgen. Toen gebleken was, dat de Regering van Indonesië feitelijk weigerde het Internationale Rode Kruis in de gelegenheid te stellen zijn werk op Ambon te doen, had de Regering zelf het initiatief moeten nemen en er voor moeten zorgen, dat er medicijnen, verbandmiddelen en de noodzakelijke voedingsmiddelen voor de mensen naar Ambon werden gebracht. Naar mijn mening had de Regering nog verder moeten gaan, maar dat zal ik op het ogenblik buiten beschouwing laten.

Ik spreek er mijn diepe teleurstelling over uit, dat het zo is gegaan en dat de Regering nalatig is gebleven in de tenuitvoerlegging van haar taak en in het vervullen van haar plicht. Ik vind het beschamend dat wij in de huidige situatie zitten, en dat tegenover die bevolking.

Wij hebben hier te doen met een niet te verteren brok onrecht en leed.

Wij hebben te doen met een treurspel, dat ons aller hart pijn moet doen. Wij hebben te doen met een treurspel, ten aanzien waarvan zeer velen in Nederland vinden, dat de Regering is gebreke is gebleven, en waardoor aan de verhoudingen in ons land in sterke mate is gegeven het karakter van onbehagen en onvrede.

Grote moeilijkheden

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, nog dit: de algemene toestand van Nederland is in menig opzicht zeer moeilijk als gevolg van de omstandigheid, dat de algemene toestand in en van de wereld in verschillende opzichten precar is. De Economische Betalingsunie komt met ongedachte, met onvoorziene moeilijkheden in aanraking. De samenwerking in en de integratie van Europa, de samenwerking tussen de landen, aangesloten bij het Atlantisch Pact, laat nog in vele opzichten zeer veel te wensen over. De ervaringen, welke men opdoet bij het bespreken van plannen om tot betere toestanden en verhoudingen te geraken, brengen slag op slag teleurstelling. Onze handelsbalans ziet er in vergelijking met die van verleden jaar zeer ongunstig uit. Omtrent onze betalingsbalans ontbreken te veel de concrete gegevens om reeds nu te kunnen vaststellen, hoe zij er voor staat; dat zij er gunstig voor staat, kan niemand verwachten. Daarbij komt, dat wij in de huidige situatie nog steeds zijn aangewezen op de hulp van anderen. Men kan voor al die hulp dankbaar zijn; het is ook onze plicht, daarvoor dankbaar te zijn, maar laat toch ons aller oog er voor open zijn, dat er aan het ontvangen van die hulp belangrijke schaduw-

zijden kleven, schaduwzijden intern en extern. Intern komen zij hierdoor aan de dag, dat velen in Nederland nog altijd leven in de gedachte: als puntje bij paaltje komt, zal Amerika ons wel weer helpen; los daarvan zijn er velen, die in hun gedachtenwereld geheel gaan steunen op de hulp van derden. Extern, omdat tenslotte een langdurige hulpverlening een verzwakking van onze positie in het internationale statelijke verkeer medebrengt.

Geestelijke en morele kracht is nodig

Ik som deze dingen, overigens onvolledig, op, niet om een alarmerende beschouwing te geven, maar om er de aandacht voor te vragen, hoe ontzaglijk groot onze moeilijkheden zijn en dat voor de overwinning van die moeilijkheden, menselijk gezien, geestelijke en morele krachten nodig zijn, welke zeldzaam zijn in het menselijk leven. Wij moeten standhouden, te midden van pijnigende onzekerheden, te midden van teleurstelling op teleurstelling. Wij moeten het huidige gebeuren, voor velen zo vol van vrees, van onzekerheid en ook wel van angst, doorleven, rustig, krachtig, naar alle kanten positief werkzaam en volhardend.

Die geestelijke en morele kracht is voorwaarde voor hetgeen de Nederlandse Regering en het Nederlandse volk in het huidige tijdsgewricht met het oog zelfs op de allernaaste toekomst hebben te doen. Ik kan niet nalaten te zeggen, ik moet het zeggen met alle respect voor de persoon van de

Ministers: het Kabinet mist blijkbaar hetgeen nodig is om die geestelijke en morele kracht in ons volksleven te wekken en te helpen versterken. Dit verlamt brede kringen van ons volk. De geschiedenis van b.v. de nationale reserve — een geschiedenis, welke zich afspeelt op zeer beperkt terrein — spreekt ook te dezen aanzien boekdelen. Daaruit vloeit voort een verlies aan vertrouwen, dat overigens in zo hoge mate noodzakelijk is om samen tot stand te brengen wat moet geschieden. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dit in wat andere zin al eens meer gezegd; ik zeg dat nu op deze wijze; ik zou de Regering willen uitnodigen om nu toch, in sterker mate — laat ik mij zeer mild uitdrukken — dan zij tot heden heeft laten blijken, te zien, dat er een nationale politiek in Nederland moet worden gevoerd en dat men alleen van een nationale politiek in Nederland spreken kan, als acht wordt gegeven op de grondtrekken van de Nederlandse natie; als men daarbij ook let op de imponderabilia, welke in menige spannende en zorgelijke omstandigheid van de allergrootste waarde geweest zijn voor het herstel van de levens- en de werkkraft van ons volk.

Wanneer die nationale politiek wordt gevoerd, steek ik met prof. Anema de hand tot steun aan de Regering toe. Daarin ligt niets van enige sollicitatie. Wel vraag ik mij af of dit Kabinet in staat is die nationale politiek te voeren, welke wij in de huidige omstandigheden behoeven.

HET ZELF-DOEN VAN DE BEDRIJFSGEMEENSCHAP

J. SCHIPPER

Zal het wetsontwerp inzake de reorganisatie van de organen der sociale verzekeringen (wetsontwerp 1679), voldoen aan de gedachte dat de organen, uit de bedrijfsgemeenschap voortgekomen, zelf de uitvoering ter hand nemen?

Bij oppervlakkige kennisname van het wetsontwerp is men geneigd die vraag bevestigend te beantwoorden. Wie echter wat dieper op deze zaak ingaat, zal al spoedig tot de ontdekking komen, dat er van het zelf-doen door de Bedrijfsverenigingen niet veel terecht komt.

In artikel 2 leest men dat niet alleen de Bedrijfsverenigingen met de uitvoering zijn belast, maar ook de Sociale Verzekeringsraad. Hier ligt het wezenlijke verschil. De S.V.R. zal niet slechts het orgaan van toezicht en controle zijn, **maar ook van uitvoering.**

Het convent der christelijk-sociale organisaties vestigt daarop, in zijn adres van September j.l. aan de Tweede Kamer, de aandacht en toont aan dat in verschillende artikelen deze bevoegdheid van de S.V.R. wordt omschreven. Dit lichaam zal allerlei opdrachten geven aan de bedrijfsverenigingen, waardoor de situatie ontstaat dat de S.V.R. toezicht op zichzelf gaat uitoefenen. De wijze waarop de Bedrijfsverenigingen worden ge-

reglementeerd zal er toe leiden dat het karakter van deze uitvoeringsorganen in belangrijke mate teloor gaat. De opstellers van het Wetsontwerp zien de B.V.'s als instanties die bepaalde algemene beleidsvragen beoordelen en algemene richtlijnen vaststellen, terwijl de administratieve uitvoering als regel zal berusten bij een lichaam waarover de bedrijfsverenigingen weinig te vertellen hebben en dat door de S.V.R. wordt opgericht en beheerd.

Het wetsontwerp is in flagrante strijd met het rapport der commissie van Rhijn van Maart 1948. Want in de conclusies van dit rapport leest men op pag. 54: „Aan het hoofd van de gehele uitvoeringsorganisatie wordt geplaatst een centrale sociale verzekeringsraad, welke raad als **toezichthoudend en coördinerend toporgaan fungeert**”. Artikel 2 van de wet geeft aan de S.V.R. de bevoegdheid als **uitvoerende orgaan** te fungeren.

Dat het Convent van Christelijk-sociale organisaties daartegen bezwaar maakt, ligt voor de hand. Indien het zelfdoen der B.V.en tot haar recht wil komen, zal niet slechts artikel 2 der wet, maar ook verschillende andere artikelen gewijzigd moeten worden. Ook van Rooms-Katholieke zijde is in een uitvoerig adres van 31 Aug. j.l. tegen deze gang van zaken ernstig bezwaar gemaakt. Het N.V.V. heeft zich met

de gedachte dat ook de S.V.R. als uitvoeringsorgaan wordt aangemerkt, verenigd. Dat is eigenlijk, gezien in het licht der conclusie van het rapport van Rhijn, niet begrijpelijk.

In het licht van het voorgaande is het duidelijk dat er, zowel bij het Convent der Christelijk sociale organisaties als bij de R.K. centrales van patroons- als arbeidersvakverenigingen ernstig bezwaar gemaakt wordt tegen het door de S.V.R. in het leven te roepen Centrale Administratiekantoor en de verplichting van de B.V. om haar administratie bij dit kantoor onder te brengen. Wel laat de wet een „klein gaatje” open om aan die verplichting te ontkomen. Maar de voorwaarden die daaraan gesteld worden zijn zodanig dat de kans om zelf de administratie te voeren wel zeer klein is.

In het rapport der Commissie van Rhijn, dat zich met de instelling van een Centraal Administratiekantoor had verenigd, maar de verplichting daartoe niet accepteerde, werd, om zelf de administratie door een B.V. te doen uitvoeren, de voorwaarde gesteld dat daartegen **geen technische bezwaren** zouden bestaan. Dit standpunt is in het wetsontwerp ternaauwernood terug te vinden. Dit laatste geldt speciaal voor de ouderdomsvoorziening.

Nu is het opmerkelijk dat het door de Stichting van de Arbeid gelanceerde plan om de ouderdomsvoorziening en zo mogelijk ook de kinderbijslagregeling uit het geheel der sociale verzekering te lichten en te doen uitvoeren door de bestaande overheidsorganen (R.V.B. en R.v.A.), aanleiding gegeven heeft tot de opmerking dat daardoor het Centraal Administratiekantoor „om hals” is gebracht. Dit kan blijken uit de „Mededelingen” van het Centraal Sociaal Werkgeversverbond. Ook in „Arbeid” (Aug. 1950) wordt in deze geest gesproken. Eerlang zal moeten blijken of deze opvatting juist is.

Het wetsontwerp zelve handhaaft met nadruk het standpunt dat ook de ouderdomsvoorziening en de kinderbijslag door B.V.en zal worden uitgevoerd. Of de Staten-Generaal op de suggestie van de Stichting van de Arbeid zal ingaan, moet nog worden afgewacht. Van de zijde van de Partij van de Arbeid wordt deze suggestie aanvaard. Ook het Convent van Chr. Soc. Organisaties heeft geen bedenking tegen deze „boedelscheiding”. Het adres der R.K. organisaties neemt deze gedachte van de „Stichting” eveneens over.

In het rapport van de Partij van de Arbeid wordt uitgesproken dat het gehele complex van sociale verzekeringswetten op de duur zal moeten worden uitgevoerd als volksverzekering (voorziening). Daarbij wordt nog wel gesproken van B.V.en, maar deze bedrijfsverenigingen hebben dan niets meer overgehouden van bedrijfsorganen. Ik wees daarop in mijn artikeltje in dit nummer onder de titel: „Nog eens: het bedrijfseigene”.

Het Partij van de Arbeid-rapport wil in wezen de grondslag van de sociale verzekering van „bedrijfsgeenoot” veranderen in „volksgeenoot” en daarmee komt zij op de lijn van de staatspensioen-gedachte. Daarin is niet **de arbeid** de rechtsgrond van de verzekering, maar wordt het **staatsburgerschap** en de behoefte dier staatsburgers als rechtsgrond op de voorgrond geschoven.

Over de betekenis van het Centraal Administratiekantoor bestaat ernstig verschil van inzicht. De

voorstanders zijn van oordeel dat dit orgaan en zijn verschillende regionale kantoren in belangrijke mate zullen bijdragen om het de verzekerden gemakkelijk te maken. Voor alle verzekeringen is er dan maar één adres, terwijl de administratieve maatregelen voor alle bedrijfsverenigingen hetzelfde zullen zijn. Bovendien zouden de kosten voor de administratie lager zijn dan wanneer voor elke bedrijfstak één bedrijfsvereniging de administratie geheel zelfstandig zal voeren. Ten slotte is daar dan nog het argument dat het „overlopen” van de ene naar de andere bedrijfstak zoveel eenvoudiger zal verlopen als er slechts één administratiekantoor is, waarheen alle draden lopen.

De tegenstanders van het Centraal Administratiekantoor voeren aan dat de praktijk nu reeds heeft geleerd dat op deze wijze het bedrijfseigene geheel op de achtergrond raakt en de bedrijfsverenigingen niet de eigenlijke organen blijven die de wetten zullen uitvoeren. Het wezenlijke werk komt op de achtergrond. Worden de wetten door de B.V.en zelf (ook administratief) uitgevoerd, dan zijn deze organen, gelijk trouwens in het boek van Dr Veraart wordt beoogd, het nuttige arbeidsveld voor de constructieve samenwerking tussen de beide partners in het bedrijfsleven; de werkgevers- en de werknemersorganisaties. Daarmede wordt ook de grondsteen gelegd voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Zij achten het bovendien nog de vraag of de administratiekosten door instelling van een C.A.K. lager zullen zijn. Hoe groter het lichaam hoe hoger de kosten. Er is aan deze dingen ook een grens.

Nog twee belangrijke argumenten worden in het geding gebracht door de tegenstanders. Zij achten het van de allergrootste waarde dat de eigen bedrijfstaksgewijze gevormde B.V.en alle takken van de sociale verzekering zelf uitvoert. Met het bedrijfseigene en de eigenaardigheden van de ondernemingen in elke bedrijfstak kan rekening worden gehouden. Voorts zal het eigen uitvoeringsorgaan door patroons en arbeiders tegemoetgetreden worden als een onderdeel van de eigen organisatie die men zelf heeft helpen bouwen. Het orgaan dat de wetten uitvoert staat dan veel dichter bij de verzekerden. De mogelijke voordelen van een C.A.K. wegen hun inziens niet op tegen de grote nadelen, die verbonden zijn aan het niet volledig uitvoeren der wetten door de eigen B.V.

Hoewel ik mij aan de zijde der voorstanders schaar omdat ook ik de zelfstandige uitvoering een groot goed vind, meen ik toch dat het mogelijk moet zijn door overleg tussen de B.V.'s een orgaan te stichten dat de bezwaren inzake de verschuiving die de overgang van de ene naar de andere bedrijfstak plaats heeft, wegneemt. Dit zou o.m. kunnen door op elke plaats van enige betekenis een bureau te stichten waar alle aanmeldingen plaats vinden en mogelijk ook de uitkeringen worden verstrekt. Deze bureaux zouden dan de aanmeldingen naar de diverse B.V.'s kunnen doorgeven en ook de verschuivingen registreren. De geneeskundige controle kon dan ook langs die weg geregeld worden. De Raden van Arbeid zouden dan wellicht in dit geheel kunnen worden ingeschakeld.

Er staan grote belangen op het spel. De vraag is: Blijft de verzekeringsgedachte gehandhaafd, of zal de idee der staatsverzorging op de voorgrond komen?

Nog eens: Het Bedrijfseigene

J. SCHIPPER

In mijn artikel: „Eén homogene uitvoeringsapparaat?” heb ik de aandacht gevestigd op een verandering in het standpunt van de Stichting van de Arbeid met betrekking tot de uitvoeringsorganen (nl. de bedrijfsverenigingen), van de toekomstige sociale verzekeringswetgeving. Voor de ouderdomsverzekering en mogelijk ook de kinderbijslag wil de „Stichting” de uitvoering leggen in de handen van de R.V.B. en de Raden van Arbeid.

Het loslaten van het bedrijfseigene voor deze beide sociale verzekeringen betreurde ik omdat daardoor de weg gebaad wordt naar staatsverzorging en de verzekeringsgedachte in beginsel wordt prijsgegeven.

Ook het rapport van de Partij van de Arbeid, gepubliceerd in het Septemhernummer van „Socialisme en Democratie” wenst deze richting in te slaan en stelt zich op het standpunt dat er **scheiding gemaakt moet worden tussen de verzekeringen welke voorzieningen treffen ter zake van loonderving en verzekeringen welke het karakter dienen te dragen van volksvoorzieningen.**

De rapporteurs willen, evenals de Stichting van de Arbeid, een begin daarvoor maken met de ouderdomsvoorziening en de kinderbijslag. Maar daarbij wil de Partij van de Arbeid niet halt houden.

Het rapport luidt in dit opzicht:

„Indien onze commissie ten aanzien van deze voorzieningen de idee der volksvoorziening met nadruk naar voren brengt, **wil dit geenszins zeggen, dat zij ten aanzien van de verzekering ter zake van loon-**

derving bij ziekte, ongeval en invaliditeit de volksverzekering als richtsnoer voor de toekomst laat varen. De verwezenlijking van de sociale zekerheid is in haar volle omvang slechts mogelijk op de grondslag van een alzijdige volksverzekering ter zake van inkomenderving.

De Commissie weet wel dat thans voor de doorvoering van dit beginsel nog geen mogelijkheden aanwezig zijn. Die gedachte moet nog een groeiproces doormaken. Maar als het dan zover mocht komen, hoe zal het dan gaan met de uitvoeringsorganen, der bedrijfsverenigingen?

Het antwoord luidt: „Wij willen de invloed van het bedrijfsleven geenszins uitschakelen. Onze commissie wil de uitvoering gelegd zien in handen van organen, die een algemeen karakter dragen en niet het karakter van bedrijfsorgaan in engere zin. **De besturen van de organen der volksverzekering** (let wel: ook die voor ziekte-, ongeval- en invaliditeitsuitkering) **dienen te worden benoemd door de overheid**, echter met een ruime vertegenwoordiging van het bedrijfsleven en wel in dier voege dat een belangrijk deel der bestuursleden zal bestaan uit vertegenwoordigers van de erkende werkgevers- en werknemersorganisaties.”

Het loslaten van het bedrijfseigene zal derhalve betekenen dat het zelf-doen door het georganiseerde bedrijfsleven teloor gaat. De strijd om het zelf doen, die met zoveel élan werd gestreden en waarvan velen geloofden dat hij gewonnen werd, zal met het loslaten van het bedrijfs-eigene verloren gaan.

UIT DE PERS

Mr C. J. VERPLANKE

Bed opmaken

In Elseviers Weekblad d.d. 7 October kwam de volgende driestar voor:

In het licht van de ontwikkeling van verschillende Indonesische aangelegenheden wordt het duidelijk, waarom de heer Koos Vorrink op een politieke vergadering te Katwijk heeft gezegd, dat hij er een voorstander van is geweest om het Indonesische volk nog enige jaren onder Nederlandse leiding te laten, maar dat hem de uitvoering van dit voornemen onmogelijk is gemaakt door de Nederlandse kolonialen. Wij hebben reeds geruime tijd opgehouden de uitspraken van de heer Vorrink au sérieux te nemen en zouden deze dwaze leugen niet signaleren, wanneer wij er niet een symptoom in zagen.

Nu blijkt, dat de tegenstanders van het regeringsbeleid met hun sombere predicties gelijk

gaan krijgen, trachten de waarlijk verantwoordelijken zich langzamerhand van hun verantwoordelijkheid te ontdoen. Vermoedelijk omdat zij vrezen, dat binnen niet al te lange tijd de grote massa van het Nederlandse volk zal gaan inzien, welke rampzalige gevolgen de door de heer Schermerhorn geëntameerde politiek voor ons land zal hebben. Zij gaan, wat men in Amsterdam noemt „hun bed opmaken”.

Wij geloven niet, dat hun dit zal gelukken. Het Nederlandse volk is nog niet van zijn verstand beroofd en zal zonder twijfel de houding van de heren Vorrink c.s. in het Indonesische conflict blijvend naar waarde weten te schatten.

Men weet dus thans reeds, dat de Antirevolutionairen er de oorzaak van zullen zijn, indien de P.v.d.A. Nieuw-Guinea ook aan de revolutie zou prijsgeven.

Intussen had Elseviers Weekblad mee kun-

nen werken aan de vermindering van de souvereiniteitsoverdracht, indien het vóór de verkiezingen van 1948 niet de liberale, maar de antirevolutionaire politiek had aangeprezen.

Schouten als „leider”

In de Nieuwe Provinciale Groninger Courant schrijft (E. van) R(ulle)r, de hoofdredacteur, 's Zaterdagavond zijn vermaarde „Weekends”. In het nummer van 28 October trekt hij in zo'n „Weekend” een behartenswaardige vergelijking tussen de deputatenvergaderingen onder leiding van Kuyper en Colijn en die onder leiding van Schouten. Wij lezen o.m. het volgende:

Onder Dr Schouten valt elke persoonlijke verering op een deputatenvergadering weg. Hij coupeert dat elk ogenblik. Schouten kan met zijn zwiepende natuurlijke welsprekendheid een vergadering tot een kookpunt opvoeren. In dat opzicht staat hij als het moet elke Nederlandse volksredenaar. Maar hij buit het onder zijn mensen niet uit. Integendeel, hij houdt het tegen, bewust en hardnekkig. Hij is leider en wil geen „leider” zijn in de typische zin als Kuyper en Colijn dit zijn geweest. Telkens en telkens waarschuwt hij in kleinere kring hem toch te zien als voorzitter van het C.C. en niet als vierde van een kwartet Groen, Kuyper, Colijn, Schouten. Bij zijn verkiezing in 1946 (23 Januari) heeft hij het al gezegd: „Wij zien Colijns opvolger nog niet, we zullen hem samen moeten zoeken”. Daaraan blijft hij nu trouw, zelfs nu we hem bij zijn erepromotie en Koninklijke onderscheiding hebben gehuldigd. Als het applaus opklatert drukt zijn handbeweging het neer.

Dat begint al bij het begin van een vergadering.

Vroeger verbeidden de honderden deputaten met spanning het ogenblik als het deurtje links op het podium van „Tivoli” zou opengaan. Dan schreed het Centraal Comité binnen met Kuyper of Colijn aan de kop. Spontaan rees de vergadering dan op en steeg de zegenbede uit Psalm 134 als een roerend gebed omhoog. Hoe was menigeen op dat moment al niet tot in zijn ziel geroerd? De tranen werden soms weggepinkt en de brokken uit de kelen weggeslikt. Nu kennen we dat niet meer. Een deputatenvergadering begint als elke gewone vergadering. De leden van het C.C. bewegen zich door de zaal. Onder hen is Schouten. Als er een paar applaudisseren gaat zijn hand omhoog met het afwerende gebaar. Om 11 uur precies, daar heet hij Schouten voor, valt de hamer en de vergadering begint. Zo gaat het door, er wordt gewerkt, meer niet.

Of deze verandering nu een verbetering is?

Ja en neen.

„Dit is gaver”, zei iemand gisteren, „dat andere was mooier”.

Schouten leidt alles van zijn persoon af op de

beginzelen, het is gaver. Colijn kon zijn persoon mede vercalculeren in de actie. Hij wist zich drager van de beginselen en hij liet het beginsel niet losmaken van degene die het droeg. Schouten veegt het met een handbeweging weg, Colijn kon het typisch ondergaan. Het was wellicht voor hem wel eens aangenaam, het moet ook wel eens vervelend zijn geweest.

Omdat het dus „gaver” is, daarom is dit nu een verbetering, omdat het minder mooi is, is het een verslechtering.

Het valt mij op hoe rustig de mensen op een dag als gisteren naar huis gingen. Als ik nog denk aan de geladen geesten vroeger, dan is er soms een heimwee in mijn hart. De strijdliederen schalden op, de gebeden stegen omhoog en de huisgangers barstten schier van geestdrift. Afgeladen vol. Ze spraken nog jaren lang en spreken nog over die en die deputatenvergadering.

Dat dat er niet meer is, dat is toch wel een verlies, een ernstig verlies. De grote samenkomsten hebben een dubbele taak in het land. Voorlichting te geven en om enthousiasme te wekken. Als het ene gediend wordt en het andere gemist, zijn we toch niet helemaal geslaagd.

Fusie-illusie

In Trouw d.d. 4 October kwam het volgende berichtje voor:

In Voorburg is een comité opgericht tot stimulering van een fusie tussen de Christelijke Historische Unie en de Anti-Revolutionaire partij.

Deze organisatie waarin niet-prominente leden van de beide partijen zitting hebben noemt zich „Comité Prot. Chr. Volkspartij”. Het comité verzoekt hen die sympathiseren met dit streven, schriftelijke adhaesie-betuigingen te willen richten tot het secretariaat, Westvlietweg 139, Voorburg.

Van A.R. zijde vernamen wij nog geen reactie. Van C.H. zijde werd in de rubriek „Pluisjes” in het C.H. weekblad Koningin en Vaderland d.d. 13 October als volgt gereageerd:

Het Comité Protestants-Christelijke Volkspartij vraagt adhaesiebetuigingen voor zijn streven om een fusie tussen de C.H. en A.R. te stimuleren.

De heer Mr C. C. van Helsdingen sprak nog onlangs hierover als van een vrome wens. Terecht! Maar zo'n Comité lijkt mij enigszins bedenkelijk. Zo'n stimuleren in een aparte organisatie leidt zo gemakkelijk tot een nieuwe partij, die met fusie niets te maken heeft. De gedachte van fusie is niet nieuw, zij leeft latent aan beide zijden. Momenteel is ze zelfs niet actueel, hoe schoon het ideaal ook moge zijn.

Deze C.H. schrijver bedenke overigens dat de na de oorlog bij de A.R. zo sterk levende fu-

siegedachte niet meer actueel is, omdat de pogingen tot toenadering juist op de onwil der C.H. zijn afgestuit.

Groene dialectiek

In De Groene Amsterdammer, een vrijwel communistisch weekblad, d.d. 19 Augustus schreef een zekere J. A. Meijers een artikeltje over onze taal. Hij constateerde daarin, dat er in ons land ook dialecten worden gesproken, en debiteerde na deze uitspraak het volgende:

Laat men nu niet menen, dat ik deze zin met een zucht heb neergeschreven, zo van: be-roerd, maar wat zul je d'r aan doen? Gelijks eens minister Colijn het spreekgestoelte in de Tweede Kamer beklom om ons voor te houden, dat we een getal van een half miljoen werklozen in ons land nu verder maar als „normaal” moesten beschouwen.

U ziet, dat men Dr Colijn bij ieder onderwerp te pas kan brengen. Of dat terecht gebeurt, is natuurlijk iets anders.

In een ingezonden stuk in De Groene Amsterdammer d.d. 7 October toonde de Dr Abraham Kuiperstichting n.l. aan, dat de heer Meijers in bovenstaand citaat kennelijk het oog had op de debatten, die op 3 Juni 1938 in de Tweede Kamer werden gevoerd naar aanleiding van de interpellatie van Prof. Van Gelderen in zake het beleid der Regering ten aanzien van de werkloosheidsbestrijding. Men was het toen over het aantal „normale” werklozen (d.w.z. zij die ook onder normale omstandigheden werkloos zouden zijn geweest) niet eens. Dr Colijn schatte dat aantal op 70.000 personen. Van de toentertijd ruim 354.000 werklozen, die geregistreerd waren, meende hij daarom allereerst de 70.000 „normale” werklozen en vervolgens de 38.000 voor arbeid ongeschikten te mogen aftrekken. Zo kwam hij tot ruim 246.000 „abnormale” werklozen en vervolgens toen (Hand. II K. 1937/1938, blz. 1661):

Ik zeg nog eens: ik doe het niet om het euvel te verkleinen want wanneer men met een abnormaal aantal werklozen van 240.000 zit, is dat waarlijk erg genoeg. Maar het is toch anders dan wanneer men alleen werkt met het cijfer van 354.000 of 355.000 of, zoals in de andere Kamer is geschied, zelfs met het cijfer van 500.000.

En ziedaar het „half miljoen”, dat de heer Meijers door het hoofd speelde. Wellicht kan hij in een volgend artikeltje over onze taal eens ingaan op de betekenis van het spreekwoord over de klok en de klepel.

S(ch)malend

In Koningin en Vaderland d.d. 13 October gaat het C.H. Kamerlid Dr J. R. R. Schmal in een artikel, getiteld „Kentering?”, de mogelijkheden na tot vorming van een zgn. derde macht, d.w.z. een samenspel van V.V.D., C.H. en A.R. Medewerking daaraan van de zijde van de C.H.U. wil hij persoonlijk niet terstond uitsluiten. Ten aanzien van de A.R. merkt hij echter het volgende op:

Dr A. Veerman, die zich kortelings over dit vraagstuk ter studieconferentie van de A.R.-jongeren uitsprak, wist te vertellen, dat een dergelijke groepering althans voor zijn geestverwanten onaanvaardbaar is. Blijkbaar gevoelt deze spreker meer voor een zelfstandig hengen der A.R.-broederen in de trant van prof. Anema. Of dit ook de authentieke opvatting van de heer Schouten c.s. is, staat te bezien.

En of Dr Schmal de strekking van Prof. Anema's rede heeft begrepen, staat evenzeer te bezien. Misschien heeft hij op dit punt echter iets kunnen leren van Dr Schouten zelf uit diens rede bij de algemene beraadslagingen over de Rijksbegroting voor 1951.

Christelijke blijdschap

Vervuld van oprechte droefheid over het „afglijden” der A.R. partij neemt de heer P. Jongeling bijwijlen de pen op om in het Calvinistisch Jongelingsblad, het orgaan van de Ned. Bond van (vrijgemaakte) Jongelingsverenigingen op Geref. grondslag, enige vermaningen uit te delen. In het nummer van 22 September was de Arjos aan de beurt:

„Het gesprek”, waarin men op voet van gelijkheid met „andersdenkenden”, d.w.z. met verwerpers van het Woord des Heeren, gaat confereren, is tegenwoordig de hoogste mode. De Arjos begint er ook al aan mee te doen. Hij zwenkte eerst gevaarlijk in de richting van de Politieke Jongeren Contactraad die vertegenwoordigers van alle politieke partijen, met uitzondering van de communisten, bevat. Toen hiertegen principieel verzet rees, werd de zaak met grote, holle woorden verdedigd. Prof. Okma schreef in „Trouw” dat de Arjos in géén geval voor dit verzet opzij mocht gaan. Het ging hier om een principiële kwestie, en het isolement, waarin sommige vrijgemaakten de Arjos wilden dringen, mocht beslist niet aanvaard worden. Later bleek het gevaarlijk en verwerpelijks karakter van de Politieke Jongeren Contactraad zó duidelijk, dat het hoofdbestuur van de Arjos schrok en terugkrabbelde.

Wij vertrouwen, dat ieder uit deze woorden de waarlijk Christelijke blijdschap proeft over

het feit, dat de Arjos zich dus niet heeft aangesloten.

De krant, die men leest

Bij het bericht over de benoeming van Mr s' Jacob tot minister tekende De Volkskrant (K.V.P.) d.d. 16 October aan:

Mr s' Jacob, tweede zoon van de oud-commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht, is 44 jaar en evenals zijn voorganger lid van de Christelijk Historische Unie.

en Trouw d.d. 16 October:

De heer s' Jacob is de Chr. Historische beginnelen toegedaan, evenals zijn vader, de onlangs overleden oud-commissaris van de Koningin te Utrecht, dr H. Th. s' Jacob.

Koningin en Vaderland (C.H.) d.d. 20 October schreef dan ook terecht:

Over zijn partij-politieke inzichten licht men het Nederlandse publiek alweer zonderling in. De Volkskrant weet te vertellen, dat hij lid is van de Chr. Hist. Unie.

Deze krant schijnt meer te weten dan wij, maar dat gebeurt wel eens meer.

In een ander blad lezen we, dat hij sympathiseert met de Chr. Hist. Unie.

Dat doen blijkens de verkiezingen er meer.

Vermoedelijk zal Prof. Romme (Volkskrant) er meer belang bij hebben dan Dr Bruins Slot (Trouw) om de C.H.U. te binden aan de nieuwe minister.

Het Vrije Volk en De Nederlander

In het vorige nummer maakten wij melding van het verwijt, dat Jhr W. de Savornin Lohman en Prof. Dr C. Gerretson in het C.H. orgaan De Nederlander richtten tot de heer Buddingh, de leider der C.H. jeugdbeweging, dat het C.H. zout door zijn toedoen wel zeer smakeloos was geworden. De heer Buddingh verweerde zich hiertegen in een ingezonden stuk n.b. in Het Vrije Volk (P.v.d.A.) en stelde daarin aan beide heren enkele vragen, die in De Nederlander d.d. 29 September prompt werden beantwoord. De heren Lohman en Gerretson hadden dit antwoord uiteraard eerst aan Het Vrije Volk toegezonden.

Wij schreven toen op 29 September, dat dit antwoord tot op heden niet in Het Vrije Volk was opgenomen. Dit was juist, want pas op 30 September werd het in de Haagse editie geplaatst. Tengevolge van een misverstand werd hiervan echter bij de correctie der drukproeven geen melding gemaakt.

Naderhand is bovendien gebleken, dat het

antwoord al op 26 September in de Amsterdamse editie was opgenomen, zodat de indruk, als zou hier van opzettelijke nalatigheid sprake zijn, geheel kan worden weggenomen.

Een gewraakte voorzitter

Intussen is men in C.H. kring allerm minst gesticht over het feit, dat de voorzitter der C.H. jongeren met zijn ingezonden stuk toevlucht heeft gezocht bij Het Vrije Volk. Zelfs in de jeugdbeweging zelf wordt hierop ernstige critiek geoefend. Zo schrijft de redactiesecretaris Aad van Dulst in De Jonge Nederlander, het maandblad voor C.H. jongeren, d.d. October:

Wij achten het volslagen onjuist, dat onze Federatie-voorzitter voor verweer tegen C.H. medeleden plaatsruimte heeft gezocht in „Het Vrije Volk”. En onze voorzitter moge nu hoog of laag springen, zijn handelwijze is en blijft onjuist, dat begrijpt iedereen, behalve hijzelf dan blijkbaar.

Wij willen, ongetwijfeld namens vele C.H.-jongeren, onze Federatie-voorzitter in het openbaar een welgemeende raad geven, nl. om zich eens wat meer bij zijn leest te houden, in concreto bij onze organisatie, die nog voor veel verbetering vatbaar is. Dat vanuit een jongerenorganisatie critiek geleverd wordt op een verwante partij, achten wij logisch. In de aanvang zeiden we reeds, dat we dit zelfs een taak vinden. Maar het is een blijk van zelfoverschatting, wanneer jongeren zich politici gaan wanen zonder voldoende getoond te hebben de eigen organisatie op te kunnen bouwen. Na het vele voortreffelijk werk, dat onze huidige Federatie-voorzitter gedaan heeft bij de heroprichting van de organisatie, heeft hij zich met veel te veel dingen tegelijk bezig gehouden en daardoor brokken gemaakt, die onze organisatie niet langer kan verdragen zonder daardoor in een zeer ongunstige positie te komen.

Wij volstaan met te wijzen op de nog steeds duistere Trefpunt-geschiedenis en onze uitgesproken slechte organisatie. Al zijn experimenten van de laatste tijd hebben slechts bereikt, dat het vertrouwen in de leiding van de Federatie zoek is. Wij hopen dan ook, dat hij op de dwalingen zijns weegs terug wil keren. Is dit niet het geval, dan zal deze organisatie ook in de toekomst daar ten eerste de nadelen van ondervinden.

Het zal je maar gezegd worden! Ook al erkent de schrijver in het November-nummer van De Jonge Nederlander:

Onbezonnen zijn we geweest in onze té grote felheid. Wij willen dat gaarne openlijk erkennen en er ook onze excuses voor aanbieden.

Intussen voegt hij daar met betrekking tot

HEILIGE ERFSCCHAT

T. CNOSSEN

Mijn **Kuyper**-plaquette vermeldt als data: 29/X 1837—8 /XI 1920.

Dertig jaar reeds.

Crisis, oorlog, bezetting doen deze drie decennia nog langer schijnen.

Het is lang geleden dat Kuyper stierf.

Pas is de stichting van de Vrije Universiteit, voor alles zijn schepping, herdacht. Zeventig jaar!

In 1937 is op grootse wijze het eeuwfeest van zijn geboorte gevierd. Gedenknummers van De Standaard, het Friesch Dagblad en andere bladen en periodieken, de samenkomst in het Amsterdamse Concertgebouw, onthulling van een gedenksteen.

Het is alles nog maar kort geleden.

En een deel van ons volk heeft Kuyper nog persoonlijk gekend, al zijn het nu reeds de zeer ouden, die hem in zijn volle kracht meemaakten.

Doch de twee mannen, die in 1920 de meest treffende artikelen over Kuyper schreven, **Elout** en **Anema**, leven nog.

Sindsdien wordt Kuyper meer en meer een historische figuur. Waarbij, merkwaardig genoeg, de theoloog Kuyper in een drietal dissertaties belicht werd, doch slechts de Roomse Dr P. Kasteel zich aan een breder conceptie waagde.

De staatsman schijnt op de achtergrond te blijven. De staatsman, van wie Elout onder de indruk van diens dood getuigde:

„De klokken luiden in Nederland.

Ze galmen de grillige grootheid uit van dezen staatsman, die, zeer samengesteld van aard in alles, het heeft verstaan om te „volharden bij het ideaal” en toch de meest reële politiek te voeren. Van dezen staatsman, die, door omstandigheden, welker geheele beheersing viel buiten het bereik van zelfs zijn genialen greep, en door de machtsbegeerte van zijn heerschersziel, op het toppunt van zijn macht de krachtmensch van het gezag moest worden — en die toch in zijn hart de „man der kleine luyden” bleef, uit wier maatschappelijken kring hij was geboren en wier verwantschap hij nooit heeft verloochend.”

Maar ook als de unieke figuur, die daar boven al de veelzijdige kwaliteiten van theoloog, staatsman, journalist, organisator, wetenschapsman, politiek leider, uitblonk als de verdediger en architect van het Calvinisme, leeft hij gelukkig nog wel voort en neemt zelfs zijn betekenis buiten onze nationale grenzen toe, doch minder krachtig dan verwacht mocht worden.

Is Anema's slot dan voorbarig geweest?

„Kuyper is dood.....

Ze hebben hem gisteren begraven..... Weg is hij, weg voor goed.....

Maar zijn werk is er nog.....

„de nog steeds duistere Trefpunt-geschiedenis” toch nog even aan toe, dat

welke „duister” in de meest letterlijke betekenis gebruikten om aan te duiden, dat de Federatie niet op de hoogte is gehouden met de gang van zaken. Dit bezwaar klemt temeer, omdat ons Federatie-bestuur juist door „'t Trefpunt” een jaar lang weinig aandacht heeft kunnen besteden aan de organisatie zelf!

Een wonderlijk beleid!

En dat dit als een heilige erfschat zal verder vruchtbaar worden gemaakt voor de zaak van Gods Koninkrijk, daarvoor zullen, als Hij er ons de kracht toe wil geven, wij en na ons onze kinderen en kindskinderen zorgen!”

Hoe staat het met die heilige erfschat in 1950?

Dertig jaar na zijn dood, dertien jaar na de herdenking in Amsterdam.

Die „wij”, het geslacht dat Kuyper gekend heeft, komen nooit geheel los van de stijl, die hij aan het leven heeft gegeven.

Zij kennen, soms vervaagd en omfloerst door de tragiek van de laatste tienjarige periode, nog Kuypers levensloop, waarin die van persoon en strijder doorweven zijn.

Kuyper is zeker ook wel gelaakt als mens, waar hij naar Elout's woord: „de waarheid in het klein schond, maar in het groot beleed”, doch de haat tegen hem, werd geboren uit haat tegen het beginsel, wiens triomf hem bovenal een zaak des harten was.

Als het in 1905 gaat om Kuyper uit het zadel te lichten is het gemeenste niet gemeen genoeg.

Hans zal zich later schamen over zijn brochure, **Het Volk** schrijft: „om Dr Kuyper te weren, moet desnoods op den duivel worden gestemd”, de liberalen verkopen er hun eerstgeboorterecht voor.

De liefde in de harten der duizenden wortelde in dezelfde grond. Velen hebben hem nooit gezien, noch zijn stem gehoord — Den Haag en Amsterdam was toen nog ver en een radio droeg de stem niet over het land — hebben dikwijls de mens Kuyper niet kunnen volgen, maar zij hadden hem lief, hartstochtelijk lief, omdat hij vertolkte wat in hun hart leefde, omdat hij gestalte gaf aan hun onzegbaar maar diep doorleefd geloof.

De Profeet, de van God gezondene — zegt Elout. Ja zeker, de profeet bij de gratie Gods.

De Nederlandse Calvinist boven de vijftig heeft van zijn belijdenis, zijn credo, zijn strijd geen ander beeld dan Kuyper hem boetseerde.

Voor hem is deze periode na de oorlog, de tijd van relativisme, ontbinding, beginselverdoezeling en doorbraak, een armzalig, bloedarm tijdperk, waarin het would be ten troon verheven wordt en de nivellering als een schoon ideaal wordt nagejaagd. Kuypers bazuinstitoot zou dit gammel geheel ineen doen storten.

Maar er is geen Kuyper meer.

De „wij” hebben wel de herinnering, maar blijkbaar niet de kracht om tegen de geest der eeuw in te roeien. En onze kinderen? om van de kindskinderen maar niet te spreken.

Maken die de heilige erfschat verder vruchtbaar? Is hun strategie, bij wisselende tactiek naar gelang de omstandigheden, de zelfde?

Weten zij wat die erfschat inhoudt? Kennen zij Kuypers levensstrijd nog?

Er zijn symptomen, die deze vragen rechtvaardigen. Elk pessimisme is mij vreemd, elk geweeklaag een gruwel.

Iedere periode heeft zijn eigen gestalte.

De klok kan men niet terugdraaien en het niet voortzetten van de uit nood geboren coalitie op politiek terrein beangstigt mij niet in het minst. Met Rooms-Katholieken, die Schaeapman niet meer kennen en Nolens' woord vergeten zijn, lokt een nauwe samenwerking allerminst aan.

De politieke strijd is vandaag niet precies gelijk aan die van 1878 en 1901.

Maar de geestelijke strijd is in wezen niet veranderd. Als een liberaal als Elout, die in 1920 op meesterlijke wijze wist te tekenen, stemt het tot nadenken als dertig jaar later de „kinderen” die niet meer verstaan.

Internationaal, meer nog dan nationaal, liggen thans de geestelijke banden. Kuiper was ook in dat opzicht zijn tijd vooruit.

Naarmate de mist der naoorlogse omstandigheden optrekt, zal het geboden zijn het doel weer scherp te zien en te formuleren.

God zal de kracht moeten geven, zoals Hij eens een Kuiper gaf. Doch ook in dezen hebben we de erfenis ons gelaten, te aanvaarden en toe te passen.

Grote verantwoordelijkheid rust op ons geslacht. Als onze taal een taal des harten is, dan zal daar de kracht weer uit gevonden moeten worden om in Kuipers spoor verder te gaan.

Desnoods tegen wind en getij in.

Dan zal hetzelfde geloof, dezelfde bezieling, dezelfde overgave ons weer moeten uitdrijven tot de onverzoenlijke kamp met ongelooft en humanisme.

Daartoe kan ook dienen, dat we gedenksteden oprichten om de kinderen, maar vooral de kindskinderen de daden Gods in herinnering te roepen.

Daarbij is ook van belang het levend houden van de gedachtenis aan de man, die een leidsman en voortrekker was, een van God gezondene.

De echo van de klokken, die over zijn graf geluid hebben, mag niet wegsterven.

Volstrekt onbevredigend

H. ALGRA

De P.v.d.A. heeft thans ook in de Tweede Kamer bij monde van haar fractieleider, Jhr. Van der Goes van Naters, openlijk en officieel verklaard, dat zij de revolutie van Spaak, die leidde tot de eliminering van de wettige en door de meerderheid van het Belgische volk begeerde Koning, goedkeurt en bewondert. Zij prijst Spaak om de door hem geleide revolutie, die de grondwet, toen het er op aankwam, tot een waardeloos papier maakte, als de redder van de natie en de grondwet.

Toen de Koning overeenkomstig de wens van de meerderheid van het volk en in overeenstemming met het verantwoordelijk Ministerie in zijn eigen land terugkeerde, heeft Spaak, wiens partij in de minderheid was, de mensen op straat gebracht, hij heeft zich aan de kop van de optocht gesteld, die het aftreden van de Koning eiste. Hij is opgemarceerd met naast zich de leider der communisten en achter zich in één falanx de communisten en de socialisten; hij heeft mee de algemene politieke werkstaking bevorderd en bedreigd met een opmars naar Brussel, zoals Mussolini er een naar Rome had georganiseerd; hij heeft verklaard, dat de revolutie daar was en dat de Regering onmiddellijk voor de eisen der minderheid had te wijken. En dit alles, deze hele revolutionaire actie, heeft de diepe bewondering van de socialisten in Nederland. *Zij huldigen Spaak voor deze geslaagde revolutie.*

Dr Schouten heeft er goed aan gedaan, deze zaak bij het parlementair debat aan de orde te stellen. Want het is geen Belgische kwestie. Het is een socialistische kwestie. Het is óók de kwestie van de socialisten in Nederland. Zij staan, blijkens hun adhaesie aan de revolutie van Spaak, op het standpunt, dat een

rode *minderheid* op het moment, dat zij opportuun acht, en in het geval, dat zij meent, dat de wettige regering, gesteund door een volgens algemeen kiesrecht gekozen parlement, niet voldoende handelt in overeenstemming met de eisen van die rode minderheid, dient te grijpen naar de revolutionaire middelen van oproer, straatterreur, algemene politieke werkstaking, waarbij het volk wordt verstoken van waterleiding en electrisch licht, teneinde door deze revolutionaire middelen „de natie en de grondwet te redden”.

Dat is de revolutionaire practijk van de socialistische revolutionair Henri Spaak, en dat is de revolutionaire leer van de P.v.d.A. in Nederland. De P.v.d.A. zou haar eigen leer en haar eigen adhaesie-betuiging aan Spaak verloochemen, als zij niet in Nederland als het opportuun zou schijnen en zij meende, dat haar eisen, die zij als minderheid stelde aan een wettige Regering, niet voldoende werden ingewilligd, hetzelfde zou doen, en zou trachten, ook in Nederland een Spaakse revolutie te ontketenen, tot „redding van de natie en van de grondwet”.

En na deze hulde aan de revolutie van Spaak, waarbij terreur een van de voornaamste strijdmiddelen was, verklaart Jhr Van der Goes van Naters namens deze zelfde partij, dat de P.v.d.A. afkerig is van alle terreur.

Blijkbaar kan deze verklaring niet anders bedoeld zijn dan met de bekende reservatio mentalis, het geestelijk voorbehoud van de Jezuieten, n.l. aldus: de P.v.d.A. is afkerig van alle terreur en revolutie, *behalve wanneer socialisten haar ontketenen, al of niet gesteund door de communisten.*

Men kan dit scherp vinden of onaangenaam. Maar het is volstrekt in overeenstemming met de feiten.

De jongeren Studieclubs

De Jongerenraad der Europese Beweging

H. D. W. BOVEN

In het Nederlandse jongerenland is een nieuwe ster aan het firmament verschenen: de Jongerenraad der Europese Beweging. Deze raad wil zijn een plek waar jongeren uit geheel verschillende kring met elkaar kunnen spreken over de vernieuwing en de toekomst van het oude Europa.

Wij mochten de oprichtingsvergadering als genodigde bijwonen.

Enkele indrukken, die wij op deze vergadering opdeden, willen wij hier doorgeven.

* * *

De vergadering stond onder leiding van Thijs Booy, de voorzitter van het initiatief-comité tot oprichting van de raad. Deze jonge „Europeaan” (de heer Booy kent West-Europa en de daarin werkende krachten onder de jongeren als geen ander jeugdig Nederlander) wist inderdaad door een met veel verve en vooral met grote welsprekendheid gevoerde leiding kleur, stijl en gewicht aan de bijeenkomst te geven.

Dat was een positieve indruk. Die echter slechts betrekking had op de formele kant van de zaak.

Onze indrukken ten aanzien van de materiële kant van de zaak zijn helaas niet positief, maar negatief.

* * *

Tijdens de vergadering n.l. kwam onwillekeurig bij ons de gedachte op: Wat zal het toch moeilijk zijn voor Calvinistische christenen om in een dergelijk gemengd gezelschap, als zich in de hierbedoelde raad heeft verenigd, de juiste houding, het juiste optreden, de juiste woorden te vinden.

Ongetwijfeld zal het feit, dat deze oprichtingsvergadering openbaar was in belangrijke mate debet zijn geweest aan deze indruk.

Dat feit immers zal er in niet geringe mate toe hebben bijgedragen dat de sprekers (sprekster) stuk voor stuk hebben gepoogd een zo groot mogelijke eenheid naar buiten te demonstreren en derhalve de principiële verschillen op de achtergrond hebben gehouden.

Wij menen dan ook dat, wil deze raad, samengesteld uit — laten we maar korthedshalve schrijven — Humanisten, Rooms-Katholieken en Christenen, alleen dan levensvatbaarheid zal blijken te bezitten wanneer hij strikt blijft een trefpunt.

Mensen van geheel verschillende politieke overtuiging zijn tot de conclusie gekomen, dat gestreefd moet worden naar een Federatie in West-Europa. Over dat einddoel zijn Socialisten, Rooms-Katholieken, Liberalen en Anti-revolutionairen het wel eens. Maar hoe nu in concreto die Westeuropese federatie er moet uitzien, ja ten aanzien daarvan bestaan tussen de genoemde groepen ongetwijfeld belangrijke principiële verschillen. Die komen nog wel niet zo duidelijk tot uiting, omdat we nog aan het begin van het integratieproces staan, maar bij verdere voortschrijding van dat proces zullen de hier bedoelde verschillen toch ongetwijfeld steeds duidelijker gaan spreken. Bij de praktische verwezenlijking zal o.i. in ons land in het leger van voorstanders van de Westeuropese federatie eenzelfde scheiding optreden als die in het leger der kiezers te onzent bestaan.

Vandaar dat naar ons oordeel de raad slechts dan levensvatbaar zal blijken te zijn, wanneer hij zich verre houdt van iedere actie naar buiten en uitsluitend wil zijn en blijven een trefpunt, een contactpunt, waar men kan komen tot uitwisseling van gegevens en van plannen. De propaganda voor de idee der Federatie en de uitkristallisering van gedachten betrekking hebbende op de verwezenlijking der Federatie, zullen echter door en voor de eigen groep moeten worden verricht.

* * *

Behalve Thijs Booy, die als voorzitter een openingswoord sprak, hebben in de hierboven bedoelde vergadering gesproken de heren P. J. S. Serrarens, Mr Dr A. A. van Rhijn en Oosterzee en Mevrouw Prof. Dr G. H. J. van der Molen.

Zoals bekend is de heer Van Rhijn een van de Christenen, die na de oorlog zijn toegetreden tot de Partij van de Arbeid. Eén van de motieven hiertoe was: We moeten in die partij gaan om daarin het Evangelie te kunnen brengen. Zo kunnen we inderdaad worden een zoutend zout.

Welnu het moet ons van het hart, wanneer de heer Van Rhijn in de Partij van de Arbeid voor zijn geloofsovertuiging op dezelfde ma-

nier uitkomt als hij dat deed in deze vergadering, dan komt er van een ware Evangelieprediking maar zeer weinig terecht en gaat er ook totaal geen wervende kracht van uit. Wel heeft hij met aanhaling van verschillende Schriftgegevens betoogd waarom hij voorstander is van het streven naar een West-europese Federatie. Maar zijn betoog culmineerde niet in een ernstige oproep tot alle niet-Christenen om bij het streven naar en de verwezenlijking van deze Federatie te luisteren naar en gehoorzaam te zijn aan de Schrift. Zijn slotconclusie was niet: de Federatie zal Christelijk zijn of ze zal ze niet zijn, maar Christendom en Humanisme zijn beide waardevolle pijlers voor het bouwwerk der Europese Federatie. Teleurstellend voor ons was, dat ook de spreekster uit onze eigen kring, door Thijs Booy genoemd: de Moeder van het Verzet,

in haar toespraak verzuimde de toehoorders met klem op het hart te binden: Vertrouwt (ook in dezen) op den Heere met uw gansche hart, en steunt op uw verstand niet (Spreuken 3 : 5).

Dit deed ons leed, vooral omdat de spreekster elders nimmer aflaat om waar zij daartoe de gelegenheid krijgt deze toon te laten horen. Voor de antirevolutionair, die in deze raad zitting nam, zou het een sterke steun zijn geweest als dit geluid nu ook gehoord was. Die kans werd gemist.

Het werd ons in deze vergadering inmiddels wel duidelijk welke roeping in dit gezelschap voor de antirevolutionair is weggelegd. Het doen horen van een duidelijk principieel geluid.

De A.R.J.O.S. kan dit alles vrij rustig aanzien. Haar medewerking wordt niet gevraagd, de raad kent slechts individuele leden.

ZO KWAAD IS 'T NIET

E. VAN RULLER

In een vorig nummer van „Nederlandsche Gedachten” is mijn vriend de Kwaadsteniet ontploft met een smartekreet over „onze jongeren”. Zijn artikel is clandestien in het jeugddeel van dit tijdschrift verzeild geraakt. Dat was noch zijn noch onze bedoeling. Juist daarom te meer echter roept dit artikel om een antwoord uit de kring onze jongeren. Het doet mij naar de pen grijpen om hem en allen te zeggen: zo kwaad is 't niet

* * *

Allereerst dit.

Tegen het artikel van de Kwaadsteniet heb ik het bezwaar dat het in verleden tijd is geschreven. De schrijver maakt bezwaar tegen de critiek bij de tegenwoordige jeugd, hij constateert een tekort aan politieke activiteit, die hij dan meer beperkt tot strijdlust bij acties en hij concludeert dat slechts hier en daar (in Rotterdam onder leiding van een man met een drieletterige naam en in Den Haag de mobielgeest) enige opleving is. Het kiezen van de beide voorbeelden is typisch. Volgens de Kwaadsteniet wordt het onder de jongeren pas goed als de oude geest gaat herleven, als er weer geestdrift bij verkiezingsacties komt en als de jeugd weer vechten gaat. Maar hij vergeet dat dit verleden tijd is en dat hij deze activiteit, naar het oude model, niet meer terug verwachten mag. De strijd ligt anders, de problemen liggen anders, de tijd is anders, de organisatorische vorm is anders. De oude vorm kan niet weer herleven, want daarvoor zouden we de oude vorm in de organisatie weer moeten opwekken, waardoor een innerlijke strijd zou ontbranden. Nu heb ik mijn oordeel ook over de tijd van waaruit de Kwaadsteniet schrijft. Wij hadden de propaganda-clubs, een organisatie die — uitzonderingen

daargelaten — met moeite in het leven gehouden werd. Wij hadden de A.R.J.A., die in 1929 enthousiast startte en 200 clubs kreeg. Ongeveer tien jaar later waren er nog nauwelijks 100 clubs overgebleven.

Maar waar praten we over? Deze organisatorische vormen hebben na de storm der bezetting hun oplossing gevonden in A.R.J.O.S. en in Propaganda-clubs binnen partij-verband.

Daar heb ik mee te maken, daar heeft mijn vriend de Kwaadsteniet mee te maken. Hij kan de „mobielgeest” slechts vaardig zien worden, binnen dit raam. Wij leven niet in verleden-, doch in tegenwoordige tijd.

De tegenwoordige tijd.

Is die nu zo kwaad?

Vooreerst heb ik — ook hij — in de zware oorlogsjaren de jongeren taken zien vervullen die de vroegere activiteit verre, zeer verre, in de schaduw heeft gesteld. Het is merkwaardig hoe snel men over het algemeen dit feit weer vergeten is. In ons oordeel moet vervolgens worden verwerkt het feit, dat deze jeugd bij de bevrijding zoveel teleurstellingen te verwerken kreeg, dat een geest van schuwheid zich niet geheel ten onrechte van haar heeft meester gemaakt.

Op grond hiervan moeten we met ons na-oorlogs oordeel voorzichtig zijn. Na de oorlog zaten we met een totaal geruïneerd leven, ook in organisatorisch politiek opzicht. De jeugd moest worden teruggelied tot een activiteit binnen organisatorische lijnen en tot de activiteit van de beginselstudie, die een vijftal jaren — practisch een jeugd-generatie — had stilgestaan.

Zijn we daarin geslaagd?

Voor een belangrijk deel ja, zelfs met dien verstande dat belangrijk meer jongeren dan voor 1940 zich aan de directe politieke activiteit geeft. Ik zeg niet dat dit overal en altijd zo is. Misschien blijft een bepaalde plaats of omgeving achter. Maar in het geheel spreken de feiten.

Binnen het raam van de partij werkt de A.R.J.O.S. Zij heeft het aanvankelijk getal van 400 clubs wel niet kunnen handhaven, doch het aantal ligt nog stevig boven de 300. Vergeten we niet dat het feit, dat het op vele plaatsen nog niet lukken wil, voor een niet onbelangrijk deel te danken is aan de ouderen die zich aan de jeugd eenvoudig niets gelegen laten liggen.

Dat met deze jeugd wel iets is te beginnen bewees vorig jaar de actie in Friesland, waar men in goede samenwerking, tussen A.R.J.O.S. en Regionaal propaganda-comité, pl.m. 3000 jongeren een politieke kadercursus met een toegangsprijs van f 1.50 heeft laten volgen.

Dat met deze jeugd te werken is, bewees de verkiezing in 1948. 7000 jongeren trokken op een Zaterdagmiddag naar Amsterdam voor een verkiezingstoogdag en na de verkiezing heeft men mij van de zijde der K.V.'s om strijd verzekerd dat de medewerking van de jeugd goed was geweest.

De toogdag bewerkte dus wel wat. Wat mankeert er dan?

Ik vraag: Waarom toch het zo zwartgallige beeld? Zo kwaad is 't niet, mijn vriend de Kwaadsteniet!

Of ik dan zo tevreden ben?

Of ik dan geen wensen heb?

Ik ben nog lang niet tevreden en met mij is de A.R.J.O.S. dat ook niet. Wij hebben nog vele wensen, veel meer dan de heer de Kwaadsteniet.

Wij zullen met de A.R.J.O.S. niet mogen rusten voordat zij geworden is tot een vormingscentrum, dat het grootste deel van de A.R. voelende en denkende jeugd omvat. Dat is veel belangrijker, dan dat we de jeugd actief hebben voor onze propaganda-actie, om de taak te vervullen die in wezen door alle leden van de kiesvereniging moet worden vervuld. Onze taak is niet de taken op te rapen die ouderen, leden van de K.V., laten liggen, doch onze taak is voorbereiden voor die taak.

Ik verzeker aan elke kiesvereniging dat zij ons krijgen kan, als er in verkiezingstijd veel werk moet worden gedaan. Spreek echter, zo vraag ik, niet over ons maar tot ons. Dan zal men ervaren dat het met de jongeren zo kwaad nog niet is.

DE STUDIE-CONFERENTIE H. D. W. BOVEN

Thans behoort ook onze derde studieconferentie weer tot het verleden. En ook op deze conferentie kunnen wij met dankbaarheid terugzien.

Bij het treffen van de voorbereidingen reeds hebben we kunnen constateren, dat deze studieconferenties een steeds grotere plaats in het leven onzer organisatie gaan innemen. Kostte het vorig jaar enkele provinciale besturen nog moeite het toegestane aantal deelnemers te vinden, dit jaar hebben de besturen, een enkele misschien uitgezonderd, daarmede in ieder geval geen moeite gehad. Over 't algemeen was het aantal gegadigden groter dan het toegestane aantal deelnemers. Dat wijst er o.i. op, dat het werk van de landelijke organisatie langzamerhand meer bekendheid krijgt, dat het gewaardeerd wordt en ook dat het, tenminste wat het organiseren van studieconferenties betreft, in een behoefte voorziet.

Ook tijdens de conferentie zelf hebben we dat kunnen constateren. Ook, en dat stemt ons in het bijzonder tot dankbaarheid, dat de jongeren zich met grote lust en ijver zetten tot de bestudering der politieke vraagstukken. Uit verschillende uitspraken, die wij opvingen, zelfs in die mate, dat de jongeren zelf er geen enkel bezwaar tegen zouden hebben gehad wanneer ook de Vrijdagavond, die nu in het teken der gezelligheid heeft gestaan, gewijd zou zijn geweest aan de behandeling van ernstige zaken.

* * *

Zoals bekend is de hoofdbezigheid op de conferentie geweest de behandeling van het referaat

van Dr A. Veerman: „De politieke Partijen en haar samenspel”.

Over datgene, wat in het kader van deze behandeling is gesproken, zullen wij nu niets vermelden. Te zijner tijd zullen onze clubs daarover wel meer vernemen.

Er is een uitvoerig verslag van het besprokene gemaakt, welk verslag aan alle deelnemers der conferentie is toegezonden. Deze deelnemers zullen er nu zorg voor dragen, dat de in dat verslag verwerkte stof wordt gedistribueerd onder de clubs.

* * *

Nog een enkele opmerking over de Zaterdagmorgen.

Die Zaterdagmorgen was goed. De toen gehouden speeches hebben wel een internationaal stempel gedragen.

Als eerste sprak — en dat was volgens het programma — de heer A. Stapelkamp, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en ex-voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond. Met nadruk wees de heer Stapelkamp in zijn speech op de zeer belangrijke wijziging die zich heeft voltrokken in onze betrekkingen met het buitenland. En dat slaat dan zowel op Nederland als op de Antirevolutionaire Partij. Want de wijziging die zich internationaal in de politieke constellatie en in de positie van Nederland temidden der staten heeft voltrokken, heeft ook de werkingssfeer van de Antirevolutionaire Partij verover onze grenzen verruimd.

Kon in de Troonrede van 1939 nog volstaan worden met slechts één zinsnede over onze buitenlandse

De aanwezigheid van Prof. Jaarsma was onverwachts. Het was dus wel een bijzondere tref dat de toespraak van de heer Stapelkamp zozeer was toegespitst op onze internationale taak.

Natuurlijk kreeg tot slot Prof. Jaarsma het woord. In een vlotte geestige speech schetste hij de positie der Calvinisten in Amerika.

betrekkingen, uit de Troonrede van 1950 blijkt overduidelijk, dat behalve onze militaire ook onze fiscale, onze economische en onze sociale politiek beheerst worden door de internationale verhoudingen en de internationale samenwerking.

Dat betekent, aldus de heer Stapelkamp, dat wij ons moeten omschakelen. Wij staan nu zeer concreet voor de vraag: Hoe kunnen wij onze beginselen doen doorwerken in de internationale verhoudingen. Eén onze eerste taken is nu geworden: Contacten leggen met geestverwanten in het buitenland, internationale verbanden tot stand brengen, opdat wij tezamen met geestverwante buitenlanders als eenheid naar voren kunnen komen, waar dat mogelijk en nodig is.

Nog een opmerking van de heer Stapelkamp in dit verband gemaakt willen wij doorgeven en wel deze, dat naar zijn oordeel, onze activiteit op internationaal gebied binnenlandse vruchten zal opleveren. Wellicht komt daardoor de dag dichter bij waarop een Protestants-Christelijke partijformatie een feit wordt.

Hiermede zijn wij 't van harte eens.

Wij zouden daar nog dit aan willen toevoegen. Met deze twee taken: het leggen van contacten met geestverwanten in het buitenland en het daadwerkelijk streven naar het doen beantwoorden van de internationale verhoudingen aan de eisen van Gods Woord, heeft de Antirevolutionaire Partij de mogelijkheid gekregen weer meer te gaan spreken tot de verbeeldingskracht der jongeren. De jeugd vraagt idealen. Welnu, hier zijn idealen.

Positieve, thetische arbeid op dit uitgestrekte terrein zal ongetwijfeld nieuwe impulsen geven aan het meelevens en de activiteit der jongeren.

* * *

Die Zaterdagmorgen hadden wij een hoge, zeer gewaardeerde gast in ons midden in de persoon van Dr C. Jaarsma, professor aan het Calvin College te Grand Rapids in de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

Tenslotte wekte hij de jongeren op te komen tot verdieping van het persoonlijk geloofsleven.

Dat is wat meer dan het verdedigen van geloofswaarheden. Dat kan men per slot van rekening op intellectuele wijze doen zonder zelf Christen te zijn, aldus Prof. Jaarsma.

Ongeveer dezelfde waarschuwing liet Mr J. A. de Wilde horen tegen het einde van onze tweede studieconferentie, vorig jaar te Loenen gehouden. Laten wij haar allen ter harte namen.

* * *

Nogmaals, met dankbaarheid kunnen wij op deze conferentie terugzien. Er heerste een goede geest. Er was lust tot bestudering en kennismaking van het gebodene. De deelnemers hebben veel stof meegekregen ter overdenking en ter verwerking. Moge de vrucht daarvan gezien worden in onze organisatie en in de Antirevolutionaire Partij, die ook onze partij is.

Toogdag van het Provinciaal Verband Noordholland te Amsterdam

Op Zaterdag 14 October 1950 kwam het provinciaal verband der Arjos in Noordholland voor het eerst sinds 1948 weer bijeen en wel in Krasnapolsky, het Mekka der Amsterdamse Antirevolutionairen.

De voorzitter, Mr C. J. Verplanke, die van de gedachte was uitgegaan, dat iedere aanwezige buiten het bestuur een winstpunt genoemd mocht worden, stond beschaamd (en dat gebeurt niet zo spoedig) over zijn laaggespannen verwachtingen. De ruim 150 aanwezigen hadden zelfs de eerste rij stoelen niet onbezet gelaten en dat is toch de rij, waar men eerst plaats neemt, als men nergens anders een zetel heeft kunnen vinden. U zult begrijpen, dat de voorzitter behalve beschaamd ook verheugd was; temeer daar hij in staat was

Mr A. Bruch, de voorzitter van het provinciaal comité, en vele andere bekende figuren uit de diverse kamer- en statenkieskringen welkom te heten. Zijn vreugde was nóg groter, toen hij aan deze heren de inhoud van het 4e lid van art. 45 der partijstatuten mocht voorlezen!!...

Een bijzonder woord van welkom was op zijn plaats ten aanzien van de heer H. D. W. Boven, die het bestuur der Nationale Organisatie vertegenwoordigde, en van Prof. Dr S. U. Zuidema, die in deze vergadering refereerde over: „**Christen en Politiek**”.

Als Christenen zich afvragen, of zij aan politiek moeten „doen”, aldus Prof. Zuidema, dan moeten zij niet afgaan op hetgeen hun buurman-niet-Christen daarvan zegt. De beslissing moet vallen in de binnenkamer, in de kerk, bij het lezen in de bijbel. Dan zal de bezieling, die voor dit werk ook nodig is, hem nooit ontvallen. Alleen dán kan er sprake zijn van volharding der heiligen. De Christen, die op deze wijze zijn beslissing heeft genomen, weet immers, dat God is de Behouder der **wereld**. Christus heeft zichzelf aan die wereld gegeven. En dáárin bestond de gehoorzaamheid van Christus, dat Hij de wil Zijns Vaders volvoerde. Als navolger van Christus zal de Christen óók willen werken voor het behoud der wereld.

Daartoe moet hij zich goed bewust zijn van zijn roeping. En dan rijst de vraag: „Wat is roeping?” „Wie is het die roept?” Sommigen zeggen: „De tijd roept mij”, en anderen: „Ik, d.i. mijn diepere wezen, roept mij”. Dit leidt tot subjectivisme. De Christen weet echter, dat, wanneer hij tot iets wordt geroepen, er aan hem niet wordt gevraagd, wat naar zijn inzicht zijn taak is. Neen, Gód legt hem een taak op ten behoeve van de tijd, waarin hij leeft. Om 's Heeren wil zal hij aan de hem opgelegde taak blijven werken. De vreze des Heeren houdt hem op de plaats, waar God hem gesteld heeft.

Pas, wanneer ge een gelovige zijt, krijgt ge er oog voor wat het ambt der gelovigen inhoudt en kunt ge de vraag: „Moet een Christen aan politiek doen” goed beantwoorden. Daarom is vóór alles bekering des harten nodig; eerder „ziet” ge Uw taak niet, weet ge niet wat het ambt der gelovigen inhoudt.

Aldus ligt er voor de jongeren een heerlijke taak op politiek gebied. In Jezus Christus is nimmer

sprake van een verloren zaak. Daarom: Dient God met blijdschap geeft Hem eer.

Op dit referaat is een stevige bespreking gevolgd, die af en toe een bepaald „spannend” karakter kreeg.

Voorts hebben in deze vergadering secretaris en penningmeester kond gedaan van hun administratieve resp. financiële lotgevallen over de afgelopen periode. Daaruit bleek, dat in Noordholland gaandeweg vooruitgang wordt geboekt. 26 levende clubs (18 waren er op deze vergadering vertegenwoordigd) staan thans ingeschreven.

Financiëel is er nog weinig perspectief. De afdracht aan het Prov. Verband werd weliswaar ter vergadering bepaald op f 0,10 per lid per jaar, doch zonder de medewerking van de provinciale partij-instanties zal er wel een „luctor” maar geen „emergo” zijn.

Tenslotte verdient nog vermelding, dat in de vacature in het bestuur der Nationale Organisatie, ontstaan door het bedanken van Mr R. K. P. Kalbfleisch als vertegenwoordiger van het Prov. Verband Noordholland, werd voorzien door de verkiezing van Mr C. J. Verplanke als zodanig. Noordholland neemt nu zijn plaats in de Nationale Organisatie weer in!

Mr T. van Smeden, secretaris.

Adreswijzigingen

De clubs, die het aangaat, gelieven de volgende adreswijzigingen te noteren.

De Secretaris van het Provinciaal Verband Zuid-Holland, de heer Sj. Jonker, is verhuisd van Vlietboomstraat 89 naar Polsbroekstraat 56 te 's-Gravenhage. (Telefoon 390599).

Het secretariaat van het Provinciaal Verband Friesland, dat voorheen in handen was van de heer Sj. de Vries te Huizum, berust thans bij de heer G. Oostijen, Vossegatsteeg 2 te Franeker.

Deelnemers
Studie-conferentie

Friese ARJOS-clubs vergaderden

Zaterdagmiddag j.l. vergaderde in hotel Spoorzicht te Leeuwarden het prov. bestuur van Arjos met de afgevaardigden van de clubs.

In zijn openingswoord zei de voorzitter, de heer Brandsma, o.m. dat hij harde dingen moest zeggen omtrent de clubs.

In de afgelopen tijd zijn namelijk 20 clubs verdwenen, terwijl hier tegenover slechts 9 zijn opgericht.

Men merkt steeds weer op, dat wij er toch niets meer aan kunnen doen en verder dat men het bovendien te druk heeft met andere dingen. Hierin ligt echter niet de oorzaak, want vroeger hadden de mensen ook heus wel wat te doen, maar deze moet gezocht worden in de gesteldheid van ons hart.

Daarom moeten we onze roeping weer bewust worden.

Over de hoofden der aanwezigen riep hij de kiesverenigingen op de clubs te steunen.

Uit de jaarverslagen van de secretaris en de penningmeester bleek, dat het aantal aangesloten clubs thans 39 bedraagt en dat er een kassaldo van f 299,14 is.

Bij de gehouden bestuursvergadering werd de heer Van Raay te Leeuwarden herkozen en de heer Amels te Sneek gekozen.

Na de pauze hield de heer Van Abbema, lid van Ged. Staten, een gloedvolle rede, getiteld: „Wat heeft Groen van Prinsterer ons vandaag te zeggen?”

In het slotwoord sprak de 2e voorzitter, de heer De Vries, nog over doel en werkwijze der clubs. Staande de vergadering werd een felicitatie-telegram opgesteld voor Dr J. Schouten, in verband met zijn ere-promotie.

G. OOSTIJEN, Secr.

Nazorg Studieconferentie

In de periode van voorbereiding en uitvoering van de plannen ten aanzien van de derde studieconferentie was het woord aan het bestuur der Nationale Organisatie.

Nu zijn de besturen der provinciale en stedelijke verbanden aan de beurt. Op hen rust de verplichting er voor zorg te dragen dat inderdaad ieder der deelnemers een aantal clubs krijgt toegewezen en dat deze clubs ook metterdaad worden bezocht.

Wij vertrouwen dat de besturen met de nodige voortvarendheid de uit deze verplichting voortvloeiende maatregelen zullen treffen, zo zij deze al niet getroffen hebben.

De Schetsenbundel

De Schetsenbundel is er!

De nurksen onder onze leden denken misschien bij 't lezen van dit bericht: Ze hadden met die bundel nu nog maar even moeten wachten. Dan was 't tenminste een aardige Sinterklaasverrassing geweest! Wij zijn er echter van overtuigd, dat ook deze leden de verschijning er van van harte toejuichen.

Inderdaad heeft de verschijning langer op zich laten wachten, dan het bestuur der Nationale Organisatie ook maar kon vermoeden. Maar..... de inmiddels verstreken tijd is gebruikt om het in de bundel geboden studiemateriaal zo goed mogelijk te doen zijn. Ongetwijfeld wordt het uitstel der verschijning gerechtvaardigd door het resultaat van het meerdere werk dat aan de bundel is besteed. Als titel kozen wij het veelzeggende: „Roeping en Taak”.

En nu aan de slag met deze bundel!

De eerste bestellingen zijn reeds uitgevoerd. Wij hopen, dat de eerste oplage nog dit seizoen geheel wordt afgenomen. Iedere club bestelle 5 exemplaren. De prijs bedraagt f 1.75. Bestellingen gaarne door overschrijving van het verschuldigde bedrag op het bekende gironummer.

„De lijn onzer politiek”

Het onder deze titel verschenen boekwerkje bevat de vijf op de Toogdag gehouden redevoeringen. Ook dit boekje is een uitnemende studiebron. Het feit, dat onder de redevoeringen literatuurlijsten zijn opgenomen, verhoogt de waarde ervan zeer. Het boekje is zeer smaakvol uitgevoerd en bevat 54 bladzijden druks. De prijs is vastgesteld op 75 cent per exemplaar.

Over de inhoud kunnen wij kort zijn. De geestverwante dagbladpers heeft vrij uitvoerige verslagen van de redevoeringen opgenomen. Slechts naar aanleiding van de rede van de heer R. Gosker willen wij een enkele opmerking maken. Diens speech „Om 's Lands Behoud” is n.l. een uitstekend gedocumenteerd betoog ter verdediging van het sociaal-economisch beleid van Dr H. Colijn. Om die reden zouden wij dit boekje gaarne in handen zien van hen die of zeer kritisch staan tegenover dit beleid van Dr Colijn, of rondlopen met vragen te dien aanzien. En de voorstander van dat beleid levert het uitnemend materiaal voor de verdediging ervan tegenover politieke tegenstanders of tegen de bovengenoemde groepen van geestverwanten.

De politieke partijen en haar samenspel

Dit is de titel van het door Dr A. Veerman op de studieconferentie gehouden referaat. Dit referaat is in brochurevorm verkrijgbaar bij het bureau Centraal Comité.

Van deze brochure zijn reeds vrij veel exemplaren verkocht. Een beperkt aantal wacht echter nog op kopers.

Die kopers zullen de leden onzer clubs moeten zijn. Het referaat zal deze winter op al onze clubs worden behandeld. Laten de besturen der clubs nu besluiten een aantal exemplaren af te nemen: enkele voor de bibliotheek en een groter aantal voor de individuele leden.

De brochure kost 50 cts. per stuk. Bestellingen gaarne door overschrijving van het verschuldigde bedrag op girorekening No. 89673 t.n.v. de A.R. Partij te 's-Gravenhage.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: Dr J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Voortvaren

R. GOSKER

Nederlandsche Gedachten verschijnt voor de laatste maal in dit formaat en in dit omslag. Gedurende 5 jaren is het in deze vorm verschenen. Het volgend jaar zal het er evenwel iets anders uitzien. Het formaat is dan wat groter. Dat geeft typografisch meer mogelijkheden. De bedoeling is dan ook om door meer verscheidenheid de aantrekkelijkheid van ons blad te vergroten.

Toen wij vijf jaar geleden met ons kaderblad in zee gingen leefden wij in de overtuiging dat als basis 20.000 lezers mocht worden aangenomen. Op die basis waren de berekeningen opgezet. Op die basis was het ook mogelijk om 26 x per jaar, en dus om de twee weken te verschijnen met 16 pagina's.

Aanvankelijk had het er inderdaad veel van weg dat wij ook direct op de 20.000 aanstevenden. Maar na de eerste 10.000 stagneerde de toeloop. Het aantal klom nog tot 12.000. Daarna kwam de kentering en wij zakten weer tot rond 10.000 terug. Op dit aantal staan wij nu.

Dit is tot nog toe onbevredigend.

Het Centraal-Comité is en blijft van mening dat een partij, die ruim 600.000 stemmen op zich weet te verenigen, inderdaad moet beschikken over een meelevend en actief kader van 20.000 mannen en vrouwen.

Dat wij in het verleden dit aantal niet konden bereiken is mee oorzaak geweest dat de redactionele verzorging niet zo was als zij moest zijn, want specifieke krachten konden

niet worden aangetrokken. Maar bovendien de opwaartse beweging van de papierprijzen maakten het onmogelijk om voor f 3.— per jaar om de twee weken het blad te doen verschijnen. Dit is de oorzaak dat drastisch moest worden bezuinigd. Die bezuiniging werd vooral verkregen door vermindering van de frequentie. Het blad verscheen slechts 15 maal of 16 maal per jaar. Het aantal pagina's bleef echter gehandhaafd op ongeveer 400 pagina's per jaar.

Nu wordt de reorganisatie doorgevoerd, welke voortvloeit uit de voorstellen, die op de Buitengewone Deputatenvergadering van dit jaar werden aanvaard. Een begroting werd daartoe opgezet. Dat gebeurde uit de aard der zaak reeds vele maanden terug. Inmiddels zijn de papierprijzen opnieuw schrikbarend gestegen. De dagbladen hebben dientengevolge zeer onwillig, maar noodgedwongen de prijs moeten verhogen. De papierprijzen liggen nu 6 x ja 7 x zo hoog als voor de oorlog. Bovendien spelen bij de drukkosten ook de diverse loonronden een rol. Desondanks is de prijs van Nederlandsche Gedachten niet verhoogd. Die prijs is gebleven f 3.— per jaar. Maar nu begrijpt iedere lezer, dat een prijs van f 3.— niet redelijk verantwoord is. Daarvoor kan het eenvoudig niet.

Toch, het kan wel!

Maar dan moet het worden gezocht in de uitbreiding van de lezerskring.

Wanneer het aantal abonnementen verdub-

C. SMEENK

Een zeventig-jarige

Deze maand, het was de 10e December, heeft de heer C. Smeenk zijn zeventigste verjaardag gevierd. Dit geeft ons aanleiding om voor een ogenblik de aandacht van onze lezers te vragen voor deze toch wel in veel opzichten merkwaardige persoonlijkheid.

De heer Smeenk was en is een voortreffelijk man.

De Antirevolutionaire Partij is hem veel verschuldigd. Gedurende dertig jaar was hij Kamerlid. Hij behoorde niet tot de zwijgzame leden. Over alles wist hij mee te praten. Het sociaal terrein had evenwel meer in het bijzonder zijn aandacht. Zijn betoogtrant was helder. De opbouw van zijn redevoeringen

was steeds goed. De argumentatie was altijd in orde. Wel eens wat langdradig, in het spreken werd het toch nooit vervelend. Geweldige belezenheid, rijke levenservaring, helder inzicht en nuchtere kijk waren de kenmerken van zijn spreken. In het debat was hij slagvaardig en soms ontwapende hij zijn tegenstanders door de eenvoud van zijn oprechte ziel.

belt dan kan de prijs worden gehandhaafd op drie gulden per jaar.

Zeker nu dreigt er wel een gevaar!

Er zullen er onder onze lezers zijn, die wellicht een ogenblik overwegen om nu ook maar voor Nederlandsche Gedachten te gaan bedanken, want zij ontvangen nu het Partijorgaan immers 6 x per jaar. Maar wanneer zij verder nadenken dan zullen zij ongetwijfeld ook tot het inzicht komen, dat dit niet kan en niet mag. Want die 6 x per jaar brengt ons meelevend kader niet genoeg. Voor een hartelijk meelevend antirevolutionair geeft dit veel en veel te weinig.

Daar komt de financiële kwestie bovendien bij!

Het blijft een eis, een onverbidelijke voorwaarde voor onze Antirevolutionaire Partij dat zij 20.000 abonnementen heeft op haar kaderorgaan. Alleen langs deze weg kan de financiële toestand gezond worden. En daarom ieder abonnement dat gewonnen wordt maakt ons organisatorisch sterker.

En daarom aan het einde van de eerste vijfjarige periode, aan het begin van een nieuwe periode doen wij een dringend beroep op al onze lezers, om vóór het nieuwe jaar een nieuwe lezer te winnen.

Mogelijkheden zijn er meer dan genoeg!

Maak U hier nu niet van af.

De toestand is ernstig en zorgelijk!

Wij mogen geen abonnement verliezen bij de wisseling van het jaar.

Neen, voor iedere lezer moeten er twee komen.

En iedere man, iedere vrouw, die iets wil doen voor onze partij, trekke er in de komende weken één avond op uit en winne een abonnement. Dat kan in iedere stad en in ieder dorp. En het moet.

Met een principiële betoog komen wij er niet. Het is een nuchtere zaak waar het om gaat. En nu zullen er misschien wel lezers zijn die zeggen, is dit nu het hoofdartikel waarmee dit jaar wordt besloten? Voor hen moge dit ten antwoord dienen. *Zo ernstig, zo zorgelijk is dan ook de financiële toestand.*

En op dit punt moet het met de organisatie van onze partij in orde komen.

Ons kaderorgaan mag geen verliespost zijn in de rekening.

Zou dat gebeuren, dan komen wij financieel steeds verder achterop.

En de eerste voorwaarde is dat ons kaderorgaan op gezonde basis rust.

Vandaar ons dringend beroep!

Want alleen door een gezonde financiële toestand kan de Antirevolutionaire Partij dienst doen als een goed instrument.

Een hard werker, ook wat schrijven betreft. Bijna een mensenleeftijd heeft hij zijn lijfblad „Patrimonium” volgeschreven. En hoe! Nog honderden lezen dit orgaan en duizenden heeft hij door zijn weekblad gebouwd en geschoold. Onze Christelijke vakbeweging heeft in dit opzicht veel aan hem te danken, want voor een goed deel heeft hij medegewerkt aan de opbouw en de uitbouw van het C.N.V. Ik herinner mij nog heel goed, dat men een jaar of twintig geleden nog sprak over de „rooie” Smeenk. Dat is later veranderd. Die rooie Smeenk werd overigens in de twintiger jaren reeds raadslid van Arnhem, en hij is dit gebleven tot op de huidige dag. In de laatste raadszitting heeft hij dan ook het gouden eremetaal van de stad Arnhem ontvangen. En daarin verheugen wij ons met hem.

Schrijven kon Smeenk. Het was zijn lust en zijn leven. Dikke boeken heeft hij op zijn naam staan. Vurig bewonderaar van Talma heeft hij in „Een held in volle wapenrusting” een levensbeschrijving gegeven, die nog altijd lezenswaard is. Zijn „Christelijk-Sociale Beginselen” vormen twee omvangrijke delen. Ook na 1945 publiceerde hij een werk over de „Grondwet” en schreef hij „Isolement ook thans”. Voorts nog enkele brochures. Nog steeds is hij als spreker onvermoeid. Hij is lid geweest van het Centraal Comité. Vooral voor de woningbouwverenigingen heeft hij veel gedaan. Hoe is hij geplaagd geworden, — ik weet niet meer of het Bussum was of Naarden — dat men daar een „Smeenkstraat” heeft gecreëerd. Maar het feit op zichzelf zegt reeds voldoende. In 1941 werd de heer Smeenk eveneens gearresteerd. Het verblijf tussen het prikkeldraad beviel hem maar matig. Moeilijk kon hij er tegenop. Gelukkig werd hij reeds in 1942 ontslagen. In 1945 kwam hij weer in de Kamer. In 1948 trok hij zich terug. Dat is hem moeilijk gevallen. Dat kon ook niet anders. Hij was Kamerlid met hart en ziel. Dat werk had hij lief. Het is niet gemakkelijk om los te laten wat men lief heeft.

En nu is hij dan zeventig jaar geworden. Een werkzaam leven ligt achter hem. Een ding is de grondslag in dat leven geweest.

Niet een carrière werd beoogd, neen maar dienen!

Dienen de zaak van het Koninkrijk Gods. Hij heeft dat gedaan op zijn wijze. Hij was begaafd en een self-made man. Een man die het hart had van velen onzer mensen. Een man die de waardering genoot van de gehele partij.

Geve God de Here hem nog een rijke levensavond.

1. Kracht der zwakheid

De Deputatenrede van Dr J. Schouten is thans is druk verschenen. Door drukke, maar overigens zeer begrijpelijke omstandigheden, was de voorzitter van het Centraal Comité niet in de gelegenheid zijn rede zo tijdig uit te schrijven, dat ze nog voor de Deputatenvergadering kon worden gedrukt, en ter Deputatenvergadering kon worden verkocht. Thans is deze rede aan alle kiesverenigingen toegezonden, evenals aan de pers. Wij twifelen er niet aan, of in de pers zullen nog wel enkele commentaren verschijnen. Op zich zelf is het immers een zeer belangrijke rede, want het onderwerp dat daarin wordt behandeld, is zeer urgent, en van actuele betekenis. Evenwel begrijpt een ieder, dat het Centraal Comité zich niet veroorloven kan om deze rede zo maar gratis toe te zenden. De kosten bedragen 50 cent. En dat wordt straks op de jaarrekening wel in rekening gebracht. Nu zijn wij echter zeker, dat de rede aan alle besturen is toegezonden. Zij kan dan circuleren, onder de bestuursleden. En verder kan zij worden nabesteld. De prijs is f 0.50.

2. De formule

„Koningin en Vaderland” leeft zeer met ons mee. Daar zijn wij blij om. Zo heeft zij ook kennis genomen van onze mededelingen in het vorig nummer over „Het voorbehoud”. Maar goed begrepen heeft zij het schijnbaar niet. Nu zou men denken dat men in C.H.-kringen toch wel zeer verheugd zou zijn. Want nu blijkt toch zonneklaar dat er in onze Partij geen partijdictatuur heerst. En nu gaat „Koningin en Vaderland” het blad der tegenstellingen, ondanks wat wij nu met nadruk hebben betoogd, toch het Centraal Comité verantwoordelijk stellen voor wat de schrijvers onzer brochures individueel betogen. Nu haalt het toch een paar zinnen uit de brochure aan en stelt zij het Centraal Comité verantwoordelijk, onder het motto „Dat nemen wij Hervormden niet”. Is de C.H.U. de partij der Hervormden? Uit haar statuten blijkt het niet. Uit haar getalsterkte evenmin. Uit de Hervormde Predikanten nog minder. Vanwaar deze opeenstapeling van onjuistheden? Alleen om stemming te maken? Dat zou niet fraai zijn. Wat die enkele zinnen betreft is Prof. Zuidema verantwoordelijk. Het Centraal Comité bevorderde de uitgave van de brochure in haar geheel. En daarom nemen wij dit verwijt van „Koningin en Vaderland” niet. Nu niet en nooit.

3. Het Centraal Comité

Het Centraal Comité kwam in vergadering bijeen. Enkele belangrijke beslissingen werden genomen. De begroting werd behandeld, en voorts werd vastgesteld dat de contributie van f 1.25 verschul-

Ons Program

III

A. R. DE KWAADSTENIET

OP DE HELLING?

Het is niet moeilijk om aan te tonen hoe ongewenst het is in een program van beginselen te veel te willen opnemen.

In het program van 1878 werd in het artikel, handelende over het kiesrecht slechts geëist „de invoering van een *ander* kiesstelsel” en, ter voorbereiding daartoe, verlaging van de census. Maar niet wordt aangegeven, welk kiesstelsel eis is van het A.R. beginsel.

In 1916 wordt dan gezegd, dat het kiesrecht organisch ingericht moet worden en wel met toepassing van het gezinshoofdenkiesrecht en van de Evenredige Vertegenwoordiging. En vermeld wordt voorts, dat de partij *krachtens beginsel* de stemdwang verwerpt en een staatkundig vrouwenkiesrecht vraakt.

Bij de herziening van het program in 1934 komt het kiesrechtartikel opnieuw op de helling. Van evenredige vertegenwoordiging wordt dan niet meer gesproken en van een

„wraken” van het staatkundig vrouwenkiesrecht wordt niet meer gerept. Het gezinshoofdenkiesrecht wordt voor de *politieke* vertegenwoordiging gehandhaafd, doch wordt uitgebreid met „daarmede gelijk te stellen personen”.

En men kan er zeker van zijn, dat het kiesrechtartikel bij een volgende herziening nogmaals een wijziging zal ondergaan.

Maar dan is het wel duidelijk, dat een artikel over deze materie in een program van *beginselen* in zulk een vorm niet thuis hoort. Over „Financiën” kan in een beginselprogram zeker gesproken worden en het huidige artikel geeft daarvan in de eerste alinea zeker wel het bewijs. Twijfelachtig schijnt het evenwel, dat het juist zou zijn om in een *beginsel*program de eis op te nemen, dat de kosten van inning der belastingen moeten afnemen. Toch was zulk een eis aanvan-

---

digd is voor alle leden en dat slechts één uitzondering wordt gemaakt en wel voor de *gehuwde vrouwen*. Voor hen is de contributie *f* 0.80 per jaar. Voor een inwonende zoon of dochter is dus eveneens *f* 1.25 verschuldigd. In een circulaire wordt daarop nader teruggekomen. Voorts werd gesproken over de redactie. Deze wordt geheel gereorganiseerd. Nadere mededelingen daaromtrent volgen spoedig. Met de hoofdzaak is men echter reeds op de hoogte.

4. Contributieverhoging en ledenwerfactie

Dezer dagen werd ik opgebeld uit Rijswijk. Een verheugende mededeling. Rijswijk had namelijk 350 leden en betaalde dus *f* 175.— per jaar. Maar het had tevens 200 kwartjesleden en daarvoor betaalde het niets. Nu heeft men direct de actie ingezet om contributieverhoging. En nu het resultaat. Het aantal leden is toegenomen tot 520. Dit betekent dus een winst van 170 leden of 50 %. Men ziet dus het kan! En wat een resultaat! Wat geeft dat een voldoening. Een voorbeeld voor alle moedelozen, die er tegen op zien om er zelfs maar aan te beginnen. Laat men toch de zaak aanpakken. Er is belangstelling. Maar onze mensen moeten overtuigd worden. En dan moet men de leden langs. En niet alleen de leden, maar ook de niet-leden. Dat gaat goed samen. Organiseer het ter plaatse. En het resultaat is verrassend.

En dan — laat men daarvan mededeling doen aan het bureau! Voorbeelden trekken! Wie volgt er op Rijswijk?

5. Adreslijsten

Per circulaire is aan de kiesverenigingen verzocht de adreslijsten in te zenden. Gevraagd is om getypte lijsten. Laat men de opgaven zo veel mogelijk doen in alfabetische volgorde. Want van de lezers van ons kaderorgaan zijn reeds adresplaatjes. Voor die van de Antirevolutionaire Stem moeten nieuwe komen. De alfabetische volgorde maakt de verwerking van een en ander gemakkelijker. En dan ook „zorgvuldig”. Het kaartstelsel moet van het begin af aan goed worden opgezet. Willen de secretarissen daaraan medewerken? Snel — accuraat — volledig. Dat voorkomt veel narigheid voor later.

6. Ten slotte

*Wij sluiten het jaar 1950 af.
Laten nu al onze lezers het nieuwe jaar goed beginnen.
Ieder van ons brenge een nieuwe abonné.
Het is nodig! Het is broodnodig.
Laten wij nu met ons allen met een slag het kaderblad op een goede financiële grondslag zetten.
De zaak is het waard!
Besteed dan Uw Nieuwjaarsmorgen goed!
Dan ontmoet U immers zoveel kennissen en vrienden.
En ontvang de beste wensen voor het nieuwe jaar.*

kelijk in het betreffende artikel opgenomen. En thans lezen we nog, dat de partij, niet krachtens beginsel, doch met het oog op de eisen van de schatkist, de noodzakelijkheid van indirecte belastingen, waaronder fiscale invoerrechten zijn begrepen, aanvaardt.

Dat in het beginselprogramma aandacht geschonken wordt aan de taak, welke de overheid heeft met betrekking tot de volksgezondheid, verdient toejuiching. Een vraag is evenwel of het daar op zijn plaats is om te spreken over verontreiniging van de publieke weg en van vergiftiging van de dampkring of het water.

Het artikel, dat handelt over het sociale vraagstuk, toont aan, dat er ernstig naar gestreefd is om uitsluitend een beginseluitspraak te geven. Op zichzelf is dat juist. Maar in het bijzonder ten aanzien van deze aangelegenheid doet zich het gemis gevoelen van een „algemeen werkprogramma”, waarin — met het artikel in het beginselprogramma als uitgangspunt — richtlijnen worden gegeven voor de te volgen sociale politiek.

In een stembusprogramma worden — als het goed is — slechts de wensen opgenomen, welke verwezenlijking in een bepaalde parlementaire periode noodzakelijk en mogelijk geacht wordt. De Anti-Revolutionaire Partij zal er echter toe moeten komen een omschrijving te geven van hetgeen zij voor het sociale terrein nastreeft.

Lezing van het artikel inzake de internationale handelsbetrekkingen overtuigt zeker niet van de noodzakelijkheid om ook deze kwestie in een beginselprogramma ter sprake te brengen. En als men dan bedenkt, dat dr. Kuyper met een beroep op de eisen van het nationale leven in 1913 in een rede, welke tot titel had „Heilige Orde”, zich voor ons land openlijk heeft uitgesproken voor een politiek van *bescherming*, d.w.z. voor opzettelijke belemmeringen in het ruilverkeer, dan is het geen wonder, als de opmerking gemaakt wordt, dat we te spoedig geneigd zijn van een *beginsel* te spreken.

Als men de toelichting van dr. Colijn in „Saevis” leest, dan moet men echter in elk geval wel tot de overtuiging komen, dat een artikel in het beginselprogramma over de internationale handelsbetrekkingen beter gefundeerd had kunnen zijn.

Het opnemen in 1934 van een artikel, dat spreekt over de betrekkingen met de andere naties, doet de vraag rijzen of het streven naar een Europees federalisme te rijmen is met „ongerepte handhaving der eigen nationale zelfstandigheid”.

Over het artikel, handelende over de Overzeese gewesten willen we thans, na de sou-

vereiniteitsoverdracht, maar niet meer spreken. Slechts willen we er op wijzen, dat in 1934, dus twaalf jaren na de Grondwetsherziening van 1922, in het betreffende artikel nog steeds gesproken wordt over „koloniën”.

* * *

De hierboven gegeven voorbeelden zouden zeker nog met tal van andere aan te vullen zijn. Doch zij zijn wel voldoende om aan te tonen, dat het wenselijk is, dat het beginselprogramma zich beperkt tot het weergeven van de beginselen, waardoor de Anti-Revolutionaire Partij zich laat leiden.

Een beginselprogramma zal in het algemeen ook meer gewaardeerd worden, indien daarin uitsluitend de gronddenkbeelden worden opgenomen. Indien er geklaagd wordt over de „vaagheid” van ons programma, dan is dat niet, omdat die gronddenkbeelden ten enenmale onvoldoende zijn, maar omdat de uitwerking daarvan geen bevrediging geeft. Een sprekend voorbeeld daarvan is artikel XVII van het A.R. programma betreffende het sociale vraagstuk.

Voor een beginselprogramma is de eerste alinea van dit artikel zeker goed geformuleerd.

„Verwerpente de leer van de klassenstrijd, erkent zij (de A.R. Partij) de noodzakelijkheid, om, ook door middel van onze wetgeving er toe mede te werken, dat de verhouding tussen de verschillende maatschappelijke standen zoveel doenlijk beantwoorde aan de beginselen van Gods Woord.”

En ook de tweede alinea, waarin o.m. de eis gesteld wordt, dat „de Overheid de zwakkeren met haar schild dekke”, geeft principieel juist aan hoe wij de taak van de Overheid met betrekking tot het sociale leven zien.

Maar is het niet volkomen begrijpelijk, dat die „zwakkeren” dan vragen om nu eens meer concreet aan te geven, wat de Overheid dan in deze heeft te doen.

In het programma van actie voor de verkiezingen van 1948 heeft de partij in par. 9 een alleszins lofwaardige poging gedaan om op die vraag een antwoord te geven. Daar toch lezen we, onder de titel „Verhouding Staat en Maatschappij”, het volgende:

„Voorop sta de bevordering van een Regeringsbeleid, dat het onderscheid tussen Staat en Maatschappij (Overheid en bedrijfsleven) met kracht handhaaft, teneinde aan staatsalmacht en staatsabsolutisme, de gevaarlijke bedreiging van onze tijd, te ontkomen.

De Overheid heeft:

1e. de algemene voorwaarden te helpen scheppen voor maatschappelijke ontwik-

keling en welvaart, waaruit tevens volgt, dat zij een bepaalde leiding aan het economisch leven geeft;

- 2e. ten behoeve van recht en orde, van veiligheid en gezondheid, maatregelen te treffen, welke uiteraard ook regelen bevatten voor het bedrijfsleven;
- 3e. in een tijd van schaarste en armoede diep in het maatschappelijke en economische leven ingrijpende voorzieningen tot stand te brengen, opdat zo rechtvaardig mogelijke distributie van de beschikbare goederen verzekerd zij;
- 4e. een buitenlandse economische- en handelspolitiek te voeren ten bate van de volkswelvaart.

De erkenning van en de steunverlening aan deze Overheidstaak dient gepaart te gaan met de afwijzing van de socialisatie als stelsel of ideaal en van het systeem der door de Overheid algemeen en blijvend geleide economie."

Afgezien van de vraag of in deze omschrijving niet bepaalde elementen voorkomen, welke in het beginselprogramma plaatsing verdienen, moet gezegd worden, dat deze omschrijving zeker op haar plaats zou zijn in een „algemeen werkprogramma”. Voor een stembusprogramma echter is zij nog te weinig concreet.

In dat „algemeen werkprogramma” zou zeker ook weergegeven moeten worden hoe de partij zich de bedrijfsorganisatie denkt en welke taak zij ten aanzien daarvan aan de Overheid ziet weggelegd.

Hetgeen in par. 11 van het verkiezingsprogramma van 1948 aan de orde wordt gesteld onder het hoofd „Sociale voorzieningen” is in een stembusprogramma zeker op zijn plaats, n.l. herziening van de invaliditeits- en ouderdomswet; wettelijke regeling van een ouderdomsverzekering voor de kleine zelfstandigen; vereenvoudiging van de uitvoering der sociale verzekeringswetgeving; nadere regeling van het ontslagrecht; wettelijke regeling van de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering; wettelijke regeling vacantie.

Het laatste punt: „Bevordering in toenemende mate van het deelhebben van het gehele volk aan de stoffelijke goederen”, zou, naar onze mening, echter duidelijker geformuleerd, in het „algemeen werkprogramma” opgenomen moeten worden.

Het bovenstaande moge voldoende zijn om duidelijk te maken, dat de partij niet kan volstaan met een programma van beginselen en een stembusprogramma, doch dat er behoefte bestaat aan Richtlijnen voor het praktisch staatsbeleid, aan een „algemeen werkprogramma”.

Het A.R. beginselprogramma, door dr. Kuyper ontworpen, verkreeg op 3 April 1897 van de eerste Deputatenvergadering de gevraagde sanctie.

Eerst in 1916 kwam een revisie tot stand. Maar reeds in 1934 moest opnieuw tot wijziging worden besloten.

En het is duidelijk, dat ook thans ons programma op de helling moet.

Ook al zou de reeds door dr. Colijn ontwikkelde gedachte om naast het beginselprogramma een „algemeen werkprogramma” te stellen, geen ingang vinden, dan nog is wijziging van het beginselprogramma noodzakelijk.

Afgezien van de vraag of ook in de eerste vijf artikelen wijziging moet worden aangebracht, zal toch een ieder erkennen, dat de artikelen XVIII (internationale verhoudingen), XX (Landsverdediging) en XXI (Overzeese gebiedsdelen) zo spoedig mogelijk aan revisie onderworpen moeten worden.

Welnu, dan zal het zaak zijn, dat de voorbereiding voor de herziening aanstonds ter hand genomen wordt.

En de commissie, die deze herziening zal hebben voor te bereiden zal moeten werken in een tempo, dat past bij „de polsslag van deze tijd”, zodat zij geen negen jaar nodig zal hebben om haar voorstellen aan te bieden. Een herhaling van hetgeen bij de eerste herziening gebeurd is, dient voorkomen te worden. Toen toch werd op de buitengewone deputatenvergadering van 1907, te Amsterdam gehouden, een commissie benoemd en eerst in 1916 kwam de herziening tot stand. Zo iets mag niet meer gebeuren.

Maar vóór de te benoemen commissie aan het werk gaat, zal de partij zich hebben uit te spreken over de vraag of naast het beginselprogramma een „algemeen werkprogramma” wenselijk of noodzakelijk wordt geacht.

* * *

Er is nog iets, waarvan men zich tevoren ernstig rekenschap moet geven.

Bij de voorbereiding van de herziening van 1934 werd vooropgesteld, dat bij een herziening met grote piëteit te werk behoorde te worden gegaan.

Dr. Colijn schrijft naar aanleiding hiervan in „Saevis” o.m.:

„Niets lag verder buiten onze gedachten dan een *tabula rasa* in overweging te nemen. Integendeel. Ons uitgangspunt was veeleer, alles te laten zoals het was, voorzover dat maar enigszins mogelijk geacht kon worden.

Historische waardering alleen reeds moest tot deze overtuiging voeren. Want *Ons Programma* is een „monument” in meer dan één

opzicht. Het is dit, omdat het 't geboortebewijs is onzer georganiseerde partij en de stichting dier partij voor een niet onbelangrijk deel de oorzaak is geworden voor een gewijzigde koers in ons staatkundig leven gedurende de halve eeuw, die op het jaar 1878 volgde. Het is dit óók, omdat het program het werk van Kuyper was.

Reeds daarom alleen behoorde men zich te onthouden van alles, wat de indruk van gewilde wijziging zou kunnen wekken."

Dat is Anti-Revolutionaire taal, die ons toespreekt. Ons hart stemt volkomen in met die woorden.

En toch wagen we het in alle bescheidenheid de vraag aan de orde te stellen, of het juist is, dat „historische waardering” ons er toe doet besluiten een redactie te handhaven, die in onze tijd niet zo toespreekt als in het verleden het geval was.

Indien straks blijken zou, dat de commissie, welke reeds aan het werk is, komt met voorstellen tot wijziging van de artikelen 1 tot en met 5, dan is er aan het oorspronkelijke program van beginselen toch wel zoveel veranderd, dat er niet zo overwegend bezwaar tegen behoeft te bestaan, om een program te geven, dat volkomen voldoet aan de eisen van deze tijd.

Artikel I van ons beginselprogram bevat aan het slot de woorden: „en wenst dit, overeenkomstig de gewijzigde volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onze tijd voldoet, te ontwikkelen.”

Aan die woorden denkende, zouden we willen vragen, of we — gelet op de gewijzigde toestand in ons land sedert 1878 — ook ons beginselprogram niet moeten wijzigen in een vorm, die aan de behoeften van onze tijd voldoet.

Ons A.R. program is een „monument” in zijn oorspronkelijke vorm. Indien thans voor de derde maal tot revisie wordt overgegaan, dan is er in dat werk van Kuyper zoveel veranderd, dat „historische waardering” niet gelden kan voor het program, zoals het dan luidt.

Zelfs een partij als de Anti-Revolutionaire, die zo gaarne zich beroept op de historie, mag niet uit piëteitsoverwegingen haar program handhaven in een vorm, welke het tegenwoordige geslacht niet voldoende toespreekt.

Uit het bovenstaande leide men niet af een gebrek aan waardering voor het grote werk, door Kuyper voor onze partij verricht. Want in waardering voor de geniale arbeid van Kuyper willen wij voor niemand onderdoen. Maar wie Kuyper eren wil, moet hem eren in zijn program van 1878 en niet in een pro-

gram, dat op belangrijke punten buiten Kuyper om enkele malen is gewijzigd.

* * *

Nog een enkel woord over het bepleite „algemeen werkprogram”.

Dit program behoeft niet te worden voorbereid door een betrekkelijk kleine commissie. Onze partij heeft tegenwoordig een College van Advies. Dat College is verdeeld in secties. Indien de ene sectie zich eens bezighield met het ontwerpen van een paragraaf betreffende de sociale en economische vraagstukken, een andere met de militaire aangelegenheden, een derde met de kwestie van het onderwijs, een vierde met landbouwaangelegenheden, weer andere secties met middenstands-vraagstukken, met het kiesrecht, met Unie-aangelegenheden, met justitie, volksgezondheid, enz., dan zou toch binnen betrekkelijk korte tijd zulk een „algemeen werkprogram” in concept gereed zijn.

* * *

Er wordt tegenwoordig nog al eens critiek geoefend op onze partij. Niet alleen door buitenstaanders, doch ook door partijleden. Die critiek van partijleden is niet verkeerd, omdat aangenomen mag worden, dat zij voortkomt uit de begeerte om onze partij te midden van ons Nederlandse volk een betekenisvolle plaats te doen innemen.

Als de leden der partij telkens weer de vraag voor de voeten geworpen krijgen: Wat wil nu toch eigenlijk de A.R. Partij?, dan moeten zij daarop een bevredigend antwoord kunnen geven.

Dan moeten zij allereerst aan de vragers een beginselprogram kunnen voorleggen, dat een kloek en duidelijk verstaanbaar geluid laat horen.

Dan moeten zij daarnaast ook in staat zijn te wijzen op een „algemeen werkprogram” waarin in ronde bewoordingen wordt weergegeven, wat de partij — op grond van haar beginselprogram — concreet wil trachten te verwezenlijken.

In dat algemeen werkprogram zal dan niet kunnen worden aangewezen een weg, welke leidt tot een heilstaat op aarde.

Maar daarin moet wel tot uiting komen, wat op staatkundig terrein gedaan dient te worden, opdat de verhoudingen zoveel mogelijk beantwoorden aan de eisen, welke Gods Woord stelt en recht en gerechtigheid betracht wordt.

Hier ligt voor de Anti-Revolutionaire Partij een grote taak weggelegd, een taak, welke zij het best kan vervullen, indien zij als levende partij de ogen geopend houdt voor de eisen, welke deze tijd haar stelt, mits zij daarbij maar blijft in Kuyper's lijn.

Dr A. VEERMAN

Monster

De heer Van der Goes van Naters, de fractieleider van de P.v.d.A. in de Tweede Kamer, doet ons in deze weken denken aan Hercules. Ja, aan niemand minder. Niet in alle opzichten, natuurlijk. Wij kunnen ons de heer v. d. Goes niet voorstellen met een vervaarlijke knuppel in de hand. Evenmin achten wij hem in staat tot alle schavuitenstreken, die de befaamde held uithaalde.

Het gaat maar om één punt. Eén van de daden van Hercules is geweest, dat hij de strijd aanbod met een monster, een zeemonster, dat zich ophield in een meer bij Lernae. Dat vervaarlijke beest had, welgeteld, negen koppen. En om het diertje klein te krijgen moesten die er alle negen af. Maar, o bitter, voor iedere kop, die men er af sloeg, kwamen twee in de plaats.....

Jhr v. d. Goes vecht ook tegen zo'n monster. Dat is de Rijksbegroting. Een monster met om en de bij vijftien koppen; een monster, dat ieder jaar heel wat van de Staten Generaal vergt.

U weet al van het plan van de heer v. d. Goes. Door een deel van de behandeling van de begrotingshoofdstukken naar commissies te verleggen, hoopte hij de openbare behandeling te bekorten. Maar wat gebeurt er nu? In plaats van een bekorting zien we een verdubbeling. De ministers en de hoge ambtenaren, die anders konden volstaan met een paar vergaderingen van de Kamer, krijgen nu ook nog een serie commissievergaderingen te verwerken. En de Kamer werkt trager dan ooit. Voor ieder hoofd komen er twee in de plaats!

Zo doet mr v. d. Goes ons aan Hercules denken. Met één verschil. Hercules wist het monster toch klein te krijgen, maar de heer v. d. Goes tot dusver niet.

Halve cent

Men beweert, dat in vrijwel alle landen de invloed van de agrariërs in de politiek aanmerkelijk groter is, dan met de getalssterkte van deze — ongetwijfeld belangrijke — volksgroep in overeenstemming zou zijn. Of dat voor ons land ook zo is, willen we hier in het midden laten. Zeker is, dat het aantal leden van de Tweede Kamer, dat uit land- en tuinbouw afkomstig is, zeer groot is: veertien van de honderd. De K.V.P. is het rijkst voorzien: een landbouwingenieur, twee dito-onderwijzers, een landarbeider, een boer en een tuinder. De overige acht zijn gelijkmatig over de andere fracties verdeeld. Tegen dit agrarisch legioen moest minister Mansholt ten strijde trekken ter verdediging van zijn halve cent. De halve cent, die de minister van de melk heeft afgeroomd. Ook onze beide landlieden, de heren v. d. Heuvel en Biewenga namen de strijdbijl op.

Wat is er aan de hand? Minister Mansholt voert een beleid, dat gericht is op stabilisatie van de prijzen voor de land- en tuinbouw. Eigenlijk is dat

beleid in de dertiger jaren al begonnen. Door heffingen en toeslagen worden enerzijds de hoogste toppen, anderzijds de diepste dalen weggenomen. Minister Mansholt doet dit op deze wijze, dat hij voor een aantal belangrijke producten prijzen heeft vastgesteld, die een lonende bedrijfsvoering garanderen.

Een van die prijzen was de minimum-prijs voor de melk, die op 18 cent per liter was vastgesteld. Enige tijd geleden heeft de minister daarvan gemaakt: 17½ cent. Daarover ging de strijd. Want die halve cent per liter gaat de Nederlandse landbouw in totaal een kleine 10 miljoen kosten. Dat is dus wel iets, om de klomp tussen de deur te zetten.

Wat de Kamer vooral verontrustte was, dat men vreesde, dat de minister zich al te zeer baseerde op de ongewoon gunstige omstandigheden, die de landbouw de laatste twee jaren beleefd heeft. Door deze zeer gunstige omstandigheden is er ongetwijfeld goed geoerd. Maar de berekeningen van het Landbouw-economisch Instituut wezen toch uit, dat de minimumprijs 18 cent moest zijn. De landbouwers hebben heel wat jaren gekend, dat zij naar verhouding uiterst schriel beloond werden. Zij vrezen, dat de minister, door deze krappe prijsvaststelling weer die kant uitgaat.

Om kort te gaan: men kon het niet eens worden. En men verwees de zaak daarheen, waar zij inderdaad thuishoort, naar het overleg tussen de minister en de Stichting van de Landbouw.

Slecht verweer

Minister In 't Veld is een vriendelijk mens. Dat zouden wij niet zozeer willen gronden op de „stereotype glimlach”, die hem tijdens het Kamerdebat werd toegeschreven. Zo'n permanente glimlach is nauwelijks een sieraad voor een mannelijk gelaat en past eer bij een filmheld dan bij een minister. De vriendelijkheid van deze minister zouden wij liever constateren door te letten op de wijze, waarop hij in de Kamer optreedt tegen vrienden en tegen politieke tegenstanders. Die is inderdaad correct en redelijk.

Des te vreemder was het, dat deze minister tegenover de heer Algera ineens zo onvriendelijk uit zijn slof schoot.

De heer Algera heeft al enige malen gewezen op een onbillijkheid, die er bestaat bij de toewijzing van het te verdelen bouwvolume. De minister houdt daarbij rekening met de woningbehoefte, die er in de verschillende provincies bestaat. Dat is rechtvaardig. Maar nu betoogt de heer Algera dat bij het vaststellen van deze woningbehoefte niet alleen gelet moet worden op het aantal woningzoekenden, doch ook op de kwaliteit van de woningen. In de Noordelijke provincies zijn veel woningen, die al lang onbewoonbaar verklaard zijn, maar desondanks toch nog onverklaarbaar bewoond zijn. In

het Noorden moet men dus een extra quantum hebben om deze krotwoningen te kunnen vervangen.

Een redelijk verlangen. En wat antwoordde de minister daarop? Dat hem onlangs een geval was voorgelegd, waarin men voor de oorlog een aantal van deze krotwoningen had willen vervangen door goedkope nieuwe woningen. Maar dit plan was door de vooroorlogse Regering afgewezen. De conclusie van de minister daarop was: Laat de heer Algera nu maar zwijgen. De schuldigen zitten immers aan zijn kant.

Dat antwoord was wel wat al te goedkoop. Een beetje te politiek, noemde de heer Algera het.

Dat dit plan werd afgewezen, zegt niets. Waarom werd het afgewezen? Ook minister In 't Veld keurt niet voetstoots ieder plan goed, bepaald niet. De minister zal nog moeten bewijzen, dat er voor de oorlog in ons land te weinig gebouwd werd. Hij zal nog moeten bewijzen, dat de woningtoestanden hier relatief niet goed waren.

En dan nog! Als die vooroorlogse regering te kort geschoten zou zijn, zou dat een argument zijn voor deze minister om nu te kort te schieten? Men zal toch een socialistische minister mogen herinneren aan de eisen, die zijn partij altijd heeft gesteld, aan de leuzen, die zij heeft aangeheven.

Leuzen aanheffen is niet zo moeilijk. Maar deze waar maken, dat is niet zo eenvoudig. Wanneer de socialisten met de neus op de feiten gedrukt worden, worden ze wel eens wat kriebelig. Zelfs een vriendelijk mens als minister In 't Veld is.

Hogere salarispolitiek

Salariskwesties zijn altijd vervelende kwesties. Ieder mens heeft immers wel een zacht plekje in zijn hart. Dat zachte plekje maakt het moeilijk om iemand niet het inkomen te geven, wat hij graag wil hebben. Het lijkt dan immers wel, of men het de man niet gunt. En hoe dichter men bij de man staat, hoe moeilijker het wordt.

Zo hebben blijkbaar de ministers tegenover hun hoogste ambtenaren gestaan. Na de oorlog zijn al spoedig de salarissen aangepast. Dat van een secretaris-generaal kwam b.v. op f 12.840. Maar na enige tijd trokken de topfunctionarissen blijkbaar weer aan de bel. En toen is het spel begonnen. Salarisverhoging wilde men niet. Want als men de top, het plafond ging verhogen, zou heel de rest moeten volgen. Maar er waren andere wegen.

In de eerste plaats kon men de bevordering bespoedigen en een paar nieuwe rangen aan de hiërarchie toevoegen. Voor de oorlog was een referendaris een zeer hoog ambtenaar. Nu is er boven hem nog een heirleger gekomen van administrateurs, raadadviseurs, directeuren en directeuren-generaal.

Deze „rangeninflatie” maakte het echter nog niet mogelijk, het plafond te doorbreken. Men kon de mensen vlugger en in groter getale naar het plafond toe trekken, het maximum bleef hetzelfde. Ook hiervoor wist men raad, en wel door te gaan werken met bijzondere toelagen; persoonlijke toelagen, vanwege de verdienstelijkheid van een bepaalde functionaris, ambtstoelagen, vanwege de bijzonderheid van een bepaald ambt. Terwijl op papier de hoogste bezoldiging nog f 12.840 per jaar was, ging men in

feite al ver daarboven uit. Wij zwijgen nu nog maar van de methode, die minister Joekes volgde; volgens velen is de benoeming van twee zijner hoogste ambtenaren tot staatssecretaris — geen ambtelijke rang maar een politieke functie — voor een belangrijk deel ook een salariskwestie.

Vorig jaar deed de regering een nieuwe stap. Aan een aantal functionarissen werd een representatietoelage toegekend. Toen greep de Kamer in. Tegen al die bijzondere toelagen had zij weinig kunnen doen. Die stonden wel op de begroting, maar de Kamer kan moeilijk ambtenaar voor ambtenaar gaan beoordelen. De algemene maatregel van de representatietoelage werd echter door de Kamer ongedaan gemaakt.

Dit jaar gooide de regering het over een andere boeg. Het plafond werd doorbroken; de topsalarissen werden aanzienlijk verhoogd. De bedoeling van minister Teulings was in zekere zin wel goed. Al die toelagen waren uitgegroeid tot een onoverzichtelijk en willekeurig geheel. De minister wilde deze chaos met een slag opheffen en al deze toelagen in de salarissen verwerken.

Weer greep de Kamer in. Zij stelde zich op het standpunt, dat men niet uit moest gaan van de woekering van toelagen, die er op de salaris-stammen gegroeid was, maar van de officiële salarissen. En dan was de verhouding volledig zoek. Dan kwam het er op neer, dat sommigen van de topfunctionarissen een salarisverhoging van wel 25 procent kregen. De Kamer maakte dit ongedaan door de aanneming van het amendement-Tuin (arb.), dat mede ondertekend was door de A.R. en de C.H. Alleen de K.V.P. en de V.V.D. steunden de Regering.

Andere koers

Van de wetsontwerpen, die in deze weken in de Tweede Kamer aan de orde kwamen noemen we nog de wijziging van de Loterijwet. Op de avond, dat dit ontwerp behandeld werd, fungeerde Ds Zandt — wiens afwijzing van de loterij bekend is — als voorzitter. Minister Lieftinck noemde het plagend „een lot uit de loterij” onder zijn leiding dit ontwerp te mogen verdedigen.

Vooraf mr Terpstra verweerde zich krachtig tegen de voorgestelde uitbreiding van de Staatsloterij. Tevergeefs, zijn amendement werd verworpen.

Heel duidelijk is te zien hoe er op dit punt een andere wind waait dan voor de oorlog. Minister Lieftinck heeft de protestants-christelijke fracties wel eens verweten, dat zij de Staatsloterij toch maar hebben laten voortbestaan. De werkelijkheid is, dat onder het ministerie-Kuyper in 1905 particuliere loterijen zijn verboden, terwijl de bedoeling was, ook de Staatsloterij geleidelijk op te heffen. In 1925 streefde minister Colijn hetzelfde na.

Tegenover de geleidelijke beperking, die men voor de oorlog wenste, staat de geleidelijke uitbreiding van na de oorlog. De totalisator, het organiseren van weddenschappen bij paardenrennen, die voor de oorlog was verboden, is nu weer toegestaan. Minister Struyken kondigde aan te zijner tijd ook het toelaten van zgn. voetbalpools te zullen overwegen. En daarnaast is nu de mogelijkheid tot het houden van Staatsloterijen aanzienlijk uitgebreid, met volle medewerking van de K.V.P. Het is niet moeilijk te

DE GESCHIEDENIS VAN DE PARTIJ

Prof. H. SMITSKAMP

In December 1949 wijdde ik in Nederlandsche Gedachten een korte beschouwing aan de eerste beide afleveringen van „Het volk ten baat”, het werk van de heren De Wilde en Smeenk, waarin zij de geschiedenis schrijven van de Antirevolutionaire Partij. Sindsdien heeft met stage regelmaat de Groningse uitgever Jan Haan de volgende afleveringen doen verschijnen. Thans, een jaar later, kregen de inschrijvers de 13de en laatste toegezonden.

Er is alle reden om, nu dit werk compleet is, er nog eens opzettelijk aandacht voor te vragen. Uiterlijk is het een boek geworden, dat er zijn mag. Met zijn 776 bladzijden groot formaat vormt het een fors geheel. De heldere druk en de stemmige bruine band strelen het oog niet minder dan de talrijke illustraties, bestaande uit een kleine 150 portretten en reproducties van spotprenten: een antirevolutionaire „Ahnengalerie” van levenden en gestorvenen, met hier en daar een coalitiegenoot er tussen in. Een genoeg om te bekijken! Ik heb maar één bezwaar: waarom is het mannen-element in de partij zó zwaar geaccentueerd? Er was toch, naast mej. Kuyper en mevr. Colijn, die alleen toevallig, als begeleiding, voorkomen, voldoende reden om althans in het voorlaatste hoofdstuk de afbeeldingen te geven van een vrouw, wier naam ik niet hoef te noemen, maar die hier „jure suo” een plaats verdiende. Te meer omdat zij in de tekst (men zie het zeer nuttige personenregister onder de letter M) wél genoemd wordt.

Van meer belang echter dan de illustratie is de inhoud. En dan wil ik graag beginnen met te herhalen wat ik indertijd schreef: de auteurs hebben

met de samenstelling van dit werk de partij een wezenlijke dienst bewezen.

Ik zeg dit met nog meer overtuiging dan de vorige maal. Het is immers zo, dat hun verhaal aan waarde wint, naarmate het de jongste tijd nadert. Over het oudste verleden van de partij, tot omstreeks 1900, bestaat vrij wat lectuur, maar de gegevens over de laatste halve eeuw liggen overal verspreid. Hier vindt men ze bijeen, overzichtelijk geordend en in zeer bevattelijke vorm meegedeeld. Bovendien maken de schrijvers kennelijk gebruik van hun eigen ervaringen, tijdens een langdurige parlementaire en ten dele ministeriële loopbaan opgedaan, terwijl ze hier en daar bovendien geput hebben uit brieven en uit de oude notulen van het Centraal Comité.

Ik kan mij dan ook niet voorstellen, dat iemand dit boek uit handen zal leggen, zonder er iets uit geleerd te hebben. Oudere lezers schenkt het dan bovendien het genot, dat zij hun herinnering kunnen verfrissen aan allerlei belangrijke en spannende voorvallen, aan allerlei personen ook, waarvan de heugenis verflauwd was. Voor vele jongeren zal een groot deel van wat zij hier lezen nieuw zijn. Hun vooral wil ik met nadruk aanraden: verdiept u in dit werk, want het leert U verstaan, wat de Antirevolutionaire Partij in het verleden geweest is en verricht heeft, en hoe zij getracht heeft, met vallen en opstaan, door goed gerucht en kwaad gerucht heen, in ons volksleven de beginselen tot gelding te brengen, waarbij het ook thans alleen nog baat kan vinden.

De behandelingswijze is, zoals dat in een geschiedverhaal past, chronologisch. De stof is gesplitst in dertien hoofdstukken, wier indeling

raden, waarom voor de oorlog de Staatsloterij is blijven voortbestaan.

Salon-leger

Tot slot even naar de overkant van het Binnenhof, waar de Eerste Kamer in deze weken ook niet stil zit. Daar is men nu eindelijk klaar gekomen met de begroting voor het jaar 1950, dat inmiddels al bijna om is.

Een van de laatste onderdelen was de begroting voor onze defensie. Daarbij trad minister 's Jacob voor de eerste maal op in de parlementaire arena. Hij is uiteraard nog te kort in functie dan dat men nu reeds een gegrond oordeel over zijn optreden kan vellen. Eén ding kan hem echter duidelijk geworden zijn, n.l. dat ons volk verlangt, dat er nu eens wat gedaan zal worden aan onze defensie. Niet op papier, niet door uitbreiding van de generale staf, maar door het scheppen van een troep, die voor haar taak berekend is. De minister proefde daar wel iets van. Hij sprak van een vertrouwenscrisis tussen de Kamer en hem. Dat was niet juist. De Kamer was bereid de minister een eerlijke kans

te geven. Maar wel is er een vertrouwenscrisis tussen de Staten-Generaal, ja zelfs tussen ons volk en de legerleiding.

De heer Algra somde een aantal grieven op. Bij de generale staf wemelt het van hoofdofficieren, waarbij er zijn, die werk doen, dat ook een goede onderofficier aan kan. De jongens van de lichte 1949 II, die voor de tweede maal onder de wapenen moesten komen, klagen, dat er niet met nieuwe wapens in een nieuwe organisatie geoefend wordt, maar dat zij niet zelden hun tijd moeten verlummelen. Bij de vierdaagse oefening van de territoriale troepen zag men de meest zotte dingen; één, die nooit anders dan facteur (d.i. postbesteller) was geweest, werd tot brenschutter gebombardeerd en meer van dat fraais. Een kranig kapitein uit Indonesië was nu — volgens ancienniteit — luitenant en zijn vroegere luitenant stond nu als kapitein boven hem. Zo bouwt men een leger op in de Haagse kaartenbakken.

De heer Algra vroeg — en heel de Kamer met hem —: Geef ons een leger, waar wij op aan kunnen. Dan hebt U onze steun en zijn wij bereid offers te aanvaarden.

doorgaans samenhangt met keerpunten in de parlementaire geschiedenis.¹⁾ Eindpunt is het jaar 1950, volgens het opschrift, maar terecht zijn de allerlaatste jaren, wier geschiedenis zich nog niet schrijven laat, zeer summier behandeld. Practisch houdt het verhaal met 1948 op.

Aantrekkelijk is de eerlijkheid van de schrijvers, ook waar zij minder verkwikkelijke incidenten vermelden. Moeilijkheden als de lintjeskwestie, de wrijving tussen Kuyper en het kabinet-Heemskerck, het interne conflict over de leiding van de partij in 1915, gaan ze niet stilzwijgend of met een enkele opmerking voorbij. Voor Kuyper tonen zij duidelijk hun grote bewondering. In hun verdediging van hem gaan zij, naar het mij voorkomt (ik denk b.v. aan de kwestie van zijn buitenlands beleid), misschien wel eens wat te ver, maar ze verzuimen niet, op de keerzijden van zijn grote kwaliteiten te wijzen. Hun werk is geen jubileum-toast, noch op personen, noch op de partij als zodanig, al betrachten ze t.a.v. nog levende personen terecht enige terughouding.

Uiteraard schrijven zij als antirevolutionairen. Dit bepaalt hun oordeel, zowel over tegenstanders als over de kwesties, die vroeger aan de orde waren en dat ten dele nog zijn. Binnen deze beperking blijft dan voorts nog speelruimte voor hun persoonlijke mening over allerlei zaken, die zich in de laatste decennia voordeden, en waarover ook onder antirevolutionairen verschillend geoordeeld wordt. Van mannen, die zelf bij de gebeurtenissen betrokken en soms zelfs hoofdrolspelers zijn geweest, kan men niet de koele objectiviteit verwachten van de geleerde, die de dingen op een afstand bekijkt. Maar nergens ont-aardt hun relaas in een eenzijdige apologie.

Natuurlijk kan men bij een werk van deze omvang op onderdelen gemakkelijk critiek oefenen. Persoonlijk zou ik, in plaats van een lijst van geraadpleegde literatuur, of naast deze, liever verwijzingen onder de tekst gezien hebben, al is de gevolgde werkwijze, gezien de opzet van het boek, te billijken. Minder verschoonbaar is een zekere slordigheid in de spelling van eigennamen en in het weergeven van citaten.²⁾

Dit betreft intussen kleinigheden. Van iets meer gewicht is de bedenking, dat aan de parlementaire geschiedenis wel een zeer brede plaats gegeven is. Bij de beschrijving van de lotgevallen ener staatkundige partij kan dat moeilijk anders, en toegegeven moet worden, dat b.v. de antirevolutionaire pers en de interne organisatie van de partij niet onvermeld blijven, terwijl ook de vakbeweging aandacht krijgt, maar daarnaast zou men toch graag wat meer te horen krijgen, b.v. over de vorming, de uitbouw en de wijzigingen van de antirevolutionaire staatsleer omtrent verschillende kwesties van principiële en praktische aard.

Zo blijven er nog wel bedenkingen en desiderata, ook al houdt men er rekening mee, dat hier geen wetenschappelijke geschiedschrijving, maar een bevattelijk geschiedverhaal beoogd wordt.

Gezien deze doelstelling kan echter het eindoordeel niet anders dan zeer gunstig zijn. Dit boek hoort thuis in elke antirevolutionaire boe-

Ontslagrecht

J. SCHIPPER

Op 30 Juni 1948 werd een ontwerp van „Wet tot wijziging van de bepalingen omtrent het ontslag bij Arbeidsovereenkomsten” bij de Tweede Kamer ingediend. Bijna twee jaar later, n.l. op 2 Maart 1950, heeft de vaste commissie voor Privaat- en Strafrecht van deze Kamer het Voorlopig Verslag uitgebracht. Deze commissie heeft de tijd genomen om een goed gefundeerd verslag op te stellen. Het is een belangrijk document geworden in de geschiedenis van het Arbeidsrecht.

Ook voor de lezers van ons partij-orgaan bevat dit stuk zoveel belangrijke opmerkingen, dat de redactie het wenselijk vond dat daarover wordt geschreven.

Aan de indiening van dit Wetsontwerp is een ander voorafgegaan, dat voor het goed begrijpen van de betreffende materie hier dient vermeld te worden.

Op 23 Juli 1946 had H.M. de Koningin in de Troonrede aangekondigd dat dit wetsontwerp bij de Staten Generaal zou worden ingediend. Reeds drie dagen later kwam het verzoek van de Minister van Justitie bij de Stichting van de Arbeid hem van advies te dienen over deze belangrijke aangelegenheid.

Nadat een commissie uit de „Stichting” het vraagstuk had bestudeerd en een rapport opgesteld, de

kerij, en in handen van ieder, wien het wel en wee van de partij ter harte gaat. Het leert waardering voor de arbeid van het voorgelacht, het brengt op de hoogte van de staatkundige ontwikkeling van ons volk in de laatste driekwart eeuw, en het schenkt, door de historie te later spreken, inzicht in de principiële-politieke vraagstukken, die in allerlei gedaanteverwisselingen steeds weer aan de orde komen.

Hulde aan de veteranen, die ook in hun otium nog op een dergelijke wijze de antirevolutionaire zaak blijven dienen!

1) Het twaalfde hoofdstuk, van de deskundige hand van de heer Van Ruller, geeft een belangwekkend overzicht van de lotgevallen der partij tijdens de bezetting.

2) Ik merk op, dat het citaat op blz. 142 ook onder de errata nog niet in orde is gekomen. Kuyper schreef niet, dat Keuchenius de bewuste onderscheiding „niet altijd” in het oog hield, maar dat hij het „niet altoos genoeg” deed, hetgeen een andere zin geeft.

centrale organisatie van werkgevers en werknemers zich met de inhoud verenigden, diende de „stichting” een jaar later (n.l. op 29 Juli 1947) het rapport bij de Minister van Justitie in.

Het rapport handelde over vier hoofdzaken: 1e De rechtspraak; 2e Verlenging van de opzegtermijn; 3e kennelijk onredelijk ontslag en herplaatsing; 4e ziekte en militaire dienst.*)

De uitgebreidheid der stof zou er toe kunnen leiden een gehele reeks artikelen te schrijven. Dit is om allerlei redenen ongewenst, zodat ik volsta met enkele opmerkingen over de verschillende punten en in dit artikel alleen handel over:

De rechtspraak in arbeidszaken.

De Stichtings-commissie toonde in haar rapport de voorkeur voor bedrijfsrechtspraak zoals die reeds in verschillende bedrijfstakken burgerrecht verkregen had (n.l. het grafisch- en bouwbedrijf; de spoorwegen en het havenbedrijf te Amsterdam), mits voldoende waarborgen voor objectiviteit werden geboden. Voor bedrijfstakken waar men deze bedrijfsrechtspraak niet begeerde, zouden dan Arbeidskamers bij de Kantongerechten gevormd worden, analoog aan de z.g.n. Pacht-Kamers.

Het was een teleurstelling voor de opstellers van het Stichtingsrapport, dat de Minister van Justitie zijn wetsontwerp indiende en mededeelde dat hij de rechtspraak niet in het wetsontwerp had geregeld. Het was naar zijn mening een te omvangrijk en te moeilijk vraagstuk, waarom gewacht moest worden op een wetsontwerp waarin deze materie afzonderlijk kon worden geregeld.

De vaste commissie voor Privaat en Strafrecht stelde zich niet op dit standpunt en heeft een zeer belangrijk deel van haar verslag aan de Rechtspraak gewijd. Zij erkent dat de huidige toestand op het gebied van het arbeidsrecht weinig bevredigend is en wanneer het ontwerp wet wordt, zouden de bezwaren die thans reeds bestaan, nog toenemen. Tegen bedrijfsrechtspraak heeft de commissie ernstige bezwaren. Het al-oude bezwaar dat jarenlang ingebracht werd tegen de rechtspraak in het grafisch bedrijf, n.l. dat het in strijd is met de Grondwet, wordt allereerst in 't geding gebracht. Het uitvoerige verweer daartegen, o.a. door Dr Van Rhijn, Mr Borst en prof. P. Scholten, wordt niet weerlegd. Deze rechtspraak berust n.l. op onderlinge afspraak, waaraan de leden van de organisaties die een collectieve arbeidsovereenkomst waarin zulk een vorm van rechtspraak werd overeengekomen, zich bij voorbaat binden. De bepalingen in de C.A.O. inzake de rechtspraak kunnen krachtens de wet van 25 Mei 1937 niet bindend verklaard worden, terwijl ook bij vaststelling van de arbeidsvoorwaarden krachtens het B.B.A. geen arbitrage kan worden opgelegd, doch een bindend advies wel toegelaten is.

Niettegenstaande de bezwaren die de commissie opsomt tegen bedrijfsrechtspraak, komt zij toch tot de volgende conclusie: „In die bedrijfstakken waar men zulk een rechtspraak bij collectieve arbeidsovereenkomst invoert, zal deze rechtspraak het karakter van arbitrage dan wel van bindend advies moeten behouden, waarbij men er vooral aandacht aan dient te besteden, dat de bedrijfsrechter

aan hoge eisen van objectiviteit en bekwaamheid zal moeten voldoen. Overigens kan de ontwikkeling van deze vorm van rechtspraak voorlopig aan het bedrijfsleven worden overgelaten.”

De Commissie schijnt dus wel enig vertrouwen te hebben in deze moderne vorm van rechtspraak. Daarom doet het vreemd aan dat de Commissie niet adviseert aan de Minister de belemmeringen die er bestaan in de Grondwet, de wet van 25 Mei 1937 en het B.B.A. weg te nemen, teneinde voor de bedrijfsrechtspraak ruim baan te maken.

Het zal m.i. de taak van de werkgevers- en werknemersorganisaties zijn om te handelen overeenkomstig het advies van de „Vaste Commissie” om collectieve contracten te doen afsluiten waarin ook de rechtspraak als arbitrage of bindend advies haar beslag krijgt.

De commissie van de Tweede Kamer heeft haar hart niet verpand aan de bedrijfsrechtspraak en blijft, niettegenstaande verschillende ernstige bezwaren die zij opsomt, toch de voorkeur geven aan de onafhankelijkheid, de juridische kennis en de ervaring van de rechter van professie. Zij kiest eigenlijk voor de z.g.n. „arbeidskamers” bij de Kantongerechten, waarbij de deskundige bijzittende leden moeten bedenken dat zij geen „advocaten” maar „rechters” behoren te zijn.

Vervolgens handelt de commissie nog over uitspraak in kort geding en bij hoger beroep. De praktijk in het grafisch bedrijf met zijn ervaring van bijna veertig jaar, heeft deze moeilijkheden voortreffelijk opgelost.

Er blijven dan nog wel enkele moeilijkheden over in verband met de uitvoering van de vonnissen van de bedrijfsrechtspraak, maar ook die bleken niet onoplosbaar!

Ik onderschrijf daarom volledig de opmerking van het C.N.V. in zijn adres van 6 October j.l. aan de Minister van Justitie, die de Memorie van Antwoord nog moet opstellen. In dit adres zegt het C.N.V. het volgende:

„Intussen zijn wij ons er wel van bewust, dat deze deskundigheid niet voldoende wordt bereikt door „een werkgever” en „een werknemer” als bijzitters aan de kantonrechter toe te voegen. De deskundigheid moet immers betrekking hebben op de techniek en gebruiken in de branche, waarop de arbeidsovereenkomst betrekking heeft. Een in deze zin deskundige rechtspraak ware alleen te verkrijgen door een ruimere toepassing van de bedrijfsrechtspraak, zoals die zich heeft ontwikkeld in de paritaire commissies van bindend advies. Wanneer het mogelijk zou zijn om deze rechtspraak meer te bevorderen in collectieve contracten, verbindend verklaarde collectieve contracten, regelingen van Rijksbemiddelaars, verordeningen van publiekrechtelijke organen, etc., dan ware althans op een groot terrein de bestaande rechtsnood opgeheven.”

Het is te hopen dat de Minister goede aandacht aan dit advies zal schenken. In het volgende artikel behandel ik dan de drie andere punten. De rechtspraak is m.i. het voornaamste vraagstuk dat roept om opheffing van de bestaande rechtsnood.

*) De volgorde van het stichtingsrapport was anders, maar ik koos deze opsomming, gelet op het Voorlopig Verslag.

Mr. C. J. VERPLANKE

Minzaam aanbevelend

Onder deze titel kwam in Elseviers Weekblad d.d. 25 November de volgende driestar voor:

De huidige anti-revolutionairen zijn niet meer uit het harde hout van vorige generaties gesneden. Het was al geruime tijd duidelijk, dat de principiële oppositie de anti-revolutionairen niet meer lag. In hun officiële dagblad is thans een serie artikelen verschenen, waarin op uiterst duistere wijze wordt uiteengezet, dat de A.R. weliswaar in de oppositie is, maar dat dat nog helemaal niet betekent, dat zij echt in de oppositie is.

Het verlangen om deel te nemen aan de bezetting van posten schijnt aan deze koerswijziging niet vreemd.

Nu is het, volgens Paraat, het weekblad van de Partij van de Arbeid, d.d. 1 December

bekend, dat „Elseviers Weekblad” op kapitaal uit conservatieve katholieke kringen steunt.

En daarom verwonderde het ons, dat het anti-papistische weekblad De Banier, het orgaan der S.G.P., d.d. 7 December deze driestar uit Elseviers Weekblad met instemming overnam. Met de oppositie tegen alles wat ook maar de ver verwijderde schijn heeft, dat het met Rome in verband zou kunnen staan, moet men het dus blijkbaar ook niet al te ernstig nemen. Integendeel, de lof-trompet over dit door Rome gefinancierde oud-liberale weekblad wordt fier gestoken en ten aanzien van de „beginselverloochening” der A.R. partij wordt geconstateerd, dat het hierbij zelfs zover is gekomen,

dat een weekblad als Elsevier de verslapping en de verwatering der anti-revolutionairen openlijk als het ware aan de kaak stelt

en

dat de redactie van een weekblad als Elsevier's Weekblad gemeend heeft in zijn kolommen dit feit te kunnen signaleren, zonder van oordeel te zijn daarmede de A.R. partij te blameren, dewijl het in zeer brede kringen des volks alzo en niet anders beschouwd wordt.

Intussen heeft Dr Bruins Slot op een wijze, die herinnerde aan de meesterlijke driestars van Kuyper in De Standaard, in Trouw d.d. 28 November onder de titel „Acht en

tachtig” als volgt Elseviers Weekblad van repliek gediend:

In „Elseviers Weekblad” stond de vorige week een klein driestarretje, acht en tachtig woorden groot. De titel meegeteld.

In dat artikel wordt gezegd, dat de huidige anti-revolutionairen niet meer uit het harde hout van vorige generaties zijn gesneden. Principiële oppositie ligt hun niet meer. Een artikelenserie in ons blad van de vorige en de voorvorige week wordt, hoewel zij nog niet eens beëindigd was, op het moment, dat Elsevier er op reageerde, als „uiterst duister” beschreven. Maar dat geeft gelukkig niet. Elsevier ziet natuurlijk zo maar door die duisterheden heen: Er is hier een koerswijziging bezig zich te voltrekken. „Het verlangen om deel te nemen aan de bezetting van posten schijnt aan deze koerswijziging niet vreemd”. Uit is de driestar! Zulke korte driestars doen het hem toch maar. Kernachtig en raak. De vinger zonder aanzien des persoons op de wonde-plek.

Als alles wankelt en alles je ontglipt, dan is daar gelukkig nog één geestelijke vastigheid in Nederland en dat is het blad van het harde hout; van de principiële oppositie; met nooit — neen nooit! — een koerswijziging; wars van alle vuil gewin; het blad van de echt-oudvaderlandse roebuustheid.

Men poneert een stelling. Men karakteriseert een hele volksgroep voorheen en thans. Men doorziet duisterheden. Zelfs die er nog niet eens zijn. En men uit aan het adres van een hele groep mensen, de huidige anti-revolutionairen, de grofst denkbare beschuldiging, nl. dat haar beginselen voor baantjes te koop zijn.

Dat dit alles zonder één enkel argument en zonder één draad van bewijs wordt gezegd, geeft natuurlijk niets. De acht en tachtig woorden doen het hem.

Nu interesseert ons deze mening van de hele redactie van Elsevier niets.

Maar die Elsevier-lezers!

Slikken die deze belediging zowel hun intellect als hun moreel besef aangedaan?

Och, mocht de redactie van De Banier, dewijl zij toch blijkens de buitenlandse overzichten, die zij geeft, dikwerf van Trouw als het ware kennis neemt, nu ook maar eens op dit scherpe mitsgaders boertige wederwoord komen te zeggen: het is alzo en niet anders.

Is Banning „de C.H. beginselen toegedaan”?

In de door de A.R. Partijstichting uitgegeven brochures (waaronder dus ook die van Prof.

Zuidema over „Christen en politiek”) komt de volgende clausule voor:

De uitgave door deze Stichting houdt niet in, dat het Centraal Comité van Antirevolutionaire Kiesverenigingen de verantwoordelijkheid aanvaardt voor de inhoud van dit geschrift. De verantwoordelijkheid blijft voor rekening van de schrijver.

In de rubriek „Uit de Partij” in Nederlandse Gedachten d.d. 30 November wordt deze zinsnede als volgt toegelicht:

Het is eenvoudig onmogelijk om een brochure aan alle leden van het Centraal-Comité ter beoordeling voor te leggen, zodat al die leden zich woord voor woord met die brochure verenigen. Het Centraal-Comité verzocht iemand een brochure te schrijven over een bepaald onderwerp in goed vertrouwen, dat deze zich op behoorlijke wijze zal kwijten van zijn taak. Maar op welke wijze deze dat doet wordt aan hem overgelaten. Wat hij schrijft komt voor zijn rekening.

Wat de brochure van Prof. Zuidema betreft, wordt voorts verzekerd,

dat het Centraal-Comité de verschijning van deze brochure waardeert en haar ook heeft bevorderd.

Dat kan F. Goudzwaard in het C.H. weekblad Koningin en Vaderland d.d. 8 December niet vatten:

Geen woord over de zinnen door Zuidema gewijd aan Banning. Ook die dus gewaardeerd en bevorderd?

Gewaardeerd en bevorderd, dat Banning wordt aangewezen door Zuidema als „een even geduchte tegenstander van het algemeen ongetwijfeld Christelijk geloof als de nihilist.” Het spijt ons, dat Ned. Gedachten zo reageert.

Dit nemen we als Hervormden niet.

Laat men in A.R. kring dit nu eindelijk eens gaan begrijpen.

De vraag rijst, of de humanist Banning soms de P.v.d.A. verlaten heeft. En zich met de talloze Hervormde P.v.d.A.-leden weer bij de C.H.U. heeft aangesloten, zodat hij kan rekenen op een verdediging van zijn standpunt in de C.H. pers.

Of is hij, gelijk meer voorkomt, alleen nog maar „de C.H. beginselen toegedaan”?

Of verdedigt de C.H.U., die volgens hetzelfde nummer van Koningin en Vaderland „is als een groot gezin vol eigen-gestroomlijnde inzichten”, misschien ook de „doorbraak”-mensen in de P.v.d.A.?

Leerzaam

In Het Vrije Volk (P.v.d.A.) d.d. 15 November komt het volgende hoofdartikel voor:

Anti-revolutionnaire jongeren-studieclubs hebben dezer dagen een toogdag in Utrecht gehouden, die grotendeels gewijd was aan wijlen dr Colijn. De voorzitter, de heer E. van Ruller uit Groningen, prees de lijn der anti-revolutionnaire politiek en in verband daarmee het voorbeeld van Colijn. Prof. Scholten uit Utrecht roemde Colijn als een staatsman in de beste zin van het woord. De heer Gosker uit Den Haag verzekerde, dat in de crisisjaren tussen de beide wereldoorlogen Colijn precies hetzelfde heeft betoogd wat ons na de oorlog regelmatig als de hoogste wijsheid is voorgehouden. De heer Algra sprak over het reeds door Colijn voorgestane federalisme in Indonesië en dr Schouten schetste Colijn als arbeider van de volksgeest en als regeringsleider, die bewezen heeft, dat de anti-revolutionnaire politiek in wezen der zaak nationale politiek is. Wij hebben het verslag van deze vergadering met enige verwondering gelezen. Het is in anti-revolutionnaire kringen gewoonte de figuur van Colijn in een legendarisch licht te zetten en veel te vergeten, dat bij een objectieve beoordeling niet vergeten mag worden. Wij denken aan zijn noodlottige crisispolitiek. Wij denken ook aan het feit, dat de kabinetten-Colijn een merkwaardige wetgevende onvruchtbaarheid te zien hebben gegeven. Maar niet daarom heeft het verslag ons verwonderd. Colijn was een uitzonderlijk man en wij begrijpen de behoefte der anti-revolutionnaires om hem van tijd tot tijd te eren. Wat ons verwonderde is de hang naar het verleden, die in deze vergadering van jongeren tot uiting kwam.

Als wij de woorden van de voorzitter (toch een jongere) lezen, die zeide, dat het sociale beleid van Colijn in de volksmond bijna een even slechte naam had als de vorige eeuw, toen het liberale beginsel van staatsonthouding troef was, maar dat nu de politiek van het potverteren troef is, dan moeten wij moeite doen om te geloven, dat dit geen woorden zijn van een oude, uitgerangeerde politicus, maar van een jonge man.

Ja, inderdaad, Colijn was een liberaal, een zeer conservatieve liberaal zelfs. En wat hij in het verleden ook betekend mag hebben, in onze tijd zou hij niet passen. Met zijn politiek zouden we thans geen raad weten. Niet omdat potverteren nu troef is, maar omdat de sociale verwaarlozing, waardoor de crisisjaren tussen de beide wereldoorlogen zich hebben gekenmerkt, na de tweede wereldoorlog tot catastrofale onrust, ja tot een chaos gevoerd zou hebben.

In anti-revolutionnaire kring leven thans, naast de Colijn-verering, ook andere gedachten. Er is ook daar begrip voor wat deze tijd eist. Dat nu juist de jongeren de kant van het verleden kiezen verbaast ons. Misschien is het te verklaren uit onbehagen.

De anti-revolutionnaire partij is in wezen geen oppositiepartij, maar zij heeft, door deelneming aan het eerste kabinet-Schermerhorn-Drees af te wijzen, zich zelf in de oppositie gemanoeuvreed. En daar zit ze nog, met heimwee terugblikkend op andere tijden.

Van jongeren hadden wij iets anders verwacht.

De Rotterdammer (A.R.) van 17 November repliceerde hierop als volgt:

De organisatie van A.R. jongeren heeft vorige week een vergadering gehouden, waarin de figuur van Colijn is besproken. Dat moest zijn nut hebben. Het is nodig, dat de jongeren kennis dragen van Colijn. Dat behoeft niet op Colijnverering uit te lopen. Het is eigenlijk al voldoende, wanneer het uitloopt op meerdere kennis en op het weren van caricaturen over zijn persoon en vooral over zijn werk en nationale betekenis.

Hoezeer dit nodig is, blijkt nog eens weer uit een artikel in *Het Vrije Volk*, het orgaan der P.v.d.A. In dit blad der „morele vernieuwing” komt de redactie opnieuw aandragen met de oude koek, dat Colijn „een liberaal” was, „een zeer conservatieve liberaal zelfs”. „In onze tijd zou hij niet passen”. „Met zijn politiek zouden we thans geen raad weten”.

Nu, het Nederlandse volk heeft sinds 1945 wel bespeurd, met welke politiek het raad moet weten. Zou het met de verhouding tot Indonesië,

met Ambon, om deze beide slechts te noemen, niet anders zijn gelopen, wanneer wij bewindslieden hadden gehad van het formaat van Colijn? We vermoeden zo, dat we met zijn politiek wel degelijk raad hadden geweten.

En wat de sociale politiek onder Colijn betreft, zou het Vrije Volk niet nog maar eens willen bedenken, dat in die jaren minister was de heer Romme, thans fractievoorzitter van dezelfde K.V.P., die door de P.v.d.A. zó hogelijk wordt gewaardeerd, dat haar fractievoorzitter zelfs spreekt van „onze K.V.P.”.

Neen, wij willen de figuur van Colijn niet in alles verdedigen. Maar wij achten hem hoog. En wij willen zijn nagedachtenis ook daarin eren, dat wij onwaarheden en caricaturen bestrijden. Het Vrije Volk heeft nog eens het bewijs geleverd, dat bezinning op de figuur van Colijn waarlijk niet overbodig is.

Dat Het Vrije Volk „van jongeren iets anders had verwacht”, is misschien te danken aan de C.H. jongeren, wier voorzitter indertijd dat blad tot zijn spreekbuis maakte.

Rechtsnood

J. SCHIPPER

De bevordering van bedrijfsrechtspraak in collectieve arbeidsovereenkomsten, regelingen van Rijksbemiddelaars en verordeningen van publiekrechtelijke organen, zou, zo schreef ik in het voorgaande artikel, op een breed terrein van het arbeidsleven de bestaande rechtsnood met betrekking tot het ontslagrecht, kunnen opheffen.

Diezelfde rechtsnood bestaat ten dele ook ten aanzien van de opzegtermijn en het bepalen van wat kennelijk onredelijke ontslagen zijn.

De Commissie uit de Stichting van de Arbeid was tot het inzicht gekomen, dat de termijn van opzegging verband diende te houden met de duur van de dienstbetrekking, althans in die bedrijfstakken waar werknemers lange tijd achtereen bij eenzelfde werkgever plegen werkzaam te zijn. Over de duur van de opzegtermijn was de Stichtingscommissie niet tot een eenstemmig advies gekomen. De meerderheid was van oordeel dat de opzegtermijn voor de werkgever voor elk jaar één week, met een maximum van 26 weken, behoorde te zijn. De werknemer zou voor elk jaar dienstverband ook één week, met een maximum van 13 weken in acht moeten nemen, zodat het maximum na 13 jaar dienstverband zou worden bereikt. Het wetsontwerp daarentegen aanvaardde wel de opzegtermijn van 13 weken, maar bepaalde dat die niet per jaar maar per twee jaar met één week zou oplopen. Het maximum wordt dan ook na 26 jaar bereikt evenals bij de opzegging door de werkgever.

Het Voorlopig Verslag over wetsontwerp 881 heeft de gronden waarop de ongelijkheid van de opzegtermijn uitvoerig besproken en kwam tot dezelfde conclusie als de Stichtingscommissie, n.l. dat de positie van de werkgever bij opzegging anders is dan bij de werknemer die ontslag neemt. Maar de Vaste Commissie der Tweede Kamer, die het verslag opstelde is niet tot een eenstemmige conclusie gekomen wat de termijnen van de opzegging betreft. De ene groep wil de termijnen op 13 en 6 weken stellen, resp. voor werkgever en werknemer, de andere groep wenst wel het maximum van 26 weken te handhaven voor de werkgevers, maar voor de arbeiders op 6, hoogstens 8, weken bepalen. In elk geval zijn alle leden der Vaste Commissie zowel tegen het voorstel van de Stichtingscommissie als dat van de Minister.

Ten aanzien van het kennelijk onredelijk ontslag en de herplaatsing zegt de Vaste Commissie der Kamer dat een zekere rechterlijke controle op de redelijkheid van ontslagen in beginsel wenselijk is. Dit is een nogal voorzichtige uitdrukking: in beginsel wenselijk. Als er één ding in de rechtsnood tot oplossing roept is het wel de verplichting, dat er instanties zijn, 't zij krachtens bedrijfsrechtspraak of via de rechterlijke macht, die kennelijk onredelijke ontslagen beoordelen en dat ook de middelen aanwezig zijn om naleving der beslissingen te bevorderen.

De Kamer-commissie is van oordeel dat een nadere concrete uitwerking van het begrip kennelijk onredelijk in de wet onmogelijk is. Want de betekenis van algemene termen in het burgerlijk recht maakt nu eenmaal altijd een ontwikkeling door, naarmate de denkbeelden onder het gehele volk en in wetenschap en jurisprudentie zich wijzigen. Mijn ervaring bij de rechtspraak in het drukkersbedrijf leert dat meestal niet één geval gelijk is. Terwijl persoonlijke- en bedrijfsomstandigheden telkens van invloed zijn op zulke soort ontslagen.

Geen „ZENDING”

onder partijgenoten

J. SCHIPPER

In de „Doorbraak” van October 1950 heeft de heer Kees Jongkind mijn artikel in „Nederlandsche Gedachten” van 21 Augustus besproken. Ik had de vinger gelegd bij enkele uitspraken in de discussie in „Paraat” over de taak van de prot. chr. en humanistische werkgemeenschappen in de Partij van de Arbeid. In dit partij-orgaan werd betoogd dat de confessioneel gerichte werkgemeenschappen zich zouden onthouden van enige zending onder partijgenoten, terwijl de humanistische werkgemeenschap zich tot de „buitenkerkelijken” mocht richten.

De conclusie luidde toen: „Het samen in één verband blijven komt in gevaar, wanneer niet alle delen van de partij zich onthouden van beïnvloeding van de partijgenoten in de richting van een of andere levensbeschouwing.” Naar aanleiding van die conclusie schreef ik dat dit toch wel vreemd is omdat christenen die in de Partij van de Arbeid gingen staan om te getuigen, die gelegenheid wordt ontnomen en zij dus geen kans krijgen om met hun levensbeginsel door te breken tot hen

die niet luisteren naar het Woord van God. De heer Jongkind komt tegen deze omschrijving op en zet nu uiteen waarom hij van oordeel is dat de humanistische werkgemeenschap geen geestelijk tehuis kan zijn voor buiten-kerkelijken. Een politieke partij, ook een onderdeel van een partij (een werkgemeenschap) kan dit niet zijn. Want een politieke partij heeft een andere taak en de geestelijke verzorging moet overgelaten worden aan andere instituten, o.a. aan de Kerken. Hierbij moet ik twee opmerkingen maken. 1e. De Kerken worden voor geestelijke verzorging op één lijn gesteld met andere instituten. Dit is in strijd met het wezen der Kerk. 2e. Met geestelijke verzorging door andere instituten wordt blijkbaar wat anders verstaan dan de Kerk als haar opdracht en roeping ziet.

De schrijver in de „Doorbraak” begaat hier weer de fout het geestelijke (naar de opvatting der Kerk) te scheiden van het terrein van de staatkunde. Het waarachtige leven naar de Geest zal heel het mensenleven, waar

---

Maar bovendien dat juist daardoor bedrijfsrechtspraak valt te prefereren boven uitspraak door de rechter, omdat de dusgenaamde lekenrechters veel beter van de bedrijfsomstandigheden op de hoogte zijn om een billijk oordeel te vellen.

Het zal echter niet altoos mogelijk zijn een kennelijk onredelijk ontslag ongedaan te maken door herplaatsing van de ontslagene te verkrijgen. Soms zijn de onderlinge verhoudingen dermate verstoord dat herplaatsing noch in het belang van de werknemer, noch in die van de werkgever is. Daarom wil het wetsontwerp, mede gelet op het rapport van de Stichtingscommissie, een regeling voor schadevergoeding, met welke gedachte ook de Kamer-commissie accoord gaat.

Tenslotte is nog de kwestie ontslag tijdens ziekte en bij militaire dienst in het geding gekomen. De Stichtingscommissie had de noodzakelijkheid bepleit dat tijdens ziekte en militaire dienst geen ontslag gegeven zou worden. De wederkerigheid dat ook de werknemer in de omstandigheden de dienstbetrekkfng niet mag verlaten, werd niet bepleit. Het wetsontwerp volgt de opvatting van de

minderheid der Stichtingscommissie dat deze bepaling slechts voor een jaar zou gelden. De meerderheid was voor een onbeperkte tijdsduur.

De Kamer-commissie schaarde zich niet achter het standpunt van de Minister en wil de beperking van één jaar niet accepteren, doch stelt twee jaar voor. Dezelfde commissie wijkt ook van het voorstel van de Minister inzake het ontslag bij militaire dienst. Zij is van oordeel dat de werkgever vrijgelaten moet worden om minderjarige arbeiders tijdens hun militaire diensttijd te ontslaan, maar als de werknemer meer dan één jaar bij dezelfde werkgever in dienst is, dan moet ontslag verboden worden. Nog een aantal andere zaken zijn door de Kamer-commissie behandeld. Maar het zou veel te veel ruimte vragen daarop in te gaan.

Het is te hopen dat de Memorie van Antwoord niet zo lang uitblijft als het Voorlopig Verslag na de verschijning van het Wetsontwerp. Met grote belangstelling zien wij naar het antwoord van de Minister van Justitie uit, opdat nog in 1951 de wet tot stand kan komen en de rechtsnood van de werknemer wordt weggenomen.

zich dit ook demonstreert, moeten doordringen en heeft dus ook wat te zeggen over het staatkundige leven. Vandaar dan ook dat vele Christenen in ons land als Christus-gelovigen op heel het terrein van staat en maatschappij zich door die Geest willen laten beheersen en kozen voor christelijke politieke partij-groepering.

Dat zij menigvuldig op dit gebied faalden, doet aan de wezenlijke betekenis van hun streven niet af. De Kerk is naar haar aard en wezen veeleer een vuurhaard van de Geest, dan een geestelijk „tehuis”. En de voorstelling dat christelijke politieke partijen zich op de plaats der Kerk stelden en zelfs met hetzelfde gezag als dat van de Kerk optraden op staatkundig terrein, is een beschouwing die aan het wezen van Kerk en 't geloof vreemd is. Wel is daar, en dit verliest men vaak uit het oog, het priesterschap der gelovigen dat zich overal dient te openbaren. Want de Kerk is de vergadering der Christus-gelovigen.

De heer Jongkees zegt dat ik mij vergis als ik meen dat Christenen in de Partij van de Arbeid zijn gaan staan om van hun geloof te getuigen. En mij wordt gevraagd waar dit werd neergeschreven. Ik zou in het antwoord aan hem kunnen volstaan met hem slechts attent te maken op hetgeen hij zelf in zijn artikel schrijft: „Iedere motivering van ons standpunt, dus ook waarom wij als Christenen lid zijn geworden van een socialistische partij is een getuigenis van ons geloof in Jezus, als de Heer van ons leven, ook van ons politieke leven. Dat getuigenis geven wij in de partij en buiten de partij”.

Laat ik daarmee niet volstaan en aan zijn verzoek voldoen om hem mede te delen waar over dit getuigen werd geschreven.

Ik citeer allereerst uit het Herderlijk schrijven dat vanuit het zuiden des lands vlak na de bevrijding op grote schaal door verschillende Hervormde Kerkeraden werd verspreid. Daar leest men: „En wanneer Christenen lid menen te moeten worden van een „neutrale” of „moderne” organisatie **om daarbinnen hun Christelijk getuigenis te laten horen**, dan mag hun dit niet als beginselaptheid worden aangerekend”.

In de tweede plaats herinner ik aan de uitspraak van de Synode der Ned. Herv. Kerk over de vakbeweging waar het volgende valt te lezen: „.....en de Christen de mogelijkheid gewaarborgd wordt **in de organisatie te getuigen** van de betekenis die Gods Woord heeft voor de vragen van het sociale leven”. Ten slotte herinner ik aan het getuigenis van een aantal predikanten die tot de S.D.A.P. toetraden, waartegen de „Baanbreker” van 30 Juli 1945 aldus waarschuwde: „Wij zijn er

waarschijnlijk zeer na aan toe de antithese in de partijvorming te overwinnen. Het is de taak der religieuze socialisten er voor te zorgen dat **deze antithese niet herleeft binnen het raam der socialistische beweging.**”

Ziehier de bewijsstukken die mij de vrijmoedigheid gaven te schrijven zoals ik deed.

Dit getuigen van het geloof was derhalve wel de bedoeling van verschillende Christenen toen zij lid werden van de socialistische beweging. En daarom, ik herhaal het, is de conclusie van de heer Jongkind, die ik hierboven nog weer eens citeerde, wel heel erg vreemd. En dan mogen Christenen van hun geloof in de Partij van de Arbeid niet getuigen, want dan komt het samen leven in één verband in gevaar. Alle delen van de partij dienen zich te onthouden van beïnvloeding van de partijgenoten in de richting van een of andere levensbeschouwing.

Ten slotte: de heer Jongkees haalt in zijn stuk in de „Doorbraak” van Augustus, ook artikel 35 van het Beginselprogram van de Partij van de Arbeid aan. Dit luidt: „Zij erkent het innig verband tussen de levensovertuiging in politiek inzicht en waardeert het in haar leden als zij dit verband ook in hun arbeid duidelijk doen blijken.”

Indien de conclusie in „Paraat” juist is, dan is art. 35 van het Beginselprogram zonder enige waarde. Duidelijk doen blijken van de eigen levensovertuiging is beïnvloeding naar de richting van een levensbeschouwing. Als het dit niet is, dan heeft het geen betekenis. De uitspraak in „Paraat” versta ik wel. Want als de partij het platform wordt voor allerlei beginsel-debatten, wordt het werk van de partij onvruchtbaar. Daartegen waarschuwde de „Baanbreker” ook. En juist daarom is het mede nodig dat er beginsel-partijen zijn, ook al komt daar wel verschil van inzicht in praktische politieke vraagstukken te voorschijn.

De heer Jongkind heeft het dualisme inzake het wèl en niet getuigen in de Partij van de Arbeid door zijn artikel in de „Doorbraak” niet opgelost en ik weet nog niet of getuigen, dat wil zeggen: beïnvloeding naar de richting van een levensbeschouwing, in zijn partij mogelijk en geoorloofd is.

Daarmede is, ook al zou dit wèl duidelijk gemaakt kunnen worden, nog niets gezegd over de noodzaak van christelijke politieke partijen. Daarbij gaat het over de vraag of de politieke partij, die het innig verband tussen levensbeschouwing en politiek inzicht erkent, dit niet slechts verlangt voor de enkele persoon, maar ook voor de partij als partij en als uitgangspunt aanvaardt.

Daar ligt het kernpunt!

Progressieve Adviezen

Prof. Dr S. U. ZUIDEMA

De heer Van Randwijk kwam tot een slopende critiek op de Anti-Rev. Partij, toen hij in Vrij Nederland — het nummer van 18 November j.l. — in een artikel over Anti-Rev. Dynamiek eindigde met: „We hebben vroeger wel eens getwijfeld of het A.R. inzicht rechtvaardig was. Thans twifelen wij of er nog inzicht is”.

Over persmanieren gesproken!!

Maar hij is ook nog zo vriendelijk haar een advies te geven. Natuurlijk een progressief advies, waar echte, machtige dynamiek in schuilt. In een bescheiden vraagvorm: „Zou het voor de A.R. geen reden zijn om iets meer op de vergevende kracht van het Evangelie te vertrouwen dan op het „verlichte inzicht van de rechtvaardige”?

Nu wil het geval, dat „In de Waagschaal” ons een nadere ontvouwing schenkt van wat dat vertrouwen op de vergevende kracht van het Evangelie inhoudt. Plus nog een korreltje verlicht inzicht!

Ds H. J. Diekerhof, legerpredikant, stelt in het nummer van 17 November — als was het op aanwijzen van de heer Van Randwijk — de vraag: Pacifisme nu?

En hij borduurt dan op het volgende stramien:

1. Wij zijn mensen in deze goddeloze wereld. Wij behoren tot deze wereld. Wij kunnen niet meer neutraal zijn in deze wereld, maar moeten kiezen.
2. Nu moeten wij kiezen tussen Rusland en Amerika, tussen Communisme en „een door geld bedorven en door militairisme aangevreten democratie”. Er is geen derde mogelijkheid.
3. Wie nu voor pacifisme kiest, kiest voor het communisme.
4. „Dat is de verschrikking van ons menszijn, dat wij zondaren zijn dat wij en/of met Amerika en/of met Rusland solidair zijn in de schuld. Dat ik als mens, als zondaar ergens „ja” moet zeggen, waar ik het niet mag zeggen.”
5. Maar als we kiezen voor het ijzeren gordijn, of voor onze verworpen democratie en daarom „voor de opvoering van de militaire weerbaarheid van het Westen”, in beide gevallen altijd weer als echte noodkreet: „o God, wees mij zondaar genadig”.
6. God wil niet de zonden van Rusland en niet de zonden van Amerika, niet van het Communisme en niet van de Democratieën,

maar ik behoor bij één van beiden, één van beiden moet ik hier nu toch kiezen”.

„Ik wil het niet, ik mag het niet willen en God wil het niet en Christus wil het niet”. Maar ik moet toch één van beide kiezen.

7. Doch wij mogen ook doorgeven aan anderen, en ook zelf nog vernemen: „Ik verkondig U grote blijdschap” (n.l. dat God het mij vergeeft).

8. „Als gewoon denkend en voelend mens, zeg ik dan: geen pacifisme nu”. D.w.z.: ik kies voor het „door geld bedorven en door militairisme aangevreten Amerika”.

* * *

Zo rechtvaardigt een legerpredikant zichzelf en zijn dienstneming in ons leger. Het mag niet, en ik wil het niet, maar ik doe 't toch, en ik bid om vergeving, en dan doe ik het toch weer, en dan bid ik om vergeving, en dan doe ik het voor de tweede maal toch weer. En dan bid ik weer om vergeving. En zo draai ik in de mallemlen door. Ik kan niet anders. En ik kan niet anders, omdat ik een gewoon denkend en voelend mens ben.

Ziedaar de enige grond, het enige inzicht, dat hier tot de beslissende politieke keuze leidt. En wie anders kiest, is blijkbaar geen gewoon denkend en voelend mens. Maar overigens: hij kan ook rustig in zijn mallemlen door-draaien: ik doe 't toch, en ik mag het niet, en God vergeeft het, als ik er om bid, en dan doe ik 't toch weer, en 't mag niet, enz.: de repeterende breuk in de vroomheid. En God draait mee. Aan beide kanten van de politieke keuze. Waarom zou hij alleen meedraaien met gewoon denkende en voelende mensen? Waarom zelfs niet bij voorkeur met ongewoon denkende en voelende mensen?

* * *

Zodra het mocht blijken, dat de communisten de gewoon denkende en voelende mensen zijn, zoals b.v. in China en in Rusland, en waar niet al, dan zal ieder, die dit „progressief inzicht” in de politieke adembenemende worsteling van vandaag met deze predikant deelt, natuurlijk aan de andere kant van de scheidslijn gewoon meedraaien. Trouwens, alleen hij zelf hoeft van plaats te veranderen. God niet. Die vergeeft daar en hier. Ad libitum. Zondigen doen wij toch. En vergeven moet God toch.

En andere argumenten voor onze keuze voor of tegen het communisme hebben we niet, dan: wat ik doe, is gewoon. Meer niet. Een religieuze beslissing, iets, waar men voor bidden mag en voor danken moet, dat is hier niet meer aan de orde. God moet toch vergeven. En mis is het toch, wat ik doe!

* * *

De heer Van Randwijk adviseert ons, die z.i. waarschijnlijk geen inzicht meer hebben, deze richting eens uit te kijken; daar valt wat goeds te leren.

Nu, wanneer iemand in de strijd rondom het communisme het verbijsterende inzicht en het grootse perspectief ons opent op.....: de malle-molen van de dialectiek van het fatum der zonde en de vergeving, die daarna wel weer volgt, dan kies ik — kiezen moeten we toch! — vooralsnog voor het beetje twijfelachtige inzicht van de Antirevolutionair boven de burgerlijke wijsheid van deze progressieve dominee! En gaarne laat ik hem zijn rijke en grootse visie!

En wanneer het progressief, ja dynamisch mag heten, om op deze gronden tegen het communisme te kiezen — en God vergeeft

wel, en ik bid er wel weer om! — dan verfoei ik deze dynamiek van ganser harte, en ik vergeet het Woord der Schrift niet: „Wie z'n zonde belijdt en laat, zal barmhartigheid geschieden!” En laat! Maar de „dynamiek” van het noodlot — ik moet toch, wat ik niet mag —, die nooit! Om de waarachtigheid van het christelijk geloof! Om de religieuze zindelijkheid! Om de ere Gods, Die niet met zich spotten laat!

En het ontstellende van deze tijd is, dat voor velen het ontstellende is, dat wij huns inziens in een ijzeren fatale ring omsloten zijn, en genoodzaakt zijn, om te zondigen. en daar Gods Naam nog voor misbruiken ook!

En ik kies, bewust en met vreugde, tegen dit progressief advies en vóór het door de heer Van Randwijk en Ds Diekerhof beiden even hartgrondig verfoeide, maar voor het door de Antirevolutionair nog steeds in Bijbelse vroomheid beleden devies: Tegen de Revolutie het Evangelie! Het Evangelie van „Christus, Die Zich een eigen volk reinigt, dat ijverig is in goede werken” (Titus 2 : 14). Dat staat in de Bijbel. Dat is de progressie, die de Bijbel ons leert, en Christus ons schenkt door Zijn Geest op het gebed. En ik ben meteen ook van die malle-molen verlost.

DE CIJFERS VAN Labour EN wij

Mr K. GROEN

Het is wellicht voor sommigen wel belangwekkend eens iets te vernemen omtrent de samenstelling en de grootte van de Engelse Partij van de Arbeid. Daarom worden hier enkele cijfers dienaangaande doorgegeven, welke waren te vinden in de Engelse documentatie-uitgave Home Affairs Survey van 17 October j.l.

De Labour Partij hield begin October gedurende vier dagen haar jaarlijkse congres. Ruim 1.500 gedelegeerden woonden het bij, waarvan er 1.196 tezamen ruim 6 miljoen stemmen uitbrachten; de overigen waren ambtshalve gedelegeerden, als Parlementsleden, partij-agenten e.d.

Het volgende staatje doet zien, welke organisaties, die samen de Labour Partij vormen, gedelegeerden hadden afgevaardigd, hoeveel gedelegeerden elk der groepen organisaties had afgevaardigd en hoeveel stemmen elk dier groepen uitbracht:

68 Trade Unions (= vakverenigingen)	563	gedel.	4.974.000	st.
588 Kiesdistricts Labour Partijen	606	„	996.000	„
17 Gefedereerde Labour Partijen	17	„	17.000	„

1 Co-operatieve vereniging	6	„	34.000	„
4 Socialistische verenigingen	4	„	10.000	„
678 organisaties	1.196	gedel.	6.031.000	st.
ambtshalve	323	„		

Zonder dat op het bovenstaande in details wordt ingegaan, is het wel duidelijk:

10. dat de Labour Partij een soort federatie is van deels politieke deels niet-politieke organisaties, waarvan de vakverenigingen en de districts-partijen de voornaamse zijn,
20. dat de vakverenigingen veruit de grootste macht in de Labour Partij vormen.

Het aantal leden der Labour Partij bedroeg eind 1949: 5.716.947. Daarvan waren er 4.946.207 aangesloten via hun vakbonden. Via de coöperatieve en socialistische verenigingen waren aangesloten 41.116 leden. De overigen zijn individuele leden. Hun aantal wordt niet opgegeven, wel dat het in 2 jaar steeg met 100.599. Uit de overige cijfers volgt, dat het aantal individuele partijleden ongeveer 725.000 moet bedragen.

Ten tijde der verkiezingen van dit voorjaar, waren er 279 partij-agenten in volledige dienst, terwijl er ruim 340 verkiezings-agenten in nevenfunctie waren.

De jeugdorganisatie steeg van 260 afdelingen in 1948 tot 561 in 1949 en tot 788 in 1950.

Nu nog enkele cijfers over de financiën.

Voor het algemene verkiezingsfonds werd bijeengebracht:

£ 4.442 uit individuele bijdragen,
£ 148.315 uit bijdragen van Trade Unions,
£ 1.455 uit bijdragen van Labour Partijen,
£ 250 als bijdrage van de Royal Arsenal
Coöperatieve Vereniging.

Het balanstotaal van het fonds bedroeg op 31 December 1949 £ 212.693.

Ook uit deze cijfers ziet men, dat Labour op de Engelse vakbeweging drijft.

Het congres van 1947 besloot tot de instelling van een Ontplooiingsfonds voor publiciteit, propaganda en organisatie. Het balanstotaal van dit fonds bedroeg ultimo 1949 £ 109.950. Zijn inkomsten waren £ 203.147, de uitgaven £ 183.687.

* * *

Deze cijfers worden gegeven ter inlichting en voor wat de financiën betreft ook wel een beetje om de penningmeesters van het Centraal Comité en van de Kuypersstichting jaloers te maken. Groot-Brittannië heeft ongeveer 5 maal zoveel in-

woners als Nederland. Een £ is momenteel ongeveer f 10,65. Wat zou de A.R. partij niet veel meer kunnen ondernemen om de Schriftuurlijke beginselen voor de staatkunde onder ons volk te verbreiden en de kennis daarvan de verdiepen, indien ze jaarlijks f 425.000,— en voor een verkiezingsactie f 325.000,— beschikbaar had!

Wij weten overigens, dat in geld het geheim van de zegen niet is gelegen. Als wij de voorzitter van het congres der Labour Partij horen brallen:

„Ik mag hier en nu vaststellen, wat geen enkel land ooit eerder in enige periode der geschiedenis heeft kunnen vaststellen, dat de armoede is afgeschaft, dat honger onbekend is, dat de zieken worden verzorgd, de ouden van dagen worden gekoesterd, dat onze kinderen opgroeien in een land, dat hun kansen biedt...”

en wanneer wij hem horen spreken van „een nieuwe structuur der vrijheid”, gegrondvest op een eenvoudige zaak: een vaste baan en een redelijk loon,

dan krijgen we er ineens weer oog voor, dat een goede organisatie en een goed gevulde kas de hoofdzaak niet zijn. Dan beseffen we, dat de strijd voor een in materieel opzicht „leefbare” Nederlandse samenleving zeker een eerlijke strijd is, maar dat christelijke politiek, als alle goed werk, alleen dan een goed, dat is een Gode welgevallig werk is, wanneer zij geschiedt uit waar geloof, naar de Wet Gods en **alleen Hem ter eer.**

II

De Burgemeestersbenoemingen

Mr C. J. VERPLANKE

Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken voor 1951 zijn de burgemeestersbenoemingen weer aan de orde geweest.

U weet, dat dat nu niet bepaald een punt is, waarover wij zeer enthousiast zijn. Die punten zijn er trouwens meer in het huidige Regeringsbeleid.

De toestand is immers langzamerhand zo, dat A.R. burgemeesters een uitstervend geslacht zijn geworden en dat voor benoemingen alleen de regeringspartijen in aanmerking komen. De K.V.P. trekt daarbij uiteraard aan het langste eind. De P.v.d.A. wordt door haar klaarblijkelijk niet voor vol aangezien.

In ons vorige artikel over de burgemeestersbenoemingen in Nederlandsche Gedachten van 19 April 1950 (blz. 121) hebben wij op

de achterstelling van de antirevolutionairen reeds gewezen.

In de 24 gemeenten met meer dan 50.000 inwoners vindt men geen enkele A.R. burgemeester, in de 11 gemeenten van 40.000—50.000 inwoners zelfs één, in de 9 gemeenten van 30.000—40.000 inwoners liefst twee en in de 33 gemeenten van 20.000—30.000 inwoners wel vier.

Dat geldt dan voor een loyale partij, die de derde in grootte is in ons land en die, wanneer men de Staatkundig-Gereformeerden meerekent, een zesde van onze bevolking (met uitzondering van de communisten) omvat.

Wanneer men echter denkt, dat in de gemeenten van 10.000—20.000 inwoners de antirevolutionairen wel enige compensatie krijgen bij de burgemeestersbenoemingen, dan komt men bedrogen uit.

Van de 29 gemeenten van 15.000—20.000 inwoners zijn er zes, die een A.R. burgemeester hebben (Achtkarspelen, Baarn, Dantumadeel, Naaldwijk, Ridderkerk en Zwijndrecht), hetgeen op zichzelf vrij billijk is. Maar van enige compensatie is hier natuurlijk geen sprake. Bij de 80 gemeenten van 10.000—15.000 inwoners wordt die compensatie evenmin gevonden. Niet meer dan 10 gemeenten staan onder A.R. burgemeesterlijk bestier (Enkhuizen, Huizen, Kollumerland, Leerdam, Maartensdijk, Maassluis, Oldebroek¹⁾, Rijsen, Terneuzen en Veenendaal). Ziedaar de brokskens, die ons nog worden toegeworpen.

Hoe het met de politieke kleur van de Commissarissen der Koningin gesteld is, hebben wij vroeger ook reeds medegedeeld. A.R. Commissarissen zal men tevergeefs zoeken. Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken voor 1951 in de Tweede Kamer meende Mr Algera ten aanzien van de burgemeestersbenoemingen „deze ongezonde situatie opnieuw aan de Minister te moeten voorleggen”. En ten aanzien van de benoemingen van Commissarissen merkte hij op (Hand. II K. 1950/1951, blz. 657): „Ik moet er evenzeer opnieuw op wijzen, dat er onder de Commissarissen der Koningin geen enkele antirevolutionair is, en ik vraag de Minister of hij dat nu een gezonde situatie acht en of hij bereid is om aan deze misstand een einde te maken. Indien er redenen zijn, die het bekleden van de door mij genoemde belangrijke functies onwenselijk of onmogelijk maken, dan zou ik dat graag vernemen, maar ik geloof niet, dat ze bestaan, ook niet bij de huidige bewindsman. Ik hoop dus op verbetering.”

De minister antwoordde daarop (Handd. II K. 1950/1951, blz. 664): „Bij mijn weten zijn er in het geheel geen redenen aan te voeren — dit zouden dan bepaalde, uitgesproken redenen moeten zijn; zo meen ik toch, dat de geachte afgevaardigde dit heeft bedoeld — om antirevolutionairen uit die functies te weren. En dat men antirevolutionaire personen zou weren uit dergelijke functies, is stellig niet het geval. Bij voorkomende gelegenheid wil ik dan ook met de gedachte, die de geachte afgevaardigde hieromtrent naar voren heeft gebracht, ter dege rekening houden.”

Nu wachten we dus de „voorkomende gelegenheid” maar af!

* * *

Maar let nu eens op de K.V.P.!

In ons vorige artikel bleek reeds, dat zij met 6 van de 11 burgemeesters in gemeenten met

meer dan 100.000 inwoners bezwaarlijk een toonbeeld van bescheidenheid kan worden genoemd. Een dergelijke positie staat immers in geen enkele verhouding tot de landelijke sterkte van de K.V.P., die niet meer dan $\frac{1}{3}$ van ons volk omvat.

In de grote gemeenten laat ze het dus wel breed hangen. Maar in de groep van 10.000—20.000 inwoners doet ze het niet minder. Van de 109 burgemeesters zijn er liefst 41 Rooms!

En hoe het in de nog kleinere gemeenten gaat, leert het volgende voorbeeld.

In de provincie Drenthe — een van de weinige gewesten, die nog niet verroomst zijn of worden — ligt het plaatsje Schoonebeek, een gemeente met 11 raadsleden en tot voor kort met een A.R. burgemeester. Bij de laatste raadsverkiezingen kregen de Protestants-Christelijke partijen 5 zetels (2 A.R. en 3 C.H.), de K.V.P. 4 zetels en de P.v.d.A. 2 zetels.

Nu zou een objectief oordelend mens, indien hij in die gemeente een burgemeester zou moeten benoemen, natuurlijk iemand van Protestants-Christelijke huize hebben genomen.

Echter niet de Roomse minister Teulings. „Het complex van omstandigheden, vooreerst, dat de K.V.P. in deze gemeente in vergelijking tot de andere partijen de grootste aanhang heeft, voorts, dat de Rooms-Katholieken in de Z.O.-hoek van Drenthe een niet onbelangrijk deel van de bevolking uitmaken en tenslotte, dat geen van de burgemeesters in dit gewest tot deze staatkundige richting behoort, maakte naar de mening van ondergetekende (nl. minister Teulings) de benoeming van een burgemeester, die tot de K.V.P. behoort, ten volle verantwoord”, aldus het antwoord op een desbetreffende vraag in het Voorlopig Verslag op de begroting van Binnenlandse Zaken voor 1951.

Geestig was intussen de in het Voorlopig Verslag gemaakte opmerking van „verschillende leden”, die „meenden uit deze benoeming hoopvol te mogen concluderen, dat deze wijze van benoemen een schat van beloften zal inhouden ten aanzien van die gemeenten, waar het percentage niet-Rooms-Katholieken zo ongeveer gelijk staat aan dat der Rooms-Katholieken van Schoonebeek”.

Maar de Roomse penetratie van ons Protestantse Nederland gaat rustig door!

Hoe lang moet het gelukkig overgrote niet-Roomse deel van ons volk dat alles nog slikken?

1) Ten onrechte werd in ons vorige artikel de burgemeester van Oldebroek als C.H. gequalificeerd.

BELASTINGDRUK EN OVERHEIDSTAAK

Dr J. BUTER

Bij de behandeling van de wetsontwerpen tot wijzigingen in de belastingheffing in de Tweede Kamer is herhaaldelijk ter sprake gekomen het verband tussen de belastingen en de sociaal-economische verhoudingen. Daarbij is tegenover het standpunt van de Minister van Financiën een ander standpunt gesteld. Het standpunt van de Minister kwam hierop neer. De Overheid heeft voor haar taak een bepaald bedrag nodig en nu moet dat bedrag er op de één of andere manier komen, dus haal ik, waar ik dat kan halen, daarbij zoveel mogelijk rekening houdende met de sociale en economische gevolgen van de belastingdruk.

Daartegenover is gesteld, dat bij de enorm hoge belastingdruk, welke thans bestaat, dit principe niet kan worden gehandhaafd, maar dat er hoe dan ook zorg moet worden gedragen, dat de Regering met een belangrijk lager budget volstaat, omdat de onzalige gevolgen van de belastingdruk nopen tot het verlagen daarvan, ook al zou dit met zich brengen, dat op zichzelf nuttige dingen, welke de Regering thans doet, moeten vervallen.

De gevolgen van de enorm zware belastingdruk, die in de Kamer met name door de heer Van den Heuvel zijn opgesomd, zijn zo funest voor ons land en zijn bevolking, dat deze belastingen tot elke prijs moeten worden verlaagd. Maar achter deze probleemstelling ligt toch nog iets anders.

De primaire vraag nl. of de taken, die de Overheid op zich heeft genomen, ook afgezien van de hoge uitgaven, die deze met zich brengen, inderdaad alle op haar weg liggen. Het is over deze vraag, dat naar onze mening grote onzekerheid bestaat. Niet bij de socialisten. Die hebben geen grote reserves, wanneer het gaat om de vraag, of de Overheid zich met de één of andere kwestie moet bemoeien. Bij de Rooms-Katholieken bestaat deze onzekerheid wel en zal zij ook altijd blijven bestaan, omdat zij nu eenmaal geen scherp onderscheid wensen te maken tussen de taak van de Staat en die van de Maatschappij zelf. Immers wordt door de Rooms-Katholieken de verhouding Staat—Maatschappij voortdurend gerelativeerd en is het eigenlijk uitsluitend een kwestie van doelmatigheid — zoals Minister Van der Brink zich gaarne uitdrukt — of de Staat zich wel of niet met bepaalde zaken zal inlaten.

Bij de liberalen — als wij deze naam nog mogen gebruiken van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie — bestaat deze onzekerheid evenzeer, al heeft men in deze kringen de neiging de Overheidstaak te beperken.

Maar ook in onze kringen bestaat deze onzekerheid. Beperking van de Overheidstaak is noodzakelijk. Maar als het dan gaat over de vraag, waar die beperking moet plaats vinden, dan wordt vrijwel uitsluitend gesproken over bezuiniging bij en inkrimping van het ambtelijk apparaat. Ongetwijfeld is de uiterste zuinigheid bij het ambtelijk apparaat noodzakelijk, maar ieder weet, dat ook bij de uiterste zuinigheid, dit slechts tot een zeer gedeeltelijke be-

perking van de Staatsuitgaven kan leiden. Inkrimping van de Overheidstaak zal daarom ook op ander gebied moeten plaats vinden. En hiermede komen wij op de bedoeling van dit betoog.

Gaat men nl. de grote posten na van het Staatsbudget, dan blijkt, dat belangrijke beperking van de Overheidsuitgaven eigenlijk alleen mogelijk is op het terrein van de sociaal-economische politiek. Wij laten dan daarbij de uitgaven, die samenhangen met de defensie, de oorlogsschade en de noodzakelijke rente en aflossing op de Staatsschuld buiten beschouwing. Ook wij, als Antirevolutionairen zullen derhalve ons standpunt moeten bepalen, als het gaat om de vraag, of wij een belangrijke inkrimping van het staatsbudget voorstaan. Komt men tot een positieve conclusie, dan zal men naast de noodzakelijke bezuiniging op de overheidsdiensten — hetgeen echter nimmer ten koste mag gaan van een behoorlijke beloning van goede ambtelijke krachten — moeten durven zeggen, dat bepaalde overheids taken op sociaal en economisch terrein moeten vervallen. Men kan daarbij uiteraard nagaan, welke taken relatief het minst belangrijk zijn en het derhalve ook van het groter of kleiner nut moeten laten afhangen, of bepaalde taken al dan niet kunnen worden ingekrompen of kunnen vervallen.

Toch blijft ook deze oplossing naar onze mening het „cureren aan symptomen”. Want de oorzaak van de enorm hoge uitgaven van de Staat — de directe lasten, welke een gevolg zijn van de oorlog buiten beschouwing gelaten — ligt niet in het feit, dat de Overheid zich met een groter of kleiner aantal zaken moet bemoeien. De oorzaak ligt hierin, dat men geen duidelijk beeld voor ogen heeft van hetgeen wel en hetgeen niet tot de overheidstaak behoort.

De oorzaak ligt met andere woorden hierin, dat ook wij ons er zonder principieel verweer bij neer hebben gelegd, dat de Overheid voor tal van zaken geld uitgeeft, waarvoor zij dat vroeger niet deed. En dat komt, omdat wij geen duidelijke richtlijnen hebben voor de taak van de Overheid enerzijds en die van de maatschappij zelf anderzijds. Dit brengt met zich het grote gevaar, dat wanneer wij ons gedwongen zien geen medewerking te verlenen aan de één of andere overheidsmaatregel, die geld kost, dit verkeerd zal worden opgevat. Dat men zal gaan denken, dat die antirevolutionairen zo weinig sociaal gevoel hebben of iets dergelijks.

Daarom is het noodzakelijk, dat wij ons niet beperken tot het afwerpen van bepaalde overheidsmaatregelen telkens wanneer daarvoor aanleiding is, maar dat wij ons een duidelijk beeld vormen van de taak van de Overheid enerzijds en van de maatschappij zelf anderzijds. Dit zou moeten geschieden door het opstellen van uitgewerkte richtlijnen voor een christelijk sociaal-economische politiek. Daaraan bestaat bij ons antirevolutionaire volksdeel grote behoefte. En dat niet alleen. Ook buiten de Antirevolutionaire Partij kan men dan zien, wat men aan ons heeft. Deze richtlijnen moeten dan betrekking hebben op

Afwijkende Slak

H. ALGRA

Het is lang geleden gebeurd. Op het congres van de S.D.A.P. werd een verkiezingsprogram behandeld. Daarbij kwam ook ter sprake een wijziging van de begrafenismet, waarbij de overheid de lijkverbranding zou erkennen.

Het kwam toen ter tijd heel weinig voor, dat een belijdend Christen lid was van de S.D.A.P. Maar de schrijfster Enka was het wel. En zij protesteerde. Zij verklaarde nadrukkelijk, dat lijkverbranding terugval was naar het heidendom. Het begraven is in de Bijbel in verband gebracht met het graf van Christus en het wordt gezien niet als een wegbergen, een opruimen van de dode, maar als een **zaaien** in verderfelijheid.

Toen nam Schaper het woord. Hij zei, dat hij de **persoonlijke opvatting** van Enka wilde eerbiedigen, maar men kon zich als partij niet storen aan een **afwijkende slak**. Zo'n

---

de begrenzing van de overheidstaak t.a.v. het economische, het sociale en het fiscale terrein, met inbegrip van de politiek t.a.v. de landbouw, de volkshuisvesting en de sociale verzekeringen. Dit is zeker geen gemakkelijk vraagstuk. Maar anderzijds moet er door gezamenlijk overleg van vooraanstaande antirevolutionaire mannen en uit onze christelijke organisaties en daarbuiten een resultaat te bereiken zijn, dat door de partij als zodanig kan worden aanvaard.

Nogmaals, er bestaat grote behoefte aan een sociaal en economisch program, dat gebaseerd is op onze beginselen en afgestemd op de huidige maatschappelijke verhoudingen, dat door het antirevolutionaire volksdeel kan worden aanvaard en dat de instemming zal hebben van velen buiten de partij. Op een enkel onderdeel, zoals t.a.v. de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is dit geschied. Maar dit is slechts een onderdeel. Wij zullen moeten hebben algemene richtlijnen voor de sociale en economische politiek, welke dan kunnen worden uitgewerkt voor de sociale politiek, voor het fiscale beleid, voor de landbouwpolitiek, voor de volkshuisvesting en voor de economische politiek.

Een omvangrijke taak. Maar een taak, aan welke wij ons niet kunnen onttrekken dan tot grote schade voor onze partij en tot schade van ons volk. Laten wij dan deze taak in het geloof aanpakken. Omdat het noodzakelijk is, wil de Antirevolutionaire Partij ook in deze tijd de beginselen van de Heilige Schrift uitdragen ook op sociaal en economisch terrein. Slechts dan — om op ons uitgangspunt terug te komen — kunnen wij met vrucht stelling nemen tegen de voortdurend toenemende bevoogding door de Overheid en de daarmee gepaard gaande stijging van het staatsbudget.

slak dus, die op z'n eentje een andere kant uit kruipt.

De neutraliteit, dat is het ongelooft, beheerst de algemene lijn.

Nu kwam dezer dagen in de Eerste Kamer de geestelijke verzorging van de militairen aan de orde. De Minister had geschreven: geestelijke verzorging betekent godsdienstige verzorging.

En de woordvoerder van de A.R. sloot zich daarbij aan en stelde het nog wat duidelijker. Hij zei: geestelijke verzorging betekent **confrontatie met het Evangelie van Jezus Christus**.

Een andere geestelijke verzorging is er niet. Wanneer in het leger geestelijke verzorgers zouden komen, niet afgestaan door de kerken, maar gerecrueteerd uit een humanistische organisatie, die niet in God gelooft, die Christus hoogstens als een historische figuur van edel karakter eren wil, en die het pseudo-evangelie brengt van de Mens, dan zouden wij dat hoogst verwerpelijk vinden. Want dezulken geven stenen voor brood.

De overheid als dienaar van Gods mag niet zeggen: 't is mij alevel, Evangelie van Jezus Christus of het pseudo-evangelie van de mens.

Toen kwam ook de woordvoerder van de P.v.d.A. tot dit onderwerp. En hij ging er dwars tegen in. Hij bepleitte, zoals gewoonlijk, dat er tweeërlei geestelijke verzorgers zouden komen, Christelijken en humanisten. De laatsten voor de buitenkerkelijken. En hij verklaarde namens de Partij van de Arbeid, dat het door de A.R. spreker verdedigde standpunt een **geest van onverdraagzaamheid** ademde.

Hij stemde daardoor volkomen in met de redenering van de liberale pers, met name van die van de N.R.C., die ook voortdurend met de term onverdraagzaamheid schermt, zodra wij de absoluteitheid van het Christendom belijden.

Blijkbaar heeft het in de Partij van de Arbeid niet de minste invloed, dat daarheen een driehonderdtal predikanten zijn doorgebroken, waaronder dertien in Amsterdam.

De P.v.d.A. is in dit opzicht geen haar anders dan de vroegere S.D.A.P. Zij stoort zich niet aan „afwijkende slakken”, al zijn het er driehonderd.

Die predikanten zijn van betekenis, als het er om gaat, het socialisme te propageren en de Christelijke partijen en de Christelijke vakbeweging te bestrijden.

Maar op de houding van de P.v.d.A. ten opzichte van de vraag, hoe de Overheid als dienaar van Gods moet staan tegenover het Evangelie, hebben zij niet de minste invloed.

Zijn wij eenzijdig?

Bovenstaande vraag wordt gesteld in „Ned. Gedachten” 6e jaargang no. 7 van 23 Juni 1950, in een artikel van de hand van de heer A. R. de Kwaadsteniet. Velen van onze lezers zullen 't wellicht gelezen hebben. Hij duidt het ons niet ten kade dat we nu pas op zijn artikel ingaan; 't was ons niet eer mogelijk. Ons trof in dit artikel het verwijt (dit woord is te sterk) aan het adres van ons Geref. Pred. gericht; ja, vrijwel **uitsluitend** aan de **Geref. dominees!** Met dit uitsluitend wil ik niet gezegd hebben, dat dit alweer eenzijdig is, want ik geloof dat de opmerking betreffende onze eenzijdigheid inderdaad juist is. De schrijver legt de vinger op een wonde plek bij ons als Geref. predikanten.

Bij de z.g. doorbraakmannen treden inderdaad vele predikanten op de voorgrond, indien ze daar zelfs niet veelal het spit afbijten; want het getal volgenden is niet zo bijster groot. Deze doorbraakmannen zijn ook meest te zoeken onder de Herv. predikanten. Bij de Chr. Hist. is het al evenzo het geval. Ook daar veel dominees en natuurlijk Hervormd. De S.G.P. biedt even wat meer variatie, wijf men daar predikanten uit de Herv. Geref. kring, een enkele christ. geref. en Herv. leraar aantreft. Het Politiek Verbond der éénendertigers is helemaal een creatie van theologen, en totaal „vrijgemaakt” georiënteerd. Dit laatste nu brengt me op hetgeen ik zeggen wilde.

Is wat de schrijver aan de Geref. pred. als éénzijdigheid in de schoenen schuift juist, dan is toch de vraag die we stellen mogen en moeten naar de oorzaak. Hoe komt dit dan? Die vraag is van belang omdat een dergelijk verschijnsel van een zich terugtrekken of van een althans zich afzijdig houden van de politiek, een oorzaak moet hebben. Daarvoor is het te algemeen onder ons. Ik meen ook dat die oorzaak wel is aan te wijzen. Ja, dat er meer dan één reden is. Is het niet zó, dat de Geref. Pred. huiverig geworden en kopschuw gemaakt zijn om zich aan de staatkunde te wijden? Is niet al jaren lang en jaren geleden het parool uitgegeven dat zij zich maar eens wat meer aan huisbezoek gelegen moesten laten? Heeft men niet juist van de zijde der Antirevolutionairen gezegd: „schoenmaker, houd je bij je leest”? Evangelisatie was eer onze taak. De politieke heren zouden het wel doen en de dusgenaamde „politieke” dominees waren niet de beste. Er was zoveel op ander terrein te doen dat de dominees het maar aan de mensen van de organisatie moesten overlaten. Dergelijke klanken waren er veele. Zo zeer zelfs dat ik bij het schrijven van dit artikel er aan zit te denken of ik er wel goed aan doe met deze dingen te schrijven.

Ik moge hierbij nog terloops opmerken, dat het op schoolgebied al niet anders staat. 't Is hier precies zo en nu valt er klacht op klacht over het gebrek aan meelevens ook op schoolgebied niet alleen bij predikanten, doch over heel de linie en vooral bij de ouders. Zo nog onlangs in „Trouw”.

Gelet op deze klanken van eertijds doet het nu wel een beetje vreemd aan van de geachte schrij-

ver te lezen: „Voorts moest een ieder.... er maar eens aan medewerken, dat in deze tijd de predikanten zich weer eens wat meer met de politieke vraagstukken gaan bezighouden, wat meer predikanten ook hun medewerking aan de politieke organisatie gaan verlenen. In dit opzicht kunnen Antirevolutionaire predikanten wel eens een voorbeeld nemen aan predikanten, die tot andere partijen behoren”.

De schrijver vervolgt dan na enkele opmerkingen: „wel zouden wij er op willen aandringen dat ook in onze kring de predikanten meer dan de laatste tientallen jaren het geval is geweest zich gaan interesseren voor en hun medewerking verlenen aan het werk voor onze partij. Ongetwijfeld zal hun medeleven stimulerend werken op hun gemeenteleden.” Tot zover de heer De Kw. De predikanten ontvangen hier dus, laat ik het zo op zijn zachtst zeggen, een uitnodiging om weer mee te doen zoals vroeger.

Nu staat het op Geref. erf inderdaad zo, dat we van Godswege tal van bekwame politici hebben gekregen. Dit is heerlijk. Dit zijn mensen die het beter weten dan menig ander; ook dan menige theoloog. Maar wat is het gevolg geweest van de terugwijzing? Dat bij de jongere theologen, die later zich toch niet tot politieke leiding geroepen weten, en die ook de politieke scholing missen, die de oudere school schier onopzettelijk en vanzelf door de ontwikkeling van die dagen practisch ontving, de belangstelling ontbreekt. Dit is oorzaak geworden dat bij de jongere theologen van Geref. huize de sympathie voor politieke practijk nu niet bijzonder roet is. Men s van hús uit Antirev., men stemt, bidt voor de goede zaak, maar tot de voorvechters rekent men zich zelf niet te behoren, ja wil men niet behoren. Wel is er blijkens het verloop van zaken bij het Politiek Verbond (voormalige Geref. dominees!) een groep die er aan doen wil, maar over het algemeen geldt toch bij de Geref. predikanten wel de overweging, dat „aangeboden diensten zelden aangenaam zijn”. Aan het forceren van conflicten of wegwerken van bepaalde personen uit de plaatselijke of gewestelijke organisatie denkt men gelukkig ook geen oogenblik als zijnde dit onchristelijk.

Zodoende staan de Geref. predikanten inderdaad aan de kant en zijn ze weinig of in het geheel niet actief. Hoe weinigen hebben ooit deelgenomen aan een kadercursus? hoe weinigen, ik bedoel procentsgewijze en reëel, hebben ooit een deputatenvergadering bijgewoond? Ja, hoe weinigen ziet men op de vergaderingen der plaatselijke kiesverenigingen? Hoe weinigen begeren een bestuursfunctie? Inderdaad is dit naar ik met de heer De Kw. geloof, tot schade van de Antirev. Partij. Men heeft, meen ik, één ding vergeten, namelijk dat ons eenvoudige Geref. volk meer dan men denkt hecht aan de dominé en zijn doen en laten ook voor de publieke zaak.

Bemoeit de predikant zich weinig of niet met school en politiek, dan heeft dit ongetwijfeld een schadelijke invloed. Ik onderstreep **ons eenvou-**

De jongeren Studieclubs

De Toogdag

H. D. W. BOVEN

Er zijn van onze op 11 November j.l. gehouden Toogdag vele goede dingen te zeggen. Organisatorisch was ze uitstekend voorbereid. Wij menen hen die aan deze organisatie hebben meegewerkt, geen onrecht te doen, wanneer wij in dit verband slechts één naam noemen, n.l. die van de heer K. J. van Deel Piepers, lid van de club te Utrecht, die wel het belangrijkste aandeel in de voorbereidende werkzaamheden heeft gehad. Wij willen niet nalaten hem, en in hem al zijn

dige Geref. volk. De anderen vinden hun weg wel, maar het kerkvolk in 't algemeen genomen, luistert nog het liefst naar de dominé. Ook anderen op onze dorpen nog wel. Laat ik in alle bescheidenheid een voorbeeld mogen vertellen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen ten onzent werd door de P.v. d. A een Ds ten tonele gehaald als spreker. 't Ging om een zetel voor ons of voor genoemde partij. Mijn collega en ik zijn toen in een stampvolle zaal in debat getreden met die dominé. De uitslag was dat de zetel ons toeviel. Wie de stemming in de zaal aanvoelde bij ons spreken, begreep dat ons spreken invloed oefende. Ik betreur het met de heer De Kw. dat zovele collega's aan de kant staan, maar er is oorzaak voor. Ze zijn aan de kant gezet en hebben zich dit maar af te gaarne laten welgevallen.

Gebrek aan werk hebben we over het algemeen niet. Als de schrijver zegt dat het meeleven van de predikanten stimulerend werken zal, geloof ik dit met hem, doch men verge niet te veel van ons. We zijn maar al te vaak overbelast, en dat terwijl er toch ook wel anderen aan de kant staan, die meer konden medeleven, hetzij om de dominees te ontlasten op kerkelijk terrein, hetzij om hun schouder onder de politiek te zetten.

Omdat deze zaak niet het minst de kerk betreft die geen schade mag lijden door het politiek bedrijf der predikanten, heb ik dit artikel geschreven in de Kerkbode en niet als ingezonden naar Ned. Gedachten opgestuurd, doch wellicht wil men er daar nota van nemen. Dan bij voorbaat dank!

R. B. W.

medewerkers, ook op deze plaats van harte dank te zeggen voor zijn arbeid.

Ook het programma was uitstekend. Over de muziek die in de middagvergadering ten gehore is gebracht zwijgen wij. Wij zijn niet bevoegd daar ook maar één woord ten goede of ten kwade over te uiten. Maar wel durven wij zeggen, dat datgene wat in de redevoeringen naar voren is gebracht, van uitstekend gehalte was. Trouwens, wie het lijstje van sprekers nog eens nagaat: E. van Ruller, Prof. Dr K. Dijk, Prof. Mr L. W. G. Scholten, R. Gosker en H. Algra kan moeilijk anders verwachten.

De opkomst was bevredigend, in ieder geval wel zo groot, dat het wat dat betreft, een aan alle kanten succesvolle vergadering had kunnen worden.

En toch, ondanks al die gunstige omstandigheden, is naar ons gevoelen de toogdag-1950 niet een doorslaand succes geworden. Let wel: ons gevoelen. Wij hebben die twee woorden cursief laten drukken om duidelijk te laten uitkomen dat U hier te doen hebt met een zeer persoonlijk gevoelen van een bepaalde man.

En ook om daarin te laten uitkomen, dat zich dat oordeel moeilijk laat beredeneren. Wij hebben echter op onze toogdag gemist die geladen sfeer, die gevolg is van een langzaam zich gewonnen geven van de hoorders aan de sprekers. Wij gevoelden wel spanning. Om een beeld te gebruiken: Op de beide polen der electricermachine werd wel veel electriciteit opgehoopt, maar de bevrijdende vonk kwam niet.

Waar lag dat aan! Wij weten het niet en zullen ook maar geen speculatieve redeneringen gaan opzetten.

Gelukkig hebben wij het boekje met de verzamelde redevoeringen: „De Lijn onzer politiek”. Onder iedere rede, behalve onder die van de heer Algra, staat een literatuurlijst. Aldus is dit boekje een uitnemende studiebron voor onze clubs geworden: Wij raden daarom alle clubs aan enkele exemplaren hiervan voor de bibliotheek aan te schaffen.

De Algemene Vergadering.

Evenals het vorige jaar kenmerkte de Algemene Vergadering, die aan de vooravond

van de Toogdag in één der zalen van het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht werd gehouden, zich door een geanimeerd karakter. De opkomst van afgevaardigden en belangstellenden was bevredigend en de aanwezigen toonden een grote en brede belangstelling voor onze organisatie en haar werk.

Dat is zeer verheugend: Het bewijst dat onze organisatie in de kern gezond en springlevend is.

Het jaarverslag, dat door de Secretaris werd voorgelezen, lokte enige discussie over een aantal onderwerpen uit. Wij willen daarvan noemen de Politieke Jongeren Contactraad, de Schetsenbundel en de door de secretaris aan het verschijnen, dat er nogal wat clubs bestaan, die zich niet bij de Nationale Organisatie wensen aan te sluiten, gewijde woorden.

Voorts maakte het voorstel strekkende tot uitbreiding van het aantal leden van het bestuur der Nationale Organisatie met twee vrijgekozenen, nogal wat tongen los.

Het bestuur der Nationale Organisatie beoogde met dit voorstel een middel in handen te krijgen om een bestaande of dreigende al te eenzijdige samenstelling van dit bestuur tot op zekere hoogte te kunnen corrigeren. In verband daarmee had het voor het moment het tweetal dubbeltallen zodanig samengesteld dat, bij aanneming van het voorstel het bestuur uit een vrouwelijk en een Hervormd lid zou worden uitgebreid.

Tegen dit voorstel van het bestuur rees uit de vergadering enig verzet. Den Haag en Jutphaas hadden elk een uitstekende kracht opgedragen tegen het bestuur te opponeren. Men achtte het voorstel organisatorisch een onding: als gevolg van aanneming zouden enkele provinciale verbanden een bevoorrechte positie in het bestuur der Nationale Organisatie verkrijgen.

Men achtte het voorts fout, dat personen tot lid van het bestuur zouden worden gekozen niet in de eerste plaats op grond van hun bekwaamheid, maar op grond van hun lidmaatschap van een bepaalde kerk of op grond van hun sexe. Een der opponenten sprak zelfs met betrekking tot het laatste van het kunstmatig kweken van de emancipatie der vrouw.

De voorzitter toonde in zijn verdediging van het voorstel veel begrip voor de ingebrachte bezwaren. Hij verzocht echter de vergadering in dezen rekening te houden met de zwakheden des vlezes van velen in onze organisatie.

Dit verzoek bleef niet zonder uitwerking, want de stemming bij zitten en opstaan die daarna plaats vond, wees uit, dat slechts 3 van de op de vergadering vertegenwoordigde clubs haar stem tegen het voorstel wensden te verheffen. Circa 60 clubs gingen er mee accoord.

In de schriftelijke stemming die vervolgens plaats vond ter vervulling van de twee geschapen vacatures werden als lid van het bestuur aangewezen mejuffrouw J. Duker te Sexbierum en de bekende schrijver J. W. Ooms te Soest.*)

Na de pauze kreeg het oud-lid van het bestuur de heer K. J. de Jong te Leeuwarden het woord voor het houden van een causerie over het onderwerp „De Betekenis van het Arjoswerk voor de Propaganda”.

Op verzoek van de onlangs benoemde redactie van onze jeugdrubriek heeft de heer De Jong de inhoud van deze causerie verwerkt in een aantal artikeltjes voor deze rubriek. Wij hopen ze in volgende nummers van Nederlandsche Gedachten te plaatsen. Dit ontslaat ons van de plicht om hier nu op deze causerie in te gaan.

Inofficieel werden door enkele aanwezigen nog enkele suggesties voor de samenstelling van het programma voor de volgende Algemene Vergadering gedaan. Suggesties waaruit de grote belangstelling der voorstellers bleek voor het beginwerk. Zo zou men gaarne meer tijd ingeruimd zien voor de onderlinge uitwisseling van ervaringen. Een langere pauze zou daartoe dienstig kunnen zijn. Vergissen wij ons niet, dat vond men trouwens over 't algemeen de tijd, die beschikbaar werd gesteld voor de bespreking van organisatorische kwesties en van plannen in de afgelopen periode door het bestuur der Nationale Organisatie beraamd, wel wat kort. Wij zouden het wel prettig vinden als hiervoor eens reacties uit de club bij ons Secretariaat binnen kwamen.

Al met al was het een uitstekende Algemene Vergadering. Wij hebben met een zeer dankbaar gevoel de plaats van samenkomst verlaten. Onze organisatie heeft een kern van werkers, die liefde en hart voor de zaak hebben en die bereid zijn zich daarvoor opofferingen te getroosten.

---

*) Beiden hebben inmiddels de Secretaris bericht, dat zij hun benoeming aanvaardden.

Vergadering van het Bestuur der Nationale Organisatie

Op Donderdag 5 October j.l. is het bestuur der Nationale Organisatie in het Conferentieoord Woudschoten te Austerlitz in vergadering bijeen geweest.

In deze vergadering zijn enkele zeer belangrijke onderwerpen aan de orde geweest. Van het allerbelangrijkste kan nu nog niets gepubliceerd worden, omdat daarover nog overleg plaats vindt met het Centraal Comité van Antirevolutionaire kiesverenigingen.

* * *

In nummer 9 van Nederlandsche Gedachten hebben wij meegedeeld, dat het bestuur een commissie had benoemd, met de opdracht enkele organisatorische kwesties eens nader te bekijken en daarover aan het bestuur rapport uit te brengen.

Deze commissie, die samengesteld was uit de volgende heren: E. van Ruller te Groningen, voorzitter, Prof. Mr. P. J. Verdam te Amsterdam, K. J. de Jong te Leeuwarden, H. A. Diepenhorst te Strijen, Mr. C. J. Verplanke te Haarlem en H. D. W. Boven te Delft, secretaris, heeft zich vlot van haar taak gekweten.

Het rapport van deze commissie (de oriënteringscommissie) was reeds op bovengenoemde vergadering van het bestuur aanwezig. Het rapport behelsde een drietal voorstellen. Alle drie werden ze door het bestuur aanvaard en in besluiten resp. in voorstel aan het Centraal Comité omgezet.

De besluiten hadden betrekking op de studie-

conferentie en op de verzorging van de jeugdrubriek in Nederlandsche Gedachten.

Ten aanzien van de studieconferentie werd besloten in 1951 geen landelijke conferentie te organiseren maar in dat jaar een proef met het beleggen van een viertal regionale instructievergaderingen van één dag. Deze zullen worden gehouden waarschijnlijk in September en of in de omgeving van Groningen, Arnhem, 's-Gravenhage en Breda. De organisatie van deze vergaderingen zal in onderling overleg door de betrokken provinciale besturen moeten worden opgezet. In een afzonderlijk artikel hopen we op deze instructievergaderingen nog nader terug te komen.

Voor de jeugdrubriek in Nederlandsche Gedachten werd een redactiecommissie benoemd bestaande uit de heren C. D. van Oosten te Voorschoten, Mr. C. J. Verplanke te Haarlem, S. Willemse te Rotterdam en H. D. W. Boven te Delft, (secretaris). Deze commissie heeft uit haar midden als eind-redacteur aangewezen de heer C. D. van Oosten. Ook had de oriënteringscommissie in haar desbetreffend voorstel enkele suggesties gedaan terzake van de vulling van de jeugdrubriek. Het bestuur verwees de daarin aangevoerde kwesties naar de pas benoemde redactiecommissie. In het eerste nummer van de volgende jaargang van Nederlandsche Gedachten zullen de gevolgen van één en ander wel merkbaar zijn.

Voor sleur behoeven we in onze organisatie voorlopig nog niet bevreesd te zijn!

Ons buitenlandse werk

P. SPEELMAN

Onlangs hebben we in „Nederlandsche Gedachten” kunnen lezen, dat het bestuur der A.R.J.O.S. besloten heeft om ook contact op te nemen met politiek gelijk georiënteerde groepen in het buitenland; met name is daarbij gedacht aan Amerika; Prof. Jaarsma van het „Calvin College” heeft beloofd zijn medewerking te verlenen bij het tot standkomen van het contact met Amerikaanse groepen, die bezig zijn zich op basis van de Schrift te bezinnen op politieke vraagstukken. Natuurlijk is ook aan andere landen gedacht, zoals Duitsland.

Over dit laatste contact zou ik graag enige opmerkingen maken, omdat daar voor ons nog betere en grotere mogelijkheden liggen dan waar ook.

Duitsland is een land, dat, in het centrum van Europa gelegen, een zeer belangrijke plaats inneemt en steeds meer zal innemen; geestelijk staat het veel dichterbij ons dan menig ander land. In het verleden en ook nu weer is er een intensief

contact geweest met allerlei kerkelijke-, politieke- en jeugdgroeperingen, vooral met hen, die behoren tot „Reformierte” en „Alt-Reformierte” Kerken, in Ost-Friesland, Bentheim en Nord-Rheinland-Westfalen. Nederland zowel als Duitsland en bepaaldelijk genoemde gebieden hebben wel de meest sterke invloed van het Calvinisme ondergaan, in vele opzichten is dit te merken.

In vroeger jaren was er op politiek gebied een samenwerking met verschillende buitenlanders; o.a. in Duitsland, Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Amerika en Zuid-Afrika. Namen als Bohatec, Doumergue, Kolfhaus, Beets en Du Plessis moeten ons uit de oude nummers van A.R. Staatskunde bekend zijn. Dit contact moet weer opgenomen worden, speciaal in Europa. Wij hebben ook een internationale politieke roeping, onze roeping wordt niet begrensd door nationale grenzen. Vooral met het oog op een steeds sterkere integratie in de wereld en Europa; politiek hebben wij veel meer met elkaar te maken en zijn steeds

meer van elkaar afhankelijk. Wat zou het niet mooi zijn indien wij een internationale organisatie konden vormen van politici, die in samenwerking een waarlijk chr. politieke invloed konden doen gelden op de gang van zaken in de Raad van Europa.

Het doet weldadig aan, dat ook verschillende andere mensen in ons land zich in deze zin hebben uitgelaten, dat de A.R.J.O.S. naast de A.R. partij zich op deze uiterst belangrijke zaken willen bezinnen. Wat bevruchtend en verdiepend zou zulk een internationaal samenwerken niet kunnen zijn voor eigen beginselpolitiek. Zowel in Scandinavië als in Duitsland, Zwitserland (waar een kleine Evangelische partij bestaat) als in Frankrijk en Italië zijn groepen mensen, die zich bezinnen op mogelijkheden om waarlijk op Christelijke wijze op het politiek terrein bezig te zijn.

Zoals gezegd neemt Duitsland een zeer belangrijke plaats in. Van verschillende zijden wordt momenteel in Duitsland gewerkt; reeds zijn in Duitsland zowel als in Nederland conferenties gehouden van Duitse en Nederlandse politici. De Gereformeerde jeugdbonden en het jeugdcentrum hebben ook hun contacten en hun gezamenlijke conferenties; de Calvinistische Studentenbeweging is na de oorlog begonnen aan het zg. „Duitsland werk”. Een zeer levendig contact heeft zij met studentengroepen rondom Rheydt en Keulen. De gehouden conferentie in Woudschoten deze zomer getuigt daarvan, er waren hier niet minder dan zeven en veertig Duitse studenten uit zes verschillende universiteitssteden. Ook in Duitsland zelf, hebben reeds verschillende ontmoetingen plaats gevonden van Nederlandse en Duitse studenten, zelfs bestaat er goed contact met de Stud. Missions Dienst, die haar bureau in Marburg a. Lahn heeft. Er worden weer nieuwe samenkomsten georganiseerd; op één daarvan zullen zelfs referaten gehouden worden over zeer fundamentele politieke vraagstukken. Ook is er nog de arbeid van de groep „Johannes Calvin” en het werk van de „Christliche Friedensdienst”.

Contacten genoeg zult ge zeggen; het is waar, maar dit werk moet meer georganiseerd en naar ik dienstig acht veel meer gecoördineerd. Overal waar mogelijkheden zijn moeten we ons inzetten; 't is heel moeilijk werk, het vraagt begrip voor elkaars denkbeelden en vooral voor ons Hollanders verbeeldingskracht, daar wij ons totaal moeten inleven in de Duitse problemen en omstandigheden; wij moeten ons inleven in de geweldige nood, die in Duitsland heerst, vooral in de geestelijke nood. De bevolking en vooral de jeugd moet opnieuw opgevoed worden. Begrippen als democratie, recht, vrijheid enz. zeggen vele Duitsers totaal niets meer; men moet vaak gewoon bij 't begin beginnen en het a. b. c. van de politiek met elkaar bespreken.

De moeilijkheden zijn nog zeer groot. Het vraagstuk van Oost en West, het indifferentisme, de geslagenheid van wege het verliezen van de oorlog, de enorme verwoestingen en gaat u maar door. Het Barthianisme en gezaghebbende personen als Niemöller en anderen uit de „Bekennntnis-kirche” zijn oorzaak dat er in Duitsland een geest

van passiviteit rondgaat, hetgeen zeer funest is, juist bij de huidige vraagstukken van Federalisme, bewapening en houding tegenover Rusland*) Het Lutheranisme met de onderscheiding van natuur en genade is mede schuldig aan het feit, dat er in Duitsland vaak niet zo'n politieke belangstelling en activiteit gevonden wordt. Al ben ik me bewust, dat veel principiële politici, zoals Stier, Gollwitzer, Gerstemaier en Frost „Evangelisch Lutherisch” zijn. Het karakter der Duitsers, de geschiedenis en de gehele politieke en culturele ontwikkeling spelen bij dit indifferentisme ook een zeer belangrijke rol.

De „Reformierte” en „Alt-Reformierte” kringen in Duitsland dragen een grote verantwoordelijkheid in dezen. Wij kunnen hen daarin steunen door een levendig contact met hen te houden. Al dit werk dient zeer voorzichtig en langzaam te gebeuren, daar er Christelijke politiek bedreven moet worden in Duitsland, dus onder Duitse verhoudingen en omstandigheden. Een enorm werkterrein ligt daar voor ons open, gelukkig dat we zoveel contacten en kringen hebben, waarin we met vreugde binnengehaald worden; waarin we veel goed werk kunnen doen. Mannen als Stier, Gollwitzer en Gerstemaier zijn in Duitsland te vinden. Er is, ondanks moeilijkheden ook een verlevendiging te merken, een dorst naar kennis, een lust om er uit te trekken en in andere landen nieuwe ontwikkelingen op allerhande gebied gade te slaan.*) Er liggen met recht zaatterreinen, maar ook oogstgebieden.

Ik hoor de vraag, moeten wij ons nu ook op internationaal niveau gaan begeven; bezitten wij de kracht wel om dit te doen? Zit er nog wel stootkracht in ons Calvinisme, moeten wij zelf niet meer reformeren (blijven reformeren?)

Neen, gelukkig neen, wij hebben onze taak en roeping ook daarvoor; ons Calvinisme is niet begrensd en een zaak van Nederland alleen, dat zou strijden met haar inhoud. Wij zullen ons steeds meer moeten bezinnen. Steeds terug naar het centrum, de bron, om er te drinken en nieuwe kracht te ontvangen, maar dan ook doorgaan en verder gaan, en daarin mogen wij ons niet door nationale grenzen laten weerhouden.

*) Ik zou willen verwijzen naar het uiterst lezenswaardige artikel van H. Frost, cand. jur., „Karl Barth und die Politik” in A.R. Staatskunde van October 1950.

Ledenwerfactie!

Wie volgt het voorbeeld
van Rijswijk?

zie bladzijde 352

STAATSINRICHTING VIII

H. D. W. BOVEN

DE PLAATS DER PROVINCIE IN ONS STAATSBESTEL

Inleiding

Het gaat om de plaats onzer provincies in ons staatsbestel. Wij hebben dus enkel te letten op de positie onzer provincies als staatkundige eenheden binnen het grote verband: de Nederlandse staat.

Over deze positie nu zouden wij zeer kort kunnen zijn. We zouden kunnen volstaan met het maken van slechts enkele opmerkingen en voor de rest volstaan met een verwijzing naar ons artikel: De plaats der Gemeente in ons Staatsbestel (Nederlandse Gedachten, Jaargang No. V, blz. 363). De staatsrechtelijke positie der provincies komt n.l. tamelijk overeen met die der gemeenten.

Evenwel, wij menen, dat wij onze lezers te kort zouden doen, wanneer wij onze taak zo beperkt zouden opvatten. De provincies n.l. als georganiseerde volksgemeenschappen genieten in de laatste jaren een bijzondere belangstelling en wij menen in dit artikel niet geheel te mogen zwijgen over de daaruit voortvloeiende strevingen ook de staatkundige positie der provincie te versterken. Te meer menen wij daarover in een Antirevolutionair orgaan niet te mogen zwijgen, wijl ook aan de hand van dit vraagstuk kan worden gewezen op de „progressiviteit” (men vergunne ons dat wij in dit verband dit, eigenlijk zonder meer niets-zeggende woord, gebruiken) der Antirevolutionaire Partij. Nu bepleit men algemeen verruiming der provinciale bevoegdheden. De Antirevolutionaire Partij heeft dat reeds vanaf haar oprichting gedaan). Zie art. X van ons Program van Bèginse-len).

Hoe het was

Hoe het was is misschien onder ons nog wel het meest bekend. De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden was niet een eenheidsstaat, zoals wij die nu kennen, maar een Statenbond. D.w.z. zij bestond uit zeven soevereine gewesten, die zich ter bereiking van bepaalde gemeenschappelijke doeleinden bij de Unie van Utrecht hadden aaneengesloten.

In de Franse tijd werd deze gewestelijke zelfstandigheid — tenminste op papier, in de practijk keerde al gauw de wal het schip — volkomen vernietigd. In navolging van het Franse voorbeeld werden de gewesten verlaagd tot administratieve onderdelen van de Bataafse Republiek. Men sprak van „De Departementale Administratiën”

Bij de herwinning van ons zelfstandig volksbestaan in 1814 kwam aan deze toestand een einde. De naam provincie herleefde. En de provincies, wier aantal inmiddels was uitgroeid tot negen, herkreagen weer enige zelfstandigheid, een zelfstandigheid, die op papier groter was dan ze al spoedig in de practijk bleek te zijn.

Voor al van de bij de Grondwet aan de provincies gelaten autonomie kwam in de practijk niet

veel terecht, vooral door de grote bemoeizucht van het centrale gezag te 's-Gravenhage. Er waren echter meer oorzaken aan te wijzen.

Hoe het is

Door de bekende grondwetsherziening van 1848 kwam er een belangrijke wijziging ten goede. De meeste oorzaken, die de vóór dat jaar bestaande ingezonkenheid in het gewestelijk staatkundig leven hadden meegebracht, verdwenen en daarmee werd een nieuwe periode ingeluid, een periode, die op dit moment haar afsluiting nog niet heeft gevonden.

In deze periode hebben de gewestelijke besturen een taak krachtens de hun bij de Grondwet gelaten autonomie. Aan hen werd overgelaten de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie.

Gaandeweg belangrijker in deze periode werden echter de werkzaamheden in het kader van de van hen verlangde medewerking aan de uitvoering van regelingen van hogerhand.

Autonomie en medebewind, deze twee staatkundige figuren, die we in ons artikel over „De plaats der Gemeente in ons Staatsbestel” nader hebben toegelicht, ontmoeten we dus ook hier.

De bepaling in het derde lid van art. 136 van de Grondwet, dat de verordeningen van de Provinciale Staten om te kunnen werken de goedkeuring des Konings behoeven geeft de besturen der provinciën echter een veel meer van de Rijksregering afhankelijke positie dan de gemeentebesturen hebben.

Deze bepaling is nog een uiting van de vrees, dat in de provincies — gezien haar voor-revolutionaire soevereine positie — gestreefd zou worden naar een herstel van die positie.

Wensen

In de aanvang van dit artikel hebben wij erop gewezen, dat er de laatste jaren een krachtig streven merkbaar is de positie der provincies t.o.v. de staat te versterken. Gedeeltelijk is dit streven een gevolg van het in diezelfde periode in enkele provincies sterk toegenomen provinciaal besef. Men is zich in die provincies weer scherper bewust geworden van het hebben van een eigen geschiedenis, een eigen cultuur en een eigen volksgemeenschap.

Dat besef wil men natuurlijk gaarne verder ontwikkelen en o.a. wil men dat nu bereiken door een meer zelfstandige staatsrechtelijke en staatkundige positie der provincie.

Op gelukkige wijze wordt dit streven gesteund door ervaringen opgedaan in de staatkundige sfeer.

De practijk aldaar heeft namelijk doen zien, dat het voor de provincies moeilijk is een eigen kring van werkzaamheden te handhaven tussen de steeds toenemende werkzaamheden enerzijds van de staat, anderzijds van de gemeenten.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De gemeentelijke overheid en de sport op Zondag

De Arjos te D. (Gr.) vraagt: Mag de gemeentelijke Overheid de sport op Zondag verbieden?

Over de kwestie van Zondagsrust en Zondagsheiliging en de taak van de Overheid met betrekking tot deze onderwerpen is al veel geschreven en gesproken. Dit kan ook niet anders in een land, waarin de Zondag nog bij brede groepen om Gods wil in ere is. Er is verschil tussen Zondagsrust en Zondagsheiliging. Men kan op de Zondag rusten van de arbeid, die dag in nietsdoen doorbrengen, maar dat is heel iets anders dan hetgeen Zondag 38 van de Catechismus noemt ter beantwoording van de vraag, wat God in het vierde gebod eist o.a. tot de gemeente naarstig komen om Zijn Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken en de armen Christelijke handreiking te doen, zich alle dagen onthouden van boze werken en de Here in zich werken laten om zo de eeuwige Sabbath, het loven en prijzen van God, aan te vangen.

Zondagsrust is voorwaarde voor Zondagsheiliging. Het eerste is negatief, iets laten; het andere is positief, iets doen. Het is duidelijk dat de Overheid velerlei maatregelen kan nemen ter bevordering van de Zondagsrust. Zij beschermt dan dat deel der burgers, dat de Zondag heiligen wil en handhaaft tevens de algemene zedewet bestaande in het handhaven van de wekelijkse rustdag. Tot Zondagsheiliging kan en mag de overheid niemand dwingen. Zondagsheiliging is slechts mogelijk door het gelovig aanvaarden van hetgeen Gods Woord ons leert en behoort tot de bijzondere genade. De Overheid is machteloos daartoe te dwingen, maar zou dan ook in geestelijke zaken dwang gaan uitoefenen.

Vrij algemeen is men het er dan ook wel over eens, dat de provincies een ruimer taak moet worden toegewezen. Ook al eenvoudig daarom, wijl in die weg een gedeelte van de taak der centrale overheid kan worden overgeheveld naar de provinciale besturen, wat ongetwijfeld de doelmatigheid en efficiency van de werkzaamheden van staat en provincies zal ten goede komen.

Verschuivende schrijvers hebben zich reeds bezig gehouden met de vraag in welke richting de taak der provincies zou kunnen worden uitgebreid. Ook enkele commissies hebben zich met die vraag bezig gehouden c.q. houden zich daar nog mee bezig. Wij zullen ons in dit artikel met deze vraag niet bezig houden. Vermelding moge nog vinden, dat in 1949 een staatscommissie is ingesteld, welke tot taak heeft gekregen een herziening der Provinciale wet voor te bereiden. Men neemt aan, dat deze commissie zich ook bezig zal houden met het zoeken naar een antwoord op bovenvermelde vraag.

Tenslotte willen wij nog opmerken, dat schrapping van het bovenvermelde derde lid van artikel 136 der Grondwet reeds een belangrijke stap voorwaarts zou betekenen naar een meer zelfstandige positie der provincies in ons staatsbestel.

De A.R. partij heeft haar standpunt ten aanzien van de Zondagsrust bepaald in art. 5 van haar program van beginselen. Daarin wordt gezegd, „dat de Overheid regeert bij de gratie Gods en hieraan haar regeringsmacht ontleende, het recht heeft, ter vrijlating van de dag des Heren en alzo mede in 's volks belang, zelve zoveel als doenlijk is in al haar vertakkingen op die dag behoort te rusten, de Zondagswet in gelijke richting behoort te herzien en zo, bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar concessien gehele of gedeeltelijke stilstand van zaken voor die dag heeft te bedingen”. Doel van de Overheid moet dus zijn de vrijlating van de dag des Heren. De A.R. partij verlangt van de Rijksoverheid, dat zij als werkgeefster in eigen dienst zo min mogelijk laat werken, dat zij de Zondagswet, die velen als een antiquiteit hebben weggezet, doch ook vandaag nog rechtskracht heeft, herziet en in alle vergunningen, waarin zulks mogelijk is ook de Zondagsrust als voorwaarde stelt.

De gemeentelijke overheid heeft dezelfde principiële gedragslijn te volgen, dus zulk een Zondagsrust te bevorderen, dat Zondagsheiliging mogelijk is. Daarbij is zij gebonden aan bestaande wetten. Art. 193 van de Gemeentewet bepaalt: De plaatselijke verordeningen treden niet in hetgeen van algemeen Rijks- of provinciaal belang is. Dezelfde motieven, die de Rijks of Provinciale wetgever tot het maken van wetten of verordeningen hebben geleid, mogen voor de gemeentelijke overheid niet gelden om hetzelfde onderwerp nader te regelen. Ten aanzien van de Zondagsrust geldt nog steeds de wet 1 Maart 1815. Staatsblad 21, houdende voorschriften ter viering van dagen aan de openbare christelijke godsdienst toegewijd, de z.g. Zondagswet. De considerans, de doelstelling dier wet is „op het voetspoor onzer godsdienstige voorvaders, die daarop steeds den hoogsten prijs stelden, de plichtmatige viering van den dag des Heeren en andere dagen, den openbaren christelijken godsdienst toegewijd, door eenparige en voor de gehele uitgestrektheid der Vereenigde Nederlanden algemeen werkende maatregelen te verzekeren”. De wet zelf telt 7 artikelen. Met betrekking tot de sport op Zondag is allereerst art. 3 van belang. Daarin staat dat „gedurende de tijd voor de openbare godsdienstoefening bestemd geenerhande spelen, hetzij kolven, balslaan of dergelijke mogen plaats hebben”. De Hoge Raad nam in 1918 het standpunt in dat onder „dergelijke spelen” alleen begrepen zijn, die spelen, die door hun luidruchtighend hinder opleveren voor de openbare eredienst.

Wanneer wedstrijden tegen betaling voor het publiek toegankelijk zijn, worden zij als een openbare vermakelijkheid beschouwd. Daarvoor geldt artikel 4 van meergenoemde Zondagswet, dat o.m. luidt: dat geen openbare vermakelijkheden..... op de Zondagen en algemene feestdagen zullen gedoogd worden, zulende het aan de plaatselijke besturen worden vrijgelaten hieromtrent een uitzondering toe te staan, mits niet dan na het volkomen eindigen van alle godsdienstoefeningen. Deze ontheffing kan dan door B. en W. verleend worden. Wedstrijden, voor het publiek zichtbaar, maar daarvoor niet toegankelijk, zijn, mits geen openbare vermakelijkheid zijnde, dus niet in strijd met art. 4 der Zondagswet evenmin als wedstrijden, die voor het publiek niet zichtbaar of toegankelijk zijn. Zoals gezegd mag de Gemeente-

wetgever niet treden in hetgeen Rijks- of provinciaal belang is. Het is wel geoorloofd een verordening in het leven te roepen, die een andere doelstelling heeft dan de Zondagswet. Zij zal dan moeten blijven binnen de grenzen van artikel 168 der Gemeentewet en dus moeten raken, de openbare orde, zedelijkheid en gezondheid, kortom de huishouding der gemeente. Deze verordening geldt dan echter niet op particulier, geheel afgesloten of ver van bewoonde gebouwen gelegen terrein, die noch hinder noch overlast noch samenscholingen van het publiek kunnen veroorzaken.

De juiste handhaving van de Zondagsrust is een moeilijke taak. De Overheid heeft een beschermende, regelende taak. Vooral in sterk gemengde gemeenten heeft men rekening te houden met de consequenties van het uitbuiten van alle mogelijkheden die de wetgever biedt. De Overheid moet de rust zoveel mogelijk bevorderen en zal in elk geval nimmer op Zondag sportvelden beschikbaar mogen stellen.

Over dit onderwerp is zeer veel lectuur, o.a.:

Dr H. Colijn, Saevis Tranquillus in Undis, pag. 128—134.

Dr J. W. Noteboom, A.R. Gemeentepolitiek. Hoofdstuk IV: Zondagsrust.

A.R. Staatskunde, 17e jrg., pag. 60 en 256.

idem, 18e jrg., pag. 185—186.

De Magistratuur, Nr Juli 1948 pag. 29 en 30; Januari 1949 pag. 78 en 79 en Augustus 1949 pag. 81 en 82.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan de heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 28, Middelharnis.

Prov. Verband van A.R.J.O.S. in Drenthe

Het Bestuur van het Prov. Verband van A.R.J.O.S. in Drenthe vergaderde onder leiding van de heer J. Hollenbeek Brouwer.

Voor deze vergadering waren tevens uitgenodigd de

bezoekers — niet-bestuursleden — naar de conferentie te Woudschoten. Een groot gedeelte van de bespreking werd gewijd aan deze conferentie en het door Dr Veerman ingeleide onderwerp: „De politieke partijen en haar samenspel”.

Diverse leden gaven hun mening over dit onderwerp en de wijze van bespreking ter conferentie. De bezoekers zullen dit winterseizoen de aangesloten clubs bezoeken en het op de conferentie besprokene doorgeven, zodat op deze manier dus alle A.R.J.O.S.-leden in Drenthe van deze conferentie kunnen profiteren. Het bleek, dat reeds diverse afspraken met clubs waren gemaakt en de besturen van clubs, die nog geen avond voor dit bezoek hebben gereserveerd worden aangeraden, zo spoedig mogelijk een datum met de hun opgegeven bezoeker af te spreken. Ook over de oprichting van nieuwe clubs in de provincie, op plaatsen waar nog geen A.R.J.O.S. is, werd uitvoerig gesproken.

Besloten werd om in samenwerking met het Prov. Comité van A.R. Kiesverenigingen in Drenthe en de besturen der plaatselijke kiesverenigingen hieraan de nodige aandacht te besteden en te trachten in de daarvoor in aanmerking komende plaatsen tot oprichting van een A.R.J.O.S. te komen.

Verschillende plaatsen werden met name genoemd, die voor speciale bewerking in aanmerking komen. De jaarvergadering-toogdag werd vastgesteld op Zaterdag 17 Februari 1951 en zal te Assen worden gehouden. Des morgens zal op de huishoudelijke vergadering, naast de jaarverslagen, een bestuursverkiezing worden gehouden, wegens periodieke aftreding van de heren G. Borger te Diever, H. Breider te Nieuw Buinen en H. Marsman te Assen. De clubs zullen tot 1 Januari 1951 in de gelegenheid worden gesteld om kandidaten op te geven.

Getracht zal worden voor de middagbijeenkomst enkele goede sprekers te krijgen.

Men wordt verzocht de datum 17 Februari 1951 alvast te noteren en de besturen der plaatselijke clubs doen er goed aan met het opstellen van het werkplan met deze datum rekening te houden en te trachten het bezoeken van deze jaarlijkse toogdag zo veel mogelijk te bevorderen. M.

Verschenen:

„De Kracht der Zwakheid”

Deputatenrede door Dr J. SCHOUTEN

Bestellingen aan het Bureau Centraal Comité, Dr Kuiperstraat 3, Den Haag
Giro 89673, t.n.v. A. R. Partij

Aanwinsten Bibliotheek Dr Kuypersstichting

(Vervolg)

ALGEMEENHEDEN

Dagbladen

Baschwitz, K. De krant door alle tijden, 2e druk, Amsterdam, z. j.; 288 p.

WIJSBEGEERTE. PSYCHOLOGIE. ETHIEK.

Wijsbegeerte en Levens- en Wereldbeschouwing

Popma, K. J. Reformatorische Levensvorm. Groningen 1949; 28 p.

Toynbee, A. J. Beschaving in het geding. Bussum 1949; 221 p.

Oorspr. titel: Civilization on Trial.

GODSDIENST. GODGELEERDHEID.

Godsdienstig leven, Practische theologie

Rullmann, J. A. C. Het oosten op drift. Kampen, (1947); 35 p.

Kerk

Acta van de Gereformeerde Oecumenische Synode van Amsterdam 1949, z.p., 1949; 107 p.

Linde, H. van der. De eerste steen gelegd. De eerste Assemblée van de Wereldraad van Kerken te Amsterdam 1948. Amsterdam, 1949; 280 p.

POLITIEKE (PARTIJEN) EN SOCIALE STROMINGEN

Protestants-Christelijke stromingen (Partijen)

Bouwen, niet breken. Aan de Besturen en Leden van de kiesverenigingen der Staatkundig Geref. Partij, z.p., (1948); 32 p.

Bouwen, niet breken. Die tyranny verdrijven. Uitgegeven door het Comité van bezwaardes, z.p., (1948); 32 p.

Meulink, H. en J. Kerk en Politiek. Enkele critische opmerkingen over actuele vragen betreffende de Kerk en de grondslag der A.R. Partij. Enschede, z.j.; 64 p. 2 ex.

Zuidema, S. U. Beginsel politiek nu! Een 3-tal voordrachten, uitgesproken voor de cursis-vergadering der A.R.P.C. in Friesland. T. Wever, Franeker, 1949; 47 p. 6 ex.

Liberale Stromingen (Partijen)

Beginselverklaring en werkprogram van de Vrijzinnig-Democratische Bond, z.p. en j.; 16 p.

Vrijzinnig-Democraten, De — en de Vrouw, z.p. en j.; 8 p.

Communistische Stromingen (Partijen)

Toekomstbeelden 1948. De Dierenhofstede. Voorburg, 1949; 11 p. Verkenningen, no. 17.

STAATSWETENSCHAPPEN. POLITIEK.

Staatsphilosophie en -beschouwing

Zijlstra, A. De schriftuurlijk-reformatorische Politieke Beginselen. I: Utrecht, 1948; 71 p. II: Utrecht, 1949; 86 p.

Binnenlandse Politiek

Hollander, J. „Anti-Revolutionaire Nukken” en

Roode Tooverkunstjes. Amsterdam, z.j.; 16 p.

Landverhuizing, Kolonisatie, Overzeese Gebiedsdelen

Indonesië in de derde algemene vergadering van de Verenigde Naties. (Tweede gedeelte, 5 April — 18 Mei 1949). 's-Gravenhage, 1949; 36 p.

Kadt, J. de. De Indonesische tragedie. Het treurspel der gemiste kansen. Amsterdam, 1949; 205 p.

Michels, F. W. en Joh. W. E. Riemens, Het fisco van Romme, Amsterdam, (1949); 108 p.

Mook, H. J. van. Indonesië, Nederland en de wereld. Amsterdam, 1949; 253 p.

Samenwerking na souvereiniteitsoverdracht. Amsterdam, 1949; 14 p. Socialisme in overgangstijd, no. 3.

Sickenga, V. Aan de rand van de afgrond in de Indische zaak. (Hilversum, 1949); 20 p.

Buitenlandse Politiek

Riemens, J. W. E. Universele democratie. De derde macht. Strijden voor een Wereldvredeplan. Amsterdam, (1948); 250 p.

ECONOMIE

Algemene begrippen en economische stelsels

Economie in kort bestek. Vijf minuten aandacht voor de werkelijkheid. Voorburg, 1948; 10 p. Verkenningen, no. 7.

Eucken, W. Economische orde in een vrije maatschappij. (Voorburg, 1949); 40 p. Serie: „Vraagstukken van heden en morgen”, no. 15.

Garett, G. De kerk en het laissez faire. (Voorburg, 1949); 40 p. Serie: „Vraagstukken van heden en morgen”, no. 14.

Hahn, L. A. De economie van de illusie. (Voorburg, 1949); 24 p. Serie: „Vraagstukken van heden en morgen”, no. 12.

Arbeid. Werkgevers en Werknemers

Bergmans, J. Rechtszekerheid in de arbeid. Amsterdam, 1949; 208 p.

Jaarverslag over 1948 van het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond. Den Haag, 1949; 100 p.

Lier, Th. J. A. M. van. De Sociale boodschap der Pauselijke encyclieken. Den Haag, (1949); 231 p. De Volkspaedagogische Bibliotheek, no. 15.

Röpke, W. De verproletariseerde maatschappij. (Voorburg, 1949); 15 p. Serie: „Vraagstukken van heden en morgen”, no. 13.

Rupp, J. C. C. De sociaal-economische boodschap der protestantse kerken. Den Haag, (1949); 176 p. De Volkspaedagogische Bibliotheek, no. 16.

Smeenk, C. Anti-Revolutionaire sociaal economische politiek. Uitgave Anti-Revolutionaire propagandacommissie Friesland, 1949; 71 p. 3 ex.

Verbond van Nederlandse werkgevers. 1899 — 3 October — 1949. (Gedenkboek) uitgegeven bij gelegenheid van het 50-jarig jubileum. ('s-Gravenhage, 1949); 69 p.

REGISTER

van artikelen 6e Jaargang Nederlandsche Gedachten 1950

INHOUD

I. Uit de Partij.	XVI. Internationale verhoudingen.
II. Verhouding A.R. Partij en Chr. Hist. Unie.	XVII. Landbouw.
III. Personalialia.	XVIII. Noodrecht.
IV. Jeugdactie.	XIX. Radio en Pers.
V. Vrouwenactie.	XX. Socialisme (P.v.d.A. - Comm.).
VI. Studieschetsen.	XXI. Sociale en economische aangelegenheden.
VII. Boekbespreking.	XXII. Vakbeweging.
VIII. Algemene Artikelen.	XXIII. Onderwijs.
IX. Politiek (Algemeen).	XXIV. Kaartjes.
X. Annexatie.	XXV. Staatsrecht.
XI. Bedrijfsorganisatie.	XXVI. Justitie.
XII. Financiën.	XXVII. Verkeer en Waterstaat. Wederopbouw.
XIII. Gemeentepolitiek — Provinciale politiek.	XXVIII. Defensie.
XIV. Historieschetsen	XXIX. Binnenlandse Zaken.
XV. Indische kwestie. Nederlandse Antillen Suriname.	

I Uit de Partij

Het Beroep op Groen van Prinsterer II — J. Schouten	1	Het antwoord van Prof. Dr A. M. Donner	97
Mededelingen: 3, 36, 59, 93, 123, 150, 217, 263, 288, 321, 351		Ernstig Verzuim	112
Oosterbeek — R. Gosker	9	Antirevolutionaire Impressies — Impressio- nist	147
Propaganda in de Grote Stad — Prof. Mr P. J. Verdam	10	De Statenstembus — R. Gosker	158
De Propaganda op het Platteland — T. Wever	12	Hoe het land stemde — R. Gosker	158
De Les van dertig jaren — R. Gosker	14	Werk mede aan de brochureverkoop — R. Gosker	159
Wat is en doet de Kuyperstichting — Mr K. Groen	22	De heer Algera vraagt	172
Waarvoor wordt het Millioen besteed? — Mr K. Groen	22	Antirevolutionaire zetelwinst en zetelverlies bij de Gemeenteraadsverkiezingen van 1949 — Mrs K. Groen en C. J. Verplanke	201
Het gevaar van Citatenspel — D. Boer	43	Gereformeerde Roomsden — Mr C. J. Verplanke	204
Het Beroep op Dr Kuyper — J. Schouten	57	Staatkundig-Gereformeerde Communisten — Mr C. J. Verplanke	205
De Partijconferentie — R. Gosker	94	Zijn wij eenzijdig? — A. R. de Kwaadsteniet	206
Het College van Advies — R. Gosker	95	Ambtsgeboden	229
Rede van de heer J. Schouten ter installatie van het College van Advies	96	Stand Millioenplan	243
		Critiek in en op de A.R. — Mr C. J. Verplanke	249

Hoe staat het met onze jongeren — A. R. de Kwaadsteniet	257	De Algemene Vergadering 1949 — H. D. W. Boven	30
De Winteractie 1950 — R. Gosker	261	Verantwoording aan de Afwezigen (Toogdag-impressies) — Impressionist	32
Voorstel Deputatenvergadering	265	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Al is de Reformatie nog zo snel — Mr C. J. Verplanke	270	Souvereiniteit in eigen Kring — C. D. van Oosten	55
Ons Program op de Helling I — A. R. de Kwaadsteniet	271	De Toogdag 1949 — H. D. W. Boven	81
Ons Program op de Helling II — A. R. de Kwaadsteniet	285	Onze Werkmethode — E. van Ruller	87
Aanbevelingen voorstel Contactorgaan-leden Centraal Comité . . . . . 287 t/m	316	Aanpakken — C. D. van Oosten	88
De Roeper achterhaalt haar wel — Mr C. J. Verplanke	305	De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Pessimist of Optimist? — A. R. de Kwaadsteniet	306	Kort Verslag Bestuur Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	113
De heer J. Schouten ontmoet Prof. C. Jaarsma — E. van Ruller	307	Het College van Burgemeester en Wethouders I — Mr C. J. Verplanke	117
Het moreel der Partij is versterkt — R. Gosker	317	De Studieconferentie voor Studenten	118
Een vrouw op een mannelijke samenkomst — L. A. Lever-Brouwer	319	De Arjos in Drenthe — H. Marsman	145
Toespraak van Prof. Mr A. Anema op de Deputatenvergadering gehouden	325	Toogdag Provinciaal Verband Arjos in Groningen	146
Schouten als „leider” — Mr C. J. Verplanke	338	De Studieconferentie voor Studenten — H. D. W. Boven	176
Christelijke Blijdschap — Mr C. J. Verplanke	339	Situatieschets en naar nieuwe taken — H. D. W. Boven	177
Ons Program op de Helling III — A. R. de Kwaadsteniet	352	Nieuws uit Zeeland — C. Mooiman	178
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367	Noordholland uit het stof herrezen — Mr F. van Smeden	179
Belastingdruk en Overheidstaak — Dr J. Buter	370	Woudschoten — Impressionist	180
Zijn wij eenzijdig? — Ds B. Wentzel	372	Provinciaal Verband Groningen	209
Minzaam aanbevelend — Mr C. J. Verplanke	361	Het college van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Is Banning „de C.H. beginselen toegedaan”? — Mr C. J. Verplanke	361	Groen van Prinsterer over de Souvereiniteit van het Huis van Oranje — Mr B. D. van Raay	233
De Geschiedenis van de Partij (Bespreking van Het Volk ten baat) — Prof. Dr H. Smitskamp	358	De Burgemeester — Mr C. J. Verplanke	235
Voortvaren — R. Gosker	349	De Arjos en de Politieke Jongeren Contactraad — Mr C. J. Verplanke	249
II Verhouding A.R. Partij en C.H. Unie		Vergaderingen Bestuur Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	251
Fusie-illusie — Mr C. J. Verplanke	338	Hoe staat het met onze Jongeren — A. R. de Kwaadsteniet	257
III Personalia		Het toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Het Bord voor de Heer De Wilde — R. Gosker	60	Te Wapen — E. van Ruller	281
Ds J. H. F. Remme — R. Gosker	61	De Arjos en het Jeugdparlement — Sj. Jonker	283
A. D. van der Schans — R. Gosker	61	Nogmaals: de Arjos en de Politieke Jongeren Contactraad — Mr C. J. Verplanke	303
Een van de oude garde — R. Gosker	137	Een Enquête — H. D. W. Boven	309
Een trouw man ging van ons heen — R. Gosker	188	De Arjos en haar Organisatie — Sj. Jonker	312
J. A. J. Jansen Manenschijn 70 jaar — A. R. de Kwaadsteniet	190	Christelijke Blijdschap — Mr C. J. Verplanke	339
F. P. Vermeulen 80 jaar — R. Gosker	246	De Jongerenraad der Europese Beweging — H. D. W. Boven	343
L. F. Duymaer van Twist — Mr J. A. de Wilde	320	Zo kwaad is 't niet — E. van Ruller	344
C. Smeenk 70 jaar — R. Gosker	350	De Studieconferentie — H. D. W. Boven	345
IV Jeugdactie		Toogdag van het Provinciaal Verband Noordholland te Amsterdam — Mr F. van Smeden	346
Mededelingen: 52, 83, 113, 146, 233, 281, 311, 347		De Plaats der Provincie in ons staatsbestel — H. D. W. Boven	377
Artikelen:		Ons buitenlandse werk — P. Speelman	375
Onze Toogdag 1949 — H. D. W. Boven	28	Provinciaal Verband van Arjos in Drenthe — H. Marsman	379
Vergadering Provinciaal Verband Overijssel — H. D. W. Boven	30	Leerzaam — Mr C. J. Verplanke	362
		De Toogdag — H. D. W. Boven	373
		De Algemene Vergadering — H. D. W. Boven	373
		Vergadering van het Bestuur der Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	375

Ons Onderling Gesprek — N. van der Brugge

De ontwikkeling der Maatschappij na de Middeleeuwen	54
Het Ambtsgebed in Gemeenteraad en Provinciale Staten	119
Samenwerking bij Raadsverkiezingen	147
De naam „Minister van Koloniën”	148
Wijziging A.R. Beginselprogram	148
Wettigheid der Overheid	210
Afwezigheid van A.R. bij Souvereiniteitsoverdracht	211
Wereldtaal en spraakverwarring	235
Overheid en straatjeugd	236
Taak leden en buitengewone leden van Ge-deputeerde Staten	259
Prijsgaven A.R. zetel in het College van Ged. Staten van Noordholland	260
Bedrijfspensioen of Algemene Pensioenfondsen	314
De gemeentelijke Overheid en de sport op Zondag	378

V Vrouwenactie

De Vrouw en de Politiek — L. A. Lever-Brouwer	300
Een Vrouw op een mannelijke samenkomst — L. A. Lever-Brouwer	319

VI Studieschetsen

Het Federalisme — Drs G. J. Stapelkamp	56
Onze Christelijke roeping in de Buitenlandse Politiek — M. Dijkstra	84
Het Uitgangspunt in de Politiek — Ds J. Schelhaas	114
Het Overheidsgezag — Ds J. Schelhaas	143
Gezag en Vrijheid De Overheidstaak — Ds J. Schelhaas Jzn.	207
Het probleem van de Christelijke Staat — Ds J. Schelhaas	230
Politiek en Historie — Ds J. Schelhaas Jzn.	254

VII Boekbespreking

Kracht en Doel der Politiek: Prof. C. Veenhof e.a. — J. Schouten	1
Bezinning en Uitzicht: Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot — J. Schouten	40
Beginselpolitiek Nu: Prof. Dr S. U. Zuidema — H. D. W. Boven.	83
Actuele politieke Vraagstukken op Staatsrechtelijk Gebied: Prof. Mr A. M. Donner — Mr C. J. Verplanke	118
Tenzij: A. Zijlstra — Dr J. Meulink.	199
Tenzij. . . . . Zijlstra zich herziet — Mr C. J. Verplanke	203
Antirevolutionaire Sociaal-Economische politiek: C. Smeenk — Mr C. J. Verplanke	210
Honderd Jaren: Mr P. J. Oud — Mr Dr J. Postmus	277
Groens „Ongeloof en Revolutie”: Prof. Dr H. Smitskamp e.a. — R. Gosker	280
Het Volk ten baat: Mr J. A. de Wilde en C. Smeenk — Prof. Dr H. Smitskamp	358

VIII Algemene Artikelen

De Beginselen der Staatkundig-Gereformeerde Partij III — Mr C. J. Verplanke	17
Commentaar op „Kort Commentaar” — A. R. de Kwaadsteniet	20
Het gevaar van Citatenspel — D. Boer	43
De Beginselen der Staatkundig-Gereformeerde Partij IV — Mr C. J. Verplanke	47
Det Verwereldlijking en Christelijke Politiek — J. Schouten	62
De Omweg — T. Cnossen	80
De Parlementaire werkzaamheid der Staatkundig-Gereformeerde Partij — Mr C. J. Verplanke	101
De Engelse Verkiezingen — R. Gosker	107
Het Uitgangspunt in de Politiek — Ds J. Schelhaas	114
Met twee Maten — Dr E. Diemer	132
De derde Macht — H. Algra	141
De Criminaliteit van Oss — Mr K. Groen	142
Het Overheidsgezag — Ds J. Schelhaas	143
Koninginnedag op de Eerste Mei — R. Gosker	149
Vijf jaren „Het Blosje op Wangen” — T. Cnossen	196
Onze Houding in deze Wereld — L. A. Lever-Brouwer	198
Gezag en Vrijheid. De Overheidstaak — Ds J. Schelhaas Jzn.	207
Doorbraakraad en Borrelpraat — R. Gosker	227
Mijlpaal 1950 — Mr C. J. Verplanke	228
Het probleem van de Christelijke Staat — Ds J. Schelhaas Jzn.	230
De revolutie in België — J. Schouten.	237
Politiek en Historie — Ds J. Schelhaas Jzn.	254
Critiek op de Koning — H. Algra.	274
Heilige Erfschat — T. Cnossen.	341
Volstrekt onbevredigend — H. Algra.	342
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367
Afwijkende Slak — H. Algra	371

IX Politiek (Algemeen)

Uit het Parlement — Dr A. Veerman 5, 38, 65, 99, 127, 152, 186, 219, 240, 290, 327, 356	
Balans — Dr A. Veerman	40
Algemene Richtlijnen voor de Statenstembus — J. Schouten	61
De Statenverkiezingen — J. Schouten	89
De Rede van Prof. Anema (in Uit het Parlement) Dr A. Veerman	99
Uit de Pers — Mr C. J. Verplanke 103, 130, 154, 203, 224, 248, 269, 302, 337, 361	
De Rede van Prof. Anema (in Uit de Pers) — Mr C. J. Verplanke 105, 130, 156	
Eigen Volksverantwoordelijkheid	125
De Lijst, doch meer de Man	125
Samenwerking met de K.V.P. — Mr C. J. Verplanke	130
Zeer zuur — Mr C. J. Verplanke	131
Een liberale les aan het G.P.V. — Mr C. J. Verplanke	131
Een C.H. les aan de A.R. — Mr C. J. Verplanke	131
De Knip van de deur — R. Gosker	140
De derde Macht — Mr C. J. Verplanke	154

Christelijk-Historische Stijl — Mr C. J. Verplanke	155	Staking — Dr A. Veerman	126
Staatkundig-Gereformeerde Stijl — Mr C. J. Verplanke	155	Stop! — Dr A. Veerman	126
De Jurk van een prinses — Mr C. J. Verplanke	156	Een bijzonder man enz. — Dr A. Veerman	153
De Statenstembus — R. Gosker	157	Middenstand en Politiek — H. van Eijdsen	174
Antirevolutionaire zetelwinst en zetelverlies bij de Gemeeneraadsverkiezingen van 1949 — Mrs K. Groen en C. J. Verplanke	201	Parlementaire Manoeuvre enz. — Dr A. Veerman	187
Gereformeerde Roomsens — Mr C. J. Verplanke	205	Bij Vaders stoel blijven — Dr A. Veerman	219
Staatkundig-Gereformeerde Communisten — Mr C. J. Verplanke	205	De Patiënt enz. — Dr A. Veerman	327
Niet politiek gedacht — H. Algra	223	Bezuiniging enz. — Dr A. Veerman	329
De C.H.U. aan de buitenkant enz. — Mr C. J. Verplanke	224	Hogere Salarispolitiek — Dr A. Veerman	357
De Christelijk-Historische Schaapskooi — Mr C. J. Verplanke	226	Andere Koers — Dr A. Veerman	357
Critiek in en op de K.V.P. — Mr C. J. Verplanke	248	Belastingdruk en Overheidstaak — Dr J. Buter	329
Verbrokkelende coalitie? — Mr C. J. Verplanke	248	XIII Gemeentepolitiek. Provinciale Politiek	
Onder coalitiegenoten — Mr C. J. Verplanke	269	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Protestantse Verdraagzaamheid — Mr C. J. Verplanke	270	De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Politiek — Dr A. Veerman	294	Het College van Burgemeester en Wethouders I — Mr C. J. Verplanke	117
Vader Zandt — Mr C. J. Verplanke	302	De Statenstembus — R. Gosker	158
Ruzie achter de Schermen — Mr C. J. Verplanke	302	Hoe het land stemde — R. Gosker	158
Het Vrije Volk voor de C.H. — Mr C. J. Verplanke	303	Het College van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Drees Jr — Mr C. J. Verplanke	305	Ambtsgeboden	229
Het Systeem of de mensen — Dr A. Veerman	328	Het Toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Voorposten verkenningen — Dr A. Veerman	329	XIV Historieschetsen	
Rede Dr J. Schouten bij de Algemene Beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 gehouden	330	De Geschiedenis van de Partij — Prof. H. Smitskamp (Boekbespreking)	358
S(ch)malend — Mr C. J. Verplanke	339	XV Indische Kwestie. De Nederlandse Antillen. Suriname.	
De Krant, die men leest — Mr C. J. Verplanke	340	Evenwicht enz. — Dr A. Veerman	5
Het Vrije Volk en De Nederlander — Mr C. J. Verplanke	340	Indonesië en Wij — J. Schouten	33
Een gewraakte Voorzitter — Mr C. J. Verplanke	340	De blauwe kiel weer aan enz. — Dr A. Veerman	38
X Annexatie		Het Beleid inzake Indonesië — J. Schouten	63
XI Bedrijfsorganisatie		Rede van Prof. Mr A. Anema, gehouden in de Eerste Kamer bij de behandeling Wetsontwerp Souvereiniteitsoverdracht	71
Geen Besjeshuis (Behandeling P.B.O. in Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66	Te laat — Mr C. J. Verplanke	154
De rekening gepresenteerd — Dr A. Veerman	67	Voortzetting van een Verwerpelijik Beleid — J. Schouten	181
De P.B.O. en de Grondwet — F. P. Fuykschot	67	De Houding van de A.R.kamerleden tegenover de motie-Oud — J. Schouten	184
Antwoord van de heer Dr J. Schouten aan de heer F. P. Fuykschot		Orakel enz. — Dr A. Veerman	186
Wetsontwerp „Regelen omtrent Ondernemingsraden” — A. W. Biewenga Wzn.	77	Vergeetachtigheid — Mr C. J. Verplanke	204
De Beleidskwestie (Vervolg antwoord aan de heer Fuykschot). — Dr J. Schouten	91	Het Roer moet om — J. Schouten	213
Zeven—Vijf—Drie	136	Werkelijkheidszin — Mr C. J. Verplanke	224
Isolement of Doorbraak — Drs G. Tonkens	195	Roer recht enz. — Mr C. J. Verplanke	226
XII Financiën		Voorzichtig, maar duidelijk enz. — Dr A. Veerman	240
Onrust in de belastingsector — C. van den Heuvel	41, 74	Begrip voor de P.v.d.A.-politiek — Mr C. J. Verplanke	249
		Lotgenoten — Dr A. Veerman	294
		Lastposten enz. — Dr A. Veerman	327
		Bed opmaken — Mr C. J. Verplanke	337
		XVI Internationale Verhoudingen	
		Internationale Politiek — H. Algra	49
		Het Federalisme (Studieschets) — Drs G. J. Stapelkamp	56
		Onze Christelijke roeping in de Buitenlandse	

Politiek — M. Dijkstra	84	Bruinbrood en Zandaardappelen	125
Antirevolutionair contact met Duitsland — Ds F. Dresselhuis	128	Op afbetaling — Dr A. Veerman	126
Diagnose en therapie enz. — Dr A. Veerman	152	Klont uit de Pap enz. — Dr A. Veerman	127
Bravoure — Mr C. J. Verplanke	205	Verplichte Kinderbijslag voor het Midden- en Kleinbedrijf — J. van Keulen	138
Symbolische Actie enz. — Dr A. Veerman	218	Sociale Verzekeringen zijn geen Lusten en Lasten — J. Schipper	173
Een Woord op zijn Pas	239	Middenstand en Politiek — H. van Eijsden	174
Geen keus — G. C. van Dam	242	Isolément of Doorbraak — Drs G. Tonkens	195
De Jongerenraad der Europese Beweging — H. D. W. Boven	343	Vijf jaren „Het Blosje op Wangen” — T. Cnossen	196
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367	Te veel geëist enz. — Dr A. Veerman	219
Ons buitenlands Werk — P. Speelman	375	De Sociale verzekering in de Branding — J. Schipper	222
XVII Landbouw		Oud Cavaleriepaard — Dr A. Veerman	242
Halve cent — Dr A. Veerman	356	Pensioen uitgesteld loon — J. Schipper	244
XVIII Noodrecht		Invoering van de Wachtgeld- en Werkloos- heidsverzekering vertraagd — J. Schipper	267
XIX Radio en Pers		De Nationalisatie en de Partij van de Arbeid — R. Gosker	279
XX Socialisme (P. v. d. A.-Comm.)		Ds Snoek enz. — Dr A. Veerman	293
Progressiviteit — R. Gosker	26	Herziening Uitvoeringsorganisatie der Sociale Verzekering — J. Schipper	296
Het socialistisch streven — J. Schouten	63	Eén homogene Uitvoeringsapparatuur — J. Schipper	298
Russisch Communisme — R. Gosker	133	Het zelfdoen van de Bedrijfs-gemeenschap — J. Schipper	335
De Knip van de deur — R. Gosker	141	Nog eens: Het bedrijfseigene — J. Schipper	337
Koninginnedag op de Eerste Mei — R. Gosker	151	Groene dialectiek — Mr C. J. Verplanke	339
Een Grapje van Dr A. A. van Rhijn — H. D. W. Boven	191	Ontslagrecht — J. Schipper	359
Broertje en Zusje — Mr C. J. Verplanke	203	Rechtsnood — J. Schipper	363
De illegale Waarheid — Mr C. J. Verplanke	203	XXII Vakbeweging	
Doorbraakraad en Borrelpraat — R. Gosker	227	Zeven—Vijf—Drie	136
De revolutie in België — J. Schouten	237	De maatschappelijke organisatie van de Mid- denstand — H. van Eijsden	192
Schade en Schande — Dr A. Veerman	241	XXIII Onderwijs	
De Socialisten en de Monarchie — H. Algra	247	Nieuws in het kort — Dr A. Veerman	39
Geen „Zending” onder Partijgenoten — J. Schipper	250	Het achtste Leerjaar — H. Algra	50
Het Communisme onder groene vlag — Mr C. J. Verplanke	270	De Dorpsschool — H. Algra	51
Socialistische Logica — H. D. W. Boven	273	Oud Verhaal — Dr A. Veerman	65
De Nationalisatie en de Partij van de Arbeid — R. Gosker	279	Een wispelturige Minister — Dr A. Veerman	220
De Communisten en Prinsjesdag — Sj. Jonker	316	XIV Kaartjes	
Volstrekt onbevredigend — H. Algra	342	XXV Staatsrecht	
Geen „Zending” onder Partijgenoten — J. Schipper	364	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Progressieve Adviezen — Prof. Dr S. U. Zui- dema	366	De Waarde van de Grondwet in ons Staats- bestel — J. Schouten	63
Afwijkende Slak — H. Algra	371	De Centralisatie, De zelfstandigheid van Pro- vinciën en Gemeenten, De Colleges van Ge- deputeerde Staten — J. Schouten	64
Is Banning „de C.H. beginselen toegedaan” — Mr C. J. Verplanke	361	Geen Besjeshuis (positie Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66
Leerzaam — Mr C. J. Verplanke	362	Twee Vliegen (De Staatssecretarissen) — Dr A. Veerman	66
XXI Sociale en economische aangelegenheden		De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Bezitsspreiding — Mr W. Rip	24	Het College van Burgemeester en Wethou- ders I — Mr C. J. Verplanke	117
Christelijke sociaal-economische Politiek	44	Actuele politieke Vraagstukken op Staats- rechtelijk Gebied — Mr C. J. Verplanke	118
Been Besjeshuis (Behandeling P.B.O. in de Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66	Om het Staatsbestel — Dr W. P. Berghuis	171
De rekening gepresenteerd — Dr A. Veerman	67		
De P.B.O. en de Grondwet — F. P. Fuykschot	67		
Wetsontwerp „Regelen omtrent Onderne- mingsraden” — A. W. Biewenga Wzn.	77		
De Beleidskwestie — J. Schouten	91		
Het Werkloosheidsgevaar — A. Stapelkamp	110		
Sociale Lasten en Lusten — Dr J. Buter	111		

Overheersing der Techniek — Dr W. P. Berghuis	189
Het College van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Vermenging van Overheid en Maatschappij — Dr W. P. Berghuis	220
Groen van Prinsterer over de Souvereiniteit van het Huis van Oranje — Mr B. D. van Raay	233
De Burgemeester — Mr C. J. Verplanke	235
Vervorming van het begrip Democratie — Dr W. P. Berghuis	245
Het Toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Taak leden en buitengewone leden van Ge-deputeerde Staten — N. van der Brugge	259
Crtiek op de Koning — H. Algra	274
Monster — Dr A. Veerman	356
De Plaats der Provincie in ons Staatsbestel — H. D. W. Boven	377
XXVI Justitie	
Uit het Parlement — Dr A. Veerman	152

XXVII Verkeer en Waterstaat. Wederopbouw	
Nieuws in het kort — Dr A. Veerman	39
De Rijksdienst voor het Nationale Plan — P. G. Knibbe	108
De heer Algera vraagt	172
Te veel geëist enz. — Dr A. Veerman	219
Slecht Verweer — Dr A. Veerman	356

XXVIII Defensie	
De gebalde vuist — Dr A. Veerman	100
Proppenschiet-er-leger enz. — Dr A. Veerman	291
Gelijke ervaringen — Dr A. Veerman	329
Afwijkend Slak — H. Algra	371
Salon-leger — Dr A. Veerman	358

XXIX Binnenlandse Zaken	
De Knoop doorgehakt — Dr A. Veerman	101
De Burgemeesterbenoemingen I — Mr C. J. Verplanke	121
De Burgemeestersbenoemingen II — Mr C. J. Verplanke	368
Hogere Salarispolitiek — Dr A. Veerman	357